

శ్రీ గణేశ శారదా గురుభ్యోన్నమః
శ్రీ గణేశ శారదా గురుభ్యోన్నమః

భట్టియ స్మార్త ప్రయోగ దీపికా

(దశవిధ శాంతి యుతా)

ముఖ్యత్వేన - కృష్ణయజుర్వేదీయాం పుస్తకాభిసం
కరితర శాఖాధ్యక్షాణా మవ్యక్త్యంతోపకారాయ
బహువిధ వైదిక సంస్కార విశేషాంశ విస్తృత ప్రయోగాత్మికా.

బ్రహ్మశ్రీ పంగల శేషవట్టూరియ్యారాజాం పుత్రేణ
“ఆర్యధర్మ విద్యాభూషణ”

రామకృష్ణశాస్త్రిజ్ఞా
సుసంగ్రహితా

దార్శికాణాం ద్రవ్యసహాయేన ముద్రాపయిత్యా. ప్రకటితాచ.

1997 - మే

సర్వస్వామ్య సంకలితమ్

ద్వితీయ ముద్రణమ్

గ్రంథా :- 600

ఈశ్వరనామ సంవత్సర - వైశాఖమ్

గ్రంథమాల్యమ్ : రు. 330/-

శ్రీ

నాకు జన్మప్రదురై గాయత్రీమంత్రోపదేశదేశికాచగ్రణులగుచుఁ
జిలుకఁబ్రాయముననే, స్మార్తవిద్యనంతయు నుగ్గుఁబ్రాలకో, నూరి
పోపిన, నా జననీజనకులకి "భట్టియ స్మార్త ప్రయోగదీపికా
గ్రంథము" నంకితమొనర్చి, ముఱత్రయ విముక్తికై యంజలి
మఱించుచుంటిని.

గ్రంథకర్త.

గ్రంథ ప్రాప్తిస్థానమ్ :

"ఆర్షధర్మ విద్యాభూషణ"

వంగల రామకృష్ణకాత్రి

సంపత్నగర్ - గుంటూరు-4.

గ్రంథకర్త అవస్థానకుటుంబం

మహాకవస్త్వి : బ్రహ్మశ్రీ వంగల శేషబొమ్మగారు

శత్రుసాధర్యుడారిటి అపరాన్తపూర్ణుడుదాంబిత

కుం॥ శో॥ వంగల సుబ్బమ్మగారు

ముద్రణ

ఫోన్ : 231086

ప్రంథశర్

“అర్ధరర్మవిద్యాభూషణ”

బ్రహ్మశ్రీ వంగల రామకృష్ణశాస్త్రి
తత్పహదర్మచారిణి వంగల రామలక్ష్మమ్మ

శ్రీ గణేశకారదా గురుభ్యోనమః

గంధభూమిక

శ్లో॥ అపస్తంభ సమారంభాం । బ్రహ్మం భట్టార్య మభ్యమాం
అస్మదాచార్య పర్యంతాం వందే స్మర్తృ పరంపరామ్.

ఓం నమో బ్రహ్మైది భ్యోవసిష్ఠ పరాశర భాదరాయణ శైమిని
శ్రీవత్స భరద్వాజ భృగుధౌమ్య గర్గకాత్యాయన బోధాయనావస్తంభా
శ్వలాయవాచిభ్యోశైతన్యార్థ ధర్మ కర్మ విద్యా సంప్రదాయ కర్తృభ్యోవంశ
బుద్ధిభ్యః పరమ గురుభ్యో నమోమహద్భ్యః ।

శ్లో॥ కాండ ద్వయోప పాద్యాయ కర్మ బ్రహ్మ స్మరూపితే
స్వర్గాలప సర్గరూపాయ యజ్ఞేశాయ నమోనమః ।

మన దేశమున యనాది కాలమునుండి మానవ జీవనము వేదధర్మ
బద్ధమై యున్నది. వేదము, కాండ శ్రయత్మకము. 1. కర్మకాండ,
2. ఉపాసనాకాండ 3. జ్ఞానకాండ. అందు మొదటిది శ్రావస్మార్తములను
రెండు విభాగములుగా జేయఁబడినది. రెండవది సగుణోపాసన-నిర్గుణో
పాసన మనియు వేర్వేర్కొనఁబడినది. సగుణోపాసన కర్మకాండలో సుతర్కా
తమైనది. నిర్గుణము-జ్ఞానములో శ్రీకృష్ణుని చెప్పినొప్పును. మొత్తము
మీద నుపాసనా ప్రక్రియ, మధ్య మణి న్యాయమున కర్మ బ్రహ్మలక
వేదమును గూర్చుచున్నది. "కర్మ బ్రహ్మ స్వరూపితే" యనుట గమనింపఁ
దగియున్నది. అశంగా వేదపురుషునకుఁ గర్మ సగుణరూపము, బ్రహ్మ
నిర్గుణ స్వరూపము. అట్టి సగుణ నిర్గుణ స్వరూపుడయి స్వర్గాలవర్గ
ములఁ బ్రసాదించు యజ్ఞైశ్వరునకు నమస్కారమని శ్లోక తాత్పర్యము. ఈ
రెంటి యొక్క సమరసభావమే యదైత్యము ఆ యదైత్య పరబ్రహ్మను-
కర్మజ్ఞానములతో నుపాసనచేయుటకన్న వేరుగని లేదుకదా ।
"తదూపాసితవ్యం" అనుట సిద్ధము, ప్రసిద్ధము. "వాతుర్వర్తమాంబయో
స్పృష్టంగుణ కర్మవిభాగః" అనెడు గీతాశాసనము నందలి పరమార్థము
స్వర్గాలము ధర్మ విభాగముతో సత్కర్మానుష్ఠానా వశ్యకతను ప్రబోధించు

[illegible]

బ్రాహ్మణ ప్రతియలకు శ్రాతస్పార్త నిత్యనైమిత్తిక కామ్య కర్మాను
స్థానములు విధిచోడించులు తతావపియవస్య కర్తవ్యములును మిగిలిన
రెండు తెగలవారికి స్పార్తాదులు సాతవే యోగరణ యోగ్యములు. స్పార్త
కర్మము రెండు విధములు 1. వేదోక్తము 2. పురాణోక్తము. పూర్వులకు
బులాణోక్తము వ్యాసహా క్తమైయున్నది. అనగా శ్మశ్యర్త ప్రతిపాదకముచై న
పౌరాణిక శ్లోకములతో సంస్కారములు గావించవలయునట బ్రాహ్మణాది
తైత్తిరర్షులకు వేదోక్తము (వేదమంత్రములతో సంస్కారములు గావించ
బడవలయునట!) ఇతశ్రాత కర్మలన(గా కేవల శ్మశి ప్రమాణ బద్ధములు
అగ్నిహోమాది యాగకర్మలు, స్పార్తములనగా స్మశ్యను సరణములగు
మనుష్యులపరాశర వ్యాస జైమిని బోధాదానాఁడ వస్తుం బాశ్వలాదనాది
మహద్విప్రోక్తములగు న్మశి ప్రబోధితములు - కాపుననే గర్వాదానాది
పోషక సంఖ్య గలవి స్పార్త కర్మలని చెప్పఁబడినవి. ఈ కర్మలకు
సంస్కారములను మరయొక సంఖ్య గలదు "సంస్కృతియంతే (శ్రీ పురుషా
దాం చిత్తశగిరాదయః) ఏదిరితి సంస్కారాః" ఈ కర్మలావాచరించుటచే
పురుషుల యొక్క శరీరేంద్రియాదులు శబ్దిరూప్తములై దోషరహితము
లగును, అనగా, సత్కర్మాచరణము వలన జన్మలు సావరహితములై
తుతీయ పురుషార్థమున కర్వులగుదురని నిష్కర్తారము ఇట, నిత్యనైమిత్తి
కాది కర్మ విభాగమును గురించుట యవసరము దీనికై యీ క్రింద
సంగ్రహముగ బట్టిక వివృతము జరిగినది.

உருகிய

1. తిక్కల పంక్తిగ్రాహకము - కాలదయోగ్యహాసము - దేవ
యజ్ఞము - విశ్వయజ్ఞము - తుల్యగ్రాహకము - ముద్రయజ్ఞము - బ్రహ్మయజ్ఞము
లనెడు పంచయజ్ఞములు - దేవతార్చనము - వెళ్ళదేవము మొదలగునవస్థియ
విశ్వానున మౌగములైన కర్మలుగ వ్యవహరింపఁబడుచున్నవి.

అ
మ
ర
త
ర
స

పితృమాతృ ప్రత్యాభిక్షములు - మన్వాది పర్వములు మొదలగు
వజ్రవతి గ్రాఢములు (లిరి) మహాలయ శ్రాద్ధాలు గ్రహణ శ్రాద్ధాలు-
తీర్థ శ్రాద్ధ హారణ్య శ్రాద్ధాదులేగాక అయా షర్మకాలాలను పురస్కరింప
కొని వచ్చెడు కృష్ణస్మింద్రాదణ ప్రతాదులు నైమిత్తికములుగ నిర్ణయింపఁ
బడియున్నవి.-

தெ
ய
ய
ய
ய
ய

గ్రహాయములు - మహామం, తానుష్ఠానములు శాంతి మోక్షములు -
పశ్యవారాయణ ప్రతాదులు అశ్వత్థ ప్రదక్షిణాదులు - ఏకాదశి ఉపవాస
ప్రతాదులు మొదలగునవి - కామ్య కర్యానుష్ఠానములు గ నాపరింపదగి
యున్నవి. -

వీనిలో నగ్నార్థావాఽగ్నిష్టోహదులుగాక మిగిలినవన్నియు స్మార్త
 ప్రక్రియలోనే పరిగణింపఁబడుచున్నవి. ముఖ్యములగు స్మార్తకర్మలు-
 పూర్వాపరములని రెండు విభాగములతో నొప్పుచున్నవి. పూర్వభాగమున
 గర్భాదానాదిపంచదశ సంస్కారములు ప్రాముఖ్యములు. ఆపర భాగమున
 పై తృనేతికము, (బ్రహ్మేమేదమని రెండు విధములు) దీనితో కలిపి
 మొత్తము సంస్కారములు షోడశ సంఖ్యాకములైనవి. అందు పంచదశ
 కర్మల యొక్క స్వరూపమును సంగ్రహవ్యాఖ్యతో తెలిపికొందము.

గర్వాదానం పుంసువనం సీమంతోన్మయ సంతతః

జీవితమునందు మౌనమును పాటించుట

గోరీ గోరీ శము దాన్మో ఇతి పంచరశ చ్ఛింతాః =

అనెడు క్రమములో మొదటిది గర్భాడము

శరీరోత్పత్తికి పూర్వమే సంస్కారములు ప్రారంభమైనవి. సాధారణముగ నెవరి వంశమును వారు రక్షించుకొనజూతురు. దేశమును పాలించెడు వాడు మంచివాడై యుండవలెనని ప్రజలు కోరుచుండుదురు. అట్లే వంశరక్షణకు మంచి సంతానము కావలయునని దంపతులు తలంచుచుండుదురు. ఇయ్యది సృష్టిస్వభావము - సతీపతుల సంయోగమునకుఁ బూర్వమే- వేదమంత్ర రూపముగ, సృష్టికిఁ బ్రధానులగు దేవతలను

ప్రార్థించుటయే. యీ సంస్కారమున పరమార్థము - మానవజీవితమున సంపదలన్నియు దేవతల యధీనమున నున్నవి. అయో దేవతలను ప్రార్థించి సంపదలఁ బొందుచుండవలయును దేవతానుగ్రహము పొందని సంపదలు తరతరములకు నిలిచియుండుక నశించిపోవును. మంచి పంటనుగోడు కృషీవలనకు క్షేత్ర బీజసంస్కారము లెంతయవసరమో! సత్సంతానాకాంక్షులగు వారికి పథమ సంస్కారమంతటి యవసరము- ప్రస్తుత కాలమున, కేవల శారీరక పౌఖ్యములకే నియ్యది జరుపఁబడుచున్నది. అట్లైన వంశమున కావంధ్రార్కస్థాయి కలుగదు. పైపెచ్చు వంశ ద్రోహకరమగు సంతతి కలుగును. కావుననే గర్భాధానమునది, మహర్షుల దృష్టిలో మొదటి సంస్కారమైనది.

ఇక రెండవది పుగ్గోంసుఁసము- మొదటి గర్భమున పురుషుడే పుట్ట వలయునని. తత్సంబంధులగు దేవతలఁ బ్రార్థించుచు భర్త, గర్భవతియగు స్త్రీకి ఒకరకమగు మట్టి పండ్లరసమును, దక్షిణానాసా రంధ్రమున లోపలకు బంపుచు వీణానాదమున మంత్రమును బలికించుచు(దన్యయత్నము నందింప వలయును. ఈ భావనా ప్రభావమున లోపలనున్న శిశువు పురుషరూపమును బొందునట! ప్రస్తుత కాలమున నీ సంస్కారము నామమాత్రా వసీష్టమై యమంత్రకముగ చేడుకల రూపమున జరుగుచున్నది. ఇది మూడు మొదలు నాల్గు మాసముల లోపల గర్భనిశ్చయమైన తరువాత చేయదగినది.

మూడవది సీమంతోన్నయనముగర్భవతికి నాల్గవ మాసము మొదలు 6-8 సరి మాసములలో చేయదగినది. ఒక మొదలు, కత్తెరవలె రెండు ప్రక్కలకు బోయిన కొమ్మలుగల మేడిపుల్లతో భర్త గర్భవతియగు స్త్రీ యొక్క పాపట నాభిస్థానమునకు సరిగా నుండునట్లు సరిదిద్దుచు(దత్తన్యం ప్రములదే సంస్కరించవలెను స్త్రీ యొక్క పాపిటి యనగా భర్తయొక్క అయుష్య రేఖలుట! ఈ సంస్కారము దుష్టనక్షత్రాదుల యందు పుట్టబోవు విడ్డవలన మాతా పితరుల గుండదోషాదుల నివర్తించి- పూర్ణాయుర్రాయమును - విడ్డకు(దల్లికి నారోగ్యాదులనిచ్చును. గార్భిక దోషముల(బోగొట్టి మఱి ప్రమాతికి గాఢబాగుండును. కావుననే వేడుకల మంత్రముగ జరుపుకొనునపుడు కూడ చలువయని చలిమిడి పసుపు కుంకుమను పెట్టుచుండురు. ఈ

సంస్కారము ప్రస్తుత కాలమున(బ్రహ్మగ గ్రంథములలో మిగిలిపోయినది -నేటి శత్రుచిత్తాదులు-మృత శిశుజననాదులు- నాస్తిక సంతానాదులును తత్సంస్కారలోపముననే గలుగుచున్నవి.-

జాతకర్మ సంస్కారము-బిడ్డ కలిగిన వెంటనే చేయదగినది. శిశువు గర్భమున నివసించుటచే కలుగు రక్తహంసముల మూత్రవసాది స్పర్శ దోషనివారణ ద్వారా - అయురారోగ్యములు పుష్టి ప్రజ్ఞా మేధా సంపత్తులు గలుగుటకు- పురిటి, పదిరోజుల లోపల కూష్మాండాది పిశాచ గ్రహాదులా శిశువునకవకారము చేయకుండుటకును- శిశువునకు పక్కని మాతృస్తన్యపాన యోగ్యతగల్గుట మొదలుగా(గల శిశురక్షణోపాయములే జాతకర్మ సంస్కారమున(బరమార్థములు- ఈ సంస్కార లోపముచేతనే గొల్లూము డబ్బాపాలు మొదలు-బార్లపిండి నీళ్ళవరకు(దిగజారిపోయిన యాహారాదులతోను, సూదిమందులు మొదలు వగైరా హింసాత్మకమగు వైద్యవిధానములతో బ్రతుకుమీద నమ్మకములేని-శిశురక్షణోపాయములు బయలుదేరినవి. మాతృస్తన్యపానము చేయని సంతానము - దేశభక్తి-మాతా పితృభక్తి కలిగి వర్ధిల్లనేరదు....సంస్కారములలో నింతటి ప్రధాన సంస్కారమింకొకటి లేదు - ఇక నామకరణము - ఇది పురుషు వెళ్ళగనే 11వ, రోజునగాని 12వ, రోజునగాని చేయదగిన సంస్కారము. శరీర మొకటి వచ్చినది గావున, ఎద్దియో యొక్క పేరుండవలసినదే! లేక యిన్ని కోట్ల శరీరములలో నీ శరీరమునేమని పిలువవలయును? అదెట్లు పలుకును? కావున లోక వ్యవహారార్థము. నన్నిదేశములలో బుట్టినవారికిని పేరుపెట్టక తప్పదు. మన దేశమున నీ సంస్కారము మంత్రపూర్వకముగా(జేసి, యీ పేరుతో ప్రఖ్యాతిపొందించి మహాపురుష సంజ్ఞతో వర్ధిల్లునట్లుశీర్షిండుట యాచారము కలదు. జీవన విధానమంతయు నీ పేరుమీదనే యాధార పడయన్నది. ఇది సరిగ జరుగనందువలన గృహదహనములు, పరదారా షహరసములు, కూట సౌత్త్యములు నురాపానాదులు, కులమత భ్రష్టవాద నలు మొదలగు నవఖ్యాతులకు పాల్పై మానవజన్మ నిరర్థకమైపోవును- మంచి పేరుపెట్టి సంస్కరించుట వలన కీర్తిగల్గును. అన్నప్రాశన= 6వ, మాసము మొదలు-12వ, మాసము వరకు సరిమాసములలో మగ

శిశువులకును, 5 వ. మాసము మొదలు 11 వ. మాసము వరకు గల శిశు మాసములలో నాడనీల్లకును, మంచి ముహూర్తమున అన్నప్రాశనం జేయ వలయును — ఇది మంత్రప్రాశనమైనయన్న జలాదులతో ప్రారంభము చేయ వలయును. అన్నమయ శరీర మన్నమతోనే బలమునందగలదు—నర్కావ దీరన వర్తకములైన యీ యన్నపానీయాదుల శిశువున కమృతప్రాయములై సుఖజీవనము నిచ్చుచుండవలయునని మంత్ర దేవతానుగ్రహమును శిశువు నకు సంపాదించి పెట్టుచుంటిమి. అట్లు చేయకున్నచో—నజీర్తవ్యాధి మొదలగు రోగవరంపరలతో నాశిరిత్తి శరీరము బలరహితమై ముదు మేహాదులు - రక్తవీటు మొదలగు నాయుష్షీణ వ్యాధులకు గుఱియగును. కమంత్రవనముగ నీ సంస్కారమును పొందిన శిశువులు - ఇష్టమృష్టాన్నముల రుచించి బలిష్ఠమగు శరీరములతో నన్నదాకలై యశము నార్జింపగలరు, చౌల పంస్కారము = శరీరమునకు శిరస్సు ప్రధానమైనది ఉత్తమాంగమని పేరు గలదు. శరీరమను మేడకు శిఖరమన్నమాట! కావుననే యోగులు శరీరమును దేవాలయముగ బోల్చి, తనను పరమాత్మగ భావించి శిరోజముల గోవురాకారముగ జేసి యోగాభ్యాసముచే పారమార్థిక సౌందర్య విలసితుల గుచుందురు. ముఖమునకు శిరోజములు సౌందర్య జనకములు మాత్ర గర్వమునుండి వెలువడిన తరువాత మూడు సంవత్సరములురాగానే- మంచి చుముహూర్తమున నీ గిటకబారిన తామ్రకేశములను మొదటిసారిగ జంఠించునపుడు(దదీయమంత్రములతో నాశీర్వదించుచు —పంగలు గల మేడి పుల్లలో పాయలుచేసి, కత్తిరించవలయును. బ్రాహ్మణాది త్రైవర్ణికలకు మంత్ర సంస్కారము గలదు—శూద్రులకు పుట్టవద్దనో - దేవతా సాన్నిధ్య ముననో నమంత్రముగ కేశఖండన సంస్కారము చేయుట యాధారము. కలదు. త్రైవర్ణికలకు వారివారి ఋషి సంఖ్యలతోను- చతుర్ధులకు(గురి గురువుల ధర్మమునుబట్టి చేయవలసిన శిర్యాన మర్చనలముగ(గన్నడు చున్నది—అట్లు చేసిన మంచి కుదులైన నీల కేశపాశములు గలిగి యలంకారముగ నుండుటకీ సంస్కారము పుట్టినట్లు(గిప్పించుచున్నది, పాశాత్మక

శిశువిధానమునకు కూడా లక్షణ సమన్వయమగుచున్నది. నాల్గవక్రమ నసహ్యముగ నున్న వెంట్రుకుల(గత్తిరించి ఉపరిభాగమున కిరీటమువలె శిఖను తీర్చిదిద్దుటయే- యెల్లప్పుడు కేశములను తరిగివేయుటలోని భావము. శిఖలన(గాజుత్తులోని కక్ష్యలు. అలయ శిఖరభాగమున కక్ష్యలుగ నుండి తుదకు గుండ్రని యాకారము చేరియుండుటలేదా, అదియే మనకు ముడి యను సంజ్ఞతో(జెప్పబడినది, చూడాకరణమని యీ సంస్కారమునకు నామాంతరము గదా! సౌందర్యముగ జుట్టుముడిని తయారుచేయుటయని భావార్థము. ఈ శిఖాబంధ విషయము మాత్రమన్ని వర్ణములలోను పలు విధములుగ యథేచ్ఛగ జరుగుచున్నది. గాని, యొకస్థాయిలో లేదు, మొత్తము మీద జుట్టుముడి యుండవలినదే! మిగిలిన కత్తిరింపు లేట్లాన్నను భారతీయ సంప్రదాయమునకు లోటురాదు. ఉద్యోగులు నటకులు మొదలగువారికి ముఖమైరము దోషములేదు. యోగాభ్యాసము సేసికొనువారు జడలు గడ్డములు బెంచుకొందురు తరుగుట ధర్మము కాదు. మహాపాప కులకు(గూడ నీ ధర్మము వర్తించును. వారికి నడిమూడు బైటపడరాదు. కర్మివృత్తులకు మాత్రము “కేశశృంగలోమనభానివాపయిత్వా” అను వాక్య ముండుట చేత ముఖమైరమున కవకాశము లేదు వారి శాస్త్రీయాచమవాన్న పానీయాదుల కడ్డము లేకుండునట్లు గోప్యద ప్రమాణమగు శిఖాబంధము, విధివిహితమగు శిష్టాచార సంప్రదాయము. ఏక, ద్విత్రి, పంచ, నస్త్ర సం భ్యాకములగు శిఖావితతి, మొదటి కేశఖండనకు సంబంధించినవేకాని, సార్వ కాలికములు కావు. వీనికి పుట్టు వెంట్రుకలు తీయుట” యని వాడుకలదు. దీని సువనయములో ముడిపెట్టుట, యతి న్యాప్తియే! ఈ గ్రంథమున నెచ్చట వివరణ చేసినను, మహర్షి మాత్రభావానుగుణముగ సార్వరస్యమును తాగి నా యభిప్రాయమును జెప్పితివేమి, శిష్టాచార, వ్యాఖ్యానముల ఖండించుట మాత్రము కాదని పెద్దలెరుంగుదురుగాక

డివనయనము :- దీనికి మౌజీ ప్రతమనుపేరు గలదు. త్రైవర్ణికులు మాత్రమే తత్త్వద్వారోచిత విధానముగ యరత(గలిగియున్నార.

అంబుజాల కువనయన సంస్కారము లేదు కర్మకాలాదుల యందుఁ బరా
 తోత్రాచమనాద్యధికార సంపాదనార్థమై పైయుత్తరీయముతోనే యుపవీతము
 తాత్కాలికముగ నేర్పాటుజేయుట యాచారము బ్రాహ్మణాదిత్రయమునకు-
 నన్యవశవ్య నివీత్యాదులు దేవవీత్యర్థి తర్పణాదులలో నవస్యకర్తవ్యము
 లుగ సంస్కారమునకు నభిమాత్యులతోనే యజ్ఞోపవీతధారణ సంపదాయ
 మైనది. ముంజగడ్డితోఁ జేసిన మొలత్రాదు, కృష్ణాజినము మొదలగు
 బ్రహ్మచర్య దీక్షావిహ్నములఁగూర్చి, “అగ్నిర్దేవోద్భిజాతీవా” మన్నట్లుగ్నాన్
 రాధనార్హతను గల్పించి, పరంపరగఁ బ్రాప్తించు గాయత్రీమంత్ర ముప
 దేశించి, మంత్ర దేవతానుగ్రహముతో నకల వేదశాస్త్రాధ్యయనము నేయు
 తై, గురుకులమునకుఁ బంపుట, యువనయన సంస్కార సాధాంశము.
 ఉప - సమావం (గురుజాం) నయతీక్యవనయనం “వ్రతచతుష్టయము”
 వేదములలోని భాగములకుఁ కాండలని పేరుగలదు, బ్రహ్మచారి వేద
 భాగముల నధ్యయనము జేయుకాలమున, నేయేకాండలకై వరేనరు బుమలై
 యున్నారో - వారలందరకు స్నానానుష్ఠాన పూజాతర్పణాదులతోఁదృష్టిఁ
 గల్గించుటయే యధ్యయన దర్శము. 1. ప్రాజాపత్యవ్రతము ప్రజాపతి
 ప్రదానమగు వ్రతము 2. సౌమ్య వ్రతము = సోమర్షి ప్రదానర్పిగా గల
 వ్రతము 3. ఆగ్నేయ వ్రతము = అగ్నిర్షర్షి ప్రదాన వ్రతము. 4. వైశ్య
 దేవవ్రతము. విశ్వేదేవర్షులు ప్రధానులుగా గల వ్రతము = గోదానవ్రత.
 మని యొకటిగలదు ఇది కేశసంస్కారము కొఱియేర్పడినది - ఈ బ్రహ్మ
 చర్య వ్రతములగు నంతవరకు కేశసంస్కారము చేయరాదనియు తదనం
 తరమునీగోదాన వ్రతమును పేరుతో చేయవలయుననుట = స్నాతకవ్రతము
 వేదాధ్యయనము పూర్తియైన తదుపరి గురువులకు నివ్వుదక్షిణనిచ్చి వారి
 వారియనుమతిలో బ్రహ్మచర్యదీక్ష విధుపవలయును. దానికై నీ మంత్ర
 కలాపముతోఁజేయుస్నానమునకే యీ వ్రతము బుద్ధినది. ఈ స్నానము
 చేయువాడు స్నాతకుడు. స్నాతకుడు చేసయవలసిన వ్రతముగాన స్నాతక
 వ్రతము - తదనంతరము గ హస్తాశ్రమమును స్వీకరించుట కధికారము

గలుగును. “వాహుము” ఉద్వాహమనియు దీనికి నామాంతరముకలదు.
 “విశేషతోహ్యవే వేదోక్త ధర్మ కర్మాచరణ భారమప్పిన్నితి వివాహః”
 ఇది యాశ్రమములో రెండవది. సమానకులకీల విత్త సంపన్నుడయిన
 యువమానవగోత్రజాడగు నొక గృహస్థుని వలన. నుత్తమయగు కన్యను
 దానరూపమున స్వీకారము చేసి, వివాహ మంత్ర సంస్కారముతో గృహ
 స్థుడై, సహచర్యచారిణియగు (స్నేహితురాలు) స్త్రీ సహయముతో వేదోక్త
 ములగు ధర్మ కర్మల నాచరించుచు, యజ్ఞేశ్వరానుగ్రహమున వంశోద్ధారక
 మగు సత్సంతానమును బడవలయును. ఈ యాశ్రమమునజేయు ధర్మ
 కర్మానుష్ఠానములతో దేవతలు - బుమలు - విశ్వదేవతలు తృప్తి జెందు
 దురు. దానధర్మములజేయుచు, అతిథులఁ నభ్యాగతులఁ బూజింపుచుఁ
 బంచ యజ్ఞపరాయణుడై, సుఖజీవనమున - బుణ్యత్రయ విముక్తిని గాంచ
 వలయును. బ్రాహ్మ వివాహము - ప్రాజాపత్యము. గాంధర్వము - అర్హము
 మొదలగునవి యష్టవిధ వివాహములుండెను, రాక్షస మైశాచికాదుల థమ
 భాకులకుఁదగినవి.

ఇయ్యవి వర్ణాశ్రమ ధర్మనిర్ణయమును బురస్కరించుకొని చేసికొను
 చుండవలయునని మహర్షులయాజ్ఞ. ఇందు క్షత్రియులకు గాంధర్వ వివాహ
 మనుజ్జయింపఁగఁబడినది. తైత్తిరీకులకు సామాన్యముగఁ ప్రాజాపత్య
 వివాహమే విహితమైనది. తురీయ వర్ణమునకుఁ దురీయాశ్రమ ధర్మమగు,
 నారాయణ నామస్మరణమే, ముక్తిప్రదము. అదియును గురూపదిష్ట మార్గ
 ముననే పొందవలసియున్నది. ఆవ్రాహ్మణాం బ్రాహ్మణోగురుః” తమ గురు
 వులగు నిప్రుల పొరొహిత్యమునఁదురీయవర్ణయులకుఁ బూజాతోక్తముగఁ
 గర్వానుష్ఠానమును జేయవలయుననెడు విధి మనకుఁ బరిపాటియైయున్నది.
 అంబుజాల కువనయనము సంస్కార క్రమములో లేదనుటయేగాని, యొక
 విధముగ తైత్తిరీకులకువలెనే వివాహముతో నయ్యది సిద్ధించుచున్నది.
 “స్త్రీ కూద ద్విజబంధూనాంతయా నశ్యతి గోపరా” యను నిషేధముతో
 నధ్యయనాంగమగు నుపనయనము వివరితమైనది. తావన్మాత్రమున స్త్రీలను
 సహచర్యచారిణులుగఁ జేసికొని జ్యేష్ఠ సంస్కారములన్నియు నవ్వేదికము

లగుచున్నవా? కర్మాచరణ సమయమున ధర్మపత్నియగు ప్రియే తత్ర మృత్యు మంత్రములఁ దాత్కాలికోపదేశముతో వాచకము చేయించుట లేదా? అదే విధముగ సంఘజాల విషయమునకూడ, నీ సమన్వయ ధర్మముతోఁ బూర్వా పరకర్మానుష్ఠానము సౌర్వత్రికముగ వ్యాపప్రోక్తమగు పురాణమంత్రములతోఁ జేయించుచుండుటఁ బ్రహతముగ జరుగుచున్నది. కావున నయ్యంఘ్రజాలకుఁ గూడ వైదికత్యము సిద్ధించుచున్నది. అదియును వర్తమాన ధర్మబద్ధమైయున్నవేగాని సిద్ధింపదు "స్మృతి శృత్యనుసారిణీ" స్మృతులన్నియు వేదానువాదములేకదా! "చాతుర్వర్ణ్యంచయా సృష్టం" అను పరిచయ వేదప్రమాణమున సంఘజాలకుఁగర్మానుష్ఠాన మావస్యకమని శాసింపఁబడినది. ఏతచ్ఛాసనానుసారముగనే మన పూర్వులయ్యంఘ్రజాలకు సంతులము యాజకత్యము వహించి, భగవన్నామ ప్రబోధకములగు పురాణ మంత్రములతో సర్వ సంస్కారములఁ జేయించుచు, వారినిఁగృతార్థులఁ జేయుచుండెడి వారనుట గమనింపఁదగినది. అట్టి తటి శూద్ర యాజకత్యము దోషమనునది. యర్థవాద వాక్యమనిన బాగుండును. అట్లుగానిచో బ్రాహ్మణాది తైత్తిరీయకర్మా యాజకత్యము సయితము దోషయుక్తమే యగును. "యజన యాజనాఽథ్యయనాఽధ్యావన దాన సత్తిగ్రహముల"ను మల్కర్కలు బ్రాహ్మణులకు విధిచోదితములు గదా! దోషమనునది ప్రతివృత్తిలోను గనఁబడుచున్నది. సర్వదా యాజకత్య నిషేధమును జెప్పినచోఁజాతుర్వర్ణముఁ వారికిఁ గర్మసిద్ధిలేదుకదా? గావునఁ దోషాఽపనోదనకుఁ బ్రాయశ్చిత్తాదుల నాశ్రయించుట కంటె వేరుగతి లేదు. "సశ్వవృత్తిః కదాచన" నీచాతినీచమైన జీవనప్రవృత్తికిఁ బ్రాల్పదక, స్వధర్మానుష్ఠానాసక్తి మాత్రమునఁబురుహార్థసిద్ధియనుటలో సందియము లేదు కావునఁ జాతుర్వర్ణ్యముల నాదునుఁదత్తద్వర్ణాశ్రమానురాధా సరణముఁ గర్మల నాచరింపవలసి నదే! తత్తత్ప్రకరణాఽధ్యేతలయి యధికారులయిన యాజకులు, యాజకములఁ జేయింపవలసివచ్చె! కాని, తరణమున "కన్యధా శరణం నాసి".

ఈ దీపికా గ్రంథోత్పత్తిని గూర్చి కొంత విశదీకరింపకతప్పదు. దీని కొక యపూర్వ కారణము గలదు. అద్దానిందెలి విడిసేయుటకే యీ భూమి కయవతరించినది. ఈ గ్రంథమున కేవలము పంచదశ సంస్కారములేకాక నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠానాదిః ప్రకరణములు, మఱియుఁబదికరములై సకాంతి ప్రసూగములుద్దరింపఁబడియున్నవి. ఇంకను నార్ష సంప్రదాయాఽ విరుద్ధములగు ననేక ప్రకరణములు- యాజ్ఞకలో కోపకార్థము బొందు పరుపఁబడియున్నవి. ఇతః పూర్వము ప్రాచీనుల నుండి యర్వాచీనుల వఱకు బరికింపఁగల్గెదయజుర్యేదీయ శ్రౌతస్మార్త ప్రయోగ గ్రంథములనేక రీతులలో లోకమునకందింపఁబడియున్నవి. అవియును సూక్రీయపాఠములే అట్టి గ్రంథములకెల్ల "నావస్తంబగృహ్యసూత్రములే" మూల భూమికలు. బహుశః అవస్తంబ మహర్షి సత్తముల సూత్ర సృష్టికి కృష్ణ యజుర్వేదీయ వేదభాగములలోనున్న మంత్ర పన్నములను నవి మూలభూతములై యుండవచ్చును. కావుననే వారందలి మంత్రకము ననుసరించిన యొక ప్రధానోత్పత్తి శ్రౌత స్మార్త సంస్కారములకు న్యూరూపకల్పనఁజేసి. కర్మ కాండకు మార్గదర్శకులై యుండిరి. "మార్గదర్శి మహర్షిః" అనికదా? మనకు నిదర్శనము! ఇనకు "గహవా కర్మపద్ధతిః" అరణ్యమునందలి వృక్ష లతాదులఁ బెరియుటెట్లు దుర్బుధుమో! కర్మకాండలోని రహస్యముల సరయుటఁ గష్టమని భావము, నిజముగ నాపరమర్షి సత్తముని ప్రణాళికయే లేకున్న మన దేశమున శౌగిక స్మార్త సంస్కృతి కింతటి ప్రసిద్ధియే యుండెడిది కాదు. శక్త యజుర్వేద బుగ్గేద శాఖలలో బోధాయనాశ్రమాలయనాదులిట్లే సూత్రసృష్టి గావించి తదీయుల కర్మకాండ కాదర్శపాయులైరి. శ్రీ అపస్తంబులవారు కృష్ణ యజుర్వేదీయశాఖకు మాత్రమే ప్రణాళిక నిచ్చియుండిరి. దానిం బురస్కరించుకొని యారోజులలోఁ దచ్చాభీయలకుఁ గర్మగాండ యెట్లు నడచినదో చెప్పుట దురవగాహము! ప్రయోగ గ్రంథమొకటిలేదు కదా?

వేదములకు విద్యారణ్యాది మహర్షులవలె - నావస్తంబ గృహ్య సూత్రములకు నుదర్శనుఁడు, హరదత్తుడు మొదలగు పెక్కురుద్గుట పండి

ప్రతితి గలదు, ఒకప్పుడు ఒంగోలు సమీపమునందలి క్రొత్తపట్టణమున పండిత మహాశధ జరిగినదట! అందు సంస్కారములు విమర్శించు పందర్పమున చూడాకరణ సంస్కారమును గూర్చి - సూత్రీయ పాఠముల వారికి భట్టియ పాఠముల వారికిని వాదోపవాదములు జరుగుచున్నవట! ఈ అందు, బ్రాహ్మణులకు శిఖయజ్ఞోపవీతములు ముఖ్యతమములు గదా! ఈ రెంటిని ఆపస్తంబులవారు ఏల విమర్శించి చెప్పకుండిరి? అనునది సభలో చర్చనీయాంశము! "యథర్షి శిఖానిదధాతి యథా వైషాంకుల థర్షస్యాద పాగ్ంనగ్ం నర్థనాద్యాకేశ నిధావాత్సమానం" ఈ యాపస్తంబీయ సూత్రము ననుసరించి కొందరు - పంచార్ణయులు పంచ శిఖలనియును - సప్తార్ణయులు సప్తశిఖలనియును - శిఖాత్రయ మనియును వాదించుచు, నాశిఖ రెచ్చట మంచవలయునన్న సమస్యకు, సమాధానముగ శిరోభాగమంతయుఁ జెక్కు శిఖాస్థానములఁ జూపించుచుండగా భట్టియ పాఠజ్ఞులు అట్లుగాదని ప్రతి పుటింపుచు "బ్రహ్మపుచ్చం ప్రతిష్ఠా" యనుటం బట్టి, శిఖాస్థాన మొక్కటే యనియు, నాబ్రహ్మస్థానముననే పంచ సప్త విభాగములుగ శిఖలనుంచ వలెననియు స్పష్టీకరించిరట! అప్పుడు సూత్రీయులు, ఎవరుజేసిన నిర్ణయ మిది? యని ప్రశ్నింపఁగా, అప్పనభాట్లుగారి నిర్ణయమని గట్టిగఁ జెప్పిరట! వెంటనే వారీర్హ్యాభావముతో, అప్పునా? బొప్పనా? యని తుప్పరించి వారి ధోరణితోనే వాదన నల్పుచుండిరట! అపుడప్పనగారిని రావించఁగా, వారు వచ్చి ఆపస్తంబ సూత్రము నుండి స్వారస్యమునులాగి తన పక్షీయుల వాదమును జయింపఁజేసిరట! అప్పటి నుండియు, విజయధ్వజమునెత్తిన యీ శబ్దమును వదలక తన నామమును "బొప్పనయను వాడుకతోఁజెట్టిరని ప్రతితి గల్గినది. లేకున్నచో బొప్పనయను శబ్దమున కర్థమేమి? తలిదండ్రు లట్టి నామమిడిరనుటఁ బరిహాసాస్పదమగును. అప్పనభాట్లు - అనుదాని కర్ణము కలదు. కావున అప్పనయే బొప్పన యగుట సముచిత మగు చున్నది. ఇది యొక కట్టుకథయనుకొందము. లోకమున చరిత్రాంశము లలో నిలాంటి కట్టుకథలు చాలగ నున్నవి అవన్నియు సత్యములని, యనత్యములని గాని జెప్పుటకు వీలులేదు.-

తులు బయలుదేరి, పలువిధములుగ, వ్యాఖ్యానముల వ్రాసి - యాజ్ఞికలోక మునకు కొంత వరకు సౌలభ్య సౌకర్యములఁ గల్గించిరి. కాని ఈ వ్యాఖ్యాతలలో కూడ మత భేదములు పెక్కులున్నవి. దీనిచే గాఢచర్చలు పెచ్చుమీరినవి. కాని ప్రయోగ గ్రంథ మొకటి లేనికొంత తీర్చలేక పోయినవి. శ్రీ యాపస్తంబుల కాల నిర్ణయాదులు గోచరములు గావు. కాని యాపస్తంబ గృహ్య సూత్ర గ్రంథము క్రిష్టకు పూర్వము నాల్గవ శతాబ్దములో నుత్పన్నమైనదని, "మహారాచార్యుఁడను నాంగేయ విమర్శకుని యభిప్రాయ మొకటి లభించుచున్నది.

మొత్తముమీద నీసూత్రీయ పాఠయాజ్ఞకము సామాన్యుల కసౌధ్య మగుట సుస్పష్టమైనది. ఇట్లుండ, నానాటి పరిస్థితుల నవగాహనఁ జేసికొని పండిత ప్రకాశులగు పింగాభట్టు అప్పనభట్టు మొదలగు పూర్వసంస్కారులు సంఘమునకి కొరంతఁదీర్చుటకై కంకణముఁ గట్టుకొని కృష్ణ యజుర్వేదీయ శాఖలోని యాపస్తంబ గృహ్య సూత్రీయ సంస్కారములక విరుద్ధముగ, సూత్రములకుఁ బ్రతిసూత్రములఁ దేలిక పద్ధతితో సృష్టించుచుఁ దదనుగుణ మగు ప్రయోగ గ్రంథముల యాజ్ఞిక లోకమున కందించిరి. దీనికే భట్టియ మను పేరు వచ్చినది. దానితో నీ కర్మకాండకు నొక విధమగు ప్రబల వ్యాప్తి గల్గినది. ఇనను అనాటి కాలమున తాళపత్రలేఖ నాదులే కాని, నేటిశ్వేతపత్ర ముద్రణాది సౌకర్యములులేని కారణముగ ప్రయోగ గ్రంథ ములకుఁ బుష్కలతవ్వనీర్పి లేకుండుటయు నొక కొఠంతయైనది. మొత్తము మీద భట్ట ప్రవరుల కృషి చీకటిలో దీపము బెట్టినదైనది. చరిత్రానుభవ మును బట్టి విచారింపఁగ ఈ భట్టప్రవరు లిద్దరును గుంటూరు మండల ప్రాంతము వారనియే తోచుచున్నది. ఏలయన, భట్టశబ్దము పాండిత్య వాచకము. ఈ శబ్దమును శ్రోత్రియభావలో"భాట్లు అని వ్యవహరించుట తూర్పుదేశీయ శిష్టాచారము.

అప్పనభట్టు - బొప్పనభట్టు అను నిరువురున్నట్లు కొందఱుహించు చున్నారు. విచారించిచూచినయెడల అప్పనయే బొప్పనయైనట్లు

ఈ బొప్పనబొట్ట మహాశయని దేశకాలాదుల నిర్ణించుటకు సరియైన యాధారములు చిక్కలేదు. చరిత్రాంశములలోని కొన్ని కొండ గుర్తులనుబట్టి యొక నిర్ణయము జేయఁదగియున్నది. 15వ శతాబ్దాంతరాధిము వరకు ఒంగోలు సమీపమునందున్న క్రొత్తపట్టణ మొదలేవుగనుండి గొప్ప వ్యాపార కేంద్రముయి యుజ్యుల చరిత్రతో విలసిల్లు కాలమున నప్పట్టణము నందును. దానికి సమీపమందున్న "రుద్రవరము"లోను వివిధ గోత్రజాలగు బ్రాహ్మణ కుటుంబములవారు వేదశాస్త్ర పండితులు నివసించి యుండెడివారట! వీరిలో పంచార్చేయులగు శ్రీవత్సవ గోత్రజాలగు వంగలవారి కుటుంబము లెక్కుడుగ నుండెడివనియు, ఒంగోలువారే వంగలవార్చేరని పరంపరతోనున్న మా పెద్దలవలనఁదెలియవచ్చినది ఈ ప్రాంతమున నివసించు బ్రాహ్మణ కుటుంబములలో, శ్రయార్చేయ, సప్తార్చేయ, పంచార్చేయగోత్రజాలలో - బొట్టుశబ్దముగల వారెక్కుడుగ నుండిరని-నేటికిని యనుభవమును బట్టి తెలియచున్నది. అందుఁబంచార్చేయులు వంగల వారగుట, వీరిలో బొట్టు శబ్దముగలవారే పెక్కురుండుటం బట్టియును, నీబట్టవర్కులు తమ స్మార్తీ ప్రయోగ గ్రంథ ప్రాబల్యమునఁ బంచశిఖల సంచరదాయము సార్వత్రికముగ నెలకొల్పఁబడి యుండటం జేసి, పంచార్చేయమగు శ్రీవత్సవ గోత్రజాతని యూహించుట కవకాశము చిక్కుచున్నది. కావుననే 15వ శతాబ్దమునకొత్త పట్టణ - రుద్రవరములలోనున్న వంగల వంశీయులలో నొక యుద్ధండ పండితుడేయి యుండవచ్చునని స్పష్టశరముగ సాహసించి చెప్పుట జరిగినది. తదుపరి 15వ శతాబ్దాంతరాధిమునకు సరియగు నొక వికారి సంవత్సరపు కరువు కాలకములకుఁదట్టుకొనలేక-కొన్ని పండితకుటుంబము లీరుద్రవర క్రొత్తపట్టణముల విడచి, తలకొక గ్రామమును జేరిరట! అందరును, గుంటూరు మండలముననే- మారుమూలమున్న పల్లెటూళ్ళ వాశ్రయించి యుండిరట! పొండిత్య మెంతఁగల్గినను నుపాధి నిమిత్తమై హిరోహిత్యమే శరణ్యమైనది. అందు మా కుటుంబముల వారు మాత్రము, నరసరావుపేట తాలూకా జగ్గపుర గ్రామమున హిరోహిత్య వృత్తి చేర్పాటు జేసికొని యుండిరట! అందే తరములకు మూలపురుషుడు వేంకట నారాయణ

మనాంతస్యాధ్యాయి. తరువాత కొందుబొట్ట జటావల్లభుడు — వారి యనంతరము — క్రమాంతస్యాధ్యాయి గాయత్యపాసకులు కేశవబొట్టు గారు. అయిన తరువాత — క్రమాంతస్యాధ్యాయి, నిరతాన్నదాత కొండు బొట్టుగారు- అనంతరము — స్యాధ్యాయి తారకబ్రహ్మ, వేంకట నారాయణ తో ఈయనకే వేంకట నారాయణబొట్టు, వేంకట నారాయణ శాస్త్రుని వారు అని పేర్లుండెడివట! (అద్వైతమూర్తి) వీరి పుత్రుడు - మూల మాతస్యాధ్యాయి, వాస్తవ జ్యోతిష, మంత్రశాస్త్ర, ధర్మశాస్త్రాది విజ్ఞానజనులు. మహాతపస్వివర్కులగు ముద్రిత్యపాదులవారు, కేశవబొట్ట నామదేయులు మూలపురుషునకారవతరము వారయిన మాతండ్రిగారి చరిత్రను సంగ్రహించి నందు కృతకృత్యుడనగుదునని తలంచితిని. ఇది మావంశమున భావితర ములలోని చిరంజీవులకు ద్రోహాహజనకమై పరంపరను గుర్తించుటకుప వ్యంభకమగునినియు, బూనుకొంటిని. ఒరులకిది యప్రస్తుతముకావచ్చును. నాయాకలికిది యాహారమై తృప్తిగొల్పుచున్నది.

అశ్వత్థిత్యపాదుల వారిని గూర్చి జగ్గపుర గ్రామమున వీరి జీవన విధానమును మరికొంత ప్రత్యేకమున ప్రాసికానవలసి యున్నది. వీరు 18వ శతాబ్దాంతరాధిమున చాంద్రమాన వత్సరములలోని చిత్రభాను నామసంవత్సర వైశాఖ శుక్ల ద్వాదశీ పుణ్యదినమున జన్మించిరి. కొమారదశయందే మాతృవియోగము సంభవించెఁగ! పరమాద్వైతమూర్తియగు తమ జనకుని వెంట మూడవ సంవత్సరప్రాయము నుండియు ననేక పర్యాయములు కాశీ శ్రీత్రయాత్ర చేసియుండిరట! తదుపరి అష్టవర్షంపవీతులై సమీప గ్రామ మగు పసుమఱ్ఱు వా॥ బ్ర॥ వేదమూర్తులగు చింతలపాటి కృష్ణావధానుల వారి వద్ద వేద విద్యాప్రారంభముతో తన తండ్రిగారి వద్ద షోడశ సంస్కార ప్రక్రియా భాగము నంతయు పూర్తిజేసికొని పదియారవ సంవత్సర ప్రాయమున- నరసరావుపేట తాలూకా చిలకలూరిపేట సమీపమందున్న కంచర గొట్టిపాడు వాస్తవ్యులు కాన్యవస గోత్రమున కలంకారభూతులగు రామాంబా నేర్పిరిగంటి మద్రావధానుల వారి పుత్రికయగు మద్దిమూంబ (మాతల్లిగారు)

గారిని వివాహమాడి. 17వ సంవత్సరమున కోనసీమ నరేంద్రపురమున-
పూర్వ్యాశ్రమమున వీసపాటి యప్పాచార్యులవారు (పా. పా. శ్రీరామ
చంద్రేంద్ర సరస్వతీ స్వామి గుంటూరు మండల వేదవిద్యచ్ఛరీక్షా సభా
వ్యవస్థాపకులు) మొదలగువారు సహాధ్యాయులుగా వేదమును మూల
మాత్రముగ పూర్తి చేసికొని తనస్వస్థాపకుగు జగ్గపురమున సకుటుంబముగ
వాసము చేయుచు తరతరముల నుండి వచ్చు తమ పోరోహిత్యవృత్తిని
నిర్వహించుకొనుచు తమ పితృపాదులవారగు (వేంకట వారాయణ తారక
బ్రహ్మ గారు) మరొక పర్యాయము బయలుదేరి హతాత్తుగ తనతోపాటు
కాశీప్రయాణము చేయుట ! కాశీకి చేసితరువాత వారుమాసములకే
తమ తండ్రిగారు నిర్యాణమును జెంద, నవటనే వారి యుత్తర
క్రియలు బూర్తి చేసికొని స్వస్థానమునకు(జేరి- తన పితరండ్రిగారగు-
రామయ్యగారితో కలిసి తనకు(గల ముప్పది యకరముల భూమిని వ్యవ
సాయము జేసికొనుచు చుట్టుప్రక్కల 60-70 గ్రామములకు తాను
గురువై పలాన గ్రామమున పెద్దలున్నారు, వారి వద్ద కేగిన దర్శనందేహ
ములు తీరిపోవుననెడు ప్రజావాణి పరమలక్ష్మ్యమున కైకక స్థానమై మారు
మూలలనుండి వచ్చు విద్యార్థులకన్న వస్త్రాదులనిచ్చి పోషించుచు
యత్కించిదర్శయనముతో స్మార్తవిద్యను దోడక సంస్కారములతో దర్శ
శాస్త్ర సహితములుగ ననేకులకు బోధసేయుచు, నిరంతర నిర్బిదులై
యవ్వారిగ వచ్చు సతిదులకు నభ్యాసకులకు- యతులకు-యాచక-యాచకా
కులకు నన్నవస్త్రసారణ్యా దానాది సత్కారముల సేయుచు అడిగినదానికన్న
మిన్నగ, ననేకుల కిచ్చుచుయేగాక, మధ్యధ్య సహధ ప్రీత సంహార
ములు పుణ్యకార్యములు స్వయముగఁబాల్సొని సేయుచు వారి కుటుంబము
లకు- జీవన భృతుల నేర్పరుచుటతో పూర్తి సహకారములనిచ్చుచు(మరోప
కార పారీణులై - శివపూజాధరంధరులై, (ముప్పి సంఖ్యాకులగు పుత్రులను-
ఏకైక పుత్రికా సంతతిని పొంది- యవరాన్న పూర్ణమును విరుదాంతయగు
తన దర్శకత్వి (మాతల్లిగారు) యగు మబ్బనూంబగారి యనమనశ క్తి

సంవదలతో సహజమై పాడిపడలతో తులదూడచుఁడెదివారిని లోక
విదితము - నా బాల్యమున డిరాకపరి తమ మిత్రులగు- బ్రా. రామభండరుల
బ్ర. శంకర్ (చెన్నయ్యగారితో సమీపవంశుడన్న కోటప్పకొండకేగి యనేక
విద్యులగు యోగాభ్యాస భంగిమలతో- నిద్రాహరముల జయించి, తుదకు
బిల్వవృక్ష స్పృధోపశ్చదై ఘోర శపఁబుసేయ- నర్థరాత్రి నదిగత శివ
దర్శనమై ప్రత్యక్షముగ బిల్వఫలమును తపఃఫలముగ పొందగలిగెట !
తదనంతర మప్పర్వతో పరేభాగమున తపఃబు సల్పుచుండ, తన పిన
తండ్రిగారు స్వర్గస్థులైన వారనంది, స్వగ్రామమునకుఁదిగిరివచ్చుటతో
గృహభారమంతయుఁదైఁడడకొంత కాలముజరిగినది, పీఠాంబిన విద్యా
సంపదలన్నియు- పొరవ విద్యలని చెప్పుచుఁడెడివారు. "తపస్వీ వుజ్యో
భవతి" యను శృతి వాక్యమునకుందారాజముగనన్య సాధారణుగు
తపశ్శక్తితో వాక్పిత్తిసంఘట సిద్ధపురములని పేరుపొంది యుండటం బట్టి
యనేకులు వీరి యాశీస్సులకై తండ్రిపతంఢములుగ వచ్చుచుండెడివారు"
వాస్తవోపశేషాలలో పనేకులకు వారెంత జెప్పినయంత జరుగు
చుండట సలిశముల నందచుండట నేనెరుగుదును. వీరెప్పటికీ ప్రయా
ణించినను ఇంటివద్దనన్ను నిరంతరము రుద్రాక్షతస్మదారణలు, లేక
గంధాక్షతలచిహ్నములతో చేతిలోనువస్త్రతో కూడిన చెంబు జటాజాటము
వంటి తలపాగయు ధరించి యవరరుద్రునివలె బ్రహ్మతేజో విరాజమానులై
యుండెడివారు.- పతేయు జగ్గాపురప్రాంతములో నొకగ్రామమున ద్వజ
ప్రతిష్ఠ జరుగుచుండ ద్వజస్థాన నిర్ణయములో మాట్లాడుచు నొక శివార్చకుడు
పోరోహిత్యము చేయువారికి మిక్కిలివయఁవేమి యంతుపట్టునని యడిగె.
పించెనట ! వానిని ధిక్కరించి తపోజలముతో నక్కర్వకప్రమును తన
యిడ్డకంఠమున నెగవేర్చి ద్వజస్తంభముతోపాటు విజయ ద్వజమొరట,
తదవత నచికాలముననే బయలుదేరి పలనాడలో నున్న బొదికూరపాడు
బాం. మంత్రమూర్తులు రాజాస్థాన విద్వాంసులగు- బ్రా. వే. పంథాగ్నుల
గుఱ్ఱవ్యాజ్యశాస్త్రులవారివద్దజేరి వారి దివ్య కృపా విశేషమున మంత్ర
శాస్త్రమున పూర్ణపాండిత్యమును సంపాదించి- శ్రీ విద్యాపూర్ణ డిక్షగైకొని
యులునీరిన నాటినుండి చుట్టుప్రక్కల ననేక గ్రామములలో శివవిష్ణు
హనుద్రామ దేవ్యాద్యాలయములలో శాశ్వతములగు శతాధిక తపతా

ప్రతిపక్షం గా విప్లవజేసి మంత్రిమూర్తులు బ్రహ్మశాస్త్రమార్పులని దిగంత విశ్రాంత కీర్తి నార్జించి వైదిక నిష్ఠాగోష్ఠిలై నిరాడంబర గృహస్థ జీవనమును గడవగలిగిరి. — వీరు ఔజ్జ్వల్యబడిన విద్యావిశేషములలోనేగాక, శ్రాత ప్రక్రియాభాగమునగూడ పూర్వ ప్రజ్ఞానిధులు. కాని, యేలనో దానితోలికే పోయినవారు కాదు. బౌ గాక - శ్రాతులకన్న మిక్కిలిగ శిష్టాచార దార్శిక జీవనమును గడిపినవారిలో వీరగ్రాణ్యులు. స్మార్త కర్మలలోని పంచ యజ్ఞములు పురుషార్థసిద్ధికి ప్రసిద్ధములు. యజ్ఞశ్వరానుగ్రహమును పోయి తుయుకదా ? కర్మలకుఁ బ్రయోజనము ? న్యయంతీః పరాన్ తారయతి" యను న్యాయముతో మారుమూలలనుండెడి, వారు నివసించు కుగ్రామములలోని చాతుర్వర్ణ్యముల వారిని తరింపజేయు పరమానుగ్రహముతో గర్విస్తున్న కాలము గడపిరి. ఇంతియేగాక సత్యశౌచములు వీరి కాబాల్య నిత్యవ్రతములు. అహింసా మనోనిగ్రహము లాత్మీయ గుణములే యనవచ్చును. రామాయణ భారత భాగవతాది పౌరాణిక స్తోత్రభాగములలోని కొన్నివేల శ్లోక పద్యావళులు వాచోవిధేయములై నిత్యము ప్రశాంతమగు బ్రాహ్మణముహూర్తమున భక్తిభావరస తరంగములు పొంగి పొరలునట్లు బ్రహ్మసందసాగరమున నిమగ్నులై తన్మయత్వముతో సుప్రవాత భగవత్సాను శేషాధర్మముగ పారాయణ సల్పుచుండుట వీరి నిత్యకార్యక్రమములో ముఖ్యతమమై. యవస్య కర్తవ్యముగ జరుగుచుండెడిది. నిత్యము సాయం ప్రాతఃకాలములయందు కచేరిబండవద్ద నాసీనులై గ్రామముల కనేక పౌరాణిక కథాప్రసంగముల ద్వారా ధార్మిక బోధలునల్పుచు భారతీయ గురు సంగమ తాంబూలమైన యాస్తికతా ప్రచార విధులు వెల్లివిరియుచుండెడివి. అప్పుడప్పుడు కవితా వ్యాససంగమును సాగించుచుగొన్ని భక్తిరస ప్రధానములైన శతకములు— ప్రత్యేక స్తోత్రములు కీర్తనలుకూడ రచించి వాటిని పాడుకొనుచును రసానుభూతి సందచుండుటయు నదియొక విలసనముగ నుండెడిది. పెద్దలెవరయిన తన యింటికి వచ్చినపుడు వారికాదిద్యాదీ పత్యార్థములైన పిమ్మట- వారితో మాదేసి దినములు వేదాంత గోష్ఠి సల్పుచు నానందభావ పూరితనేతరులై బ్రహ్మసంద సౌఖ్యము నందుచుండెడివారు. — కాశీ రామేశ్వరముల మధ్యనున్న దివ్యక్షేత్రములన్నియు సనేక పర్యాయములు సకుటుంబయాత్రగ సేవించి గృహస్థాశ్రమ ధర్మము వాసరించి అద్వితీయమనస్క యోగసామ్రాజ్య పట్టభద్రులగుచు బ్రాహ్మప

విష్ణులై రీమ్యులారివలె సుత్రనారాయణ పుణ్యకాలమున సర్వ జన్మాను పరివర్తన పుష్కలధర్మ తృతీయాతిథియందు స్వచ్ఛందముగ శరీరమును విడచి ముక్తిముఖమునంది యశఃకాయులైరి

వారికై దప పుత్రుడుడనైన నేనును మా పితృసౌమలవారి వర్ణ సకాలోప పీఠుడనై స్మార్త సాతములః జెప్పికొని, వారి యాశీర్వచనమున సద్గురువుల చేరి యత్నించి దర్శయన సంపదతోను కావ్యవాట కాలాకారాంత సాహిత్య విద్యాప్రవేశముగలవాడనై గృహస్థుడనై కుటుంబ పోషణ కొఠకు కొంత కాలము స్మార్త యజ్ఞకములు చేయించుచు గడపితిని.

ఒక పర్యాయము- ప్రకాశంజిల్లా గుళ్ళనల్లి గ్రామములో నేనొక వివాహము చేయించుటకుఁబోయినపుడు అచ్చట రెండు మూడు వివాహములు జరిగినవి. ఆ పెండ్లికి వచ్చిన ప్రముఖ బంధువులెల్లరు పౌరోహిత్యవృత్తి చేయుచున్నవారే. విచారింపగ ఆ మండల ప్రాంతమంతయు మా తాత తండ్రుల శిష్య పరంపరతో వ్యాప్తమైన భక్తియ సంప్రదాయమే డెల్లుచున్నది. కాని, సంస్కృత భాషాజ్ఞానము తోపించిన కారణముగ పామాన్య సంస్కారుల ముఖయంత్రములలోఁ బడిపాఠము దెబ్బతిన్నట్లుగఁ గనబడినది.

సంస్కృత భాషాజ్ఞానము లుపమైనచోట సూక్రీయ పాఠమైనను దుర్బలకు గుణిగాక తప్పదు నేటికాలమున రానురాను స్మార్త సంస్కారములు దరిదాపు భ్రష్టస్థితిలోఁబడిపోయినవి. ఇట్టి సందర్భమున పండితులకు నయితము స్మార్త సముద్ధరణకు పూనుకొనుట సముచితమనితోచినది. ప్రాచీనకాలమున 17 పూర్వార్థము నుండి 19 పూర్వార్థము వరకు స్మార్తమునవంపదశ సంస్కార ప్రయోగగ్రంథములు సూక్రీయ పాఠమున ముద్రణ గావించఁబడి డెల్లుండి యగుచుండెడివి. 1. యాజుష పూర్వ ప్రయోగ చింతామణి - 2. యాజుష పూర్వప్రయోగ చంద్రిక - వామిశ్వ రాచార్యమి కాస్తుల వారు మద్రాసు (మద్రాసు) - 3. యాజుష పూర్వ ప్రయోగానుక్రమణిక శ్రీ వల్లాలక్ష్మీనరసింహశాస్త్రిగారు - బందరు - ముద్రణదాయము నుండి - 4. స్మార్తానుక్రమణిక. శ్రీ పర్రుతం నరసింహాచార్యుల వారి ప్రచురణము - ఇక భక్తియ ప్రయోగము మాత్రము తాళవలసినములను విడనాడక గురుపరంపరతో వాటి జెందుచు వచ్చినది

అందునీంగా రథీయము కృష్ణా గోదావరి మండలమున వ్యాపించినట్లును బొప్పన భట్టియ పాఠశు గుంటూరు మండలమున వ్యాప్తి జెందినట్లుగఁ తజ్జలచేసినాహింపబడుచున్నది. 19 శతాబ్ది పూర్వార్థము వరకు గుంటూరు మండలమున పండితులగు సుప్రసిద్ధ స్మార్త యాజ్ఞికులుండెడివారు వారు వేదాధ్యయనము చేసిన వారగుట “హేమ్యః పరమామోదః” అన్నట్లు కర్మకాండకు పౌష్టిక సంపద చేకూరినది. అప్పటి స్మార్త యాజ్ఞికులలో ముఖ్యతములుగఁ జెప్పదగిన వారంగుళి సంఖ్యకుఁ బరిమితులై యుండిరి — వారి నొక పర్యాయమిట న్మరించుకొనుట యుక్తము బాపట్ల తాలూకా చెలుకూరు వా॥ మధుర కంఠస్వరాధ్యేతలు బ్ర॥ శ్రీ భారతుల శేషావధానులు గారు. గుంటూరు మండల రాజాపాలెము వా॥ బ్ర॥ సెనగల వేంకట రామయ్యగారు — గుంటూరు — మం॥ గార్లపాతు వా॥ బ్ర॥ అవ్వారిపెద వేంకటభట్టుగారు — ప్రాత గుంటూరు వా॥ బ్ర॥ చెలుకుపల్లి అక్కభట్టు గారు. గుంటూరు — మం॥ నరసరావుపేట తాలూకా జగ్గపురము వా॥ బ్ర॥ వంగల కేశవభట్టుగారు (వీరు మా పితృపాదులవారు) వీరెల్లరు నధర్మ శాస్త్రముగు కర్మకాండకు పరంపరను గల్పించి, చక్కని ప్రచారము నిచ్చిరి. అందు మా పితృపాదుల గ్రగణ్యులు.

19 పూర్వార్థమున గుంటూరు మండలమునఁ గర్మకాండ నిత్యాభ్య దయము నందినది. పూర్వాచారములు సుస్థుగ జేయించు చక్కని సంస్కారులుండెడివారు. తరువాతి కాలమున, సంస్కృత భాషా దారి ద్యముతోఁబాటారిక గారి, ద్మము బబాటనే- సంస్కారు లెవరిపట్లవారు బోసుకొనుటయే గాని — విద్యార్థులకుఁ బాఠములు జెప్పుటకు నర్హులు గారైరి కర్మకాండకునుడి చుట్టుకొన్నది. — ఈ నీతిని పసిగట్టిన బాపట్ల తాలూకా శ్రీ భారతుల శేషావధానుల వారు 1931 పాఠమున “ఆప స్తంబీయ పంసగళ కర్మానుక్రమాణికా” అను గ్రంథమును నస్యరముగ భట్టియ పాఠముతో ధర్మశాస్త్ర సమాజయక్తముగఁ ముద్రణఁ జేసి చి లోకమున క.ది.వి.గారు. ముద్రాకు పూర్వమే శ్రీ శేషాచార్యులవారు మా పితృపాదులవారి వద్దకు వచ్చిరి. ధర్మశాస్త్రీదుల నిర్ణయించుకొను సందర్భములలో చర్చజరిపిరి ఇంతకు ముందు మా తండ్రిగారే కను

పాఠమును ముద్రణ చేయించు తలంపుతో నుండిరి. కాని దైవికముగా శ్రీ శేషావధానులవారి ప్రయత్నము ముందడుగు వేసినది. అయిననేమి? యిరువుగది బొప్పన భట్టియ పాఠమేకదా! కావున ఉభయ సిద్ధాంతముల సమన్వయముతో వీరి గ్రంథ ముద్రణ పూర్తిచేయబడినది. మరియు ప్రథమ ములో ఒక గ్రంథము మాసాహనగారితే సమర్పించబడినది. ఆ ప్రతి ఇప్పటికీ నా వద్దనున్నది. తరువాత వీరపర గ్రంథమును కూడా సధర్మ శాస్త్రముగా ప్రకటించిరి. దీనికై వీరు చేసిన శ్రమ, యనన్య సాధారణము, మొత్తముమీద ఈ రెండు గ్రంథములు మాత్రము చీకటిలోబడిన యాజ్ఞిక లోకమునకురత్నదీపములై వెలుగునిచ్చి మార్గదర్శకములైనవి, అయిననేమి? విపాసావీడితమగు యాజ్ఞికలోక మీ ముద్రణాప్రతుల నెగురకొట్టుకపోయినది ఈ నీతిలో మరల సంస్కారులకు ప్రయోగ గ్రంథా భావమైనదే. కర్మాభి మానులగు గృహస్థులకు కూడా మంచి యాజ్ఞికులు దొరకక కలకలము బయలు దేరినది. అనలే నామహాత్మావశిష్టమైన కర్మకాండకిది మరొక దోహదమైనది. ఎవరికైనను ధర్మ సందేహములు కలిగిన యెడల పరిష్కరింప గలవారు దొరుకుటలేదు. నిజముగా స్మార్త సంస్కృతికి ఘోర ప్రమాదము సంభవించినది. కాని యెల్లప్పుడు చీకటియే యుండునా? “నీచై రచ్యత్సువరిత దశాచక్రనేమికమేణ” అని కాళిదాసమహాకవి యన్నట్లు 19వ, శతాబ్దిత్వరారమున మరల కర్మకాండ కుచ్చస్థితి గల్గినది. గుంటూరు మండలములోని విద్యాభిహునులగు పెక్కురు స్వరల కోరికపై శ్రీమద్యజున యాజనాఽధ్యయనాధ్యాపన దానపత్రిగహది పట్కర్మ నింతలు వ్యాసజై మన్వాపస్తంబ విద్యారణ్యాది మహర్షి చతుష్టయ దివ్యాంశ సంబా చులై. హరితస గోత్రాలంకారులు, సుప్రసిద్ధముగు చౌటపామపాలెము లోని వేదశాస్త్ర విద్యగురుకుల - కులపతులు సాంగస్థ్యాధ్యయ భాస్కర దిగువాఁలవులు బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులగు సన్నిధానం లక్ష్మీనారాయణ మూర్త్యవధానులవారు మాత్రీయ పాఠమున, “సంస్కార రతా కరమ”ను “పేరుతో స్మార్త ప్రయోగ గ్రంథము (ప్రథమ భాగము) నొకానిని సమ గ్రముగ రూపొందించిరి. అద్దానిని, శ్రీ తిరుపతి తిరుపతి దేవస్థానము వారు, గుంటూరు వా॥ బ్ర॥ గణవనగపు వేంకట సాంబమూర్తి పాకయాజి గారు - పిలూడు వా॥ బ్ర॥ మైలవరపు అంజనేయశాస్త్రిగార్ల యొక్క దవ్య పహాయముతో పర్యరముగ ముద్రణ జేయించి. యాజ్ఞికలోకముక కంది

శంకరకకు వెలువడియున్న మాత్రీయ భట్టియ సంస్కార గ్రంథము లన్నియు కేవల పంచదశ కర్మల ఒకరకే పరిమితములై యున్నవి. కాని పరిపాదుముచేగాని, ప్రారబ్ధ విశేషముల వలన గాని, గృహస్థలోకమున పంచదశమైన అద్యుతోత్పాతాది దష్టారిష్ట నివారణకుఁ దగిన నైమిత్తికాది కామ్యకర్మ తంత్ర ప్రయోగ గ్రంథ మొకటి కన్పించుటలేదు. నాచేయఁదలచిన నీ పంచదశ సంస్కార సంపుటికిఁ దోడుగఁ-విశాఖక శాత్రి మొదలగు యితరశాంతలను పొందుపరచితి గురవుల కృపవేఁ గల్గిన సాహిత్య బలమున ననేక ధర్మశాస్త్రాది గ్రంథములఁ దిరగజేసి, యీ శాంతికల్పమును ప్రయోగ దశకఁబెప్పుటఁ జరిగినది, అయా శాంతికిఁ కావలసిన పక్షపులు వాని ప్రయోజనముల నాయా ప్రారంభముల మాచింపఁజేసితిని. కావున నీ గ్రంథమునకు "భట్టియ స్మార్త ప్రయోగశీషికా" (దశవిధ శాంతియుతా) యని శీర్షికవిడితిని. 16వ, శతాబ్ది పూర్వార్థము నుండియు మా వంశమున పరంపరగా వచ్చుచు, మా యితృపాదుల వారిచే నా కొసంగఁబడిన యీ పాత్రకమును సఁపూర్ణముగ గ్రంథరూపమున యాజ్ఞిక లోకమున కందించి కృతార్థుఁడనై యిది. నాకు 14వ, సంవత్సర ప్రాయముననే యస్మత్కృత్య పాదులవారు స్మార్త విద్యను నధర్మ శాస్త్రముగ చాలవరకుఁ బ్రసాదించిరి. శేషభాగమును మా మూడవ యన్న-అదిశేషయోగరు నాయం యత్యంతానురాగముతో, బుజ్జగించి, పూర్తిగావించిరి. మొత్తముమీద వారి రువుర యాశీర్వాద బలమున నేనాకస్మార్త వండిచువిగ నృత్తలోకమునఁ బరిగణించఁబడి పరంపరతోఁ బ్రాప్తించిన యీ విద్యను మహారథువదిపఁచి యద్యదులకు పాఠములు బెప్పఁజేసి ప్రచారము చేయఁగల్గుటయేగాకఁ గ్రంథరూపమున శాశ్వతీకరించు పుణ్యమును సఁపాదించి కోగల్గినందుకు నంతఃసించుచు మఱియుఁనన్ను గనిపెరిచి, యిట్టి యుత్కృష్ట కార్యకరణము నెఱుఁగియున్నవనిఁజేసిన మా తలిదండ్రుల యందలి కృతజ్ఞతాభావముతో వత్తికముగ నీ గ్రంథమును వారి కంకితము గావించుకొనుచుంటిని. చాలాకాలము క్రిందట పంకల్పించినను ప్రాచీనములగు నితర ప్రయోగ

చి. ఇందు ప్రథమ భాగమున పంచదశ సంస్కారములు మాత్రమువేర్తా తరూపమున ననుగ్ర వ్యాఖ్యతో ముద్రణచేయఁబడి యున్నవి. ద్వితీయ భాగము ముద్ర కానున్నది. యథార్థముగ నీ గ్రంథ మాపవంబీయ గృహ్య నూత్రభాగమున కతాకార ప్రాయమై మెలుఁగుల దిద్దుచున్నది. దీనికి దీటుగు పరియోగ మాత్రీయ పాఠమున వర్మశాస్త్ర ధర్మసార సంకలనమగు నిర్దుష్ట సంస్కార ప్రయోగ గ్రంథమిత దనుక బుట్టియుండలేదు. మాత్రీయ సంస్కార గ్రంథములకిది మకుటాయమాన మనుటకు సందియములేదు. నేడి "సంస్కార రత్నాకరము"నకు స్మార్తయజ్ఞిక లోకమంతయు నివాళు లెత్తుచు, గ్రంథకర్తలకుఁ గృతజ్ఞతాంజలుల బ్రత్యేకముగ సమర్పించు కొనుచున్నది.

ప్రపంచము నిత్యనూతనము ప్రస్తుతకాలమున దేశమున వైదికముగ పరివర్తన గల్గినది. శ్రాతస్మార్త కర్మలకే కాక, నిత్యనైమిత్తికాదులకును గలిసాబల్యమున యననరములు పెరిగినవి. ముద్దొచ్చినపుడే చంకనెత్తు కొనవలెనన్నట్లు పండితులు ధర్మప్రచారమునకు నడుముగట్టవలసిన పమయము. గృహస్థులలో వైదిక ధర్మానర్థకృత్తప్రపత్తులు పెరిగిన కొలది, యాజ్ఞికుల సంఖ్య స్వల్పమగుచున్నది. దానికై పెక్కురు మహా దాతలు వేదస్మార్త పాఠశాలలు బెట్టిచి కర్మకాండకు బలము నిచ్చు చున్నారు. ఇట్టి సమయమున స్మార్త యాజ్ఞికులకు, విద్యార్థులకు, ప్రోత్సాహకరమగు సప్రమాణ గ్రంథముండితీకవలయును. స్మార్తీమున కభ్యుదయము కానిదే శ్రాతమునకుఁ బ్రాబల్యముకలుగదు. స్మార్తకర్మలు శ్రాతమునకుఁ బవేశద్వారములు గదా? పాత్రీకాలు నుండి ముద్రణఁ జేయించబడిన స్మార్త గ్రంథము తీపుడు లభించుట లేదు. తత్రాపి 17వ, శతాబ్దిము నుండి గుంటూరు మండలమున నెక్కువగఁ బ్రచారములోనున్న ంట్టియ స్మార్త పాత్రగ్రంథమొకటి యాజ్ఞికుల కవసరమైనది. ఇట్టి తటి మనుషులు ముప్పది సంవత్సరముల నుండి స్మార్త పాఠములను పెక్కురు విద్యార్థులకుఁబెప్పుట బరిపాటియైన నాకు జగన్మాతృ ప్రేరణతో, బాటఁ గొంద రాస్తిక మహాశయల ప్రోత్సాహజలమున దుష్కరమగు నీ గ్రంథ గ్రంథనమునకు సాహసముఁ గల్గినది.

గ్రంథముల నుండియుఁ గొన్ని యశముల గ్రహించి, యశ్వత్థానాన గుణముగ సంస్కరించుకొనుటయేగాక, వినుతత్వములగు నవగ్రహ మంత్రభాష్యము వంటి విశేషాంశములను, కావ్య వృద్ధోత్పత్తరము - భువనశ్వరీ శాంతిప్రయోగము - సత్సంశానప్రదక్షగు పయోవ్రత శాంతి - మొదలగు మహోన్నత ప్రక్రియా భాగములనిందుఁ బ్రచురించునంతలో నాలస్యమైనను సంపూర్ణమగునొక సంస్కార ప్రయోగ గ్రంథమును సత్యున్నత స్థాయిలో స్ఫూర్త యాజ్ఞికలోకమున కందిరిచిన మా కృషికి దోహదముగ కీని నుపయోగింపఁ బ్రేరేపించుచుంటిని. నా యందలి వాత్సల్యముతో నీ గ్రంథ ప్రాశస్త్యమును గూర్చి, తమ యమాల్పాభిప్రాయమునిచ్చి నన్నాశీర్వాదించిన - విశయవాద వా॥ భర్తృనాచార్య, తర్కవేదాంత విశారదేశ్వారి కరదాచితులగు ॥౭॥ వే॥ వద్దులవల్లి మాణిక్యశాస్త్రులవారికి నా కృతజ్ఞతా పూర్వక ప్రణామముల గావించుకొనుచుంటిని. మఱియు నీ గ్రంథ సంకలనాది విధులలో సహకరించిన చిరంజీవులకు - అధికాభివక్షగు ముద్రణాశ్మయమునకు గుర్తింపఁగి పూర్తి సహకారము నిచ్చిన సదాస్య శేఖరులను, ముద్రణాక్షరమాలగూర్చుకేయుటలోను ప్రాపులందించి సహకరించుటలో నత్యంతవశార మొనరించిన శ్రీ లంకా సూర్యనారాయణ - శ్రీ అకుల వెంకట శివప్రసాద్ - శ్రీ గుంటుపల్లి సాంబశివరావు - శ్రీ సి. హెచ్. సుబ్రహ్మణ్యములను పెమ్మ ఉద్యోగులను తదితరులను కలుపుకొని నాయందలి పరిమాదరముతో కష్టసమర్థముల కోర్చుకొని, యత్యంత సహన భావముతో సస్వరమగు నీ వైది మంత్ర గ్రంథమును యథాశక్తి పర్యాంగ సుదరంమగు ముద్రణగావించి యిచ్చిన గౌ॥ గుంటూరు వెల్కంప్రెస్ వారి కిని నా నమస్కార్య పూర్వకమగు బ్రశంసల నందించుకొనుచున్నాను. ఈ గ్రంథ ప్రచురణమున మా పరంపరగ వచ్చు పాఠమును లోకమున కందించుట ముఖ్యాభిప్రాయముగాని, పాండిత్య ప్రకటన భావమిమమంతయును లేదు. గ్రథన ప్రయత్నమున గుణములన్నియు గురువులవి. దోషములు నాయవి. ఎంత తొగ్రతగ పుష్పల చూచుకొన్నను ప్రవక్షమదాదలో

దొరలిన ముద్రణాది దోషముల నీరక్షిత విభాగ న్యాయము గల హంసలివలె గుణములనే గ్రహించి గ్రంథము నాదరించుటకు దోషజ్ఞ శేఖరులకైదు పది శేషుచుంటిని. గ్రంథమున కాచంద్రార్క స్థాయి నొసంగుటకై మదుపాష్యయగు జగన్నాథ ప్రార్థనతో గ్రంథమునకు భూమికా వీర్వత్తి మపసంహరించుచుంటిని. కాగితము మొదలగు ముద్రణా పరికరములు ప్రియమైన యీ లోజులనుబట్టి గ్రంథమూల్యము నధికముగఁజేయక రప్పనిపరియైనదని మనవి సేయదలచుచున్నది -

ఓం తత్సత్ -

గ్రంథకర్త

“అరక్షర్మ విద్యాభూషణ”

వంగల రామకృష్ణశాస్త్రి

శ్రీ! శ్రౌతస్మారతాది గురవే! శ్రద్ధా విద్యాస్వరూపిణే
ధర్మరక్షణైవతారాయ! నమో నారాయణాయతే! (స్తోత్రం)

మన భట్టియస్మారత ప్రయోగ దీపిక గ్రంథము, ద్వితీయ
ముద్రణా దశాభ్యుదయము నందుకొనఁగల్గినది. ప్రథమ ముద్ర
ణోపాధాతమున ముఖ్యముగఁబంచదశ సంస్కారములు, దశవిధ
శాంతులు, వాని విశేష లక్షణాదులును, సయితము యథామతి
తెలివిడి నేసియుంటిని. శ్రౌతస్మారత నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మాదై
నుష్ఠాన విభాగ పద్ధతులను కూడ చాలవరకు వివరణ చేసి, ప్రాయుట
జరిగినది

ఈ ద్వితీయ ముద్రణమున మరికొన్ని శ్రౌతవిషయములఁబరి
చయము చేయుచు ప్రాశస్త్యముచిత్తిని

వేదము ప్రక్రియా భాగముతో శ్రౌతస్మారత ధర్మకర్మల
యందు వినియోగింపబడుచుండుట, సంప్రదాయమునఁజెలియ
వచ్చుచున్నది. అందును సహితా గ్రాహ్య భాగములు శ్రౌత
ప్రక్రియ యందు వినియోగింపఁబడుటయు, స్మారత కర్మలయందు
మాత్రము, నిత్య నైమిత్తికాది ప్రసంగముగఁగొన్ని సహితా
భాగములనుండియు, మరికొన్ని గ్రాహ్య భాగము నుండియు, నార
ణ్యకముల నుండి యునుగలగావులగఁగఁగ ప్రయోగ మంతములు
వాడబడుచున్నట్లు కానఁబడుచున్నవి. ఇదియు, మన యాపస్తంబగృ
హ్యైగ్ని కాండోపదిషమైన ప్రక్రియయేగాని, యన్యముగాదు

ఈ కర్మలన్నియు నధ్యయన నిష్ఠానిరిష్టములై యున్నవి.
మొత్తము మీద నధ్యయన సంప్రదాయమున సహిత, బ్రాహ్మ
ణము, అరణ్యకములనియేగాక, మంత్రపన్నములనియునొక విభాగము

కలదు. అపస్తంబ గృహ్యైగ్నికాండకత స్మారకర్మలన్నియు,
కేవల మంత్రపన్నములలోనివేగదా! అదియట్లుండ వర్ణాశ్రమ
ధర్మకర్మ రక్షణమునఁబురుషాదర్శినియై యాచరింపఁగలియున్నట్టి,
స్మారతమున నిత్యనైమిత్తికాది కర్మలన్నియు, శృతి స్మృతి యోగిత
ములయిన వేదమంత్రముతో, ప్రయోగదశనందియుండుట,
సప్రసీద్ధము. అట్టితఱి, కేవలఁగ్నిష్టామాదికతుకర్మలగు శ్రౌతులు
కొందరిస్మారత కర్మలనధఃకరించి, శ్రౌత కర్మలకుఁగ్రాప్త్యముంగట్టి
జెట్టుటఁబరిహాసాదస్పదము. స్మారతాపాసనాగ్ని, వైశ్వ
దేవాదులు లేకయే, కేవల శ్రౌత కర్మలతోఁబురుషాదర్శిని
గలుగదు. కావుననే స్మారకర్మలు, శ్రౌతశాలకు, బ్రవేశ ద్వార
ములని యిదివర కే వక్కాణించియుంటిమి.

ఈ సిద్ధాంతమును బట్టి, స్మారకర్మలాఽర్థికములు. శ్రౌత
కర్మలు పారమార్థికములు. అర్థ పరమార్థముల సమస్తాచరణమే
కర్మసిద్ధికి లక్షణముగను. కావున స్మారకునకు - శ్రౌతము
కంటెను ప్రధాన స్థానమున్నదనవచ్చును. ఇనను, వేదాధ్యయనము
లేని కేవల స్మారకాధ్యయనము వలన కర్మసిద్ధి కలుగదు కావున
యత్కించినాధ్యయనము, గురుముఖతః - మంత్రపన్నముల వల్లించి,
కారీదానానాత్రయమైనను గావ్యపాఠములఁజదివి; శ్రౌతజ్ఞానముతో
స్మారత్యాజ్ఞకమునకు దిగవలయును. అట్లుగాక యెట్లకేలకుఁజదురు
ముదురుగ వివాహోపనయన ప్రయోగ మంతముల ముక్కునఁ
జెట్టుకొని, స్మారత గూఞ్ఞకములఁజేయించుట, యన్యాయ్యము. ఆత్మ
ప్రత్యక్షాకరమనియుఁజెప్పవచ్చును. ఇంతియేగాక, పుస్తకములఁజూచి
స్మారకర్మఁజేయించుటయు, నప్రశస్తము. “నిషేధాఽనీకార్యాణి
లోకం దృష్ట్వానకారయేత్ పైతృమేనకార్యాణి కోశం దృష్ట్యాన్య
కారయేత్” అను నిషేధ విధిని గుర్తింపదగును.

మొత్తము మీద శ్రౌతస్మార్త కర్మానుష్ఠానము యజ్ఞేశ్వరా నుగ్రహము కొరకని ప్రాజ్ఞులకు గనువార్తము. భక్తిలేనిదె కర్మ సిద్ధిలేదు కర్మ సిద్ధిలేనిదే జన్మసిద్ధి లేదు స్మర్తృలోకము నాయూ వచనముల సందేశమౌత్రిముగఁదీసికొని, ప్రోత్సాహకరములనియు నందుకొని, నాయెడలఁగిననుకవహించకుండురని విశ్వసించుచుంటిని” “అగ్నిమిచ్చ్యక్షం భారతాః” “అగ్నిరేవోద్విజాతీనాం” ఇత్యాది శృతి, స్మృతిలలోని చోదనాపాక్కములు సద్గంధములగు ద్విజన్మలకు మార్గార్థకములుగుచు, మోక్షోపాయమునుపదేశించుచున్నవి. దీనింబట్టి కూడ, కర్మలనుచాననాడ మ్మిలోననుష్ఠించుట నైహికాత్ము మ్మిక ఫల హేతుభూతములగుచు, స్వర్గావవర్గఫలప్రదములగునని నిష్కర్తార్థము.

ఇరువదియవ శతాబ్దమున స్మార్తమునకతి ప్రాముఖ్యత పెరిగివది. కేవల లోకములలో నయితము కర్మాచరణావస్థ క్తి మెండైనది. ఇలియేగాక, వినుర్వనాజ్ఞానము కూడ పెంపొంది యున్నది. “జాత్యార్థాకీర్తిత” తెలివినాని, కర్మలనాచరించుట శ్రేయస్కరమని సూక్త్యర్థము మఱియు “యదేవ విద్యయాకోతి శ్రద్ధయాతదేవ ఏర్యవత్తరం భవతి” అరజ్ఞాన పూర్వకముగ నాస్తిక్య బుద్ధిలోఁజేసిన జైదికర్మలు, సంపూర్ణ ఫలప్రదములగునని, విద్యా రణ్యాది మహర్షిసత్తముల వ్యాఖ్యానములున్నవి.

నేటికిని మనదేశమున శ్రీ సంఘములలో కూడ దైవపూజాది కములేగాక, దిక్షాబద్ధములగు వ్రతములు - మంత్రతామసములు స్మృత పాతానుకూదులును విరివిగాచరింపఁబడుచున్నవి. లోకములు, నున్నతాధికారులగు, కొందరు పురుషులతోకూడ భక్తిప్రపత్తులని వృద్ధినందుటచే యద్రయాగ చండియాగాదులు లక్షకుంకునూచిల్వార్పనలు తూజిక సంద్రదాయముతో నత్యంత నైభౌత్యముగ జరుగుచున్నవి. “సహాయజాః ప్రజాసస్పృహస్య పురోవాచ ప్రజా

పతిః అనేన ప్రసిద్ధివ్యధ్యమేషవోస్త్విష్టకామధుకా” బ్రహ్మదేవుడు యజ్ఞములలో గూడ ప్రజలను సృష్టించి యీ యజ్ఞములనాచరించుటలో నిష్కామ్య సిద్ధివందుడవి ప్రజలకుపదేశించెనట! యథార్థముగఁ జెప్పినయునున్న ప్రస్తుత కాలమున - నీ రుద్రయాగ చండియాగాఁ దులు దేశమున మహోత్సాహమునాకమించినవి. కలిలో పశువిశసన ప్రధానములగు నగ్నిహోమాది శ్రౌత యాగములకు నిషేధాజ్ఞలుండుట చేతనోయన్నట్లు, తంత్రోక్తములగు నీ మహాయాగములకు సంపూర్ణ ప్రచారము గల్గినది. ఇట్టితఱి, స్మార్త యాజ్ఞకులకు కేవల పంచదశ కర్మలయందేగాక, రుద్రయాగ వ్రతపూజా యజ్ఞములయందును ప్రయోగదశలోనుపయుక్తములగు మంత్రముల, గురుఘుఖతః నధ్యయనమునఁబునర్పి సాహిత్యసంపదతో యాజ్ఞకముల నడపించు, పాండిత్యముండితీరవలయునుగా! నిర్ముఖ మాటముగఁజెప్పవలయునన్న తంత్ర విద్యయాధర్వణ వేదాఽను గతము కాపున, పునరుపనయన నిమిత్తకములగు తాంత్రిక మంత్రములు గురుత్రయ విశిష్టముగఁబూర్ణతాపూర్వకముగను, గురు నన్నిధిలో, నితమ పూర్వకముగ గ్రహించవలసియున్నవి. అట్లుగాని వారు రుద్రచండితూగాదులకధర్వ్యవము పహించుటకనర్హులు. కేవల వేద ఘనపాఠులకైనను, ఈ విధి శరణ్యము. ఇందు నిషేధ విధినా శ్రయించినవారనధికారులు. “అవిధి నాకృతమకృతమృతమనిధికార సూత్రము నిత్యాధికమగుటతో, యాగాదులు నిష్ఫలములగును. ఒక విధముగనాలోచించినచో స్మార్తమున ప్రాచీన కేవల వేద పండితుల కంటే నాధునిక యువక యాజ్ఞకుల కొందరిలో సమయ మ్మూర్తి. సంస్కృత భాషా పరిజ్ఞానము వేదాఽధ్యయనసంపత్తి, తాంత్రిక విద్యాపరిపూర్ణత, ధర్మశాస్త్ర జ్యోతిష విజ్ఞానము మొదలగు స్మార్త యాజ్ఞకలక్షణము వారి వారి ప్రాకృత పుణ్య విశేష లబ్ధములై శోదాచారనిష్ఠా పూర్ణములై యాగమందిరములగళకళ

లాడించుచున్నవి. అట్టివారి యాజ్ఞకము, వైదిక కర్మనిష్ఠకే కంఠాభరణము నంటిదియై రాణించుచున్నది. అట్లుగాన స్మార్త యాజ్ఞకులకు పైవిద్యావిశేషములన్నియు కలిగియుండవలసినవే! కాని, కొందరు మేధావులగు ద్విజకుమారులు, నిషేధాది సృశానంతము-జోడికకర్మలనర్హముగఁజేయించుచుండుట చూడగ నత్యాశ్చర్యము గల్గుచున్నది. నూటికి 70సంతు లిట్టియాజ్ఞకులు. సర్వతంత్ర స్వతంత్రులుగ వ్యవహరించుట పరిపాటియైనది వారు చెప్పే మంత్రములు గాని-మాటలుగాని. స్వరాక్షరప దవృత్త వర్ణలోపభూయిష్టములై కర్ణకఠోరముగ నుండుటచేగాక సంప్రదాయమునకపకీర్తి కలుగుచున్నది. రాను రాను క్రియాపరిజ్ఞానశక్తి యునులుప్తమై, కర్మకాండకు దుర్గతి వాటిల్లినది. అదియునుగాక శ్రౌత స్మార్త యాజ్ఞక సంఘమున శౌచ విధిభాతుగలోపించినది. శౌచహీనమైనచో కర్మకాండకు జీవములేదు. పడవకు చిల్లిపడిన యెడల చోడకునికేగాక, యందలి యాత్రికులకు కూడ ప్రమాదము వాటిల్లునుగదా? అందువలన ఇదిగో మన భట్టియ స్మార్త ప్రయోగదీపిక, తమ దశవిధ శాంతులతో ద్వితీయ ముద్రణము పూర్తిగావించుకొని స్మార్తలోక ప్రత్యక్షము కాబోవుచున్నది. దీనినూతగఁజేసికొని, పంపూరు లగు స్మార్తలు సంప్రదాయమువకు జీవము పోతురనియు తద్వారా మా కృషికి దోహదమొసంగుదురనియును, విశ్వసించుచుంటిమి. ఈ ద్వితీయ ముద్రణాసమయమున శ్వేతపత్ర ముద్రణమూల్యములు మొదలగు వాని ధరలధికాధికముగఁజెరిగిన కారణముగ, గ్రంథ మూల్యమును హెచ్చించుట తప్పనిసరియైనది. గ్రంథ విస్తరభీతిచే తప్పావ్వల పట్రికయు వేయకుండుట జరిగినది. ఇందలి గుణదోషములలో, గుణములు గురువులయవి. దోషములునాయవి. సహృదయ తతో గ్రహింపఁగోరెడ. పూవులెంత జాగ్రత్తగా జూచినను, ఊద్రగ్రంథముగుటచేతను, “ప్రమాదోధీమతామపి”యన్నట్లునచ్చట చ్చటదోషగులుదొర్లి యుండవచ్చును. సానినన్నిటిని స్మర్తలెల్లరు తమ

సాహిత్యశాలముతో, సరిజేసికొని, గ్రంథమునుపయోగించుకొనఁగల రని నమ్ముచుంటిని మరియు ప్రాపుల దిద్దు బాధ్యత నెక్కువగా తమ మీద బెట్టుకొని మేధావంతమగు సిబ్బందితో, నీయుద్గ్రంథమును రెండవ పర్యాయముకూడ, సర్వాంగ సుందరముగఁ దీర్చిదిద్దిన గా॥ వెలకం పెన్ వారికిఁగృతజ్ఞతలఁడెల్పుచు, ముద్రణా ద్రవ్య దాతలకు బ్రత్యేకకృతజ్ఞతలవ్వనము నేయుచు ముద్రణా విషయమున నన్నియాటంకములు కల్గినను వానినుపశమింపఁజేసి, నాచే విజయ పతాకము నెగురవేయించిన, మదుపాస్వయగు గ్రంథ సరస్వతికి భక్తితో బ్రణమిల్లుతుంటిని.

శుభాశంకననము

బ్ర॥ నేంద్రగంటి - వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
వై యాకరణి, జ్యోతిషవిద్వాన్,
అప్పస్వామిస్థీత్, శావానేట. కాలం. తమిళనాడు.

అర్ధధర్మ విద్యాభూషణ.

బ్ర॥ వంగల రామకృష్ణశాస్త్రి బాపగారి-

నమస్సును పూజా విధానముతో, మీచే ప్రచురింపఁబడిన దశవిధ శాంతియుత భట్టియ స్మార్త ప్రయోగదీపికయను గ్రంథము వైదికలోకమున కత్యంతమువకారిగనున్నది. అందలి శాంతి విధానములు చూడగనంతయు మీ చెంతనున్న శ్రీ శారదాదేవ్యనుగ్రహమని తలంచి సంతసించితిని. ద్వితీయ ముద్రణమును త్వరితముగఁబూర్తిగావించి వైదికలోకమునకందింతురుగాకయని శుభాశంకలనందించుచున్నాను.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

భట్టియ స్మార్త ప్రయోగదీపికా ద్వితీయ ముద్రణా ద్రవ్యదాతలు

- 1) శ్రీ చెఱువు సూర్యనారాయణమూర్తిగారు 5000-00
పట్టాభిపురం - గుంటూరు
- 2) శ్రీ పోలేనెట్టి సోమసుందరం ఛారిటీస్ గుంటూరు 5000-00

శ్రీమహా గణాధిపతయే నమః
శ్రీ శివాయ గురవే నమః

పండితాభిప్రాయము

దర్శనాచార్య - తర్కవేదాంతవిశారద
మధులపల్లి మాణిక్యకామ్యులవారు

శ్రీమద్భిః అస్మిక శిరోమణిభిః సాహిత్యస్ఫూర్త ధర్మశాస్త్రే మంత్రశాస్త్రే వేదాంతశాస్త్రేసి అతిశ్రద్ధయా సంప్రదాయప్రణా డ్యాకృత భూరిపరిశ్రమైః శిష్టాగ్రగణ్యైః వాఙ్మూలైః సంప్రదాయ పరిపాలన దృశా విరచితం భట్టియస్ఫూర్త ప్రయోగ దీపికాఖ్యం గ్రంథం ప్రాయశః ఆములచూడ మవలోక్యనితాంతం ప్రముదిత స్ఫూర్తోఽభవం. అద్యతచేతాలే కలికాల మహిమ్నా ద్విజానాం అత్యంతం అభ్యుదయసాధన స్ఫూర్తశ్రౌత సంప్రదాయాః బహుషు దేశేషులుప్తప్రాయావవాసన్ | యాజ్ఞకా అపి జీవన్మక నిర్వహణ దృష్టయః ప్రాయశః శాస్త్రసమ్మతం సంప్రదాయం అపరిశీల్యన స్ఫూర్త కర్మాణి కారయంతి. కేషు చిత్రాంతేషు మంత్రే తంత్రే అర్చేషు అనభిజ్ఞ అపి సాహసమవలంబ్య కర్మాణి కారయంతి. “మంత్రోహీనస్సర్వతో వర్ణతోవా మిథ్యాప్రయుక్తోనత మర్థమా మానవాగ్న్యజ్ఞో యజమానఃహి నస్తి యథేంద్ర శత్రుస్సర్వతో వరథా” దితి వచన పర్యాయావచనే మంత్రాణాం స్వరవర్ణలోపే ప్రయోగలోపేపి శాస్త్రీయ ఫలాప్రాప్తి రేవన. ప్రత్యుత్ విపరీత ఫలమపి భవతీజ్ఞయతే క్యాచిత్కౌతౌత కర్మాపేక్షయా అవశ్యక స్ఫూర్త కర్మాణి అత్యావశ్యకాని తత్రాఽపిచత్వారింశ శ్రీత్సంసారా పేక్షయా (గర్భాధాన) జాతకర్మ నామకరణ చౌలోపనయన వివా హాదీని అత్యావశ్యకాని, ఏతైః కర్మభి రసంస్కృతస్య ద్విజపస్య అభ్యుదయ ఫలం దుర్లభం. నిశ్చేయ సంతు దూరాపాస్త మేవ!

- 3) శ్రీ పోలిపెట్టి సీతారామాంజనేయలుగారి కుమార్తె
1. నారాయణమూర్తి 2. రామదాస్
3. నాగసుందరంగార్లు గుంటూరు 10000-00
- 4) శ్రీ పోలికెట్టి శ్రీహరిప్రసాదరావుగారు 3000-00
- 5) శ్రీ కర్పూరపు రామకృష్ణమూర్తిగారిప్రస్తుతుండి పాతి కుమారులు 1. శాంతిభూషణ 2. సూర్య
ప్రకాశరావుగార్లు 6000-00
- 6) శ్రీ కర్పూరపు రామకృష్ణప్రభువుగారు 500-00
- 7) శ్రీ జమలి సారంగపాణిగారు 5000-00
- 8) శ్రీ భారతుల శేషయ్యగారి-కతు సందర్భమున వారి అల్లుడు - మనుమలు కలిసి సరస్వతి దానం క్రింద ఆనందతీర్థ అగ్రహారం - గుంటూరు 6000-00
- 9) శ్రీ వంగల దత్తాత్రేయశర్మ వారి దత్తు తండ్రిగారి కతు సందర్భమున సరస్వతి దానముక్రింద 6000-00
- 10) శ్రీ మాచిరాజు మురహరిరావుగారు 300-00
రామనామజేత్రం బజారు - గుంటూరు
- 11) శ్రీ భామిప్పల భానుమూర్తిగారు గుంటూరు 5000-00
- 12) ఒక స్వదాన ధనం 20000-00
- 13) శ్రీ అబ్బరాజు సత్యనారాయణమూర్తిగారు 2000-00
- 14) శ్రీ బ్రహ్మాండం గంగాధరశర్మగారు సారి తల్లిగారి జ్ఞాపకార్థం 500-00
- 15) శ్రీ గుడిపల్లి వేంకట రామశర్మగారు తెలుగు పండిట్ జి. పి. హైస్కూలు గుంటూరు 500-00
- 16) శ్రీ నూకల రామకోటేశ్వరరావుగారు కాటన్ మిల్లు 5000-00
- 17) శ్రీ చి. తిరుపతి చెన్న కేశవశర్మగారు 500-00
- 18) శ్రీ పర్యూరు నాగేశ్వరరావుగారు ఒక బండిల్ వేపరు 2000-00
- 19) శ్రీ కొంజేటి గురునాధంగారి ఫాన్సీసాపువారు ఒక రీము వేపరు క్రింద 260-00

అతః అభ్యుదయనిశ్చేయ కామైః శ్రౌతస్సార్థ సంప్రదాయః
 మవగంతవ్యః కర్మాణీచ యథాశక్తి యథావకాశం కర్తవ్యశ్చేన
 తత్రాపి స్సార్థ కర్మానుష్ఠాన సంప్రదాయః అవశ్యం శరణీల్య
 జ్ఞాతృష్యః ఏనాం ప్రకృతకాతే దుష్టిమాకలయ్య పండిత ప్రవరైః
 వంగల భామకృష్ణశాస్త్రి మహోదయైః సంప్రదాయం పరిశీల్య ధర్మ
 శాస్త్రం చ శరణీల్య అనాయాసేనైవ జ్ఞానసూనా మర్చప్రయోగావగ
 మాయానుం గ్రంథః ప్రణీత ఇతి ప్రతీతి అస్మిన్ గ్రంథ ఆవ
 శ్యక మంత్రాస్తాస్సర్వే సర్వరం ముదితాః ప్రయోగక్రమోఽపి
 సామంశస్యేన ప్రతిపాదితః. ధర్మశాస్త్ర గత ప్రమాణవచనస్యపి
 అర్థ ప్రతిపాదన పూర్వకం ఉదాహృదాని ప్రయోగవిషయే శాస్త్ర
 విషయేపి సంవిహితానాం సవ్యవస్థయే అంతరాంతరా శాస్త్రాధి
 చర్యా ప్రతిపాదనేన నిర్ధారితోఽపి నిరణామ. ఏతద్గ్రంథ ప్రణే
 తృణాం (సంగల రామకృష్ణశాస్త్రి మహాశయానాం) స్వంతం
 బాహ్యేనైవారు మావేదమామి అయంచ గ్రంథవాగ్దత్తవ్యా నాపి
 కీర్తి స్పష్టో విరచితః పరంతు కేవలం లోకోపకారాయైవేతి మే
 వాసీతా కిం అస్మిన్ గ్రంథే ప్రమాదవశాదస్య ధానుష్ఠితేష్యపి
 కర్మసు చైకల్య నిస్పృతి పూర్వక పాష్యుల్య సంపత్తయే బహుని
 ప్రాయశ్చిత్తాని ప్రతిపాదితాని సంతి తానన్వషణ్యం జాతవ్యాని
 తత్రాపి ప్రమాణ వచన ప్రదర్శన పూర్వకమేవ ప్రతిపాదితాని
 ఏతద్గ్రంథాన లోకేనేన తరతీలామలకవత్ ప్రాయశ్చిత్తా దీని సుగ్రా
 హ్యలో భవంతి ప్రయోగ ప్రక్రియా ఏకత్ర తదనుగుణ ధర్మశాస్త్ర
 వానావస్థస్సత్ర ప్రాయశ్చిత్తాన్వేకత్రా ఏవం సాకల్యేన సర్వ
 విషయగ్రహణం దుష్టభవనస్సత్ర, రామకృష్ణశాస్త్రి మహాశయైః
 విరచితేఽస్మిన్ గ్రంథే నిర్మళసూత్రం జ్ఞానసూనాం సర్వవిషయా
 స్సంగమా ఇత్యత్ర, నాన్వృత్తిశయోక్తిలోఽపి శాస్త్రీయహాభాగా
 స్సోక్తాన్త్రే భవయతి గురూ గురుదయశ్చ. అతః తత్రతత్ర స్వతంత్ర

పద్ధతిరపి గ్రథితా ఇతి, సాపిశాస్త్రసంప్రదాయాఽవిరుద్ధేతివ మన్య
 సస్యభాత్. అపిచ మంగళాష్టకాదిషు కేషుచిత్ శాస్త్రీవర్తైః
 స్వీయవచనాన్యదాహృతాన్యపి ఆర్థ పచినాసీవ యజ్ఞైః పరి
 గ్రాహ్యజ్యేవేతి మహాశయః । యద్యపి మహాద్భిః ప్రాచీనైః
 విరచితేష్యపి గ్రంథేషు విదుషాం పరిశీలనావసరః అప్యైవ తథా
 అస్మిన్నపి గ్రంథే విదుషాం పరిశీలనావసరః అస్య నామ. తథాపి
 మధ్యమధ్యే అస్మిన్ విషయే శాస్త్రార్థః క్రియతే ఇత్యాదీని సమ్య
 గ్విచార్య సిద్ధాంతః ప్రదర్శితః అతః విదుషాం విసుర్వప్రయాసోఽపి
 అనావశ్యక ఇత్యేవ మహాశయః. అస్మిన్ గ్రంథ కృష్టా మహా
 నదీతీరే విరాజమాన అమరావతీ తేత్ర నివాసినః వేదాంతశాస్త్ర
 కృత భూరి పరిశ్రమాః స్వకర్మానుష్ఠాన పూర్వకం జ్ఞానుభ్యః
 ప్రస్తాన భాష్యత్రయమర్థః ఉపదిశంతః పరమార్థైక దృష్టయః
 అకళ్య సీతారామశాస్త్రిణః అపూర్వోయం గ్రంథః సర్వేషాం
 మహాతే ఉపశారాయ కల్పతే ఇతి మదియాభిప్రాయానుగుణ మేవా
 భిప్రాయం దదుః । అతః వేదవిద్భిః శాస్త్రజ్ఞైః స్మార్త కర్మకార
 యితృభిః అస్తి కజ్జనైః లాకికై రపి రామకృష్ణశాస్త్రి మహాశయైః విర
 చితః భట్టియస్మార్త ప్రయోగదీపికాభ్యుదయం గ్రంథః గుణైక
 దృశా అవశ్యం పరిగ్రహ్యః ఏతద్గ్రంథ ప్రతిపాదిత విషయాః సావ
 ధానేన సాకల్యేనచ అవగంతవ్యాః అన్వీకజన సభాసు ప్రచార
 పడపిం నేతవ్యోఽపి ఆయంగ్రంథ ఇతి శ్రౌతస్మార్త సభాసు
 విద్యద్భిః ప్రకాశయితవ్యశ్చ శాస్త్రీవర్తైః భగవదనుగ్రహ సచివైః
 మహతాయత్నేన విరచితః అస్మిన్ విషయే ఇతోవ్యధికం వక్తవ్య
 ముపస్మి । ఏతద్గ్రంథావలోకనేనహృదయానాం విదుషాం అన్వేషా
 మపి సర్వేషామాస్తి కానాం పరమ సంతుష్టిర్భవిష్యతి మామక్
 నాశయః ఏవం స్వీయాశయ సూచకః
 ముద్బంపది మూటివృత్తి
 విజయవాడ

శ్రీ మాత్రే నమః

గ్రంథకర్తృ వంశావళిః

గ్రంథశ్చ నృపిత్రో రంకితః

శివప్రతి వంశద్వయ స్థావచంద్రారం సితే రథ్యర్థనావ

1. అస్త్యశ్యవంశ. ప్రథితాంధ్రదేశే

పరంపరా శ్రౌతపథాభిలక్ష్యః

వంగాభ్య సంజాంత - లకారయక్

శ్శీర్షవత్స గోత్రావకర సిద్ధపుంగవః ॥

2. తస్మిన్నహామ హర వేంకట శబ్దపూర్వ

నారాయణాభ్య ఘనపాఠక విద్యదాభ్యః

అసీత్సుగోహితవరః పరమార్థవేత్తా

యోజగ్గ నామ పురవాస మియాత్మ అద్యః ॥

3. తత్పుత్రః కర్మవిరతో - జటావల్లభ సంజ్ఞకః

శ్రీ కొండభట్టనామాభ్య స్సామన్యండన పండితః ॥

4. తత్పుత్రః కేశవోభట్టః । గాయత్రీ సముపాసకః

క్రమాంతాభ్యయకంఠ్యత్వాస్థార విద్యావిదగ్రణేః

5. తస్యోజ్జాతః కేశవస్యాత్మ పత్నీయం

పుత్రః పూజ్యో కొండ భట్టార్య నామా

సామన్యగ్రంథః పూర్ణ వేదః క్రమాంతం

తావేర్యం బాహాయయా సుపసిద్ధః ॥

6. యస్యాః ప్రభావయుత నిర్మల దివ్య వృత్తాన్

సోఽప్యన్నదాన నిరతః పురుషార్థయక్

తస్యాం నిరంతర సుఖోపరతస్సుతీరః

పత్నీయం కుమార మన శంభరగాత్మపుత్రం

7. యస్మాజ్జాత స్సుపుత్రోఽయంజగ్గపుర్యాం పురోహితః

లక్ష్యంబాదయతాఽద్యైత గురుశ్శిష్యై స్సుసేవితః ॥

8. వేంకటరా మణాభ్యోఽద్యయ గురుభవతారక

బ్రహ్మ సంజ్ఞః

పూర్వోవిద్యద్వరేణ్యః పరశివకృపయా బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠః

యోలక్ష్యోబాహ్మతీశశతరంధికగుణోమత్పితూః పాదనన్య

కాశ్యాం బ్రహ్మోక్తమాప ప్రియ పరతనయ స్వాంతికే

శాంత పాపః ॥

9. తస్మాద్వసిష్ఠ ఇవ సూన్యత వాగ్విసిష్ఠః

పూర్ణ త్వమాప్య తపసా జగతి ప్రసిద్ధః

యత్సర్వశాస్త్ర విలసద్దిరిశవ్య తేజః

పుత్రత్వమా పశిల కేశవభట్ట నామా ॥

10. శ్రీ వంగలార్యోత్తమ వంశ దివ్య చింతామణిశ్చాక్షుతర

శ్రీవత్సగోత్రాభరణస్సుసిద్ధకల్పద్రుమః కేశవభట్టపాదః

11. సనేండ్రగంట్యన్వయ సింధు జన్మాం (జాతాం)

వినిర్మలాం సుబ్బపదాభిధాంబాం

సదాఽన్నదాత్రీం విధిసోపయేమే

రామాంబికా సుబ్బ గుణోస్సుపుత్రీమ్ ॥

12. శ్రీ సుబ్బమాంబాపరకాశికాపన్నపూర్ణాభిధా
కాస్యవగోత్రబాతా
శ్రీవత్సగోత్రాభ్యయశః ప్రకాశలక్ష్మీకళాకేశవభట్ట
పత్నీ ।
13. మత్పితా ధర్మశాస్త్రార్థ వాస్తవిజ్ఞాతామగ్రణః
వేదవేదార్థవిద్యుత్తాం ప్రాప్య సంసార కల్పకః ।
14. ఏవం దశదిశా వ్యాప్తకీర్తి చంద్రికయాముదా
మంత్రమూర్తి ర్వదాన్య శ్రీ సముద్యానిత సంపదః ।
15. సుష్పమాంబా కేశవయోః పిత్రోః పుత్రా సముద్భవాః
ఋషి సంఖ్యానమాంపుత్రీచైకా లక్ష్మ్యానమాంభవత్ ।
16. వేంకట్రాయణోశాస్త్రీ విద్వాన్ సాభ్యోపభుగ్వరః ।
జ్యేష్ఠః పిత్రోర్మమాంబా స్యాదగ్రణః పురుషాగ్రణః ।
17. ద్వితీయః పుత్ర ఆఖ్యాతపుబ్రహ్మణ్యాణివాంపరః
సుబ్రహ్మణ్యసు నామ్నాచ జ్ఞానీబ్రహ్మత్వమాప్తవాన్ ।
18. తృతీయస్యాదిశేషాంభ్యాం చకారపరమార్థః
తదన్వర్త మభూన్నామ యతశ్చేషనమోభవత్ ।
19. సత్యనారాయణశాస్త్రీ ద్వితీయః పురుషార్థవిత్
స్వధర్మోజ్ఞానవాసక్తః పుత్రపౌత్ర ప్రవర్తనః ॥
20. కుటుంబీ పంచమాంబాంభ్యాం రామకృష్ణాంభ్యుత్పన్నాన్
గురూపదిష్టమార్గేణ విద్వాంపూర్ణ సుఖాత్మనా ॥

21. మత్తః పాపహర స్సాక్షాత్ పస్య బ్రహ్మచర్యవాన్
అంగనేయో పానకస్సగోగ్రిటి రామాంజనేయకః ।
22. సప్తమాశ్చాదితోభోగీ సదారఃప్రియసాదరః
అంగభాషాభిమానీ చరాణోద్వోగీ నుభోచితః ।
23. వేంకట్యుభ్యంబికాయాశ్చాప్యాంజనేయస్యచార్యయోః
శలాకవంశ విఖ్యాత దంపతోర్మర్మధ్యమాత్మజాం ।
24. శ్రీ మచ్ఛుద్ధ శలాక వంశకలితామాత్రేయగోత్రోద్భవాం
నామ్నా రామ పదాది సంపుటియుతాం లక్ష్మ్యంకభాం
కృతాం
కన్యాస్వీకరణేన హర్షదయితాం కృత్వాగ్రహసాంప్రదాన
శ్రీ విద్యా గురుగౌ నాంబృత మహాసాభాగ్యయుక్తో
స్యహమ్ ।
25. అస్మాకమపి సంతాన ప్రసక్తా దేవ్యనుగ్రహాత్
ద్యేపుత్రా కన్యకాస్త్రిసః పంచాసమత్ప్రియావహః ।
26. జ్యేష్ఠః కేశవ శర్మాపసంహితామాత్ర వేదవిత్
ఉద్యోగం కురుతేహ్యంధ్ర భాషా పండిత్యభూషణమ్ ।
27. శ్రీవత్సః పట్టభద్రత్వ సిద్ధయే పఠతి ధ్రువం
కనిష్ఠో బ్రహ్మచర్యేణ కృతస్కార్త పరిశ్రమః
సుచర్మలాచ గాయత్రీచేందిరా కన్యకాశ్చయా
త్రిసః పూతాః పుత్రవత్స వధంతే భర్తృభిస్సహ ।
28. మజ్యేష్ఠస్య కుమారా ద్వా జ్యేష్ఠశ్చోదయ భాస్కరః
వేంకట్రాయణోమూర్తి ర్ద్వితీయస్సముదావహః ।

30. సోనాం మత్స్యపాదానామాశీర్వాద బలేనచ

|| కావ్యాలంకార సాహిత్య విద్యాను జ్యోతిషాదిషు ||

31. స్వార్థే సంసార సంయక్తః పూర్ణదీక్షాపరశ్చియః

|| కాచిన్ద్రధనశక్తి స్యాద్దుమాణాం పరమాదరాత్ ||

32. తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నైశ వంశస్యాపస్తాక మార్జనం

|| ప్రకటికృత్య పూర్వేషాం సర్వేషాంచ కృతజ్ఞతాం ||

33. తాం విద్యాం బాలకేనృత్య బహుభ్యో బహుధానదా

|| దత్వాతేన కృతార్థ స్సన్న్విదానీం పూజ్యతాం గతః ||

34. భట్టిమస్మార్తకోశోఽయం ప్రయోగగ్రంథనాత్మనా

|| నీవీకా దశధాశాంతి యుక్తాచాపస్తగృతావయా ||

35. తాం పిత్రోరంకితాం శృత్యా నీవీకాం చరితార్తాం

|| ప్రాప్నోమి జన్మపిండించ - యస్మాదాన్మణ్యతాం గతః ||

36. మమాపస్త్య పితృనంశస్య - మాతృవంశస్యనోధయోః

|| శివః కరోత్స్వ విచ్ఛిత్తిమాచంద్రార్కం శుభోదయామ్ ||

శుభం భూయాత్

—o—

ప్రమాత్రే నమః

భట్టియస్మార్త ప్రయోగ దీపికాయాం ప్రధాన విషయ సూచికాను క్రమణికా

విషయాః	పుట	విషయాః	పుట
శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజా	1	నీమంతమ్	118
పుణ్యాహవాసనమ్	14	చూర్ణికా	124
కారికావళిః	27	నవగ్రహ మంగళాష్టకాః	126
వశుష్పాత్ర ప్రయాగః	55	వివాహ నవరత్న మంగళశ్లోకాః	129
వటాత్ర ప్రయాగః	58	(రామకృష్ణీయాః)	131
జయోది హోమాదు విధిః	61	ఓశలగ్నాష్టకాః	133
పూర్వాహుతిః	75	వివాహ మంగళానానమ్	134
జయార్ద్యనుబంధ శ్లోకాః	77	మహానంకల్పః	139
రాష్ట్రీకృత్యసంకల్పవిధానపద్ధతిః	80	మోక్షీవ్రతకథాశీర్వాదశ్లోకాః	141
అగ్నిపదక్షిణమ్	81	అనుపనీత ప్రాయశ్చిత్తమ్	145
దేవతాహువ్యమ్	84	పాపాత్రయోదశ హోమాః	148
అత్రశ్లోకాః	87	వాతకర్మ ప్రయాగః	159
అగ్నేః పునస్సంధాన	89	నామకరణ ప్రయాగః	163
ప్రాయశ్చిత్తమ్		ప్రీతిశీర్వామకరణ విధిః	164
పునస్సంధాన ప్రాయశ్చిత్త		నక్షత్రనామ విషయే విదేళః	166
హోమాః	92	అన్నప్రాళిన ప్రయాగః	169
తంతుమతి స్థావీపాకం	97	అంకురారోపణమ్	186
హోమసూద్రవ్య దానమ్	98	చూడాకరణ ప్రయాగః	196
ఔపాసనమ్	100	ఉపనయన ప్రయాగః	235
పునస్సంధానాది సంబంధి	101	ఉపనయనానుబంధ శ్లోకాః	248
శ్లోకా	103	కాలత్రయ సంద్యావందన	268
గర్భదానమ్	109	ప్రయాగః	270
తత్ర శ్లోకాః			
పుగంనువనదు	110	సంధ్యావందనానుబంధ శ్లోకాః	
క్షీరప్రసంగంనవనమ్	117	పాలాగ ప్రయాగః	

విషయా:	పుట	విషయా:	పుట
ఉపాకర్మ ప్రయోగ:	282	గందర్వోద్వాసన ప్రయోగ:	446
బ్రహ్మయజ్ఞ ప్రయోగ:	293	శివ హోమ ప్రయోగ:	446
బ్రహ్మయజ్ఞోపదేశ ప్రకార:	307	నాకలి ఖండ:	454
వశురోచనువాక:	311	నాకలి ప్రయోగ:	455
ఉపాకర్మోత్పన్న ప్రయోగ:	314	వివాహమధ్యే రజోదోషప్రాయ:	465
వేదప్రత ప్రక్రియా	316	శ్చిత్త విధి: ప్రయోగశ్చ	
ప్రాణాజఙ్గ ప్రత ప్రయోగ:	317	వివాహ దివ్యగ్ని నష్ట ప్రాయ	471
ప్రాణాజఙ్గ పరిశోక్త్యర్థనమ్	323	ప్రయోగ:	
సోమ్యప్రత ప్రయోగ:	325	రజస్వలా వివాహ ప్రాయశ్చిత్త	479
సోమ్యప్రతోత్పన్న ప్రయోగ:	340	ప్రయోగ:	
అగ్నేయ వర్ష ప్రయోగ:	346	కూహ్మింద మోహు:	485
అగ్నేయ ప్రతోత్పన్న	351	బ్రాహ్మి వివాహ లేదా:	497
వైశ్వదేవ వర్ష ప్రయోగ:	352	(ధర్మశాస్త్ర విధార:	
వైశ్వదేవ పరిశోక్త్యర్థనమ్	357	అవ్యారంభణీయంతర	522
గోదాన వర్షనమ్	358	మన్యాదానమ్	
సమావర్తన స్మృత్యవత	361	పరిపత్త్యాశీపాక పరియోగ:	522
ప్రయోగ:		విధిశేష ప్రయోగ:	523
బఘు పమావర్తనప్రక్రియా	377	అగ్రయణ సోపాకప్రయోగ:	525
వైశ్వానర సమావర్తనం	379	భార్యద్యయగ్ని సంసర్గ:	527
వివాహ ప్రయోగ:	381	గృహారంభ ప్రయోగ:	543
వివాహసామయికోకావ:	403	మాతనగృహప్రవేశప్రయోగ:	544
వివాహప్రధాన హోమ		పుత్రస్వీకారప్రయోగ:	549
ప్రయోగ:	407		
యద్యతాతి హోమ ప్రయోగ:	419	దత్త హోమ ప్రయోగ:	551
ప్రవేశ హోమ ప్రయోగ:	427	అక్షరాభ్యాసవిధి: (ప్రయోగశ్చ)	558
అగ్నేయసోపాక ప్రయోగ:	433	స్నానవిధి:	562
సోపాక వివిధసంస్కారావ:	436	స్నాన సంకల్ప ప్రకరణమ్	563
ఔపాసన ప్రయోగ:	437	భస్మదారణ విధి:	570

విషయా:	పుట	విషయా:	పుట
పదస్య ప్రయోగ:	441	నిత్య విత్పత్యర్థణమ్	572
యమతర్పణమ్	575	వైశ్వదేవారంభ:	691
శివ్యతర్పణమ్	576	ప్రాతరైశ్వదేవ ప్రయోగ:	692
సింధుస్నాన విధి:	576	వైశ్వదేవముంతపతనప్రయోగ:	703
శార్వపుండ్ర విధి:	579	పార్వణ స్థాపిక:	707
పురుషసూక్త విధానేన	580	మూలికాపహరణ ప్రయోగ:	709
విధి:		విదుర వైశ్వదేవమ్	711
పంచాయతనపూజాప్రయోగ:	594	ఔపాసన పరిత్యాగాదిప్రాయ	713
మూర్త్యవస్థానమ్	603	శ్చిత్తమ్	
గంగాది మహానదీనాం	605	సోపాకపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తమ్	715
పుష్కరిస్థానవిధి:	609	వైశ్వదేవ కేవల విశేష:	717
మృత్తికా స్నానవిధి:	609	చలిప్రదానకాల కాకస్మృతి	719
అయుష్య హోమవిధి:	618	ప్రాయశ్చిత్తమ్	
అయుష్యార్థమ్ (పుత్ర	618		
నూకమ్)		నక్షత్రేష్టి:	721
అయుష్య హోమ ప్రయోగ:	621	నవగ్రహ మంత్రా:	741
అత్యుజ్జమ్	622	ఉపదేవతా మంత్రా:	745
అమర సన్యాస విధి:	624	కుమారస్యముఖావలోకనప్రయోగ:	752
వృధార్యాయా:పురుషాంతర	626	నవగ్రహ శాంతి సంకల్ప:	754
సంగతి నిరాసనమ్		నవగ్రహారాధన విధి:	757
వణ్యహోమ:	627	పంచామృతస్నానమ్	759
దర్శ్యా భర్తృవశ్యకర్మ	628	గ్రహారాధనమ్	761
ప్రత్యాభిషేకముంతప్రయోగ:	630	శ్రీ మృత్యుంజయ త్రయంబికా	771
అమావాస్యాయాం పితృ	677		
తర్పణమ్		రాధనమ్	
(వైద్యవత్సం)		నవగ్రహముంత జపాపక్రమ:	773
మహాలయశ్రాద్ధప్రకరణమ్	678	క్షీరతర్పణ విధి:	777
హిరణ్య శాగ్రద్ధమ్	680	నవగ్రహ హోమ పరియోగ:	778

విషయా:	పుట	విషయా:	పుట
తిక్కార్యోదయము	685	నక్షత్రపుర్యక ధన్య దాన	783
తెదలి వివాహ:	688	వర్షయాగ	
పూరితవర్షిణి	786	గండకక్షత్ర జనన శాంతి	875
గర్భహవర్షరా:	789	వర్షయోగ:	
గర్భహజాం స్థానాని	790	కాకమైదునదర్శనశాంతి:	884
యమశజననశాంతి	792	యమశజనన శాంతి పర్వయాగ:	891
జనవేదుదనక్షత్రాణి	794	వైవస్వత శాంవ పర్వయాగ:	902
వనగర్భహ మంత్రభాష్యమ్	796	కామ్య వృషోత్తరన పర్వయాగ:	909
వినియోగశాంతి వర్షయోగ:	809	వయోవర్ష శాంతివిధి:	926
గణపత్యపనివత్	814	వయోవర్ష శాంతి పర్వయాగ:	928
తిర్విపురోపనివత్	818	గోముఖ ప్రసవ శాంతి విధి:	945
రజస్వలా ఉపవేశనవిధి:	829		
రువవేశగీశాంతిప్రయాగ:	830	గోముఖ ప్రసవశాంతిప్రయాగ:	948
శీమరథ శాంతి ప్రయాగ:	854	యజువేదదార్యవన మన్త	958
దోడక మహాదానశ్లోక:	869	బుగ్గేదార్యదాన:	975
హవనవిధి వివరణమ్	872	సామవేదార్యదాన:	977
గండకక్షత్ర జనన శాంతి విధి:	874	వృషివాచక మంత్రార్థ:	979

ఓమ్

భట్టియ స్మార్తప్రయోగ దీపికా

(దశవిధశాంతిప్రయోగయుతా)

శ్రీగురుభ్యోనమః - హరిః. ఓం

శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజా

శ్లో॥ గణనాధస్సరస్వతీ రవిశృంగోబృహస్పతిః
పంచైతానిస్మరేన్నిత్యం వేదవాణీప్రవర్తతే ॥

శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః

శ్రీ మేఘాదక్షిణామూర్తయేనమః

మంత్ర : ఓం దేవీంవాచమజనయంత దేవాస్తాంవిశ్వరూపాఃపశ్యన్వదంతి

సానోమం దేవమూర్తందుహానా ధేనుర్వాగస్మానుపసుమ్యుతైతు

శ్లో॥ యశ్శివోనామరూపాభ్యాం యాదేవీసర్వమంగళా ।

తయోస్సంస్మరణాత్పుంసాం సర్వతోజయమంగళశమ్ ॥

అయం ముహూర్తస్సుముహూర్తో అస్తు సుముహూర్తకాలే
సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

శ్లో॥ భుక్తాంబుగధరంవిష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్

ప్రసన్నవదనంధ్యాయే త్పుర్యవిఘ్నైర్పశాంతయే ॥

శ్లో॥ శ దేవలక్ష్మం సుదినం తదేవతారాబలం చంద్రబలం తదేవ ।

విద్యాబలం దైవబలం తదేవలక్ష్మిప్రకృతే తేఘ్రియుగంస్మరణమ్ ॥

యత్ర యోగీశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థోధనుర్ధరః

తత్ర శ్రీర్విజయోభూతిర్భ్రాహ్మణీమతిర్మమ॥

స్మృతేషకలకల్యాణభాజనం యత్ర జాయతే

పురుష స్తమజం నిత్యం వ్రజామి శరణంహరిం

సర్వదా సర్వకార్యేషు నాస్తి తేషామ మంగళం

ఏషాం హృదిభో భగవాన్సంగళాయతనం హరిః

లాభ స్థేషాం జయ స్థేషాం కుత స్థేషాం పరాభవః

ఏషామిందీవరస్థామో హృదయభ్రోణనార్దనః

ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం

లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో సమామృహం

సర్వమంగళమాంగల్యే శవే సర్వార్థసాధకే

శరణ్యే త్ర్యంబికేదేవి నారాయణే నమోస్తుతే ॥

శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాం నమః ఉమామహేశ్వరాభ్యాం నమః

వాణీహిరణ్యగర్భాభ్యాం నమః శచీపురందరాభ్యాం నమః

అరుంధతీవశిష్టాభ్యాం నమః శ్రీ నీతారామాభ్యాం నమః

సర్వభౌత్య మహాజనేభ్యో నమః ॥ ఆచమ్య

ఓం కేశవాయ నమః ॥ ఓం నారాయణాయ నమః

ఓం మాధవాయ నమః ॥ ఓం గోవిందాయ నమః

ఓం విష్ణవే నమః ॥ ఓం మధుసూదనాయ నమః

ఓం త్రివిక్రమాయ నమః ॥ ఓం వామనాయ నమః

ఓం శ్రీధరాయ నమః ॥ ఓం హృషీకేశాయ నమః

ఓం ఐద్యనాథాయ నమః ॥ ఓం దామోదరాయ నమః

ఓం సంకర నాయనమః ॥ ఓం వాసుదేవాయ నమః

ఓం ప్రద్యుమ్నాయ నమః ఓం అనిరుద్ధాయ నమః

ఓం పురుషోత్తమాయ నమః ఓం అథోక్షజాయ నమః

ఓం నారసింహాయ నమః ఓం అచ్యుతాయ నమః

ఓం జనార్దనాయ నమః ॥ ఓం ఉపేంద్రాయ నమః

ఓం హరయే నమః ॥ ఓం శ్రీకృష్ణాయ నమః ॥

శ్లో॥ ఉత్తిష్ఠంతు భూశిశావాః పతేభూమిభారకాః

ఏతేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే ॥

మం : ఓంభూః - ఓంభువః - ఓంగంసువః - ఓంశువః - ఓంజనః

ఓంతపః - ఓంగంసత్యం - ఓంతత్సవితుర్వరేణీయంభరో

దేవస్యధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ - ఓమా

హ్రీం శ్రీరహస్యతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరో ॥

యజమానస్యోపాత్తుదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం
శుభశోభనేముహూర్తే. శ్రీమహావిష్ణోరాజయో ప్రవర్తమాన
స్వాఽద్యుద్బ్రహ్మణః ద్వితీయపరాశే శ్వేతవరాహకల్పే వైవస్వత
మన్వంతరే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భరతవరే భరతఖండే
మేరోరక్షిణిదిగ్భాగే శ్రీశైలస్యేశాన్యప్రపదే కృష్ణాకావేర్యోర్ధ్వ
దేశే శోభనగృహే సమస్తదేవతా బ్రాహ్మణసన్నిధౌ అస్మిన్ వర్త
మాన వ్యావహారిక చాంద్రమానేన... సంవత్సరే... అయనే...
ఋతౌ...సూనే...పక్షే...తిథౌ...వాసరే...నక్షత్రే...యోగే...
శుభకరణ ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం సుభతిథౌ శ్రీమతః
గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్తు దురి
తక్షిణ్యద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం గృహభూభాండ ఆత్మదేహ
ద్రవస్థుల సదార్థ శుభ్యర్థం సృజ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థం చ

మహాజనై స్సహస్త్వన్తి పూజ్యమావాచనం కరిష్యే । ఆదానిర్విఘ్నేన
పరిసమావాప్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాం కరిష్యే । తదంతఃకలశా
రాధనం కరిష్యే ।

శ్లో॥ కలశస్యముఖేవిష్ణుః కంఠేరుద్ర స్సమాశ్రితః
మూలేతత్త్రితో బ్రహ్మ మధ్యేమాతృ గణాస్సృజితాః
కుక్షౌతుసాగరా స్సర్వేసప్తద్వీపావసుంధరా ఋశ్యేదోధ
యజుర్వేద సామవేదో హ్యథర్వణః అంశైశ్చసహితా స్సర్వే కల
శాంబు సమాశ్రితాః

కలశం గంధ పుష్పాత్తైరభ్యర్చ్య

మం : ఆకలశేషుధానతి పవిత్రతే పరిషిచ్యతే
ఉత్తైర్వజ్రేషువర్ణితే థతి జలంపూరయిత్వా

కలశే హస్తం నిధాయ

మం : ఆపోవాఞ్చదగ్ంసర్వంవిశ్వాభూతాన్వాపః ప్రాణావాఆపః
పశవఆపోస్సమాపోమృతమా పస్పమాదాపో విరాడా పస్వ
రాడా పశ్యం దాగ్ంసాన్సావ్యోజ్యోతీగ్ంపాప్యాయజాగ్ంపాప్యపస్వ
త్యమాప స్సర్వాదేవతా ఆపోభూర్భువస్సువరాస ఓం॥

శ్లో॥ గంశే చ యమునే కృష్ణే గోదానతి నరస్వతి
శర్మదే సింధు కావేరి జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు

పంచగంగాః - ఫలశృతిశ్చ
శ్లో॥ కావేరి తుంగభద్రా చ కృష్ణవేణీ చ గాత్రవి
భాగీరథి చ విఖ్యాతాః పంచగంగాః ప్రకీర్తితాః ॥
(పంచగంగాః పఠేన్నిత్యం మహాపాతక నాశనం)

ఆయాంతు శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజార్థం
యజమానస్య (మమ) దురితక్షయతారకాః కలశోదక్షేన
పూజాద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య దేవమాత్మానం చ సంప్రోక్ష్య-
తతః మూర్త్యాపాహనం కరిష్యే

మం : తత్పురుషాయ విద్మహే - సకతుండా యధీమహీ
తన్నోదంతిః ప్రచోదయాత్ ॥

శ్లో॥ అచింత్యా వ్యక్తరూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే
సమస్తజగదాధారమూర్తయే బ్రహ్మణేనమః
అస్మిన్బంధే శ్రీమహాగణాధిపతి మావాహయామి. స్థాప
యామి పూజయామి. స్థాపనానంతర మిదమర్ఘ మిదంపాద్య మిద
మాచమనీయం ॥

తదంతః గణపతి ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే

మం : ఓం అసునీతే పునరస్మాసు చక్షుః పునఃప్రాణమిహనోధేహి
భోగం జ్యోక్యస్యేమసూర్యముచ్చరంత మనుమతేమృదయాన
॥

స్విస్తి అమృతంబైప్రాణా - అమృతకూఢః ప్రాణానేవ

యథాస్థానమునహ్యయతే మంత్రప్రాణ ఇహప్రాణ - మంత్ర
జన-ఇహజన మంత్రఇహజన మంత్రఇహజ - గతస్సుఖించిరం
తిష్ఠంతుస్యాహః ॥

శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యానర్పణావసానకం
తావత్సంప్రీతిభావేన - బింబేస్థిన్ సన్నిధిం కరు ॥
స్థిరోభవ - వరదోభవ - అభిముఖోభవ - సుముఖోభవ -
సుప్రసన్నోభవ - సుప్రతిష్ఠోభవ - స్థిరాననం కరు.
ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ం హవామహేకవిం కవీనా
ముపమశ్రవస్తమం । త్వష్టరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత
అనశ్చ్యవ్యన్మృతిభిస్సేదపాదనం ॥

శ్లో॥ వాగీశాద్యాస్సుమనస స్వర్పారానాముదక్రమే
యన్న త్యాక్ష్వతీకృత్యాస్సున్విదంస్తమామి గజాననమ్ ॥
శ్రీమహాగణపతిం ధ్యామూమి ॥

శ్లో॥ అత్యాగచ్ఛజగద్వంద్య సుందరాచార్యేశ్వర
అనాధనాధపర్వజ్ఞ గౌరీగర్భసముద్భవ ॥
ఇతి శ్రీమహాగణపతి మావాహయామి ॥

శ్లో॥ మాక్షికేఃపుష్పరాగైశ్చ । నానారత్న నిరాజితమ్
రత్నసింహాసనం చారుప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః వనరత్న భుచిత్రసింహాసనం
సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ గజవక్త్రనమస్తేస్తు సర్వాభీష్టప్రదాయక
భక్త్యాపాద్యం మయాదత్తం గృహాణద్విరదానన
శ్రీమహాగణాధిపతియేనమః పాద యోపాద్యం సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ గౌరీపుత్రనమస్తేస్తు శంకరప్రియనందన
గృహాణార్ఘ్యంమయాదత్తం గంధపుష్పాక్షతైర్వృతమ్ ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః హస్తయోరర్ఘ్యం సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ అనాధనాధపర్వజ్ఞ గీర్వాణపరిపూజిత
గృహాణాచమనందేవ తుభ్యందత్తంమయాప్రభో ॥
శ్రీమహాగణాధిపతియేనమః ముఖేఽచమనీయం సమర్పయామి ॥

శ్లోపచారిక స్మృతం

మం : అపొహితామ యోధునాన ఊర్జేదధాతన మహేరణాయ
చక్షుస యోవశ్యవతమోరసస్సస్యభాజయతేహః ఉశతీరివ
మాతరః తస్మా అరంగమామనో యస్యక్షయాయజన్యభాజా
జనయథాచనః ॥

శ్లో॥ గంగాది సర్వతీరేభ్యః అహ్మతైరమలైరలైః
స్నానంకురుష్యభగవన్నమాపుత్ర సమోస్తుతే ॥
శ్రీమహాగణాధిపతియేనమః శుద్ధోదకస్నానం సమర్పయామి
స్నానానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి ॥

మంత్రం : అభివస్త్రాసువనాసన్యరాభిధేనూసుదుభూః పూయమాసః ॥
అభిచంద్రాభర్తవేనో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్ రథినోదేవసోమః ॥

శ్లో॥ రక్షవస్త్రద్వయంచారు దేవయోగ్యంచమంకశం ।
శుభప్రదం గృహాణత్వం లంబోదర హారాత్కృజ ॥

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి
వస్త్రయుగ్మధారణానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

మంత్రం : యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం ।
పురస్తాత్ అయుష్యమగ్రియం ప్రతిముంచశుభ్రం యజ్ఞోపవీ
తం బలమస్తుతేజః ॥

శ్లో॥ రాజతం బ్రహ్మసూత్రంచ కాంచనంచోత్తరీయకం
గృహాణ సర్వధర్మజ్ఞ భక్తానామిష్టదాయక ॥
శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి ।
యజ్ఞోపవీతధారణానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి ॥

మంత్రం : గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాంకరిషిణీం । ఈశ్వ
రీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్నయే శ్రియం ॥

శ్లో॥ శ్రీ గంధం చందనోన్మిత్రం కర్పూరేణ సుసంయుతమ్ ।
విజీవనం సురశ్రేష్ఠ ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతాం ॥
శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః శ్రీ గంధవిలేపనం సమర్పయామి ॥

మంత్రం : అయనేతే సరాయణే దూర్వోహంతు పుష్పిణిః హ్రదా

శ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహాణమే ॥

శ్లో॥ అక్షతాన్ ధనశాన్ దివ్యాన్ శాలీయాన్ తండులాన్ శుభాన్
గృహాణ పరమూనంద ఈశపుత్ర నమోస్తుతే ॥

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః గంధసౌవర్యలంకరణార్థ మక్ష
తాన్ సమర్పయామి ॥

పుష్పాక్షతైః పూజయామి

ఓం సుముఖాయ నమః ఓం వకదంతాయ నమః ఓం కపిలాయ నమః
ఓం గజకర్ణ కాయ నమః ఓం లంబోదరాయ నమః ఓం వికటాయ నమః
ఓం విష్ణు రాజాయ నమః ఓం గణాధిపాయ నమః ఓం ధూమకేతవే నమః
ఓం గణాధ్యక్షాయ నమః ఓం లంబచంద్రాయ నమః ఓం గజాననాయ నమః
ఓం వక్రతుండాయ నమః ఓం సూర్యకర్ణాయ నమః ఓం హేరంబాయ నమః
ఓం సందర్భార్కాయ నమః ఓం నర్వసిద్ధిప్రదాయకాయ నమః

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః షోడశనామభిః నానావిధపరిమళ
సత్రపుష్పాక్షతాన్ సమర్పయామి ।

శ్లో॥ వనస్పతుర్భివైర్దివైర్దానాగంధైః సుసంయుతః
ఆఘేయ సర్వదేవానాం ధూపోయం ప్రతిగృహ్యతాం ।

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః ధూపమాఘాపయామి ॥

శ్లో॥ సాజ్యం త్రివర్ణసంయుక్తం పహ్నినాయోజితం పీయం గృహ
ణమంకశం దీపం తైలోక్యతిమిరాసహ భక్త్యా దీపం ప్రయ
చ్ఛామి దేవాయ సరమాత్యనే త్రాహిమాం సరకాద్యోరా
ద్దినన్యోతి నమోస్తుతే ॥

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః పాత్రాద్దీపం దర్శయామి ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

మంత్రం :- ఓం భూర్భువః స్వర్గః కృత్యవితుర్వరకేణియం భగ్నోదేవస్య

ధీమహి ధియో యోనోః ప్రచోదయాత్ సత్యంత్యక్షేన పరిషిం

చామి అమృతమస్తు అమృతోఽస్తరణమసే.

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః యథాభాగం గుహ్యోపహారం నైవేద్యం సమర్పయామి ।

ఓం ప్రాణాయస్వాహః ఓం అపానాయస్వాహః ఓం వాయునాయ

స్వాహః ఓం ఉదానాయస్వాహః ఓం సమానాయస్వాహః మధ్యేమధ్యే పానీయం సమర్పయామి ॥

అమృతాపిధానమసి ఉత్తరాపాశనం సమర్పయామి హస్తాప్రక్షాళయామి పాదాప్రక్షాళయామి శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ పూగీభ్యలై స్పృశర్మానైర్నాగనల్లీకలైరుత్యంతం ముతాచూర్ణసమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం ॥

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః
తాంబూలం సమర్పయామి
తాంబూలచర్మణానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి ॥

మంత్రం :- హిరణ్యవృత్రం మథోః పూర్ణందధాతి మధవ్యోపాసిత

ఏకథా బ్రహ్మణ ఉపహరతి ఏకశ్చైవ యజమాన ఆయు సేజోదధాతి.

శ్లో॥ నీలూచలనివాసాయ సత్త్వాయ పరమాత్మనే సుభద్రాప్రాణనాథాయ జగన్నాథాయ మంగళం ॥

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః కర్పూరమంగళానంద నీరాంజనం దర్శయామి నీరాంజనానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో॥ సుముఖశ్చైకదంతశ్చ కపిలో గజకర్ణకః లంబోదరశ్చ వికటో విఘ్నరాజో గణాధిపః ధూమకేతుర్గణాధ్యక్షః ఫాలచంద్రో గజాననః వక్రతుండ హృద్యకర్ణో హేరంబ స్కందపూర్వజః షోడశైతాని నామాని యః పఠే చ్ఛృణోయూడపి విద్యారంభే వివాహే చ ప్రవేశే నిర్గమే తథా సంగ్రామే సర్వకార్యేషు విఘ్నైస్తస్య సజాయతే

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః దివ్యసువర్ణమంత్రపుష్పం సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ యానికానిచ పాపాని జన్మాంతరకృతానిచ తానితాని ప్రణాస్యంతి ప్రదక్షిణపదేపదే పాపహం పాపకర్మాహం పాపాత్మా పాపసంభవః త్రాపిమాం కృపయాదేవ శరణాగతవత్సల ॥
అన్యథా శరణం నాస్తి త్వమేవ శరణం మమ తస్మాత్పాపకార్యభావేన రక్షరక్ష గణాధిప ॥

శ్రీమహాగణాధిపతి మేనముః ఆత్మప్రదక్షిణా నమస్కారాన్
సమర్పయామి ॥

ప్రార్థన

శ్లో॥ వక్రతుండ మహాకాయ సూర్యకోటిసమప్రభ
విర్విఘ్నంకురు మే దేవ సర్వకార్యేషు సర్వదా ॥
ఇతి ప్రార్థనా

పునఃపూజాం కరిష్యే

ఇత్రంధారయామి చామరేణవీజయామి నృత్యందర్శయామి
గీతంశ్రావయామి వాద్యాన్ ఘోషయామి అశ్వారోహణం కల్ప
యామి గజారోహణం కల్పయామి సమస్తరాజోపచార శక్తుపచార
భక్తుపచారాన్ కల్పయామి ॥

శ్లో॥ యస్య స్మృత్యాచ నామోక్త్యా తపఃపూజా క్రియాదిషు
న్యాయనం సంపూర్ణతాం యాతినద్యోవందే గణాధిపం ॥
మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనంగణాధిప
యత్పూజితం మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥

అనయా భ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజయాచ భగ
వాన్ సర్వాత్మికః శ్రీమహాగణాధిపతి స్మృతీత స్ఫుప్రసన్నోవరదో
భవతు - ఉచ్యతాంయజమానః - ఉత్తరే శుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్థితి
భవంతోబృన్వంతు! ఉత్తరేశుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్తు - ఇతి బ్రాహ్మణా
వదేరన్ ॥ శ్రీమహాగణాధిపతి ప్రసాదం యజమాన స్వశిరసా గృహేతు!

మంత్రం :- శతమానం భవతి శతాయః పురుషశ్చ తేంద్రియ

అయమేవ వేందియే ప్రతిపత్తి.

శ్రీమహాగణాధిపతి ప్రసాదసిద్ధిరస్తు ॥ — ఇతి బ్రాహ్మణాః
మంత్రాక్షతాన్ యజమానస్య శిరసి నిక్షిపేత్.

ఉద్వాసనం

మంత్రం :- యక్షేన యజ్ఞమయజంత దేవాస్తాని ధర్మాణి ప్రధమా
న్యాసన్ తేహనాకం మహిమాన స్పచంతే యత్ర పూర్వే
సాధ్యాస్సంతి దేవాః ॥

ప్రయాతు భగవానీశ సర్వదేవమస్మత్
అనేనహవిపాత్యైషః పునరాగమనాయచ ॥

శ్రీమహాగణాధిపతయేనముః యథాస్థానం ప్రవేశయామి.

శ్లోభనార్థం పునరాగమనాయచ —

మంత్రం :- సహస్రపరమా దేవీ శతమూలా శతాంతురా సర్వగం
హరతు మేసాపం దూర్వాదుస్వస్త్వానాశనీ ఇతిమంత్రేణ పూజా
నిర్మూల్యం దూర్వాదికం స్వశిరసి ధారయేత్ ॥

ఇతి గణాధిపతిపూజా సమాప్తా

శ్రీ మహాగణాధిపతియే నమః అష్టప్రదక్షిణా నమస్కారాన్
సమర్పయామి ॥

ప్రార్థన

శ్లో॥ నక్రతుండ మహాకాయ సూర్యకోటిసమప్రభ
నిర్విఘ్నంకుదుమే దేవ సర్వకార్యేషు సర్వదా ॥
ఇతి ప్రార్థనా

పునఃపూజాం కరిష్యే

ఛత్రంధారయామి చామరేణవీజయామి నృత్యందర్శయామి
గీతంశ్రావయామి వాద్యాన్ శౌభాషయామి అశ్వాగోహణం కల్ప
యామి గజాగోహణం కల్పయామి నమస్తరాజోపచార శక్తుపచార
భక్తుపచారాన్ కల్పయామి ॥

శ్లో॥ యస్య స్మృత్యాచ నామోక్త్యా తపఃపూజా క్రియాదిషు
న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతిసద్వ్యవం దే గణాధిపం ॥
మంత్రతీహనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం గణాధిప
యత్పూజితం మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥

అనయా ధ్యానావాహనాది ఘోడశోపచార పూజయాచ భగ
వాన్ సర్వాత్మికః శ్రీమహాగణాధిపతి స్ఫుటీత స్ఫుప్రసన్నోవరదో
భవతు - ఉచ్యతాం యజమానః - ఉత్తరే శుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్త్వీతి
భవతోబ్రవంతు! ఉత్తరేశుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్తు - ఇతి బ్రాహ్మణా
వదేరన్ ॥ శ్రీమహాగణాధిపతి ప్రసాదం యజమానస్వశీరసా గృహ్యేతు!

మంత్రం :- శతమానం భవతి శతాయః పురుషశ్చ తేంద్రియ

అయిష్వీ వేంద్రియే ప్రతిపత్తి.

శ్రీమహాగణాధిపతి ప్రసాదసిద్ధిరస్తు ॥ — ఇతి బ్రాహ్మణాః
మంత్రాక్షరాన్ యజమానస్య శీరసి నిక్షిపేత్.

ఉద్ఘాటనం

మంత్రం :- యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవాస్తాని ధర్మాణి ప్రథమా
న్యూనన్ తేహనాశం మహిమాన స్సచంతే యత్ర పూర్వే
సాధ్యాస్సంతి దేవాః ॥

ప్రయాతుభగవానీశ సర్వదేవనమస్మృత
అశేవవిషాత్ప్రపః పునరాగమనాయచ ॥

శ్రీమహాగణాధిపతియే నమః యథాస్థానం ప్రవేశయేమామి.

శ్లోభనార్థం పునరాగమనాయచ —

మంత్రం :- సమాప్రపరమా దేవీ శతమూలూ శతాంకురా సర్వగం
హరతు మేపాపం దూర్వాదుస్వస్త్వానీ ఇతిమంత్రేణ పూజా
నిర్మాల్యం దూర్వాదికం స్వశీరసి ధారయేత్ ॥

ఇతి గణాధిపతిపూజా సమాప్తా

అపః సబున్నియా ఉపమా అస్యవిష్టా స్సతత్త యోని మన
తత్త్వ వివః ॥ ఇత్యుత్తరకల శే బ్రహ్మణమావాహయామి ॥

వరుణాది కలశదేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది జోడశోప
చార పూజాం కుర్యాత్ కలశేషు శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాంనమః
ఉమామహేశ్వరాభ్యాం నమః వాణీహిరణ్యగర్భాభ్యాం నమః శనీ
పురందరాభ్యాం నమః అరుంధతీవశిష్టాభ్యాం నమః శ్రీసీతారామా
భ్యాం నమః సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యో నమః ॥

ఓం పుణ్యాహం దీర్ఘ మాయురస్తు శిరోభిమృశేత్ శివా అప
స్సన్న కలశానభిమృశేత్ సామనస్యమస్తు హృదయ మభిమృశేత్
అక్షతం చారిష్టంచాస్తు ॥ ఏనంత్రీ ॥

మంత్రం :- ఓం అర్చ్యప్రార్చ్యత :- అర్చ్యప్రార్చ్యత ప్రియమేధా
సోఅర్చ్యత అర్చంతుపుత్రకా ఉతపురన్న ధృష్ణ్యరచ్చత.

మంత్రం :- గంధద్వారాం దురాధరాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం ఈశ్వ
రీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం గంధాః
పాంతు.

మంత్రం :- ఆయనేతే సరాయణే దూర్వారోహంతు పుష్పిణీః ప్రా
దాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహే ఇమే ॥ అక్షతాపాంతు

పుట్టాహ వాచనమ్

—★—

మంత్రం :- ఓంఇమంమే పరుణ శృగీహప మద్యాచ మృడయ
త్వామపస్య రాదకే తత్త్వయామి ప్రహృణా వందమాన
స్తదాశాస్త్రే యజమానో హవిర్భిః అహేడమానో వరుణేహ
భోధ్యురుశక్ం సమాన ఆయుః ప్రమోషీః ॥ ఇతి ప్రాక్కలశే
ఓంభూః వరుణ మావాహయామి ఓంభువః వరుణమావాహ
యామి ఓంసవః వరుణమావాహయామి ఓంభూర్భువస్సవః
వరుణమావాహయామి ॥

మంత్రం :- వాస్తోష్పతే పతిహనీ హ్యస్మాన్ త్వవేశో అనమిహో
భవానః యత్వేమహే పతితన్నో జపస్య శన్నపిధి ద్విపదే
శంచతుష్పదే ॥ ఇతి దక్షిణకలశే వాస్తుపురుష మావాహ
యామి ॥

మంత్రం :- బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రథమం పురసాద్విసేమతస్సురుహో వేన

పుష్పానిపాంతు సామాంకల్యంచాస్తు శ్వశ్రేయసమస్తుప్రజా
పతిః ప్రియతాం శాంతిరస్తు యంకృత్యా సర్వవేద యజ్ఞ
క్రియాకరణ కర్మారంభా శ్శుభాశోభనాః ప్రవర్తంతే తమహ
మోకార మౌనాదింకృత్యా భవద్భి రనుజ్ఞాతః పుణ్యం పుణ్యా
హం వాచయిష్యే వాచ్యతాం ॥

మంత్రం :- భద్రంకర్ణేభి శృణుయామ దేవాః భద్రంపన్య మాక్షభి

ర్యజతాః సిరైరంగై సుక్షుపాగ్ం సప్తనాభిః వ్యనేమ దేవ

హితం యదాయుః॥ ద్రవిణోదా ద్రవిణసస్తు రస్య ద్రవిణోదా

త్సవరస్య ప్రయంసత్ ద్రవిణోదా వీరవతీమవన్తో ద్రవిణో

దారాసత్ దీర్ఘమాయుః సవితా పశ్యాతా త్వవితా పురసా

త్సవితో త్వరాతా త్వవితాధరాతా త్వవితాన స్సువతుసర్వ

తాతిగ్ం సవితానోరాసతాం దీర్ఘమాయుః ॥

మంత్రం :- నవోనవో భవతి బాయమా నోహ్ం కేతురుషసా

మేత్వగ్రే భాగందేవేభ్యో విదధాత్యాయక్ ప్రచందమాస్తి

రతి దీర్ఘమాయుః ఆపఉండంతుజనస దీరాయుత్వాయవర్చనే

యస్సాన్వదా కీరిణా మన్యమానో మర్త్యమర్త్యో జోహ

మీణాతవేదో యశో అస్మాసుధేహి ప్రజాభిరగ్నే అమృ

త త్వమస్యాం యస్మైత్వగ్ం సుకృతే జాతవేద ఉలోకమగ్నే

కృణవస్యనం అశ్వినగ్ం వపుత్రీణం వీరవంతం గోమంతగ్ం

రయిన్నశతే స్వస్తి సంత్యాసించామి యజమా ప్రజామాయర్ధ

నంచ ॥ ఇతి దక్షిణాకలశ మదాయ ప్రాకర-లశే కించిత్కించి

దుదకం నిక్షిప్య దీర్ఘ మాయురస్తు మనస్సమాధీయతాం సమా

హితమనసస్యః ప్రసీదంతుభవంతః ప్రసన్నాస్యః శాంతిరస్తు

పుష్టిరస్తు శుష్టిరస్తు నృద్ధిరస్తు అవిఘ్నమస్తు అయుష్యమస్తు

అలోగ్యమస్తు స్వప్తివంశర్థాస్తు కర్మసిద్ధిరస్తు పుత్రసమృద్ధి

రస్తు వేదసమృద్ధిరస్తు శాస్త్రసమృద్ధిరస్తు ధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు

శుశాన్యాం బహిర్దేశే అరిష్టవిరసనమస్తు యత్పాపంతత్ప్రతి

హతమస్తు యచ్ఛ్రేయస్తదస్తు శుక్రాంగారక బుధ బృహస్పతి

శనైశ్చరరాహుకేతుసోమహితాదిత్యపురోగా స్పర్ష్యేగహః

ప్రియంతాం తిథికరణముహూర్త జన్మనక్షత్ర దిగ్దేవతాః ప్రియం

తాం నై ఋతిదిశి శామ్యంతు ఘోరాణి శామ్యంతు పాపాని

శామ్యం తీర్వతయః శుభానివర్తంతాం శివాఋతవస్సంతు శివా

ఓషధయస్సంతు శివావనస్సతయస్సంతు అహోరాత్రే శివే

స్యాతాం ఉత్తరే శుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్తు ఉత్తరోత్తర

మహారహ మభివృద్ధిరస్తు ఉత్తరోత్తరా శుభా భాగ్నియా

స్సంబద్ధంతాం అగ్నిపురోగా విశ్వదేవాశ్చ ప్రియంతాం

మాహేశ్వరపురోగా మాతరః ప్రియంతాం ఇంద్రపురోగా

మరుద్దేవాః ప్రియంతాం వశిష్టపురోగా ఋషిగణాః ప్రియంతాం

శ్రీవిష్ణుపురోగా సర్వదేవాశ్చ ప్రీయంతాం ఆదిత్యపురోగా
స్సర్వే గ్రహాశ్చ ప్రీయంతాం ఋషయశ్చంద్రాం స్యాచార్య
వేదాయజ్ఞాదక్షిణాశ్చ ప్రీయంతాం బ్రహ్మచ బ్రాహ్మణాశ్చ
ప్రీయంతాం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాశ్చ ప్రీయంతాం శ్రద్ధా
మధేప్రీయేతామ్ ప్రీయతాం భగవాన్నారాయణః ప్రీయతాం
భగవాన్ స్యామీమహానేనః ప్రీయతాం భగవాన్ పరస్యః
ప్రీయతాం భగవాన్ పితామహః సత్యావతా ఆశిషస్సంతు
పుణ్యాహుకాలావాచ్యంతాం.

మంత్రం :- ఉద్ధాతేన శకునే సామగాయసి బ్రహ్మపుత్రభవ సవనేషు
శకంససి వృషేవవాచి శిశుమతీ రవీత్యా సర్వతోశశృకునే
భద్రమాపద విశ్వతోనశృకునే పుణ్యమానదయాజ్యయాయ
జతిప్రతిర్వైయాజ్యా పుణ్యేపలక్ష్యైః పుణ్యామేవతలక్ష్యైః
సంభావయతి పుణ్యాంలక్ష్యైః సంస్మరుతే ॥

మంత్రం :- యత్పుణ్యంనక్షత్రం తద్భుగ్రీవో పవృషం యదా
వైసూర్య ఉదేతీ అథనక్షత్రం నైతి యానతి తత్రసూర్యో
గచ్ఛేత్ యత్రజఘన్యం పన్యేత్ తావతికుగ్గీతయతాగ్ని

స్యాత్ పుణ్యాహవనకురుతే ఓంపుణ్యాహం భవతోబృహంతు
॥ ఓంపుణ్యాహం.

మంత్రం :- ఓం తానివా ఏతాని యమనక్షత్రాణి యాశ్వినదేవ
నక్షత్రాణి తేషుకుగ్గీత యతాగ్నిస్యాత్ పుణ్యాహ ఏవ
కురుతే ॥ ఓం పుణ్యాహంభవతోబృహంతు ॥ ఓం పుణ్యాహం
ఏవంతిః ॥

మంత్రం :- ఓంస్వస్తేహే వాయుముపబ్రవామహే సోమం స్వస్తీభువ
నస్వ యస్వతిః బృహస్పతిగ్ం సర్వగణం స్వస్తయే స్వస్తయ
ఆదిత్యాహే భవంతునః ॥ ఆదిత్యఉదనీయః పథ్యయేవేత
స్వస్త్వాప్రయంతేవధ్యాం స్వస్తీమభుద్యంతి స్వస్త్వేవేతః
ప్రయంతి స్వస్త్వద్యంతిస్వస్త్వద్యంతి ॥

మంత్రం :- స్వస్తీనకాద్రోవృద్ధశ్రవా స్వస్తీసః పూషావిశ్వవేదాః
స్వస్తీనస్తాగ్లో అతిష్టనేమి స్వస్తీసోబృహస్పతిర్దధాతు అష్టా
దేవావనవ స్సూర్యాసః చత్రసోదేవీ రజరాశ్రవిష్ణుః తేయజ్ఞం
॥ పాంతు రజసఃపరస్తాత్ సంవత్సరీణ మమృతగ్గ్స్వస్తి ॥

మహ్యంసకులుంబాయ శుద్ధివృద్ధ్య భ్యదయకర్మణే మహాజనా
ననుసుర్వాణాయా శీర్షవన మపేక్షమాణాయా యుష్మతేస్వస్తి
భవంతోబృహతం ఆయుష్మతేస్వస్తి ఏవంతిః ॥ ఓంస్వస్తిభవంతో
బృహతం ఓంస్వస్తి ॥

మంత్రం :- ఋభ్యామస్తోమగ్ం సనుయామ వాజమనో మంత్రం

సరభేహోపయాతం యశోనపశ్వం మధుగోష్వంతరా భూతాం

॥ అశ్వినో కామమప్రాపః ॥

సర్వామృద్ధి మృద్గుయామితి తంవై తేజసైవ పురస్తాత్పర్యభవ
చ్ఛందోభి ర్భిధ్యతోక్షరై రుపరిష్టా ద్దాయత్ర్యా సర్వతో ద్వాదశా
హంపరిభాయ సర్వామృద్ధి మాగ్ధోత్సర్వామృద్ధిమృగ్ధోత్తి యఏవం
వేద ॥

మంత్రం :- ఋభ్యాస్మహ్యైర్వైర్నమసోపద్య మిత్రందేవం మిత్రధే
యంన్నలస్తు అనూరాధాన్ హవిషా వర్ణయంతః శతంజీవేమ
శరదస్సవీరాః శ్రీశ్రీశ్రీవై దేవానా మృదాని శ్రీణిభందాగ్ం
సి శ్రీణిసవనాని త్రయశ్చ మేలోకాః ఋభ్యామేవతద్వీర్య వశు
లోకేషు ప్రతిష్ఠతి ॥

ఋద్ధిం భవంతోబృహతం ఋస్వతామృద్ధిస్సమృద్ధిః ముఖసమం

శ్రీలభాప్రదకేత్ (వామదక్షిణహస్తాభ్యాం దక్షిణో త్తరళశ్చాయోగప
ద్మహిత్యా) భగవాన్ వాస్తోష్ఠిః ప్రియతాం ।

స్వస్తిపుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు వర శతసంపూర్ణ మస్తు గోత్రాభి
మృద్ధిరస్తు శాంతిః పుష్టి స్తుష్టిశాచ్ఛిస్తు శుభగ్ంశుభమస్తు పునరపి
గోత్రాహవ్యాజేభ్య శ్శుభంభవతు సర్వసంపదస్తు ॥

మంత్రః :- ఓంశుచీవోహవ్యా మరుత శ్శుచీనాగ్ం శుచిగ్ంహి నోమ్య

ధ్వరగ్ం శుచిభ్యః ఋతేనవత్య మృతనాపఆయం చుచి

జన్మాన శ్శుచయఃపావతాః అగ్నిశ్శుచివతతమ శ్శుచిర్విప్ర

శ్శుచిఃశివిః శుచీరోచత అనంతః ఉదగ్నే శుచయ స్తవ శ్శుకా

ప్రాణంత శురత శవశ్యాతీగ్ంష్యర్చ్యయః ఏవోన్విదం

॥ వామ శుదం శుదేవసామ్నా శుదై రుక్మా వృద్ధానం

శుద్ధ ఆశీర్వా స్మమత్తు ఇంద్రశ్శుద్ధోన ఆగహి శుద్ధశ్శుద్ధాభి

రూతిభిః శుద్ధో రయిన్నిధాయ శుద్ధోమమద్దినామ్యః ఇంద్ర

శ్శుద్ధోహి నోరయిగ్ం శుద్ధోరత్నానిదాశుషే శుద్ధోబృత్రాణి

జఘ్నసి శుద్ధోవాజగ్ంశిషాససి బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ం హితం

యేనదేవాః పవిత్రేణ ఆత్మానం పునతేసదా తేనహ సధారేణ

పావమూల్యః పునఃసంతుమా ప్రాజాపత్యం పవిత్రం శత్రోద్యై
 మగ్ం హిరణ్యయం తేనబ్రహ్మవిదోపయం పూతంబహ్యై
 పునమహే ఇంద్రసునీతీ సహమాపునాతు సోమస్వస్తాన్
 వరుణస్సమిత్యా యమోరాచా ప్రమృణాభిః పునాతుమా
 జాతేవేదా మూర్జయంత్యాపునాతు । ప్రాచ్యాం దిశిదేవా
 ఋత్విజోమూర్జయంతాం కక్షీణాయాం దిశిమాసాః పితరో
 మూర్జయంతాం ప్రతిచ్యాందిశి గృహః పితరో మూర్జయంతాం
 ఉదీచ్యాందిశ్యా పక్షిషధయో వనస్పతయో మూర్జయంతాం
 ఉర్ధ్వాయాందిశి యజ్ఞస్సంవత్సరో యజ్ఞపతిర్భార్యయంతాం
 ఏతేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో నానాగోత్రేభ్యో నానానామభ్యః
 శ్రీలక్ష్మీనారాయణోమామహేశ్వరాదిత్యాది నవగ్రహ స్వ
 రూపేభ్యః శ్రీలక్ష్మీనారాయణోమామహేశ్వరాదిత్యాది
 నవగ్రహప్రత్యర్థం స్వస్తిపుణ్యహవాచన మంత్రజపదక్షిణాం
 మనసోత్యాహుపదిహితహిరణ్యంతుభ్యమహంసంద్రదదేనమమ॥

మంత్రం :- వాస్తోష్వతే ప్రతిహసీహ్యస్మాన్ తస్యవేళో అనమీనో
 భవానః యత్సేమహే ప్రతితనోజాషస్వ శన్నవధి ద్వివదే

శంచతుష్పదే వాస్తోష్వతే శగ్గయా సగ్ంసదాతే సక్షీమహి
 రణ్మయా గాతుమత్యా అవశేషమ ఉతయోగేవరన్యో యా
 యంపాత స్వస్తిభి స్పదానః అమీవావోష్వతే విశ్వరూ
 పాణ్యావిశం తృఖాసునవధిసః శుభగ్ంశుభం ॥
 మంత్రం :- స్వస్త్వయనంతార్త్వ మభిష్టనేమి ర్మహద్భూతం వాయ
 సం దేవతానాం అమరభృమింద్రసఖంసమత్సు బృహద్యశోనా
 పమివారు హేమ అగ్ంహోముచ మాంగిరసం గయంచ స్వస్తాన్
 త్రేయం మనసాచ తార్త్వంప్రయతపాణి శ్శరణం ప్రపద్యే
 స్వస్తిసంబాధే వ్యభయనోఅస్తు శుభగ్ంశుభమ్ ॥ తతః
 ఆపశ్చద్యేతి ద్వాభ్యాం వారుణ్యా తీరం గృహీత్వా ।
 మంత్రం :- ఆప శ్చద్వా ఉశేషజీ రాఫోఅమీపచాతనీ ఆపస్సర్వస్వ
 శేషజీ సాస్తేకృణ్వంతు శేషజమ్ ॥ ఆమయావీచీన్విత ఆహవై
 శేషజమ్ శేషజమేవాస్మేకరోతి సర్వమాయురీతి ॥ ఇతి తీర్థ
 ప్రాశనం॥ పర్యాప్త్యైత్యా శీర్షవసంప్రాప్య బ్రాహ్మణాన్ తో
 షయేత్ ॥

— స్వస్తి కాదిలక్షణమ్ —

శ్లో॥ ద్వాత్రింశదంగుళం దీర్ఘం సమంతాచ్ఛతురస్రకం
తమలేషూర్లిఖే దూర్భమా వాదాతుశుభకర్మణామ్ ॥

శ్లో॥ తేభాప్రాగాయితాః పంచరేఖాః పంచోదగాయితాః
రథేద్యోగోణతః కోణే తిర్యగేభావతుష్టయం ॥

శ్లో॥ కాష్ఠేనకారయేత్తత్ర పురతోగజతుండవత్
పశ్చిమేకలశాకారం నిర్మితం బ్రహ్మణాపురా

గదేన స్వస్తికంచేతి ప్రవదంతి మహర్షయాః
తస్మిన్మేధ్యసావయేద్రాశౌ సజలంకలశద్వయం

హిర స్పృశక్షిణేకుంభ శ్చలతుంభ స్తదుత్తరే
ఏవమేవశుభేరంగ్రాశే అశుభస్యకడుచ్యతే

అచటం చలముత్యాచటం ర్యామదక్షిణాపార్శ్వయోః
వామేనచలశంకుర్యా చ్చలందక్షిణతోదిశి ॥

తథాచ :- ఘోడశేమ సపింధేషు నారాయణబలా తథా
అశుభంకర్మ కుర్వీత చలం దక్షిణతోదిశి ॥

స మా ప్తః

—0—

— కర్మణః పుణ్యాహవాచనం —

ఘోడకం కలశం తండులతాంబూలయుక్తపాత్రే పితౄణామం
ధిమః ప్రతిష్ఠాప్య బ్రాహ్మణాన్ ప్రార్థయేత్.

ఓంకర్మణః పుణ్యహం భవంతోబృహవంతు ॥ ఓంపుణ్యాహం
కర్మణోస్తు ॥ ఏవంత్రిః ॥

24 భట్టయ స్మార్త ప్రయోగ దీపికా

మంత్రం :- పర్యాప్త్యా అనంతరాయాయ సర్వస్వామౌతి రాత్రత్రమ
మహర్భవతి సర్వస్వాపైవై సర్వస్య జితైవ సర్వమేవ తేనా

హ్నతి సర్వంజయతి ॥

శతమానంభవతి శతాయు పురుష శ్చతేంద్రియ అయుష్యే

వేంద్రియే ప్రతివిష్ఠతి ॥

పుణ్యాహవాచనవిధిః

శ్లో॥ ప్రాకుంభలతా పరుణంచ యామ్యకుంభః తథావాస్తుపు
మాంసముత్తరే బ్రహ్మణమాహవ్యా తథార్పయిత్వా తతస్తా
పుణ్యాహ ముపాపరేదుర్భః ॥

శ్లో॥ పట్నీపుత్రైస్సమాయుగ్లో శుభార్తి బ్రాహ్మణైస్సహ
వివాహంతేషు సర్వేషుగర్భాభానాదికర్మసు
నాందీశ్రాద్ధం సముద్దిశ్య స్వస్తివాచనమాచరేత్ ॥

శ్లో॥ శాంతికేషాష్టికేచైవ శుభేవాప్యశుభేషు
ఆదాచసర్వకార్యేషు పుణ్యాహంతారయేత్తతః ॥

శ్లో॥ గర్భాభానే వివాహేచ పుంసువేదాతకర్మణి
నామోపాకరణే స్నానే ఏతేషూత్సర్వసేవ్యుని

శ్లో॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదంతే వాచయే దాశిష సతా
సీమంతోన్నయనేచైవ అన్నప్రాశనచౌలయోః ॥

శ్లో॥ ఉపాయనేనగోదానే ఆదావేవవిశేషతః
బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాథ అశిషావాచయేత్తతః ॥

మంత్రశః :- యత్ప్రణ్యంనక్షత్రం తద్భటుర్యోతోపవృషం.....

పుణ్యమునకురుతి ॥ ఓంకరుణ్ణిజ్ఞప్తిశరణ్ణిజ్ఞప్తిభవంతో
బ్రవంతూ ॥ కన్యశరణ్ణిజ్ఞప్తిశరణ్ణిజ్ఞప్తి ॥

మంత్రం :- స్యుష్టిశాంత్రమ్ స్యుష్టశాంత్రమ్ - స్యుష్టిశాంత్రమ్ - స్యుష్టిశాంత్రమ్ - స్యుష్టిశాంత్రమ్

[illegible]

ఓంకర్ శేషుద్ధింభవంతో బృహంతుః॥ ఓంకర్మర్మతాం॥ వంశం॥

మంత్రం :- ఋధ్యాస్సహస్రైర్ష ర్షమాపసద్య మ్మత్రంచేనం మ్మత్రకే
యన్ అస్తు అనూరాధాన్ నోవిహే ననయంత శ్శత్రం శనైవ

శరదస్సపరః ప్రీతిప్రీతిజై దేవానామృద్ధాని ప్రీతిధండాకంఠి
ప్రీతిసవనాని త్రయణిమలఃకాః ఋధ్ధామేపదద్విర్యవమలా
కమప్రతితిమతి ॥

ఓంబుద్ధింభవంతోబ్ధివంతు ఓంబుధ్యతామృద్ధి సృష్టద్ధిః ॥
ముఖసమంకలముద్ధరేత్ భగవాన్ హస్తోష్ఠిః ప్రియతాం కర్షణః
పుణ్యహసమృద్ధిస్తు వర్ష శతసంపూర్ణ మస్తు గోత్రాభివద్ధిరస్తుశాంతిః
అష్టీస్తుష్టిశాస్త్ర శుభగోంతుభవస్తు పునరపిగోవ్రాహ్మణోభ్య శ్శుభం
భవతు సర్వసంపదస్తు కేవలంస్వస్తిభ్యహవాచవత్ ॥

మంత్రము : .. ఓం శుభ్రవోహవ్యాసే .. పునః శ్రీ ఋష్యైశ్వారాయణ

అడవిగిరి కాం నునసోత్తాహం శరిమితహిరణ్యం తుభ్యమహం
పం ప్రదదేనమమ ॥

మంగళం :- వాస్తవ్యతే ప్రతిబింబస్యాత్.....శుభాంశుభమ్ ॥

మంత్రి :- స్వస్థయనంతా ర్థ మర్జివేషిః.....శుభగ్ంశుభమ్॥

కర్తవ్యము వ్యవహారము

കേരളം

శ్లో॥ వత్సరాంతేననాపిండ్యదశామేమాంజి బంధనే
వధూప్రవేశశంపతే నాకేవాలాశకర్మణి
నతేషుదాష్టకార్థేషు పుణ్యమాంకర్మణస్తమః ॥

నుప్రయత్రసూత్రకారేణోఽశిషోవాచయత్యేషుక్యం
తత్రతత్రకర్మణః పుణ్యాహవాదమవ ॥ తద్వధా ॥

అట్టిది చవుణ్యముం స్వస్థిత బ్రహ్మ బుద్ధః ఇతి ॥

పుణ్యహతాచనామ్న మధ్యమేష్టస్మిదాచనా
ఉత్కృష్టాల్లాలకామాస్మై స్మృత్యన్యత్నమంభవత్ ॥

0

— పద్మీపుత్రయో రుషశానకా —

శ్రీ ॥ సంసార్-గ్రంథః పురుషోవాసి శ్రీవాదయీణోభవత్
సంసార్-గ్రంథక స్మరగ్రంథ లిప్తేదు తరత స్మదా ।

అనంతరము నాకు దొరల వద్దనుండి వచ్చిన వార్తలను విని

జాత కేనామ కేచైవ అన్నప్రాశనకర్మణి
నిష్కరిమేచైవచాలేచ పత్నీపుత్రస్తుదక్షిణే ||
జాత కేనామ కేచైవ అన్నప్రాశనచాలయోః
ఉపాయ నేవివాహేచ నీమంతాధానపుంసకే ।
కర్తావామే తథానీనే పత్నీపుత్రస్తుదక్షిణే ||
గర్భాధానే పుంసవనే నీమంతోన్నయనే తథా
వధూప్రవేశనచైవ పునస్సంధానవవచ
పూజనేమధుపర్కస్య కన్యాదానే తద్దైవచ
కర్త్యేష్యేతేషువై భార్య్యాం దక్షిణేతూపవేశయేత్ ||
కన్యాపుత్రవివాహేచ గోదానేప్రతబంధనే
అశీర్వాదేఽభిషేకేచ పత్నీతూత్తరతోభవేత్ ||
వాపీకూపతూకానాం ప్రతిష్ఠానాం నుహోత్సవే
ప్రతాదాశాంతికేచైవ పత్నీస్వాదు తరేణదా ||
శ్లో|| శాంతికేషుచ సర్వేషు ప్రతిష్ఠోద్వాపనేషుచ
వామేతూ పవిత్రేత్పత్నీ వ్యాఘ్రుస్యవచనంయథా ||
యావద్భృహోపదేశశ్చ తానదక్షిణతోపటుః
జ్ఞాపనాయనశేషేతు కర్మణ్యుత్తరతోపటుః
తథాచ :- యావద్భృహోపదేశాంతం తానదక్షిణతోపటుః
తదూర్ధ్వముత్తరేతిషే త్పాలాశేదక్షిణేపటుః ||
ప్రధానేషుచహోమేషు మూర్ధన్వేదక్షిణేవధూః
ఇతరేషుచహోమేషు మూర్ధనే ఉత్తరేవధూః ||

నిత్యోపాసనసంకల్పే ప్రశీతామూర్తనే తథా
విప్రాశీర్యచనేతిషే ద్వరహ్యోత్తరతోవధూః
అవాంకర్మణి నిత్యహోమసమయే పుణ్యాహసంకల్పయో
స్థాల్యాగ్రయణ యోక్తమోచన పునస్సంధాన శమ్యాత్సవే
ఏతేహ్యజ్యచకాతు విప్రపతితా స్యాశీష్ఠ రతూధ్యత్
తిషేదు తరతో వధూస్సృతివశా దనన్యత్రచేదక్షిణే ||
అంబ:- రతూబంధనకాలేచ నిత్యోపాసనయోస్సదా
అశీర్యచనకాలేచ పత్నీయోక్తవిమోచనే ||
ఏతేషూ తరత స్తిషే ద్వధూరనన్యత్రదక్షిణ ఇతి ||
ప్రథానహూమే యద్యదాదిహోమే
ప్రవేశహోమేచ వివాహశేషే
నీమంతహోయే సవనేత్యతీయే
ఏతేషుహోమేషుచ దక్షిణాస్త్రీ ||
శ్లో|| కన్యాదానేచగోదానే హ్యధ్వరేసింధు దర్శనే
భార్య్యాం దక్షిణతోతిషే ద్విప్రవాదాభిషేచనే ||
అపిచ|| దేశీయప్రాంతీయవృద్ధాచారానుక్రమేణ సమాచరణీయః ||
శిశు కుమార బాలకలక్షణమ్
— తత్ప్రచారికవిధిశ్చ —
శ్లో|| శిశు స్వస్వప్రాశనాత్ప్రాచాలాద్బాలకస్సృతః
కుమారక స్తువిజ్ఞేయో చాలాదామహాంజ్ఞాంధనాత్ ||
శిశోరభ్యక్షణంప్రోక్షం బాలస్యాచమనంస్మృతం
రజస్యలాదిసంస్పర్శే స్నానాచుద్భవకుమారకః ||

— రక్షానూత్రబంధనప్రకారః —

శ్లో॥ దుకులమావికంసూత్రం శార్వాసంత్రిగుణేక్యతం
అథవాసృద్ధిపాక్షేస్త్రయస్థిన్ దేశేయభోదితమ్ ॥
కంచ॥

శ్లో॥ దశనిష్కాత్రిభాగేన కాంచనేనకృతేనవా
శార్వాసికేనసూత్రేణ త్రివృత్తాత్రిగుణేనవా

ప్రత్యాశ్యవయసానూత్రే పవమానాదిమంత్రకః
త్ర్యంబకమృచానూత్రం హరిదేణతిరస్పృశేత్ ॥

పాత్రేతంతులనంపూర్ణే సిధాయాథతతఃపరమ్
గంధపుష్పాక్షతైశ్చైవ పూజనంచయథాకమమ్ ॥

శ్లో॥ తతోవరస్సహస్తేన దక్షిణేనాధతంతులాన్
సంగృహ్యముష్టినాస్వస్య చాత్రస్తంకారయేత్కరం
విశ్వేతాతేత్యుచాపుంసాం బధ్నియాద్దక్షిణేకశే ॥

శ్లో॥ అథవామకరీప్రీణం బృహత్సామేతిమంత్రతః
కర్ణాద్దాకంకణంబధ్నాకర్ణాంతేచవిసరయేత్ ॥

విముచ్యయోషితఃపూర్ణం పుంసస్తృతదనంతరమ్
రక్షాబంధనకాలేచవర పూర్వంప్రకల్పయేత్ ॥

వివాహలోపనయేచైవ చతుర్థ్యామేవమోచసమ్
ఇత్యత్రతుసంప్రీతపశ్చేహానివిమోచయేత్ ॥

మోచనేనాస్సనిన్యానం పూర్వవత్సంకారయోశ్చై
వారాణికేనమంత్రేణ కంకలోనేత్యవేనవా ॥

తూష్ణీంవామోచయేత్తంతు కంకణందేవసన్నిధౌ
రక్షాబంధనసూత్రేచ వివాహేద్వేషకల్పయేత్ ॥

పుంసీమంతయోరేవం కల్పయద్వేత్తునూత్రకే
ఇతరత్రతుసర్వత్ర కంకణంత్యేకమేవహి ॥

సంకల్పానంతరంతస్య ముఖ్యకాలఇతిస్మృతః
హస్తగహణకాలేవా చతుర్థ్యాంవిశిమోచయేత్ ॥

అత్రశమః :- వివాహేసరబంధస్య కాలోయఃకీర్తితోబుద్ధైః
ఇతరత్రతుసర్వత్ర సంకల్పానంతరంభవేత్ ॥

శ్లో॥ దశమేనానివాతస్య మోచనందేవసన్నిధౌ ॥
అత్యేకే—

శ్లో॥ వివాహాచారాంశ్చాన్యేషాం పుంసీమంతయోరపి
ప్రాశస్త్యేనానివాతానాం లంకరణాలోపదేశకథా
శతాధికుశీచిషేషం సరబంధోవిధియతే ॥
సరబంధ ఇతి కంకణవామధేయమ్—

అగ్నిముఖానుబంధశ్లోకాః
ప్రథమతః స్థండిలివిధిః

శ్లో॥ కేవలైష్టండులైర్వాపి తచూర్ణేనమృదాపివా
గౌరవకేసకుర్గీత స్థండిలంచతుర్వశకమ్ ॥

సర్వసన్యాశ్రయాభూమి స్వర్గరత్నసముద్యవా
సర్వక్రతుసమాధారా కిమర్థస్థండిలంకృతమ్ ॥

వృత్తాసుగోమహాదైత్యః శక్రవజ్రవిపాతితః
తస్యమేదశీతత్వాచ్చ తదర్థం స్థండిలంకృతమ్ ॥

శ్లో॥ సర్వత్రవసుధామేధ్యా సత్తైలవసతాననా
 త్రివిక్రమవదాక్రాంతా కిమర్థముపలేఖనమ్ ॥
 పురాహిం ద్రణవక్షేణ హతోవృత్రో మహాసురః
 అదవా తచ్చిన్న దేహ స్తదర్థ ముపలేఖనమ్ ॥
 ప్రాచీపుర్యముదకస్సంస్థం దక్షిణారంభమాలిఖేత్
 అఖోదీచీపురస్సంస్థం పశ్చిమారంభమాలిఖేత్ ॥
 త్రిసః ప్రాగాయతారేఖా స్త్రీనస్యరుదగాయతాః
 ద్వాదశకౌఠిలీభిర్భాస్వాపనిర్ఘుత్వాందిశిమోచయేత్ ॥
 ఉల్లేఖనేతు యాదత్తాభి దంతభావనకాష్టవత్
 కర్మాంతేచద్విధాకృత్యా నిర్ఘుత్వాందిశిమోచయేత్
 ప్రాగగ్రాణాంతు రేఖాణాం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః
 ఉదగగ్రస్థరేఖాణాం వాణీలక్ష్మీశ్చచండికా ॥
 పుడేఖాదేవతాః ప్రోక్తా ఇత్యేతాదేవతాస్త్రితాః
 గ్రంథాంతరే :- ప్రాగగ్రాణాంతు రేఖాణాం బ్రహ్మవైవస్వతేందవః
 ఉదగగ్రస్థరేఖాణాం ముకుందేందు పురందరాః

ప్రోక్షణాదీనాంలక్షణమ్

శ్లో॥ ఉత్తానేనతుహస్తేన కర్తవ్యం ప్రోక్షణంబుడైః
 అవాచనేనహస్తేన కర్తవ్యం స్వాదనోక్షణమ్ ॥
 అవాబ్ధిష్ఠిప్రకారేణ అభ్యుక్షణముదీరితమ్ ।
 తిర్యగ్భూతేనహస్తేన పర్యుక్షణమిస్సృతమ్ ॥

వాక్యమ్ : అనోక్షణాభ్యుక్షణ యోరుపసర్గభేదాన్నాయంభేదో
 ప్యర్థ భేదోనాస్యేవ దేవతర్పణమారజ్జిన బలికర్మ
 హోమభోజనాని దేవతీకేసకుర్యాత్ ॥

తథాచ :- శ్లో॥ దేవానాంతర్పణంహోమం బలికర్మచభోజనం
 అర్చనంమార్జనంకుర్యాద్దేవతీకేససర్గదా ॥

అగ్నినిధానమ్

శ్లో॥ అవాక్-గోభ్యుక్ష్యనిధాయపహ్నిముత్పిచ్యతేనోక్షణతో
 ప్రాకోయమస్యన్నిదభాతుదగ్వా యథాబహిసాస్యచ్చ
 పరిస్పృణానాం
 యశేషం

శ్లో॥ హోమసానేపుగోభాగస్తిత్వాపహ్నింనిధాయశు
 సమస్కృత్యతతోపహ్నిం హృదిధ్యాత్వాసమాహితః ॥

పాణిభ్యాంపాత్రమాదాయ వ్యాహృతీర్నిధాయచ ।
 తత్పాత్రేపూరయేత్తాయం పూజయేచ్చసుపాసినమ్ ॥

గంధపుష్పాక్షతాద్యైశ్చ తతోపహ్నింసమిద్ధయేత్ ।
 అగ్నిస్త్వయనపాత్రేచ ఆర్చ్యత్వాసమాహయేత్ ॥

అగ్నేతేభవహోమస్వాదాయ స్తత్రనపూర్వతే ।
 ప్రాబ్ధిభోహితతోహ్యగ్నిః ప్రాబ్ధిభాశ్చేనఘృత్యః ॥

ప్రాబ్ధిభేహిప్రణేతాచ కథంపత్యబ్ధిభోభవేత్ ।
 ఏషహిదేవేతిమంత్రేణ సాక్షతోదకపాణినా ॥

హవ్యవాబ్ధిలిలందృష్టాభీతః పత్యబ్ధిభోభవేత్ ॥

శ్లో॥ ప్రజ్వల్యగ్నిమిమంధాత్వాల్పలక్ష్మ్యైవపరిస్తరేత్
అష్టమేనవమేచైవ దశమేకాదశైశ్చ
నేదనంపరిధించైవా స్తరణంపూజనంక్రమాత్ ॥

అంగిళిదేశే ఐతిశేషః

వాక్యమ్ - దక్షిణోత్తరైరుత్తరాక్షరైః ప్రాగుదక్షిణోద్దశభిరత్
రగ్నింప్రాగాదిదక్షిణం పృథక్ పృథక్ ప్రణాతి॥ దక్షిణా
ప్రాక్షిణ్యే పీతేషుతథాచ॥

శ్లో॥ పరిస్తరణదర్శనం పరిధీనశివసంధిషు
ఉదీచ్యావధరూప్యం పృత్యేకరగ్నిమాపరి॥

కీంచ॥ ప్రాక్ష్యత్వగాస్తీరకులోదక్షిణాస్తమూలయోగోపరిదక్షిణా
స్యః తదక్షయోరుత్తరతో హ్యధస్తాత్పరిస్తరేయః క్రమశః
పురోగ్రాః ॥

పరిస్తరణాది పర్యాటాం సంఖ్యానిరయః

శ్లో॥ అగ్నింహోదశభిరర్చ్యైః పురత స్తపరిస్తరేత్
పరిస్తరణమన్యత్ర చైవసంఖ్యావిధీయతే ॥
పాత్రాణాంతుద్విషటంస్యాత్ప్రణేతాసాదశతథా
అష్టభిశ్చదనంత్ర త్రిభిర్వహ్యసంభవేత్
ద్వాదశకౌశ్ఠతుపవిత్రస్య తథాప్రత్యవవస్యన
సమార్జనం త్రిభిరర్చ్యైర్వలనస్యైక ఉచ్యతే ॥
పథ్యగ్నిరణస్యైకమేవమహోత్తరంశతమ్
ఇధ్యబంధోష్టభిరర్చ్యైః పరినిబంధనమ్ ॥
సవమేకాదశకుశూన రుద్రాయామతి నూచరేత్ ॥

శ్లో॥

శ్లో॥ హిరణ్యకనకాక్షమా రక్తాచైవాధసుప్రభా
అతిరక్తాబహురూపానస్తజహ్యః ప్రకీర్తితాః ॥

జిహ్వస్థానాని

శ్లో॥ హిరణ్యస్పశ్యమేజిహ్వ కనకాత్స్యగ్నిమధ్యగా
రక్తాచైవోత్తరాజిహ్వ కృష్ణాదక్షిణాదిక్తితా
సుప్రభాచైవపూర్వాయా మతిరక్తాగ్నిదిక్తితా
అబాహురూపాచశర్వాణాం జిహ్వస్థానానికీర్తయేత్

సర్వరర్పణాంహోమస్థానాని

శ్లో॥ రిహాహింబ్యమేజిహ్వ తానర్చ్యదమధ్యమే
ఉత్తరీహామతిరక్త మగ్నిహర్షమతిరక్తమ్

పూర్వదిక్ష్యర్హా ర్హమతిరక్తం అభిహా రగ్నిదిక్తితా
శాంతిరర్చ్యేతర్యాయాం హోమకర్మసమీరితమ్

అగ్నియ్యాంతులహా మగ్నిహ్యత్ జిహ్వాయాగ్నిహకర్మసు
రక్తాయాంచరుహా మగ్నిహ్యత్తుప్రభాసక్తహోమకే

శ్లో॥ పుష్పంసాక్ష్యపాలురూపాయాం తేమాస్యాజ్యహుతిర్భవేత్

శ్రోత్రాదినిరయః

శ్లో॥ యత్రకాష్ఠ్యుత్ప్రసృతం యత్రహామస్తునాసికా
యత్రాల్పజ్వలనంనేత్రం యత్రధస్తనితచ్ఛిరః
సుత్యైవజ్వల తేనహిర్హిహ్య తత్యైవకీర్తితా
కర్హానేహుతంసాన్యచ్చైదుర్భటం వ్యాధిశీదనమ్

శ్లో॥

నానికాయాం మనోదుఃఖం చక్షుషీ గ్రామనాశనమ్
మూర్తసానే హుతం కుర్వాద్రాజారాష్ట్రవిదాశనమ్
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన జ్వాలాయాం హోమమా
మాచరేత్ అజ్ఞాత్వాసప్త జహ్యశ్చ హోమం యః
కురుతే ద్విజః సహోమోనిష్కలోక్షేయో
హోతాచనరకం ప్రజేత్ ॥

సమిధారునిర్ణయః

వాక్యమ్॥ పాలశఖాది రాశ్యైర్దేదుంబరవైకంశత బిల్వశమ్యర్కవేత
సాపామార్గదర్భః పూర్వపూర్వార్థభావే సరాపరాః ప్రాదేశ
మాత్రాస్సత్యవః, కీటవర్జితాః అసుషితాః అప్రణాః పరుత్పరా
స్సమిధో గ్రాహ్యః జీర్ణాస్సయంపతితాశ్చ సమిధోవర్జయేత్
క్రయవిక్రీతై శూద్రాహ్వైశ్చైర్వాసమిదర్భాదిభిః కర్మకుర్వన్
పతితస్యాత్ ॥ తథాచ ॥

శ్లో॥ పలాశఖదిరాశ్యైర్దేవైకంశతవిదాః
వేణూదుంబరబిల్వార్ద్యా గ్రాహ్యస్సర్వత్రశోభనాః
ఏహాంధ్రమాణాంశాఖాశ్చ సకంధపర్వనివర్జితాః
ప్రాదేశమాత్రాస్సత్యకాః ఋజువోదోషవర్జితాః
పక్షే శుద్ధంపలాశం చ దినత్రయముదుంబరం
త్రిదినంపిష్టం చాపః అపామార్గంతు త్రిదినం

ఖాదిరార్కకుశాదురార్గశమ్యాస్తాత్కాలికాధవేత్
సమిత్పుష్పకుశాదీని శ్లోత్రియస్యయమానారేత్
శూద్రాహ్వైశ్చైక్రయక్రైః కర్మకుర్వన్ పతత్యధః ॥

అత్రారగ్గృథకార్యానకరః రకరంజకాన్
ఇంధవేతింతిణీనింబం సర్వాన్ కంటకీన స్త్యజేత్ ॥

ధమననిర్ణయః

శ్లో॥ నాగ్నింముఖేనోపధమేన్నగ్నావేక్షేతవాత్రియమ్
నామేధ్యం ప్రక్షిప్తేనగ్నా సచపాదాప్రతాపయేత్
హస్తాభ్యాంనోపదభ్యాశ్చ సప్తేనమతిలంఘయేత్
సశూర్పేణాధమేదగ్నిం సచనస్త్రేణపాణినా
ముఖేనాగ్నింసమీధీయాన్మథాదగ్నిరజాయత ॥
పిటాక్షేనధవేద్యాధి శూర్పేణాధననాశనమ్
పాణినాశ్చుక్చుక్చుమూర్పేణ అయుషీణం ముఖేనచ ॥

అద్భుదిదాటసంభానిర్ణయః

శ్లో॥ పాలాశంఖాదినింజేద్గ్నిం శూర్యద్వింశతిదారుకమ్
అనూయాజసమిత్పక్ష ఏకవింశతిదారుకమ్ ॥

నిఘ్నః :- ఇద్గ్నింపంచదశాఘాతా ద్వాస్త్యసఃపరిధయస్త్రయః
స్యాద్దేవింశతిదారుణి కదాచిన్దైక్యవింశతిః
స్యాద్దశరక్త్యానూయాజా భావాన్నాపిపమిత్కృదిత్ ॥

సమిధాదిప్రమాణనిర్ణయః

శ్లో॥ సమిత్పుష్పిత్రంవేదిశ్చ త్రయః ప్రాదేశసమృతాః
ఇద్గ్నిస్తద్విగుణాః ప్రోక్షత్త్రిగుణాః పరిధిస్సర్పతః ॥

అత్రవిశేషః :- మధ్యమేమధ్యమంప్రోక్షం దక్షిణేనామకంస్పృశమ్
ఉత్తరేతర్జునీప్రోక్షం త్రిథాపరిధిలక్షణమ్ ॥

భట్టియ స్మార్త ప్రయోగ దీపికా

ఉదాహరణపన్నరసనిమిత్తాని

నిత్యములే రాక్షసకాండే పైతృకేవాప్యదీరితే
చేదేభదేవిరసనే కృతకత్వాభిమర్శనే
లమృత్యుకేశలోమాదిస్వర్ణేవాపఉపస్మికేత్ ॥

పాత్రాసాదనప్రకారః

శ్లో॥ ద్వంద్వంవ్యంబితుపాత్రాణి దైవకర్మణియోజయేత్
మానుషాణి సకృదుంజ్యోదేకైకంపైతృకేవిధిః ।

వాక్యమ్ :- ఇధ్యస్యలవాక్యాధనమ్॥ ఇధ్యసన్నమానగ్రంధరథస్తాత్వా
దనమేవ॥

శ్లో॥ దర్శ్యాజ్యపాత్రేణసహస్రయోజ్యా
వైకంకతీపాక్షణ భాజనీన
ప్రణీతపాత్రేణ సమేధ్యదానా
ణ్యస స్పృతేశాభిఘృతేశ్చదర్శ్యా ॥

వివాహచాలనీమంత స్వాధ్యాయప్రతీకర్మసు
స్నానగోదాసంధాన అజ్యసంసాగరలస్తరః ॥
వాస్తవహోమచాగ్రయణ శాంతిహోమవృషోత్పత్తి
ఉపాయనాదిసర్వత్ర సపరి సరణాద్యహిః ॥

అజ్యనిదాసదర్పవిషయః

శ్లో॥ మధుకైటభసామానా ద్యావేతానాజ్యహారిణా
తయోర్ణిరసనార్థాయ ద్వేదార్పణేవినియోజితే ॥

హోమాజ్యనిర్ణయః

శ్లో॥ హోమార్థ్యంహోమ్యంత్రాగ్రహ్యం తదభావేతుమాహిషమ్
అజంవతదభావేతు సాతాతైలంబవర్ణయేత్ ॥

కా రి కా వ ిః

నిరూధాగ్నిసంతానిరయః

ఏకాంగారాద్భవేస్మృత్యుః ద్యాభ్యాంభార్యావినస్యతి
ప్రణీదవ్యవినాశాయ అధిక స్తుశుభానమాన్ ॥

పవిత్రలక్షణమ్

సమేద్వేష్టాల్యదైరాభ్యాం సాగ్రేపాదేశసమ్మితే
పవిత్రేగ్రథితేష్టేయే దైవేకర్మణోదోదితే ॥

సాగ్రాణీతీణీపాదేశ సమ్మితాని సమానిచ
దైకమూలాస్యబద్ధాని పవిత్రాణిహపైతృకే ॥

అప్రభృన్నాగ్రకాదకర్పాభింధ్యాత్రాప్తదేశసమ్మితౌ
అంతర్థాయత్యేణంవాపి కాష్ఠంవాననభేనతు ॥

గనంసర్వత్రకుర్వీత దర్పణాంవేదనతథా
ప్రత్యాభ్యాదిస్సమున్మేజ్య కృత్యాచ బహుబంధనమ్ ॥

ఉత్పవనలక్షణమ్

పవిత్రేప్రోక్షణీపాత్ర ఉదగ్రేక్షేషేష్టలమ్
అనుయపశ్యాదారభ్యప్రోక్షణ్యత్పవనంధవేత్ ॥

అంగుష్ఠానామకాభ్యాంతు పాశ్యోరుతానయోఽపృథక్
గృహీత్యాత్మామూలమగ్రంచ త్రిరుత్పవనమాచరేత్ ॥

అగ్నిఃపశ్యిమదిగ్భాగే ప్రోక్షణీపూర్ణపాత్రయోః
పశ్యిమప్రకమంకృత్యా పూర్వముత్పాదయేధ్రువమ్ ॥

అగ్నిఃపశ్యిత్పవనంతద్వదుఃప్రకమవిధానతః
పాశ్యిత్పశ్యిలూర్వతస్సమ్యక్కుసరాహారమాచరేత్ ॥

అవద్యోతన పర్యగ్నికరణవిషయః

అగ్రతానద్యోతనంచైవ పర్యగ్నికరణంతథా
విహాధాద్యదితేనస్మిన్ తయోశ్చేషంతునిషీపేత్
ప్రథానాద్యదితేస్తాతాం తయోశ్చేషంబహిః షీచేత్ ॥

పూర్ణపాత్రవిషయః

అశ్నోరు తరదేశేతు ద్విపంచాంగులిమాత్రకన్
పూర్ణపాత్రస్తుపంథాప్య కపత్యాదిభిరితమ్
అష్టముష్టిభవేత్కించి త్కించిచ్చత్వారీపుష్కలః
పుష్కలాత్పైచతార్వరః పూర్ణపాత్రంప్రపక్షతే ॥

స్మక్రమవదాదువిరయః

భాదిరేణస్మహాకార్యః పలానేనజహూర్భవేత్
తదభావేపలాశస్య పర్ణభ్యాంశూయతేహవిః ॥
పాలాశంమథ్యమంపర్ణం స్మక్రమవదప్రపక్షయేత్
పాలాశపర్ణాభావేతు అశ్వత్థంవిశ్వరూపిణమ్ ॥
అశ్వత్థవృక్షపర్ణస్మక్రమవదప్రపక్షయేత్
అజ్యప్రాక్షణపాత్రాణి జాత్యేకం పాత్రముచ్యతే ॥
విపర్యయేణ్యత్వాతు కర్తురేషవిపర్యయః ॥

తపనవిరయః

దర్శైభిస్త్రిభిస్సమాధాతు సుపందక్షిణపాణిసా
ప్రథానదర్శ్యంవామేన యుగప్రతితపనయః ॥
కంచః- నామృతప్రపనమాంధర్వం ద్విశీయాందక్షిణేనై
దర్శైస్త్రిహేమంగుళ్యా హస్తాభ్యాం ప్రతితపనయః ॥

అత్రవిశేషః - వాక్యం :- దర్శైస్సహైవ సుపందక్షి తపనయంగపత్
హస్తేనాదాయ శామేశజహూంప్రతితప్య వామకశిష్టికాశామ
కాసంధా జహూం గృహీత్వా తపోవరి సువమతరతోభ్యా
కారకం సర్వతోబల మభిసమాహరం మూలైర్దండముతి
పుష్క్రమేణ ధారయిత్వా జహూమగై రంతరతోభ్యాకా
రంప్రాచీం మధ్యైర్పాన్యతః ప్రతీచీంమూలైర్దండముతి
క్రమేణ సువస్తదైచ్చేద సంమృజ్య ససంమృష్టమసంమృష్టే
శ్చగోస్పర్శయతి॥ తథాచ॥

శామాంగుళీషు తేదకార్య తారయేత్కమశోబుధః
ద్వితీయామహరిస్తాత్తు ప్రథమామధవవత ॥

వామేతరస్తదర్పగై స్సువమంతః ప్రదక్షిణమ్
త్రిసంమృజ్యాభదరార్పగై ర్విలంకుర్యాత్ప్రదక్షిణమ్ ॥

దర్శమూలైస్తుతదండ స్థానమాస్తంసమంతతః
దర్శిశూఘ్రముపక్రమ్య మధ్యగుల్ఫంప్రదక్షిణమ్ ॥
సంమృజ్యాశేతరాదతీం పుష్క్రమేణానభారమేత్
పూర్వనతాంచదర్పగై త్రిసంమృజ్యాధమధ్యమః ॥

దర్శిశూలమతిక్రమ్య ప్రాచీం సంతృప్తయత్నతః
తథాగ్రాశూలపర్యంతం ప్రతీచీం బహిరవ్యధః ॥

దండంతపూర్వనచాచ్చి సంమృజ్యాథయథాక్రమమ్
దర్శిశూగృహీత్వాహస్తాభ్యాం పూర్వప్రతితపనయః ॥
బుద్ధైస్సంప్రాక్షతేదకార్య నిధాయాథ యథాక్రమమ్
దర్పానదిశ్చసంస్పర్శ్య వహ్నియత్నేనవిషేత్ ॥

అఘారహోమలక్షణమ్

శ్లో॥ అఘారహోమేచ సకృద్గ్రహీత్వా దర్వావ్యహుతిత్వాద్యజుసంత
తంచ । స్వాహావిగ్రహరంజహుయాద్యభావదానీన ఏవేతికపరి
నోక్తమ్ ॥

శ్లో॥ అఘారహోమేననమేప్రసవ్యతే ద్వితీయదర్వాచ సకృద్గ్ర
హీత్వా । ప్రక్రమ్యకోణే ననన్యసహా తౌషధ్యభాంతంతు
హువేచతూక్తిమ్ ॥

శ్లో॥ ద్వితీయమైంద్రం నిర్ఘుతేక్ష్య దేశే ప్రథానదర్వాచ సకృద్గ్ర
హీత్వా । గిరిశచేతతుహువేచ్య తద్వదాఘారయోర్నిర్ణయ
ఏవమేవ ॥ కించ ॥

శ్లో॥ వాయవాదగ్నికోణాంతం ఘారహుయాద్యేక్షుజుమ్
ప్రాజాపత్యమవిచ్ఛిన్నం నైఘృత్యైశానకీందిశమ్
ఇంద్రాఘారంసూచాచ్ఛిన్నమృజుమాఘారయత్యథ ॥

అఘారచక్షుష

అథాఙ్గభౌగౌజహుయాత్పూర్వార్ధరేచతుషీఞ్చి
తయోద తరణగ్నయోదమీదేహాన్యఉత్తవే ॥

ముఖాహుతినిరయః

అగ్నిమధ్యేచహుయాన్యభాహుతితిస్మృతా
తతైవాన్యశ్చహోత్రవ్యాః పశ్యేమేత్వాఙ్గభౌగయోః
కర్తవ్యస్యచిమధ్యేచ ప్రతేషుహుచతుర్స్వపి
ముఖాహుతిసన్యంపే సర్వావౌకేసినిశ్చితా ॥

కారికావళిః

ముఖాహుతిరియత్రస్యా యత్రస్యా స్మృతాతత్ప్రేసహావయేత్
సకృద్గ్రహీత్వాతతాపి సువేణేఽవినిర్ణయః ॥

స్మక్రవధారణలక్షణమ్

అగ్రేధుత్వాతువిఫలం మధ్యేధుత్వాప్రజాతయః
మూలేతు మ్రియతేహోతా సుసానంకథంభవేత్

అగ్రాస్యధ్యేక్షమధ్యేచ మూతాన్యధ్యేధమధ్యతః
శ్రువస్తుభాగోవిద్యద్వి స్పర్శకారార్థసిద్ధయే ॥

స్వాహాకారపర్వహోమః

సమిత్సన్నహనేచైవ సగ్నసావేతత్యైవచ
అఘారేచేధ్యాధానేచ స్వాహాకారంతువర్జయేత్

శ్లో॥ ఉపాననోహేత్వాధూరే ఇన్ద్రప్రజ్ఞేపచేతథా సమిత్సన్న
హనేచైవ సగ్నస్సావేతత్యైవచ అయర్థా ఇతిచేమం స్త
యత్రవేతత్యైవచ అగ్నాకరణహోమేచ సస్వాహాకార
ఇవ్యతే ॥

అఙ్గగ్రహణవిశేషః

జామదగ్నోవ్యవత్సభిదా వార్షిషేణా సత్తేవచ
భార్యవాశ్చాననాశ్చోర్వాః పంచావత్తినః ఉరితాః ॥

అహుతిద్రవ్యప్రమాణనిరయః

భాగ్యాహుతిర్వాద్యదశపర్వపూరితా పత్వాహుతిర్వాదతిక్రమమాణా
అహ్యాహుతిర్వాద్యమగ్నభారా హుతాశసన్యాపరిహాడశాంగుళాః ॥

హోమద్రవ్యనిరూపణమ్

పాయసంవాజ్యసంమిశ్రం పృథగాజ్యంచసంస్కృతమ్
పాలాశసమిధశ్చైవ దేవానాంహోమకర్మణి ॥

సంస్కృత్యహోమయే ద్విప్యైర్భావిధ్యనుసారతః
అష్టోత్తరశతంహుత్యా తత్తస్మాంత్రైఃపృథక్పృథక్ ॥

హోమలక్షణమ్

సకారేచపకారేచ హకారేచ పఠత్యజేత్
స్వాహం తేజుహుయాద్రవ్యం నసందేహాకపర్జినా ॥

కింతు :- శ్లో॥ సకారేచత్వీహానిస్పృహ్య ద్వకారేధననాశనమ్
హకారేభ్రాతృనాశస్సా దేతదాహుతిలక్షణమ్ ॥

ఇధ్యసన్నహనహోమవిధిః

ఇధ్యసన్నహనంకుర్యాత్ ప్రధానాహుత్యనంతరం ।
రుద్రాత్మాఽపిక్షిపేదగ్నా వితితంతిచరాయచ ॥ తను క్షమ్ ॥

సమిధంచసన్నహన మద్విస్సంస్పర్శ్య నిక్షిపేత్
అగ్నావమంత్రకం స్వార్థైరైవముదిశ్య సంత్యజేత్ ॥

కార్యానుసారేణ శమ్యాపరిధినిర్ణయః

వాక్యమ్ :- స్థాలీపాకవర్జమ్॥ వివాహోపనయన సమాప్త రస సీమంత
చౌలగోదాన ప్రాయశ్చిత్తేషు శమ్యాః పరిధ్యకేహోమః
॥తథాచ॥

వివాహోపనయస్సానే సీమంతేచౌలకర్మణి
ప్రాయశ్చిత్తేషుగోదానే శమ్యావసనసంశయః ॥

గీ॥ శ్లో॥ ప్రధానహోమో యద్యదాదిహోమః ప్రవేశహోమశ్చ
వివాహశేషః అంతశ్చ సమ్యగ్దయస్యసర్గ ఏతేషు
శమ్యాః ప్రవదంతిసంతః ॥

ప్రతేషుశాంతిహోమేషు బిభ్రక్షేష్యేష్యహోత్సృజే
చహోఃప్రధానకేచైవ శమ్యావసనసంశయః ॥

అత్రప్రతశబ్దః కామ్యుప్రవతవిషయః

స్వహోత్సర్గసకారేష్యేషు శమ్యాఃపరిధయస్సృతాః
కామ్యేతుశమ్యాఃపరిధీన్ ప్రేతకర్మణిహోవయేత్

ప్రతేషుసమనేచైవ దత్తైవాధ్యయనేమథే
పరిధిప్రహృతింకుర్యా త్సంప్రావస్తువిధీయతే

సూత్రోదితేషుచాగ్నేయ స్థాలీపాకాదికేషుచ
వివాహౌదయసంసర్గహోమం పరిధయస్సృతాః

ప్రహృత్యుధ్యంపరిధి మితకాయుగపత్ షీవేత్
దహాన్వామపరిధ్యగ్ మంగానేషుహ్యుపోహతి

పునస్సంధానవహ్నాతు పరిధిప్రహృతిర్నహి
బర్హిస్సమంజనంకుర్యా చ్చమ్యావసనసంశయః ॥

తథాచ॥ శ్లో॥ విచ్చిన్నప్రహ్నేస్సంధానై పరిధీన్ ప్రహరేన్నతు
చరుంజయాదికంకుర్యా చ్చమ్యావసనసంశయః ॥

యత్రశమ్యావిధిస్తత్ర పరిధిప్రహృతిర్నహి
సమంజనంముఖేజ్యాచ హోమేతత్సరివిధీయతే ॥

పరిధిప్రహృతిర్స్తత్ర ఉచ్యతేఖలుకర్మసు
బర్హిస్సమ్యగ్జైరసంతత్ర నకుర్యాత్పుంసికర్మణి ॥

ఆఘారసమిత్వంప్రావహోమవిధి:

ఆఘారసమిధావగ్నా పర్వకర్మసునిత్యే వత్

అదధాతీర్థసమిధో నిశ్చితోక్త్యంకపద్ధినా ॥

తథాచ :- సర్వత్రాఘారసమిధా వగ్నా వేతేతినిత్యేవత్
ప్రహృత్యదంశిత్ర సంప్రావస్తువిధీయతే ॥

తదుక్తం॥ వాక్యం :- యత్రప్రహరణమస్తి తత్రైవసగ్ ప్రావహోమః
కార్యః నాన్యత్ర తథాచోక్తమ్ ॥

శ్లో॥ ప్రాప్తాపరిధయోయత్ర తత్రస్మర్గవ్యావశ్యతః
తత్రాభిశబ్దసామర్థ్యా త్సగ్ ప్రావోవిధీయతే ॥

శమ్యాయత్రవిధీయంతే గార్హకర్మసునూత్రతః
సతత్రసంప్రావహోమ స్త్యభిశబ్దవియోగతః ॥

స్రవగ్రంస్రబ్బభేదప్రవ్య విశ్వాన్ దేవాన్ వసూన్ రపీన్
రుద్రాశ్చ దేవానుదిశ్య సగ్ ప్రావోవిధీయతే ॥

స్విషక్వద్దోమవిషయః

వేదప్రతేషునతుర్షు తద్దైవోత్సర్జనేషుచ

ఉపాకర్మణితద్యచ్చ స్విష్టకృత్పదసస్పతిః ॥

కించ :- శ్లో॥ యదగ్నిస్సదవస్పతి స్సగ్ని రకర్మణీచోదితః
స్విష్టకృద్దోమఇత్యేవం త్రివిధఃకర్మభేదతః ॥

యదసస్విష్టకృద్దోమో వ్యావృతీనామనంతరమ్
సదసస్పతిరగ్నిశ్చ ప్రధానాహుత్యసంతరమ్

ఉక్తాముఖాహుతిర్యత్ర ప్రధానాహుత్యసంతరమ్
శత్రాగ్నయోస్విష్టకృతే స్వాహేతిస్విష్టకృత్పదవేత్ ॥

ప్రాచీనా కేమసర్వేషు నమంతానామేశ్వరతః

స్విష్టకృత్పదాహుతిర్వాన్ నాన్యభేతివినిర్ణయః

దేవకార్యవిషయః

క్రొత్తాహుతిర్యగ్నాగ్ని తాగ్నిర్తరగ్నాగ్నిమంత్రకమ్
అగ్నిస్సమంజసంవేతి పూర్వాచార్యైర్విభాషితమ్ ॥

అగ్నిస్సమంజసంవేతి ప్రవక్ష్యమాణప్రకారేణ సమంజసం
సాగ్నీ త్తత్రాహుతిర్వాన్ నాన్యభేతిరాజ్యధిపాత్రేసుచిత

ప్రాచీనః ॥

అగ్నిస్సమంజసంవేతి అగ్నిస్సమంజసంవేతి అగ్నిస్సమంజసంవేతి
అగ్నిస్సమంజసంవేతి అగ్నిస్సమంజసంవేతి అగ్నిస్సమంజసంవేతి

ప్రాచీనః ॥

పూర్వాహుతిలక్షణమ్

అగ్నింద్వాదశ్యస్వస్థు గ్నిహిత్యాపూరయేత్స్వచమ్
గయాచాద్యాహుతిఃకార్యా సాపూర్ణాహుతిరివ్యతే ॥

కన్యాదానేచగోదానే లాజహోమేకరగ్రహే

పూర్వాహుతిస్తుసమయే తిష్ఠన్నేవ సంశయః

తిష్ఠద్దోమాన్ ప్రవక్ష్యామి పూర్వాహుతిపుగోగమాన్

అఘారసస్వచ్యవసస్యః పరీకరణమేవచ

శ్లో॥

తామంబరగర్భితోమో లతాచిహ్నోమనవ
లాభానాం చత్రధామోమో నివాహేషునసంభయః

పల్లికరణాహోమశ్చ బాహుకర్పిణీర్వృతే

సామ్యప్రతేసమిదోమ చంద్రాఘోర స్థైరవన

పూర్ణాహుతిశ్చ శైతేహి లాభహోమోనివాహాకే

చతుర్థిమాజ్యశేషేణ యోహోమోన్యోనివాహాకే

వధ్వాశ్చిరశివోంకార శ్చచుర్ధ్వంతంబలలాటకే

వ్యాహుతీభిస్సహోమశ్చ తిష్ఠన్తేననసంశయః

ఇథ్యపూర్ణాహుతిశ్చైవ చంద్రాఘోర స్థైరవన

శ్రౌతంప్రక్షమ్యచోక్త్యా తస్మిన్ శ్రేత్వానీనవనహి ॥

ఇత్యేకే॥ శ్లో॥

దర్శ్యచవిహితోహోమః సార్వరకర్మయత్రవై

తత్రానీనేనహోత్రవ్యం పరిభాషావిధానతః ॥

నివాహానిక్రియాస్పర్శా శాలామూలవాస్తుహోమశ్చ

వ్రతబంధేచమూతేచ పూర్ణాహుతి సకారయేత్ ॥ కించ ॥

శాంతించ వేదవ్రతశంతుయత్యా వృషోన్మృతేషు గ్రహయజ్ఞ

పాహి । కామ్యప్రవతేష్వపతం పోష్టికేషు కుర్యాన్నపూర్ణా

హుతి చస్యధాస్యాత్ ॥

తాపాసనాగ్నీరవర్చకర్పణి

వాక్యమ్ :-

నీమంతన త్పురోహవన చతుర్థిహోమా న్యారంభణి

ప్రతిప త్పునస్సంధాన చక్రికర్పణ్యైర్వ్యసర భిక్షప్రవృత్తకా

గ్రయణాగ్నిహోమ చస్తుప్రవచేత పైశ్యమృతపార్వణ

శ్రాద్ధా న్యేతానికర్పణ్యాపాసనాగ్నీ కుర్యాత్ ॥

నీమంతోన్నయనంచైవ సువనంపార్వణంతథా

తాపాసనాగ్నీ వేతాని కుర్యాదన్యానితాకికే ॥

నివాహార్థప్రధమేనివాహే లోకాగ్నిమిథ్యా జహుయాత్

దగ్నా ద్విధీయపాణిగ్రహణేనహోమే పూర్వాగ్నిమిథ్యా

జహుయాద్యథాపత్ ॥ కించ ॥

ఇచ్ఛానివాహః పునరేవయస్య హ్యపాసనే తస్యనివాహ

హోమః నివాహార్థదేనతు నహ్నో శేవో యదగ్నిశేవోస్తి

తదగ్నియోగః ॥

విచ్చిన్నాగ్నింతువిధురః పునస్సంధాయపూర్వవత్

ప్రధానాగ్నింస్తత్రకుర్యా దన్యోద్యాహేవిచక్షణః ॥

లాకికాగ్నీరవర్చకర్పణి

వాక్యమ్ ॥ ప్రధమప్రాణిగ్రహణ జాతకర్పణ్యైర్వసయన సాన్వోపా

కర్పణతాని తిలహోమనక్షత్రశాంతిషు కామ్యవ్రతాని

ప్రాయశ్చిత్తాసన్మనుషిత కర్పణవిధురబ్రహ్మచారి విధవాఘాప

నుత్యానందే కాహ పైశ్యదేవ వృషోత్పరనాన్యతానికర్పణి

లాకికాగ్నీకుర్యాత్ ॥

తథాచ॥ శ్లో॥ జాతకర్పణ్యైర్వసయనాని వివాహంతానియానిచ

కామ్యవ్రతోద్యాననాని కార్యాణ్యగ్నీచ లాకికే ॥

నివాహప్రధమేన్ననే ఉపాకర్పణతేషుచ చాలోపా

యనచా తేషు లాకికాగ్నీవిధీయతే ॥

జాతకర్పణ్యైర్వసయన సాన్వోపయనవ్రతే

లాకికాగ్నింతువిధురః పునస్సంధాయపూర్వవత్ తే ॥

శ్లో॥ పాణిగ్రహణమాదాహి తాతచౌలోహనాయనమ్

స్నానం ప్రతానిచత్వార తాకికాగ్నా వితిశ్రితిః ॥

కించ॥ ఉపాయనేవివాహేచ చౌలోహపాకర్మజాతకే

స్నానేప్రతేషు చతుర్షు తాకికోగ్నిర్వధీయతే ॥

శ్లో॥ స్వాత్మాకికాగ్నా విధురానువేతైః పితుస్సదాగ్నా కరణంచ
కార్యం । హోమంవివాధర్మమృతేహిపత్యాపితా శ్రాద్ధంచ
కర్తవ్య వివశిషితోః ॥

అధదశవిధదర్శనిరయః

శ్లో॥ కుశాకాశాయమాదూర్వా విశ్వామిత్రాశ్చకుందురాః
గోధూమా వ్రీహయోముంబా దశదర్శాశ్చబల్బజాః ॥

గ్రంథాంతరే॥ అగ్రస్తూలంభవేన్నారీ మూలస్తూలంనపుంసకం

అగ్రమూలసమంచైవ పుంసాదర్శాః పక్షిరీతాః ॥

వివాహేపుంసదర్శాశ్చ స్త్రీదర్శాశ్చాంతికర్మాణి

అన్యేషుసర్వకార్యేషు పుంసహీనాః పక్షిరీతాః ॥

అత్రవిశేషః :

ప్రాదేశమాత్రాదర్శాస్యః ద్విప్రాదేశాకుశాస్మృతాః

త్రిప్రాదేశస్త బహిస్సన్య దతక్షుర్ద్వం త్విణంభవేత్ ॥

ఏకోత్తరశతందర్శా ఏకవింశతిరంగుళమ్

అవిచ్ఛిన్నాగ్రదర్శాశ్చ సకదాచ్ఛిన్నలక్షణమ్ ॥

త్రీంశదర్శాశ్చతందూర్శ్చి ద్వాత్రింశదంగుళాయుతమ్

అష్టావింశతీదర్శార్శాశ్చేయందూర్శ్చిస్సంక్షేపమ్ ॥

హోమాసంతరం త ర్తవ్యవిధిః

శ్లో॥ హోమంచక్రత్యాలభ్యపంపహూనాం తతోబహిర్నిరమనంప్రవశ
త్వం । దూర్వాశ్చ సర్వర్షసాదకుంభం ధేనుంపవత్యా నృషభం
సంపర్శ్యమ్ ॥

శ్లో॥ హృత్తోమయం స్వస్తికమక్షతాని తిలాన్యగుజాహ్యజాకన్య
కాశ్చ త్యతానపుష్పాణి శుభాశమీంచ । హుతాశనం చందన
మర్మమింజన్ అశ్వశవ్యత్వంచ సమాలభేత్ తతశ్చ సుర్యాన్నిజ
కారిధర్మమ్ ॥

ఏతేకప్ర. వాశప్ర. సంజ్ఞావిషయః

శ్లో॥ ఏతేకప్రమాణానాం యాత్రయత్ర శతశ్చేష్టం త్వన్యతాతా
మితతాన్యత్ గాత్ర్యత్వ తద్వత్తద్వ ద్వయార్వా మధ్యేష్ట
కం కారిధర్మమితి ॥

దర్శాద్విరతాది వివర్ణాన ప్రాయశ్చిత్తమ్

దర్శానరూప సర్వాన పాత్రాసాదన కర్మణామ్
స్మృత్తివాధ్యాంస సమాయాం సమార్థైరేపరిషేచనే ॥

విధానేపరిధీనాంచ పవిత్రీకరణేతథా

ఇధాగ్నిధానేతథాజ్యస్య సంసాగ్రేచ ప్రమాదతః ॥

విపరీతక్రియాయాంచ జహుయాత్త్రిపటహుతిః

తంతుంతన్యంశ్చయత్పాక మనోజ్యోతిర్బుజ్జమేతన్యచా ॥

దర్శ్య కూర్చ సవిత్రాది ధేదదాహవివాశనే ॥ ప్రాయశ్చిత్తమ్ ॥

దర్శ్యకూర్చపవిత్తేద్ధ్య సరిధీనాంచబర్హిషః

ప్రప్రదాద్యసంభార ధేదదాహవివాశనే ॥

నాశోపఘాతయోశ్చస్య తల్లింగంతస్యతాదృశమ్
త్వన్మేలగ్నే చనత్వన్మో త్వనుగ్నే చప్రబావతే ॥
చతుర్భిజ్జుహుయాదగ్నా వన్యాన్యాసాద్యవైపునః
హుత్యాగ్నయేతామవత ఇంద్రవోవిశ్వతేతస్మిహ ॥
శ్లో॥ తతఃపరి స్తీర్వేంద్రదాయ జహుయాదాహుతింపునః ॥

ఇధాపరిధిదాపేవిశేషః

ఇగ్నేంధఃపరిధాతద్వ దన్యనపరిధాయచ
జహుయాదేతద్దర్శాది పరిత్యాగ్నేపురంవయమ్ ॥

కారికావళి స్వమాప్తా

చతుష్పాత్రప్రయోగః

సూ॥ యత్రాగ్నిస్థావ్యతే శత్రశ్శత్రతండులమారేణ ప్రాదేశ
మాశ్రం చతుశ్శత్రసండిలంకల్పయిత్వా । శత్రప్రాచీరు
దక్కన్గోసాః । ఉత్తీప్రవాక్సన్గోస్తాః తస్మిన్సోరేఖాలిఖత్వాద్విధి
వోత్సృజ ॥ శేషం వై ఋత్యాముతుస్సుజ్య । అపకవస్సుసన్
భూరుభనస్సుచకోమిశ్యగ్నింరైతిస్థావ్య । భూరుభనస్సువరోమ్ ॥

అగ్నిరావరణీయకపాత్రే అక్షతోదకంవిసీయ ॥ అగ్నిమిధ్యా ॥

మంత్రం :- చత్వారిశ్శృంశ్రయో అస్యపాదాద్యశీరే సప్తహస్తాసో
అస్య త్రిభాబుద్ధోస్త్యచభూలోరీతి మహోదేవో మర్త్యాగ్ం

అవివేశ ॥

సప్తహస్తశ్చతుశ్శృంగస్సుప్తజహ్నోద్విశ్శీరకః॥ త్రిపాత్రసన్న
వదన స్సుఖాసీనశ్శుచిస్మితః । స్వాహాంతందక్షిణేపార్శ్వే కేపిం
వామేఽప్యుధాంతథా బిభ్రదక్షిణహస్తే శక్తిమన్నంప్రచంసు
వగితోమరం వ్యజనః వామైర్వశాశ్రంతుధారయన్ మేమా
రూఢంజటాబద్ధం శౌరవర్ణంమహాజనం ధూమధ్వజంతోహితా
తుంసప్తారిస్సర్వకామదం ఆత్మభిముఖమాసీనమేనంధ్యామే
ద్ధుతాశనమ్ ॥

మంత్రం :- ఏషహిదేవః ప్రవిశోనుసర్వాః పూర్వోహిబాతస్స ఉగర్భే
అంతః సవిజాయమానస్సుజసివ్యమాణః ప్రత్యజ్జుఖా నివృత్తి

[illegible]

శ్రీకృష్ణాంజనేయః

నాఘారానాజ్యభాగావ వచోద్ధృంనజయాదయః
 భతుష్వాత్తప్రయోగేతు నిశ్చిత్తోక్తంకపద్ధినా ॥
 ప్రాయశ్చిత్తేనుహోమేషు చతుష్పాత్తప్రయోగతః
 నాఘారాచక్షుషీచైవ ప్రణీతీద్ధం వినాకృతమ్ ॥

ప్రాయశ్చిత్తేన సంధానే తథాపాహి త్రయోదశే
చతుష్పాత్రప్రయోగేతు నసందేహః కపరినా ॥

పైతృమేధికకారాద్యాణి చతుష్పాత్రాణి కర్మణి
అభూషణ త్రితనంద జయాదీధ్వంచ వర్జయేత్ ॥

పరీకరణవహోమేచ నిత్యోపాసనయో స్తథా
అగ్నోక్తకరణవహోమేచ పాత్రసంహారవర్జనమ్ ॥

ధవటాత్రప్రయోగః

శ్లో॥ ప్రాచీః పూర్వముదక్ష్పంధం దక్షిణారంభమాలిఖేత్
అఘోదీచీః పురస్కంధం పశ్చిమా రంభమాలిఖేత్ ॥

శ్లో॥ అవాకగ్నోభ్యుత్సన్నానసామీహ్నిం ఉచ్చిత్వ తేజోక్షణతో
య శ్చేషమ్ ప్రాశ్నోయమవ్యం నిదధాతుర్వగ్గాయధాబహిస్సా
చ్చ పరిస్త్యేణానామ్ ॥

యత్రాగ్నిస్థాస్యతే తత్ర క్షేత్రతంతంబల చూరేన ప్రాదేశ
మాత్రం చతురస్రండిలం కల్పయిత్వా తత్రప్రాచీరుదక్ష్గ
స్థాః ఉదీచీప్రాక్సగ్ధాః త్రిస్త్రీపోరేఖాలిఖత్వాద్విభ్రహోత్స
కేషం నైరుత్యాముత్పన్నైర్భ్య భూర్భువస్సువరోమిత్యగ్నింప్రతి
ష్ఠాప్య భూర్భువస్సువరో అగ్నిరావరణీయక పాత్రే అక్షతో

దకమానీయ ॥ అగ్నిమిధ్యా ॥

మంత్రం :- ఓంచత్యారిశ్యంగాః... అవివేశ ॥

శ్లో॥ పప్రహస్తభృతుశ్యంగాః... ఏవంధ్యామేదుతాశనం ॥ ఏషహి

దేవః... విశ్వతోముఖః ॥ ప్రాజ్ఞాభాగ్నేయమాభిముఖోభవ

సముఖోభవ సుప్రతిష్ఠోభవ వరదోభవ యథోక్తజహ్వయాహ
విర్విహాణ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః... ధియోయోనః ప్రచోద

॥ యాత్ - సోదకేనవాణినా ప్రదక్షిణమగ్నింసరిసమూహ్య
ప్రాగాదగ్నిమ్మలంకృత్య ॥ అగ్నయేనమః... జాతవేదనసమః
ప్రాగుదగ్గర్గైర్దైర్భ్యం ప్రాగాదిపరిస్త్యేణాది ప్రాగుదగ్గర్గై
ర్వాపురసాదక్షిణతః పశ్చాదుత్తరతః ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్న
ద్వాదశదర్శాన్ సగ్ సీర్యద్వంద్వంస్యంచితాణిస్యనః
దర్వాజ్యసాత్యాప్రోక్షణపూర్ణపాత్రే ఇధ్యస్యనావితీ దక్షిణ
మిధ్వంఉత్తరంబర్హిః సమూహాగ్నాద్వాదర్శాప్రప్రాదేశమాత్రా
పవిత్రేకురుతే అప్రచ్ఛిన్నాగ్రావవంతర్గర్భాదర్శాప్రప్రాదేశ
మాత్రా పవిత్రేకురుతే త్యణంకాష్టంవంతర్థాయ భిన్నతి నన
భేన అద్విరనుమృజ్య ప్రోక్షణపాత్రేనిధాయ ప్రోక్ష్య అపరే
ణాగ్నిం పవిత్రాంతర్హి తేపాత్రే అక్షతైస్సుహులపసనీయ ఉత్తా
నహస్తయోరంగుష్ఠాప కనిష్ఠికాభ్యాముదగ్గరే గృహీత్వా
పాచీత్వీరుత్పూయ సపవిత్రేణపాణినా పాత్రాణి సంస్పృశ్య
పాత్రాణ్యుదక్ష్వనణముత్తానానికృత్వా ఇధ్వంచవిస్రవ్య సర్వా
భిరద్భిత్వీప్రోక్ష్యప్రోక్షణం దక్షిణతోనిధాయ పూర్ణపాత్ర
మాదాయ పూర్వవత్కృత్వా అక్షతైస్సుహులపసనీయ ఉత్తాన
హస్తయోరంగుష్ఠాపకనిష్ఠికాభ్యాముదగ్గరేగృహీత్వా ప్రాచీ
త్వీరుత్పూయ ముఖసమముధ్యత్య ఉత్తరేణాగ్నిం దర్శ్యమ
సాదయిత్వా అష్టదర్శైః ప్రహచ్చద్య బ్రాహ్మణం దక్షిణతో
దర్శ్యసునివాద్య బాలశిఖాపద్భిహ్య అస్మిన్ హోమకర్తృణి
త్యంబ్రహ్మభవ బ్రహ్మణః ఇదమాననం సకలారాధనైశ్శోభన
మస్తు గత్సన్వితక్షాజ్య పాత్రేనిధాయ అజ్యసావీమదాయ
అజ్యంనిలాప్య ఉదీహోగారాన్నిరూహ్య తేహ్యజ్యమధి

శ్రీత్య జ్వలతాత్మజేనాథోగామిన్వాదీవ్య ఆశ్లేష్టచిధిభీ
కృత్య ద్వేదర్భాభగ్రేప్రచ్ఛిద్యప్రతాశ్య ప్రత్యస్య ఆశ్లేష్
ప్రాస్య అపడపస్మస్య త్రిపర్యగ్నికృత్యా ఉడగుద్వాస్య
అంగారాన్ ప్రత్యూహ్య ఉడగగ్రాఖ్యాం పవిత్రాభ్యాం పున
రాహరమాజ్యం త్రిరుత్పాయ ప్రాగారభ్యవశ్యాన్వీత్వా
పునఃపాగేవ సమాప్తిః పవిత్రగ్రంథినిస్య ఆమూలా
గ్రమపడపస్మస్య ప్రాగగ్రమశ్చా పవిత్రేను ప్రహరతి నాత్య
శ్చాప్రహరత్ వామదక్షిణహస్తాభ్యాం స్పృశ్యనానశ్చా
ప్రతితవ్య త్రిభిర్భాగైస్సమృజ్య పునఃప్రతితవ్య ప్రాత్య
స్సవముత్తరతోనిధాయ (అజ్యపాత్రస్యాత్తరతో దక్షిణతో
దర్శిముత్తరత ఇతరదర్శించనిధాయ) దర్శానద్భిస్సగ్నస్మిన్వా
శ్చాప్రహరతి ఇధ్యమూదాయ పరిధీన్ తరిదధాతి స్థివం
పశ్యాత్ దక్షిణతోనీయాగ్ంసంధీర్ఘం అనిష్ఠగ్ం హస్త
ముత్తరతః ఉడగగ్రంమధ్యమంగ్రాఖ్యావితతా మధ్యమపరిధి
ముపస్మస్య పురస్తాదూర్ధ్వేద్య ఆఘారసమిధావాదధాతి
అగ్నింపరిమేంతతి అదితేనుమన్యస్య అనుమతేనుమన్యస్య సర
స్వతేనుమన్యస్య దేవసవితః ప్రసవ ॥ ఇధ్యమలంకృత్య స్వయ
మలంకృత్య బ్రహ్మణమలంకృత్య సృవేదేధ్యమభిఘార్య.

మంత్ర : ఓంపత్వార్యశంకాత్రయో అన్యపాదాద్యోశీతే సప్రహస్తాసా
అస్య త్రిధాబద్ధోస్మప్రభోరోరశీతి నునహోదేవోమర్త్యాగ్ం
ఽవివేశ ॥

అస్మిన్ పోమకర్మణి బ్రహ్మన్ ఇధ్యానాథాధే అధత్వ ఇధ్య
ప్రత్యే పణముహూ ర్తస్సుముహూర్తోస్మితి భవతోబృహతు ఇధ్య
ప్రత్యే పణముహూ ర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు । ఇధ్యప్రత్యే పణముహూ ర్త
శాతే సూర్యాదీనాంసవానాం గ్రహణా మానుకూల్యఫలనిధిరస్తు ॥
ఇధిధ్యమాధాయ ॥ అఘారావాఘూరయతి దర్శపూర్ణ మానసతామీం
ప్రణావతిం మనసాధ్యాయన్ దక్షిణాప్రాంచమృజగ్ం సంతత
మూఘూరయతి వాయవ్యకోణ మారభ్యాశ్చయ కోణపర్యంతం
ఋజుమాఘూరయతి ప్రజాసతయఇదంసమమ సుచాద్వితీయమైంద్ర
విశరపరిధిసంధి మన్యవృత్తైవం నిఋఋతికోణమారభ్య శాసకోణ
పర్యంతం ఋజుమాఘూరయతి ఇంద్రాయేదంసమమ ప్రాగుదంస
ఋజ్యభాగశాజహో త్యగ్నయేస్వాహే త్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే
అహోతి ఏకమ్-ద్వే త్రిణి-చత్వారి. పంచేతిపంచావత్తీసాం ॥

ఓం అగ్నయేస్వాహోఅగ్నయఇదంసమమ సోమాయస్వాహేతి
దక్షిణార్ధ పూర్వార్ధేఋహోతి ఏకమ్-ద్వే-త్రిణి-చత్వారి. పంచేతిపంచా
వత్తీసాం ఓం సోమాయస్వాహో సోమాయేదంసమమ ॥ సమంపూర్వేణ
ఋగ్లోపదేశం ప్రథానావలీర్హుత్వా ॥

— అధజయోదిహోమవిధిః —

ఇధ్యసన్నహూ న్యద్భిస్సగ్నస్మిన్వాక్ష్మాప్రహరతి రుద్రాయ
గౌరీచరాచేదంసమమ అపడపస్మస్య అన్యకర్మణః పోహస్తేతిహే
నిధ్యర్థంవృద్ధితామః జయోదిహోమంకరిశ్చేవ సువేదాజ్యమూదాయ ॥

ఓం చిత్తంచస్వాహో చిత్తాయేదంసమమ చిత్తస్వాహో ॥

చిత్వా ఇదం నమః ఆకూతంచస్వాహా ॥ ఆకూతాయేదస్సమమ ఆకూ
చిత్వస్వాహా ॥ ఆకూత్యా ఇదం నమః విజ్ఞాతంచస్వాహా ॥ విజ్ఞాతాయేదం
నమమ విజ్ఞానంచస్వాహా ॥ విజ్ఞానాయేదం నమమ మనశ్శస్వాహా ॥ మనస
ఇదం నమమ శక్వరీశస్వాహా ॥ శక్వర్యా ఇదం నమమ దర్శశ్శస్వాహా ॥
దర్శాయేదం నమమ పూర్ణమానశ్శస్వాహా ॥ పూర్ణమాసాయేదం న
మమ బ్రహ్మచస్వాహా ॥ బ్రహ్మత ఇదం నమమ రథంతరంచస్వాహా ॥
రథంత రాయేదం నమమ ॥

మంత్రం : ప్రజాపతిరథూ నింద్రాయప్యక్షేప్రాయచ్చదుగ్రః పృత
నాశ్చేషు తస్మైవిశ స్సమనమంత సర్వాప్యక్షగ్ర స్సహి
వాన్యో బభూవస్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : అగ్నిర్భూతానా మధిపతిస్సమావ త్వస్మిన్ బ్రహ్మన్న
స్మిన్ క్షత్రేస్వామ్యాసిష్యస్వాం పురోధాయా మస్మిన్ కర్మన్న
స్వాం దేవహూత్యాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయేభూతానా మధిపతయ
ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : ఇంద్రోజ్యేష్ఠానా మధిపతిస్సమావ త్వస్మిన్ బ్రహ్మన్న
స్మిన్ క్షత్రేస్వామ్యాసిష్యస్వాం పురోధాయా మస్మిన్ కర్మన్న
స్వాం దేవహూత్యాగ్ స్వాహా ॥ ఇంద్రాయజ్యేష్ఠానా మధిపత
య ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : యమః పృథివాగ్ధిపతిస్సమావత్యస్మిన్ బ్రహ్మన్న స్మిన్
క్షత్రేస్వామ్యాసిష్యస్వాం పురోధాయా మస్మిన్ కర్మన్న స్వాం
దేవహూత్యాగ్ స్వాహా ॥ యయాయ పృథివాగ్ధిపతయ ఇదం
నమమ ॥

మంత్రం : వాయురంతరిక్షస్వాగ్ధిపతిస్సమావత్యస్మిన్ ... స్వాహా ॥
వాయవేలంతరిక్షస్వాగ్ధిపతయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : సూర్యోద్ధివోధిపతి స్సమావత్యస్మిన్ స్వాహా ॥
సూర్యాయుద్ధివోధిపతయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : చంద్రమానక్షత్రాణా మధిపతిస్సమావత్యస్మిన్ ... స్వాహా ॥
చంద్రమనక్షత్రాణా మధిపతయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : బృహస్పతిర్బ్రహ్మణోఽధిపతిస్సమావత్యస్మిన్ ... స్వాహా ॥
బృహస్పతయే బ్రహ్మణోధిపతయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : విశ్రాంత్యానా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

విశ్రాంత్యానా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

మంత్రం : వరుణోపామధి పతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా । వరుణా

యాపా మధిపతయ ఇదం నమమ ।

మంత్రం : సముద్రస్సోత్పానా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

సముద్రాయ సోత్పానా మధిపతయ ఇదం నమమ ।

మంత్రం : అన్నం సామ్రాజ్యానా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

అన్నాయ సామ్రాజ్యానా మధిపతిన ఇదం నమమ ।

మంత్రం : సోమఋషధీనా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

సోమాయ ఋషధీనా మధిపతయ ఇదం నమమ ।

మంత్రం : సవితా ప్రసవానా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

సవితే ప్రసవానా మధిపతయ ఇదం నమమ ।

మంత్రం : రుద్రః పశూనా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

రుద్రాయ పశూనా మధిపతయ ఇదం నమమ ॥ అపడపప్పుశ్య ।

మంత్రం ॥ త్వష్టా గూపాణా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

త్వష్టే గూపాణా మధిపతయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : విష్ణుః సర్వతానా మధిపతిస్సమావత్సస్మిన్.....స్వాహా ।

విష్ణుః సర్వతానా మధిపతయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : మరుతో గణానా మధిపతయ క్షే మావంత్యస్మిన్.....స్వాహా ।

మరుద్భ్యః గణానా మధిపతిభ్య ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : విశ్వః పితౄణామధిపతయ క్షే మావంత్యస్మిన్.....స్వాహా ।

విశ్వ అస్మిన్ బ్రహ్మస్మిన్ క్షే మావంత్యస్మిన్.....స్వాహా ।

భూయా మస్మిన్ కర్మ స్వస్యాం దేవహూత్యాన్ స్వాహా ।

స్వితాభిభోగ్య తేదేభ్య ఇదం నమమ । మంత్రో క్షదేవతాభ్య

ఇదం నమమ । (ఇతి పాతాంతరం)

శవర్చిశ్చకపయ

మంత్రం : పితౄణామధిపతయ క్షే మావంత్యస్మిన్.....స్వాహా ।

బ్రహ్మస్మిన్ క్షే మావంత్యస్మిన్.....స్వాహా ।

మస్మిన్ కర్మ స్వస్యాం దేవహూత్యాన్ స్వాహా పితౄణామధిభ్య

వరేభ్య స్వతామహేభ్య ఇదం నమమ ॥

పితౄణామధిపతయ

మంత్రం : పితౄణామధిపతయ క్షే మావంత్యస్మిన్.....స్వాహా ।

క్షత్రేస్వామ్యాశిష్యస్యాం పురోధాయా మస్మిన్ కర్మస్మస్యాం
 దేవహూత్యాగ్న్యాహం ॥ విత్తభ్యోపరేభ్యస్తతేభ్య ఇదం
 నమమ ॥

అపతివస్త్పశ్య

(విత్తవితామహాయోగ్యపణ్యోస్సహ్యో మంత్రజపవక రవ్యః ॥)

మంత్రం : విత్తరశితామహః పరేనరేతతాస్తతామహ ఇహమావత

అస్మిన్ బ్రహ్మస్మిన్ క్షత్రేస్వామ్యాశిష్యస్యాం పురోధాయా

మస్మిన్ కర్మస్మస్యాం దేవహూత్యామ్ ॥ (ఇతి మంత్రజపః)

మంత్రం : ఋతాపాద్యతథామా గ్నిరంధర్వస్తస్యాషఢయోష్పరస

ఊగోనామ సద్ధదంబహ్యక్షత్రంపాతుతా ఇదంబహ్యక్షత్రం

॥ పాంతు తస్మైస్వాహం ॥ ఋతాపాహే ఋతధామ్నే అగ్నేయే

గంధర్వాయోదంనమమ తాభ్యస్వాహం ॥ ఓషధీభ్యోఽప్సిరోభ్య

ఊర్గభ్యి ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : సగంహితో విశ్వసామా సూర్యోగంధర్వస్తస్యమగ్

చక్షా స్పరసతయ్యోనామ సద్ధదంబహ్య ॥ ... స్వాహం ॥

సగంహితాయావిశ్వసామ్నే సూరాయగంధర్వాయే దం
 నమమ ॥ తాభ్యస్వాహంమగ్విభ్యోఽప్సిరోభ్య ఆయుభ్య
 ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : సుషుమ్నసూర్యరస్మి శ్చంద్రమాగంధర్వస్తస్య నక్ష

త్రాణ్య పురసోజేకురయోనామసద్ధదంబహ్య ॥ ... స్వాహం ॥

సుషుమ్నాయ సూర్యరశ్యయే చంద్రమనగంధర్వాయేదం

నమమ ॥ తాభ్యస్వాహం నక్షత్రేభ్యోఽప్సిరోభ్యోజేకురుభ్య

ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : భుజ్యస్సుప్తపణ్యో యక్షోగంధర్వస్తస్యదక్షిణా అప్సరసస్తవా

నామ సద్ధదంబహ్య ॥ ... స్వాహం ॥ భుజ్యవేసుపరాయ

యాజ్ఞాయ గంధర్వాయేదంనమమ ॥ తాభ్యస్వాహం దక్షిణాభ్యో

ఽప్సిరోభ్య స్తవాభ్యి ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : ప్రజాపతి ర్విశ్వక్రూమహోగంధర్వస్తస్యరౌమానస్యప్ర

రసో నహ్నయోనామ సద్ధదంబహ్యక్షత్రంపాతుతా ...

॥ ప్రజాపతయేవిశ్వక్రూమహోదేవననగంధర్వాయే దం

నమమ తాభ్యస్వాహం ఋతాపాహేభ్యోఽప్సిరోభ్యో వహ్నిభ్య
 ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : ఇషిగోవిశ్వస్యచా వాతోగంధర్వస్తస్మాదోష్పరసోముదా
 నామ సత్తదంబ్రహ్మ...స్వాహా॥ ఇషిరాయవిశ్వవ్యచసే జాతా
 యగంధర్వా యేదంసమమ । తాభ్యస్వాహా ॥ అద్యోష్య
 గోభ్యో ముదాభ్యుత్తదంసమమ ॥

మంత్రం : భువనస్యపతే యస్యతఉపరి గృహఁఇహాచ సనోరాస్వాజ్యా
 నిగ్ం రాయస్వాపగ్ం సువీర్యగ్ం సంవత్సరీణాగ్ స్వస్తిగ్ం
 స్వాహా ॥ భువనస్య పతయ ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : పర మేష్వఃపతిర్భూత్వ ర్గంధర్వస్త స్యవిశ్వమ పురసా
 భుదోనామ సత్తదంబ్రహ్మత్రతం...స్వాహా ॥ పరమేష్వినేఽథి
 పతయే మృత్యవేగంధర్వాయే దంసమమ ॥ తాభ్యస్వాహా
 విశ్వస్మాభ్యోష్పగోభ్యో భూభ్యుత్తదంసమమ ॥

మంత్రం : సుక్షీతిస్సుభూతి ర్భద్రకృతుస్సర్వాస్వర్జ్య గంధర్వ
 స్తస్య విద్యుతోష్పరసోరుచోనామ సత్తదంబ్రహ్మత్రతం ...
 స్వాహా ॥ సుక్షీతయే సుభూతయే భద్రకృతే సుపర్యతే పర
 న్యాయగంధర్వాయేదంసమమ ॥ తాభ్యస్వాహా విద్యుద్యోభ్యో
 ష్పగోభ్యో కుగ్భ్యుత్తదంసమమ ॥

మంత్రం : దూరేహేతి రమృదయో మృత్యుర్గంధర్వస్తస్యప్రజా
 అప్సరసోభీరువోనామ సత్తదంబ్రహ్మత్రతం ... స్వాహా ॥
 దూరేహేతయే అమృతయాయ మృత్యవే గంధర్వాయేదం
 సమమ ॥ తాభ్యస్వాహా ॥ ప్రజాభ్యోష్పగోభ్యోభ్యుత్తదం
 సమమ ॥

మంత్రం : చారుశృపణకాశీ కామోగంధర్వస్తస్మాదయో పురస
 శ్శోచయంతీర్నామ సత్తదంబ్రహ్మత్రతం ... స్వాహా తారవే
 కృపణకాశీశే కామాయగంధర్వాయేదం సమమ తాభ్యో
 స్వాహా అభిభ్యో పురభ్యో శ్శోచయంతీభ్యో ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : సనోభువనస్యపతే యస్యతఉపరిగృహఁ ఇహాచ ఉదుబ్రహ్మజే
 స్తైత్త్రతాయ మహిశర్పయచ్చస్వాహా ॥ భువనస్యపతయే
 బ్రహ్మణిత్తదంసమమ । (ఇతిరాష్ట్రభృతస్మాచ్యనువచంగాః ప్రజా
 పతిం మనసాధ్యాయన్ ॥)

మంత్రం : ప్రజాపతేనత్వ దేతాస్యనోవిశ్వా జాతాని పరితాభభూప
 యతాగ్రామా నైజాహుమస్తనో అస్తు నయగ్ స్వామ పతయో
 రయ్యాణాగ్ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదంసమమ ॥

(ఇతిప్రాజాపత్యాః)

భూస్వాహా ॥ అగ్నియ ఇదం నమమ ॥

భువస్వాహా ॥ వాయవ ఇదం నమమ ॥

సువస్వాహా ॥ సూర్యా యేదం నమమ ॥

(ఇతి వ్యాహృతీర్విహృతాః)

మంత్రం : యదస్య కర్మణో త్యగీరివం యద్వాస్య నమిహాళకరం

అగ్నిష్టభిస్త్విష్టక ద్విద్వాన్ తస్మిన్ సోమగ్ం సుహుతం కరోతు

స్వాహా ॥ అగ్నే యో స్విష్టకృత ఇదం నమమ ॥ (ఇతి సావిష్టకృతం)

సూ॥ యదస్య కర్మణాంతే బహిః పరిధయ శ్శమ్యా ఆపోహ్యా ।
మధ్యమపరిధిం విస్సృజ్య హస్తాభ్యాం ఇతరా యుగపది స్పృశేత్ అఘార
సమిధౌ ప్రహృత్య తమభ్య ఇదం నమమ ॥

(పరిధి ప్రహరణవత్సే)

మధ్యమపరిధిం ప్రహరతి హస్తాభ్యాం ఇతరా యుగపత్తహ
రన్ । ఉత్తరార్థస్థాగ్ర మంగా రేఘాపోహతి పరధిపభిముత్త్య
అఘారసమిధౌ ప్రహృత్య తమభ్య ఇదం నమమ దర్వా మితరదర్వ్య
గ్రమవధాయ విశ్వాన్ దేవానుదిత్య సగ్రావేణాభి జహోతి విత్వే
భ్యోదేవేభ్యో వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్య సగ్ర స్రావభాగేభ్య
ఇదం నమమ

అస్మిన్ ప్రకృతే కర్మణో జాతాః జాతాః సంభావితసకలదోష

విగ్రహారణార్థ మనాజ్ఞాతత్రయం కర్మాంశరిత కర్మవివర్యాసప్రాయ
శ్చిత్తారం త్వనో అగ్నే సత్వనో అగ్న ఇతి, స్వరాక్షర పదవృత్త
విగ్రహోప ప్రాయశ్చిత్తారమాభిరీర్షితి, వాగ్మీయమహాపప్రాయశ్చి
త్తార్థ మిదం విష్ణుశ్రవ్యం బకమితి ఋత్విజ్ఞాగ్గోప్రాయశ్చిత్తార్థం య
ద్విద్వాగ్ం న ఇతి, సూన్మాదిదోషప్రాయశ్చిత్తార్థ మసాహంజ్యోరితి,
మిందాదిదోషప్రాయశ్చిత్తార్థం యన్యత్ర స ఇతి, సమ స్థయా ద్భువ
ప్రదవనోపనిత్ హరణార్థం పునరగ్నిశ్చకురితి, అగ్న్యవఘాతప్రాయ
శ్చిత్తార్థం పునస్త్వాదిత్యా ఇతి, సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థం భూర్భువస్సువ
రిత్యతైర్గ్రంజైర్వరాజ్యాహుతీర్హోషేన్ । సువేణాజ్యమాదాయ.

మంత్రం : ఓం ॥ అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిధు

అగ్నే తదస్య కల్పయత్స్వగ్ంహి వేత్తయథా తథగ్ స్వాహా ॥

అగ్నియ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : పురుషసమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషసమ్మితః అగ్నే త

దస్య కల్పయత్స్వగ్ంహి వేత్తయథా తథగ్ స్వాహా ॥ అగ్నియ
ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : యత్వాక్రతా మనసా దీనదత్తా నయజ్ఞస్య మన్వతే మర్యాసః
అగ్నిష్టదోతా ॥ క్రతువిద్విజానన్ యజ్ఞోదేవగ్ం ఋతు

హిన్ అతిస్వాహా ॥ అగ్నియ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : త్వన్నో అగ్నే వరుణస్యవిద్యాన్ దేవస్యపేహో వయాసి
 స్తీహో యజ్ఞాహో వహ్నితమ శోశుచానో విశ్వాద్యేహాగ్ని
 ప్రముముగ్ధస్యైస్సస్వాహా ॥ అగ్నివరుణాభ్యామిదంసమమ ॥

మంత్రం : సత్సన్నో అగ్నే వజ్రాభవోతి వేదిశో అస్యా ఉపశోమ్యహే
 అవయత్సన్నో వరుణాగ్ం రరాశోపహిమృషీకగ్ం సుహవోనవధి
 స్వాహా ॥ అగ్నివరుణాభ్యామిదంసమమ ॥

మంత్రం : ఆభిరీర్భిర్యదతో నడోనమాప్యాయయహరివో వర్ధమానః ।
 యదాపోత్సభో మహిగోత్రాబుజాసి భూయిషభాశో అధతే
 స్యామస్వాహా ॥ ఇంద్రాయ హరివత ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధేపదం సమూధవస్య
 పాగ్ం సురేస్వాహా ॥ శ్రీమహావిష్ణవ ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : త్ర్యంబకంయజామహే సుగంధింపుష్టివర్ధనం ఊర్వారుక
 మివబంధనా నృత్యోర్మృతీయ మామృతాస్సాహా ॥ త్ర్యంబ
 కాయేదంసమమ ॥

మంత్రం : యత్సద్విద్యాగ్ంపో యదవిద్యాగ్ంపో ముగ్ధాః కర్యం తస్య
 త్విహః అగ్నిర్భాసస్యాదేవస శ్రద్ధాదేవీనముంద తాన్
 స్వాహా ॥ అగ్నయే శ్రద్ధాదేవ్యా ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : అసాగ్ంత్యాః సృణివీ మసాన్యవభోయువాగాః సకన్తే
 మావిశ్వాభువనాసకన్తో యజ్ఞః ప్రజనయతుస్వాహా ॥
 సకన్తదేవతాభ్య ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : అసాగ్ంసజనిప్రాజని । అసగ్ంజాయతేవహా ॥
 సకన్తాత్ప్రజనిషీమహి స్వాహా ॥ సకన్తదేవతాభ్య ఇదం
 సమమ ॥

మంత్రం : యన్మఱశ్శనో మిందాభూదగ్ని సత్సనరాహా రాతవేదా
 వివర్షణిస్వాహా ॥ మిందాదిభ్య దేవతాభ్య ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : పునరగ్నిశ్చతురదా తునరిం దోబృహస్పతిః పునరేగ్ని
 అశ్వివాయుసం చక్షురాధత్త మత్తోస్వాహా ॥ అగ్నింధ
 బృహస్పతిశ్చిభ్య ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : పునస్సాదిత్యా రుద్రావసవ స్సమిందతాం పునర్వహోహో

పసునీధయశ్చైః పుత్రేనత్యం తనునోవర్తయన్య సత్యా స్మృతు
యజమానస్య కామాస్వాహాః ॥ అగ్నేయేపసునీథాయే దం
నమమ ॥

మంత్రం : ఓం భూర్భువస్సుప్తసోన్యహః ॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ ।

యజుర్యేషప్రాయశ్చిత్తమ్ ॥

(అస్మిన్ ప్రకృతేకర్మణి యజుర్యేష ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ।
సృవేణాజ్యమాదాయ, భువస్వాహాః । వాయవఇదంనమమ)

హస్తాప్రక్షాళ్య ఆశ్విమిత్రోః ప్రాణానాయమ్య ॥ ఓం భూః,
ఓం భువః, ఓం గోసమః, ఓం మహాః, ఓం జనః, ఓం తపః, ఓం గోనత్యం,

ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియౌయోనః ప్రచో
దయాత్ ॥ ఓం మాపోజ్యోతి రహోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్ ।

విష్ణుర్విష్ణోర్విష్ణోర్విష్ణోః సంతర్భవప్రభృతివీతానత్పర్యంతం నానాప్రకా
రేణ సంభావిత సకలపాపవివృత్తిర్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే ।
ప్రవేణాజ్యమాదాయ । ఓం భూర్భువస్సుప్తసోన్యహః ప్రజాపతయ ఇదం
నమమ ॥ శ్రీవిష్ణవేస్వాహాః ॥ శ్రీవిష్ణవేపరమాత్మన ఇదం
నమమ ।

పూర్ణాహుతిః

అచమ్య - పూర్ణోక్త శుభతిథౌ శ్రీ పరమేశ్వర
ప్రీత్యర్థం, ఏతద్దోమసాద్భుక్త్యర్థం పూర్ణాహుతింహోష్యే । హోమ
ద్రవ్యాణిచాప్రేసిథాయ । పూర్ణాహుతిద్రవ్యా ధిపానదేనతాభ్య
వమః ఇతి యావచ్ఛక్తి ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాం
త్వముదయామి ॥ ద్వాదశగృహీతేనా జ్యేనస్మృతం పూరయిత్వా ॥
ఏకం ద్వై-త్రీణి-చత్వారి-పంచ షట్-సప్త-అష్టా । నవ-దశ-ఏకాదశ-
ద్వాదశ-ఇత్యాజ్యంగృహీత్వా.

మంత్రం : ప్రాజ్యగ్భి సిద్ధన్ ॥ సప్తతేఅక్ష్న సమిధస్సప్తజహ్య
స్పద్భయ స్పష్టధామప్రియాణి సప్తహోత్రా స్పష్టధాత్వా
యజంతి సప్తయోనీరాప్యణస్వా పుత్రేనస్వాహాః । అగ్నేయే
సప్తహోత్ర ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : పూర్ణాహుతి ముత్రమాంజహోతి । సర్వం వైపూర్ణా
హుతిః సర్వమేవాహృతి అధోఇయంవైపూర్ణాహుతిః అస్యా
మేవ ప్రతితిష్ఠతి । వసోర్ధారాంజహోతి వసోర్ధేధారానదితివా
ఏమాహూయతే । పుత్రస్యవా ఏనమే మాధారాముష్మిన్
హోతేనస్వమానోపతిష్ఠత అజ్యేనజహోతి తేజోవాఅజ్యం
తేజోదహోరారా తేజసేనాస్మై తేజోనరుండేధోకామావై వసో

రారాకామా నేవావరుంధే యంకామయేత ప్రాణానస్యాన్ని
ద్యంవి । పూర్ణాహతిముహూర్త స్ఫుముహూర్తో అస్తు ।
సుముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం సవానాంగహణా
మానుకూల్యఫలసిద్ధిరస్తు ॥ అదితేస్వమగ్ధాః । అనుమతేస్వ
మగ్ధాః । సరస్వతేస్వమగ్ధాః కేవలవిశాసాసాపిః ॥ పూర్ణ
పాత్రమాదాయ అక్షతోదక్తః పునఃపూరయిత్వా (ప్రణీతా
స్వపాత్రీయ) సదసినశ్చేత్యభిమంత్రి

మంత్రం : సదసినశ్చేభూయా స్సర్వమసి సర్వంమేభూయాః పూర్ణమసి
పూర్ణంమే భూయాఅక్షితమసి మామేక్షేష్టః ప్రాచ్యంది
సి దేవాబ్ముత్విజ్ మూర్తయంతాం॥...నుజ్జ పతిర్మూర్తయంతాం

యేనదేనాః పవిత్రేణ ... జాతవేదా మూర్తయంత్యా
పునాతు ।

నూ॥ సముద్రంవథితి పత్న్యంజితా శేషంగనీయ । సముద్రంవః ప్రహీ
ణోమి స్వాంయోనిమపిగచ్ఛత్ । అచ్చిద్రుప్రజయా భూయా
సంమాపరాసేచితమత్పయః ॥ అంజితాపూర్ణేతి పత్న్యం జలి
మభిమంత్రి ॥

మంత్రం : అంజితా పూర్ణాపాత్రమాననుతి శేతవస్యాం ప్రజాం
దధాతి । ప్రజయాహిమనుష్యభూర్ణః । ముఖం విమృష్టే ।
పత్నిభూమావహోపాస్య ॥ తజ్జలం అవభృథశ్చేత్యాత్మానం
ప్రాక్షయేత్ ॥

మంత్రం : అవభృథశ్చేత్సవ హంసం కృత్యోత్తిష్ఠతి । అక్షతాన్ శిరసి
ధారయేత్ ॥ బ్రహ్మణంపూజయామి । భవత్యుత్తబ్రహ్మత్వ
దక్షిణాం మనసాత్పానా పరిమితహిరణ్యం శుభ్యనుహం
సంపదదేనవమ ॥ జయాదిబ్రహ్మవిసర్జనాంతే । ప్రాగాదిపరి
సర్జణ ముత్తరేవసృజేత్ ॥ బ్రహ్మణేవరందదాతి । అగ్నే
ప్యణా న్యపచిన్తోతి తేజస్వి యశస్వి బ్రహ్మసర్వసీధవతి ॥
ఇతి విజ్ఞాయతే ।

ఇతిజయాదిహోమవిధి స్సమాప్తః ॥

జయా ద్యనుబంధ శ్లోకాః

సర్వబుద్ధ్యుత్సర్జనేన మాసిశ్చాదేతక్షవన ।
గృహసూతా విరోధః । ప్రాయశ్చిత్తేషువైతథా ।
పార్శ్వణ్యహోమేనాగ్నేయస్థాలీపాశేజయాదయః
విద్యతేగ్నేమ్ముఖంచైవ తద్దేవాద్రముఖాహుతిః ॥ కింవ ॥

అగ్న్యయాగ్రయణేశాన మాసిశ్చాదాష్టకాపవ
ద్యంజలిసంజేషు సభవంతిజయాదయః

స్వానోపనయగోదానే నృహత్యర్థనచాలయోః ।
 వేదప్రతేషు చత్వమ రాష్ట్రభృహస్మంత్రతాఃపృథక్ ॥ తథాచ ॥
 మాంజన్మాతకగోదానే నృహత్యర్థేషుచాలకే
 వేదప్రతేషు చత్వమ ॥ పృథక్కుర్వాజ్జయూదికాన్ ।
 (జయూదికానీతి, రాష్ట్రభృహస్మంత్రయమ్) ॥ కించ ॥
 అయుక్తేష్యేన హోమేషు వ్యస్థాన్ రాష్ట్రభృహదోవిదుః
 యుక్తేషు సన్యహోమేషు సప్యథక్పఠిక్తితాః ॥ గ్రంథాంతరే ॥
 గోదానచాలాపవయ ప్రతేషు
 స్వానాన్ సన్ధానకపుంసవేషు ఉత్సర్జనోపాకరణ ప్రతిష్ఠా
 చిత్రేషు తేరాష్ట్రభృహదోవిదుః ।
 (చిత్రేష్వీతిప్రాయశ్చిత్రేషు । విముక్తాశ్చినిసంతీత్యర్థః)
 ఆపస్తంబమతానాంతు రాష్ట్రభృహస్మంత్రేషు ।
 అప్యథగ్మమకాలస్యా న్నసం దేహాః కన్ధినా ॥
 చిత్రాదిమంత్రేషుయథాక్రమేణమంత్రాతిశబ్దాదిహితంతు

దైవం

అఖ్యాతహోమేషు తదాదిత్య
 రుద్రత్రయేణా భిహితంతు దైవమ్ ॥
 వీరాతిహోమే పితరఃపితృమహః
 పరేవరేచాపి తత్త్వాన్ తాముహ
 విశ్వేదదేవా అథవాత్రదేవతాఃతతఃపరం
 రాష్ట్రభృతాన్ క్రమేణ ॥ తృతీయేన చతుర్థేన
 ఐదేనాభిహితౌతుయా సుఖీతాదితిమంత్రేణ
 పంచమాష్టష్టకాలిని ॥ ఐర్వాయేషు ద్వితీయేషు ।
 దైవమప్సరసంస్మృతమ్ । యదస్మిన్సోపరిష్ఠా చ జయూదీనా
 మథాపివా ॥

ప్రథమంచ తృతీయంచ
 పదంపంచమమేదవ సంత్యజ్యజహుయాత్సూర్యా ।
 తాతేజవతినర్గదా ద్వితీయంచ చతుర్థంచ షష్ఠం
 శవత్వితామహః ఉభయోరీవతోర్విత్ర
 తస్యంత్రా ప్రయతః సతేత్ ॥
 యత్రజవంతి పితృద్యాహ్యేష హోమోనవిద్యతే
 ఏషాశవతి యద్యేక స్తద్భుద్ధు విలోపయేత్

జయూదయోనవ రంతేయేషుహోమేషుతేష్యసి ప్రాజాపత్యా
 దిసర్వత్ర కుర్యాదుర్వాసనాంతకం ॥వాక్యమ్ ॥ జయాశ్చిత్తం
 చేతి త్రయోదశ అఖ్యాతానాహ అగ్నిర్భూతానామితి సాను
 వంగా అష్టాదశ రాష్ట్రభృహస్మంత్రాహ ఇతి సానువంగా
 ద్వా విం శతి, ప్రాజాపత్యా ప్రజాపతేనత్వదేతానీలియుక్
 వ్యాహృతయోవిహృతాః భూస్వాహో భువస్వాహో సువస్వాహో
 ఇతిప్రసః సావిత్త్యతీ యదస్యకర్మణ ఇతియుక్ ఏవమష్టపంచా
 శదాచలుతీః తతః అవిజ్ఞాత ప్రాయశ్చిత్తహోమాన్ సృవేణ
 జహుయాత్ ॥

పూర్ణపాత్రంతతస్త్ర తోయమానీయ దిక్షుచ కుర్యాన్యా
 రన మంత్రాశ్చ తతస్థిరసిమార్గయేత్ భూర్యాంయాలంజితా
 శ్చేషంః సీమాచా భిమంత్రయేత్ భూపకానిక్షిప్యత్యోయం
 శిరసి ప్రోక్షయేత్తతః బ్రహ్మణే నక్షిణాదత్వా తమభ్యర్చ్య
 స్వశక్తిః సదః పూజాంచకృత్వాచ ఆశీర్వాదమామృతయాత్
 ॥ కించ ॥

శాస్త్రాన్పూర్ణవత్త్వ త్పసిషేచనంతదా తాద్యప్రవర్తతా సుప
 ఆనయేత్తతః అపస్సమంచ్చించత్తుక్తిశంశిర శ్లోద్వాసయే
 త్రాప్సిహ్యమాత్తదక్షిణామ్ యత్కుర్మణి బ్రాహ్మణ కబళిన్

ప్రేమో ప్రిచేత ప్రత్యక్షోపదీతౌ శత్రు-ర్మనహ్నౌ ఘవజహుతిస్యా
 ధృవేదనాజ్ఞాతవిధిదర్శయంవా ॥

రాష్ట్రభృత్యస్మంత్ర విభాగపద్ధతిః

మంత్రం : ఋతామౌషధృతభామగ్నిర్గంధర్వస్తవ్యపథయోష్ఠస
 ఊర్చీనామసఖదం బ్రహ్మక్షత్రంపాతుతాఇదంబ్రహ్మక్షత్రం
 ॥
 పాంతుతస్మిన్సాహుః

ఋతసాహే ఋతభామేఽగ్నేయే గంధర్వామేదం నమమ ॥
 తాధ్యసాస్యపః ॥ ఓషధీభ్యోఽఘ్నోభ్యో ఊర్భక్తదంనమమ
 ఏవసునయా నీత్యాకేచిదాత్మీయః దాక్షిణ్యాత్కృష్ణరాష్ట్ర
 భృత్యస్మంత్ర విభాగం కర్వంతి ॥ ఆపస్తంబమతేన స్వోద్భవ
 నశ్శేషాలోద్భవ్యతే తథా ॥

నో ॥ ఆపస్తంబమతానాంతం రాష్ట్రభృత్యస్మంత్రకర్తృ
 అపృథగ్మమకాలన్యాయస్మరంధేహః కపర్దినా ॥ ఇతి.

హోమాంతే శ్రీయశ్శేక్ష్వర భూజా ॥

అదహ్య...వనంసుణ...శుభలిభా శ్రీ యశ్శేక్ష్వరీత్యర్థం
 హోమాంతే శ్రీ యశ్శేక్ష్వరభూజాం నరిమ్యే ॥

హోమాంతే శ్రీయశ్శేక్ష్వరానునమః యావచ్చక్తిభ్యానావా
 మానాది హోదగోపచార భూజాం నమస్కరమామి.

స్వస్తి ॥ నో ॥ శ్రద్ధాంమేఘాం యశఃప్రజ్ఞాం విద్యాంబుద్ధిం
 శ్రీయంబలం ॥ ఆయుష్యం కేజలగోగ్యం కేహిమేహవ్యవాహన

శ్రియందేహీమే హవ్యవాహన ఓం నమ ఇతి ॥ యవ్యస్మత్కృత్యాచనా
 మోక్త్యా తపోహోమక్రియాదిషు న్యాయనంపూర్ణతాంయాతి
 సద్యోనందే హుతాశనం మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం
 హుతాశన యద్దుతంతమయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥

అనయాధ్యానావాహనాది హోదశోపచార హోమాంతపూజ
 యాచ భగవాన్ సర్వాశ్మకః యశ్శేక్ష్వర స్సువీతీస్సుప్రసన్నో వరదో
 భవతు చతుస్సగరపర్యంతం అహంభోఽభివాదయే ॥

అగ్నిప్రదక్షిణవిధిః

దంపతీలపుష్పదక్షిణాతాంబూలాదికం గృహీత్వాఽగ్నేనయేతి
 గుంత్రేణాగ్నిం త్రిః ప్రదక్షిణ నమస్కారంకుర్యాత్ ॥

మంత్రం : అగ్నేనయ సుపథా రామేఅస్మాక్ విశ్వనిదేవ వయు
 నాని విద్యాన్ ॥ యుయోధ్యస్య జ్ఞహురాణమనో భూయ
 మాంతే నమఉక్తివిధేమ ॥ ప్రవత్సుక్తాయభానవే భరద్వగ్ం
 హవ్యంమతిం చాగ్నేయే సుపూతం యోదైవ్యాని మానుషా
 జహుగ్వ్యంతర్నిశ్వాని విద్యగాజాతి ॥ అచ్ఛాగిరో మతయో
 దేవయంతీరగ్నియంతీద్రవిణం భిక్షమాణాః సుసందృశగ్ం
 సుప్రతీకగ్న్యంచగ్ హవ్యవాహమరతిం మానుషాణాం ॥
 అగ్నేత్వమస్మద్భ్యయోధ్యమీవాఅనగ్నితాభ్యమంతకక్షిమే

పునరస్మభ్యగ్ం సువితాయదేవ తాంవిత్వేభిరజరేభి ర్యజత్ర ।
 అగ్నేత్వంపారయా న్యోఅస్మాన్ స్వస్థిరతిదురాణివిత్వా ।
 పూర్వప్రశ్నీ బహులూనఙ్కర్య భవాతోకాయ తనయాయశం
 యోఃప్రకారవోమననా వచ్యమానా దేవద్రీచీం నయథదేవ
 యంతః దక్షిణాతాడ్వాజస్థి ప్రాచ్యేతిహవిర్భరం త్యగ్నయే
 ఘృతాచీ । సకృత్తేఅగ్నేనమః । ద్విత్వేనమః । త్రిత్వేనమః ।
 చతుత్వేనమః । సంచక్రత్వత్వేనమః । దశకృత్వత్వేనమః ।
 శతకృత్వత్వేనమః । అసహస్రకృత్వత్వేనమః । అపరిమితకృ
 త్వత్వేనమః । నమస్తేఅస్తుమామాహిగ్ంసీ ।

శ్లో॥ నమస్తేగార్హపత్యాయ । నమస్తేదక్షిణాగ్నయే । నమ
 అహవనీయాయ మహావేద్యైసమోనమః । కాండదగ్ధయోపపాద్యాయ
 కర్మబ్రహ్మస్వరూపిణే । స్వరూపనర్గరూపాయ యజ్ఞేశాయనమోనమః
 యజ్ఞేశాయతగోవింద మాధవానంతకేశవ । కృష్ణవిభోహృషీకేశ
 వాసుదేవసమోస్తుతే ।

మంత్రం : అనాంపరస్వా దనామవస్వా దనాంభ్యోతిమావితమోవవార

యదంతరిక్షంతదుమేపితా భూదహగ్ం సూర్యముభయతోదద
 రాహంభూయాసము త్తమస్సమానానాం ॥

మత్కుర్మకుర్వతాం పుసాం క్రిలోహోహవేద్యది । తత్కుర్మ
 సఖలంకుర్మ స్త్రీసోఽహ్యమహర్షయః ॥ అపరాధసహస్రాణిక్రియం
 తేహర్మిశంమయా । దాసోయమితిమాంమత్కాక్షమస్య పరమేశ్వర ।
 ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి । తపఃకర్మాశ్శృతానివై । యానితేషామ
 శమాణాం । కృష్ణాదుస్మరణంవరమ్ ॥

మంత్రం : యా తేఅగ్నేయజ్జయా తను సయేహ్యోహత్యాత్మాన్య
 మచ్చావసూని ॥ ఏవంత్రిః ॥

కృణ్వన్నస్మేనర్కాపునూణి యజ్ఞోభూత్వా యజ్ఞమాన్దీదస్వాం
 యోనిః భునాజాయమాన సృక్షయవహి । యేభూతాశ్చదవ
 రంతిదివా (సక్తం) బలిమిచ్చంతో వితుదస్యప్రవేష్యాః తేభ్యో
 బలిం పుష్టికామోహరామి మయిపుష్టింపుష్టిపతిర్ధాతు ॥ దివా
 వక్తం చరేభ్యో భూతేభ్యో ఇమంబలిందదామితి ॥ అక్షతో
 దగందద్యాత్ -

ప్రమాదాతుర్వతాంకర్క ప్రత్యవేతాధ్వరేయది । స్మరణా
 దేవతద్విష్ణోస్సంపూర్ణం స్యాదితిస్మృతిః ॥ యజ్ఞ మండలమధ్యస్థం

శక్తిం శిష్యుని దేవా స్మృక్తవాచాపృథివిమాత ర్భామహీ
 గోంధీర్మధుమిష్యే మధుజనిష్యే మధువహ్యమి మధుపది
 ప్యామి మధుమతీందేవేభ్యో వాచముద్యానగం శుశ్రూషే
 ॥ మనుష్యేభ్యస్తమ్యా దేవాఅవంతుభ్యోభాయై పితరో
 నమదుదంతం ॥ నాందీదేవతా శ్శోభనదేవతా ఇష్టాదేవతా
 యుగ్మీభూయ సముచ్చయీభూయ - అస్యకుమారస్య ఉపన
 యనవేదికామాగత్య ఉపనయనపాలాశ హోమపర్యంతం
 అస్యాంవేదికాయాం సుఖేననివసంతు మాంరక్షంతు కుమార
 గ్గంరక్షంతు ఇదపహి ॥ ఇదామగ్నే పురుదగ్ం సగంసనిగో
 శ్శశ్వత్తమగ్ం హవమానాయసాధ స్యాన్నస్మానుస్తయో
 విజేహగ్నే నాతేసుమతిర్భూత్వస్మే ॥ నాందీదేవతా శ్శోభన
 దేవతా ఇష్టాదేవతా యుగ్మీభూయ సముచ్చయీభూయ
 అస్యకుమారస్య ఉపనయనవేదికామాగత్య పాలాశహోమ
 పర్యంతం అస్యాంవేదికాయాం సుఖేననివసంతు మాంరక్షంతు
 కుమారగ్గంరక్షంతు ॥ అదితపహి ॥ ఈడామహేదేవాగ్ం
 ఈడన్యాస్తమస్యామ నమస్యాన్ నమఃమయజ్జయా
 విత్యాహ మనుస్యాహ ఈడన్యాః పితరోనమస్యా దేవా

యశ్చియా దేవతాపన తద్యథాభాగం యజతి ॥ నాందీదేవతా
 శ్శోభనదేవతా యుగ్మీభూయ సముచ్చయీభూయ అస్య
 కుమారస్య ఉపనయనవేదికామాగత్య పాలాశహోమ
 పర్యంతం అస్యాంవేదికాయాం సుఖేననివసంతు మాంరక్షంతు
 కుమారగ్గంరక్షంతు ॥ సరస్వత్యేహి ॥ ఇదపహ్య దితపహి
 సరస్వత్యేహ్య సావేహ్య సావేహ్యసావేహి ॥ శోభనశ్శోభ
 సగ్ంత్రిశ్శోభనం ॥ నాందీశ్శోభన దేవతాభ్యోనమః భావనా
 వాహనాది ఘోడశ్శోపచారపూజాం సమర్పయామి ॥ ఇదావాచ
 నాంగత్యేన హిరణ్యైభ్యదయికం బ్రాహ్మణాన్ భోజ
 యిష్యే ॥ అష్టాబ్రాహ్మణాన్ గ్రాహయిత్వా ॥

అత్రశ్లోకాః

వాక్యమ్ ॥ నామాన్న చేలోపనయన గోదానవివాహం భాన
 స్నానసీమంత పుగంసువనేషు పూర్వేద్యుర్నాందీముఖంకుర్వాత్ ॥
 జాతకర్మణినద్యః ॥ తథాచ ॥ జాతనామాన్నచౌలోప స్నానసీమంత
 పుంసవే ॥ వివాహ భానగోదానే నాందీశ్శాదంవిధీయతే ॥ కించ ॥
 నామాదినాందీకరణం పుణ్యాహంద్విజభోజనం ॥ రక్షాబంధనమన్నాది
 చౌలాద్యంకురమేవచ ॥ అత్రవిశేషః ॥ గర్భాధానేవివాహేచ పుంసువే
 జాతకర్మణి ॥ నామోపాకరణేస్నానే ప్రతేషుచనమాపనే ॥ బ్రాహ్మ
 గాభోజయే దంతేవాచయేదాశిషస్తథా ॥ సీమంతోన్నయనేచైవ
 అష్టప్రాశనచౌలయోః ఉపాయనేచగోదానే ఆదావేవవిశేషతః
 బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాథ అభిషేచయేత్తథా ॥
 ॥ వివాహేనస్యకాయాశ్చ పరస్యాపిగృహేతథా నాందీ
 బ్రాహ్మణుర్భూమ్యుర్నమస్యంస్మృతిశాసనాత్ ॥ పూర్వాహ్మేదేవికం

కర్మ కర్మచర్యములను పెత్తనం । పోషింపఁడు మధ్యాహ్నం ।
ప్రాతఃకర్మములను తేజం । అస్మద్రూపంతిలాక్ దర్శన అపవ్యంతు
నామచ । నాంధీశాద్దేవత్యజ్ఞాన్య న్యద్యహర్మంతుసర్వదా ।
అనన్యస్సదృశభావా మరూపాణామగోత్రీణామ్ అనామ్నా మతిలా
ద్యైశ్చ నాంకీశాద్దంధియతే ॥ ఇత్యేకే ॥ వృద్ధిశాద్దప్యప్రాతఃకాల
కర్మవ్యత్యవిధానా శ్చూర్వాదావిహిత మభ్యుదయశాద్దం ప్రాతః
కుర్యాత్ । అంతేవిహితంశ్చపాతః । సంభవేతు తస్మిన్నేవదినే
ప్రాతరభ్యుదయమన్నేనామేనహిరణ్యేనవా కుర్యాత్ ॥ భోధాయనా
దిభిః ॥ నామకరణపుంసువన వివాహాదిషు బ్రాహ్మణా నన్నేనపరి
హోష్య । బ్రాహ్మణానోభిజయిత్వా । ఆశిహోనాచయిత్వా । ఇత్యా
దిభిః కర్మాదావిహితం నాచనం తదంతేధవతి । తత్తువర్నాంధీ
శాద్దంశ్చైవ ప్రాతరేవకుర్యాత్ ॥ యదుత్పన్నవాత్సరం పూర్వాహ్న
భృంభవతి । తదానీంతత్యైవకుర్యాత్ ॥ తత్రాసంభవే శ్చ్యవ్రాత
రేవ ॥ అపదాదిషువిద్రవ్య ఆమశాద్దవిధానా దామాదినావా
కుర్యాత్ ॥ అగ్నిహోత్రానాది నిమిత్తం త్వభ్యుదయశాద్దం అహ్ని
కంచా పరాహ్నికం ఇతి వచనాదపరాహ్నికం వచకుర్యాత్ ।

శ్లో॥ నాంధీముఖే వివాహేచ ప్రవితామహాపూర్వకం నామ
సంకీర్తయే ద్విద్వాంసన్యత్ర విశ్వపూర్వకం । మాతు శాద్దంతు
పూర్వంపూర్వీకాణాంతదనంతరం । తతోమాతామహానాంచవృద్ధా
శాద్దత్రయంస్మృతం । మాతుశాద్దంతు పూర్వేన్యః కర్మాచాసతు
పైశ్చకం । మాతామహ్యం యోత్యకేదుర్వృద్ధా శాద్దత్రయం
స్మృతం । ఏతచ్చపతి సామర్థ్యే వేదితవ్యం ॥ అసామర్థ్యేకేకస్మిన్నే
వదినే వృద్ధా కాలత్రయే శాద్దత్రయ మభిహితం ॥ తద్యధా ॥
పూర్వాహ్నామాత్యకం శాద్దం । మధ్యాహ్నం పైశ్చకం తథా ।
తతో మాతామహానాంచ । వృద్ధాశాద్దత్రయంస్మృతం ॥ తత్రాప్య
సామర్థ్యే సవహా ॥ పృథగ్నినేద్యుశ్చ క్త్యైవేదకస్మిన్నేవవాసకేశాద్ద

త్రయం ప్రకర్ష్యత । పైశ్చదేనంతు తాంతికం । అలాభేభిన్న కాలా
నాం నాంధీశాద్దత్రయంబుధః । పూర్వేదుర్వృద్ధాదకర్ష్యత ॥ పూర్వా
హ్నా మాత్య పూర్వకం ॥ నాంధీముఖే వివాహేచ । ప్రవితామహా
పూర్వకం ॥

అపి జీవత్ప్రతా నాంధీశాద్దంకుర్యా చ్చభాగమే । జీతుశ్చ
ప్రవితామహ్య మృదిశ్యతం యథావిధిః । ఏభ్యవవవితాదద్యా
శ్చభ్యుదద్యా త్వయంసుతః ॥ జీవమానేపితరి । నాంధీశాద్దం ప్రస
జ్యతే ॥ నాంధీముఖేకర్మణి సంప్రవృత్తేసితర్యతో జీవతియస్యపుంసః ।
ఏభ్యశ్చభద్రాభ్యుత్పితా స్వయంశ । తేభ్యశ్చదద్యాదితి శా ప్రసీద్ధం
॥ అత్రవిశేషః ॥ నాంధీశాద్దంపితాకుర్యా త్సుతీపుత్రవివాహయాః ।
ఉత్తరేషువివాహేషు స్వయంకుర్యా త్సుతాంధికం ॥ కించ ॥ నాంధీ
శాద్దం పితాకుర్యా దాదేవపాణీగమేబుధః । అత ఊర్ధ్వంసుతః
కుర్యా దేభ్య ఏవేత్యసాచితి ॥ మహాలయేగయాశాద్దే । వృద్ధిశాద్దే
తథానచ । మాతుశాద్దం పృథక్కుర్యా దవ్యత్రసతినాసహ ॥ దక్షస్య
దుహితాసాధ్య । విశ్వానామప్రకీర్తితా । తస్యాపుత్రామహాపూర్వః
విశ్వదేవామ్రయోదశ ॥ ఇష్టిశాద్దేదక్షకతూ సంకీర్త్యా వైశ్య
దేవకే । నాంధీముఖేసత్యవసూ సాపిండ్యకాలనామకౌ పురూరవార్ధి
వాచైతౌ సార్వణేనముదాహృతౌ । హేమశాద్దేధనురుచితీరేధువి
లాచనా । ఏకోద్ధిష్టేరుద్రసంజావిశ్వే దేవా మ్రయోదశ ॥ ఇతి

అగ్నేః పునస్సంధాన ప్రాయశ్చిత్తమ్

దర్శిపాన్వసీనో దర్శాన్ ధారయమాణః పత్నీము తరతఉవశ్య
యమం దక్షిణతఃశివః ప్రాణానాయమ్య ॥

ఆనమ్య పూర్వోక్తవంశుణి శేషణిశిష్టాయాం శుభతిథౌ
శ్రీమదాగ్రతస్యనామధేయస్య ధర్మసక్తిసమేతస్య మమోపాత్త
యతః కయద్యారా శ్రీపరమేశ్వరవీర్యధం విచ్చిన్నాపాసనా గ్నేః

పునస్సంధానాఖ్యంకర్మ కరిష్యమాణ సదంగత్యేనతదాదా శుభ్యర్థం
స్మధ్యర్థం శాంత్యర్థం నుభ్యుదయార్థంచ మహాజ్ఞై స్సహ స్వస్తి
'పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే' అదానిర్విఘ్నసవతిసమానావ్యర్థం
శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥

॥ ఓం గణానాంత్యాగణపతిగ్ం నావామహే..... స్వస్తిసం

బాధేష్వభయన్మో అస్తు శుభగ్ం శుభమ్ ॥

పూర్వోక్తైవంగుణ శుభతిథౌ మమజ్ఞావాసనాంతరిత
దినాదారభ్య ఏతత్క్షణపర్యంతం జ్ఞాపాసనాతిక్రమణాద్యోదోషస్సమ
జని తద్దోషచరిహార్యంభూతక్షిణభవ ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే ।
కాంస్యపాత్రే పంచస్తవజమిత తంతులతాంబూల హిరణ్యాదికం
గృహీత్వా । పరివదంతి; పదక్షిణీకృత్య ॥

శ్లో॥ సమస్త సంవత్సరమవస్తి హేతవ స్సముత్థితా పత్కుల
ధూమకేతవః । అపారసంసారసముద్రసేతవః పునంతుమాంబ్రాహ్మణ
పాదపాంసవః ॥ అపదనభ్యాంశ సహస్రభావన స్సమిహితార్థాన్ని
కామధేనవః సమస్తరీరాంబు పవిత్రమూర్తయో రక్షంతుమాం
బ్రాహ్మణపాదపాంసవః ॥

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ
జగద్దితాయకల్పిణ్యాయ గోవిందాయనమోనమః ॥ (ప్రాజ్ఞుఖ ప్రివన్న
నువదేత్)

అ శేషేహే పరిపల్త । మదీయాం విజ్ఞాపనామవధారయ ।
మమజ్ఞాపాసనాంతరితదినాదారభ్య ఏతత్క్షణపర్యంతం జ్ఞాపాసనాతి
క్రమణాద్యోదోషస్సమజని, తద్దోషచరిహారద్యారా పునరాపాసనాధి
కారయోగ్యాతాఫలసిద్ధ్యర్థం వైశ్వదేవేంశరితే పునరైశ్వర్యదేవాధి

కారసిద్ధ్యర్థం, ప్రతిపద్దోషేంతరితే పునస్సంధానద్వో మాధికారసిద్ధ్యర్థం
శ్రీలక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థం చ సావర్ణింశాస్త్రీయాం మయాసమ
ర్పితామిమాం పరివదక్షిణాం యథాశక్తి దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణా
మిచ శీర్ష్యత్య । యథోక్తప్రాచయశ్చిత్తం నిర్వృత్యమమజ్ఞాపాసనాధికార
యోగ్యతా సిద్ధి మనుగృహ్యంతుంశుచిః ఇతి విజ్ఞాపయామి ॥
హేయజమాన, తవజ్ఞాపాసనాంతరిత దినాదారభ్య, ఏతత్క్షణపర్యంతం
జ్ఞాపాసనాతిక్రమణా ద్యోదోషస్సమజని తద్దోషచరిహార్యం సముద్ర
గావదీసానపూర్వకం, ప్రభుమమాసస్యకృచ్ఛం, ద్వితీయమాసస్య
కృచ్ఛం, అతఃక్షర్ణ్యం మాసస్యకైకకృచ్ఛప్రకారేణ స్వర్ణధాన్యాజ్య
కృచ్ఛాచ్ఛణ్యాచరితేసతి, భవాన్యుభూయా ద్విముఖోభూయాత్
తవజ్ఞాపాసనాధికారయోగ్యతా సిద్ధి స్థిత్యనుగృహీమాః ॥

అచమ్య, పూర్వోక్త శుభతిథౌమమజ్ఞాపాసనాతిక్రమణా
ద్యోదోషస్సమజని తద్దోషచరిహారద్యారా, పునరాపాసనాధికార
యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం శరీరశుభ్యర్థంచ పరివదపదిష్టప్రకారేణ,
స్వర్ణధాన్యాజ్యకృచ్ఛాణ్యాచరిష్యే ॥ శ్లో ॥ స్వర్ణంపవిత్ర మమలం
స్వర్ణంచప్రణాశశనం స్వర్ణంహిశంకరంయస్మా దతశ్శాంతింప్రయ
చ్ఛమే అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్సర్వరూపాయ శ్రీమహా
విష్ణుప్రీత్యర్థం, మమజ్ఞాపాసనాతిక్రమణాద్యోదోషస్సమజని, తద్దోష
చరిహారద్యారా పునరాపాసనాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం, శరీర
శుభ్యర్థంచ స్వర్ణకృచ్ఛప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యంతుభ్య
మహం సంప్రదదేనమమ ॥ ధన్యంకరోషిదాతార మహాలోకేపరతవ
యచ్ఛాస్త్రప్రముచ్యతేధాన్య మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మై బ్రాహ్మ
ణాయ... శరీరశుభ్యర్థంచ, ధాన్యకృచ్ఛప్రత్యామ్నాయం యథా
శక్తిహిరణ్యంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ కామధేనోస్సముద్యా
గం పునరైశ్వర్యంతుషుసంస్థితం దేవానామాజ్య మాహాకర మతశ్శాంతిం
ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ శరీరశుభ్యర్థంచఅజ్య

కృతప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహంసంప్రద
దేనమమమ్॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః॥ అసంతపుణ్య
ఫలదమతశ్శాంతింప్రియచ్చమే॥ ద్వాదశసంఖ్యాక బ్రాహ్మణభోజ
నార్థం పర్యాప్తమన్నకృతప్రత్యామ్నాయం ఇదంహిరణ్యం కృత
త్రయసాధుణ్యార్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం
సంప్రదదే నమమమ్॥ ఏభిస్సర్వధాన్యాజ్యకృతైశ్చ భగవాన్పర్యా
త్మకః శ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతోవరదోభవతః. మమబ్రహ్మసాత్వికమణా
ద్యోదోషస్సముజవి, తద్దోషవతిహారన్వారా పునరౌపాసనాధికార
యోగ్యతాఫలసిద్ధిరన్వీతి భవంత్యోబృహతమ్॥ తవజ్ఞపాసనాత్మికమణా
ద్యోదోషస్సముజవి తద్దోషవతిహారన్వారా పునరౌపాసనాధికార
యోగ్యతాఫలసిద్ధిరస్తు॥ తవశరీరమిద్ధిరస్తు॥

ఇత్యగ్నేపునస్సంధానప్రాయశ్చిత్తమ్

అథ పునస్సంధాన ప్రాయశ్చిత్త మోమాః

అతన్య... పూర్వోక్త... శుభతిథా॥ శ్రీమతః గోత్రస్య
నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాతమరితక్షయద్వారా
శ్రీధరమేశ్వరవీర్యధరం మమనిచ్చిన్నాపాసనాగ్నిం పునస్సంధాన్యమ్॥
తదంగతాకికాగ్నిప్రతిపాదనంకరిష్యే॥ యత్రాగ్నిస్తాప్తతేత్ర...॥
భూరుభివస్సునగోమిత్యగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ భూరుభివస్సునగోమే॥ అగ్ని

తావరణీయకపాతే అక్షతోదకమానీయమ్॥ అగ్నిమిధ్యామ్॥

మంత్రం : ఉపావరోహజాతవేదః పునస్త్వందేవేభ్యోహవ్యంసహసః

ప్రిజానన్॥ అయుఃప్రజాగ్ంరయిమస్మాసుధేహ్యజప్రాదీదిహి
నోదురోజి॥ తదగ్నానమిథంనిత్యేప్య॥

అథ పునస్సంధాన ప్రాయశ్చిత్త మోమాః

93

మంత్రం : చత్వారిశృంగాత్రయో..... జాతవేదనేత్రమః॥ చతు

ష్టాత్రప్రయోగా ద్యాజ్యసంసారాంతేఽగ్నింపరిక్షిచ్య॥అది
తేనుమవస్య అనుమతేనుమవస్య॥ సరస్వతేనుమవస్యస్వ॥

దేవసవితః ప్రసువ॥ పూర్వోక్త... శుభతిథా మమఉపవాసా
కరణప్రాయశ్చిత్తార్థం॥అయాశ్చభూరుభివస్సువరిత్యేత్యైర్గంత్వై
రాజ్యాహుతీర్హోష్యే॥ సకృద్గ్రహీతేనస్మచా జ్యమాదాయ॥
ఓం అథూశ్చాగ్నేశ్వనభిశ్చవీశ్వసత్యమిత్యమయాఅసి॥ అయ

పామనసాధ్యతోయసాహుక్య మహాహిమేయానోధేహి క్షేమజగ్

న్యాశః॥ అయనేఽగ్నియథిదం॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తంకష్యే॥
సృజేజ్యమాదాయ॥ ఓంభూరుభివస్సుసాన్వహః॥ ప్రజా
పతయథిదమ్॥

పూర్వోక్త... శుభతిథా॥ మమానేకాపాసనాంతరిదోష
ప్రాయశ్చిత్తార్థం॥ సప్తహోతారంహోష్యే॥ ఏకందేవప్రీతీవత్పారి
పంచేతిపంచావత్ప్రీనామ్॥

మంత్రం : మహాహవిరోహా సత్యహవిరత్వరుగ్ అమృతఫాహ
అగ్నిత్॥ అమృతమనాడుకతా॥ అనాధ్యష్యశ్చాతిభ్యష్య

శ్చయజ్ఞస్యాభిగతా | అయాస్యఉద్ధాతా | వాచస్పతేహ్యద్వి
 ధేనామన్ | విధేమతేనామ విధేస్యమస్మాకంగామ | వాచ
 స్పతిస్సామమపాత్ | మాదైవ్య పంతుచ్చేదిమామనుష్యః |
 సమోదివే | సమః పృథివ్యైస్వాహః || వాచస్పతయే
 బ్రహ్మణాఇదంసమమ || సర్వపాయశ్చిత్తంకరిష్యే ||

సృజేతాజ్యమాదాయ || ఓంభూర్భువస్సునస్వాహః || ప్రజాపతయ
 ఇదంసమమ | తదంగతంతుమతీహోమంకరిష్యే || ఏకం ద్వైతీని-
 చత్వారి || పంచేతిదంచాపతీనాం ||

మంత్రం : మనోహోత్యిర్జువతా మాద్యంవిశ్విన్నయజ్ఞంసమమంద
 థాతు | యాఇహాఉషసోనిమృజశ్చతాస్సందధామిహవిషాఘృ
 తేనస్వాహః || ఉషసోనిమృగ్నిగర్భి ఇదంసమమ || యదగ్నిన్
 యజ్ఞేంతరకాతుమన్వతతః కర్మతోవా | అనయాహుత్యాతప్త
 మయామిసర్వంత్వప్యంతు దేవా అవృథంతాంఘృతేనస్వాహః ||
 జేవేభ్యఇదంసమమ || త్రయప్రీన్ శత్రంతనోయేవిత్తత్నిక |

యథమంయజ్ఞగ్న్యధయాదధంతేతేహం చిన్నప్రత్యేతద్దధా
 మిస్వాహః | ఘృహోదేవాగ్ం అవ్యేతుస్వాహః || దేవేభ్యఇదం
 సమమ || తంతుంతస్సన్ రజసోభానుమన్విహిజ్యోతిష్కతః పథో
 రక్షధియాశ్చతాన్ | అనుల్బణంపయతజ్ఞోగువామపోమనుర్భవజ
 సయాదైవ్యంజనగ్న్స్వాహః || అగ్న్యేతంతుమత ఇదంసమమ ||
 ఉద్భుద్భ్యస్వాగ్న్యేప్రతిజాగ్న్యేహ్యేనమిష్టాపూర్తేనగ్ం సృజేతా
 మయంచ | పునఃకృణ్వగ్న్యాపితిరంయువానమన్వాత్వాగ్ంనీత్య
 యితంతుమేతగ్న్స్వాహః || అగ్న్యేతంతుమతఇదంసమమ ||
 ఉత్తుతమం పరుణ పాశమస్మదవాధమం | విమధ్యమగ్న్శ్రేతా
 య | అథావయమాదిత్యవ్రతేతవానాగసోఅదితయేస్వామ
 స్వాహః || పరుణాయాతిత్యామేదంసమమ || ఉద్వయంతమసస్స
 రిపశ్యంతోజ్యోతిరుత్తరం | దేవందేవతాసూర్యమగన్ మ
 జ్యోతిరుత్తమగ్స్వాహః || సూర్యామేదంసమమ || ఉదుత్యం
 జాతవేదసం | దేవంసహంతి కేతవః || దృశేవిశ్వామసూర్యగ్

స్వాహా ॥ సూర్యాయేదం నమః ॥ చిత్రందేవానాముదగద
 నీకంచతుర్విత్రస్యవరుణస్వాగ్నేః । అప్రద్యావాప్యధీవిత
 రిక్షగ్ంశూర్యఋత్యాజగతస్సప్తవశ్సస్వాహా ॥ సూర్యాయేదం
 నమః ॥ అగ్నేభ్యావత్సభివతవ ర్హస్యాయపావర్హసాసన్యా
 మేధయాప్రజయాధనేనస్వాహా ॥ అగ్నయేభ్యావత్సభదం
 నమః ॥ అగ్నే అంగిరశ్శతంతేతంత్యావృతస్సహస్రంతడపా
 వృతః । తాసాంహోదస్యహోమేణపునహో నప్తమాకృధిపునహో
 రయిమాకృధిస్వాహా ॥ అగ్నయేంగిరసభదం నమః ॥ పునరూ
 రానివ ర్హస్యపునరగ్నః పాపాయమా పునర్మహాహివిశ్వతస్వాహా ॥
 అగ్నయభదం నమః ॥ సహరయ్యానివ ర్హస్వాగ్నేపివస్వభా
 రయవిశ్వగ్నియావిశ్వతస్సతిస్వాహా ॥ అగ్నయభదం నమః ॥
 సత్వచాయశ్చిత్తంకరిష్యే । సృవేణాజ్యమాజాయ । ఓం
 భూర్భువస్సువస్వాహా ॥ ప్రజాపతయభదం నమః ॥ ద్వాదశ
 గృహీతేనాజ్యేనసృచంపూరయిత్వా ॥ ఏకం - ద్వే - త్రీణి -
 చత్వారి - పంచ - షట్ - సప్త - అష్టా షవ - దశ - ఏకా

దశ - ద్వాదశ ॥ ఇత్యాజ్యం గృహీత్వా । సప్తతే అగ్నే సమిధ
 స్సప్తహోవస్సప్తయస్సప్తభామప్రియాణి । సప్తహోత్రా
 స్సప్తభాత్వామజంతిసప్తయోగీరాస్సృణాస్సాంఘృతేనస్వాహా ॥
 అగ్నయేసప్తహోత్రభదం నమః ॥ అదితేనమగ్నస్థాః । అనుమ
 తేనమగ్నస్థాః । సరస్వతేనమగ్నస్థాః । దేవసవితేః ప్రాసాపీః ॥
 అనేనశంతుమతీప్రాచయశ్చిత్తహోమేన భగవాన్ సర్వాత్మకః
 శ్రీపరమేశ్వరస్సుప్రవీణాతు ॥ —

అథశంతుమతీస్థానీపాకం

ఆచమ్య - పూర్వోక్త... శుభతిథౌ, శ్రీమతః గోత్రస్య
 నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమాయుష్యాభివృద్ధిక్యారా
 శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం । అగ్నిదార్ధ్యాధిగత శంతుమతీ స్థానీపాకం
 కరిష్యే ।

మంత్రం : అగ్నయేజష్టంసర్వపామి । అగ్నయేస్విష్టకృతే జష్టం
 సర్వపామి । అగ్నయేజష్టం సంవపామి ॥ అగ్నయేస్విష్టతేకృ
 జష్టం సంవపామి । అగ్నయేజష్టం హోత్యామి । అగ్నయే
 స్విష్టకృతే జష్టం హోత్యామి ॥ అగ్నయే జష్టమధివపామి ।
 అగ్నయేస్విష్టకృతేజష్టమధివపామి ॥ పత్స్వివహంతి । వధ

స్తంభలనానాదాయ, న ప్రత్యక్షయతి, న ప్రసావయతి, న గాల
యతి, షీరేభాతీత్యేకే । వకోజీవతండుల చరుగ్ శ్రవయిత్వా
అభిఘాత్య, ప్రాచీనముదీచీనం వోద్వాస్య, ప్రతిష్ఠితమభిఘాత్య,
అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే తత్ప్రస్తుచ్యుప్వస్తీర్య
చరుమథాద్విర్గరవదాయ, చరుమథ్యాదంగుష్ఠ పర్వమాత్రం
నావిర్యస్యనామికాంగుష్ఠేస్తీరశ్చీనమనదాయ । పూర్వా
ర్థాద్విఠాయమనూచీనం - పశ్చాత్పూర్తీయమనూచీనం పంచా
వత్తీనః ॥ అభిఘాత్య । ఓం అగ్నయేస్వాహా ॥ అగ్నయథదం
సమమ । తత్ప్రస్తుచ్యుప్వస్తీర్య । చరుమథ్యాత్పూర్వచర్విరవ
దాయ అభిఘాత్య । హవిః ప్రత్యభిఘాతయతి । ఓం
అగ్నయేతంతమతేస్వాహా ॥ అగ్నయేతంతమతథదంసమమ
పునప్రస్తుచ్యుప్వస్తీర్య అనూచీనం ఉత్తరార్థాత్పూర్వత్ప్రస్తుచ్యుత్తేవ
దాయ । అభిఘాత్య । నహవిః ప్రత్యభిఘాతయతి । ఓం అగ్న
యేస్విష్టకృతేస్వాహా ॥ అగ్నయేస్విష్టకృతథదంసమమ ॥
ఇధృసన్నహనాన్యధిసగ్గస్పృశ్యాన్నాప్రహరతి । రుద్రాయ
తంతీచరామేదంసమమ । అపఉపస్పృశ్య, అస్యకర్మాహోమ
ప్రతిష్ఠాసిద్ధిర్వర్త్యం ॥ పృథికామజయాదిహోమం కరిష్యే । ఓం
చిత్తంచస్వాహా జయాదిబ్రహ్మవిపర నాంతంకుర్వాత్
అత్రబర్హిహిస్సనుంజనంకృత్వా । శమ్యాఅహోహ్య । —

॥ హోమద్రవ్యదానమ్ ॥

అచమ్య - పూర్వోక్త.....శుభలిథా, శ్రీమతఃగోత్రస్య

నామధేయస్య, ధర్మపత్నీసమేశస్య మహాయుష్యాభివృద్ధిద్యారా
శ్రీపరమేశ్వరప్రతీర్థ్యం హోమద్రవ్యతండుల సహితాజ్యదానం
కరిష్యే బ్రాహ్మణమధర్మిన్ ॥ ప్రాజ్ఞుభాషప్రయచ్చతి । ప్రత్య
జ్ఞుభాషప్రతిగృహ్యతి । శ్రీసహస్రవిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య
ఉభాభ్యా మిదింహంపాద్యం । సుపాద్యం । పూర్వదక్షిణపాదం
ప్రత్యక్ష । తతో వామపాదం ప్రత్యక్షయేత్ ॥ ప్రత్యక్షయితారం
దక్షిణభాహుముపస్పృశ్య ॥ నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గో
బ్రాహ్మణహితాయచ జగద్ధితాయకృష్ణాయ గోవిందాయనమో
వమః ॥ నమో స్వనంతాయ నహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాత్మ
శిరోరుబాహవే సహస్రనామ్న పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి
యుగధారిణేనమః ॥ ఇతి పాదాప్రత్యక్ష్యాచమ్య । ప్రతిగృహీత్య
బ్రాహ్మణోమయిమహాఇతి యుజపాత్యావం ప్రత్యభిమృతేత్ ॥
మయిమహో మయియతో మయూందియం పీర్ణం ॥ అపఉపస్పృశ్య
శ్రీసహస్రవిష్ణుస్వరూపాబ్రాహ్మణః యథాభాగశామిన్ గంధాః ।
సుగంధాః । అలంకరణారాక్షసే అక్షతాః । సంతృక్షతాః । సకలా
రాధనైశ్శోభనమస్తు ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ యజుశ్శాఖాభ్యాయనే
గోత్రోద్భవాయ । నామధేయాయ బ్రాహ్మణాయప్రతిగృహీతే
శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయః దాతాధర్మపత్నీసమేతోహం । మమ
జ్ఞాపాసనాంతరిత దోషనివృత్త్యర్థం హోమద్రవ్య తండులసహితాజ్య
దానం । శ్రీయజ్ఞేశ్వర ప్రేతం తామయమానస్తుధ్యమహం సంవదదే
నమమ ॥

మంత్రం : దేవస్యత్వానవితుః ప్రసవే । అశ్వినోర్బ్రాహ్మణభ్యం ॥

॥ పూజోహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్యమి ॥ క్రయనే ప్రతిగృహ్యతే ॥

వీరదానసాదుర్ధ్వార్థం నదక్షిణాతాంబూలం తుభ్యమహం సతి
ప్రదదేనమమ ॥

టాపాసనమ్

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య
నామధేయస్య ధర్మసత్వీ సమేతస్య కుమారా త్తదురితక్షయద్వారా
శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, పూర్వేద్యస్యానుమాపాసనేనననా అద్య
ప్రాశరాపాసన హోమంశంశులైహోమే ॥

చత్వారిశ్యంగాః ... జాతవేదసేనమః ॥ చతుస్సాగరరర్థం
తం - అహంభోఽభివాదయే ॥ ఇతి ప్రాశరాపాసనంక్వత్వా దంపతోన్య
ర్వస్వాదిశందత్వా । మహదాశీర్వాచనంకుర్యాత్ ॥ బంధుభిష్చహం
శీయాతామ్ ॥ శతమానంభవతి ... ప్రతిష్ఠతి ॥

అత్యారోపణమ్

మంత్రం : యాతేఅశ్చయజ్ఞయా శమాస్తయేహ్యారోహత్యాత్మ
నమచ్చావసూని కృణ్వన్నస్మేనర్యాపుహణి యజ్ఞోభూత్వా
యజ్ఞమానీద స్వాంయోనిం జాతవేదోభున అజాయమానస్సు
క్షయ ఏహి ఇతి జపిత్వా । హస్తా అస్మాయుగప్రతిష్ఠస్య ।
ముఖేక్షివేత్ ॥ త్రినారమితి కేచిత్ ॥ పునరాపాసనవేళాయాం
టాపావరోహేతి మంత్రేణ ఉపావరోహణం కుర్యాత్ ॥

- సమిధారోపణమ్ -

అయంతేయోసిర్ బుత్తియోయతోజాతో అరోచథాః । తం
జానన్నగ్న అరోహాధానోవర్ధయారయి ॥ ఇతి సమిధాగ్రం కింది
ద్విధ్య । ప్రజాతంన్నిధాయ ॥ జౌసాసనికాలే సమిదాధానం కుర్యాత్
శద్యథా ॥

- సమిదాధానమ్ -

మంత్రం : ఆఽహ్వనస్సుప్రతీః పురస్తాదగ్నేస్వాం యోనిమానీద
సాధ్యా । అస్మిన్నగ్నస్థే అధ్వత్యర్హస్మిన్ విశ్వేదేవాంజమాన
శ్చనీదత ॥

మంత్రం : ఉద్యుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేన మిష్టాపూర్వేనగం
స్యజేధామయంచ పునః కృణ్వన్ స్వాపిశరం యువానమన్వా
తాగం నీత్యయి తంతుమేతం ॥ ఇతిమంత్రద్యయేనహస్తాభ్యాం
తాం సమిధం లోకికాగ్నానిక్షిప్య ॥ తథాతంత్రం ప్రయోజ
యేత్ ॥

- అత్రపునస్సంధానాదిసంబంధిశ్లోకాః -

శ్లో॥ అశ్రున్వారోహణాత్పూర్వమనలేశాంతిమాగతే, పునస్సంధా
నవేళాయా మాదానోపావరోహణం ॥ తథాచ ॥ అగ్న్యాచారివీహ
నోయత్పిరకాలగతోభవేత్ ॥ పునస్సంధానవేళాయా మాదానోపావ

రోహణం || అత్రకాలశబ్దమునుపర్యాయః || నాశంకతేస్నాయదికుక్షి
మధ్యే || కుర్యాత్తదస్నానమునంబునసాత్ || బహిర్జేనాశ ముపైతి
వహ్ని || సుధాసమగ్నైర్విదితాకితాస్నా || అత్రసమనం ఉపావరో
హణమితిజాతవ్యం || విచ్చిన్నవహ్నిస్సంధానే పరిధీన ప్రహరేన్నతు
చరుంజయాదికంకుర్యాన్నసంధేహః కర్తవ్యం || తిథాచ || పునస్సంధా
నపహ్నాతు || పరిధిప్రహృత్పహ్ని || బర్హస్పరుజనం కుర్యాచ్చమ్య
ఏవనసంశయః || శ్లో || మాసప్రత్యేయేషు క్షప్తస్సంపాత్యాత్మసేద్విరుణం
భవేత్ || త్రిసుణంసవమానేతు పంచక్షప్తాచ్చాణివత్సరే || గంధాం
తరే || శ్లో || అలస్యద్యోవిచ్ఛదే || ద్వాదశాహారకృచ్ఛకం ||
మాసాం తేక్షప్రచ్ఛయుగ్మస్తు || పంచక్షప్తాప్రచ్ఛాణివత్సరే || అష్టాద్వితీయ
వర్సాంతే || ఏకాదశత్యసీయతే || తుల్యశ్చతుర్వర్సాంతే || త్రింశత్సప్త
ప్రచ్ఛాణదాహ్యతాః || తతః పరేషా మర్షానాం ప్రత్యేకం దశకాదయః
కుర్యాదేవం ప్రయత్నేన || ప్రాయశ్చిత్తం రిథానతః వప్రుస్తప్తమితం
థాన్యం || త్రిప్రస్తప్తమితం ఘృతం తౌపాసనార్థమాఖ్యాతం || పత్తరస్య
మనీషిభిః ఇతిహోమదన్యదానంకుర్యాత్ || ముష్టివాన్విచ్ఛతుష్టయం ||
యః || శ్లో || ధాన్యమూసంతుకుడపా || ముష్టివాన్విచ్ఛతుష్టయం ||
చత్వారః కుడపాః ప్రస్తః || చతుఃప్రస్తస్సదాధకం || అష్టాధకోభవేద్రో
ణోద్విద్రోణశూర్పరృడచ్యతే || సార్ధశూర్పభవత్థాత్ || సర్వశాస్త్రవి
దాంమతం || షోడశిముష్టిర్వాప్రస్తః || హోమవిశిష్టా || యదానంధీయతే
వహ్నిః || ప్రాతర్వ్యవృంతి నేసేవా || తదానాయనిజానీయా త్నాయమా
హుతిపూర్వకం || కించ || యదానంధీయతేవహ్నిః || ప్రాయశ్చిత్తపుర
స్సరం || తదానాయనిజానీయా త్నాత్రికో హోమంతితివరమ్ || తథాచ ||
విచ్చిన్నవహ్నిమాధాయ || కర్మాంగం విధివద్విజ్ఞః || సాయమారభ్య
జాహుయాదాహుతీనాం చతుష్టయం || ప్రతిసత్త్విర్వసంధానం || కర్మ
కర్మనివాళసం || సంధాయ త్రిదిశం వాయుత్వాస్వానీహకం సమాచరేత్
|| శ్లో || నిత్యోపాసనంకల్పే || ప్రశీతామూరకేతథా || విప్రశీర్గవనే

తిష్ఠే ర్గ్నసాన్యత్యోపధాన్యః || ఉపస్థితాయాం భార్యాయాం అగ్నింత్య
జతిమూఢధీః || అపగ్నికథిత్రయోత స్సర్వః ర్భుబహిషకృతః || ద్వాద
శాహ మనగ్నిశ్చ సంధ్యాహోమోనశీయం || చతుర్వేదధరోవిప్ర
త్యాప్రదపవః సంశయః || సంధ్యానిష్ఠాచరుంహోమం యావజ్జీవంసమా
చరేత్ || సత్యతేహ్యం కేచాపిత్వేన గచ్ఛత్య ధోద్విజః || ప్రాతర్హో
మస్సంగహంతప్రాయంతం సవరాడికాః || హోమకాలస్సవిజ్ఞేయా
హ్యస్యస్యధాలంకునం స్మృతం || శ్లో || కర్తాచదూరభార్యాచేదాబ్ధికేన
ముఽన్వితే || అయాత్వేత్సగ్నిసంధానం హోమాంతేచ విపరయేత్ ||

|| అత్యారోపణ విధిః ||

శ్లో || స్ఫుటమంత్రం జపేద్వాయుమాసమాప్తేర్నిగ్నహ్యవః ||
ఏవంత్రివారముక్త్యాస్నా తప్తహ సంముఖేక్షి వేత్ || నిత్యమాపాసనే
కాలేనమనంయోనయత్సతః || సర్వమాపాసనంకల్పత్యా చాత్మనాన్య
రోపయేత్పునః || శ్లో || ఉపావరోహణామర్హ్యం అనలేశాంతిమూగతే
పునర్నిగ్నిప్రతిస్థాస్య పున స్త్యేతసమీధనం || ఉపావరోహణాత్పూర్వం
ప్రాయ తేనూతకర్మయం || కల్పత్యాచౌపాసనంసాంగ మగ్నిమాత్మని
నిక్షి వేత్ || తిలకవిషయః || పూర్వభాగేతు మేఘాపీ దక్షిణాఽఽయః
గ్నయోధవేత్ పశ్చి మేఘాధసంతాప ముత్తరంమరణంధువం || గృహ్ని
యాన్యస్యతోధస్య ఆయుర్వృద్ధిరేవదివే || జలసంయు క్తితిలకధారణం
నిష్కలంభవేత్ || అభ్యసంయు క్తితిలకం || పుత్రదారాభివృద్ధయే ||
భగ్యురథారణంచైవ || సమాగోపాహార్యః సమాగోపణతఃపశ్చా
ద్ధారణంసంబంధవేత్ ||

—|| పునస్సంధానవిధి స్మరూప్తా ||—

గర్వాధానమ్

మునుస్సాత్తాయాం భార్యాయాం శుభేహనిదంపతీ మంగళ
స్నాతౌభూత్వా || ప్రాతస్సంధ్యావందన మాపాసనంకల్పత్యా ||

(ఆచమ్య) పూర్వోక్త ... శుభతిథా! దంపత్యోః ఆయుర్వ్యో
యశో బలాభివృద్ధ్యర్థం । మమఋతుస్సౌతాయాం భార్యాయాం
ప్రథమగర్భసంసారద్వారా సర్వగర్భశుభ్యర్థం! రాత్రాకరిష్యమాణ
గర్భాధానాం గత్వేన దేవతాహ్లాద్యం కర్మకరిష్యమాణః శదాదా
గృహభూభాండ ఆశ్రిదేహ ద్రవ్యసలపదార్థ శుభ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాంత్య
ర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజన్మస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే
అదానిర్విఘ్నైశ్చ సవరిసమావాప్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాం కరిష్యే
ఓం గణానాంతాగణపతిగ్ం హవామహే స్వస్తిసంభాధే

వ్యభయన్మో అస్తు శుభగ్ం శుభమ్ ॥

ఆచమ్య పూర్వోక్త ... శుభతిథా దంపత్యోః ఆయుర్వ
్యో యశో బలా భివృద్ధ్యర్థం మమఋతుస్సౌతాయాం భార్యాయాం
ప్రథమగర్భసంసారద్వారా సర్వగర్భశుభ్యర్థం రాత్రాకరిష్యమాణ
గర్భాధానకర్మాం గత్వేన దేవతాహ్లాద్యం కర్మకరిష్యే ॥ దేవతా
హ్లాదనం కుర్యాత్ ॥ తతో హుతేన వస్త్రాణి ధృత్వా ఽశీర్వచసంప్రాప్య
బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్ ॥ బంధుభిస్సహ భుంజిత ॥ రాత్రౌ సంధ్యావం
దన మాపాసనభోజనంచ కృత్వా । పశ్చాన్యామే శుభేలక్ష్మే గర్భా
ధానం కర్తవ్యం ॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త ... శుభతిథా దంపత్యోః
ఆయుర్వ్యో యశో బలాభివృద్ధ్యర్థం మమఋతుస్సౌతాయాం భార్యాయాం
ప్రథమగర్భసంసారద్వారా సర్వగర్భశుభ్యర్థం గర్భాధానా
భ్యంకర్మ కరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన శదాదా శుభ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం
శాంత్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజన్మస్సహ కర్మణః పుణ్యాహవాచనం
కరిష్యే । అదానిర్విఘ్నైశ్చ సవరిసమావాప్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి
పూజాం కరిష్యే ॥ గణాధిపతిపూజాం కర్మణః పుణ్యాహవాచనంచ
కుర్యాత్ ॥ తతో సుమంగళీరియం యవం వస్త్రాణి ద్వాభ్యాం వధూ
వరయోర్హుతనస్త్రాణి దద్యాత్ ॥

మంత్రం : సుమంగళీరియం వధూ రిమాంగ్ సమేతవశ్యత ।
॥
సౌభాగ్యమస్త్యై దత్వా యా సమీపేశేతస ॥ ఇతి వధ్యాః ॥
యువనస్తాని నివేషసాహాధే యువోరచ్చిద్రా మంతవోహ
॥
సర్వాః అవాతిరత మన్యతాని విశ్వేశేన మిత్రావరుణానచేథే
॥ ఇతి వరస్య ॥ తత్తద్దాతృనామనదేత్ ॥ తతో వధూవరయో
ర్వస్త్రాని తేహిరణ్య మంత్రార్థయా శ్చేవిశ్వేభిరితి మంత్రేణ
సన్నహ్యతి ॥

మంత్రం : అశ్చేవిశ్వేభి స్వస్తికదేవై గూర్వానంతం ప్రథమ స్పీద
యోనిం కులాయినం స్మృతవంతగ్ం సవిత్రే యజ్ఞం నయ యజ
మానాయపాధు ॥

ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథా ॥ మమ ఆయుర్వ్యో
యశో బలాభివృద్ధ్యర్థం ఋతుస్సౌతాయాం భార్యాయాం ప్రథమగర్భ
సంసారద్వారా సర్వగర్భశుభ్యర్థం గర్భాధానాభ్యంకర్మ కరిష్యే ॥
॥ తతో వరః ॥ నారికేళఫలపుష్ప తాంబూల హిరణ్యాక్షతాన్
గృహీత్యా ॥ ఆరోహోరు మిత్యనువాకం సమావేశేన నేజపేత్ ॥

మంత్రం : ఆరోహోరు ముఽబర్హరస్వబౌహుం పరిష్కంజస్వబౌ
హుం సుమనస్వమానః తస్మాం పుష్పతం మిథునాసయోనీ
బహిర్గోషజాం జనయంతై సకేశసా । ఆర్దియారణ్యాయత్రా

మంధత్పురుషంపురుషేణశక్రః తదేతా మిధునా సయోనీ
 ప్రజయోమృతే నేహగచ్ఛతం । అహంగర్భ మదభామోషధి
 వ్యహంవిశ్వేషు భువనేష్వంతః । అహంప్రజా । అజనయం
 పితృణా మహం జనిభ్యో అపరీషుపుత్రాన్ । పుత్రిణే
 మాకుమారిణా విశ్వమాయు ర్వ్యశ్శుతం । ఉభాహిరణ్యవేశసా
 వీత్రిహోత్రా కృతదగ్ధసూదశస్యంత్యా మృతాయకగ్ శమూ
 ధోరోమశగ్ నాథో దేవేషు కృణుతోదునః॥ విష్ణుర్వ్యానిం
 కల్పయతు త్వష్టాదూపాణిపిగ్ శతు । అసించతు ప్రజాపతి
 రాతాగర్భం దధాతుతే । గర్భంధేహిసినీవాలి గర్భంధేహి
 సరస్వతి । గర్భంతేఅశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరప్రజా ।
 హిరణ్యాయా అరణీయన్నిర్మంథతో అశ్వినౌ॥ తంతేగర్భగ్
 హావామహే । దశమేమాసిసూతవే । యథేయంవృధివీ మహి
 తివంతీ గర్భమాదధే । ఏవంత్యంగర్భమాధత్స్వ దశమేమాసి
 సూతవే । యథాపృథివ్యగ్ని గర్భాద్యార్వ్యశేంద్రేణ గర్భిణీ॥

వాయుర్వృథా ద్విశాంగర్భ ఏవంగర్భం దధామితే । విష్ణోశ్చే
 ష్టేషు హిరణ్యసూన్యం నార్యాన్యంగవీన్యాం । పుమాగ్ సంగర్భ
 మాధేహి దశమేమాసిసూతవే । నేజమేషపరాపత సపుత్రః
 పుత్రరాసత । అన్యైమే పుత్రకామాయెగర్భ మాధేహి
 యాపుమాన్ । న్యస్యయోనిం ప్రతి రేతోగృహణ పుమాన్
 పుత్రోభయతాం గర్భో అంతః । తంమాతా దశమాసో
 విభక్తు సజాయతాం సీరశమన్వానాం ఆతేగర్భో యోనిమేతు
 పుమాన్ బాణధవేషునిం । ఆప్వీరోజాయతాం పుత్రస్తే దశమా
 న్య॥ కరోమితేప్రాజాపత్య మాగర్భో యోనిమేతుతే॥ అనూ
 హః పురోగోయతా మశోగోవిశాచధితః । పుమాగ్ నే
 పుత్రోగోగరితం పుమాసమజాయతాం । తానిభద్రాణిబీజా
 భగ్యపృథాజనయంతౌనా । యానిభద్రాణిబీజాన్యప్రభాజన
 యంతౌనా తైస్త్వంపుత్రాన్ విందస్యసాప్రసూరేనుకాభవ ।
 కామన్యన్యధ్యతాం మహ్య మపరాజతమేవమేయం కామం

మంథత్పురుషంపురుషేణశక్రః తదేతే మిధునా నయోనీ
 ప్రజయోమృతే నేహగచ్ఛతం । అహంగర్భ మదధామోషధీ
 వ్యసంవిత్తేషు భువనేష్వంతః । అహంప్రజా । అజనయం
 పితౄణా మహం జనిభ్యో అపరీషుపుత్రాన్ । పుత్రినే
 మాకుమారిణా విశ్వమాయు ర్యవృత్తుం । ఉభాహిరణ్య వేశసా
 వీత్రిహోత్రా కృతద్యసూదశస్యంత్యా మృతాయకగ్ శమా
 ధోరోమశగ్ శాథో దేవేషు కృణుతోదువః । విష్ణుర్వ్యం
 కల్పయతు త్వష్టారూపాణిషిగ్ శతు । అసించతు ప్రజాపతి
 రాతాగర్భం దధాతు తే । గర్భంశేహిసినివాని గర్భంశేహి
 సరస్వతి । గర్భంతేఅశ్వినౌ దేవావాధతాం పుష్కరసభా ।
 హిరణ్యాయీ అరణీయన్నిర్మంభతో అశ్వినౌ । తంతేగర్భగ్
 హవామహే । దశమేమాసిసూతవే । యశేయంప్రథివీ మహీ
 తిష్ఠంతీ గర్భమాదధే । ఏవంత్యంగర్భమాధత్వ దశమేమాసి
 సూతవే । యథాప్యథివ్యగ్ని గర్భాన్యార్యశక్రేణ గర్భిణీ ॥

వాయుర్యథా దిశాంగర్భ ఏవంగర్భం దధామితే । విష్ణోశే
 ష్టేన మోషేణాస్యాం నార్యాంగవీన్యాం । పుమాగ్ నంగర్భ
 మాశేహి దశమేమాసిసూతవే । నేజమేషపరావత సపుత్రః
 పునరావత । అస్మైమే పుత్రకామాయైగర్భ మాశేహి
 యాపుమాన్ । వ్యస్యయోనిం ప్రతి శేతోగృహణ పుమాన్
 పుత్రోధీయతాం గర్భో అంతః । తంమాతా దశమాసా
 విధర్ష సజాయతాం పీరతమస్మానాం ఆతేగర్భో యోనిమేతు
 పుమాన్ భాణ్యవేషుధిం । అవీరోబాయతాం పుత్రస్తేదశమా
 స్య ॥ కరోమితేప్రాజాత్య మాగర్భో యోనిమేతు తే ॥ అమా
 నాగ్రోరోబాయతా మశోరోపిశాపధితః । పుమాగ్ స్తే
 పుత్రోనాగతం పుమాననుజాయతాం । తానిధద్రాణిబీజా
 నస్యైష భాజనయంతునా । యానిభద్రాణిబీజస్యైష భాజన
 యంతునా తే స్వంపుత్రాన్ విందస్యసాప్రసూశేనుకాభవ
 తామస్యైషుధ్యతాం మహ్య మపరాజితమేవమేయం కామం ॥

కానుచు దేవతల మేవా యో సమర్థయః ఇతివత్సీమభిమంత్ర్యః ।
 యథాస్థాన ముపవేశ్య ॥ గర్భాధానముచూర్త స్సము
 హారోస్తుసుముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహణా
 మానుకూల్యఫలసిద్ధిరస్తు ॥
 పూర్వోక్త ... శుభతీక్షా గర్భాధానాంగత్యేన సత్సంతాన
 సాభాగ్యాభి వృద్ధ్యర్థం ఫలప్రదానవచితమ్య ॥
 మంత్రం : మాసిమాసిచ్చష్టా న్యుపయంతి । మాసిమాసిచ్చప్రగ్రహణ్య
 గృహ్యంతే । మాసియాన్యేష వీర్యం దధతి । మాసాన్ సతి
 ప్షిత్యా । ఉపపిష్టాన్ మాసా వృష్టాన్యవయంతితస్మాద్విశ్వా
 దోషధరుః ఫలం గృహ్యంతి ॥ యాః ఫలిసిర్యా అఫలా అభుష్మా
 యాశ్చ పుష్పిణీః బృహస్పతిప్రసూతా స్తాన్ గోముంచంత్యన్ ॥
 హసః ॥ ఫలం మనో రధః ఫలం పుత్రప్రాత్రప్రవర్ధనం ఫలదానాదన
 హ్యం మేపానానాశయకేశిన ॥ ఫలం మనో రధ ఫలం పదదాతిన
 దాశ్చణాం । పుత్రప్రాత్రాభివృద్ధిం చ శ్రయం పుష్టిం ప్రయచ్చమే ॥
 ఇదం ఫలం సంతాంబూలం సదక్షిణాకం శ్రీమహావిష్ణువీతింకా
 మచుమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమను ॥ ఏవం సర్వత్ర
 బ్రాహ్మణేభ్యో ఫలప్రదానాదీకందత్వాఽశీర్వచనం ప్రాప్య ॥
 శయాన్యైగారే ఖట్యోష్ణతీ ప్రాబ్ధిఖట్యోష్ణతీ ॥ వృద్ధసువాసి
 సిద్ధ్యై కంఠుకసహిత దక్షిణతాంబూలం ఫలప్రదానాని దత్వా
 తయా సహసం విశేతే ।

ఇతి గర్భాధాన ప్రయోగః

తత్ర శోకః

ప్రీతుం సోః ప్రథమో నిషేక ఉచితః సంభోగ ఆద్యై రవే ।
 గర్భాధాన మితిబృహతీ విబుధా సద్భాసే మాన్యవహి ॥ వాక్యం ॥
 ఋతుకాలా త్సార్వమేన ప్రీగమనం సమావేశనమిత్యర్థః । ఆరో
 హోరు మిత్యనువాక శ్చెషగ్ం సమావేశనేజచేత్ ॥ ఋతుగమనం
 గర్భాధానమిత్యక్తం ॥ అత్రవిష్ణుర్యోసం కల్పయత్వీతి సత్సీమభి
 మంత్రయేత్ ॥ ఋతుస్వార్థావికప్రీణాం । రాత్రయష్టాదశస్మృతాః
 చతుర్భిన్ స్త్వితరైస్వార్థ ముచోభి స్సర్వసమ్యక్తే ॥ తాసామూద్యా
 శ్చత్రసస్త్రి సింద్యా ఏకాదశీచయూ । త్రయోదశీచ శ్చెషాస్తు ।
 ప్రశస్తాదశరాత్రయః ॥ శోః షోడశర్థ ర్నిశాప్రీణాం । తస్మిన్ యు
 గ్యాసు సంవిశేత్ । బ్రహ్మచార్యేన పర్యాణ్యద్యాశ్చ త్రసశ్చ వివర్జ
 యేత్ ॥ కించ ॥ మూత్రం ॥ చతుర్థి ప్రభృత్యా షోడశీ ముత్రరా
 ముత్రరాం యుగ్మాం ప్రజానీశ్రయస మృత్యుగమనమిత్యవదిశంతి ॥
 స్నాతారజస్వలం యాతుచతుశ్చేహని శుద్ధతీ । కుర్వాద్రజోనిన్వ
 త్నాతు ॥ దైవప్రీతాదికర్మచ ॥ సాధ్యుచారానతానతాన్ రజోయాన
 త్రవర్తతే । రజోనిన్వత్ గమ్యాప్రీ గృహకర్మణచేవహి ॥ షడమే
 హనిచండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మహుతిని తృతీయే రజకీప్రాక్తా । చతుశ్చ
 హని శుద్ధతీ ॥ చండాల్యాదిగమనే యావాన్ ప్రత్యవాయ
 స్తావాన్ రజస్వలాగమనేపి ॥ తథాచ శ్రుతిః । త్రిసోరాత్రీర్వ్రతంచరే
 తి ॥ ఏవంచతురదినవర్త్య స్మరణం రజోనిన్వ త్తివిషయం ॥ ఋతు
 స్నాతాస్తు యోభార్యాం సన్నిధానోగచ్ఛతీ । ఘోరాయాం
 ప్రాణహత్యా యాయుజ్యతే నాత్రసంశయః ఇత్యాదౌ సన్నిధిగ్రహ
 ణాత్ । అసన్నిధానదోషః । ఋతుకాలాభిగామీస్వార్థ త్వద్దారనిరత
 స్మదా । పర్వవరం వ్రతేష్టేవాం తద్వహో రతికామ్యయా । సక్ష్మ
 దేవప్రీయం గచ్ఛేదేకస్యాం సశిసర్వదా । సద్విష్టైర్వా ॥ ఇతి

విజ్ఞానేశ్వరచననాచ్చ ధాతుక్షయరోగాదిస్మరణాచ్చ ॥ అపరరాత్రే
 బ్రహ్మసూత్రం పృష్ట్యో ననీతంకృత్యాప్రియంగచ్ఛేత్ ॥ తదుక్తం ॥
 మూత్రేతేషునక్షీణేకే పురీషేనామకర్మకే ధారయేద్బ్రహ్మసూత్రంతతు
 మైగునంచ నవీతకృత్ ॥ కించ అపరరాత్రౌ సంవేశనంశుభం ॥ ఇతి
 జ్యోతిషం ॥ పూర్వరాత్రౌ నసంవేశయేత్ ॥ ఇతిబోధాయనః ॥ ప్రజా
 కామ స్వపరరాత్రౌ స్వదార మైగునంసూర్యుత్ ॥ ఇతిఅఖండాదర్యే
 ॥ తథాచ ॥ పూర్వరాత్రౌ వ్యవీతేతుసంగచ్ఛే ద్రతిమందిరం పాదా
 ప్రత్యాశయేత్సమ్యక్ పృశ్యాచ్చమూర్తిం సమావిశేత్ కించ ॥ శుభేదినే
 శుభలగ్నేనశ్యావ్యామే త్రియంగచ్ఛేత్ ॥ చర్మిత తద్రాత్రిత్యతీయ
 భాగే నత్పుత్రమిచ్చు పురుషుః హితపుష్ ॥ భగ్వంపరిష్టా దివాధర్మ
 వత్సీం ! యజ్ఞోష్ఠీత్యేవ పక్షామువేయాత్ ॥ అత్రమాధ్యాది
 దోషోనాస్తి ॥ కింతు ॥ ఆశుషానైవ నదోషః ॥ మూఢయోగురు
 శుక్రయోః ॥ మలమానేరి తత్కుర్యాదుక్తకాలే నదోషభాక్ ॥
 నిత్యయానేగ్నిహేత్యే ప్రాశనాంతేషుచ పసు ॥ నధూప్రవేశమాం
 గలేన్ ॥ నమాధ్యంగురుశుక్రయోః ॥ కించ ॥ శ్లో ॥ మాసప్రయుక్త
 కార్యేషు మూఢత్వంగురుశుక్రయోః నదోషకృత్తదామాసలక్షణో
 బలనాసతి ॥ మాసప్రయుక్తకార్యేషు మూఢత్వంగురుశుక్రయోః ॥
 తిథిమాసాక్షిణోమాశ్చ ॥ నమ్యః కాలవిధేర్యలాత్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో ॥
 గ్రాభ్యర్చ్యాన్నిశాంతేషు నగురునతయోర్బ్రాహ్మణ్యార్థేన మాధ్యం ॥
 జహ్యత్యాగంలస్యరోహ ధ్యంగురు మయనం యామ్యమానాధిమానే ॥
 ఏతచ్ఛ్రాంతిమా జేరథగురు సితయోర్బ్రాహ్మణ్యేన గామే ॥
 చాఘోహాకేశమాధ్యే ॥ వతమసి నగమారంధ మార్యోనకుర్యాత్ ॥

—ఓం తత్సత్ —

అథపుగ్ం సువనమ్

వ్యక్తేగ్నే తృతీయమాసి శుభతిథౌ ॥ దంవతీమంగళసామై

భూభ్యా ॥ ప్రాశస్సంధ్యానందనానం తరహాపాసనంకుర్యాతాం ॥
 స్యగ్రోభస్య యాప్రాచ్యదీచీవా శాఖాతత స్సవృషణాగ్ంశుంకామా
 మౌత్య ॥ పుణ్యనక్షత్రేషువా నీమంతేససహవా పత్నాఃపుంసువనం
 కుర్యాత్ ॥

— తత్త్వేవం ప్రయోగః ॥ —

అచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య
 నామగేయస్య ధర్మచిత్తీనమేతస్య మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా
 శ్రీమతమేశ్వరప్రీత్యర్థం అప్యాం (మమ) భార్యాయాం జనిష్యమాణ
 గర్భస్య పుంసూపతాప్రాప్తిద్వారా గర్భసంపిండశుభ్యర్థం పుగ్ంసువ
 నాభ్యంతర్య కరిష్యమాణ సదంగత్వేన తదాదా ంభ్యర్థం పృథ్వీర్థం
 భాగ్యర్థం నుభ్యుదయార్థంచ మహాజ్ఞైస్స సృహ స్స పుణ్యాహవాచనం
 కరిష్యే ॥ అకానిర్యిష్టేషున పరిమమావాప్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి
 పూజాం కరిష్యే ॥ ఓంగణానాంత్యా గణపతిగ్ం హవామహే ...

స్వస్తింభూగేష్వ భయన్మోఽస్తు - శుభగ్ం - శుభమేనధూందక్షిణత
 తుల్యేత్య ॥ స్వయము తరతతతతీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త
 ... శ్రీమతమేశ్వరప్రీత్యర్థం అప్యాం (మమ) భార్యాయాం జనిష్య
 మాణ గర్భస్యపుంసూపతాప్రాప్తిద్వారా గర్భసంపిండశుభ్యర్థం పుగ్ం
 సువనాభ్యంతర్య కరిష్యే ॥ పుగ్ంసువనాంగ త్వేన ఉభయోరక్షణార్థం
 రత్నాంధికం కరిష్యే ॥ తదంగణాద్యో పచారపూజాం కుర్యాత్ ॥

విశ్వేశ్వరభూమి విధిప్రదక్షాంబధ్యయాత్ ॥ విశ్వేతాతే సవనమప్రవా
 త్యామాయార్థ మగునన్నిద్రసువ్యతే ॥ పారావతం యత్పురుసం

భృత్యంస్సప్తావ్యణోశ్చరభాయ ఋషిబంధనే । ఇతివరస్యదక్షిణాకరే
బధ్నాతి ॥ బృహత్సామేతి వధ్నావానుకరే బధ్నీయాత్ ॥

మంత్రం : బృహత్సామనుక్షత్రభృద్వృద్ధిస్త్రియం త్రిమృభాజశ్శుభి
తముగ్రవీరం ఇంద్రాస్తోమేన పంచదశేన మధ్యమిదంవాతేన

సగరేణారక్ష రక్షాబంధనముచూర్త స్పృముచూర్తోఅస్తు ...
సుముహూర్తకారే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహణామాను
కుల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

॥ ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభభిక్షా అస్యాం (మమ)
భార్యాయాం ... తుధ్యర్థం పుగ్గంసువన హోమంకరిష్యే । బ్రహ్మస
నాగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రాసాదనాంతే వృషణాకృతిఫలద్యయ
సహిత వటాంగరం దృచశ్శుశ్రౌ నూతననమ్రంచ పాత్రాణామస్త
రతః సకృత్ప్రయుంజ్యాత్ । పవిత్రకరణ ద్వాజ్యభాగాంతే । అన్య
రభాయాంధాతాదదానునోరయ విచిత్రమృభిరగ్రస్త్యాహ్వాదాకీరిణేతి
చశస్యభిః ప్రతిమంత్ర మష్టాజ్యహవిర్హుత్వా । చతుర్థహితేన
సుచంపూరయిత్వా । ఏకం, ద్వై, త్రి, చత్వారి - సంచేతి పంచా
వతీనామ్ ।

మంత్రం : 1. ఓం ధాతాదదాతునో రయిమిహానోజగత్సప్తభిః ససః

పూర్ణేనవాచభాస్వాహ ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥

మంత్రం : 2. ధాతా ప్రజాయా ఉతరాను ఉత్రాతేదంవిశ్వంభువనం

॥ జాన ॥ ధాతాపుత్రంయజమానాయ ధాతాతస్మాఉహవ్యం
భృత్యవస్త్రిభేమస్వాహ ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥

మంత్రం : 3. ధాతాదదాతునోరయిం ప్రాచీం । జీవాతుమక్షితాం ।
మమ దేవస్యధీమహి సుమతిగ్ం సత్యరాధసస్వాహ ॥ ధాత్ర
ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : 4. ధాతాదదాతు దాశుషేవసూని ప్రజాకామాయ
మీఘుషేదుగోణే తస్మైదేవా అమృతాస్సంవ్యయంతాంవిశ్వే
దేవాసా అదితి స్సజోహస్వాహ ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥

మంత్రం : 5. యస్త్వాహ్వాదా కీరిణామన్యమానోమర్త్యంమర్త్యోజోహ
ఓం చాతవేదోయశోఅస్మాసు ధేహిప్రజాభిరగ్నే అమృతత్వ
మస్వాగ్స్వాహ ॥ అగ్న్యేహితవేదస ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : 6. యస్మైత్వగ్ం సుకృతేజాతవేద ఉజోకమగ్నే కృణవ
గోమం అశ్వినగ్ంసపుత్రిణం వీరవంతం గోమంతగ్ం రయింస
శతస్త్వస్వాహ ॥ అగ్న్యేహితవేదస ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : 7. త్వేసుపుత్రశసా నృత్రన్ కామకాతయః । నత్యా

మింద్రాతిరిచ్యతేస్వాహా ॥ ఇంద్రాయపుత్రిణ ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : 8. ఉక్తక్తే సోమఇంద్రం మమాద । నీధేనీధేమఘవానగం

సతాసః యదీగంసభాధః పితరంసపుత్రాస్సమానదత్తా అవశే

హవంతేస్వాహా ॥ ఇంద్రాయమఘసత ఇదంనమమ ॥ - ఇధృ

సన్నహనానృద్ధిసగ్ స్పర్శా గ్నోప్రహరతి రుద్రాయతంతి

చరామేదంనమమ అవశేషస్పృశ్య । అస్యపుగంసువనశర్మణః

హోమప్రతిష్ఠాసిధ్యర్థ్యం వృద్ధికామజయోదిహోమంకరిష్యే ॥

సృవేణాజ్యమూదాయ ॥ ఓంచితంచస్వాహా ... జయాది

బ్రహ్మవిసర్జనాంతే భవత్కృతృబ్రహ్మత్వదక్షిణాం మనసా

త్సాహ పరిమితహిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే-నమమ ॥

ఇతి బ్రహ్మత్వదక్షిణాం దద్యాత్ ॥ అత్రపరిధిప్రహరణం

కుర్యాత్ (లేపకార్యంనవిద్యతే) - అనవసార్తయా కుమా

ర్యా ఉత్తరేణాగ్నిం దృవతుత్తేణ ఫలసహితవటశుంగాం

వేషయిత్వా । నూతననస్త్రేణపరిపావ్య అపరేణాగ్నిం పత్యం

ప్రాజ్ఞుతీమత్రానాం నిపాత్య । స్వయంచప్రాజ్ఞుఖి స్తవన్

పుగంసువనమ నీతియజమా అంగుష్ఠతరసిభ్యాంపత్యాః

దక్షిణేనాసికాచ్చిదే తద్రసంనినయేత్ ॥ పుగంసువనమసే ॥

సాపి తంరసం గర్భపర్యంతంగిరతి ॥ అభిష్యే త్యభిమృశ్య ॥

మంత్రం : అభిష్ఠ్యానాం దశభిరభిమృశామి దశమాస్యాయసూతవే ।

యథాహోమఃపవతే యథాసముద్రపజతి । ఏవంతేగర్భపజతు

మహాజరాయణా నిష్కమ్యప్రతిపిషత్వా యుషి । బ్రహ్మ

వర్షసి యశసిపిశ్యేన్నాద్యే దశమాసాంచ్య శయానోధాత్రా

హితధాకృతమ్ । ఐతుగగ్నో అక్షతో జీవోజీవంత్యాః ।

అయమనీర్యమయత గర్భమాహోదేవీ స్పరస్వతి ॥ ఇతిపత్నీమభి

మృశ్య । తిలదేవద్యన్వేతి ద్యాభ్యామవోక్షేత్ ॥

మంత్రం : తిలదేవద్యన్వ సమాగ్ంసనునీ నోదశమ్ । నప్తిత్యనవద్య

న్వ సమాగ్ంశేషునస్నావసు నబదమపిమజ్జసు । నిరేతుపుశ్చి

శవలగ్ం శునేజరాయ్త్వే ॥ ఇత్యవోక్షేత్ ॥ తతోనూతన

వస్త్రాణిధృత్వా శీర్వచనప్రాప్య ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥

పుగంసువనమ్ సమాప్తమ్

తృతీయాః

భో ॥ తృతీయేవాచతుశ్చేవా మాసిపుంసుననంభవేత్ ।

స్వకేగర్భభవే త్యాగ్యం । నీమంతేనసహాగవా ॥

భో ॥ శుక్లీనే పుంసునంకృత్వా వక్షేవాసప్రమేపివా నీమం

భో స్నాయనంకార్యం శకుర్యాత్పుంసువనంయది ॥ పుంసువంప్రాగ్ని

నిర్మర్త్య తతస్త్రిమంశమున్నయేత్ నీమంతోన్నయనం ప్రోక్ష మాస
ర తిథిరాశిణో ప్రథమం సననంకార్యం సార్థం నీమంతకర్మాణా ॥ ఇతి
వచనాత్ । నిమిత్తస్యపూర్వభావిత్వాత్ప్రథమవరిగణనమ్ ।

శ్లో॥ కాలాతీతావికర్మాణి ప్రాపున్నంతూ త్తరాశిచ కాలా
తీతావికృత్యైవ । విదధ్యాదుత్తరాశితం । ఇతినియమాచ్చ పుగ్ంసు
వనస్య పృథక్కాలంననిరీక్షేత ॥ వాక్యం ॥ ఆధారపంపార్థముఖేన
సర్వేషాంగర్మాణా మయంపంపార్థితి । ప్రథమగర్భవన పుగ్ంసు
వనం ॥ పుమాంసం జనయతీ త్యావ సంబవచనం । గర్భగర్భ కర్త
వ్యతాపరమితి పుత్రేపునా ప్రతిగర్భం కర్తవ్యమితి ॥

శ్లో॥ మృతోదేశాంతరగతో భర్తాప్రియద్య సంసక్రాతా
దేశగోవా గురుర్వాపి సంశ్లోవాపిసమాచరేత్ ॥

శ్లో॥ పుంసువనేచనీమంతే తథాచౌలోపనాయనే గోదానేస్నాన
ఉద్వాహే నామాన్నప్రాశనేపివా ॥ ఏతేషుభుభకార్యేషు నాందీ
శ్రాద్ధంపురోదిశే నీమంతోన్నయనంచైవ సునసంపార్యణంశథా ।
బోపాసనాగ్నావేతాని కుర్యాదన్యాని లోకాకే

శ్లో॥ నతేషుసువనేచైవ । తథైవాధ్యయనేమథే ।
పరిధిప్రవృత్తింకుర్యాత్ప్రేషకార్యం చ విద్యతే ॥

శ్లో॥ సువనేగ్రహపూజాయాం । ఉపాకర్మప్రతోత్సృజే ।
పరిధిప్రవృత్తింకుర్యాత్సగ్రాససమిధీయతే ॥

శ్లో॥ మాసప్రయుక్త కార్యేషు మూఢత్వం గురుశుక్రయోః
అధిమాసాదిదోషాశ్చ నస్యకాలవిధేర్భలాత్ ॥

సమాప్తః

॥ అథక్షిప్రపుగ్ంసువనమ్ ॥

శ్లో॥ అనాప్రీతశరావేణ చానుప్రోత స్సమాహరేత్ । జలం
పశ్యన్మూర్ఖ్యంతీం నిధాయాద్భిః ప్రసేచయేత్ ॥ తథాచ ॥

శ్లో॥ క్షిప్రప్రమాత్య రమిహాహచానా ప్రీతేనచా త్కాలిత
మాననేన గ్రాహ్యంహ్యనుస్రాతస మంభవతేత్ ॥

తతఃపరం బ్రాహ్మణభోజనంచ కృత్వాశిషోవాచన మాచ
రేయః ॥ వాక్యం ॥ నీమంతపుంసువనాశ్చే గర్భిణీతోష పరిహారార్థం
సద్యః పుంభకారగృహ దానీతే నానాప్రీతేన అప్రత్యాలితేన నవేన
శరావేణ అనుప్రోతసం ప్రోతసానులోమ ముదకమాహృత్యానీయ
పత్తప్రస్థాః పాదయోః మూలేతూర్వంతీ మధఃపుష్పిశ్చాఖ్యా
యోషధీం । నిధాయ । తథాఉదకమపి తత్త్రైవవిద్యస్య శ్లోష్యంతీం
ప్రసవవీణాయాః శుష్యమాణాంప్రియం మూర్ధ్ని హస్తాభ్యా మభిమృ
తేత్ ॥

అత్రాయం ప్రయోగః

పథూండతీణతఉపవేశ్య స్వయముత్తరతప్రసీనః ప్రాణానా
యమ్య ॥

పూర్వోక్త ధర్మపత్నీసమేతోహం క్షిప్రపుగ్ంసువ
నాఖ్యం కర్మ కరిష్యే ॥ క్షిప్రపుగ్ంసువనమనాప్రీతేన శరావేణాను
ప్రోతస ముదకమాహృత్య । పత్తప్రస్థ్యంతీం నిధాయమూర్ధం
శ్లోష్యంతీ మాభిషేత్పిత్తి పత్తిమభిమృశ్య ॥

మంత్రం : ఆభిష్టానాం దేవీస్సరస్వతీః । యని జరాయుస
వతేదేవం విహితాధిరేపిచ్ఛ స్థిలదేవవద్యస్వేతి త్యాభ్యా
మవోక్షేత్ ॥

మంత్రం : తిలచేపవద్యస్వ ... జరాయంతేనే ॥ ఇత్యోజ్జేత్ ॥

సమాప్తమ్

అథ - నీమంత్రమ్

ప్రథమేథగర్భే చతుర్థేమాసి పృష్ఠేష్ఠమేవాశుభేహని దంపతీ
మంగళస్సాత్మ భూత్వా । ప్రాతస్సంధ్యావందనానంతర మాపాసనం
కుర్యాతాం । పత్న్యాః నీమంత్రోన్నయనంకుర్యాత్ ॥

అత్రాయంప్రయోగః

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య
నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య నమోపాత్త దురితక్షయద్వారా
శ్రీపరమేశ్వరస్తోత్రం । మనుభర్తృపత్నీం ప్రథమగర్భసంపాదర
ద్వారా సర్వగర్భశుభ్యర్థం నీమంత్రోన్నయనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ
స్తదంగత్యేనతదాదా శుభ్యర్థంవృధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ
మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచసంకరిష్యే ॥ ఆజ్ఞానిగర్భేన్న
పరిసమావాస్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాంకరిష్యే ॥

మంత్రం : ఓంగణానంత్యా గణపతిగంహవామహే ... స్వస్తి
సంభాధే మృదేయన్మలస్తు ॥ శుభగంశుభమ్ ॥

దర్శిస్తానీనో దర్శంభారయమాణః పత్నీందక్షిణత ఉప
వేశ్య స్వయముత్తరశఙ్కనీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త.....
శ్రీపరమేశ్వరస్తోత్రం మనుభూర్భూం జనిష్యమాణ సర్వ
గర్భాణాం బీజగర్భసముద్భవైన్ నిబర్హద్యారా ప్రతిగర్భసంపాద
రాతిశయార్థం నీమంత్రోన్నయనంకరిష్యే ॥ నీమంత్రోన్నయనాంగ

శ్వేన ఉభయోః రక్షణారంభ రక్షాబంధనంకరిష్యే ॥ తదంగమోక్షో
పచారపూజాంకరిష్యే ॥ రక్షాబంధనదేవతాభ్యోనమః ప్రాణప్రతి
ష్ఠాపన ధ్యానావాహనాది మోక్షోపచారపూజాం సమర్పయామి ॥
సూ :- విశ్వేత్పాతఇతి విధివ దక్షాబంధనంకుర్యాత్ ॥

మంత్రం : విశ్వేత్పాతే ... ఋషిబంధవే ॥ ఇతివరస్యదక్షిణకరే
బధ్నాతి ॥

సూ :- తతోబృహత్పామేతి మంత్రేణవధ్వా వామకరే కంకణంబధ్నీ
యాత్ ॥

మంత్రం : బృహత్పామ ... సగరేణరక్ష రక్షాబంధనముహూ
ర్తస్తుముహూర్తస్తు సుముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం
సవానంగ్రహణా మామకుల్యఫలసిద్ధిరస్తు ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మనుభూర్భూయాం
జనిష్యమాణ సర్వగర్భాణాంబీజగర్భసముద్భవైన్ నిబర్హద
ద్వారా ప్రతిగర్భసంపాదరా తిశయార్థం । నీమంత్రోన్నయనాంగ
శ్వేన తదాదా దేవతాహ్వనాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ దేవతాహ్వనం
కుర్యాత్ ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మనుభూర్భూయాం...
ప్రతిగర్భసంపాదరా తిశయార్థం నీమంత్రోన్నయన హోమంకరిష్యే ॥

సూ :- దేవతాహ్వనాగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రాపాదనాంతే ।
యావాన్ విరూఢాన్ త్రేణీంశలవీం త్రిందర్భపుండలీన్
శలాలుగ్ స్వయంవానాం బంధనంచ పాత్రాణాముత్తరత
స్త్వత్ప్రయుంజ్యాత్ ॥ పవిత్రకరణాద్యాజ్యభాగాంతే ।
అన్యార్థభాయాం ధాతాదదాతునోరయ మితిచక్రస్థి రస్త్వాన్య

హృద్యాగిణిచేతి చశస్యభిః ప్రతిమంబ్రత మష్టాజ్ఞాహుతీ ర్జహు
యూత్ । ప్రవేణ చతుర్గ్రహీతేనా జ్యేన స్మృచంపూర
యిత్యా । ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి పంచేతిపంచావ
త్తీనాం ॥

మంత్రం : ధాతాదదాతునో...వసధన్వహః ॥ ధాత్రఇదంసమమ ॥

మంత్రం : ధాతాప్రజాయా...ఘృతవ ద్విధేమస్వాహః ॥ గౌత్ర
ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : ధాతాదదాతునో...సత్యరాధసస్వాహః ॥ ధాత్రఇదం
సమమ ॥

మంత్రం : ధాతాదతాతు దాగుమే...అదితి స్పృజోమాస్వాహః ॥
ధాత్రఇదంసమమ ॥

మంత్రం : యస్త్వాహృదా...శ్వాగ్స్వాహః ॥ అగ్నయే జాతవేదస
ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : యస్తైత్త్వం...స్వస్తిస్వాహః ॥ అగ్నయే జాతవేదస
ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : త్వేసుపుత్ర...ఓచ్యతేస్వాహః ॥ ఇంద్రాయ పుత్రిణ
ఇదంసమమ ॥

మంత్రం : ఉక్తఉక్తే స్వామ...హవంతేస్వాహః ॥ ఇంద్రాయ మఘవత
ఇదంసమమ ॥

ఇధృసస్సహనా న్యధిస్సగ్ స్పర్శా కౌప్రహరతి రుద్రాయ
శంభిదరామే దంసమమ । అనఉపస్పృశ్య । అన్యకర్మణః హోమ
ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం నృద్దికామః జయోదిహోమంకరిష్యే ॥ ఓం చిత్తంచ
॥

మంత్రం : జయాదిబ్రహ్మ విసర్జనాంతే ॥ అత్రహమ్యాః ॥ అపరేణాగ్నిం
పత్నింప్రాజ్ఞుతే ముపవేశ్య । స్వయం ప్రత్యజ్ఞాభిస్థిత్యాత్రే
ణ్యాశలల్యా త్రిభిరర్భుపుశ్తైః శలాలుగ్ల ప్సేన్ భూర్భువస్సుహో
రాకామహామతి నాభిప్రదేశమారభ్యో ర్ధ్వంశిరః కేశమధ్యస్థ
సీమంతరేఖాంత మున్నీయ ॥

మంత్రం : భూర్భువస్సునోరాకామహాగ్ం సుహవాగ్ం సుమృతీహువే
శ్మణోతున స్సుభగాభోధ తుత్తనా ॥ నీవ్యత్వపస్సూద్యా
చ్ఛిద్యమానయా దదాతువీరగ్ం శితదాయముక్త్యం యాన్తే
రాకే సుమతయ స్సుచేశసో యాభిరదాసి దాశిషేవసూని ।
తాభిగ్ం అద్యసుమనాఉపాగహిసహస్రహోవగ్ం సుభగేర
రాణా ॥ ఇతిశలల్యాదీన్ ప్రతీచీనం నిరస్య । అపఉపస్పృశ్య ।
మంత్రం : గాయత్రీమతి వీణాగాధినా సగ్ంశాస్తి । తోగాయకా సర్వదేశ

వాసినాం బ్రాహ్మణాదివర్ణానాం త్రయాణాం సోమపవన ఇతి
మంత్రేణగాయతామ్ ॥

మంత్రం : సోమపవనో రాక్షేత్యహుర్బ్రాహ్మణోః ప్రజాః । వివృత
చక్రతా అసీనాస్తీరేణా సాతవ ॥

సూ॥ అసావిత్యస్య స్థానేయస్యాంవసంతి సమీపవదీనిశశంకృత్యా
గాయతామ్ ॥

మంత్రం : (కృష్ణైతవ యమునేతవ । శాతమీతవ । కావేరీతవ ।
ఇత్యాదినా) ॥ సాల్వదేశవాసినాం బ్రాహ్మణాది వర్ణానాం ।
త్రయాణాం యాగంధిరితి మంత్రేణ గాయతామ్ ॥

మంత్రం : యాగంధిరి రేవణో రాజేతి సాల్వీరవాదిషు । వివృత
చక్రతా అసీనాస్తీరేణ యమునేతవ ।

సూ॥ తతః అంధురితాన్ మూత్రగ్రథితాన్ యవాన్ వధ్వాశ్శిరసి
కంఠేవా బధ్నాతి । ఉభావాచయచ్చత్ర ఆనక్షత్రేభ్యః ।
ఉదితేషునక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీంవా దిశముపవిష్కర్య
వత్స మన్వారభ్య । భూర్భువస్సువః । ఇతిజపిత్వా । వాచం
విప్రజేత్ ॥ తతో నూతనవస్త్రాణి ధృత్వా శీర్షచనంప్రాప్య ।
బంధుభిస్సహ భుంజయాతామ్ ॥

అత్రలోకాః

లో॥ షష్ఠివాసప్రమేవాపి నీమంత్రోన్నయనంభవేత్ అష్టమేనమే
శాపి యావద్వాప్రసవోభవేత్ । ॥ వాక్యమ్ ॥ ఏతచ్చప్రే

సంసార్గరత్యా త్సకృదేవకార్యమ్ ॥ సప్రతిగర్భమ్ ॥ తథా
హంప స్తంబః ॥

సూ॥ నీమంత్రోన్నయనం ప్రాథమేగర్భే చతుర్థేమాసీతి ॥ తదుక్తం
మృద్యునుంధసంసార్గరా త్యంసిగ్రియంతే ప్రీతియోయాది ।
యంయంగర్భంప్రసూయంతే ససర్వస్సంస్కృతోభవేత్ ॥

లో॥ అత్ర కామతి కాలశ్చేద్విజఃపుంసువసన్నతు । నీమంత్రోన్నయనే
ప్రాప్తే । పశ్చాత్పూర్వంసమాపయేత్ ॥ యస్మిన్ కాచే నీమం
తో కృతతుర్థమాసా దికాతేనీమంతం పుంసువసంచ కరోతి ।
తదాస్యకాలబలవత్తరేణ నీమంతంకృత్వా । పశ్చాత్పుంసువ
సంకుర్యాత్ ॥ నత్యేకదినే ॥ తత్రాప్యేకస్మి న్నహనియది ॥

లో॥ ఏకస్మిన్ దినేచేత్తు । యగఃపక్షగర్భాణి
తత్రే పుంసువసంపూర్వం । పశ్చాత్నీమంతమాచరేత్ ॥

రించ॥ నీమంత్రోన్నయనంకర్మ । యస్మిన్నేకదినే భవేత్ ॥
తత్రేపుంసువసంచేత్తు । పూర్వాపుంసువసగ్రియా
(వాచంయచ్చత్రావక్ష్యతేభ్య ఇతినవనబలాత్) ॥

లో॥ ప్రీతిమదాకృతనీమంతా । ప్రాసూయేత కథంచన ।
గృహీతపుత్రావిధివత్పుంసంసార్గమర్హతి ॥

లో॥ వివాహోపనయేన్నానే । నీమంతేచౌలకర్మసు
ప్రాయశ్చిత్తేషుగోదానే । శమ్యాపవనసంశయః ॥

లో॥ నీమంత్రోన్నయనంచైవ । సునిసంసార్గణంశథా ।
తానననాగ్నావేతాని । కుర్యాదన్యానివాక్ ॥

లో॥ మూర్ఖాన్మాయ కృకార్యేషు మూఢత్వంకురుశుక్రయోః
పక్షోషకృతదామాసలక్షణోబలవానితి ॥

ఉపాయనన స్త్రీమంతన దితి మూలగృహ్యేన్ ||

ఉపాయననదిత్యనేన కుమారభోజనమ్ ||

స్త్రీమంతనదిత్యనేన ధాతాదదాత్విత్వాది ప్రధానహోమశ్లోచ్యతే || తథాన ||

శ్లో || ద్విజభోజనపుణ్యాహే | కుమారస్యచభోజనమ్ |

తాన్యపాయనన తుక్కుర్యాద్దోమస్త్రీమంతన దధి వేత్ ||

సమాప్తమ్

—అథ చూర్ణికా—

స్వస్త్వస్థానీతీసహస్రాణాం ద్విజగురు దైవత్వానాం పురుషూత హుతవహ దండధర నిశానర పాశపాణీ సమీరణ వైశ్రవణ శశిశేఖ రాణా మాయుష్మంతేః కమలాసనస్య కలదురితవిరాపారాయణస్య శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్యా ద్యంతరహితస్య శారీమనోవల్లభస్య సర్వశుభఫల ప్రదాయకస్య పుష్పసాయకస్య సత్యసంధస్య హరిశ్చంద్రస్య తేజస్వినస్య పురుతుర్నయనానందకరస్య శ్రీరామచంద్రస్య బ్రహ్మగురో స్ఫురగురో ర్మృగండు మునిసయనపుండరీక మార్తాండస్య మూర్కండేయస్య తపోనిష్ఠస్య వశిష్ఠస్య దుర్వారపీఠ్యస్య కృతపీఠ్య కులధుర్యస్య తార్కపీఠ్యస్య | అంభోనిధికుంభినీవిజృంభణ సంభవస్య కుంభసంభవస్య అపారవారస్య పారావారస్య శ్రీశైలసువేలసురనివాసశైలాసాదీనాం శైలీనా మమందముకరందచిందుసందోహనిష్ఠుండ సుందరమందారహారచందనాదీనాం చింతామణి గుణమణికొస్తు భాదీనాం మణీనాం | రవంతమణికర్ణరమణీయమణిభూషణానాం గీర్వాణ తరుణీనాం కామధేనుప్రభృతీనాం ధేమీనాం యమనియమానన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధ్యానధారణసమాధ్యప్రాంత యోగనిష్ఠాగరిష్ఠానాం | నశిష్ఠవాలఖిల్య వాల్మీకీవ్యాసాగస్త్యోత్తరంబరీషకస్య కణ్య కాత్యాయన కాండిన్య కపిల కాళిక కుత్స పరాశర శ్రీనత్స

శల్య శాండిల్య జనుదగ్ని పుండరీక భారద్వాజ విశ్వమిత్ర శాతమ శుక శౌనక సనక సనందన సనత్కుమార నారదాదిముఖ్యమునీనాం | రవి శశి కుజ బుధ గురు శుక్ర శనైశ్చర రాహుకేతు ముఖ్యుననగ్రహాణా మశ్వన్యాది నక్షత్రాణా మర్కటస్పృహాధర్మణ కావ్యనాటకా లంకార పురాణ న్యాయవైకేషిక వ్యాకరణ భాట్టపాభాకర తర్కవేదాంతాది శాస్త్రాణాం | అంగ వంగ కళింగ కాశ్మీర కాంభోజ కేరళ కేకయ కోసల కుంతల కురంగ కురువక పాపిర పారాష్ఠ్య మహారాష్ట్ర మత్స్య మరువక మాళవ వేపాళ యోళ పాంచాల సాత్వ్య పులిందాం ధన్యాణ నిక్క సింధు కృకర పాండ్య ద్రవిడ యవన శూరసేన బాహ్లిక కొంకణాది ఛప్పన్న దేశానాం అయోధ్యా మధురా మాయూ కాళీ కాంచీ అవంతికా పురీద్వారవత్పాది పుణ్యనగరీణాం | నందినీ మందాకినీ నలినీ తామ్రవర్ణీ విశాలా వేత్రవర్ణి పంచానదీ కృష్ణవేణీ మహేంద్రవనయా గోదావరీ నర్మదాది మహానదీనాం | అగస్త్యప్రాశ్యాగ్ని శిరిణ్యనరేణ్యానామనరేణ్యానాం | అరుంధతీ లోపాముద్రాదామల్యానసమాయా ద్రావనీ దమయంతీ తారా సీతాగ్రహణీ ప్రభృతీనాం నదీనాం ఆశాభాజాం పుణ్యభాజాం | గంగానాం ద్విగంగానాం బ్రహ్మగోశ్చతుర్ముఖానాం | పరమేశ్వరస్యపంచముఖానాం కుమారస్వామినష్టాక్షానాం | సప్తకులపర్వతానాం | సప్తద్వీపానాం | అష్టవసూనాం అష్టదిగజానా మష్టేశ్వర్యాణాం నవగ్రహాణాం దశావతారాణాం | ఏకాదశరుద్రాణాం ద్వాదశాదిత్యానాం | త్రయోదశవిశ్వేషాం చతుర్దశమసూనాం పంచదశహుళీనాం షడ్దశకళానా మష్టాదశపురాణానా మష్టాదశ జ్యోతిశానాం త్రైపయోజకత్వానాం | జంబూద్వీప శస్త్రకపిత్థ సాల న్యగ్రోధ కోభా రున చూటో నుంబర తిందుక తింతిణి వింబ జంబీర క్రముక నారికేళ కనక తాళ ఖిరి ఖర్జూర కందూ వేత్ర వేణు వేమాది వసస్పతీనాం కల్పార | మల్లికా జాతీ కదంబ కేసర కమల

కాంచనాది పుష్పజాతీనాం మాణిక్య నీల వైడూర్య గోమేధిక మర కత మాక్షిక పుష్పరంగప్రవాళాది మహామణీనాం । శంఖ పద్మ మహా పద్మ మకర కచ్చప నీల కుండ కుముదాది మహానిధీనాం వీణా వేణు మృదంగ దిండిమ డమరు మృగ శంఖ నిస్సాణాది వాద్యవిశేషాణాం పట్ట మాంజిష్ఠ వేత్ర కాశిక ఉదయరాగ చీనీ చీనాంబరాది దుకూల వస్త్రాణాం పాలంకృత దివ్యాభరణభూషితాభిః పుణ్యప్రీతి భిర్యాస్సాణానా మవిఘ్నకృత శ్రీవినాయక ప్రసాదేనచ ఉమా మహేశ్వరప్రసాదేనచ । అనయో రంభావ్యోః (అన్యవర్తాః) ఇత్యు క్షీరదధి మఘ ఘృత గోగోదవ హింస చరక గుడ హరిద్రా మరీ త్యాది సర్వావధయ స్మర్యమాన్యైః మంగళకరైః మంగళాని భవేయుః ॥ సానత్పర - అయనే - మాసే - తిథౌ - నక్షత్రే - యోగేశ్వరణే ముఖ్యార్థే - లగ్న హోరా దేకాకాణ నవాంశ ద్వాదశాంశ త్రినాంశ త్రింశదంశ కాః నిరంతరమసుకూలా శ్చభా శ్చోభనా స్వస్తిసర్వగ్రహ స్పృహక్షత్ర శుభపకాదశస్తాన ఫలదా వరదా స్పృహితా స్పృహసన్నా వరదాభవంతు ॥

మంత్రం : ధ్రువంతేరాజా నరుణా ధ్రువంజేహ్ బృహస్పతిః ధ్రువం

తత్కందశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం భారయతాం ధ్రువమ్ ॥

అయంముఖూర్త స్పృముఖూర్తోఽస్తు సుముఖూర్తకాలే సూర్యాదినాం నవానాం గ్రహాణా మౌనుకూల్యఫలసిద్ధిరస్తు ॥

చూర్ణికాసమాప్తా

అథ నవగ్రహ మంగళాష్టకాః

(౧)

శ్లో॥ భాస్వాన్ కాస్యఃసోత్రజోఽనుణమచి రత్నస్త్రింహాహోర్గుస్సమి త్పత్తిస్తో దశగతుభ శ్చశిగుహ భామన్సలాయస్తదా ।

శత్రూ మందసితౌ కళింగజవప శ్చాగ్నిశ్చతౌ జేనతే మధ్యేనర్మం పూర్వది గివకరః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౨)

శ్లో॥ చంద్రకర్కటగః ప్రభుశ్శతనిభ శ్చాత్రేయగోత్రోద్భవ - శ్చాగ్నేయశ్చతుర శ్రవారుణముఖశ్చాహా హ్యుమాధీశ్వరః । పల్కుప్రాగ్నిదత్తైకగ శ్చుభకరో నారి య్భద్రారాప్రియా - సామీయామానునజః పలాశసమిధః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౩)

శ్లో॥ భామోదక్షిణగి క్షిగోణనిలయో వింధ్యేశ్వరః ఖాదిర స్వామీ వృశ్చికమేషయో సురగుహశ్చార్కశ్శశీ సాహృదః శ్చోష్ణత్త్రిఫలప్రదశ్చ పసుభాపుత్రోర్యమాదేవతా । భారద్వాజకులశ్చోష్ణోఽనుణదుచిఃకుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౪)

శ్లో॥ భామ్యపీత ఉదబ్బుఖ స్సమిదపామార్గోఽత్రిగోత్రోద్భవో భానేశానదిశ స్సహృదవిసుతో వైరీందు రశ్యేసమాః ॥ కన్యాయుగ్మపతి ర్శాష్టక చతుష్షణ్డేత్రగశ్చోభవో విష్ణుర్వైగదైవతో మగదపః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౫)

శ్లో॥ జనశ్చాంగిరగోత్రజో తరముఖో దీరోతరాశానీతః పీతో శ్వేతసమిచ్చ సింధుజనితః శోడండమీనాధిపః । సూశ్యేంద్రుడుక్షితిజస్వియా బుధసితౌ శత్రూ సమసూర్యజ సహాంశ్చిరపంచగస్తు శుభదః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౬)

శ్లో॥ శుక్రోభార్గవగోత్రజ శ్రీతనిభః పూర్వాముఖః పూర్వది
కృంచాశ్రో వృషభస్తులాధిప మహారాష్ట్రాధిపా దుంబరః ।
ఇంద్రాణి మఘవాద సామ్యరవిజా మిత్రేర్గచంద్రావరీ
షమార్భభృద్దశవర్జితో భృగుసుతః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౭)

శ్లో॥ మందఃకృష్ణనిభస్తు పశ్చిమముఖ స్సారాష్ట్రపః కాస్యపో
నక్రేశో ఘటప స్సుహృద్భృగు ర్భృగోద్విన్దనత్కృసుతః ।
సానంపశ్చిముది కృజావతియమా దేవౌ ధనుస్త్వాసనం
షట్కృత్సమభిభృత్సమీ రవిసుతః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౮)

శ్లో॥ రాపలస్పింహాళదేశహ నిర్ముతిః కష్టాంగశూర్వాసనో
యః పైశిననగోత్రజో న్యతుసమిద్ధూర్వా ముఖందక్షిణమ్ ।
యస్సగోస్యధిదైవతం నిర్ముతిః ప్రత్యాఖ్యదేనస్సదా
షట్కృత్సమభిభృత్సమీ సింహికసుతః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

(౯)

శ్లో॥ కేతురైమినిగోత్రజః కుశసమిద్ధా యవ్యగోత్రేన్దిత
శ్చిత్రాంకధ్వజలాంఛనోహిభగవా న్యోదక్షిణాశాముఖః ।
బ్రహ్మచైవతు చిత్రగుప్తజిహ్వః ప్రత్యాధిదేవస్సదా -
షట్కృత్సమభిభృత్సమీ బర్హరపతిః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

సమాప్తః

—* వివాహ నవరత్న మంగళ శ్లోకాః *—

ఏతే వివాహ నవరత్న మంగళ శ్లోకాః -

శ్లో॥ మంగళ రామకృష్ణశాస్త్రిణా విరచితా స్వధునాతనాః
ఇతి వేదితవ్యాః

(౧)

శ్లో॥ ధాతావిష్ణురుద్రకమః పశుపతిస్సేంద్రాః కళాః పావకః
సేనాసేన్యాదుణః పునర్దిగధిపాః పూర్వాత్మనః పూరుషాః ।
సప్తీకా స్సతతం కృపామయహృద స్సర్వార్థసిద్ధిప్రదాః
ప్రేమాదత్తవరా స్సురార్భభవతోః కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

(౨)

శ్లో॥ శ్రీనత్సః పులహో౭ త్రిదేవగురనో౭ గస్త్య మరీచి ర్భృగు
ర్యాండవ్యో నహుషః పరాశరనరః కాత్య స్సదారాః క్రతుః
శ్రీమద్దౌ తమభార్గవౌ సుతపసోవ్యాసః పులస్త్యముని
హేయ్యశ్శక్తి వశిష్ఠముఖ్యమునయః కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

(౩)

శ్లో॥ వ్యగ్రోఢో బదరీకదంబవరశ సామోదపుష్పాకరా
స్సంతానాదిసురద్రుమా స్సుమయతా శ్శూతాః ఫలోద్భాసితాః
సింభాః కంభఫలాః, పలాశబదరీజంబౌదయో భూరుహః
స్సౌమ్యస్తే తరవ స్సదా మలయజః కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

(౪)

శ్లో॥ రాజాదర్శసుతో యయాతిస్యపతి రూపోరఘు రైహతౌ
సూంధాతా సగరః పురూరవనశో దేవోయదూశాంపతిః ।

రామోవాశరస్థిర్మనో దశరథః పూరుష్పహో భూభుజః
సృష్టౌతే జనకాదయశ్చ భరతః కుర్మతువాంమంగళమ్ ॥

(2)

శ్రీః॥
శర్వాణాం హర్షిషిణాం వసుమతీ సీతాఽదితి ర్భారతీ
సావిత్రీ చ పత్ని వతా యువతయః కళ్యాణవేదింగతాః ।
కైర్భార్యణరహణీమణి ర్భుధుమతీజ్యోతిః పుర్యాణీధృతిః
కళ్యాణీసురభి ర్బలశ్రీవసన్తితా కురగ్గుతువాంసుంగళమ్ ॥

(a)

శ్రీ॥ సుశ్రీకామ్యవగ్రహ శ్శుభకరా ద్రాదయోరాశయ
శ్రీతారాగణదేవతాశ్చ తిథయః పూజ్యస్త్వరాధిపః ।
ఇంద్రాద్యాశ్చ దిగీశ్వరాః ఋతుగణా యోగాన్వితాస్త్వవీదా
మాసా వాసరనాయకా శ్శుభయతాః కుర్గంతువాంసుంగళహే

(2)

శో॥ వేణీ ప్రేతవతీచ సింధుసరయూ శ్రీగంఢకీ సర్వదా
కృష్ణా విష్ణుపదోద్భవాల రగతనుజా చర్మణ్యతీ ఫల్గువీ ।
కావేరీసవాహినీతు కపిలా పంపాసతిదేవతాః
భద్రా భీమరథీచ పుణ్యసరితః కుర్స్వంతువాం మంగళమ్ ॥

(5)

పార్వత్యాః కరపల్లవాంగులితశ్చ యావిదుమాభాంచితాః
 న్యస్తా శంకరమూర్ధ్ని చంద్రవిలసన్యాస్థాటికాకారితాః ।
 సస్త్రా రాజితదేహకాంతివిలసన్యార్ధ్యుప్రపపుష్పాయితాః
 ముక్తాస్తాః శ్చివదాభవంతు భవతో శ్రీకంఠ మైవాహితాః ॥

$$\left(\begin{array}{c} b \end{array} \right)$$

శ్రీరాజపుత్రీ పార్వతీకృష్ణామహామయే నమః ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

(c)

శ్లో॥ లక్ష్మీస్యస్యపరిగ్రహః కమలభూస్సునర్గరుత్మాస్రరథః
పాత్రాచంద్రవిభీషణౌ సురగురుశ్చేషశ్చ శయ్యాసమమ్ ।
బ్రహ్మాండంవరమందిరం సురగణాయస్యప్రభో స్వేషకాః
సత్తైల్యాశ్చక్రుముంబుజపరివరః కుర్యాత్ప్రదాశుంగళమ్ ॥

(9)

శ్రీహరివాసుని శివేశ్వరగర్భా దేవేంద్రకామా గురు
శ్చంద్రాంక చురణానంతా మనుమయా విశేషవిఘ్నేశ్వరా
నానంతో నిర్ముచిర్మదణయతాః పరస్యమిత్రాదయ
సన్నీతా సురపుంగవాః పతిదినం కురాత్మదామంగళమ్ ॥

$$\left(\begin{array}{c} 3 \end{array} \right)$$

శో॥ విశ్వామిత్రపరాశరాధ్యక్షోఽగస్త్యః పులస్త్యః క్రతుః
 క్రిమానత్రిమరీచికౌత్యపులహా శక్తిశ్శిష్యంగిరాః ।
 మాండవ్యో జమదగ్నిశాతమభరద్వాజాయ స్తాపసా
 న్సప్తీకామునిపుంగవాః । పరిధిసంకుర్యాత్పదామంగళమ్ ॥

$$\left(\begin{array}{c} 2 \\ 3 \end{array} \right)$$

శో॥ మూర్తిధాతా నమోహం బరీషసఁగౌ రాజాప్యకురై హయ
ప్రీమోక్తకర్మసుతో నలొదశరథో తామోయదుాతి ర్యదుః॥

ఇత్తాకుశ్చ విభీషణశ్చ భరతశ్చోత్తానసాదో ధ్రువః
ఇత్యేతే భువిభూభుజః ప్రతిదినం కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

(౧)

శ్లో॥ అశ్వత్థో బదరీచ చందనతరు ర్మందారకల్పదుమా
జంబూనింబకదంబచూతసరళాద్యక్షాశ్చయేక్షీరిణః ।
సర్వేతే ఫలమృశితవచచయం వైభ్రాజితం భ్రాజితం
రమ్యంచైతరథం సునందనవనం కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

(౨)

శ్లో॥ గారీశ్రీరదితిశ్చ కద్రువినతే జ్యోతిశ్చ పూర్ణావతీ
సావిత్రీచ సరస్వతీచ సురభి సృత్యవ్రతాదుంధతీ ।
స్వాహా జాంబవతీచ దుక్కిభగినీ దుస్వప్నవిధ్వంసినీ
వేలాచాంబునిశేస్సమీనమకరా కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

(౩)

శ్లో॥ ఆదిత్యాదివనగ్రహశుభఫలా మేనాదయోరాశయో
నక్షత్రాణిసయోగకాశ్చ తిథయ స్తదేవతా స్తదణాః
మాసాబ్దాబ్దుతవ స్తదైవదివసా స్సంధ్యాదయో రాత్రయ
స్సర్వేస్తావరజంగమాః ప్రతిదినం కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

(౪)

శ్లో॥ గంగాసింధుసరస్వతీచ యమునా గోదావరీ నర్మదా
కృష్ణాభీమరణీచ ఫల్గు సరయూ శ్రీగండ్కీ గోమతీ ।
కావేరీ కపిలా ప్రయాగవిరజా వేత్రావతీత్యాదయో
పద్యశ్రీహరిపాదపంకజభవాః కుర్వంతువాంమంగళమ్ ॥

— వివాహ మంగళాశాసనమ్ —

[౧]

శ్లో॥ లక్ష్మీహో భవనత్రయేవివసతో దేవాన్ మనుష్యాన్ గ్రాహన్
సంస్థాతుం కరుణానిధిః కరుణయా మార్తాండవం శేయయా ।
కౌసల్యానిజగర్భసంభవభృతే జన్మస్యసాధారణే
జాతేశ్రీరఘునాయకస్యజననం దేయాదిదంమంగళమ్ ॥

[౨]

శ్లో॥ వైదేహీవదనాభిలాషణయతం కామంసకామంకృతం
విభ్యాతం భవనత్రయే హరధనుర్భగ్నీకృతం లీలయా ।
విశ్వామిత్రపరాశరాదిమునిభి స్తత్సన్నిధానాంచితం
సీతారాఘనయో ర్వివాహసమయే దేయాదిదంమంగళమ్ ॥

[౩]

శ్లో॥ ఉత్పల్లామలనీలవారిజదళశ్యామోన్నతం కోమలమ్
పార్శ్వత్యాచమ హేశ్వరేణచ శిరశ్లాఘీకృతం నర్మదా ।
శాపా ప్తిరర్ధరకాతమస్యవనితా శైలాసుశీలాకృతా
దంపత్యో రిహవామభాగవనితం దేయాదిదంమంగళమ్ ॥

[౪]

శ్లో॥ శ్రీరామం జనకాత్మజా సుగంధుంప్రత్యజ్ఞుఖంప్రాజ్ఞుభీ
దోర్భ్యామంజలిమంచితైశ్చ వనితా హ్యపూర్వముక్తాస్తైః
నానారత్నవిరాజమానకలశై రానీయతంపాగరాత్
సీతారాఘనయో ర్వివాహసమయే దేయాదిదంమంగళమ్ ॥

[౫]

శ్లో॥ కత్యాణంకమనీయతోమలకర్తే రార్ధ్యాక్షతాఽలోపణమ్
కన్యాదానపురస్సరం సురగురో ర్విప్రాశిషాన్గుహమ్ ।
భాహ్లోకంకణపట్టబంధసమిదం మాంగల్యసూత్రాన్వితం
నీతారాఘవయో ర్వివాహసమయే దేయాదిదంమంగళమ్ ॥

[౬]

శ్లో॥ తదేవలగ్నం సుదినంతదేవ తారాబలం చంద్రబలంతదేవ
విద్యాబలం దైవబలంతదేవ లక్ష్మీసతే తేంఘ్రియుగంస్వరామి ।

[౭]

శ్లో॥ శ్రీరామపత్నీ జనకస్యపుత్రీ । నీతాంగనాసుందరితోమలాంగీ
భూగర్భజాతా భువనైకమాతా । వధూవరాభ్యాం వరదాభవేత్సా ॥

—॥ మహాసంకల్పః ॥—

అథానంతవీర్యస్య శ్రీమదాదినారాయణస్వా చింత్యాఽపరి
మితశక్త్యా భ్రీయమాణస్య మహాజలౌఘమధ్యే పరిభ్రమమాణానా
మనేకకోటిబ్రహ్మాండానా మేకతమే న్యక్తాన్యక్త మహాదహంకార
పృథివ్యాపక్షజో వాయురాకాశా ద్యావరణైరాస్యతే ॥ అస్మిన్నహ
మితి బ్రహ్మాండఖండయోర్భేద్యే అధారశక్తి శ్రీనరాహకూర్మార్క
సంతాద్యష్టదిగ్గజోపరివ్రతీతస్య అతల వితల సుతల తలాతల రసా
తల మహాతలాది సప్తపాతాలోకాఖ్యానా ముపరిభాగే భూలోక
భువనలోక సువనలోక జనలోక మహాలోక తపోలోక సత్యలోకాఖ్యానా
మధోభాగే మహానాలాయమాన ఫణిరాజరాజస్య కేవలస్య సహస్ర
ఫణామణీమండలమండితే ॥ ఐరావత పుండరీక వామన కుముదాంజన

పుష్పదంత సార్వభౌమ సుప్రవతీకాభ్యాదష్టదిగ్గంతి శుండాదంఘోద్ధండితే ॥
అనురావత్య భోగవత్స్యం భోజవతీ గాంధవతీ కాంచీవత్య లకావత్యాది
పుణ్యపుగ్రవిరాజితే ఇంద్రాగ్ని యమ నిర్ఘృతి పరుణ వాయు కుభేరే ॥
భానాద్యష్టలోకపాలపాలితే లోకాఽలోకాఽచలేన వలయితే ॥
మాహేంద్ర మలయ సహ్యాశక్తి హిమవ దృక్షవ ద్వింధ్యపారియా
త్రాభ్యా పృథకులాఽచలానాం మతంగ హిరణ్య మాల్యవంత
కిష్కింధ ఋష్యశృంగాత్పైః పంచమహానగ సమధిష్ఠితే వలయాకార
లవణేక్షు సురా సర్పి దధిక్షీర శుద్ధోదకా ర్ణవరివృతే అంగ వంగ
కలింగ కాశ్మీర కాంభోజ కామరూప సావీర సారాష్ట్ర మహారాష్ట్ర
మత్స్య మరుచక మాళవ నేపాళ చోళ పాంచాల బంగాళ గౌడ మళ
యాళ సింహళ ద్రవిడ ద్రావిడ కత్తాట నాట ననాట పానాట పాండ్య
పులిందాంధ్ర హూణ దశార్ణవ భోజ కురు గాంధార విదర్భ విదేహ
బాహ్లిక లుంపక బర్బర ధైరవ కేకయ కోసల కుంతల కిరాత శూర
నేన పెంకణ కొంకణ మత్స్య మద్ర సింధు యవన ఘూర్జర పారి
పార్శ్వకా వంతికా కురు పాండ్రాది ఛప్పన్న విశేష దేశ భాషా
భామిపాల విచిత్రితే ॥

జంఘా పక్ష కుశ క్రాంచ శాఖ శాలిలి పుష్కరాత్పైస్సప్త
ద్వీపదీపితే ఇంద్ర ద్వీపక శ్వేత తామ్ర గభస్తినాగ సామ్య-గంధర్వ
చారణ భారతేలి నవఖండ మండితే ॥ ప్రత్యేకం నవహాసయోజన
విస్తృతే । భారత కిన్నర కింపురుష హరీ లావృత కురు భద్రాశ్శక్ర
రమణక - మందపారణ పాంచజన్య సింహదళక నవపర్రాణాం మధ్యే ।

దండకారణ్య వింధ్యకారణ్య చంపకారణ్య ద్వైతవనవ దృశా

రణ్య నహుషారణ్య-గుహారణ్య నేదార్య కామికారణ్య నైమిశారణ్య బదికారణ్య దేవదారుకారణ్య తేన్ద్రకానశారణ్య నీయతే ।

భాగీరథీ గాతమో నర్మదా యమునా సరస్వతీ కృష్ణవేణీ త్రివేణీ బాహుదా వేణికా మలాపహరీ కావేరీ కృతమాలా తామ్రపర్ణి విజాలా వేత్రవతీ వేగవతీ కాసికీ గండకీ ప్రకీతా తుంగభద్రా గోమతీ చిత్రకా వసిష్ఠకా, ప్రవరా కాన్యకీ సరయూ స్ఫుర్వపావ మారా కుశావతీ కుశోద్వర్గీ తాపిపయోష్ఠీ వంజుళా చర్మణ్యతీ ఫల్గువీ ప్రతోయాది పుణ్యవదీపవ్రితీతే ।

అయోధ్యా మధురా మాయూ కాశీ కాంచీ అవంతికా పురీ ద్వారవతీ గయా మిథిలా శ్రీపురుషోత్తమ శ్రీఅహోబిల శ్రీరంగ శ్రీశైల శ్రీవేంకటాచలలాది పుణ్యనగర దివ్యదేవాలయైః పరిన్యతే ॥

పంచాశ చృతతోటియోజన విస్తీర్ణ-భూమండలే లక్షయోజన ॥

విస్తీర్ణ జంబూద్వీపే భారతవర్షే నండకారణ్యే ప్రజాపతిశ్చైతే కర్మ భూమౌ నమభూవమా మధ్యరేఖాయాః పూర్వదిగ్భాగే వింధ్యవ్య దక్షిణదిగ్భాగే శ్రీశైలస్య ఈశాన్యప్రదేశే కృష్ణాకావేర్యోర్మధ్య దేశే (కృష్ణాగోదావర్యోర్మధ్యదేశే) (గంగాగోదావర్యోర్మధ్య దేశే) (ఇత్యాది దేశభేదేన ప్రాంతీయభేదేనచ. వక్షస్యం) సకల జగత్ప్రముః పరార్ధ్యైజీవినో బ్రహ్మణః ద్వితీయపరాశ్చే పంచాక్షణ్య రాదా । ప్రథమర్థా ప్రథమమాసే ప్రథమపక్షే ప్రథమేష్యా ద్వితీ యేయామే తృతీయేముహూర్తే త్రయోదశఘటికా ద్విచత్వారింశ ద్విఘటికాయాం పార్థవప్రణవకాశే పార్థవకూర్మనరాహ బ్రహ్మ వరాహ శ్వేతవరాహ సావిత్రిప్రళయకల్పాది సప్తకల్పానాం మధ్యే పంచమే శ్వేత సరాహకల్పే ।

మహాసంకల్పః మహాయుగేశ్వరేదానీ మహావింశత్యహస్రాన్నిత ద్విదశలక్షాబ్దే కృతయుగేయాతే పణ్ణవతీసహస్రాన్నిత ద్వాదశ లక్షాబ్దే త్రేతాయుగేయాతే పశుషష్టిసహస్రాన్నితా ప్తలక్షాబ్దే ద్వాపరాయుగేయాతే ద్వాపరింశత్యహస్రాన్నిత చాతుర్లక్షాబ్దే కలి యుగే మధ్యస్య కూర్మవరాహ నారసింహ వామన రామత్రయ బుద్ధ శతాబ్దాదశావతారేషు నవమేశ్వరావతారే యుగిష్ఠీర విక్రమార్క-

విజయాభీనందన నాగార్జున సకలనగ్రతీంశే తృతీయే శాలివాహనశతకే బ్రహ్మ మను నార చంద్ర నక్షత్ర శార్వాప్యత్యాది నవమాణానాం ॥

మధ్య సర్వమాన వ్యావహారిక చాంద్రమానేన ప్రభవాది వక్షిపంవ శ్చరాణాం మధ్యేసంవత్సరే-బుతా-మాసే-పక్షే-తిథౌ-వారే-నక్షత్రే-యోగే-నిరణౌ-ముహూర్తై-లగ్నహోరాదేవకాణ నవాంశ ద్వాద శాంశ త్రింశాంశ త్రింశదాశ కానాం నిరంతరమనుకులాలా శ్చుబాళో భనాః అసన్నివాహముహూర్తస్య సుతిథిం సువారం సునక్షత్రం సుయోగం సుకరణం సుచంద్రతారాబలా ద్యామకుల్యతా శుభైశా దశసాన ఫలావాప్యర్థం.

గంగావాలుకాభి సప్తవింశతిపర్యంతం కృతరాశేర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైకవాలుకాపక్షర్షక్రమేణ సర్వరాస్యపక్షర్ష సమ్మిత కాశే బ్రహ్మలోకేత్వనివాససిద్ధ్యర్థం తిలై స్సూర్యమండలపర్యంతం కృతరాశే ర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైకతిలాపక్షర్షక్రమేణ సర్వరా శ్చుబాళ సమ్మితకాశే బ్రహ్మలోకేత్వనివాససిద్ధ్యర్థం యవైశ్చంద్ర మండలపర్యంతం కృతరాశే ర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైకయవాపక్ష ర్షక్రమేణ సర్వరాస్యపక్షర్ష సమ్మితకాశే బ్రహ్మలోకేత్వనివాస సిద్ధ్యర్థం మౌషేర్షవమండలపర్యంతం కృతరాశే ర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైకమౌషాపక్షర్షక్రమేణ సర్వరాస్యపక్షర్ష సమ్మితకాశే బ్రహ్మలోకే నిత్యనివాససిద్ధ్యర్థం సంచాళద్రవ్యాతి గణనాసమ్మితకాశే వృషలో

మధి ర్మక్షత్రమండలవర్ణంతంకృతరాశే ర్వర సహస్రావసానే ఏకైక
లోమాచకర్ష క్రమేణ సర్వరాన్యవర్ష సమ్మితకానే బ్రహ్మలోకే సత్త్య
నివాససిద్ధ్యర్థం ॥ యథా ॥ త్రిగుణైశ్చ తాన్విజ్ఞానమాంతరాత్మాన్వ-
హ్యోర్భామ సాంతఃస వాజపేయ పౌండరీక - రాజమాయ - విశ్వ
జత్వ శ్వమేధాది శతక్రతు పుణ్యఫలవాన్వర్ణ్యం మయాసహ దశమా
శ్వేషం దశావతేషాం సుద్యంశ్శ్వానాం మాన్యవశ్యానాం సర్వే
షాం పితౄణాం నరకాదుత్థీర్ష శాశ్వతబ్రహ్మలోకాన్వన్వర్ణ్యం
అనా ద్యవిధ్యాన్య వాసనయోన్మత్సంసాకే విచిత్రాభి ర్విచిత్రాసు
యోనిషు పునఃపునరనేకభాజనిత్వా కేవలవర్ణవిశేషేణేదానీమస్మి
న్యంతే జాతస్య నామనేయస్య మనుజవాభ్యాసాది జన్మప్రవృత్తేర్ని
తత్త్వేణవర్ణ్యం మన్వేన్వర్ణవికాతే సంభావితానాం పాపానాంవాక్పా
ణిపాదపాయానస్తానాం కర్మేంద్రియాణాం శ్రోత్ర తన్వచ్ఛ్రుతిహ్వా
ప్రమాణానాం సంజానాం జ్ఞానేంద్రియాణాం ఏతేషాం ప్రేరకస్యాం
తేజరణై స్వగోరత్సంబంధేనతి సంభావిత సకలపాపవృత్తిద్యారా
శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం స్వగృహోన్యక్ప్రకారేణ మత్స్యపురాణోక్త
షోడశమహాదానాంతర్వర్తి యథాశక్తి సాలంకృతకన్యాదానం సహి
రశోద్దకధారాపూర్వక మహాంకరి శ్చే ॥

॥ దేవతేనోక్తాః శ్లోకాః ॥

శ్లో॥ మహాదానేషుయజ్ఞాదా ప్రాయశ్చిత్తేషుకర్మసు
కన్యాదానే నదీస్నానే మహాసంకల్పమాచరేత్

కించ॥ కన్యాదానేనదీస్నానే తులదానాదిషుద్విజః
ప్రాయశ్చిత్తేషుయజ్ఞాదా ప్రతాదిషువిశేషతః
వతాదిష్వపిసర్వత్ర మహాసంకల్పమాదరాత్
కృత్వాన్యతుగురుతేకర్మ తదాసంత్యాయకల్పతే ॥

సమాప్తః

—: సౌంధీప్రత కుభాశీర్వాద శ్లోకాః :—

(౧)

అథాగతశ్చ సదనుస్వయంభూ
వృహో గిరీశ సదనంతరం హరిః
ఏతద్దాదేవగణాదిశంతు
వహ్నోశ్చిరాయ శుభకీర్తి విద్యాః

(౨)

సు మేరుపారత్వ గిరీంద్రనీల - కైలాసవింధ్యచలమేమకూటాః
సర్వేగిరీంద్రాస్సత్రతం దిశంతు వహ్నోశ్చిరాయ శుభకీర్తి విద్యాః

(౩)

గోదావరీసింధుమలూపహరీ వేగావతీనాదవతీ ప్రశస్తాః
సద్యస్సమస్తాస్సత్రతం దిశంతు వహ్నోశ్చిరాయ శుభకీర్తి విద్యాః ॥

(౪)

కృష్ణాజనం దర్శ్య ముయూచవశాంతి
పాలాశ దండః పరిధావశాన్తి ।
యజ్ఞోపవీతంచ దిశంతు నిత్యం
వహ్నోశ్చిరాయ శుభకీర్తి విద్యాః ॥

(౫)

అగ్నిఃసంధ్యంధాక్షతప్రపుష్ప
నీలాంకురాశీర్వచనానియాని
పుణ్యహవాన్యాక్యానిదిశంతుతాని
వహ్నోశ్చిరాయ శుభకీర్తి విద్యాః ॥

(౬)

శ్లో॥ మందారధాత్రీరుహపారిజాత
సంతాస కల్పద్రుమ చందనాని
కల్పద్రుమాఖ్యాని దిశంతతాని
సహ్యాశ్చిరాయశ్శుభకీ రివిద్యాః ॥

(౭)

శ్లో॥ ఐంభరివైశ్వానరకాలపుణ్యా
స్ఫురిత్యతిర్వాయుకు భేర భూశాః
వతేనదాదికృతయోదిశంత
వహ్యాశ్చిరాయశ్శుభకీ రివిద్యాః ॥

(౮)

శ్లో॥ ఓంకారసన్యాహృతిమంత్రముద్రా
స్థావిత్రి గాయత్రి సరస్వతీస్వరాః
ఘంటాంసివేదాశ్చదిశంతసర్వ
వహ్యాశ్చిరాయశ్శుభకీ రివిద్యాః ॥

(౯)

శ్లో॥ పశిష్టజాబాలిపరాశరాత్రి
వాధూలబోధాయనబామదగ్న్యాః
భృగ్వంగిరోశాతమకాన్యపాశ్చ
వహ్యాశ్చిరాయశ్శుభకీ రివిద్యాః ॥

సమాప్తః

అనుపనీత ప్రాయశ్చిత్తమ్

దిగ్భిష్వాసీన్ దర్శ్యాంధారయమాణః కుమారంపత్నీంచ ఉత్త
రిత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షిణతలశీనః ప్రాణానాయమ్య

అచన్య... ఏనంగుణవిశేషణవిస్తాయాం శుభతిథౌ శ్రీమతః
నోత్రన్య నామధేయస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమే
శివరతీత్యర్థం సతావంతంకాల మనాశ్రమణో స్యకుమారస్యాశ్రమ
ఖ్యాతిశియసంపాదనార్థ మాయు స్తేజో వీర్య యశశ్రీ పుష్టికామ్యా
భివృద్ధ్యర్థం సాంగోపాంగ సకలవేదాధ్యయనా ధ్యాపనద్వారా తత్ర
తత్ర ప్రతిపాదితానాం నిత్యవైమితిక కామ్యకర్మామహానా ధికార
యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థమిమంకుమారం బాతకర్మనామకరణా న్నప్రా
శన చాణోపనయనాత్మ్యైః కర్మభి స్సగ్గర్థం చతుర్విధం శతత్యక్షర
మంత్రోచ్చారణ ద్విజాధికాని యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం దేవతాహ్వన
మద్యైవకర్థం నాండిముఖివిధానేనాద్యకర్మకరవ్యమూణ సదంగత్యైవ
తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహా
జనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే । తదాదౌనిర్విఘ్నప
రిసమావాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాంకరిష్యే । ఓంగణా

॥ నాంత్యా గణపతిగంహవామహే స్వస్తిసంబాధేష్వభయనో అస్తు
శుభగం శుభమ్ ।

అచన్య - పూర్వోక్త... శుభతిథౌ అస్యకుమారస్య జన్మ
లగ్నప్రభృత్యై తదుపనయనశుభలగ్న పర్యంతం మధ్యేన రనిశాదే
సంభానితానాం పాపానాం నిరహరణార్థం యథాశక్తి సంభవత్త్వాయ
శ్చిత్తం కరిష్యే ॥ కాంస్యపాత్రే పంచప్రసవరిమిత తండులుతాంబూల
హిరణ్యదికం గృహీత్వా । పరివదంతిఃప్రక్షిణీకృత్యై ॥

శ్లో॥ సమస్తసంపత్త్యనుపాత్తిహేతవ
స్సముత్థితా పత్కులధానుకేతవః
అపారసంసార సముద్రచేతవః
పునంతుమాం బ్రాహ్మణపదపాదవః

శ్లో॥ అనదనధ్యంత సహస్రభావవ
స్సమిహితార్పణ కామధేవవః
సమస్తతీర్థాంబు పవిత్రమూర్తయో
రతుంతుమాం బ్రాహ్మణపదపాదవః

కుమారసన్నిహితాపార్వతిస్సమస్తసంపత్త్యనుపాత్తిహేతవః ॥ అశేషేహే పరి
ముద్ధర ॥ అన్యకుమారస్య భాల్వేవయస్య జానతః పితృద్యువేత్త
యాన సవరానవరాధాప్రీతినీ సస్యపాన సహభోజనో చ్యుష్టభోజన-
పర్యుష్టితాన్నభోజన వినసనాన్నపాన సజాతీయ విజాతీయ సహచర
క్రీడానలాన తిష్ఠమాగ్రీశపురీషాశ్శురస తత్తత్కాలకౌచాభావ
ప్రభృతీనాం కామచార కామవాద కామభక్త్యైవేయాపాన
స్పృశ్యైవేస్పృశ్యలేహ్యైవేహ్య - చోహ్యైవోష్య స్నేహ-
స్నేహ రూపనిమిత్తానాం సక్యేపాంపాచానా మవనోదనార్థం అన్య
కుమారస్య జాతకర్మ నామకర్మాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాది
కర్మణాం తత్తత్కాలాలాటితీకమణాద్యో దోష్యమజని - తద్దోషవని
హారద్యారా - మమగాయత్రీమంత్రప్రదానయోగ్యతా ఫల సిద్ధ్యర్థం
అన్యకుమారస్య గాయత్రీమంత్రప్రతిగ్రహణయోగ్యతాఫలసిద్ధ్య
ర్థంచ శ్రీలక్ష్మీనారాయణవీర్యర్థం మిమాంసావర్తిం శాస్త్రీయాం
మయానమగ్నీతా మిమాంసా పరిపక్షీణాం యథాశక్తిదక్షిణాం
యథోక్త దక్షిణామివస్వీకృత్య యథోక్తప్రానుశ్చితంసిశ్చిత్య అనన్య
కుమారస్య జాతకర్మ నామకర్మాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాదికార
యోగ్యతాసిద్ధిగురుగృహంతుభవంతః

హేయమనాన - తనకుమారస్య జన్మలగ్నప్రభృత్యే తదుప
తమవ తుభలగ్నపర్యంతం మధ్యేన త్రివికాలే సంభావితానాం పాపా
నాం నిరహారణార్థం స్వర్ణ ధాన్యాని కృత్వాప్రాణ్యచరణేనతి సంభావి
తేభ్యః పాపభోగ్యైవయంకుమానో ముక్తోభూయాద్విముక్తోభూయాత్
తపకుమారస్య జాతకర్మ నామకర్మాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాది
కారయోగ్యతా సిద్ధిరస్మిన్త్య నుగ్రహీమః ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ... అన్యకుమారస్య
తదీరశుద్ధిద్యారా జాతకర్మ నామకర్మాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాది
కారయోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం పరిషదుపదిష్టప్రకారేణ స్వర్ణ ధాన్యా-
లగ్నకృత్వాప్రాణ్యచరిష్యే ॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపవణాశనం
స్వర్ణంహింశంకరం యస్మా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే

అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీ మహావిష్ణుస్వరూపాయ శ్రీ మహా-
విష్ణు వ్రీత్యర్థం - అన్యకుమారస్య శరీరశుద్ధిద్యారా జాతకర్మనామ
కరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాదికారయోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం
స్వర్ణకృత్వాప్రప్రవత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహం
వింశదదే నమః ॥

శ్లో॥ ధన్యంహింశిదాతార మహాహింశేపరత్రచ
యదాగ్రేత్ప్రయచ్ఛతేధాన్యతేధాన్య మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

అస్మై బ్రాహ్మణాయ ... యోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం ధాన్య
కృత్వాప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహం
వింశదదే నమః ॥

శ్లో॥ గామగేనోస్సముద్యాతం సర్వత్ర తుమసంస్థితం
దేవగామాభ్య మాహార మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

అసైబ్రాహ్మణాయ... యోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం అజ్ఞ్యప్రచ్ఛ ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమః ॥

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థో హేమబీజంవిభావహః

అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

ఇదంహిరణ్యం కృచ్ఛప్రత్యత్రయసాద్గుణ్యర్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమః ॥

ఏథి స్వర్గధానాఽన్య కృష్ణైశ్చ) శ్చభగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమద మేశ్వర స్సప్రవీణోపదోఽవత్య ॥ అన్యకుమారస్య శరీరశుద్ధిద్వారా జాతకర్మనామకరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాధికార యోగ్యతా సిద్ధిరస్మిన్ భవంతోబృహత ॥ తవకుమారస్య శరీరశుద్ధిద్వారా జాత కర్మనామకరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాధికార యోగ్యతా ఫల సిద్ధిరస్తు ॥

సమాప్తమ్

—॥ అనుబంధశ్లోకాః ॥—

శ్లో॥ కుర్వీతసర్వకర్మాణి బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా బ్రాహ్మణైరభ్యనుజ్ఞానా ద్దోహానన్యంత్యసంశయః మనుః ॥ యాయాంవేదవిదోబ్రాహ్మణ్యః శ్రీయోవ్యవస్థసిష్టకృతిమ్ సాతేషాంపాదనాయస్య త్వచిత్రంవినుసాంహివాక్ ॥

సంవర్త్య ॥ జపశ్చిద్రం తపశ్చిద్రం యచ్చిద్రం యజ్ఞకర్మణి వచనాద్భూమిదేవానాం సర్వసంపూర్ణ ముచ్యతేదుక్మాంగదః ॥

శ్లో॥ బ్రాహ్మణానాంవివాక్యైః శ్రీయాస్సర్విష్కలాస్తతః రిక్తవాన్ బ్రాహ్మణానుజ్ఞా కర్మణాంసహార్థయే ॥

ఏవంకుమారాదనుగ్రహశ్చ తత్ప్రతీతికరత్యా ద్వివ్యదానే నైవ భారయోగ్య ఇత్యాహ ॥ “దానమేవకలాయకే ॥ ఇతి పరాశరః ॥

శ్లో॥ బ్రాహ్మణాంత్యమ్యగభ్యర్చ్యి పృచ్ఛేత్కునకభూషణైః వస్తుగోభూజనైర్వౌద్యైర్వైర్వభాశక్తి నవంచయేత్ ॥

ఇతి భరద్వాజః ॥ కదాచిత్కునచంభేద్యం లోమరేణశరేణవా అపివజ్రశతాఘాతైః అభేద్యాబ్రాహ్మణాశిషః ॥

సమాప్తః

—॥ పాహిత్రయోదశ హోమాః ॥—

అచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అన్యకుమారస్య జాత ర్మనామకరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాది కర్మసు తత్తత్కాల వ్యవహితేషు తైషః కర్మణః పురస్తాత్సర్గసంక్తు మస్మాకమాచార్య శ్చయోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం పాహిత్రయోదశ హోమం కరిష్యే ॥ శ్రీతాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యాలంకృత్య పరిసీర్య - చతుష్పాత్రప్రయోగా ద్యాజ్ఞసంసౌరారాంతే గ్నింపరిషేచ్య ॥

మంత్రం :- అదితేనుభువస్యస్వ ! అనుమతేనుమన్యస్వ సరస్వతేను మన్యస్వ ! దేవపవిత్రః ప్రసువ ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణి-చత్వారి- పంచతిపంచావత్తీనాం ॥

మంత్రం : ఓం పునమార్జా నివర్తస్య పునరగ్న ఇషాయషా పునర్మః ॥ పాహి విశ్వతసాన్వహః ॥ అగ్నయఇదంనమః

2. సహారయ్యా నివర్తస్వాగ్నే విన్వస్వధారయ విశ్వస్మియా
విశ్వతస్పరిస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥
3. పాహిన్ అగ్నవనసేస్వాహా ॥ అగ్నవనస ఇదంనమమ -
4. పాహిన్ విశ్వవేదసేస్వాహా ॥ విశ్వవేదస ఇదంనమమ ॥
5. యజ్ఞంపాహి విభావసోస్వాహా ॥ విభావసవ ఇదంనమమ ॥
6. సర్వంపాహి శతక్రతోస్వాహా ॥ శతక్రతవ ఇదంనమమ ॥
7. పాహిన్ అగ్నవకయా పాహ్యుతద్వితీయయా పాహ్యార్జం
తృతీయయా పాహిగీర్భిశ్చతస్పథి ర్వసోస్వాహా ॥ అగ్నయేవ
సవ ఇదంనమమ ॥
8. భూరగ్నయేవ పృథివ్యైవ మహతేచస్వాహా ॥ అగ్నయేవ
పృథివ్యై మహత ఇదంనమమ ॥
9. భువోవాయవేచాం తరితాయచమహతేచస్వాహా ॥ వాయవే
అంతరితాయచ మహత ఇదంనమమ ॥
10. సునరాదిత్యాయచ దివేచమహతేచస్వాహా ॥ ఆదిత్యాయచ
దివే మహత ఇదంనమమ ॥

11. భూరగ్నయేవ శ్చంద్రమనచ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగభ్యశ్చ మహా
శేవస్వాహా ॥ చంద్రమన నక్షత్రేభ్యో దిగభ్యమహత ఇదం
నమమ ॥
 12. భువస్వారావిన తస్య ... విశ్వతస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం
నమమ ॥
 13. సహారయ్యా ... విశ్వతస్పరిస్వాహా అగ్నయఇదం నమమ ॥
పునఃపరిషేచ్య ॥
- మంత్రం : అదితేష్వమగ్నాః అనుమతేష్వమగ్నాః సరస్వతేష్వ
మగ్నాః దేవవిత్యప్రాసాపి అనేన పాహిత్రయోదశహో
మేన భగవాన్ సర్వాభ్యః శ్రీపరమేశ్వరస్సప్రీతో వరదో
భవతు ॥ అస్యకుమారస్య జాతీకర్మనామకరణా స్సప్రాశన
చోలోపనయనాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధిర స్మృతి భవంతో
బృహంతు ॥ తవకుమారస్య జాతీకర్మనామకరణాస్సప్రాశన
చోలోపనయనాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధిరస్తు । —

అనుబంధశ్లోకాః

1. శాలాటతామిక్రచ్ఛాణి ప్రాప్నునంతుత్తరాణిచ
శాలాటతామిక్రచ్ఛాణిచ విదధ్యాదుత్తరాణితు ॥
2. ద్విగ్మిక్రచ్ఛాణిచ మనాథాయ పాహిహోమంనమాచరేత్ ॥ కించ ॥
కర్మాగ్నింతరితేచైవ కుర్యాత్పాహిత్రయోదశం ॥ తథాచ ॥

జాతకాదీని కర్మాణి త త్తతా తేకృతానిచేత్
మాంజీబంధనకాలస్య తత్ప్రాకుర్యా దనుక్రమాత్ ॥

శ్లో॥ త త్తత్కర్మాత్మయాదూర్వం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్
పాహిత్రయోదశంపూత్యా జాతాదిక్రమమాచరేత్ ॥

శ్లో॥ పునరూరాసహాద్యంతే మధ్యేపాహితీపంచకమ్
మహావ్యాహృతిభిశ్చైవ పాహిహోమంసమాచరేత్ ॥
జాతకర్మాదీనా మాదాదేవతాహ్వనమ్ ॥ శత్రుంకల్పవిశేషః॥

అచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అన్యకుమారస్య జాత
కర్మనామకరణాన్నప్రాతః పాతాసనమనాంకత్వేన తదాదా దేవ
తాహ్వనాఖ్యం కర్మకరిష్య ఇతి సంకల్ప్య యథావిధి దేవతాహ్వనం
కుర్యాత్ ॥

అథ॥ జాతకర్మప్రయోగ ప్రారంభః

సూ॥ జాతేకుమారేకస్య హిరణ్యే నాభ్యుదయకంకృత్వా ॥ జాతేన
కర్మణా సగ్సరిష్య ఇతిసంకల్ప్య ॥ కుమారంపత్నీంచ
దక్షిణశఙ్ఖంవేళ్య స్వయముత్తరతఃసీమః ప్రాణానాయమ్య ॥
పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ఇమంకుమారం గర్భస్థితదోషశమ
నార్థి మవ్యాహతాయురలోగ్యం బ్రహ్మవిజ్ఞామేథా జనన
సిద్ధ్యర్థం జాతేనకర్మణా సగ్సరిష్యే ॥

సూ॥ దివస్పరీ త్యనువాకేన కుమారముసస్మృశ్య ॥

మంత్రం : ఓందివస్పరీ బ్రహ్మమంత్రే అగ్నిరిన్ద్రోద్ధితీయంచరి జాత

కేదాః తృతీయమపున నృమణా అమృతమంభాన పనంజరతే

హ్వయః విద్యాతేఽగ్నే త్రేభాత్రయాణి విద్యాతేసద్య విభృ
శంభుమిత్రా విద్యాతేనామ పరమంగుహాయద్విద్వాతమత్సం
యతఃకల్యణంభ ॥ సముద్రేత్యా నృమణా అప్సంత ర్భువతా
భుగ్గ దిగ్అగ్నఃకృతాధక్న తృతీయేత్వార్జున తస్మిన్వాగ్ సమృత
స్యయోనా మహిషాలహిన్వన్ అక్రందదగ్ని సనయన్ని
పద్యాః త్వామాకేరిహ ద్విరుధస్సమంజన్ సద్యోజజ్ఞాన్ విహీ
మిథో అభ్యుదానోదసీ భానునాభాత్యంతః ఊసిక్వాననోఅరతి
స్మృమేథా మ రేష్యగ్ని రిమృతోనిధాయ ఇయ ర్దిధూమ మరు
మంగరిభ్ర దుచ్చుక్తేణ శోచిపాద్యామిషతే విశ్వస్యకేతు
రుభినసస్య గర్భజగోదసీ అప్పణా జాయమానః ఏషుంచద్రది
మభినత్పరాయన్ జనాయగ్ని మయజంతపంచ శ్రీరాము
దానో ధరుణోరయ్యాణాం మనీషాణాం ప్రార్థనాసామగోపాః
॥ సహస్రసూన్యసానా అపురాజా విభాత్యగ్ ఊషపామిథాపః
య స్సేతిద్యక్ష్మణావ ద్భద్రశోచేత్పూజంచేవ ఘృతవంతమగ్నే

ప్రతీన్నయ ప్రతరాం వస్యోఅచ్చాభిద్యుమ్నం దేవభక్తం
విష్ణు ఆ తంభజసౌ శ్రవతేష్వన్న ఉక్త ఉక్త అభజశస్యమానే
ప్రియస్సార్యే సియో అగ్నాభవాత్సు జ్ఞతేన భినదదుజ్జ
నిత్యైః త్యామగ్నే యజమానా అనుదూన్యన్ విశ్వావసూని
దధిరేవార్యాణి త్వయాసహద్రవిణ మిచ్చమానా వ్రజంగో
నంత ముఖిజో వివప్రుః । దృశానోరుక్మ ఉర్వావ్యదావి
దుర్మరమాయు త్రియేరుచానః అగ్నిరమృతో అభవద్వ
యోభి ర్యదేనం క్షారజనమత్పురేతాః ॥

సూ॥ అస్మిన్నహమితి యజమాన కుమారందక్షిణాంకఉపవేశ్య ।
మంత్రం : అస్మిన్నహగ్నిం పహస్రంపుష్యా మ్యధమానాన్వవశే ॥

సూ॥ అంగాదంగాదితిద్వాభ్యా మభినుంత్రణం ॥
మంత్రం : అంగాదం గాత్సంభవసి హృదయాదధిజాయసే ఆత్మావై
పుత్ర నామాసి సజీవశరదశ్శతం అశ్వాభవపరశురభృవ హిర
ణ్యమప్యత్యుభవ పశూనాంత్యా హింకారేణ భిజిఘామి
కా ర్షి ॥

సూ॥ తాభ్యామేన మూర్ధనస్యప్రభూణం ।
మంత్రం : అంగాదంగాత్సంభవసి ... అభిజిఘామికా ర్షి ॥
సూ॥ ఏతాభ్యామేన దక్షిణేశశ్రే జవంచక్రత్వా ।
మంత్రం : అంగాదంగాత్సంభవసి ... అభిజిఘామికా ర్షి ॥
సూ॥ దర్శణహిరణ్యం నిష్కరగ్న్యంబధ్వా తేనమృతయుక్తం నుధుమే
ధాంతఃకృతి భ్రాజోదధాత్విత్వంతేన సక్పతుక-నూరంప్రాశ
యేత్ ॥

మంత్రం : మేధాంతే దేవస్సవితా మేధాందేవీసరస్వతీ । మేధాంతే
అశ్వినౌ దేవావాధతాం పుష్కరప్రజా త్వయిమేధాం త్వయి
ప్రజాం త్వయ్యగ్నిస్తే బోదధాతు త్వయిమేధాం త్వయిప్రజాం
త్వయాంధ్ర ఇంద్రియందధాతు త్వయిమేధాం త్వయిప్రజాం
త్వయిసూర్యో భ్రాజోదధాతు ॥

సూ॥ దక్షిణయైత్వేతిపంచభి సృక్యతాన్నపయిత్యా ॥

మంత్రం : దక్షిణయైత్వా నిర్ఘుత్యైత్వా దృహోముంచామి వసు
శ్రావ్యపాశాత్ అనాగసం బ్రహ్మజేత్వాగ్నోమి శివేతేద్యావా

పృథివీ ఉభేదమే శంతే అగ్ని స్పృహః ద్విరస్తు శంద్యా వ్యాపృథివీ
 సహృషభిః శమంతరిక్షగం సహవాతేనతే శంతే చత్రసః
 ప్రదిశో భనంతు యా దైవశ్చత్రసః ప్రదిశో వాతపత్నీ రభిసూ
 ర్యోవిచక్షే తాసాంత్యా జరసజదధామి ప్రయత్న
 ఏతు నిర్ముహింపరాహే అమోచియత్కృద్దురితా దవరైస్య
 దృహాపాశాన్నిర్ముత్యై హోదమోచి అహః అవర్తి మవిద
 ధోన్యన మవ్యభూదభ్రదే సుకృతస్యలోకే సూర్యమృతం
 తమసో గ్రాహ్యోయదేవా అమంచన్నస్సజన్యేనసః ఏవమహ
 మిమం క్షేత్రియాజ్ఞామి శగంసాదృహోముంచామి వరుణస్య
 చాశాత్ ॥

సూ॥ వ్యాహృతిభి ర్హోంకారచతుర్థాభిః పృషదాజ్యం కాగ్ంనేన
 సకృతుకమారం ప్రాశయేత్ ॥

మంత్రం : భూస్వాహా భువస్వాహా సువస్వాహా ఓగ్ స్వాహా ॥

సూ॥ అద్భి శ్చేషగం సగంస్యజ్య గోష్ఠేనివయేత్ మాతేకుమారి
 నాతి కుమారగం మాశురంకలదాయ ॥

మంత్రం : మాతేకుమారిగం రత్నో వధీన్యా ధేనురత్యాసారిణీ ప్రియా
 ధనస్యభూయా ఏధమావాన్వేగృహే ॥

సూ॥ అనుంకుమారణ్ణతి కుమారిం మాతుర్మీణగ్ స్తనం ప్రభావ
 యిత్యా ॥

మంత్రం : అయంకుమారో జరాంధయతు దీర్ఘమాయః యన్వైర్ని

శ్చగ్ స్తనప్రప్యా యాయుర్వ్యోచ్చ యశోబలం ॥

సూ॥ యదృచ్ఛ మేరితి ద్వాభ్యాం కుమారం భూమాపువవేశ్య ॥

మంత్రం : యదృచ్ఛ మేర్ చృదయం దివిచంద్రమసిశితం తదుర్విప

స్యం మాహంపౌత్ర మునుగ్ంరుదమ్ ॥ యత్తేసుసీమే హృదయం

వేదాహం శత్రుజాపతే వేదామతస్య తేనయం మాహంపౌత్ర

మునుగ్ంయదం ॥

సూ॥ నామయతీతి యజహా తత్రస్త్వివిష్టం కుమారముపస్మశ్య ॥

మంత్రం : నామయతి నరుదతి యత్రవయంనదామసి యత్రచాభి

వ్యుజామసి ॥

సూ॥ అచ్యుప్తేష్వితి కుమారస్యశిరస్సమీపే ఉదకుంభం నిధాయ ॥

మంత్రం : అచ్యుప్తేషు జాగ్రత రత్నాగ్ంసి నిరితోనుదధన్యం ॥

- నూ॥ తత్రవిధన దగ్నిం ప్రతిష్ఠాస్య ॥ పరిషేచనాంతంకృత్వా ॥
 అచమ్య పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అనయోర్బాలసూతి
 కయో శ్చగ్రహశ్చండాలాది విభాచేభ్యోరక్షణార్థం పవీకరణహోమం
 కరిష్యే ॥ భూర్భువస్సువనో చ త్వాగ్నిశ్చంగాః ... జాత వేద సేననుః ।
 అదితేను ... సవితేః ప్రసవ ॥
- నూ॥ సర్వ పావన్ పవీకరణమిశ్రా సంజలినా నకృదనదానూ యంకలి
 మితి స్వాహంతై స్పృశేదగ్గంఢులతాపునస్వాహంకార పూర్వం
 ద్విజ్జహన్యదేవగ్ం శండేరథఘ్రి స్వాహంతై స్పృహః ప్రతి
 మంత్రగ్ంఢులతా ॥
- మంత్రం : 1. అయంకలిం పతయంతగ్ శ్వానమిగ్ మృద్ధం అజాంవా
 సితామివ మరుతః ॥ ॥
 ॥ ఏవంతిః ॥
2. శండేరథ శ్చండ్రికేర ఉలూఖిః చ్యవనోన స్యతాదితస్వాహా
 మరుద్భ్య ఇదంనమమ ॥ ३
3. అయశ్చండ్రిమర్క ఉనవీర ఉలూఖిః చ్యవనోనస్యతాదిత
 స్వాహా ॥ మరుద్భ్య ఇదంనమమ ॥
4. కేశినీ శ్చల్లోమినీః ఖజావోజోపకాశినీః అవేత నశ్యతా దిత
 స్వాహా మరుద్భ్య ఇదంనమమ ॥

6. ముశ్రవాససః కౌపేరకా రక్షోరాజేన ప్రేషితాః గ్రామగ్ంస
 జానయో గచ్ఛంతీచ్ఛంతో పరిదా కృతాన్ ధ్యాహ్వా మరు
 ద్భ్య ఇదంనమమ ॥
6. ఏతాన్ ఘృతైతాన్ గృహీతేత్యయం బ్రహ్మణస్పృతః
 తానగ్నిపర్యసరతా నిండస్తాన్ బృహస్పతిః తానహంవేద
 బ్రాహ్మణాః ప్రమృశతః కూటదంతాన్ వికేశాన్ లంబనస్త
 నాంధ్యాహ్వా ॥ మరుద్భ్య ఇదంనమమ ३
7. స కంచారిణ ఉరస్పృశాం చూర్చులహస్తాన్ కచాలపాన్ పూర్వ
 ఏమాం వితేతుచ్ఛైస్సౌవ్యకర్తకః మాతాజఘ్నన్యా సర్వతి
 గ్రామీ విధురమిచ్చంతీస్వాహా ॥ మరుద్భ్య ఇదంనమమ 3
- H. విధిబాహిశీ స్వసాసంధినా ప్రేక్షతేకులం యాస్వపంతంబోధ
 యతి యస్యైవిజాతాయాంమనః తాసాంత్యంకృష్ణైర్వై
 గోమూతగ్ంఢులతాదయంయకృత్ అగ్నే అక్షిణీనిర్దహస్వాహా ॥
 అగ్న్యయ ఇదంనమమ ॥ స్వాహా అగ్న్యయ ఇదంనమమ ॥ స్వాహా

అగ్నియ ఇదం నమమ ॥ పునఃసరిషిచ్య ॥ అదితేస్యమ
గ్నిః... దేవసవితః ప్రాసావీః ॥ అనేనపరీక్షరణఘోమేన
భగవాన్త్యర్వాశ్యః శ్రీమహావిష్ణు స్సప్రవీణాతు ॥ అనయో
ర్బాలసూతికయోః ఆయుష్యాభి నృద్ధిర స్వీతి భవంతో బృహం
తు అనయో ర్బాలసూతికయోః ఆయుష్యాభి నృద్ధిరస్తు ॥—
తతః నాశఛ్యేదనం కుర్యాత్ ।

—అత్ర మంత్రత్రమసూచి (చిత్తె)—

శ్లో॥ అయంకలింప శండేద అనుశ్శండామ కేళిన్ ।
మిశ్రవాసప వతానఘ్న సక్తంచారి నిశీధిన్ ॥
సూ॥ గృహసాలాన్ సగంశాన్తి ప్రసిష్టేప్రవిష్టదపం తూష్టీమగ్నా
వావసతేతి తథాకుర్య రేవమహరహ రానిర్దిశతాయాః దశ
మ్యాగ్ం శ్లోభూతేస్మాత్వా మాతాపితరాపువశ్య పుణ్య
హంవాచయిత్వా ॥ నామకరణంకుర్యాత్ ॥

— జాతకర్మణ్యనుబంధ శ్లోకావళిః —

శ్లో॥ పుత్రేభాతేతితుస్మానం సచేరితువిధీయతే = జాబాలిః =
శ్లో॥ కుర్యాన్మైరుత్తికంస్మానం శీతాన్యః కార్యమేవత తథాన =
శ్లో॥ పుత్రజన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధేజన్మనినేతథా
అన్వృశస్వస్వర్యనేచైవ నస్మాయాదుష్టవానికా॥ ఇతివశిష్ఠః ॥
శ్లో॥ పుత్రజన్మని యజ్ఞేద తథాసంక్రమణేరవే
రాహోశ్చ దర్శనేస్మానం ప్రశస్తానాన్యథానిశి ఇతి ॥
॥ యజ్ఞే అనభ్యధస్మానం ॥ వ్యాసః ॥

శ్లో॥ రాత్రోస్మానంప్రకుర్వీత దానంచైవవిశేషతః
నైమిత్తికస్సుకుర్వీత స్మానందానంచరాత్రిమ ॥ కించ ॥
శ్లో॥ గ్రహణోద్వ్యాహసంక్రాంతి యాత్రార్తిప్రసవేషుచ
దానంచైమిత్తికం జేయం । రాత్రావశినదున్యతి ॥
శ్లో॥ పుత్రజన్మనియాత్రాయాం శర్వర్యాందత్తమక్షయం
యావన్నచ్చిద్యతేనాశం తావన్నాహ్నితీనూతకమ్ ॥
శ్లో॥ ఛిన్నేనాశే తతఃపశ్యా త్సూతకంతువిధీయతే ॥
అచ్చిన్ననాభ్యాంశర్వర్యం శ్రాద్ధంచై పుత్రజన్మని
అశ్నోచోపరమేకార్య మథవానియతాత్మభిః ఇతి॥ వాక్యం ॥

॥ ఎతద్వివ్యాభావేవేదితవ్యం ॥ శ్రాద్ధమేత దామద్రవ్యేణ
హేమ్యావాకార్యం ॥

శ్లో॥ అన్నాభావేద్విజాభావే ప్రవాసేపుత్రజన్మని
హేమశ్రాద్ధంప్రకుర్వీత కుర్యాచ్ఛాప్రదస్పదైవహి ॥
జాతశ్రాద్ధేపశ్యాన్మనిషే. శోదత్తితః ॥ ఆదిపురాణే ॥
శ్లో॥ జాతశ్రాద్ధేనదద్యాత్తు పశ్యాన్మంబ్రాహ్మణేష్యపి
యస్మాచ్ఛాప్రదాయణాచ్ఛుద్ధిః తేహంభనతినాన్యధేతి ॥
శ్లో॥ దేవాశ్చపితరశ్చైవ పుత్రేభాతేద్విజన్మనాం
అ. రూంతితదనా స్తస్మా త్పుణ్యంపూజ్యంచసర్వదా ॥
శ్లో॥ నత్రదద్యాత్సువర్ణంతు భూమిం గాం తుకగం రథం
భగ్రతం ఛాగం నస్త్రమాత్యే । శయనం చాసనం గృహమ్ ॥
శ్లో॥ బలియజ్ఞే వివాహేచ సంక్రాంతౌ గ్రహణేమృతౌ
పుత్రేభాతే న్యతీపాతే । దత్తంభవతిచాక్షయం । వాక్యం ॥
యత్తుకుమారప్రసవే నాభ్యామచ్చిన్మాయాం గుడ తిలహిర
ణ్యోగో ధాన్య వాసః ప్రతిగ్రహేష్యదోమః ఇతి ॥ శంఖస్మరణమ్ ॥

యదపి || ప్రాశ్నాభిచ్ఛేదా శ్చంసార్గారం || పుణ్యాధిర్ధావ్ కుర్వంతి
 చిన్నాయా మూకావతి జాతీతస్మరణమ్ || యదపి || ఛిన్నేనాశే
 పశ్యేపశ్చ త్సూర్యవంతువిధీయత || ఇతిబైశావాన్సర్వరణం || తత్సర్వం
 నాశచ్ఛేదా త్సూర్యమేవ జాతకర్మశ్చంద్రం కర్తవ్యమిత్యతత్సరం ||

శ్లో || అశౌచేతునముత్సన్నే పుత్రీతీన్యయదాభవేత్ |
 అశౌచేనిరతేకుర్యా జాతకర్మచనామచ ||

శ్లో || జననాశౌచ ఉత్సన్నేపుత్రతీన్యయదాభవేత్ |
 జననానంతరంకుర్యా జాతకర్మయథావిధి రతి ||

శ్లో || గ్రహశ్చంద్రైవ గంగాయాం పుత్రస్త్వేనవజన్మసి
 అశౌచంనాస్తి భుక్తోపి ప్నానదానాదికంచరేత్ ||

శ్లో || జాతమాత్రే కుమారస్య ముఖమస్యనలోకయేత్ -
 ఋణాత్పితావియుచ్ఛేత పుత్రస్యముఖదర్శనాత్ ||

శ్లో || జాతమాత్రేకుమారేణు జాతకర్మవిధీయతే |
 సన్యప్రాళః ప్రథమతః | నాభిక్రంతమహానరమ్ || తథాచ ||

శ్లో || ప్రాశ్నాభిచ్ఛేదనా త్పుంసాం జాతకర్మవిధీయతే |
 మంత్రేన త్పౌత్రసంకార్యం | హిరణ్యమధునసర్పిసా |

శ్లో || జాతేస్థానిష్ఠవాశాయ సర్వావద్యయశాంతయే |
 సర్వసంవత్సర్యుధ్యర్థం జాతకర్మాదికారయేత్ ||

శ్లో || తిథిభిర్హారవారాద్యైః భుంజేత్సర్వవర్తినంతీతాః
 ఏచ్ఛ్యతేతేషు కావేషు | కుఢకాలంవిరీక్షయేత్ ||

శ్లో || శవోయంలి నిత్యాద్యైః సలనంమిత్రనరపాకా |
 జనామూర్తాకీచహస్తా | త్రిప్రీరంజనినాచ్చభక్త ||

శ్లో || తిష్ఠదోమూక ప్రవత్యైవి పూర్ణాహుతిపురోగమాకా
 అఘోరస్తుస్రవాన్యశ్చ పరీకరణమేవచ ||

శ్లో || పవీరణాహోమేన నిత్యాహసన యోస్తథా |
 అగ్నాకరణాహోమేచ | పాత్రసంసౌరజన్మ ||

శ్లో || జాతకర్మణ్య యంత్రాహోమే మకుతవ్వమంత్రకే ||
 అగ్నింధ్రాబృహస్పతయే అన్యేనామగ్నిరుచ్యతే ||

శ్లో || జాతస్యహోమే మరుతీశ్వసప్త స్వాద్యేషు
 పశ్చాదథ చాష్టమగ్నిః || ఇత్యేకే

శ్లో || నక్షత్రనామనిర్దేశ స్పంబుభాన్య
 జాతకర్మణ్యేభూదేశమంత్రణేజాపేత్రిచ్ఛపీతకపరినా ||

ప్రీతాంతు -

వాక్యం || జాతనామాన్నచాలాని ప్రీతూప్తితూష్టిమ్||కించ||
 జాతకర్మాద్య స్పంసార్గారాశ్చౌలాంతాఃక్రియాః దేహసంసౌరార్థం
 ప్రీతాంతతాగ్నలవ తూష్టింకార్యాః || తథాచ ||

శ్లో || ఆమంతికాతుకార్త్యయం | ప్రీతామావృదశ్చేషతః
 సంసౌరార్థం శరీరస్య | యథాకాలయథాక్రమమ్ ||

|| కింతు || తూష్టిమేతాః క్రియా ప్రీతాం | వివాహస్తుసమంత్రకః ||

— నామకరణ ప్రయోగః —

నూ || దశమ్యాగ్ం లోభూతేన్నాత్వా పుణ్యాహమాభ్యుదయకం
 బ్రాహ్మణాం భోజనేనసహ పిథాయ మాతాపితరా కర్త
 వ్యేకే మంకుమారం నామకరణేన కర్మణా సగ్ సమరిపావహ
 ఇతి సంకల్పసి ||

దశ్మిన్యాగీనో దర్శ్యాన్ ధారయమాణః కుమారం పత్నీంచ
 దక్షిణతఃపవేశ్య స్వయముత్తరత అసీనః ప్రాణానాయమ్య ||
 పూర్వోక్త ... కుఢతిథా || ఇమంకుమారం సకలస్తురుషమధ్యే

నామక్రమనసిద్ధ్యర్థం మాసనామ్నా నక్షత్రనామ్నా వ్యావహారిక
నామ్నా సగ్గసంహితాపహే ॥

సూ॥ పుత్రస్యనామకురుతే ద్వ్యక్షరం చతురక్షరంవా పురుషస్యా
యజ్ఞక్షరంకుమారాః అపినాయస్మిత్వి తుప్యసర్గ స్యాత్తద్ది
ప్రతిష్ఠితమితి బ్రాహ్మణం ॥

కాంస్యసాత్రే ద్రోణపరిమిత తండులనాదాయ హిరణ్యం
గృహీత్వా ఉదక్సమాపాన్తి సోరేఖాలిఖత్వా తాస్మాద్ద్యంతయో
స్త్రికారేణ తాత్కాలిక మాసనామలిఖత్వా నక్షత్రనామన
లిఖత్వా వ్యవహారనామ లిఖత్వా ॥

కో॥ కృష్ణోనంతో చ్యుతశక్తి వైకుంఠోఽథ జనార్దనః
ఉపేంద్రో యజ్ఞ పురుషో వాసుదేవ స్తథాహరిః
యోగీశః పుండరీకాక్షో మాసనామానయ
నుక్రమాత్ ॥ చైత్రాదిషు మాసనామ్నాం విభాగః ॥
యథా :—

చైత్రే = కృష్ణ, వైశాఖే = అనంత, కృష్ణే = అచ్యుతః,
ఆషాఢే = చక్రీ, శ్రావణే = నైకుంఠ, భాద్రపదే = జనార్దనః,
ఆశ్వయుజే = ఉపేంద్ర, కార్తికే = యజ్ఞ పురుష, మార్గశీరే =
వాసుదేవ, పుష్యే = హరిః, మాఘే, యోగీశః, ఫాల్గుణే = పుండరీ
కాక్షః

॥ ఇతి తాత్కాలికమాసనామ లిఖత్వా ॥ యథా ॥

1. మాసనామ్నా, శ్రీకృష్ణనామాసు శ్రీః
2. నక్షత్రనామ్నా శ్రీరైవతనామాసు శ్రీః
3. వ్యావహారికనామ్నా శ్రీయజ్ఞనామాసు శ్రీః

ఇతి త్రిసుషు రేఖాసు లిఖత్వా । తదంక్ష ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం
కరిష్యే ॥

మంత్రం : ఓం అనునీతే ... యథాసానముపహ్వయతే ॥ నామ

త్రయా ధిపానదేవతాభ్యోనమః సిరోభవ వరదోభవ సుముఖో
భవ సుప్రసన్నోభవ సిరాసనంకురు నామత్రయా ధిపాన
దేవతాభ్యోనమః భ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం
సమర్పయామి ॥

1. శ్రీమాసనామ్నా శ్రీకృష్ణనామా ౭ సాకుమారో దేవతా
భ్యర్చి భ్యః విత్త్యభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ సమసాగ్రం కరోతి
దీర్ఘాయుర్యాయా దిత్యనుగృహంతు స్వస్తి దీర్ఘాయుర్భవ
శతాయుర్భవ ॥ ఇత్యేవం సర్వత్రమాతాపిత్రోర్వృద్ధానాంప
వ్రతినచనం ॥

2. నక్షత్రనామ్నా రైవతనామా ౭ సాకుమారో దేవతాభ్యర్చి భ్యః
సిశ్యభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ సమసాగ్రం కరోతి దీర్ఘాయు
ర్యాయా దిత్యనుగృహంతు ॥ స్వస్తి దీర్ఘాయుర్భవ శతాయు
ర్భవ ॥

వ్యావహారికనామ్నా ౭ శ్రీయజ్ఞనామా ౭ సాకుమారః
దేవతాభ్యర్చి భ్యః విత్త్యభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ సమసాగ్రం కరోతి
దీర్ఘాయుర్యాయా దిత్యనుగృహంతు స్వస్తి దీర్ఘాయుర్భవ శతాయు
ర్భవ ॥ (తనః ప్రవాసాదేత్య పుత్రపన్య)

మంత్రం : అంగా దంగాదితి ద్యాభ్యా మభిమంత్రయేత్
మంత్రం : అంగాదంగా త్సంభవసి హృదయా దధిజాయనే వేదో

వైపుత్రనామాసి సజినశరదశృతం అశ్శాభవ సరిశురభవ
హిరణ్యమస్తృతంభవచహనాంత్యాహింకారేణాభిజిహూమి
యజ్ఞశర్కన్”

సూ॥ తాభ్యామేవ మూర్ధన్యవస్థూణమ్ ॥

మంత్రం : అంగాదంగా త్సంభవసి ... “యజ్ఞశర్కన్”

సూ॥ శుమారన్య దక్షిణేకశ్చగ్నిరాయుష్మానితి సంవమంతాన్
జపేత్ ॥

మంత్రం : అగ్నిరాయుష్మాన్ భవనస్పతిభి రాయుష్మాన్ తేనత్వా
యుషా యుష్మంతంకరోమి సోమ ఆయుష్మాన్ భవధీభి
రాయుష్మాన్ తేనత్వాయుషా యుష్మంతంకరోమి ॥ యజ్ఞ
ఆయుష్మాన్ భవక్షిణాభి రాయుష్మాన్ తేనత్వాయుషా
యుష్మంతంకరోమి ॥ బ్రహ్మాయుష్మత్తద్రాబ్ధ్యైరాయుష్మై
తేనత్వాయుషా యుష్మంతంకరోమి ॥ దేవాయుష్మంతంకరోమి
మృతేనాయుష్మంతంకరోమి నత్వాయుషా యుష్మంతంకరోమి ॥

మంత్రం : ఘృతంవిష్పిబ త్వాయుర్వై ఘృతమమృతన్ ॥ హిరణ్య

మమృతా దేవాయుర్విష్పిబతి ॥

శతమానంభవతి శతాయుఃపురుషశృతేంద్రియ ఆయుష్మ్యేవేం

ప్రియేదతిష్ఠతి ॥

నామకరణమునూర్త స్సముహూర్తోఽస్తు । నామకరణ
సుముహూర్తకాలే సూర్యాదినాం నవానాం గ్రహణా మానుకూల్య
ఫలనిర్దిరస్తు ॥

— శ్రీశిరోర్నామకరణవిధిః —

దశమ్యాం శోభూతేస్తాత్వా పుణ్యాహమాభ్యుదయకం
బ్రాహ్మణానాం భోజనేనసహ విధాను మాతాపితౄకా కర్తవ్యేనే
మాంకుమారీగ్ం నామకరణేనకర్కణా సగ్ంసగ్ంరిష్యే ॥ ఇతిసంకల్ప్య
దర్శ్యప్యాసీనో దర్శ్యాన్ ధారయచూణః కుమారీం పత్నీంచ దక్షిణత
ఉపవేశ్య స్వయముత్తరతఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త
వంగుణ విశేషణానిస్థాప్తాయాం శుభతిథౌ । ఇమాంకుమారీం సకల
సత్పురుష మధ్యేనామ ప్రకటనసిద్ధ్యర్థం - మాసనామ్నా - నక్షత్ర
నామ్నా - వ్యావహారికనామ్నా సగ్ంసగ్ంరిష్యావహే ॥

సూ॥ మార్గశీరేచవాగ్దేవీ పుష్కేపద్మావతీభవేత్
శ్రీదేవీచైవ సావిత్రీ భూమిః కళ్యాణికా తథా
సత్యభామా పుణ్యవతీ రూపవతీం దుమత్యపి
చంద్రావతీం లక్ష్మీం చ ప్రీతినామకరణేవిదుః ॥

క్రమవిభాగః

మార్గశీరే = వాగ్దేవీ
పుష్కే = సావానవతీ

ప్రేమే = సత్యభామా
ఆమాగ్నే = పుణ్యవతీ

మాఘే=శ్రీ దేవీ

శాల్మలై=సావిత్రి

చైత్రే=భూదేవీ

వైశాఖే=కల్యాణీ

శ్రావణే=రూపవతి

భాద్రపదే=ఇందుమతి

ఆశ్వయుజే=చంద్రదావతి

కార్తికే=లక్ష్మి

1. యథా : మాసనామ్నా శ్రీవాగ్దేవీనామ్నా సుశ్రీః ॥

2. నక్షత్రనామ్నా శ్రీరైవతీనామ్నా సుశ్రీః ॥

3. వ్యావహారికనామ్నా కల్యాణీనామ్నా సుశ్రీః ॥

ఇతిభిశ్చ నామత్రయాఽగ్నిష్ఠాన దేవతాభ్యోనమః ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపన ధ్యానావాహనాది ఘోషకోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥

1. మాసనామ్నా శ్రీవాగ్దేవీనామ్నా సుశ్రీః

దీర్ఘాయుష్మతీభవ శతాయుష్మతీభవ ॥

2. నక్షత్రనామ్నా శ్రీరైవతీనామ్నా సుశ్రీః

దీర్ఘాయుష్మతీభవ శతాయుష్మతీభవ ॥

3. వ్యావహారికనామ్నా శ్రీకల్యాణీనామ్నా సుశ్రీః

దీర్ఘాయుష్మతీభవ శతాయుష్మతీభవ ॥

సూ॥ ఇతినూతాపితరా బ్రాహ్మణాశ్చ కుమారాః

శిరస్యక్షతాన్నిక్షిప్త్యాఽన్యైర్వచసంకుర్యాత్ ॥

సూ॥ తతఃకుమారీగ్ం సర్వస్యాదాత్మన ఇతి యజమా భిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : సర్వస్యా దాత్మన స్సంభూతాసి సాక్షిన శరదశ్శతమ్ ॥

— సర్వేషాం నక్షత్రనామవిషయే నిర్దేశః —

తద్యథా శ్లో॥ ఏకోరేమమృత్యే చిషు వృద్ధిరానా

స్థా తేవనాం తస్యశవశా శ్చయుత్యు

శేషేషు నామ్యోగక పరస్పరోఽంత్యః

స్వాప్నో రక్షిరస్సవిసర్గ ఇష్టః ॥

ఏకోరేఇతి నక్షత్రనామా ద్యక్షరగ్రహణమ్ ॥ ప్రథమమూనిర్దేశః

10. హస్తః 19. శ్రవణః-శ్రావణః

11. చైత్రః 20. శ్రవిషః

12. స్వాతిః 21. శతభిషజః-శాతభిషజః

13. విశాఖః 22. పూర్వప్రాష్ఠపాదః

14. అనూరాధః 23. ఉత్తరప్రాష్ఠపాదః

15. జ్యేష్ఠః 24. రైవతః

16. మూలకః 25. అశ్వయుక్-ఆశ్వయుక్

17. పూర్వాషాఢః 26. అపభరణః-అపభరణః

18. ఉత్తరాషాఢః 27. కృత్తికః ఇతి-

అథ వ్యవహారనామవిషయే ద్యక్షరం చతురక్షరం వేతి సమా

సోఽభిప్రేతః సతురూఢిః ఇత్యాది సుదర్శనభాష్యేజ్ఞేయః శ్రీనివాసః

రామకృష్ణః నారాయణః వాసుదేవః ఇత్యాదిసమాక్షరేణనిర్దిశత్ ॥

అథ॥ శ్రీగ్రాం నక్షత్రనామవిషయే యథాపుంసాం తత్త్వం ॥

తత్త్వార్థోక్తమేవ వ్యావహారికనామవిషయే అయగక్షర మాకా

రాంతా నీకారాంతానివా శ్రీయా ఇతి॥ యకోదా - కమలా -

అహల్యా - కాసల్యా - సుమిత్రా - కళ్యాణీ - భవానీ - పార్వతీ

అత్రయథా స్వకులాచార వ్యవస్థాజ్ఞయా ॥ —

— నామకరణానుబంధోక్తాః —

శ్లో॥ నామాదినాందీకరణం పుణ్యాహందివిజభోజనం

రక్షాబంధనమన్నాది చౌలాద్యంకుర మేనచ ॥

శ్లో॥ సూతకాంతే ద్వాదశహే స్వస్తివాచనపూర్వకమ్

సుశ్రీయుతం నామపూర్వం త జాతంచ సమాత్మరైః ॥

- కించ|| శ్లో|| సూత్రకాంతేనామకర్మ విధేయంస్వకులాచితం
నామపూర్వంతుబాలస్య మంగళంసమక్షరైః ||
- శ్లో|| ఏకాదశే ద్వాదశేవా త్రయోదశదినేతథా
షోడశే వింశతౌ చైవ ద్వావింశేవర్ణతః క్రమాత్ ||
- శ్లో|| కాంస్యాదిపాతా ర్హిత తండులేషు తజ్జన్మమాసాధిపనామచర
నామాతఃక్షర్యం వ్యవహారనామరేఖాత్రయే స్వర్ణవిలేఖనంచ ||
- శ్లో|| శర్యేతి బ్రాహ్మణస్య క్తం సర్వేతిక్షత్రియస్యచ
గుప్తదాసాత్మకం నామ ప్రశస్తం వైశ్యశూద్రయోః ||
- శ్లో|| యన్యాసి బాయతేపుత్రః తన్యాసోలిఖ్యతే బుధైః ||
- శ్లో|| పుణ్యాసావాచనేనామ్ని | మధ్యమేస్య స్త్రివాచనే
ఉత్పాశాలకనామాపైర్నై స్వస్తీత్య స్వస్థమంభవేత్ ||
- శ్లో|| ఆత్మనామ గురోర్నామ నామాతికృపణస్యచ
శ్రేయసాహమో సగృహీయా జ్యేష్ఠాపత్యకళత్రయోః ||
- శ్లో|| దేవాలయగవాశ్వానాం వృక్షాణాం వా పి కూపయోః
గృహలోపకరణానాంచ చిహ్నానాం యోషితాం వృణామ్
కావ్యాదీనాం కవీనాంచ హస్తాదీనాం విశ్లేషః
రాక్షసాసాదసంజ్ఞానాం నామకర్మవిధీయతే ||
- శ్లో|| అనుదాత్తోభవేన్మంత్రం సంబుధ్యంతమసాపదం
ఉదాత్తః ప్రథమాంతస్థ నయేనావితివర్జయేత్ ||

— అథాఽన్నప్రాశనప్రయోగః —

సూ|| జన్మనోధి వక్షేమానే శుభేదితే పుణ్యానాం ప్రతిసర మాభ్యు
దయకం బ్రాహ్మణానాం భోజనేనసహ విధాయ కర్తవ్యేనేమం
శుమార మన్నప్రాశనేవకర్మణా సగ్నసూరిష్య ఇతి సంకల్ప్య-

కుమారంపత్నించ దక్షిణత ఉపవేశ్య స్వయముత్తరత ఆసీనః
ప్రాణానాయమ్య ||

పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ఇమంకుమారం సర్వదామృతాన్న
ప్రాశనార్థ మన్నాద్యాదిసార్వకామ్యఫలసిద్ధ్యర్థ మన్నప్రాశనేన
కర్మణా సగ్నసూరిష్యే || అన్నప్రాశనాంగత్వేన ఆచారక్షణార్థం
రక్షాబంధనంకరిష్యే రక్షాబంధనదేవతాభ్యోనమః ప్రాణప్రతిపాదన
ధ్యానా ... సమర్పయామి
సూ|| బృహత్సామేతి విధివద్రక్షాబంధనంకుర్యాత్ ||

మంత్రం : బృహత్సామ త్తత్రభృద్వృద్ధ వృష్టియంతిమృభాజ శ్శుభి
తముగ్రవీరం ఇంద్రస్తమేన పంచదశేన మధ్యమిదం వాతేన
సగరేణరక్ష రక్షాబంధనముహూర్త స్సుముహూర్తోఽస్తు
సుముహూర్తకాలే ... నిద్దిరస్తు ||

అచమ్య || పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అస్యకుమారస్య అన్న
ప్రాశనాంగత్వేన తూష్ణీమాచమనాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం
నవతంతుధారణంకరిష్యే || నవతంతు దేవతాభ్యోనమః ధ్యానానావాహ
నాది షోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి ||

సూ|| నవోనవేతి నవతంతుధారణం కుర్యాత్ ||

మంత్రం : నవోనవోభవతి జాయమానోహ్మ్నం కేతురుచసా మేత్వైక్తే
భాగందేవేభ్యో విదధా త్యాయన్ ప్రచందమా ప్నిరతి ద్విర
మాయః నవతంతుధారణ ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు
సుముహూర్తకాలే సూ ... నిద్దిరస్తు ||

సూ॥ దధిమధుఘృతోడనాని సగ్ంస్పృజ్య భూరపామితి చతస్పది
స్పృక్మతుమారం ప్రాశయేత్ ॥ తైత్తిరీయేణ మార్గంనేనే
త్యేకే ॥

మంత్రం : 1. భూరపాం త్వోషధీనాగ్ం రసం ప్రాశయామి శివాస్త
అపటవదయ స్పృత్వ సమీవాస్త ఆపటవదయ స్పృతుయజ్ఞ
శర్కన్ ॥

2. భువోపాం త్వోషధీనాగ్ం రసం ప్రాశయామి శివాస్త.....
యజ్ఞశర్కన్ ॥

3. సువరపాం త్వోషధీనాగ్ం ... యజ్ఞశర్కన్.

4. భూరుభవ స్సువరపాం త్వోషధీనాగ్ం ... యజ్ఞశర్కన్ ॥

ఇతిసకృత్రాప్య తూష్ణీమాచమ్య । అన్నప్రాశనముహూర్త
స్సుముహూర్తోస్తు సుముహూర్తకాలే ... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

మాతృ మాతుల వితామహ మాతామహ్యుది గురుజనాః
బాలకస్య నిత్యాభ్యుదయావేక్షిణః ముఖే న్ననిషీచేత్ తస్మిన్నేవ
సమయే శిశోఃభవిష్య ద్విద్యావైశారద్యాది జీవన గౌరవపరీతార్థం
వీరోపరి పుస్తకలేఖనీ సువర్ణాభరణాదీన్ నిషీవ్య వినోదపరీతాం

కుర్యాత్ ॥ తతఃఆశీర్వచనంప్రాప్య ॥ బ్రాహ్మణాన్తోషయేత్
బంధుభిస్సహ భుంజీయాతాం ॥ ఏషాలాశీ మర్యాదేతి వేదితవ్యా ఇతి

సమాప్తః

అన్నప్రాశనానుబంధశ్లోకాః

శ్లో॥ నామాదినాండికరణం పుణ్యాహం ద్విజభోజనం
రక్షాబంధనమన్నాది చాలాద్యంకుర మేవచ ॥

శ్లో॥ యుగ్యేషు మానేషుచ షష్టమాసా త్సంవత్సరేవా
నియతం శిశూనాం అయగ్మమానేషుచ కన్య
కానాం సవాన్మసంప్రాశన మిషమేతత్ ॥

షష్ఠీమాసి బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా విప్రైస్సైరేవా శిషో
వాచయిత్వాప్రాత్రేషుమధ్యాహ్నాన్నం దధ్యాదియుక్తంహం తే
మంత్రాణాం సకృత్ప్రాశయేత్ ॥

శ్లో॥ దేవతాపురతస్సృధాత్మత్సంగగతస్యచ
అలంకృతస్య దాతవ్య మన్నం పాత్రేతుకాంచనే ॥

శ్లో॥ మధ్యాహ్నకనగోపేతం ప్రాశయేత్ప్రాయసంతుతత్
కృతప్రాశమభోత్సంగా డ్దాశీబాల మథస్మిన్నేత్ ॥

శ్లో॥ తస్మాగ్గ్రతోధవిస్యస్య శిల్పభాండాని సర్వశః
శస్త్రాణిచైవ వస్త్రాణి తతః పశ్యేత్తులక్షణమ్ ॥

శ్లో॥ ప్రథమంయత్సృష్టినే ద్బాల సత్తో భాండం స్వయంతథా
జీవికాతస్య బాలస్య తేనైవతు భవిష్యతీతి ॥

॥ సమాప్తాః ॥

అంతురారోపణమ్

సూ॥ చాలాది శుభకార్యాణాం పూర్వతత్త్వైల శరాగ్నిదివసేషు
శుభేషాని సద్యోహితత్త్వార్చనాద్భుక్తకాలే పుణ్యాహం ప్రతి
నదం విధాయతత్త్వార్చంగభూత మంకురారోపణాభ్యుం
కర్మగమ్య ఇతి సంకల్పః ॥

అథాంకురారాగోపణస్య ప్రయోగోపక్ష్యతే అంకురార్పణకారా దర్శిష్యానీనో దర్శ్యాన్ ధారయమాణః పత్నీంకుమారంచోత్తరతః ఉపవిశ్యస్వయం దక్షిణతః ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥

మత్స్యత్రస్య మద్దుహితుశ్చ యజ్ఞనామధేయస్య యజ్ఞపదాయా ఇతి తత్తత్సర్వాంగత్యేనా పుణ్యాహం వాచయిత్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా నీహోవాచయిత్వేతి విధినాకుర్యాత్ - యథా ॥

అచన్య శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్త సమస్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపర మేశ్వరప్రీత్యర్థం మమకుమారస్య యజ్ఞనామధేయస్య చోలోపనయ నాంగభూతం । కుమారాశ్చ వివాహంగభూతం పూర్వేద్యుః కర్తవ్యం మంగళాచారప్రాప్త్యర్థం బ్రహ్మణామిత్యాది దేవతాహ్వనార్థం । ప్రజాకామూది చతుష్కామ్యార్థస్థలసిద్ధ్యర్థంచ బోధాయనోక్త ప్రకారేణాంకురారాగోపణాఖ్యం కర్తవ్యమేవ ॥ అంకురారాగోపణాంగత్యేనాచారక్షణార్థం యోబంధనం కరిష్యే । తదంగపోడశోపచారపూజాంచ కరిష్యే ॥ యోబంధనదేవతాభ్యోనమః ప్రాణప్రతిష్ఠాపనధ్యానావాహనాది పోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి ॥

సూ॥ విశ్వేతాత ఇతి విధివద్రతాబంధనంకుర్యాత్ ॥

మంత్రం : విశ్వేతాతే... ఋషిబంధనే ॥

యోబంధన ముహూర్త స్సముహూర్తోస్తు సుముహూర్త కాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ సూ॥ సమేశుచౌదేశే గోమయేనోపలిప్త్యా ఒద్భిరభుత్వా ఒక్షతై స్సంప్రకీర్య ॥ తిలమాషముద్ద సర్వవ, వీహియవగోధామయా వనాశ ప్రియంగుకుభుద్ధ కోద్రవ చణకస్యామాకనీవారాఖ్యా శ్చతుర్థోపధిర్యావత్సంభవ మూగ్యహ్య ॥ కర్తుః పురతః

సంపాలికాస్యా వర్ణరజితతామ మృణ్మయైర్వాయథాసంభవగ్ సంగృహ్య ॥

శ్లో॥ దూర్వాగ్రమాఽశ్వత్థపత్రంతు శిరీషంబిల్వపత్రకం తాసాః మూలేతుబద్ధియా త్వేతసూత్రేణ పిండితాః ॥

మధ్యేచతుర్ముఖంవింద్యాత్పూర్వేపక్షిణమేనవ దక్షిణేచయమం వింద్యాత్పశ్చిమేనరుణం తథా ఉత్తరేశశివంవింద్యాత్పాలికాస్థాపనంక్రమాత్ ॥

సూ॥ పల్మకమృదాగోమయేనవా ఇతి సూత్రమర్యాదాత్ భూమి రూఢిమృతి భూమిమధిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : భూమిరూఢిమూర్ధ్వార్ధ్వరీణాంతరీక్షంమహిత్యా ఉపస్థితే

దేవ్యదితేఽగ్నిమన్నాద మన్నాద్వాయయాదథే ఆయంగోపృశ్చి

రక్తమీదనస న్మాశరంపునః । త్రిన్ శద్ధానువిరాజతి వాక్ష్

తంగాయ శ్రియే । వత్సవహద్యుభిః । అస్యప్రాణాదన

శ్యంతశ్చరతిగోచనా । వ్యఖ్యస్యహిషస్సువః । యత్వాక్ష్మదః

పగోవమమన్యునాయదవత్తాసుకల్పమగ్నే తత్తవపునస్త్వదీప

యామసి । నుతైమన్యుపగో ప్తవ్యపృథివీమనుదధ్యసే । ఆది

త్యాదిత్వేదేవవాపనసశ్చసమాభరన్ । మనోజ్యోతిరుజ్జతా

మాద్యం దిచ్ఛన్నం యజ్గ్ంసమిమందధాతు । బృహస్పతిస్త

నుతామిమనో విశ్వదేవా ఇహమాదయంతాం । సప్తతే
అగ్నే సమిధస్స ప్రజహ్య స్సప్తయ స్సప్తధామప్రియాణి ।
సప్తహోత్రా స్సప్తధాత్యయజంతి సప్తయోసీరావృణస్వా
మృతేన పునమాతావినరస్య పునరగ్న ఇహాయమా పునర్హి
పాహివిశ్వతః । సహరయ్యావివ రస్వాగ్నే వినస్వస్వధారయ ।
విశ్వస్మియా విశ్వతస్పరి । లేకస్సలేకస్సలేకస్సన ఆదిత్యా
అద్యంజపాణావియంతు । కేతస్స కేతస్స కేత క్షన ఆదిత్యా
అజ్యంజపాణావియంతు । వివస్వాగ్ం అదితిశేవజాతి క్షన
ఆదిత్యా అజ్యంజపాణావియంతు ।

నూ॥ ఉద్భృతాసీతిభునిత్యా ॥

మంత్రం : ఉద్భృతాసీరాహేణ కృష్ణేన శతభాహునా ॥

నూ॥ మృత్తికేహనమేపాపమితి మృదమభిమంత్ర్య.

మంత్రం : మృత్తికేహనమేపాపం యన్మయాదుమగ్రతంత్ర్యం ।

మృత్తికేబ్రహ్మదత్తాసి కాస్య చేనాభిమంత్రితా । మృత్తికేదేహి

మేపుష్టింత్యయి సర్వంప్రతిష్ఠితం । మృత్తికేప్రతిష్ఠితే సర్వం
తస్మేనిర్నుదమృత్తికే । తయాహతేనపావేనగచ్ఛామి పర
మాంగలిమ్ ॥

నూ॥ గాయత్ర్యాద్భిస్సంప్రౌఢ్య ।

మంత్రం : 1. ఓంభూర్భువస్సువః తత్సవితుర్వరేణీయం భర్గోదేవస్య

ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

నూ॥ దేవస్యత్యేతి మృదమాదాయ ।

మంత్రం : దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవేశ్వినో రావైశుభ్యాం పూజ్యో

హస్తాభ్యామాదదే ॥

నూ॥ ఓంభూర్భువస్సువరోమితి పాలికాసుమ్మదంపూరయిత్వా ॥

మంత్రం : ఓంభూర్భువస్సువరోమ్ ॥

నూ॥ మధ్యమపాలికాయాం వ్యాన్యూతిభిః బ్రహ్మణాం ప్రజాపతీంచ
తుర్భుఖగ్ం హిరణ్యగర్భ మిత్యావాహ్య ।

మంత్రం : ఓంభూః - బ్రహ్మణమావాహయామి । ఓంభువః -

ప్రజాపతి మావాహయామి । ఓగ్ంసువః - చతుర్భుజమావా
హయామి ।

ఓంభూర్భువస్సువః - హిరణ్యగర్భమావాహయామి ॥

నుతామినునో విశ్వేదేవా ఇహమాదయంతాం । సప్తతే
అగ్నే సమిధస్సప్తజహ్య స్సప్తయ స్సప్తహమప్రియాణి ।
సప్తహోత్రా సప్తధాత్యయజంతి సప్తయోనీరాప్యణస్యా
ఘృతేన పునరుర్జానివ రస్య పునరగ్న ఇహాయమా పునర్నః
పాహివిశ్వతః । సహరయ్యానివ ర్హస్వాగ్నే విసన్వధారయ ।
విశ్వస్మియా విశ్వతస్సరి । లేకస్సలేకస్సులేకస్సేన ఆదిత్యా
అద్యంజమాణావియంతు । కేతస్సుకేతస్సుకేత స్సేన ఆదిత్యా
అజ్యంజమాణావియంతు । వినన్వగ్ం అదితిరేవజాతి స్సేన
ఆదిత్యా అజ్యంజమాణావియంతు ।

సూ॥ ఉద్భృతానీతిఖనిత్వా ॥

మంత్రం : ఉద్భృతానీరాహేహణ కృష్ణేన శతభాహునా ॥

సూ॥ మృత్తికేహనమేపాపమితి మృదమభిమంత్ర్య.

మంత్రం : మృత్తికేహనమేపాపం యన్మయాదుమగ్రతంత్ర్యం ।

మృత్తికే బ్రహ్మదత్తానికాస్య వేనాభిమంత్రితా । మృత్తికేదేహి

మేపుష్పింత్యయి సర్వప్రతిష్ఠితం । మృత్తికేప్రతిష్ఠితే సర్వం
తస్మేనిర్నుదమృత్తికే । తయాహతేనపాపేనగచ్ఛామి పర
మాంగతిమ్ ॥

సూ॥ గాయత్ర్యాభ్యస్మిప్రాశ్న్య ।

మంత్రం : 1. ఓంభూర్భువస్సువః తత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య

ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

సూ॥ దేవస్యత్వేతి మృదమాదాయ ।

మంత్రం : దేవస్యత్వాపవిత్రః ప్రసవేశ్వినో ర్భాహుభ్యాం పూర్ణో

హస్తాభ్యామూదదే ॥

సూ॥ ఓంభూర్భువస్సువరోమితి పాలికాసుమృదంపూరయిత్వా ॥

మంత్రం : ఓంభూర్భువస్సువరోమ్ ॥

సూ॥ మధ్యమపాలికాయాం వ్యాహృతిః బ్రహ్మణం ప్రజాపతీంవ
తుర్మృగ్ం హిరణ్యగర్భ మిత్యావాహ్య ।

మంత్రం : ఓంభూః - బ్రహ్మణమావాహయామి । ఓంభువః -

ప్రజాపతి మావాహయామి । ఓగ్ంసువః - చతుర్మృగమావా
హయామి ।

ఓంభూర్భువస్సువః - హిరణ్యగర్భ మావాహయామి ॥

సూ॥ ఇంద్రం వజ్రాగ్ం శచీపతిగ్ం శత్రుకతుమిత్యేతాభిశేవ

ప్రాచ్యాం ।

మంత్రం : ఓంభూః ఇంద్రమావాహయామి ।

ఓంభువః - వజ్రాణామావాహయామి ।

ఓగ్ంసువః - శచీపతిమావాహయామి ।

ఓంభూర్భువస్సువః - శత్రుకతు మావాహయామి ।

సూ॥ యమం వైవస్వతం విశ్వపతిగ్ం ధర్మరాజమిత్యేతాభిశేవ
దక్షిణస్యామ్ ॥

మంత్రం : ఓంభూః - యమమావాహయామి ।

ఓంభువః - వైవస్వతమావాహయామి ।

ఓగ్ంసువః - విశ్వపతిమావాహయామి ।

ఓంభూర్భువస్సువః - ధర్మరాజమావాహయామి ॥

సూ॥ నరుణం ప్రచేతసగ్ం సురూపిణామపాంవతి మిత్యేతాభిశేవ
ప్రతీచ్యాం ॥

మంత్రం : ఓంభూః - నరుణమావాహయామి ।

ఓంభువః - ప్రచేతసమావాహయామి ।

ఓగ్ంసువః - సురూపిణామావాహయామి ।

ఓంభూర్భువస్సువః - అపాంవతిమావాహయామి ।

సూ॥ శశినం విశాకరగ్ం సోమమిందుమిత్యేతాభిశేవోదీచ్యాం ॥

మంత్రం : ఓంభూః - శశిన మావాహయామి ।

ఓంభువః - విశాకర మావాహయామి ।

ఓగ్ంసువః - సోమ మావాహయామి ।

ఓంభూర్భువస్సువః - ఇందుమావాహయామి ।

సూ॥ అశ్వినానావాహ్య । ఉద్దేశావేష్ట్య । ఆపోహిష్ఠామయోభువ
ఇతి తిస్రుభిః - హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకా ఇతి చత్వసుభిః
పవమానస్సువర్జన ఇత్యైతేనానువాకేన పుణ్యామాకలశోదకేన
మార్జయిత్వా ।

మంత్రం : (1) ఓం ఆపోహిష్ఠామయోభువస్తాన ఊర్దేదధాతన ।
మహేరణాయచక్షసే ॥ (2) యోవశ్శివతమోరసస్తస్యభాజయ

తేహసః ॥ (3) ఉశతీరివమాతరః । తస్మా అరంగమామవో
యస్యైక్షగాయజిన్వథ । ఆపోజనయథావసః ॥

- (1) హిరణ్యవరాశ్శుచయః పావకాయా సుబాతః కస్యపోయాస్త్విం
ద్రః | అగ్నిం యాగర్భంధధిరే విరూపాస్తాన ఆపస్యగ్ స్యానా
భవంతు |
- (2) యాసాగ్ం రాజావరుణోయాతి మధ్యే సత్యాన్తన్మ తే ఆవషశ్యం
జనానాం | మధుశ్చ తశ్చ చయోః పావకాస్తాన ఆపశ్యగ్
స్యానాభవంతు ||
- (3) యాసాం దేవాదివికృణ్వంతి భక్షం యా అంతరిక్షే బహుధా
భవంతి | యాః పృథివీం పయసోందంతి శుక్రాస్తాన ఆపశ్యగ్
స్యానాభవంతు ||
- (4) శివేనమాచక్షుషా పశ్యతావశ్యినయా తస్యోపస్మృతతత్త్వ
చక్షుః | సర్వాగ్ం అగ్నిగ్ం రఘ్నుషడోహువేవో మయినగో
బలమౌజోనిధత ||
- పవమానస్సువరసః | పవిత్రేణ విచర్షణిః | యః పూతాస పూనా
తుమా | పునంతుమా దేవజనాః | పునంతుమనవోధియా |

పునంతువిశ్వాయవః | భాతవేదః పవిత్రశత్రుః | పవిత్రేణ పూనా
హిమా | శుక్రేణ దేవదీద్యత్ర | అగ్నేకత్వాకత్వగ్ం రను |
యశ్చే పవిత్రమర్చిషి | అగ్నే వితతమంతరా | బ్రహ్మతేన
పునమహే | ఉభాభ్యాం దేవసవితః | పవిత్రేణ సవేనచ |
ఇన్ద్రబహ్మపునమహే | పైశ్వదేవీపునతీ దేవ్యాగాత్ ||
యస్యై బహ్మీ సనువోవీతప్యమాతయామదంతస్సగమా దేవసు
వసుగ్ స్యామషతయోరయూణాం | వైశ్వానరోరశ్మిభిర్భాపు
నాతు | వాతః ప్రాణే నేషిగోమయోభూః | ద్యావాపృథివిపయ
సాపయోభిః | ఋతాసరీయజ్ఞయేమాపునీతాం బృహద్భిస్సవి
తస్త్వభిః | సర్విష్టైరేననుస్వభిః | అగ్నేదక్షైః పూనాహిమా |
యేనదేవా అపునత | యేనాపోదివ్యంకశః | తేనదివ్యేన బ్రహ్మ
ణా | ఇదం బ్రహ్మపునీమహే | యః పావమానీరభ్యేతి | ఋషిభి
స్సంభృతగ్ం రసం | సర్వగ్ం స పూతమశ్నాతి | స్వదితమృతాతి
శ్వనా | పావమానీగోలభ్యేతి | ఋషిభిస్సంభృతగ్ం రసం ||

తస్మై సరస్వతీదు హే । ఊర్గం సర్పిర్మహాదళమ్ । పావమానీ
 స్వస్త్వయనీః । సుదుఘాహిపయస్వతీః । ఋషిభిస్సంభ్రతో
 రసః । బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్హితం । పావమానీర్దిశంతుసః ।
 ఇమం లోకమథో అముం కామాభ్యుర్ధ్వయంతుసః । దేవీ శేషైస్స
 మాభ్యతాః । పావమానీస్సస్వస్త్వయనీః । సుదుఘాహిమృత
 శ్చుతీః । ఋషిభిస్సంభ్రతో రసః । బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్హితం
 తమ్ । యేన దేవో వాః పవిత్రేణ । అత్యాసంపునతే సదా । తేన
 సహస్రభారేణ । పావమాన్యః పునంతుమా । ప్రాజాపత్యం
 పవిత్రం । శత్రోద్యామగ్హిరణ్యయం । తేన బ్రహ్మవిద్యోవయం
 పూతం బ్రహ్మపునీమహే । ఇంద్రస్సనీతీసహమాపునాతు ।
 సోమస్సృష్ట్యా నరుణస్సమీచ్యా ॥ య మోరారాజాః పమృణాభిః
 పునాతుమా । జాతవేదా మోరయంత్యాపునాతు ।
 సూ॥ యాజాతాః ఓషదయ ఇత్యనువాకేన కాంస్యచ్చాతే ఓషధీర్వి
 శ్రీకృత్య ॥

మంత్రం : ఓం యాజాతా ఓషధయో దేవేభ్యః శ్రీయ్యుగంపురా ।

మందామిబ్రహ్మణామహాగ్ం శతేతంధామానిసప్తప । శతంహో
 అంబధామానిసమాస్రముతహోరుహః । అథాశతక్రత్యోయా
 యమిమమ్మే అగదంకృత । పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఫలినీరఫలా
 ఉత । అశ్వాథవసజిత్వరీర్విరుధః ఫారయిష్ణవః ఓషధీరితిమాత
 రస్త్యద్యోదేవీరుపబృవే । రహగ్ం సివిష్ణుతీరితరపశ్చాతయమా
 నాః । అశ్వత్థేహో నిషదనంపర్యేహోవసతికృతా । గోభాజఇత్తి
 లాసథయధ్వననథపూరుషమ్ । యదహంవాజయన్నిమా । ఓష
 ధీర్హస్తోదధే । ఆత్మాయక్ష్యస్యస్యనస్యతి పురాణేనగృభో
 యథా । యదోషధయస్సంగచ్ఛంతే రాజాసస్సమితానివ ।
 నిష్ప్రసక్తచ్యతే । భిష్కగ్రత్తోహమీవచాతసః । నిష్కృతిర్నా
 మహోమాతాతాథాయాయగ్ స్తనంకృతీః । సరావతీత్రిణీస్తనయ
 దామయతినిష్కృత అన్యోహో అన్యాయవత్సన్యన్యస్యస్యాకపా
 వః । తాస్సర్వాః ఓషధయస్సంవిదానా ఇదంమేప్రావతావచః ।
 ఉచ్చిష్ట్యా ఓషధీనాం గాహోగ్హాదివేరతే । ధనగ్ం సనిన్యంతీ

నామోత్తానంతనపూరుషః । అతివిశ్వాః పరిష్టాస్తేనశ్చనజమ ॥
 క్రముః । ఓషధయః ప్రాచుచ్యపుర్యతిగతచనువాగ్గంఠసః
 యా సతతసురాత్మానంయూ ఆవివిశుఃపరుఃపరుః । తా శ్చేయ
 క్ష్యంవిశౌధంతాముగ్రోమధ్యమశీరినః సాకంయక్ష్యప్రపతస్యే
 నేన కికిదీవిహా । సాకంనాతస్సధ్యాసాకంనస్యనిహఃకయా ।
 అశ్వానతీగ్ం సోమవతీమూర్ధయంతీముద్దోజనం । అవిత్సినర్వా
 ఓషధీరస్మాల్పరిషత్తాతయే । యాఃఫలిసీర్యా అఫలాలపుష్పా
 యాశ్చపుష్పిణీః । బృహస్పతి ప్రసూతాస్తానోముంచంత్యగ్ం
 హసః । యాఃఓషధయస్సోమరాజ్ఞః ప్రవిష్టాః పృథివీమను ।
 తాసాంత్యమసృత్యమాప్రణోజీవాతవేసస । అవసతంతీర
 వదందివఓషధయఃపరి । యంజీవమశ్చ పామహేనసరిపామృతి
 పూరుషః । యా శ్చేదముపశ్యణ్వంతి యాశ్చ దూరంపరా
 గతాః । ఇహసంగత్యతాస్సర్వాలస్సైస్సంద త్తథేవజమ్ । మా
 వోరివత్సనితాయస్సైచ్చాహంఖనామిహః । ద్విపచ్చతుష్పదస్సాగ్ని

కగ్ం సర్వమస్త్యనాతురమ్ । ఓషధయస్సంవదంతే సోమేన
 సహరాజాయస్సైర్కరోతి బ్రాహ్మణస్సగ్ంరాజన్ పారయా
 మసి ॥

సూ॥ ఇతి ఓ శ్రీ శ్రీరామకృష్ణ । బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రజాపతేనత్వదేతా
 మితి బ్రహ్మపాలికాయాంబ్రహ్మన్యాసయేత్ ।

మంత్రం : (1) బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రథమంపురస్తాద్విసీమతస్సురువోవేన
 అహః । సబుద్ధియా ఉపమా అస్యవిహస్సతశ్చ యోనిమసతశ్చ
 వినః ॥

(2) ప్రజాపతేనత్వదేతాస్యన్యో విశ్వాబాతానిపరితాబభూవ । య
 త్కామాన్తే జహుమస్సన్మో అస్తు నయగ్ం స్యానువతయోర
 యాణామ్ ॥

సూ॥ యత ఇంద్రధయామహేస్వస్తి దావిశస్పతితిప్రచ్యాం ॥
 మంత్రం : (1) యత ఇంద్రధయామహేతతోనా అభయంకృధి ।
 మనువచ్చగ్నితవతస్స ఉతయే విద్విహోవిమృధోజహి ॥

(2) స్వస్తిదావిశస్పతిర్వత్రహ విమృహోనసీ వ్యసేంద్రః పురవతు
 నస్వస్తిదా అభయంకరః ॥

సూ॥ యో స్వకౌష్ఠ్యజగతో యమా యసోమతి దక్షిణస్యామ్ ॥
 మంత్రం : (1) యో స్వకౌష్ఠ్యజగతః పార్థివశ్చైకఇదగ్నిః । య
 మంభంగ్యశ్రవోగాయయోరాజావహోభ్యః ॥

(2) యమాయసోమగ్ంసునుత యమాయజుహుతాహవిః । యమ
 గ్ం హయజ్ఞోగచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః ॥

సూ॥ ఇమం మేవరుణశత్యామూమితీప్రతీచ్ఛామ్ ॥
 మంత్రం : (1) ఇమం మేవరుణశ్రుధీహపమద్యాచవమృడయ । త్యామ
 వస్మ్యరాచకే ॥

(2) తత్త్వాయామిబ్రహ్మణాపందమానస్తదాశాస్తే యజమానోహ
 విర్యః । అహేడమానోవరుణేహ బోధ్యురుశగ్ం సమాన
 ఆయుఃప్రమోషీః ॥

సూ॥ సోమోధేసుమాప్యాయ స్వేత్తుదీచ్ఛామ్ ॥
 మంత్రం : (1) సోమోధేనుగ్ం సోమోఅర్చంతమాశుగ్ం సోమో
 వీరం కర్మణ్యం దదాతు సాదవ్యం విశత్యగ్ం సభేయం వితు
 శ్రవణం యోదదాశతస్మై ॥

(2) ఆప్యాయస్వసమేతుతే । విశ్వశస్సామవృష్టియం । భవావాజస్య
 సంకథే ।

సూ॥ శుద్ధాభిస్సికతాభిః ప్రచ్ఛాద్య । పంచకవ్యేనజలేనవాప్రొక్ష్య ।
 ప్రణవేన సావిథానావికృత్యా ॥ ఓంఓంఓంఓంఓం ॥

బ్రహ్మాది పంచపాలికాధిష్ఠానదేవతాభ్యో నమః । ప్రాణప్రతి
 పూపసభ్యానావాహనాది సోడశోపచారపూజాంత్యమర్చయాయి ॥

సూ॥ అముష్మైసమోఽముష్మైసమఇత్యత్యైనానుపతిష్ఠతే ॥

అముష్మైబ్రహ్మణేనమః । అముష్మైఇంద్రాయనమః । అముష్మై
 యమాయనమః । అముష్మై వరుణాయ నమః । అముష్మై కువే
 రాయ నమః ।

సూ॥ దిశాంపతీంసమసూర్యుని సర్గకామసలప్రదాన్
 కుర్వంతుససూరికర్మ కుర్వంకుసతతం శుభమ్ ॥

ఇతి ప్రార్థనా ॥

ఏతే కర్మాంతగ్ం సూక్ష్మితం గోపాయేత్ ॥

సూ॥ సమోస్తు బ్రహ్మణే తుభ్యం సమస్తుభ్యం చతుర్భు
 అంసూర్పూజకర్మ - సఫలం కురు మేప్రభో ॥

సూ॥ సమోస్తువజ్రణేతుభ్యం సమస్తుభ్యంశచీ ఏతే
 భోధనాని సురాధీశ ప్రవృద్ధింకురు మేప్రభో ॥

సూ॥ సమోభాస్కరిణేతుభ్యం భర్గరాజాయ తేనమః
 భోధనానినుహరాజన్ ప్రవృద్ధింకురు మేప్రభో ॥

శ్లో॥

ప్రసాద్యధిపతేతుభ్యం పరుణాయనమోనమః

శ్లో॥

అపాంపతేనోభనాని ప్రవృద్ధింకురుమేప్రభో ॥

శ్లో॥

నమోస్తుశశివేతుభ్యం ఉదీచ్యాః పతయేనమః ।

శ్లో॥

శోభనాని ప్రవృద్ధింమేకురు నోమనమోనమః ॥

ఇతి -

తతస్సాంకురపాలికావేదికాయా శ్చతుష్కణ్డేష్విత్యేకే ।
 గృహదేవతాభిస్సహ దినేదినేబ్రహ్మాగ్నిక్ పూజయేత్ ॥
 కర్మాంతేనోద్ధానయేచ్ఛ ॥

— అథాంకురారోపణసమయాదినిర్దేశః —

శ్లో॥

త్రిరాత్రంపంచరాత్రంవా । సప్తరాత్రమథాపివా
 భోధనందినమారభ్య సాయంచై వాంకురార్పణమ్ ॥
 (పూర్వంంచైవాంకురార్పణమ్)

అసప్తరాత్రాత్పూజాకామః । అపంచరాత్రాత్పశుకామః ।
 అత్రిరాత్రాద్వాద్యకామః । సద్యసాగ్రల అయుష్కలను ఇత్యాహ
 భగవాన్ బోధాయనః ॥

అత్రతావత్సుత్రికానివాహదేవతాహ్వనంకురాత్ ॥

— సమాప్తమ్ —

అయ మంకురార్పణ విధిరేకదిన నబోధాయనో క్తమ్ । కింతు ॥
 అంకురార్పణ - ప్రతిపరబంధన - నాకబలి - దత్తహోమోదక్ష -
 శాంతి - గ్రహమఖ - మహాన్యాస - ఆయుష్కలహోమ - దేవపూజాది
 విధయో బహువస్సంతి ॥ అపస్తంబేన, అంకురార్పణ ప్రతిపరబంధనా-
 ద్యనుక్తే ॥ తస్మాత్ । శ్రీమదాపస్తంబస్య అనుక్తమవిదమన్యతో
 గ్రహాభిముత్యనుజ్ఞానాత్ ॥

శ్లో॥

యస్యస్యస్యప్రయోగస్యాప్యభావేనస్యస్మాత్రకే
 బోధాయనమతంకృత్యా । స్యస్మాత్రఫలభాగ్యవే ॥ దితి ॥

కాత్యాయనవచనాచ్చ । బోధాయనో క్త ప్రకారేణపూర్వోక్తా
 ఆపస్తంబీయైరప్యవశ్యమనుష్ఠాతవ్యావస ॥ —

— అంకురారోపణానుబంధశ్లోకాః —

శ్లో॥ కర్తవ్య విధితోంకురార్పణ విధిశ్చైలాది కర్మాదితో
 రాత్రిష్యేవ శరగ్నిశ్చైల గణనాస్యతాసు సద్యోధవా ।
 రిక్తాపర్వవిప్రప్రదోషరహితే వారేశుభానాం గృహే
 క్షీప్రసాత్తి మృదుధ్రువాసురముఖావిష్టుత్రయాభ్యోదుషు ॥

శ్లో॥ సర్వేషు మంగళేష్వాదా పంకురార్పణమివ్యతే ।
 పూర్వంవా త్రిదినేన ద్విదినేన పంచమేపివా ॥

శ్లో॥ పంచాంగ శుద్ధిదిననే బీజనక్షత్ర సంయుతే ।
 సహమంగళ ఘోషాహృత్పైః పుణ్యాంగనాదిభిః ॥

శ్లో॥ స్వగ్రామాత్ప్రాగుదగ్ధాత్తు మృత్తికానయనంశుభమ్ ॥
 సాయాహ్నే శుభలగ్నేచ సర్వబీజానివాపయేత్ ॥

శ్లో॥ బీజానామధిపస్య స్తస్మాద్రాత్రైతువాపయేత్ ॥

గ్రంథాంతరే ॥

శ్లో॥ యాజాతా ఇత్యనువాక జపస్తద్బీజవాపనం ।
 కర్తవ్యం మంగళేష్వేత్ దివావా యదివానిశి ॥

శ్లో॥ స్వగ్రామాత్ప్రాగృహీర్భాగం మృత్తికారం ప్రవేశేత్తతః ।
 శుద్ధారేఖనిత్యాత్ర మృదంసంగృహ్యశోభనామ్ ॥

శ్లో॥ పర్వీక మృత్తికాంశుద్ధాం గోమయం సికతాంతథా ।
 సాధారణాని పాత్రాణి పంచవంశ మయానిచ ॥

శ్లో॥ సామూన్యనిష్టై కరీరాణి శ్రుతుక్తకర్తామృభానిచ
 చతుశ్శోనోదేషు చత్వారి నుశ్చేద్యైకం వినిక్షిచేత్ ॥

శ్లో॥ తత్సత్త్వైస్సమభ్యర్చ్య తేషుభీజానివాపయేత్ ॥

బ్రహ్మేంద్రయమతోయేశ శశినః పాత్రదేవతాః ॥

శ్లో॥ సానర్థం రాజతంత్రామ్రం మృణ్మయం వైణవంతథా ।

తీలమాషపిహియవాః ప్రియంగూవేణుగోధుమాః ॥ ఏతేసప్త
గ్రామ్యాః

శ్లో॥ వేణుశ్యామ్యాకసీవారాజ రిలాశ్చ గపీధుకాః

మర్కటాశ్చ కుళుతాశ్చ । సప్తరణ్యాః పక్షి రితాః

మంత్రం : సప్తగ్రామ్యా ఓషధయస్తప్తపారణ్యాః ॥ ఇతిశుతేః ॥—

శ్లో॥ దీక్షాయామభిషేకేతు సవవేశ్యప్రవేశశనే

శాంతుత్యతేషు సర్వత్ర విదధ్యాదంకురక్రియాం ॥

శ్లో॥ చోలోషనయగోదాసస్సాన్నోద్వ్యాహప్రవేశశనే

ఆధానసోమయోశేవ ప్రతిపాదిషుచేష్యతే ॥

శ్లో॥ కర్తవ్యామంగళేష్వాదా మంగళీయాంకురక్రియాః

గర్భిణీ గర్భసంపాకరం జాతకర్మ చ నామచ ॥

శ్లో॥ హిత్యాంకురార్పణం కుర్యాదనన్యత్ర శుభశర్మసు

వాస్తుకర్మణి చూడాకాయాం తథోపనయనేదివా ॥

అంకురార్పణమన్యత్ర రాత్రౌ కుర్యాచ్ఛుభంభవేత్ ॥

సమాప్తాయం

చూడాకరణ ప్రయోగః

సూ॥ జన్మనోధి తృతీయేవలే ఉదగయనే పునర్వన్యాః శుభేహవివా
పుణ్యాహం ప్రతిసరమంకురాభ్యుదయకం బ్రాహ్మణానాం
భోజనేనసహ విధాయ కర్తవ్యేనేమంకుమారం చౌలేనకర్మణా
సగ్గోపగోష్య ఇతిసంకల్ప్య ॥

కుమారం వత్సీంన దక్షిణతడివవేశ్య స్వయము త్తరతఅసీనః
ప్రాణానాయమ్య ॥

ఆచమ్య॥ పూర్వోక్త... శుభలిఖా ఇమంకుమార మాయః
కీర్తిస్సృసి ప్రాప్యర్థం కేశానాంసర్వదాస్మిగర్భ్య కుసుమగర్భ
త్రయసిద్ధ్యర్థంచ చూడాకరణేన కర్మణా సగ్గోపగోష్యే ॥
చూడాకరణాంగత్యేనా హారక్షణార్థం రక్షాబంధనంకరిష్యే
రక్షాబంధనదేవతాభ్యోనమః ప్రాణప్రతిపాదన భ్యానావాహ
నాది షోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి । బృహత్సామేతి
విధిన దక్షాబంధనంకుర్యాత్ ॥

మంత్రం : బృహత్సామత్రత్రభృద్వద్వద్వయం త్రిష్టభాజశ్శుభిత
ముగ్ధగోరం । ఇంద్రసోమేన పంచదశేన మధ్యమిదంవాళేన
సగ్గోపగోష్యే ॥ రక్షాబంధన ముహూర్తస్సముహూర్గోస్తు
సంముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాంనవానాం గ్రహణా మాను
కూల్యఫలసిద్ధిరస్తు ॥

ఆచమ్య - పూర్వోక్తనంగుణ..... శుభలిఖా అస్య (మమ)
కుమారస్య చూడాకరణాహోమంకరిష్యే ॥ తదంగస్తండిలాల్లిఖ
నాద్య గ్నిప్రతిపాదనంచ కరిష్యే ॥

సూ॥ యత్రాఽగ్నిసావ్యతే తత్ర । శ్వేతతంతులచూర్ణేన ప్రాచేశ
మాత్రం శత్రురస్రస్థిలం కల్పయిత్వా తత్రపాచీరుదక్ష్కన్
సాః ఉచీచీప్రాక్ష్కన్సాః తిస్రస్త్రిసోరేఖాల్లిఖత్వా ద్విరవోక్ష్య
శ్వంగస్తేన్ముత్యాముత్సృజ్య భూరుభివస్సువరో మిత్సగ్నిం
ప్రతిపావ్య భూరుభివస్సువరోమ్ ॥

మంత్రం : చత్వారిశ్యంగాః ॥ ... జాతవేదనేనమః ॥

సూ॥ అత్ర చట్రైశ్చప్రయోగంకుర్యాత్ - బ్రాహ్మణానాం భోజనముపాయనవద్ధోమనీమంతవదగ్నేరుపసమాధానాదిపాత్రాసాదనాంతే యవకుశ జలద్వయ శలాలుగ్ల పృత్రీకతర్భపుంజీలాం చ్చక్రచ్చల్యుసీ న్నాత్రాణాముత్తరత స్సక్రత్ప్రయుంజ్యాత్ ॥ సర్వత్రమానుషపాత్రాణి సక్రత్తవవిత్తరణాదాన్యజ్ఞభాగాంతే ॥ ప్రధానాహుతీర్హత్యా అన్వారజ్ఞేకుమారే ధాతాదదాతునోరయమితి చతస్పథి ర్వస్వాహృదాకీరిణేతి చతస్పథిః ప్రతిమంత్ర మష్టాజ్యహుతీ ర్జుహుయాత్ ॥

ఏకం - ద్వై - త్రిణి - చత్వారి - పంచేతి - పంచావతీనాం ॥

మంత్రం : 1. ధాతాదదాతునో రయిమిశానో జగతస్పతిః సనః పూర్ణేరవావసథాన్వహః ॥ ధాత్రఇదం నమమ ॥

2. ధాతా ప్రజాయా ఉతరాను ఈశేభాతేదంవిశం భువనంజాన ధాతాపుత్రం నుజమానాయదాతా తస్మాఉహవ్యం ఘృత వద్వి ధేమస్వాహః ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥

3. ధాతాదదాతునో రయిం ప్రాచీం జీవాతు మక్షీతాం వయం

దేవస్యధీమహి సుమతిగ్ం సత్యరాధసస్వాహః ధాత్ర ఇదం నమమ ॥

4. ధాతాదదాతు దాశుషేవసూని ప్రజాకానూయ మ్మిధుషే దుగోణేతస్మేదేవా అమృతా స్సంవ్యయంతాం విశ్వేదేవాసా అదితి స్సజహాస్వాహః ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥

1. యస్త్యాహృదా కీరిణా మన్యమానో మ ర్త్యమర్త్యో జహా న్మిమి జాతవేదో యశో అస్మాసుకేహి ప్రజాభిరగ్నే అమృతస్య మిశాన్వహః అగ్నేయే జాతవేదస ఇదంనమమ ॥

2. యస్మైర్త్యగ్ం సుకృతే జాతవేద ఉలోకమగ్నే కృణవస్యానం అశ్వినగ్ం సపుత్రిణం వీరవంతం గోమంతగ్ం రయినశతే స్వప్తి స్వాహః అగ్నేయే జాతవేదస ఇదంనమమ ॥

3. త్వేసుపుత్ర శవసావృతన్ కామకాతయః నాత్వామింద్రా తిరివ్యతే స్వాహః ॥ ఇంద్రాయపుత్రిణ ఇదంనమమ ॥

4. ఉక్తశ్చో నోమఇంద్రంమమాద నీశేనీధే మఘవానగ్ం సుతాసః

యదీగ్ సశాధః పితరన్నపుత్రా స్సమానదత్తౌ అనసహవం
తేస్వాహా ॥ ఇంద్రాయ మఘనత ఇదం నమమ ॥

సూ॥ ఇధ్యసన్నహనా న్యధ్విస్సగ్ స్పర్శ్యా క్షౌప్రహరతి రుద్రాయ
తంతిచరామేదగనమమ ॥ అపడపస్పృశ్య ॥ అస్యకర్మణః
(మమకుమారస్య చూడాకర్మణః) హోమప్రతిపాసిధ్యర్థం
వృద్ధికామః జయోదిహోమం కరమ్యే ॥

సూ॥ ఓం చిత్తంచస్వాహా ... చిత్తాదేదం నమమ ॥

జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతేన శేణాఽగ్నిం ప్రాచీంకుమార
ముపవిశ్య త్రేణ్యశలల్యాత్రిభిరర్చ్యపుంశ్చైత్రైశ్శలాలుగ్ల పృనేతి
హూషీం కేశాన్విభజ్య పశ్యాన్విరస్య పడపస్పృశ్య ॥ యథర్షి
ఖానిదధాతి ॥ యథావైపాం కులధర్మస్యా దపాగ్ంపగ్ంపర్జనా
ద్యాకేశనిధానా త్వమానమ్ ॥

శ్లో॥ ఏకమూలం ద్విశాఖంచ ఫలైఃపర్ణైఃపుసంయుతః

శలాలుగ్ల పృనామేతి నిశ్చిన్యోక్త మునుంబరమ్ ॥

(ఇతి శలాలుగ్ల స్స నిర్వచనమ్)

సూ॥ తతః ఉష్ణేననాయన ఇతి యజుషాఅపడపా శ్శీతా స్సృష
అనీయ ॥

మంత్రం : ఉష్ణేనవాయ ఉదశేనేహ్యదితిః కేశాన్ నమతు ॥ ఇత్యు
ష్ణేదకం నీహోదకేనినీయ ॥

సూ॥ అపడందంత్యితి కుమారస్య శిరడనక్తి-

మంత్రం : అపడందంతు శీవసి దీరాయుత్వాయ వర్చసి జ్యోక్త్య
సూర్యందృశే ॥

సూ॥ యేనావపదితి చతస్యభిః ప్రతిమంత్రం ప్రదక్షిణం ప్రతిదిశం
ప్రవపత్యసా విత్యత్రకుమారస్య నామోక్త్యా ॥

మంత్రం : యేనావపత్యవితా త్సురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య
విద్వాన్ ॥ తేన బ్రహ్మణో వపతేద మసాయుష్మాన్ జరదష్టి
ర్యథాన దయనుసా యజ్ఞశగ్గన్ జ్యోక్త్యా య స్వస్తయే ॥ ఇతి
ప్రాశ్నేశాన నావయుత్వా ॥

సూ॥ యత్కురేణేతి ప్రథమంపవంత మాదార్య మనుమంత్రయతే ॥

మంత్రం : యత్కురేణ మర్చయతా సువేశసా వహౌ పవసి కేశాన్
కుంభశిరోమూన్యాయుః ప్రమోక్షిః ॥

సూ॥ దక్షిణానో మూతా బ్రహ్మచారీవా అనదుహే శక్యత్వింజే
యనాన్విధాయ తస్మిన్ కేశానుపయమ్యా పడపస్పృశ్య ॥ పున
ప్రీతదర్భానాదాయ దక్షిణతోంత్రాయ ॥

మంత్రం : మేనహమా బృహస్పతే రక్సేరిందస్యచా యుషేనపత్ ॥
శేనాస్యా యుషేనపసా యజ్ఞశర్మన్ నోక్త్యా య స్వస్తయే ॥

సూ॥ ఇతి దక్షిణాకేశాన్ వాపయిత్వా తాన్ కేశాన్ చ్చక్రత్ప్రీంజేని
ధాయా పఠపస్పృశ్య పునఃప్రీన్ దర్శనాదాయ పశ్చిమతో-
త్థాయ ।

మంత్రం : యేన భూ యశ్చ రా త్యయంజ్యోక్త పశ్యాతి సూర్యమ్
తేనాస్యాయుషే వపసా యజ్ఞశర్కన్ శ్లోకాయ స్వస్యే ॥

ఇతి పశ్చిమకేశాన్ వాపయిత్వా తాన్ కేశాన్ చ్చక్రత్ప్రీంజే
నిధాయా పఠపస్పృశ్య పునఃప్రీన్ దర్శనాదాయోత్తరతో-
త్థాయ ।

మంత్రం : యేన పూమా బృహస్పతే రక్సేరింద్రస్య బాయుషే వపత్
తేన తేన సామయజ్ఞశర్క స్నాయమా పర్చసా యథాజ్యో

క్తుమనాలసాః ఇత్యుత్తరకేశాన్ వాపయిత్వా తాన్ కేశాన్
చ్ఛక్రత్ప్రీంజేనిధాయాఽపఠపస్పృశ్య ! పునఃప్రీన్ దర్శనా
దాయ తూష్ణీం మధ్యశిఖాయాం త్సురంప్రత్యౌశ్య సూర్ధస్తానే
నిదధాతి తాన్ కేశాన్ మాతా ఉప్వాయకేశా నిత్యోదుంబర
మూలే దర్శస్వంభేవో పసూమాతి ।

మంత్రం : ఉప్వాయ కేశాన్ పరుణస్యరాజ్యో బృహస్పతి స్సవితా
సోమో లగ్నిః తేభ్యో నిధానం బహుధా స్వనిందనంతరా
ద్యావౌ పృథ్వీ లపస్సునః ॥

సూ॥ తేన త్ర్యహం కర్మనివృత్తిః బ్రహ్మణేవ గందదాతి బ్రహ్మణం
పూజయామి భవత్కృత బ్రహ్మత్వదక్షిణాం మనసోత్సాహ
పరిమితిహిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥

శతమానంభవతి శతాయః పురుషశ్శతేంద్రియ ఆయుషే

వేంద్రియే ప్రతితివతి ॥

ఇత్యక్షతాన్ సర్వేమహాజనాః కుమారస్య శిరసి నిక్షిపేత్ ॥
శతశ్చూడాకరణం కర్ణవేధనంచ కృత్వా స్నాతం కుమార
మలంకుర్యా దేవంగోదానగ్ం షోడశేవశ్చే (శలీశిఖానిధాన
వరం చౌలవత్కుర్యాత్ ।

— తత్రోహః —

తృప్తీమేవ త్త్రిపాలం కుర్వీతవస్య త్రాయణే
కుశ్చ పక్షిశుభా ర్థేతు కృత్వా భ్యుదయకంతతః ॥ తథాచ ॥

జన్మనోధతృప్తీయేద్యే చౌలంకుర్యాత్కునర్గసా
ఉదగ్గతే గ్రహేశచ పంచమేవామతాంతరాత్ ॥

జన్మనోధతృప్తీయేద్యే ప్రథమేవామతాంతరాత్
పంచమేవాచౌలకర్మ కుర్వీతేతేయథాకులమ్ ॥

సూనోర్మాతరిగర్భిణ్యాం చూడాకర్మనకారయేత్
పంచమాసా దధికుర్యా దతక్షిణ్యంనకారయేత్ ॥

గుర్వీనామ సాప్రోక్తా చూడాకర్మవకారయేత్
యదివాగర్భిణీకుర్యాత్ స్వకుర్యాన్మౌజబంధనమ్ ॥

శ్లో॥ భిన్నభార్యాఽపృథ్వ్యైవ నదోషశ్చౌలకర్మణి ।
ద్విజభోజనపుణ్యాహే కుమారస్యచభోజనమ్ ॥
తాన్యుపాయనవత్కుర్యాద్ధోమస్సమంతవద్భవత్ ॥

శ్లో॥ శీతోష్ణమంభ శ్శీలలీకుశాంశ్చ ।
క్షౌప్యవపుంజల శక్వద్యవాంశ్చ
అసాదయేచ్ఛాభయధర్మసంఖ్యా
శ్శిఖాశ్చకారాన్యః కులదర్శతోవా ॥

శ్లో॥ ఏతా శ్శిఖానావి నిభోశోరుహః
ప్రవ్రవాపయే త్కుర్మణీవో పనాయనే ।
గోదానశశతౌ దధునావగమ్యతే
తచ్ఛశ్శ్రోకర్మణిహి చౌలవద్విధిః ॥

శ్లో॥ ఉదగ్ధేరేగ్గనతి సోడశైశ్చే
నగ్గపు పుంజల శలల్యఉత్తాః ।
హోమాత్పరం శ్శ్రీశ్చచవాపయేచ్ఛ
కుర్యా న్నభోత్కృంతన ముత్తమాంగమ్ ॥

వాక్యం : ఉపనయనేననమా చౌలకరణే చౌలస్యప్రధానత్వాత్ ప్రథ
మంచౌలనపనం మంత్రవత్కృత్వా వశ్శాదు పనయనాంగవ
పనే అపాం సంసర్జనాది విధివత్కృత్వా చతుర్విధ్యపనే కేశా
భావేపి ప్రతిమంత్రం ప్రతిదిశం త్రీప్రేక్షదర్శనేవచింద్యాత్ ॥
తథాచ ॥

శ్లో॥ ప్రధానస్యా క్రియాయాంతు సాంగంతక్రియతేపునః ।
తదంగస్యా క్రియాయాంతు నావృత్తిరైవతత్క్రియా ॥

శ్లో॥ చౌలాపనీయేతు సహక్రియేతే
యదాతదా తౌరయుగ్దపక్తా ।

చౌలేప్రధానం త్సురకర్మకార్య
ముపావయాంగంతు విభావనీనామ్ ॥

శ్లో॥ ద్విముండనేతు సంప్రాప్తే కథంయుగ్మంసమాచరేత్
ఉపాయనే తదు క్తస్యా జ్వేనస్కంత్రంగశస్యతు ॥

ఇత్యేకే ॥

శ్లో॥ హస్తాశ్చివిష్ణుపాహ్లాశ్చ శ్రవిషాదిత్యపుష్పభం
సాన్యుచితేనసత్కారే పున్యత్తమానవతారకాః ॥

వాక్యం॥ ఆభిముఖ్యేన మంత్రస్యాచ్యురణం అభిమంత్రణమ్ ద్రవ్య
గతేనచిత్రేణ ద్యనుమంత్రణం ॥

మూడాకరణం సమాప్తమ్

శ్లో॥ భిన్నభూర్యాసుతత్త్వేన నదోషశ్చైలకర్మణి ।
ద్విజభోజనపుణ్యాహే కుమారస్యచభోజనమ్ ॥
తానుస్యపాయనవత్కుర్యాద్ధోమనీమంతనద్భవేత్ ॥

శ్లో॥ శీతోష్ణమంభ శృలీలకుశాంశ్చ ।
గ్నపానపుంజల శక్యద్యవాంశ్చ
అసాదయేచ్ఛాభయధర్మసంఖ్యా
శ్విఖాశ్చకారాన్యః కులదర్శతోవా ॥

శ్లో॥ ఏతా శ్విఖావాపి భిక్షోభోగోరుహః
స్రవణాచయే త్కరణ్యోః పనాయనే ।
గోదానశబ్దా దధునానగమ్యతే
తద్భక్షకర్మతిహి చాలవద్విధిః ॥

శ్లో॥ ఉదగ్గతేర్కనతి షోడశేష్టే
నగ్నపు పుంజల శలల్యఉక్తాః ।
హోమాత్పరం శ్మశ్మచనాపయచ్చ
కుర్యాద్భోతోత్కృంతన ముత్తమాంగమ్ ॥

వాక్యం : ఉపనయనేనననా చాలకరణే చాలస్యప్రథానత్వాత్ ప్రథ
మంవాలనపనం మంత్రవత్కృత్వా పశ్చాదు పనయనాంగవ
పనే అపాం సంసర్జనాది విధివత్కృత్వా చతుర్విధపనే కేశా
భావేపి ప్రతిమంత్రం ప్రతిదిశం ప్రీత్యైవ దర్శానేవధింబ్యాత్ ॥
తథాచ ॥

శ్లో॥ ప్రథానస్యా క్రియాయాంతు సాంగంతక్రియతేపునః ।
తదంగస్యా క్రియాయాంతు నావృత్తిర్నైవతత్క్రియా ॥

శ్లో॥ చాలోపనీయేతు సమాక్రియేతే
యదాతదా తౌరయుగ్లపసక్తా ।

చాలేప్రథానం తురకర్మకార్య
ముపానయాంగంతు విభావనీనామ్ ॥

శ్లో॥ ద్విముండనేతు సంప్రాప్తే కథంయుగ్మంపమాచరేత్
ఉపాయనే తదుక్తస్యా జపేస్కంత్రంగతస్యతు ॥

ఇత్యేకే ॥

శ్లో॥ హస్తాశ్చివిష్ణుపాష్టాశ్చ శ్రవిష్ఠాదిత్యపుష్యభం
సామ్యచ్చితేనవతౌరే పుస్తమానవతారకాః ॥

వాక్యం॥ ఆభిముఖ్యేన మంత్రబోధ్యాపరణం అభిమంత్రణమ్ ద్రవ్య
గతేనచిత్రేణ త్యనుమంత్రణం ॥

మూడకరణం పమాప్తమ్

సుస్యతే పారావతంయత్పురుషం భృతంఽపృచ్ఛావృణో శ్శరభా

య ఋషిబంధవే ॥

రక్షాబంధనముహూర్త స్సముహూర్తోఅస్తు సముహూర్త
కాలే సూర్యాదీనాం సవానాం గ్రహణా మానుకూల్యఫలసిద్ధి
రస్తు ॥

సోదకంకలశం తండులతాంబూలయు క్తపాత్రే నిధాయోషధి
షుప్తిపాప్య । బ్రాహ్మణాన్ ప్రార్థయేత్ ।

అత్ర కర్మణఃపుణ్యాహవాచనం కుర్వాత్ । ఓంకర్మణః పుణ్యా
హంధసంహోబ్యవంతు । ఓంపుణ్యాహం కర్మహోస్తు ॥

మంత్రం : యత్పుణ్యంవశ్యతే... శుభగంశుభమ్ ॥

అచమ్య: పూర్వోక్తమంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ
అన్యకుమార స్యాయుస్సాభివృద్ధిద్యౌరూ శ్రీపరమేశ్వరశ్రీత్యర్థం
ఉపనయనాంగత్యేన లోకాగ్నిప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే । పరిషేచనాంతం
కృత్వా ఆదితేనుమన్యస్య అనుమతేనుమన్యస్య పరస్వతేనుమన్యస్య
దేవసవిత్ప్రసవం ॥ తతస్త్రిసూత్రం ప్రక్షిప్యవాచయిత్వా యజ్ఞోపవీత

మితి మంత్రేణ యజ్ఞోపవీతం నిధాయాచమ్య ॥ పూర్వోక్త... శుభతిథౌ
ప్రతాపస్కార నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠానా ధికారయోగ్య
తాఫలసిద్ధ్యర్థం యజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే ॥ యజ్ఞోపవీత దేవతా
భ్యోనమః ప్రాణప్రతిష్ఠాపన ధ్యానా... సమర్పయామి ॥ ధ్రువాద్యౌరి
త్యాదినా యజ్ఞోపవీతం బ్రాహ్మణైస్సర్పయేత్ ॥

ఉపనయన ప్రయోగః

॥ ఉపనయనం వ్యాఖ్యాప్యముః ।

గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణ ముపనయీత । గర్భకాదశేషు
రాజన్యం గర్భద్వాదశేషు వైశ్యం వసంతో గ్రీష్మ శర్మరదిత్యృతవో
వత్సాను పూర్వేణ - పూర్వేద్యురభ్యుదయికం నవతంతుధారణం
రాత్రాపంకురారోపణం రక్షాబంధనంచకృత్వా వశేద్యుః పుణ్యాహం
వాచయిత్వా ॥

వసంతేగ్నిప్రతిష్ఠాప్య కాపీనాచ్ఛన్నం కృతశ్శాచం కుమారం
పత్నీంచ దక్షిణతఃఉపవేశ్య స్వయము త్తరతఃకీనః ప్రాణానాయమ్య ।

అచమ్య ॥ పూర్వోక్తవం... శుభతిథౌ అన్యకుమారస్య వర్ణా
శ్రమధర్మాది పట్యర్పసిరతిగమ జపతపాధికార యోగ్యతా ఫల
సిద్ధ్యర్థం-ఏతావంతంకాల మనాశ్రమిణో న్యకుమారస్యా శ్రమిత్వా
తిశయ సుపాదనార్థ మాయు క్షేజోవీర్యయశశ్రీ పుష్టికామ్యా భిష్య
ధన్యర్థం సాంగోపాంగసకలవేదాధ్యయనా ధ్యాపనద్యౌరూ తత్రతత్ర
ప్రతిపాదితానాం నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠానా ధికారయోగ్య
తా ఫలసిద్ధ్యర్థంచతుర్విగుంశత్యక్షర మంత్రోచ్ఛారణ ద్విజాధికార
యోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం అముకగోత్ర మిమంకుమారం యజ్ఞశర్మాణ
ముపనయిష్యే ॥ ఉపనయనాంగత్యేన ఆచారక్షణార్థం రక్షాబంధనం
కరిష్యే । రక్షాబంధనదేవతాభ్యోనమః ప్రాణప్రతిష్ఠాపన ధ్యానావా
హనాది షోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి ॥

మంత్రం : విశ్వేతాతే సవనేషుప్రవా త్యాయాచకర్త మమవన్నిద్ర

మంత్రం : ధ్రువాక్ష్యార్థ్యైర్వాత్సల్యైః ధ్రువంవిశ్వమిదంజగత్ ధ్రు
వాహ పర్వతా ఇమే ధ్రువోరాజానిశామయం ఇహైవైధి మా
వ్యధిసాః ॥

మంత్రం : పర్వతాభివాచితః ఇంద్రాగ్రవేహ ధ్రువస్త్రిష ఇహరా
ష్ట్రముధారయ అభితిష్ఠ్యతస్యతః అధరేసంతుశత్రసః ఇంద్ర
ఇవప్రతహంకష అసఃశత్రాణిసంజయన్ ఇంద్రహమచీధరత్
ధ్రువంధ్రువేణ హవిమాత్మైదేహ అధిబవన్ అయచ
బ్రహ్మణస్పతిః ॥ అచమ్య ॥

మంత్రం : యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం స్రజాపతేర్యత్సహజం పుర
స్తాత్ ఆయుష్యమగ్రియం స్రతిముంచ శుభ్రంయజ్ఞోపవీతం
బలమస్తుతేజః ॥ పునరాచమ్య ॥ యజ్ఞోపవీతధారణ ముహూ
ర్తస్సుముహూర్తోఅస్తు ॥ సముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం...
నిదిరస్తు ॥ మాత్రాసహ కుమారంభోజయేత్ ॥

శ్లో॥ కుమారభుక్తి కాలేతు గాయత్రీం సముదీరయేత్
అచార్యస్యయమేవాన్నం ప్రోక్షయేదితిశాసకః ॥

శ్లో॥ వటురత్నారలవణం సప్రాణాహుతిమానకం
ఏకోభుంజీయ నియతం వ్రతీనతమవీడయన్ ॥
శ్లో॥ అర్చ్యాజ్యంత్ర క్రియాయాశ్చ మాత్రాచసహభోజనం ।
సహశబస్తుశాస్త్రార్థ మేకపంక్తౌతుభోజన మితి ॥

అచమ్య ॥ పూర్వోక్త..... శుభతిథౌ.... అచార్యవర్జ్యః
అయుర్వర్జ్యో యతోబలాభివృద్ధ్యర్థం అస్యకుమారస్య ఉపనయనాం
గత్యేన నాందీశోభనదేవతాఉద్దిశ్య నాందీశోభనదేవతావ్రత్యర్థం
నాందీశోభనదేవతాస్వరూప బ్రాహ్మణసమారాధనంకరిష్యే ॥ నాందీ
శోభనదేవతాస్వరూప బ్రాహ్మణాః యథాబాగశామిహోగో గంధాః
గంధస్యాపర్యలంకరణార్థా ఇమే అక్షతా స్ఫుంత్కృతా స్ఫుకలారా
ధనై శ్శోభనమస్తు ॥

శ్లో॥ శ్రీశవాహోష్ఠసంత్రాణం లజ్జాదురక్షణంసదం
దేహలంకరణంచస్త్ర మతస్సంతింప్రయచ్యమే ॥

నాందీశోభనదేవతాస్వరూప బ్రాహ్మణేభ్య స్పదక్షిణా తాం
బాలం వస్త్రం తుంభ్యమహం సంప్రదదేనమః । ఇతివ్రత్యేకంవస్త్రం
దవ్యాత్ —

మంత్రం : స్వస్త్వయనంతార స్త్రిప్తి మరిష్టనేమిం మహద్భూతం
వాచుసం దేవతానా మసురఘ్నుమింద్రసఖం సమత్పు బృహ
ద్యశోనా సమివారుహేమ అగ్రంహోముచ మాంగిరసం గ
॥ యంచ స్వస్తావ్రతేయం మసాచతార్ద్రస్త్రిప్తిం ప్రయతపాణిశ్శరణం
ప్రసద్యే స్వస్తిసంబాధే వ్యభయన్తోఅస్తు శుభగంశుభమ్ ॥

నాండిశోభనదేవతా స్వరూపేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యః అమృత మస్తు । ఇతి ఘృతాహోశనందత్వా ।

ఫలసమర్పణమ్

శ్లో॥ ఏకోవిష్ణుర్నూదూభీతం పృథగ్భూతాన్యనేకశః ।
త్రీన్ లోకానాన్వ్యప్య భూతాత్మా భుంక్తవిశ్వభుగవ్యయః ॥

అనేన నాండిశోభన దేవతాస్వరూప బ్రాహ్మణసమూహాధినేన భగవాన్ పర్యాత్మకః త్రీమనమేశ్వరస్తువీణాతు ॥ సర్వం శ్రీ సర మేశ్వరారాధనమ్ ॥

ఆచార్యవర్గః ఆయుర్వర్గోయశోబలాభివృద్ధిర్స్త్రితి భవం తోబృవంతు ఆచార్యవర్గః ఆయుర్వర్గోయశోబలాభివృద్ధిర్స్తు ॥

సూ॥ ఉత్తేన వాయవ ఇతి యజమా ఆపడస్తానీతాన్వసవసీయ ।

మంత్రం : ఉత్తేన వాయు ఉదకేనేన్యదితిః కేశాన్ వసతు । ఇత్యుష్ణోదకం

శీతోదకేనీయ ఆపడందంత్యితి కుమారస్యశిరఉన క్తి ।

మంత్రం : ఆపడందంతువనీదీర్ఘాయుత్యాంవనర్చన జ్యోత్స్వ సూర్యం

ద్యౌశే ॥

ఏనావపదితి చతస్పతిః ప్రతిమంత్రం ప్రదక్షిణం ప్రతిదిశం ప్రవ పత్యసావిత్యత్ర కుమారస్యనామోక్త్యా ॥

మంత్రం : ఏనావపత్యవితా యురేణసోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య

విద్వాన్ తేన బ్రహ్మణోవసతేద మసాన్యాయుష్యాన్ జరదష్టిర్య

ధాస దయమసా యజ్ఞశర్కన్ శ్లోక్యాన్వస్వస్వయే ఇతి ప్రాశ్నా శాన్ వాపయిత్వా యత్తురేణేతి ప్రథమంవపంత మాచార్య మనుమంత్రయతే ॥

మంత్రం : యత్తురేణ మర్చయతా సువేశసావస్తా వపసికేశాన్

శుంధిశిరోమాస్యాయుః ప్రమోషీ ఇతివసంతమాచార్య మను

మంత్రయతే । దక్షిణతోమాతా బ్రహ్మచారీవా అనదుహే శక్వత్పిండే యవాన్నిధాయ । తస్మిన్ కేశానుపయమ్యావ ఉపస్పృశ్య పునస్త్రీన్దర్భాన్నాదాయ దక్షిణతోంతర్థాయ ।

మంత్రం : యేనపూషా బృహస్పతే రిక్సేరిందస్య చాయుషేవసత్

తేనాస్యాయుషేవససా యజ్ఞశర్కన్ శ్లోక్యాన్వస్వస్వయే ఇతిదక్షిణకేశాన్ వాపయిత్వా తాన్కేశాన్ చ్చక్వత్పిండేని ధాయా పడపస్పృశ్య పునస్త్రీన్దర్భాన్నాదాయ పశ్యిమతోంతర్థాయ ।

మంత్రం : యేనభూయశ్చరాత్యయం జ్యోత్స్వపశ్యాతిసూర్యం తేనాస్యాయుషే వససా యజ్ఞశర్కన్ శ్లోక్యాన్వస్వస్వయే ॥

ఇతివస్త్రినుకేశాన్ వాపయిత్వా తాన్కేశాన్ చ్చక్వత్పిండేని ధాయా పడపస్పృశ్య పునస్త్రీన్దర్భాన్నాదాయ ఉత్తరతోంతర్థాయ ।

మంత్రం : మేనపూమాబృహస్పతేరగ్నేరిందస్యచాయుషేవపత్తేతే
 స తేనపామియజ్జశర్మన్మాయమా వర్చసా యథాజ్యోక్తుమ
 నా అసాః ॥

ఇత్యుత్తరకేశాన్ వాసయిత్వా తాన్ కేశాన్ చృక్వత్ప్రింజేని
 ధాయా పడపస్పృశ్య । పునస్త్రీన్దరానాదాయ తూష్ణం
 మధ్యేభిఖాయాం యురంప్రక్షాళ్య గూఢసానేనిదధాతి తాన్-కే
 శాన్ మాతా ఉన్యాయ కేశానిత్యైదుంబరమూలే దర్శనంభే
 నోపగూహతి ।

మంత్రం : ఉష్న్వాయకేశాన్ పరుణస్యరాజ్జేబృహస్పతి స్పృతాసా
 మోఅగ్నిః తేభ్యోనిధానం బహుధాన్వనిందన్నంతరా ద్యావ్యా
 పృథివీ అపస్సువః ॥

శ్లో॥ వ స్త్రీయురంసమాధాయ దీక్షామధ్యేనిధాయచ
 చతుర్థ దివసాదుర్ధ్వం నాపితాయప్రయచ్ఛతి
 అగ్నింధనాది వట్పాత్రప్రయోగాంతే ॥

శ్లో॥ పాత్రప్రయోగేతు కుశాంబుకూర్చ
 వస్త్రాశ్చైదండాజన మేఖలాంశ్చ ।
 దైవ్యానిపాత్రాణి నియుజ్యపశ్చా
 ద్యంతతచా న్యానినమాప్రణేతా ॥
 పవిత్రకరణాద్యా జ్యభాగాంతే ।

(సహోపనీతా)

అచమ్య ॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ । అస్యకుమారస్థాయ
 మాన్యభివృద్ధ్యర్థం ఉపనయనహోమాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥
 శడంగస్థంఢిలోల్లేఖనా ద్యగ్నివ్రతీపాపవం కరిష్యే ॥ భూర్భు

వస్సవగోం । చత్వారిశృంగాః...జాతవేదనేనమః ॥ ప్రధానాహుతి
 ర్భుత్వా । కుమారమాయుర్దాఇతి పాలాశీగోసమిథమగ్నావాగాప్య ।
 మంత్రం : ఆయుర్దాదేవజరసంగృణానో ఘృతప్రతీకో మృతప్యహో
 అగ్నే ఘృతంపిబన్నమృతంచారుగవ్యంపి తేవపుత్రంతంజరనేనయే
 మమ ॥ అధేహి ॥ అగ్నే యే జరసఇదంసమమ ॥

శ్లో॥ స్వాహాకారో నచాయుర్దా ఇత్యత్ర సమిధాహుతౌ ।
 ఆధేహిత్యేవ మంత్రంతాంతే ఎటుమూధాపయే ద్దురుః ॥
 ఉత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేనపదాతిషే త్యశ్శానమాసాప్య ।

మంత్రం : ఆతిషేమ మశ్మానమశ్మే వత్సగ్నోధవ అభితిష్ఠపృత
 స్యత స్సహస్వపృతనాయతః ॥

శ్లో॥ అశ్వనిపావిత్రోయేన హాహాపరిధాయచమేఖలముజనంచైవ
 యావదశ్శాసమాచరేత్ తపతీ స్వేతిద్వాభ్యాం వాహాభి
 మంత్ర్య ॥ ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త ॥ ... శుభఢిధా ॥ అస్య
 కుమారస్య ఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం శీతవాతోష్ణాదున్యవశమన
 ద్యాదా దేహంబరికరణార్థం పత్రధారణం కరిష్యే ॥

మంత్రం : కేనోస్మాన్వక్ష్యేత్ కృతీకాశ్చా కృతగ్నో స్వ గియోవ

యన్నమగ్నా అప్యంజన్ త్సహస్రసుంతాన్ అభిహోఅయ
చ్చన్ దేవీరేవాయ పరిధీసవిత్తే మహత్తదాసా మభవన్మహీ
త్వనం ॥

యాఅక్యంతన్నితి తిస్సభీర్యాసఃసరిధాప్య ।

మంత్రం : యీఅక్యంతన్నవయన్ యాఅతస్త్వయాశ్చ దేవీరంతా
నభిహోసదంత తాస్త్వాదేవీరరసే సంవ్యయంత్యాయున్మానిదం
సాధిశ్శ్చివాసః సరిధత్తధత్తవాస్సనైవగ్ం శతాయుషంశ్శుభత
దీర్ఘమాయుః బృహస్పతిః ప్రాయచ్చద్వాస ఏతత్తోమాయ
రాజే సరిధాతపాఠ జరాంగచ్చాసి పరిధత్స్వవాసో భవాశ్శ్చ
క్షీనా మభిశ స్తిపావా శతంచక్షివశగదస్సువర్చా రాయశ్చవోష
ముపసంవ్యయన్వ ॥ ఇతిపరిధాప్యాచమ్య ॥

పరిహితం పరీడమిత్యనుమంత్రయత్తే ॥

మంత్రం : పరీడంచాసో అధిధాస్వస్వనే భూరావీనా మభిశ స్తిపావా
శతంచక్షివశగదఃపురూచీ ర్వసూనిచాన్యో విభజాసిజీవన్ ॥

మూ॥ మాంసం మేఖలాం తిప్యతాం త్రిషదక్షిణా మియందురుక్తా
దితి ద్యాభ్యాం పరిపయేనం మంత్రంవాచయేత్ ఆచమ్య ॥
పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అస్యకుమారస్యా యుష్యాభివృద్ధి
ద్వారా సోమేంద్రమదుత్ప్రసాదేన ॥ రక్షో రాతినిరాకరణార్థం
మేఖలాధారణం కరిష్యే । మేఖలా దేవతాభ్యోనమః ధ్యానా
వాహనాది షోడ...సమర్పయామి ॥

మంత్రం : ఇయందురుక్తా త్పరిభాధమానా శర్మవరూథం పునతీన
॥ ఆగాత్ ప్రాణాపానాభ్యాం బలమాభరంతీ ప్రియాదేవానాగ్ం

సుభగామేఖలేయం బుతస్యగోష్ఠీ తపఃపరస్మి ఘ్నతీరక్ష
స్సహమానా ఆరాతీసానస్సమంతమ నుపరీహిభద్రయా
భర్తారస్తే మేఖలే మారిపామ ॥ అథకుమారంచయేత్ ।

పదం॥ ఇయందురుక్తాత్ పరిభాధమానా శర్మవరూథం పున
తీనః ఆగాత్ ప్రాణాపానాభ్యాం బలం ఆభరంతీ ప్రియా

దేవానాం సుభగా మేఖలా ఇయం బుతస్యగోష్ఠీ
తపః పరస్మి ఘ్నతీరక్షః సహమానా అరాతీః సాన

స్సమంతం అనుపరీహి ॥ భద్రయా భర్తారస్తే మేఖలే ।
మారిపామ ।

నూ॥ అజనంమిత్రస్యథి ప్రక్షిప్యవాచయిత్వా ॥

ఆచమ్య । పూర్వోక్త । తుభలిథా ॥ అస్యకుమారస్య
త్రిగుణీకృతా గ్నిహోమారాత్రా హోర్యామ సాంతపనవాజపేయ
పాండరీకరాజసూయవిశ్వజత్య శ్వమేధాది శత్రక్రతుపుణ్యఫలావాప్య
ర్థం కృష్ణాజనధారణంకరిష్యే । కృష్ణాజనదేవతాభ్యోనమః ధ్యానా
వాహనాది భోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి ।

మంత్రం : మిత్రస్యచతుర్థదుణంబీయ స్తేజోయశస్వి పవీరగ్ం

సమిద్ధం అనాహసస్యంవసంజరిష్ణు పరీదం వాజ్యజనం దధేహం॥

పదం ॥ అథకుమారంవాచయేత్ ॥ మిత్రస్యచతుః ।

ధరుణంబీయః । తేజోయశస్వి । సవీరం । సమిద్ధం । అనాహ

సస్యం । వసనం । జరిష్ణు పరీదం । వాజ । అజనం । దధేహం॥

శ్లో॥ మాంజ్యజనానస్థాపన ప్రోక్షణోత్థాపనావితు
సమంత్రమేతాన్యాచార్యః పూర్వంకృత్యాథవాచయేత్

నూ॥ ఉత్తరేణగ్నిం ప్రాగ్రాన్ దర్భాభగ్నగ్నీర్యతేష్యేన మాగం
త్రేత్యవస్థాప్య వాచయతి ।

మంత్రం : అగ్నాగ్నిసమగన్మహి ప్రసుమృత్యుం యుయోతన అరిష్టా

స్సంచరేమహి స్వస్తిచరతా దిహస్వస్థాగ్నహేభ్యః ।

పదమ్ ॥ అథకుమారంవాచయేత్ ॥ అగ్నాగ్ని సమగన్మహి ।

ప్రసుమృత్యుం । యుయోతన । అరిష్టాః । సంచరేమహి । స్వస్తిచర

తాత్ ॥ ఇహస్వస్తి । అగ్నహేభ్యః ॥

నూ॥ ఉదకాంజలిమస్యాం జలావానీయా చార్యస్యాంజల్వృడకం
కుమారస్యాంజలావానీయ తిషక్ తాభిస్సముద్రాదుర్విరితి

త్రిప్రోక్ష్య వాచయేత్ ॥

మంత్రం : సముద్రాదుర్వి ర్భధుమాగ్ం ఉదారదుపాగ్ం శునా

సమమృతత్వమస్యాంఇమేమతే రశ్మయస్సూర్యస్య పభిస్సపే

త్వం పితరోసఆయక్ ॥

పదమ్ ॥ అథకుమారంవాచయేత్ ॥ సముద్రాత్ । ఉర్విః ।

మధుమాన్ । ఉదారత్ । ఉపాగ్ంశునా । సం । అమృతత్వమశ్వాం ।

ఇమేమతే । రశ్మయః । సూర్యస్య । పభిః । సపిత్వం । పితరోసః ।

ఆయక్ ॥

నూ॥ అగ్నిన్వృత్తిదశభి స్సృత్యుమా రశ్యదక్షిణహస్తం గృహీత్వా॥

మంత్రం : అగ్నిష్టే హ ప్రమగ్రభి తోస్సమస్తేహస్తమగ్రభి । త్వవితా

తే॒హ స్తమ॑గ్ర॒భీ త్వ॑రస్వ॒తీతే॒హ స్తమ॑గ్ర॒భీ । త్పూ॒హతే॑
 హ స్తమ॑గ్ర॒భీ । ద్బృ॒హస్వ॒తీతే॒హ స్తమ॑గ్ర॒భీ । జర్మ॒మాతే॑
 హ స్తమ॑గ్ర॒భీ దగ్ం॑శు క్షే॒హ స్తమ॑గ్ర॒భీ ద్భగ॑క్షే॒హ స్తమ॑గ్ర॒భీ
 బ్రిత॑క్షే॒హ స్తమ॑గ్ర॒భీ బ్రిత॑స్వ॒మసి ధర్మ॑ణాగ్ని॒రాచార్య॑
 స్తవ ॥ అగ్నయే॑త్స్వ॒తి ప్రతి॑మంత్రగం దే॒వతా॑భ్యోరక్షణా॒య
 దత్వా ॥

పదం॥ అగ్నిః । తే హస్తం ॥ అగ్రభీత్ । సోమః । తే హస్తం ॥
 అగ్రభీత్ । సవితా । తే హస్తం ॥ అగ్రభీత్ । నరస్వతీ । తే
 హస్తం ॥ అగ్రభీత్ । పూహ । తే హస్తం ॥ అగ్రభీత్ ।
 బృహస్పతిః । తే హస్తం ॥ అగ్రభీత్ । అర్యమా । తే హస్తం ॥
 అగ్రభీత్ । అగంశుః । తే హస్తం ॥ అగ్రభీత్ । భగః । తే
 హస్తం ॥ అగ్రభీత్ । మిత్రః । తే హస్తం ॥ అగ్రభీత్ ।
 మిత్రః । త్వం । అసి । ధర్మణాగ్నిః । ఆచార్యః । తవ ।

శుం॒త్రం : అగ్నయే॑త్స్వా పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ సోమాయత్వా

పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ సవి॒తేత్వా॑ పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్
 సరస్వ॒త్యేత్వా॑ పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ ॥ మృత్యు॒వేత్వా॑
 పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ । యమా॒యత్వా॑ పరిదదామి యజ్ఞ
 శర్మన్ । గదాయత్వా॑ పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ ।
 అంతకాయత్వా॑ పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ అద్యు॒స్వా పరిద
 దామి యజ్ఞశర్మన్ ఓషధీభ్యు॒స్వా పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ ।
 పృథి॒వ్యేత్వా॑ సవైశ్వా॒నరా॒యే పరిదదామి యజ్ఞశర్మన్ ॥
 అంతేతుసర్వమంత్రాణాం హస్తగ్రహణమగ్న్యతే
 దే॒వాతా॑భ్యః పరీదానం రక్షణాయపృథక్పృథక్ ॥
 దే॒వస్య॑త్వేతి యజుసా కుమారందక్షిణాంశ ఉపవేశ్య ॥
 శుం॒త్రం : దే॒వస్య॑త్వా సవితుః ప్రసవే అశ్వి॒న్యోర్వా॒చుభ్యాం పూ॒ర్ణో
 హస్తాభ్యాం ప్రతి॒క్షహ్మి ॥

శుం॒త్రం : గతస్సుముహూ కేసతి గుడజరకమంగశద్రవ్యాణి వహోశ్శిరసి
 గారయేత్ ॥ లగ్నాష్టకచూర్ని కాంచ పఠిత్వా ॥
 శుం॒త్రం : అత్ర ఉపవసయన లగ్నాష్టకాన్ పఠేత్ ।
 శుం॒త్రం : అక్షాగణేశః... శుభకీర్తివిద్యాః సులక్ష్మేనావధానాః ।
 శుం॒త్రం : సుముహూ కేసావధానాః ।

నూ॥ తదనంతరం చూర్ణికాంచపతిత్వా । స్వప్న హాశీతిసహస్రా
॥
ణాం... ధ్రువం తేరాజావరుణో... ధ్రువంధ్రువం ॥ ఇతి గుడ
జీరకంనిశ్చిప్య ॥

నూ॥ సుముహూర్తకాలే దేవస్య త్వేతి కుమారమార్త్యనస్సమిషమా
నయతి ॥

మంత్రం : దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవ ఉపనయయజ్ఞ శర్కన్ ॥

నూ॥ సుప్రజాఇతి దక్షిణైక శ్లోకపతి ।

మంత్రం : సుప్రజాః ప్రజయా భూయాస్సువీరో వీరై స్సువర్షా
వర్షసా సుహావః హవైః ॥

పదవిభాగాః : సుప్రజాః । ప్రజయా । భూయాః । సువీరః । వీరైః ॥

సువర్షా । వర్షసా । సుహావః । హవైః ॥

నూ॥ బ్రహ్మచర్య మాగామిత్వాది ప్రసూత ఇత్యంతం కుమార
అహా ॥

మంత్రం : బ్రహ్మచర్యమాగా ముపమానయన్య చేవేనవిత్తా
ప్రసూతః ।

నూ॥ కోనామానీతివృణోక్తై ప్రప్తంవరస్యప్రతిపదపం కుమారస్య ।
అచార్యః ॥ కోనామాసి ॥ కుమారః ॥ యజ్ఞ శర్కానామాస్మి ॥

కన్యత్వ్యక్తే । ఆచార్యః ॥ కన్యబ్రహ్మచార్యసి కుమారః ॥

ప్రాణస్యబ్రహ్మచార్యస్మి । ఆచార్యః । యజ్ఞ శర్కైష తే దేవ

సూర్యబ్రహ్మచారి తంగోపాయ సమామృతైష తే సూర్య

పుత్ర స్పదీరాయు స్సమామృత యాగస్యస్మి మగ్ని ర్వాయు

సూర్య శ్చంద్రమా అపానుసంచరంతి తాగస్యస్మి మనుసం

చర యజ్ఞ శర్కన్ ।

నూ॥ అధ్వనామితి కుమారంవాచయతి ।

మంత్రం : అధ్వనామధ్వపతే శ్రేష్ఠస్వాధ్వనః పారమసీయ ॥

పదం : అధ్వనాం । అధ్వపతే । శ్రేష్ఠస్య । అధ్వనః । పారం । అసీయ ॥

నూ॥ అథ యోగాదీన్ నవమంత్రాన్ వాచయన్ ద్వితీయచతుర్థౌ
స్వయంబ్రువన్ ప్రతిరుంత్ర మేకాదశాద్యాహుతీః కుమా రేణ
హావయిత్వా ॥

నూ॥ యోగాదీన్వాచయన్నేవ కుమారంహావయేత్తు
ద్వితీయచతుర్థౌ బ్రాయా దాచార్యో జహుయాద్భటుః ॥

కుమారోజహోతి ॥ ఏకం ద్వేత్రిణి చత్వారి పంచేతిపంచా

వ తీనాం ।

1. మంత్రం : యోగేయోగే తవ స్తరం నాజేవాజేహవామహే సఖా

య ఇంద్ర మూతయేస్వాహా ॥ ఇంద్రామేదంసమమ ॥

పదం : యోగేయోగే తవ స్తరం నాజేవాజే హవామహే సఖా

య ఇంద్రం ఊతయేస్వాహా ॥ ఇంద్రాయ ఇదంసమమ ॥

2. మంత్రం : ఇమమగ్నః ఆయుషే వర్చసేకృణి ప్రియగ్ంరేతో వరుణ

సోమరాజన్ మాతేవాస్మా అదితే శర్మయచ్చ విశ్వేదేవా

జగదక్షిర్వృధాసభాస్వాహా ॥ అగ్నివరుణసోమాదితి విశ్వేభ్యో
దేవేభ్య ఇదంసమమ ॥

పదం : ఇమమగ్నే ఆయుషే వర్చసేకృణి ప్రియగ్ంరేతే ॥

వరుణసోమరాజన్ మాతేవాస్మై ॥ అదితే శర్మయచ్చ ॥
విశ్వేదేవాః జగదక్షిః యథాసత్ స్వాహా ॥ అగ్నివరుణ
సోమాదితి విశ్వేభ్యోదేవేభ్యః ఇదంసమమ ॥

3. మంత్రం : కుమారః శతమిన్నుశరదో అంతిదేవా యత్రాన

శ్చక్రా జరసంతమానాం పుత్రాసాయత్ర పిత్రోభవంతి ॥

మానోమధ్యాగ్నిః గీర్షతాయ ర్గంతోస్వాహా ॥ దేవేభ్య
ఇదంసమమ ॥

పదం : శతమిన్నుశరదః అంతిదేవా యత్రాన చక్రా జరసం

తమానాం పుత్రాసః యత్రపితరః భవంతి మానోమధ్యా

గీర్షతాయః గంతోస్వాహా ॥ దేవేభ్యః ఇదంసమమ ॥

4. మంత్రం : ఆచార్యః అగ్నిష్టా ఆయుః ప్రతరాందధాత్వ గ్నిష్టే

పుష్టిం ప్రతరాంకృణోతు ఇంద్రోమరుద్భిర్ బుతుధాన్యో

త్యాదిత్యైస్సే నసుభి రాదధాతుస్వాహా ॥ అగ్నింద్రమరుదా
దిత్య వసుభ్య ఇదంసమమ ॥

పదం : అగ్నిష్టా ఆయుః ప్రతరాందధాతు అగ్నిష్టే పుష్టిం ప్రతరాంకృ

ణోతు ఇంద్రోమరుద్భిః బుతుధాన్యోతు అదిత్యైః తే

నసుభిః ఆదధాతు స్వాహా ॥ అగ్నింద్రమరుదాదిత్య
వసుభ్యః ఇదంసమమ ॥

5. మంత్రం : మేధాంమహ్య మంగిరసో మేధాగ్ంస పర యో

దదుః మేధాంమహ్యం ప్రజాపతి ర్భేదామగ్నిర్దధాతు మే

స్వాహా ॥ అంగిరసస్స పృథ్వి ప్రాజాపత్యగ్నిభ్య ఇదంసమమ ॥

పదం : మేఘాం । మహ్యం । అంగిరః । మేఘాం । సప్తయః ।
 దదుః । మేఘాం మహ్యం । ప్రజాపతిః । మేఘాం । అగ్నిర్దాతు మే ।
 స్వాహా ॥ అంగిరస స్సప్తప్రజాపత్యగ్నిభ్యః । ఇదం నమః ॥

6. మంత్రం : అప్సరాసుచయా మేఘా గంధర్వేషుచ యద్యశః
 దైవీయామానుషీ మేఘా సామామావిశతా దిహస్వాహా ॥
 మేఘాదేవ్యా ఇదం నమః

పదం : అప్సరాసుచ । యామేఘా గంధర్వేషుచ । యద్యశః । దైవీయా
 మానుషీ । మేఘా । సామామావిశతా । ఇహస్వాహా ॥
 మేఘాదేవ్యా । ఇదం నమః

7. మంత్రం : ఇమం మేవరుణ శృణ్వహం మద్యాచ మృడయ త్వా
 మవస్య రాచకేస్వాహా ॥ పరుణాయేదం నమః ॥

పదం : ఇమం మే । వరుణ । శృణ్వహం । అద్యాచ । మృడయ । త్వాం ।
 అవస్యః । రాచకేస్వాహా ॥ పరుణాయేదం । నమః ॥

8. మంత్రం : తత్సాయామి బ్రహ్మణా వందమాన సదాశాస్త్రే

యజమానో హవిర్భిః ఆహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురు
 శక్ం సమాన ఆయుః ప్రమోషీస్వాహా । పరుణాయేదం నమః ॥

పదం : తత్సాయామి । బ్రహ్మణా । వందమానః । తదాశాస్త్రే । యజ
 మానః । హవిర్భిః । ఆహేడమానః । వరుణ । ఇహబోధి । ఉరుశం
 సమానః । ఆయుః । ప్రమోషీః । స్వాహా । పరుణాయ । ఇదం
 నమః ॥

9. మంత్రం : త్వన్నో అగ్నే పరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేఽడో వయా
 నీసీహా యజుషో వహ్నితమ శ్శోశుచానో విశ్వాద్యేహాగ్ంసి
 ప్రముముగ్ధస్య త్వాహా ॥ అగ్ని పరుణాభ్యా మిదం నమః ॥

పదం : త్వన్నో అగ్నే । పరుణస్య । విద్వాన్ । దేవస్య । హేఽడః । అవ
 యానీసీహాః । యజుషః । వహ్నితమః । శ్శోశుచానః । విశ్వాద్యేహా
 గ్ంసి । ప్రముముగ్ధి । అస్మత్స్వాహా ॥ అగ్ని పరుణాభ్యామిదం
 నమః ॥

10. మంత్రం : సత్వన్నో అగ్నే వమోధవోఽభి నేదిహే అస్యా ఉషహో

ప్ర్యుష్టా అవయత్వన్వా వరుణగ్ంరరాణోపీహిమృక్షీకగ్ంసుహ
 వోవపధిస్వాహః | అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ

పదం : సత్సన్వో అగ్నే | అనమః | భవోతి | వేదిష్వః | అస్యాః | ఉషసః |
 ప్ర్యుష్టా | అవయత్వన్వాః | వరుణం | రరాణః | ఏహిమృక్షీకం | సుహ
 వోసః | ఏధిస్వాహః | అగ్నీవరుణాభ్యాం | ఇదంనమమ

11. మంత్రం : త్వమగ్నే అయాస్యయాస స్మనసాహితే అయాసన్
 హవ్యమూహిషే యానోధేహి ఖేషజగ్న్స్వాహః || అయనేగ్న
 యఇదంనమమ ||

పదం : త్వమగ్నే | అయాసి | అయాసన్ | మనసాహితే | అయాసన్
 హవ్యమూహిషే | అయానోధేహి | ఖేషజగ్న్స్వాహః | అయ
 నేగ్నయ ఇదంనమమ అచార్యః

సూ|| ఇధ్యసన్నహనాస్య ద్విస్సగ్న్స్పర్వాగ్నా ప్రహరతి కుద్రాయ
 తంతికరాచేదంనమమ అపఉషస్సృశ్య | అస్యకర్కణః హోమ
 ప్రతిహాసిధర్మరం వృద్ధికామః జయోదిహోమం కరిష్యే || సృవే
 ణాజ్యమాదాయ ||

మంత్రం : ఓం చిత్తంచస్వాహః ... చిత్తాయేదంనమమ

సూ|| జయోది బ్రహ్మనిసరనాంత ఉదగగ్రం కూర్చం నిదధాతి తత్ర
 గురురాష్ట్రభృదనీతి యజుషోపనిశతి ||

మంత్రం: రాష్ట్రభృదసాచార్యాసంధీమాత్వద్వ్యవం ఇతి బ్రాహ్మణే

ణానాం || రాష్ట్రభృదసిసమాడా సంధీమాత్వద్వ్యవం ఇతి

రాజ్ఞాం || రాష్ట్రభృదస్య ఇవత్వాస్య సంధీమాత్వద్వ్యవం

ఇతి వైశ్యానాం ||

సూ|| తస్యపురస్తా త్వత్సృజానీనః కుమాగోదక్షిణేసహణినా గురో
 రక్షీణంపాద మన్వారభ్యాహ ఆచార్యపాదా పుష్పాక్షతసువ
 ర్దేన పూజయిత్వా గురుపాదుకాభ్యాస్సమః షోడశోపచార
 పూజాం సమర్పయామి ||

సూ|| మమసావీతీంభో అనుబ్రూహి

శ్లో|| వ్యత్యస్తపాణినాకార్యం పాదయోర్గ్రహణంగురోః
 సవ్యేనసవ్యోప్రప్తవ్యోదక్షిణేనతుదక్షిణః ||

శ్లో|| జన్మప్రభృతియతిగ్రంచి త్సుకృతంసముపార్జితం
 తత్సర్వంనస్యతిక్షిప్రం ఏకహస్తాభివాదనే ||

సూ|| తస్మాజన్వాహ తత్ప్రవితురితి పంచోర్ధ్వ సతస్సర్వా
 న్యాహృతీ ర్విహృతాః పాదాదిష్వంతేషువా దద్యాత్సునర
 ర్థాచ్చదా ద్వేద్య ఉత్తమాం కృతాన్నియాం కుమారాయ
 గాయత్రీ ముపదిశేత్ |

శ్లో|| గురుర్వహ్య గురురిష్ట గురుశేవోమహేశ్వరః
 గురుస్సాక్షాత్ సర్వబ్రహ్మ తస్మైశ్రీగురవేనమః

॥ అథగాయత్రీమంత్రోపదేశశ్రమః ॥

1. ఓంభూః, తత్సవితుర్వరేణీయం! ఓంభువః భర్గోదేవస్యధీమహి!

ఓంసువః - ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

2. ఓం భూః :- తత్సవితుర్వరేణీయం భర్గోదేవస్యధీమహి! ఓం

భువః! ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

3. ఓంసువః :- తత్సవితుర్వరేణీయం భర్గోదేవస్యధీమహి!

ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ అయముపదేశశ్రమః

సూ॥ కుమారోఽవృథమితీస్సముత్తరమోష్ఠగ్ శ్వావంతేముపపృశ్యాచామేత్! (శ్వావంతపర్యంత మోష్ఠావుపపృశ్యాచామేదితి వచనాత్)

మంత్రం : అవృథమసౌ సౌమ్యప్రాణస్వమ్యే గోపాయ ఇత్యుపస్మశ్య ఆచమ్య ।

సూ॥ బ్రహ్మణాచణీస్త ఇతికర్తా యుగపత్రరాభ్యాంస్పృశేత్ ॥

మంత్రం :- బ్రహ్మణాచణీస్తః ।

సూ॥ సుశ్రవణిపాలాశం దండంక్షిణేన హస్తేనాదత్తే । పాలాశంక్షోభాహ్మణాస్య । వర్షిగోధజోవా । జగ్రోరాజన్యస్య ।

బౌదరమాదుంబరోవా వైశ్యస్య । వాగ్దండఞ్శ్రవణే సంయోగేనైక ఉపదిశంతి ।

అచమ్య పూర్వోక్త... శుభలిఖా అస్యకుమారస్య యుష్మాభి వృద్ధిద్వారా గోసర్వాదిభయవిరహరణార్థం పాలాశదండధారణం కరిష్యే! పాలాశదండదేవతాభ్యోనమః! ప్రాణాస్తతిస్తాపనధ్యానా... నమర్చయామి ॥

మంత్రం : సుశ్రవస్సుశ్రవసం మాకురు యథాత్వగ్ సుశ్రవస్సు

శ్రవా అస్యేవమహగ్ంనుశ్రవ సుశ్రవాభూయాసం యథా

త్వగ్ం సుశ్రవస్సుశ్రవో దేవానాం నిధిగోపా స్వేవమహం

॥ బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మణోనిధిగోపా భూయాసం ।

పదం : సుశ్రవః । సుశ్రవసం । మాకురు । యథాత్వం । సుశ్రవః ।

సుశ్రవాసి । ఏవమహం । సుశ్రవః । సుశ్రవా । భూయాసం ।

యథాత్వం । సుశ్రవః । సుశ్రవః । దేవానాం నిధిగోపాసి ।

ఏవమహం । బ్రాహ్మణానాం । బ్రహ్మణః । నిధిగోపః ।

భూయాసం ॥

సూ॥ తత్సప్తత్తంచమ ఇత్యైవం కుమారంవాచయేత్ ।

మంత్రం : స్త్రీతంచమే స్త్రీతంచమే తస్మిన్తస్మిన్తంచమే । నిదా

చమే నిందాచమే తస్మిన్ ఉభయం వ్రతం । శ్రద్ధాచమే శ్రద్ధా
 చమే తస్మిన్ ఉభయం వ్రతం । విద్యాచమే విద్యాచమే తస్మిన్
 ఉభయం వ్రతం । శ్రుతంచమే తస్మిన్ ఉభయం వ్రతం ।
 సత్యంచమే నృతంచమే తస్మిన్ ఉభయం వ్రతం । తపశ్చమే తప
 శ్చమే తస్మిన్ ఉభయం వ్రతం । వ్రతంచమే వ్రతంచమే తస్మిన్
 ఉభయం వ్రతం । యద్రాభ్యుదానాం బ్రహ్మణీవ్రతం యద
 గ్నస్సంద్రస్య । సప్రజాపతికస్య సదేవస్య సదేవరాజస్య సమ
 నుష్యస్య సమనుష్యరాజస్య సపితృకస్య సపితృరాజస్య సగంధ
 ర్వాసృరసకస్య యస్మిన్ అత్యవ్రతం తేనాహగ్ం సర్వ
 ప్రతో భూయాసమ్ ॥

పదం : స్మృతంచమే । అస్మృతంచమే । తస్మిన్ । ఉభయం । వ్రతం ।
 నిందాచమే । అనిందాచమే । తస్మిన్ । ఉభయం వ్రతం ।
 శ్రద్ధాచమే । అశ్రద్ధాచమే । తస్మిన్ । ఉభయం వ్రతం ।
 విద్యాచమే । అవిద్యాచమే । తస్మిన్ । ఉభయం వ్రతం ।

శ్రుతంచమే । అశ్రుతంచమే । తస్మిన్ । ఉభయం వ్రతం ।
 సత్యంచమే । అన్యతంచమే । తస్మిన్ । ఉభయం వ్రతం ।
 తపశ్చమే । అతపశ్చమే । తస్మిన్ । ఉభయం వ్రతం ।
 వ్రతంచమే । అవ్రతంచమే । తస్మిన్ । ఉభయం వ్రతం ।
 యద్రాభ్యుదానాం । బ్రహ్మణీవ్రతం । యదగ్నేః । సేంద్రస్య ।
 సప్రజాపతికస్య । సదేవస్య । సదేవరాజస్య । సమనుష్యస్య ।
 సమనుష్య రాజస్య । సపితృకస్య । సపితృరాజస్య ।
 సగంధర్వ । అస్సరసకస్య । యస్మిన్ అత్యవ్రతం । అత్యవ్రతంచ
 తేనాహం । సర్వవ్రతః । భూయాసం ॥

—: మంత్రక్రమసూచి (చిట్టె) :—

స్మృతంచమే శ్రద్ధావిద్యాశ్రుతగ్ం సత్యంతహ్ం వ్రతం ॥

సూ॥ గురోవరంతే దదామితి గురవే పటుర్గం గాంధర్వాత్ ॥
 మమగాయత్రీమంత్రో సదేశ సాద్గుణార్థం ఆచార్యాయః పిల
 గోదానం శ్రీ మహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సగంధ
 దేవమహ । స్వ స్థితి ప్రతిపదనం । ఓక్ స్వ స్థి ॥ సురుస్సు పదశశ్చ త్వా
 హస్య । (అత్రాచార్యః స పదశపర్యాయం గాయత్రీజపం వాప్రాణా
 యామం ప్రణవం వాకుర్యాత్) గోదానసాదుణ్యార్థం యథాశక్తి

దక్షిణాతాంబూలంతుభ్య మహంసంప్రదదేనమమ । దేవస్య త్వేతిప్రతి
గృహాతి । సుద్రాయగామిమంత్రసన్నామః । ఇతి కేచిత్

మంత్రం : దేవస్యత్వా నవితుః ప్రసవే అశ్వినో ర్భాహుభ్యాం ॥
పూర్ణోహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహాతు రాజాత్వా నరుణోనయతు ॥

— సామయిక శ్లోకాః —

అత్రబ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యానాం ॥ కార్యాసాద్యుపవీతధారణవిధి ।
రైల్వపాలాశాదిదండకాష్ట, ధారణవిధిశ్చసూచ్యేతే ॥

శ్లో॥ ఓష్ఠశ్రవోతపర్యంతం । స్పృశ్యతేఽవృథమిత్త్యథ
అచామేన్నేహనాస్తి కరాభ్యాంయగపచ్చుతీ ॥

శ్లో॥ కర్ణౌష్ఠాదిత్యదండానాం । నమంత్రంవతురేవతు
ప్రత్యగాశిషమన్యేషాం । భవేద్వాచనమేవతు ॥

శ్లో॥ కర్వాసముపవీతంస్యా । ద్విజసోర్విష్వతంతివృత్ ।
శణసూత్రమయంరాజ్ఞో । వైశ్యస్యావికసౌత్రికమ్ ॥

శ్లో॥ మౌంజీత్రివృత్సమాశ్లా । కార్యావిప్రస్యమేఖలా
క్షత్రియస్యతుమౌర్విజ్యా వైశ్యస్యశణతాంతవీ ॥
బ్రాహ్మణస్యాజినంకార్ణం । ధారవంక్షత్రియస్యతు
బస్రాజినంతువైశ్యస్య । సర్వేషాం వాగజాజినమ్ ॥

కర్వాసక్షామకుతపాశ్చర్మబల్పజకంబకాః
సర్వంతుధారయేచ్ఛుక్లం । వాస స్తత్పరిధానికం ॥
బ్రాహ్మణోవైల్వపాలాశా । క్షత్రియోపతుఖాదిరా
పైలవోదుంబరావైశ్యోదందానర్హతిధర్మతః ॥

శ్లో॥ క్షాంతిక్రొబ్రాహ్మణస్య । దండకార్కప్రమాణతః
లలాటసమ్మిలోరాజస్యాత్మ - నాసాంతికోవిశః ॥

దేవిదక్షిణే రుద్రాయగాం తేనామృతత్వమస్యాం వయో
దాత్రే మయోమహ్యమస్తు ప్రతీగహీత్రే కఇదంకన్యా
అదాత్ కామఃకామాయ కామోదాతా కామః ప్రతిగృ
హీతా కామగ్ంసముద్రమావిశ కామేనత్వాప్రతిదృష్టాము
కామైతే ఏషా తేకామదక్షిణా ఉత్తానస్వాంగీరసఃప్రతి
గృహాతు ॥

సూ॥ ఉదాయుషే త్యేన ముత్తాప్యవాచయతి ॥

మంత్రం : ఉదాయుషా స్వాయుషాదోష ధీనాగ్ం రసేనోత్పరస్య
స్యశుష్కేణోదస్థా మమృతాగ్ంలను|అధకుమారంవాచయేత్ ॥

— గాయత్రి మంత్రోపదేశ ప్రకరణే శాస్త్రార్థః —

గురు స్వప్రదశకృత్వోపాసేత్యత్రశాస్త్రార్థః ॥ అత్ర సప్రదశ ప్రాతా
యామాన్ కుర్యాదిత్యర్థః పరశజేన ధేనురుచ్యతే । సూ॥ “గౌర్వై
వరః” ॥ ఇత్యావస్తంజేనోక్త్యాత్ ॥ నాత్రప్రతిగహమంత్రః ॥ కింతు ॥
దేవస్యత్వేతి మంత్రపఠనమాత్రమేవ ॥ యత్రకవిలోభయముఖ్యాది
గార్హిత్యేకతైవ ॥ స్వతంత్రగోదానే అయంప్రతిగహమంత్రః ॥
అన్యథాశ్రాద్ధకాలగ్రహయజ్ఞాదిగోదాన ప్రతిగహేఽపిప్రతిగహమంత్ర
ప్రసక్తే । నహితథాఽస్తి శిష్టాచారః ॥ దేవావై పరుణ మవాజయన్ ।
ఇతి లింగాద్యాగీయ ప్రతిగహేన ప్రతిగహః । మంత్రజప ఇత్యుప
ధేగః । ఇతి వ్యాఖ్యాతత్వాన్న న తత్సంసంగః । కేచిజవంతి ॥ —

పదమ్ : ఉదాయమా | స్వాయమా || ఉదోషధీనాం | రసేన | ఉత్పర

స్వస్య | శుష్కేణ | ఉదస్తాం | అమృతాం | అను ||

సూ|| తచ్చక్షురితి సూర్యందృశ ఇత్యంతేన పటురాదిత్య ముప
స్థాయ ||

మంత్రం : తచక్షురేవహితం పురస్తా చ్చుక్రముచ్చరత్ పశ్యేమశర

దశ్యతం జీవేమశరదశ్యతం సందామశరదశ్యతం మోదామశర

దశ్యతం భవామశరదశ్యతం శృణవామశరదశ్యతం ప్రబ

వామశరదశ్యత మజీతాస్వామశరదశ్యతం జ్యోక్ష్మామార్యం

దృశే ||

పదము : తచ్చక్షుః | దేవహితం | పురస్తాత్ | శుక్రముచ్చరత్ |

పశ్యేమ | శరదశ్యతం | జీవేమ | సరదశ్యతం | సందామ |

శరదశ్యతం | మోదామ | శరదశ్యతం | భవామశరదశ్యతం |

శృణవామ | శరదశ్యతం | ప్రబవామ | శరదశ్యతం | అశ

తాస్వామ | శరదశ్యతం | జ్యోక్ష్మ | సూర్యందృశే ||

సూ|| యస్మిన్ భూత మితిజప్త్వా ||

(యద్యయమాచార్యశ్చ చతుర్వేదీనర్వశా త్రువి దధ్యాపయితం
వ్యాఖ్యాతంచ శక్నోతి మచ్చిష్యయం నానస్త్రితగచ్ఛే దాస
మావత్రనా స్మృతృవ విద్యామభ్యసేదితి మనసిసర్వతేచేత్
యస్మిన్ భూతమితి కుమారస్యశాంగుమం దక్షిణహస్తం దక్షిణే

నావాక్పాణినా గృహీయాత్) ఇతికేచిత్

మంత్రం : యస్మిన్ భూతంచ భవ్యంచ సర్వేభోకా సమహితాః

తేనగృహీమత్వామహం హవ్యంగృహీమత్వామహం ప్రజా

పతినాత్వా మహ్యంగృహీమ యజ్ఞశర్కన్ ||

సూ|| తతస్సూర్యాస్తమయపర్యతం తిష్ఠన్వటు రాచార్యోపదిష్టాం
గాయత్రీంజపేత్ | తతస్సానుంసంధ్యావందనాగ్నికార్యాభివా
దన సగ్ంకాసపభిక్షాచరణాని కుర్యాత్ |

గాయత్రీం గురుణాదిష్టాం తిష్ఠన్వా సూర్యమభ్యసేత్
సూర్యేస్తభిఖరంప్రాప్తే సాయంసంధ్యాముపక్రమేత్ ||

అగ్నికార్యంతతఃకుర్యాత్సంధ్యయోరుభయోరపి
తతోభివాదయేద్వృద్ధా ససావహమితిబ్రవన్ ||

బ్రహ్మచార్యస్యభోశానే త్యనుశిష్యవటుంగురుః
భాగముత్తేవసర్వత్ర పతిభ్యాయా త్తోవటః

అదిమధ్యాససానేషు భవచ్ఛిష్యోపలక్షితః

ప్రభావ్యాణః క్షత్రియవిశాం భిక్షాచర్యం యథాక్రమం ||

— అగ్నికార్యమ్ —

సాయంసంధ్యావందనంకృత్వా । ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త । ...
శుభతిథౌ । ఆయుర్వ్యోచి యశోబలాభిచ్చధర్మరం । సాయమగ్ని కార్య
సమిదాధానం కరిష్యే । పరిశ్లేపితి పరిమృజ్య ॥

మంత్రం : పరిత్వాగ్నే పరిమృజామ్యాయుషాచ ధనేనచ సుప్రజాః
ప్రజయోభూయాసన్ సుప్రీగోఽహైః । స్తునర్వావర్చసా
సుపౌషఃపౌషైః స్తుగృహోగృహైః స్తుపతిఃపత్యా సుమేధా
మేధయా సుబ్రహ్మబ్రహ్మదారిభిః । ఇతిపరిమృజ్య । అలం
కృత్య ॥ అగ్నయేనమః హుతవహాయనమః । హుతాసినేనమః
కృష్ణవర్చసేనమః కేనముఖాయనమః సప్తజహ్యాయనమః
వైశ్వానరాయనమః జాతవేదసేనమః ॥

మంత్రం : అదితేనుమస్వస్వ అనుమతేనమస్వస్వ సరస్వతేను
మస్వస్వ కేనపవిత్రప్రపవ ॥

నూ॥ అగ్నయేపమిథమాహర్ష మిత్యాదిభి ర్వాదశభి స్తుమిథావా
దధాతి ॥

మంత్రం : అగ్నయేపమిథ మాహర్షం బృహతేజాతవేదసే యథా
త్యమగ్నే సమిధాసమిధ్యచ ఏనం మామాయుషా వర్చసా

సన్న్యామేధయా । సజయాపశుభి ర్భ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన
సమేధయస్వాహా అగ్నయఇదంనమమ ॥

పదం : అగ్నయే ॥ సమిధం । ఆహర్షం । బృహతే । జాతవేదసే ।
యథాత్యమగ్నే । సమిధా । సమిధ్యనే । ఏనం । మామా
యుషా । వర్చసాస । న్యామేధయా । సజయా । పశుభిః ।
బ్రహ్మవర్చసేన । అన్నాద్యేన । సమేధయస్వాహా । అగ్నయే
ఇదంనమమ ॥

3. మంత్రం : ఏహోమ్యధిషీ మహిస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥

పదం : ఏహోసి । ఏధిషీమహి । స్వాహా । అగ్నయే । ఇదంనమమ ।

3. మంత్రం : సమిదసిచమేధిషీ మహిస్వాహా ॥ అగ్నయఇదం
నమమ ॥

పదం : సమిదసి । సమేధిషీమహి । స్వాహా । అగ్నయే । ఇదం
నమమ ॥

4. మంత్రం : తేజోసితేజో మయిగేహి స్వాహా ॥ అగ్నయ
ఇదంనమమ ॥

పదం : తేజోసే । తేజోమయి ధేహి ॥ స్వాహా ॥ అగ్నేయే । ఇదం సమమ ॥

5. మంత్రం : అహో అద్యావ్యవారిషగ్ం రనేసమసృక్మహి పయ స్వాగ్ం అగ్నో అగమతమ్యాసగ్స్యై వర్చసేస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంసమమ ॥

పదం : అహోఅద్య । అన్వచారిషం । రనేస । సమసృక్మహి । పయస్వాగ్ । అగ్నే । అగమం । తంమా । సగంస్యై । వర్చసా । స్వాహా అగ్నేయే - ఇదంసమమ ॥

6. మంత్రం : సమ్యాగ్నేవర్చసా సృజప్రజయాచ ధనేనచ స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంసమమ ॥

పదం : సమ్యాగ్నే । వర్చసాస్యై । ప్రజయూచ । ధనేనచ । స్వాహా ॥

7. మంత్రం : విద్యున్మేఘస్య దేవా ఇంద్రోవిద్యా త్వహర్చిభిస్వాహా ఇంద్రాయేదంసమమ ॥

పదం : విద్యున్మే । అస్యదేవాః । ఇంద్రోవిద్యాత్ । సహర్చిభిః స్వాహా ॥ ఇంద్రాయేదంసమమ ॥

8. మంత్రం : అగ్నేయేబృహతే నాకాయస్వాహా ॥ అగ్నేయే బృహతేనాకాయేదంసమమ ॥

పదం : అగ్నేయే । బృహతే । నాకాయస్వాహా ॥ అగ్నేయేబృహతేనాకాయేదంసమమ ॥

9. మంత్రం : ద్యావా పృథివీభ్యాగ్స్వాహా ॥ ద్యావాపృథివీభ్యా మిదంసమమ ॥

పదం : ద్యావా । పృథివీభ్యాం । స్వాహా । ద్యావాపృథివీభ్యామ్ ఇదంసమమ ॥

10. మంత్రం : ఏమాతేఅగ్నే సమిత్రయా వర్ధస్యవాప్యాయస్వచ తయాహం వర్ధమానోభూయాస మాప్యాయమానశ్చస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంసమమ ॥

పదం : ఏమాతేఅగ్నే । సమిత్రయా । వర్ధస్వచ । అప్యాయస్వచ । తయాహం । వర్ధమానః । భూయాసం । అప్యాయమానశ్చ । స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంసమమ ॥

11. మంత్రం : యోమాగ్నేభాగివగ్ం సంతమథాభాగం చిక్కిరత్స్వభి

భాగమగ్నే తంకురుమామగ్నే భాగినంకురుస్వాహా॥ అగ్న్యయ
ఇదం నమమ ॥

పదం : యోమాగ్నే ॥ భాగినం ॥ సంతం ॥ అథాభాగం ॥ చిక్కిరతి ॥

అభాగమగ్నే ॥ తంకురు ॥ మామగ్నే ॥ భాగినంకురు ॥ స్వాహా ॥

12. మంత్రం : సమిధమూఢాయాగ్నే సర్వవ్రతోభూయాసగ్ స్వాహా
అగ్న్యయఇదం నమమ ॥

పదం : సమిధం ॥ ఆఢాయ ॥ అగ్నే ॥ సర్వవ్రతః ॥ భూయాసం

స్వాహా ॥ అగ్న్యయ ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : ఓంభూస్వాహా ॥ అగ్న్యయఇదం నమమ ॥ భువస్వాహా ॥

వాయవఇదం నమమ ॥ సువస్వాహా ॥ సూర్యాయేదం నమమ ॥

ఓం భూర్భువస్సువస్వాహా ॥ ప్రజాపతయఇదం నమమ ॥ పునః

పరిషేచ్య ॥

మంత్రం : అదితేన్వమగ్ స్థాః ॥ అనుమతేన్వమగ్ స్థాః ॥ సరస్వతేన్వ

మగ్ స్థాః ॥ దేవసవితోపాసావీః ॥

— ఉపస్థానం —

మంత్రం : యతేలగ్నే తేజస్తే శాహం తేజస్వీభూయాసం యతేలగ్నే

పర్చస్తేనాహం పర్చస్వీభూయాసం యతేలగ్నే హరస్తేనా

హం హరస్వీభూయాసం ॥ మయిమేధాం మయిప్రజాం

మయ్యగ్నిస్తేజోదధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మ

య్యాంశ ఇంద్రియందధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మయి

సూర్యో భ్రాజోదధాతు ॥

పదం : యతేలగ్నే ॥ తేజస్తేన ॥ అహం ॥ తేజస్వీ ॥ భూయాసం ॥

యతేలగ్నే ॥ పర్చస్తేన ॥ అహం ॥ పర్చస్వీ ॥ భూయాసం ॥ యతే

అగ్నే ॥ హరస్తేన ॥ అహం ॥ హరస్వీ ॥ భూయాసం ॥ మయి

మేధాం ॥ మయిప్రజాం ॥ మయ్యగ్నిః ॥ తేజోదధాతు ॥

మయిమేధాం ॥ మయిప్రజాం మయ్యాంశః ॥ ఇంద్రియందధాతు

మయిమేధాం ॥ మయిప్రజాం ॥ మయిసూర్యః ॥ భ్రాజోదధాతు ॥

మంత్రం : మానభ్యోక్తే తనయేమాన ఆయుషిమాన్ గోషుమాన్

అశ్వేషురీరిమః పీరాన్మానో రుద్రభామితో పథీర్ హవిష్మంతో
నమసావిధేమతే ॥

పదం : మావహాకే । తనయే । మానఅయుషి । మానోశేషు ।
మానః । అశ్వేషు । రీరిమః । పీరాన్మానః । రుద్రభామితః ।
పథీః । హవిష్మంతః । నమసా । విధేమతే ॥

మంత్రం : త్రావ్యయుషం జమదగ్నేః కస్యపస్యత్రావ్యయుషం యదే
వానాం త్రావ్యయుషం తన్నేఅస్తుత్రావ్యయుషం ।

నూ॥ భస్మనాశిరోలాలా వక్షస్థస్కంధేషు తిలకంకుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ మేధావీచలలాశ్చేతు తేజస్వీదక్షిణేభుజే
వర్చస్వీతిభుజేవామే హృదయేబ్రహ్మచరస్సీ
ఆయుష్మాన్బాభిదేశేతు అన్నాదఃకంఠదేశతః
యశస్వీప్రవదేశేతు శిరస్సర్వసమృద్ధయే

మేధావీభూయాసం తేజస్వీభూయాసం వర్చస్వీభూయాసం
బ్రహ్మచరస్వీభూయాసం ఆయుష్మాన్భూయాసం అన్నాదో
భూయాసం యశస్వీభూయాసం సర్వసమృద్ధోభూయాసం ।

మంత్రం : పునస్త్వాదిత్యా రుద్రావసవ స్సమింధతాం పునర్వహ్యహః
వసునీధయజ్ఞః ఘృతేనత్వం తనువోవర్తియస్వ సత్యాస్సంతు
యజమానస్య కామూస్సాహకీ ॥ అగ్నేయే వసునీథాయేదం
సమమ ॥ స్వస్తి ॥ శ్రద్ధాం మేధాం యశః ప్రజ్ఞాం విద్యాం
బుద్ధిం శ్రియంబలం ఆయుష్యం తేజఃకర్మం దేహిమే హవ్య
వాహన శ్రియందేహిమే హవ్యవాహన ఓన్నమథి ॥

శ్లో॥ యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యాతపోహోమక్రియాదిషు న్యూనం
సంపూర్ణ తాంయాతి సద్యోవందేహుతాశనం మంత్రహీనం
క్రియాహీనభక్తిహీనంహేతుతాశన యద్ధుతంతమయాదేవ
పరిపూర్ణంతదస్తుతే ॥

సమర్పణం

అనేనమయాశ్చ తేన సాయంప్రాతరగ్ని కార్యసమిదాధానేన
భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రియజ్ఞేశ్వరస్సుప్రసీదాతు । సతత్సర్వం
శ్రియజ్ఞేశ్వరార్పణమస్తు ॥

నూ॥ తపోగురు బ్రహ్మచార్యసీతి కుమారగం సగంశా స్తి సర్వ
త్రానుశాసనేన బౌద్ధమేవం కరోమితి నట్సురూయాత్ ॥
ఆచార్యః ॥ బ్రహ్మచార్యసి ॥ ప్రాణస్యబ్రహ్మచార్యస్య
॥ కుమారః ॥ బౌద్ధం కామచార కామవాదభక్షణకామోన
భవామి ॥ ఆచార్యః ॥ అపోశాన ॥ కుమారః ॥ బౌద్ధమశ్నామి

॥ ఆచార్యః ॥ కర్మకురు ॥ కుమారః ॥ బౌద్ధంకశోమి ॥

॥ ఆచార్యః ॥ మాసుశుప్తాః ॥ కుమారః ॥ బౌద్ధందివానస్య

పిమి ॥ ఆచార్యః ॥ భిక్షాశర్మచర ॥ కుమారః ॥ బౌద్ధం

చరామి ॥ ఆచార్యః ॥ చార్యాగ్నిహోభవ ॥ కుమారః ॥ బౌద్ధంభవామి

సూ॥ అధాస్మా అరిక్తంపాత్రం ప్రయచ్ఛన్నానా మాతరమేవాగ్రే
భిక్షవ్యతి ॥

సూ॥ తతోగురుం మాతరమన్యార్శచ్చ పృథాన్ సమసృత్య

భిక్షాం యాచయేత్ ॥ భవాన్ భిక్షాండదాత్మితి పురుషం భవతి
భిక్షాండేహితి స్త్రియంచయేత్ చతుస్సౌగరవర్ణంతం గో
బ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభంభవతు భార్గవచ్యవన అచ్చువాన
శౌర్యబామదగ్న్య పంచాశ్వేయప్రవరాన్యిత శ్రీవత్సవనోత్రః
ఆప స్తంబసూత్రః కృష్ణమణశ్శౌభాగ్యాయా “యజ్ఞ శర్మా
నాంభో అభివాదయే భవతి-భిక్షాం-దేహి ఇతిమూత్రాది స్త్రి
భిక్షాం ప్రాప్యభవాన్ భిక్షాం దదాతు ఇతివిత్రాదిపురుషాన్
భిక్షాయాచనం ॥ తేనత్ర్యసాం కర్మనిస్త్రీః త్ర్యసామేతమేవ
మగ్నింధారయేత్ క్షౌరలహరివర్ణంభుంశితతతతచార్య పటూ
ఆశీర్వాచనంప్రాప్య ॥

మంత్రః శతమానంభవతి శతాయుఃపురుషశ్చ తేంద్రియ ఆయుష్యే

వేంద్రియేపతిషతి ॥

బ్రాహ్మణాన్ తోషయిత్వా బంధుభిస్సహభుండీయాతాం
ఉపవీతస్య ధర్మాఉపదిష్టాః ॥

సూ॥ చతుర్థేహనుగోర్వాహస్యత్పరిథాస్య ॥ యస్యతఃప్రతిపూర్వపరి
హితంవాస ఆచార్యులదత్తై ॥

మంత్రం : యస్యతే ప్రథమనాన్యగ్ం నారామ సంత్యా విశ్వే అవం

తు దేవాఃతంత్యాభ్రాతరస్సుప్తవోవర్తమాన మనుజాయంతాం
బహవస్సుజాతం ॥ కేచిత్పాలాశం కర్మకుర్వంతి ॥

— ఉపనయనానుబంధశ్లోకాః —

ఉపనయన కాలః

శ్లో॥ గ్రాభిష్టమేదేకుర్వీత బ్రాహ్మణస్యోషనాయనమ్ ॥

గ్రాభిదేకాదశేరాజ్ఞో గ్రాభిత్తుద్వాదశేవిశః ॥ కించ ॥

శ్లో॥ బ్రహ్మవర్చసకామస్య కార్యంవిప్రస్యపంచమే
రాజ్ఞోబలాగ్ని నష్టమే వైశ్యస్యరాగ్ని నోష్టమ్ ॥

అపిచ ॥ పంచమేహుసివిత్తత్వం ॥ షష్ఠేబ్రహ్మత్వమాపున్యాత్ ॥
నష్టమే బ్రహ్మచరస్సృమితి ॥ వత్సరవిర్ణయః ॥

శ్లో॥ ఆయుషాగ్రామ స్సప్తమేతు ॥ తేజసాగ్రామ స్తశఃపరమ్ ॥
అగ్నిద్వైద్యకామోదశమే ॥ ఇంద్రియాతేతతఃపరమ్ ॥

శ్లో॥ ద్వాదశమనుకామస్తు ॥ మేధాకామస్తుయోదశే ॥
చతుర్దశపుష్టికామో ॥ భ్రాతృకామ స్తశఃపరమ్ ॥

- పోడకనర్వకాఘ్నమ్ । విప్రంకుర్యార్వత్సర్వయంపితా ।
అపద్యామోడకాబ్ధాని । నాతీతః కాలఉచ్యతే ॥
- అపోడకాద్రాప్తాన్మణస్య । సావిత్రీనాతివర్తతే ।
అద్యామిశాత్రత్రబంధో । రాచతుర్నింశతేర్వశః ॥
(సావిత్రీనామ ఉపనయనమత్వర్చః)
- అతఃక్షుర్వత్రయోజ్యోతే । యథాకాలమసంస్మృతాః
సావిత్రీపతిత్రావాచ్యా । భవంత్యార్వర్చవిగర్హితాః ॥
- వ్రాత్యస్యాకృత్యచిత్తస్య । నకార్యముపనాయనమ్ ।
అధ్యాపనంయూజనంచ । వివాహాదివిసర్జయేత్ ॥
- విష్మయక్షత్రియస్యాపి । మాంశస్యదుత్తరాయణే
దక్షిణేతువిశాంకుర్యా । న్నానధ్యాయేనసంక్రమే ॥
- సమేచంప్రదేష్టమేశుక్రే । నిరంశేదైవభాస్కరే ।
కర్తవ్యంనోపనయనం । నానధ్యాయేగళగపే ॥
- రాశేప్రభవభాగభా । నిరంశసూర్యఉచ్యతే ॥
విప్రంచసంతేక్షితివంబిదాఘే । వైశ్యంశునాంతేన ॥
- తినంబిదధ్యాత్ । మాఖాదిశుక్రాస్తకపంచమాసా ।
స్నానాధారణంవా । సకలంద్విజానామ్ ॥
- వాక్యమ్ ॥ మకరకుంభస్తేర్కే మధ్యమం మీనమేషస్థే
ఉత్తమం నృశభమిథునస్తేధమముషనయనమ్ ॥
- శ్లో॥ శుద్ధిర్నైవనురోరస్య వస్తేప్రాప్తేష్టమేతుది ।
చైత్రమాసగతేభానా తస్యోపనయనం శుభమ్ ॥
- శ్లో॥ ఇన్ద్రభాద్రపదమేసింహే । నచైవాశ్రమభేగురా ।
మాంశీబంధశ్శుభాప్రోక్షః చైత్రమాసగతేరవా ॥

- శ్లో॥ జీవభార్గవయోరస్తే । సింహస్తేదేవతాగురౌ ॥
చంద్రసూర్యేదుర్వలేతి । గోచరేసిష్టదేగురౌ ॥
- శ్లో॥ మేఖలాబంధనంకార్యం । చైత్రమాసగతేరవా ।
శుక్లపక్షశుభాప్రోక్షః । కృష్ణపాశ్యంత్యప్రికంబినా ॥
- శ్లో॥ మిథునేసంస్థితౌభావా । కేవలమాసానదోషకృత్ ।
ముండనఃమీనచైత్రతేతు । మండనంమేషచైత్రకే ।
ముండనంమండనంచైవ ॥ మేషచైత్రతంబిధీయతే ॥
- శ్లో॥ నీచస్తే । వృశసంస్తే । పృథిచరణగతే । బాలవృద్ధాస్తగేవా ॥
సన్యాసోదేవయాత్రా । నతనియమవిధిః కర్తవ్యేదస్తునీతా ।
మాంశీబంధోంగనానాం । పరిణయనవిధి । ర్వాస్తుదేవప్రతిపా
వర్జాస్పద్భిప్రయత్నా । త్రిదశఃపత్నిగు । సింహరాశిస్తేచేత్ ॥
- శ్లో॥ అనధ్యాయస్యపూర్వేద్యుః । అనధ్యాయాత్మరేహవి
నతబంధం । విసర్జంచ । విద్యారంభంచ వర్జయేత్ ॥
ఇత్యేకే ॥ —
- అనధ్యాయః —
- శ్లో॥ పక్షద్వయే చతుర్శశ్చ । మష్టమ్యుంద్యితయేతీథా
ప్రతిపద్యే । దర్శపూర్ణా । అనధ్యాయాప్రకీర్తితాః ।
- శ్లో॥ ఉదయే సమయేవాపి ముహూర్తత్రయగామయత్
తద్దినంతదహోరాత్రం చానధ్యాయవిదోవిదుః
వృద్ధిసామ్యక్షయేమాష శ్రీచతుఃపంచమాడికాః
వట్పతుస్తీప్తభిస్సోమ మనధ్యాయవినిశ్చయః ॥
- శ్లో॥ ॥ అథప్రదోషాః ॥
- శ్లో॥ విఘ్నార్కకామరాత్ర్యాదౌ ద్వైకార్కమటికాఃకమాత్
రంధ్రాద్యామోదయాదర్వాక్రీడోషఇతిసిశ్చితః ॥

వక్షిచద్వాచక్షిచైవ అర్ధరాత్ర్యాననాడికా ।
ప్రదోషేనత్యక్తీయా తీర్థీయానవనాడికా ॥
సూర్యాస్తమయముచరణ్ణయానదుక్షోదయంభవేత్ ।
ప్రదోషస్సోపికాలశ్చ ఇత్యేవంమనురబ్రవీత్ ॥

సూర్యస్యాస్తమయామూర్ఖ్యం సూర్యస్యాస్తమయాత్పరం
ఘటికాత్రయకాలశ్చ ప్రదోషఇతనిశ్చయః ॥

త్రయోదశీనవమీన చతుర్దశలయూయది
రాత్రౌస్మితీమాసిస్యాప్రదోషేత్రమానవః ॥ ఇత్యేకే ॥

॥ అథగలగ్రహః ॥

కృష్ణశతేచతుర్దశస్వమూర్ఖదివత్రయమ్
త్రయోదశశతమృగం చ అష్టావేతేగలగ్రహః ॥ కించ ॥
త్రయోదశ్యాదిచత్వారి స్వమూర్ఖదివత్రయమ్ ।
చతుర్దశైకతఃప్రతా అష్టావేతేగలగ్రహః ॥
త్రయోదశశతమృగంతు । వస్తమూర్ఖదివత్రయమ్
చతుర్దశ్యాదివత్ప్రతా వస్తమృగేగ్రహః ॥ ఇత్యేకే ॥

— అథసోపపదాః —

సీతాశ్చేష్టేద్వితీయాచ - అశ్వినేదశమీసితా ।
చతుర్దశ్యాదశీమాశ్చ । ఏతాస్సంసదాస్మృతాః ॥

— అథతిథిపారసక్షత్రాః —

ద్వితీయాచస్వితీయాచ । పంచమీనస్తమీతథా ।
త్రయోదశీచ । దశమీ । ప్రశస్థా స్థిత్రయోవతే ॥

బుధత్రయేందువారాణి । శస్తానివతబంధనే ।
మైత్రహస్తత్రయే । విష్ణుత్రయే । బౌద్ధత్రయే ।
ధాతృద్యమేదితీత్యేచ । దగ్రహేష్టుత్రమంవతమ్ ॥

— పక్షవిప్రతాః —

అష్టమీద్వాదశీషష్ఠీ । చతుర్దశచతుర్దశీ ।
పక్షచ్ఛిద్రాశ్చతిథయ । శుభకార్యేషు నిందితాః ॥

— పంచపర్యాః —

కృష్ణాష్టమీచతుర్దశ్య । స్వమూవాహ్యచ । పూర్ణిమా
సంక్రాంతిపర్వతిథయో । మునిభిఃసరితీతాః ॥

— ఉపనయనకర్తారః —

వితైస్సనయేత్ప్రతాప్ । తదభావేపితుఃపితా ।
తదభావేపితుర్భ్రాతా । తదభావేతుసాదరః ॥ కించ ॥
వితాపితామహోభ్రాతా । సహోన్మ్యాగోత్రజోగురుః ।
ఉపనాయోగికానీహ్యత్ । పూర్వాభావేపరఃపరః ॥
వతబంధంకుమానస్య । వివాపితుఃసజ్జయా ॥
యఃకోతిద్విజోమోహః । స్వరకంపతిదద్యతే ॥
ఇదంమారసవీత్యవిషయమ్ ॥

— ఉపనయనవేదికానిర్ణయః —

దక్షిణోత్తరయోఃపంచ । పట్నదాపూర్వపశ్చిమే ।
రైవాయీవేదికావిప్రేః । పటోహాయుష్యగ్నిసి ॥

తథాచ ॥ ప్రాకృశ్చిమార్గంపదపట్నాయుక్తం ।
ఉదీచ్యయామూర్ఖనివదాని । పంచ

వనవిధా । జ్యోతిషరత్న నిర్మితా
వటోశ్యతా యురభి సావేదికా ।

అన్యపక్షః॥ ఆచార్యస్య సదైష్ఠ్యభిః । చతుర్భిరథ వా కరైః ॥
విస్తృతాచతుర్రాచ । వటోశ్యేదిః । కరోన్నతా ॥

— అథ పీఠలక్షణమ్ —

అష్టాత్రింశాంగుళం పీఠ । మాన్య త్యేస్యాత్త డంగుళమ్
అష్టాంగుళంచ విస్తారే । కుర్యాదాదుంబరాదినా ॥

— అథ బ్రాహ్మణభోజనసంతాప నిర్ణయః —

దశద్వందశ వాద్యుదౌ । వత్స్యతే చద్వయంద్యయమ్ ॥
వసంతేభుంస వేషామ్ని । భూరి బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥
బ్రాహ్మణాం శ్చైవ సంపాశ చ్చా శతూసాయ శతతమ్ ।
వివాహేతుయథాశక్తి హ్యేథా శతభోజనమ్ ॥

శ్లో॥

భోజయిత్వా శతం విస్తాన । కుర్యాదేవ పనాయనం ।
అశక్తిపియథాశక్తికృత్యా । కర్మసమంచ శేత్ ॥

అశ్చేద్యర్థగ్ధయేరాత్రా । చతురస్య మ్మమూదివా ।
ఏకాదశ్యామహోరాత్రం । భుక్త్యా చాం ద్రాయణంచ శేత్ ॥

ప్రతిగృహ్యోపనిత్యర్థ । మిత్రేణాచ శేద్యది
బ్రాహ్మణత్వఫలం సర్వం । దాతారముగ్ధిగచ్ఛతి ॥
శూద్రాత్తుప్రతిగృహీయా । తృమూర్ణో నరకం వజేత్ ॥

— అథ మాతరిరక్షస్థలాయాంగ ర్మిత్యాం చ కర్మ నిషేధః —

ఉద్వాహేన తమాడాసు । మాతా యదిరజస్వలా ।
తదానమంగళంకార్యం । భుదేకార్యం శుభేచ్ఛుభిః ॥

శ్లో॥

ప్రారంభాత్ప్రాగ్నివాహస్య । మాతా యదిరజస్వలా ।
నిన్యత్తి శేషక ర్తవ్యా । సహసాశ్చ తిచ్ఛోదనాత్ ॥

నాందీశ్రాద్ధేకృతేపశ్చాత్ । మాతా యదిరజస్వలా ।
మాంజీబంధం నకుర్వీత । యదికుర్యాన్నిరరకమ్ ॥

మాత్యౌగాంభోజనాత్పూర్వం । యస్య మాతారజస్వలా ।
శదాకర్మ నకుర్వీత । యదికుర్యాన్నిరరకమ్ ॥

వృద్ధిశ్రాద్ధేకృతేపశ్చాత్ । ద్వీటోర్భాతారజస్వలా ।
తదాకర్మ నకుర్వీత । యావద్భోజనసంగతా ॥

మాత్రాసహైవ భుంజిత । ఊర్ధ్వం మాతారజస్వలా ।
వ్రతబంధోద్రవ్య సస్యా । దిత్యావహథగవాన్యమః ॥

నాందీశ్రాద్ధేకృతేపశ్చాత్ । త్కన్యా మాతారజస్వలా ।
కన్యాదానం పితాకుర్యా దిత్యాంగీరసభాషితమ్ ॥

నాందీశ్రాద్ధేకృతేయస్య భవేద్భార్యారజస్వలా ।
వివాహేనైవ దోషస్యా । దోషస్యాన్యైశ్చ బంధనే ॥

వటోర్భార్యతాగర్భిణీస్యా । స్వకుర్యాచ్ఛౌళకర్మచ ।
సంసమాసాదధఃకుర్యా దతః ఊర్ధ్వం సకారయేత్ ॥

గర్భభార్యాగర్భిణీస్యా । ద్వాష్టకకోపనాయనమ్ ।
సాక్షాత్సాత్వరతహృది । నకుర్యాదితిశౌనకః ॥

గర్భిణీయదిపత్నీస్యా । స్వకుర్యాదుపనాయనమ్ ।
సంసమాసాదధఃకుర్యా దతః ఊర్ధ్వం సకారయేత్ ॥

ఇత్యేకే ॥

— అథ అభివాదనవిధి: —

బ్రాహ్మణంకుశలంపుచ్చేత్ | త్తత్రబంధుమనామయమ్ |
వైశ్యంక్షేమంసమాగమ్య | శూద్రమాగోగ్యమేవచ ||

దేవతాప్రతిమాందృష్ట్వా | యతించైవప్రతిదండినమ్ |
నమస్కారంనకుర్యాచ్చే | దుపవాసేనశుభ్యతి ||

స్వనీతిబ్రాహ్మణోబ్రూయా | దాయుస్మానితిభూమిపః |
వర్తతామితివైశ్యస్త | శూద్రస్త్వస్సాగతంవదేత్ ||

సమిత్పుష్పకుశాభ్యాంబు | మృదన్నాక్షతపాణికమ్ |
జవంభగోమంచకుర్యాణం | నాభివాదయతేద్విజమ్ ||

దూరస్థంజలమధస్థం | భావంతంధనగర్భితమ్ |
గోగాక్రాంతం | మదోన్మత్తం | వడ్డిప్రపంనాభివాదయేత్ ||

నాస్తికంభిన్నమర్వాదం | కృతఘ్నంగ్రామయాజకమ్ |
నేనంచ కితవంచైవ | కవాచిన్నాభివాదయేత్ ||

వమంతంజ్యంభమాణంచ | కుర్వంతందంతభావనమ్ |
అభ్యక్తశిరసంస్నం | కుర్వంతం | నాభివాదయేత్ ||

సభాసుచైవసర్వాసు యజ్ఞైరాజగృహేషుచ |
సమస్కారంప్రకుర్వీత్ | బ్రాహ్మణాన్నాభివాదయేత్ || కింతు ||

సభాయాంయజ్ఞశాలాయాం | దేవతాయతనేషుచ |
ప్రత్యేకస్తునమస్కారో | హంతిపుణ్యంపురాకృతమ్ ||

అభివాదనేతుసర్వత్ర | పాదస్పర్శనమేవవా |
విప్రాణాంపాంజలిశాగ్యో | నమస్కారస్పృశచ్యతే ||

వ్యత్యస్తపాణినాకార్యం | పాదయోర్గ్రహణంగురోః |
సవ్యేనసగోప్రప్రవ్రవ్యో దక్షిణేనతుదక్షిణః || కింతు ||

జన్మప్రభృతీయత్కించిత్ | సుకృతంనముపార్జితమ్ |
తత్సర్వంసశ్యతిక్షీప్రం | ఏకహస్తాభివాదనే ||

— అథమూకాంధబిదిరాదీనాముపసయనమ్ —

అథాంధబిదిరజడమూకానాంసంస్కారముపనయనమ్వ్యాభ్యా
స్యముః || పుణ్యనక్షత్రే బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా ఆశిషః
వాచయిత్వా కేశానోష్య స్నాతస్సంతః శుచినానసః బద్ధశిఖః
యజ్ఞోపవీతం ధారయిత్వా అపఃపానయ్య దేవయజనముదాన
యతి | అథదేవయజనోల్లేఖన ప్రభృత్యగ్నిముఖంప్రత్య
యశ్చేయసమథ మాజ్యేనాక్త్యా తూష్ణీమభ్యాభ్యాపయతి యథా
లాభం తూష్ణీంవాసవిరిథాపయతి | తూష్ణీంమేఖలాలానుమంత
నదగ్గ్రింధింకరోతి | తూష్ణీమజ నంప్రతిముంచతి || ఇతి ||

— తన్నిబంధనశ్లోకాః —

పంథాంధబిదిరస్తబ్ధ | జడగదతపంగుళుః |
కుబ్జవానునరోగార్త | శుష్కాంగవికలాంగిషు ||

మత్తోన్మత్తేషుమూకేషు శయనస్తేనిరంధ్రియే |
బుస్థుంసేషుచైతేషు | సంస్కారస్యాద్యథోచితమ్ ||

మూగోన్మత్తే | నసంస్కార్యావిత్వేకే కర్మస్వనధికారాత్పా
తీత్యంనాస్తి || తదపత్యంనసంస్కార్యం | అశ్యతుసంస్కార్యా
ఇత్యావహుః | తద్యథా || వాచనాదివగోమస్తు ఆచార్యః
కరోతి || ప్రకృతమనుసరామః ||

— అథపునరుపసయననిమిత్తాని —

ఆజినంమేఖలాలాదండం | భిక్షాచర్యప్రతానిచ | యదిమధ్యే
నినశ్రేయః | పునస్సంస్కారమర్హతి | సింధుపావీరపారాష్టాన్

తథాప్రత్యంతవాసిః! అంకనంకకలింగాశ్చ | కత్వానంసాగ్రమర్హతి || హిమవత్కంఠిం వింధ్యం | పారంవర్త్యశ్చపశ్చిమం! తీర్థయాత్రాంవినిగత్వా | పునస్సంసాగ్రమర్హతి | అజ్ఞానాత్వాశ్శివవిజ్ఞాత | సురాసంస్కృష్టమేవచ | పునస్సంసాగ్రమర్హతి || త్రయోవర్ణాద్విజాతయః ||

శ్లో|| విజ్ఞాతభ్రతుశుధ్యర్థం | ప్రాజాపత్యంసమాచరేత్ | పంచగవ్యంతుకుర్వేత్ | స్నాత్వావీత్వాచశుధ్యతి | భూసుగ్మదన్యపానేచ | కృతేగోభక్షణేషుచ | తప్తకృచ్ఛపరిశ్రమో మహాంజీహోమేనశుధ్యతి ||

శ్లో|| లఘుసంఖ్యజనంజగ్ద్వా | పలాండుంచతథాద్విజః | ఉష్ణిమానుషకేభాశ్శ్రరాసభక్షీరభోజనాత్ | ఉపాయనంపునఃకుర్యాత్ తప్తకృచ్ఛందశేన్యహుః | చండాలాన్నంద్విజోభుక్త్వా | సమ్యక్స్వాంద్రాయణంచరేత్ | బుద్ధిపూర్వేతుకృచ్ఛబ్ధం | పునస్సంసాగ్రమర్హతి ప్రదోషేనిన్యనధ్యాయే | మందేక్యష్టేగ్లగ్రహే | అపరాహ్ణావోషణీతః | అపరాహ్ణాయాం అనధ్యాయేగ్లగ్రహే | అపరాహ్ణావోషణీతః పునస్సంసాగ్రమర్హతి || విసదృనాపసంతేన | కృష్ణపక్షేగ్లగ్రహే! అపరాహ్ణావోషణీతః పునస్సంసాగ్రమర్హతి ||

శ్లో|| పాపాంశకతేచంద్రే అరిసీచసిత్తేపిచ | అనధ్యాయేవోషణీతః పునస్సంసాగ్రమర్హతి ||

— పునరుపనయనేవర్త్యాని —

శ్లో|| వపనంమేఖులాదండం | భిక్షాచర్యవ్రతాసిన | నికర్తంతే ద్విజాతీనాం పునస్సంసాగ్రకర్మణి ||

— అథయమశాద్యుపనయనేకరారః —

శ్లో|| ఏకశ్చైప్రసూతేచేత్ | ఏకవేదమవాప్యచ | ఏకాచార్యైవ లగ్నేచ కుర్యాన్మౌంజీనతంయతః చాలోపనయనేచైవ జాతకర్యాణేనామ్నిచ | చతుర్వ్యతోపాకరణే | యమశానాం సమం భవేత్ ||

భాత్యద్వయేస్వసుయుకే | న్యస్యభాత్యయుకేతథా | సమానాప్రీతియాకార్యా | మాతృభదేతథైవచ || మాతృభదేభిత్తే హోస్సర్వతే ||

శ్లో|| ఏకత్రలగ్నేయదిపుత్రయుగ్మం | శుభాయమాంజీవతకర్మ కుర్యాత్ ఆచార్యయుగ్మంఖలువేదియుగ్మం | నాందీముఖేన్యస్యవీత్యాంశ్చనిత్యే! పృథగ్భవావేకలగ్నే సోదరాపునాయనే ఆచార్యోన్యవీత్యాన్యోన్మాత్రాతావాపిత్యసోదరః || ఇతి ||

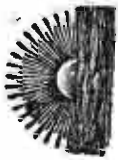
— యజ్ఞోపవీతవిషయః —

శ్లో|| ఉచ్చిష్టంతోరణంభిన్నం | విక్రీతంవిధవాకృతం | భక్త్యుత్తరే త్వస్థాయే సప్తతంతూన్నధారయేత్ || నాత్రిహస్యం | నాతిదీర్ఘం ఉచ్చినీచాన్యసరయేత్ | బ్రహ్మదినాభిషర్యంతం ఉపవీతంప్రకల్పయేత్ || యజ్ఞోపవీతమేకైకం | ప్రతిమంత్రేణ ధారయేత్ ఏకమంత్రైకసంకల్ప ధారితంహ్యుపవీతకం || ఏకస్థిన్ శృటితేచేత్వాన్య | త్వర్వంతృటితమేవచ || ఉపవీతములంకారం | స్రజంకరకమేవచ | ఉపావహాచవాసశ్చ | ధృతమన్యైర్నధారయేత్ || ఆశౌచాంతఉపాకర్మకతేమాసిచషష్టయే | అననంవాననంవాప | త్వదేద్యజ్ఞోపవీతకం | యజ్ఞోపవీతకాలస్యా | ర్వాచనకత్రఅశిషాం | పురస్తాత్పూజాధానాచ్చివస్తామిమతేనతు ||

- శ్లో॥ వినాయచ్చిఖయాశర్మ వినాయశ్శోపనీతతః । రాక్షసంతద్ధి విజ్ఞేయం । సమస్తావిష్కలః క్రియాః ॥ తథా ॥
- శ్లో॥ ఉపవీతంశిఖాబంధం ఊర్ధ్వపుండ్రంవినాకృతం । అపవిత్రకృతం కర్మ । విజ్ఞప్యచిఫలంభవేత్ ॥ కటిసూత్రంవినాకర్మ శ్రౌతం స్మార్తరక్షకోతియః ॥ పర్వంతన్నిష్కలం విద్యాతోసివగ్న ఇతిస్మృతః ॥
- శ్లో॥ సంధ్యాహీనోశుచిర్మిత్య మనర్హస్పర్శస్మృతం । యదస్యతురారుచేకర్మ తత్పర్వం నిష్కలంభవేత్ ॥
- ఉపనయనేభిజ్జపరణవిధిః —
- శ్లో॥ మాతరంపాస్యస్వసారంనా మాతుర్భాగ్యభగినీనిజాం భిక్షేతభిక్షాం ప్రథమం యాచైనంనవిమానదేవేత్ । విమాననంనామప్రత్యాభ్యానమిత్యర్థః ॥
- శ్లో॥ అగ్రే భిక్షేతపనీ । అప్రత్యాభ్యానయనేపయా బ్రాహ్మణీంతాద్యశీంవాపి । స్త్రీయమగ్రేచయాచయేత్ ॥
- శ్లో॥ ఋణీంనైవయాచేత । విధివాంమతిమాన్సచ । అగ్రేభిక్షేత జనన్ । మప్రత్యాభ్యానయనీచయా । పశ్చాత్పిత్తరమన్యాంశ్చ । హ్యచార్యంబాంధవాంస్తథా ॥
- శ్లో॥ ఉపనయనదేవతానంతరే ॥
- శ్లో॥ గృహ్యోక్తవిధిసోపేతః పరివర్త్యోత్తరీయకం దండంపాత్రం సమాదాయ నమస్కృత్య రవింగుళం భిక్షార్కంతుతతోమానీ ద్విజవేశ్యతథాప్రజేత్ ॥ వేదయశైరహీనానాం । పశస్తానాం స్వకర్మసు ॥

- శ్లో॥ బ్రహ్మచార్యాహ్మర్షిద్వైతం । గృహేభ్యః ప్రయతోవ్యహం గురోకులేనభిక్షేత్ర । సజ్జాతకులబంధుషు ॥
- శ్లో॥ అలాభేత్వస్యకేళాహం । పూర్వపూర్వంపరిత్యజేత్ । సర్వం వాపిచరేద్దామం । పూర్వోక్తానామసంభవే ॥
- శ్లో॥ నియమ్యప్రయతోవాచ మభిశస్తాంస్తువర్జయేత్ । అహీనాగ్ని రనఙ్గాంశ్చ । బ్రహ్మచారిచతేత్రయః ॥ అశ్నంతవసిధ్యంతి నైషాంసిద్ధిరసశ్నతాం ॥
- శ్లో॥ సదబ్యాద్యత్యయేస్వర్గం । తండులం బ్రహ్మచారిణే । పశ్యాన్మంత గృహస్థాయ దాతాదుర్గతిమృచ్చతి ॥ ఇతినత్య విషయః ॥

సమాప్తః

- కాలత్రయ - సంధ్యావందన ప్రయోగః -

— ★ —

నూ॥ ఉపనయన ప్రథమదివసే సాయంతాతే ప్రాజ్ఞభిరక్షయన్మహా
బద్ధపద్మాసనాసీనాయ వటవే గురుః ప్రాణాయామపూర్వం
ప్రథమతస్సంధ్యావందనక్రమముపదిశేత్ ॥ “సాయంసంధ్యా
మువక్రమే” ఉతివచనాత్ ॥—

- కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ -

శ్లో॥ అవప్రత్యవిశ్రోవా । సర్వాసాంగతోష్ణివా
యస్య రేతుండరీకాక్షం । సఖాహ్యైభ్యంతరంశుచిః ॥
గోవిందేతిసదాస్మనం ॥ గోవిందేతిసదాజపః
గోవిందేతిసదాధ్యానం । సదాగోవిందకీర్తనమ్ ॥

గోవింద - గోవింద - గోవింద.

ఓం కేశవాయస్వాహా - ఓం నారాయణాయస్వాహా - ఓం మాధ
వాయస్వాహా॥ ఓం గోవిందాయనమః ॥ ఓం విష్ణవేనమః ॥ ఓం మధు
సూదనాయనమః । ఓం త్రివిక్రమాయనమః ॥ ఓం వామనాయ
నమః ॥ ఓం శ్రీధరాయనమః ॥ ఓం హృషీకేశాయనమః ॥ ఓం
పద్మనాభాయనమః । ఓం దామోదరాయనమః ॥ ఓం సంకర్షణాయ
నమః ॥ ఓం వాసుదేవాయనమః । ఓం ప్రద్యుమ్నాయనమః ॥ ఓం

32] సంధ్యావందన ప్రయోగః 249

అసిరుద్ధాయనమః॥ ఓం పురుషోత్తమాయనమః ॥ ఓం అద్భోక్షజాయ
నమః ॥ ఓం నారసింహాయనమః ॥ ఓం అచ్యుతాయనమః ॥ ఓం
జగద్రామాయనమః ॥ ఓం ఉపేంద్రాయనమః ॥ ఓం హరయేనమః ॥
ఓం శ్రీకృష్ణాయనమః ॥ ఇతిపురాణాచమనంకృత్వా ॥ శృత్యాచ
మనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : త్రిరాచామేత్ । ద్విపరిమృజ్య । సకృదుపస్మశ్య ।
యత్ప్రవృత్తపాణిం । పాదాప్రాక్షతి । శిరశ్చక్షుషీనాసికేశోత్రే
హృదయమాలభ్య ॥

— భూతోచ్ఛాటనమ్ —

శ్లో॥ ఉత్తిష్ఠంతు భూతిపితౄణాః । ఏతేభూమిభారకాః
ఏతేషామవిరోధేన । బ్రహ్మకర్మసమారభే ॥

ప్రాణాయామమంత్రః

ఓంభూః । ఓంభువః । ఓంగంధవః । ఓంమహాః । ఓంజనః ।
ఓంతపః । ఓగంధత్యం । ఓంతత్పవిత్రుర్వరేణీయంభవోదేవస్యధీమహీ
ధియోయోనః । ప్రచోదయాత్ ॥ ఓమాహోహ్యోహీనామృతం
బ్రహ్మైభూర్భువస్సువరోమ్ ॥

॥ దేశకాలకీర్తనమ్ ॥ (సంకల్పః) ॥

మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వరప్రీత్యర్థం -
శుభేశోభ నేముహూర్తే శ్రీమహావిష్ణోరాజాయ ప్రసన్నమానసాద్య

ప్రయోగః ద్విజీయపరాశ్రే శ్చేతనరాహుళ్యే । వైవస్వతమన్వంతరే
కలియుగే ప్రథమసాతే । జంబూద్వీపే । భరతవశ్రే భరతఖండే,
మేనోర్ద్వీణాదిభాగే శ్రీశైలవన్యశాన్యప్రదేశే కృష్ణాకావేర్లోర్గర్భధ్వ
దేశే (స్వగృహే వసతిగృహే, బంధుగృహే, కోభనగృహే) సమస్త
దేవతాబ్రాహ్మణసన్నిధౌ । అస్మిన్ వర్తమాన వ్యావహారికచాంద్ర
మానేన - సంవత్సరే - అయినే - ఋతౌ - మానే - ఏక్షే - తిథౌ
వారే - నక్షత్రే - యోగే - కరణే - ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం
శుభతిథౌ శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సంభ్యాముపాశిష్యే ।
(మాధ్యాహ్నసంభ్యాముపాశిష్యే) (సాయంసంభ్యాముపాశిష్యే) ॥

మంత్రం : ఓం అహిహిష్టామయోభవః । తానఙ్జీరేదధాతన ।
మహేరణాయచక్షనే । యోవశ్శినతమోరసః । తస్యభాజ
యతేహనః । ఉశతీరినమాతరః తస్మాల్లరంగమామవోయస్య
క్షయాయజన్యథ । అహోజనయథావసః ।

1. ప్రాతఃకాలే

మంత్రం: సూర్యశ్చమామన్యశ్చమన్యపతయశ్చమన్యకృతేభ్యః ।
పావేభ్యోరక్షంతాం । యద్రాత్రియాపాపమకార్తవం । మనసా
వాచాహస్తాభ్యాం । పద్యాభ్యముదరేణశిశ్నా । రాత్రిస్తవద
ఋంకత్ । యత్కించదురితంమయి । ఇదమహంమామన్యత

యోనా । సూర్యజ్యోతిషి జహోమిస్వాహా ॥ త్రిరాచా
మేత్ ... మాలభ్య ॥

2. మాధ్యాహ్నకే

మంత్రం : అపఃపునంతుపృథివీం పృథివీపూతాపునాతుమాం । పునం
తుబ్రహ్మణస్పశ్చిరప్రహృపూతాపునాతుమాం । యదుచ్ఛిష్ట
మభోజ్యం । యద్వాదుశ్చరితంమమ । సర్వంపునంతుమామా
హసతాంచప్రతిగహ్స్వాహా ॥ త్రిరాచామేత్ ... మాలభ్య ॥

3. సాయంకాలే

మంత్రం : అగ్నిశ్చమామన్యశ్చమన్యపతయశ్చమన్యకృతేభ్యః ।
పావేభ్యోరక్షంతాం యదహ్మపాపమకార్తవం । మనసా
వాచాహస్తాభ్యాం । పద్యాభ్యముదరేణశిశ్నా । అహంస్తవఋం
ఋత్ । యత్కించదురితంమయి । ఇదమహంమామన్యత
యోనాసత్యజ్యోతిషిజహోమిస్వాహా ॥ త్రిరాచామేత్ ...
మాలభ్య ॥

1. మార్గనామంత్రాః

మంత్రం : ఓం దధిత్వాన్ ఘోరికారివమ్ । జఘోరశ్శ్వవాజనః ।

సురభినోముఖాకరత్ త్రైణాఽయగ్ంషితారివత్ । ఓం ఆహో
హిష్ఠామయోభువస్తాన ఊర్జేదధాతన మహేరణాయచక్షనే ।
యోవశ్శివతమోరస స్తస్యభాజయతేహనః । ఉశతీరివమాతరః
తస్మాల్లరంగమామనోయస్యక్షయాయజస్వధ । ఆపోజనయథా
చనః ।

హిరణ్యవరాశ్శుచయః పావకాయాసుజాతః కస్యవోయా
స్విందః । అగ్నింయగర్భిందధిరేవిరూపాస్తానఽపశ్యన్ స్వానా
భవంతు ।

యాసాగ్ంరాజావరుణోయాతిమధ్యేనత్యాన్యతే అవపశ్యన్
జనానాం । మధుశ్శుతశ్శుచయోయాః పావకాస్తానఽపశ్యన్
స్వానాభవంతు ॥ యాసాందేవా దివికృణ్వంతి భక్షంయా
లంతరితే బహుధాభవంతి-యాఃపృథివీం పయసాందంతి
శ్చుక్రాస్తానఽపశ్యన్ స్వానాభవంతు శివేనమాచక్షుషా

వశ్యతాపశ్శినయా తనురోపస్మిశతత్త్వవత్మే సర్వాగ్ం
అగ్నిగ్ంరఘ్నువదో హువేవో మయివస్మి బలమోజోనిధత్
ద్రువదాదనిముంచతు ద్రువదావేన్మముచానః స్విన్న
స్నాత్వీమలా దివ పూతంపవిత్రేణేనాజ్యం ఆపశ్యంధంతు
మైనసః ॥ త్రిరాచామేత్ ...మూలభ్యః ॥

ఓం ఓం ఓం అద్య పూర్వోక్తైపంగుణ వివేషణ విశిష్టాయాం
శుభతిథౌ శ్రీ పరమేశ్వరప్రీత్యర్థం (ప్రాతఃస్పంద్యా), మాధ్యాహ్నిక
సంధ్యా, (సాయంసంధ్యా) ముఖ్యకాలాతికమణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం
ప్రాయశ్చిత్తార్థపురార్థక (ప్రాతరర్ఘ్ని) (మాధ్యాహ్నికార్ఘ్ని),
(సాయమర్ఘ్ని) ప్రదానం కరిష్యే ॥

— గాయత్రీ ప్రార్థన —

శ్లో॥ శీఘ్రంగచ్ఛమహాదేవి గాయత్రీ శత్రునూపిణి.
(నీకృత్యార్ఘ్యం) ఇదమర్ఘ్యం మయాదత్తం దుష్టదైత్యవధంకురు ॥

— ప్రాయశ్చిత్తార్థమంత్రః —

ఓం భూః ఓం భువః ఓగ్ం సునః ఓం మహః ఓం జనః ఓం
తనః ఓగ్ం సత్యం - ఓం తత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య
ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ఓమాపోజ్యోతీ
రహోమృతం బ్రహ్మభూరుభవస్సవరోమ్ ॥ ఇత్యర్ఘ్యం విస్మ
శేత్ ॥

— ప్రథానార్ఘ్య ప్రదానమంత్రః —

ఓం భూర్భువస్సువః తత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్యధీమహి
 ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ఇతి విస్మశేత్ ॥ ఏవంత్రీః ॥
 (సాయంప్రాతఃస్పంద్య యోగేవం ప్రకారేణార్ఘ్య దాతవ్యం)
 (మాధ్యాహ్నోక్త్యంభేదః)

— మాధ్యాహ్నార్ఘ్య ప్రాయశ్చిత్తార్ఘ్యమంత్రః —

ఓం హం సంశ్చుచిషద్వరంతరిక్ష సద్యోతావేదిష దతిధిర్దురోణ
 సత్ ॥ నృపదన్వస దృతస ద్యోతమస దశా గోజా ఋతజా
 అద్రిజా ఋతం బృహత్ ॥ ఇత్యర్ఘ్యం విస్మశేత్ ॥ (మాధ్యా
 హ్నాకే మూలమంత్రేణైకం ప్రథానార్ఘ్యం దద్యాత్) యథా ॥
 ఓం భూర్భువస్సువః ... ప్రచోదయాత్ ॥ ఇతి విస్మశేత్ —

(ప్రదక్షిణ విధిస్తు త్రయాదాం సమాపః)

— ప్రదక్షిణ మంత్రః —

ఓం యత్ప్రదక్షిణం ప్రక్రమంతి తేనపాస్మాన మవధూన్యం
 త్వదన్యంతమస్తు యంతిమాదిత్య మభిధ్యాయన్ కుర్వన్
 ॥ బ్రాహ్మణోవిద్వాన్ సకలం భద్రమశ్నుతే సావాదిత్యో

బ్రహ్మోశి బ్రహ్మోనస్ బ్రహ్మేష్వేతియ ఏవంవేద అసావా
 దిత్యోష్మ బ్రహ్మ ॥ (ఇత్యం బలుదకం కించితిగించి ద్విస్వజ్య
 మాన స్వదక్షిణః ప్రదక్షిణం కుర్వాత్) తతః త్రిషుకాలేషు
 తత్తదేవతామూర్తి భేదైః పృథక్పృథక్ సంధ్యాంగతర్పణం
 కుర్వాత్ (శ్రీరావామేత్ ... హృదయమాలభ్య ॥ పూర్వో
 కైనంగుణ ... భుగతిథా సంధ్యాదేవతా వీత్యర్ఘ్యం మమ
 సాయం (ప్రాతః) (మాధ్యాహ్నాక) సంధ్యాంగతర్పణం
 కరిష్యే ॥ తద్యథా ॥

శ్లో॥ ఉత్తిష్ఠ దేవి గంతవ్యం ॥ పునరాగమనాయచ
 గాయత్రి ఛందసాం మాతః ॥ ప్రవిశ్య హృదయమమ ॥

ఇతి సంప్రార్థ్య
 సాయం

1. సంధ్యాంతర్పర్యయామి
2. సరస్వతీంతర్పర్యయామి
3. వైష్ణవీంతర్పర్యయామి
4. నిమ్యజీంతర్పర్యయామి ॥

— ప్రాతః —

1. సంధ్యాంతర్పర్యయామి.

2. గాయత్రింతర్పయామి.

3. బ్రాహ్మీంతర్పయామి.

4. నిమృశీంతర్పయామి.

— మాధ్యాహ్నకం —

1. సంధ్యాంతర్పయామి.

2. సావిత్రింతర్పయామి.

3. శౌచీంతర్పయామి.

4. నిమృశీంతర్పయామి.

— గాయత్రిహృదయమ్ —

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ అగ్నిరేవతా బ్రహ్మిణాత్మార్షం ।

గాయత్రంఛందం పరమాత్మం సరూపం । సాయజ్యం విని

యోగం ఆయాతుపరదాదేవే అక్షరం బ్రహ్మసమ్మితం ।

గాయత్రీం ఛందసాం మాతేకం బ్రహ్మజువస్వమే । యదహో

క్కురుతేపాపం తదహోన్నతప్రతిముచ్యతే యద్రాత్రాస్య

క్కురుతేపాపం తద్రాత్రాస్యప్రతిముచ్యతే । సర్వవశే మహా

దేవీ సంధ్యావిద్యే సరస్వతి । ఓణోసి సహోసి బలమసి

భ్రాణోసి దేవానాం ధామగామాసి విశ్వమసి విశ్వాయు సర్వ

మసి సర్వాయు రభిభూగ్ం గాయత్రీమావాహయామి ।

సావిత్రిమావాహయామి సరస్వతీమావాహయామి । ఛందశీ

నావాహయామి । శ్రియమావాహయామి । గాయత్రాస్య

గాయత్రీ ఛందోవిశ్వామిత్రఋషి స్సవితా దేవతాగ్నిర్ముఖం

బ్రహ్మశిరో విష్ణుర్హృదయగ్ం రుద్రశిఖా పృథివీయోనిః

ప్రాణాఽపాన వ్యానోదాన సమానా సప్రాణా శ్శ్లోతసర్ణా

సాంఖ్యానునస గోత్రాగాయత్రీ చతుర్విగ్ం శత్యక్షరా

త్రిపదాషట్కుటీః । పంచశిర్షోపనయనే వియోగః ॥ అత్ర

శ్రౌతాచమనం ॥

మంత్రం : తత్సవితుర్వరేణియగ్స్సావహః । భర్గో దేవస్యధీమహిస్సావహః ॥

ధియోయోనఃప్రచోదయాత్సావహః ॥

మంత్రం : అహహిష్మామయోభువః ... జనయథాచసః ।

మంత్రం : ఓం భూః ఓం భువః ... బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్ ॥

(పునఃప్రాణాయామం । అత్రప్రాణాయామమంత్ర ద్వితీయా వృత్తిస్తు పరంపరోపదేశ ఏవ విధిః)

మంత్రం : ఓం భూః । ఓం భువః ... బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్ ॥

— గాయత్రిమంత్రజపసంకల్పః —

మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా త్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం సాయం (ప్రాతః) (మాధ్యాహ్నాక) సంధ్యాంగ త్వేన యథా శక్తి గాయత్రి మహామంత్ర జపం కరిష్యే ॥

— అంగన్యాసకరన్యాసా —

తత్సవితుః బ్రహ్మత్యనే అంగుష్ఠాభ్యాం నమః ॥ వరేణ్యం

విష్ణ్వత్యనే తర్జనీభ్యాం నమః ॥ భక్తోదేవస్య రుద్రాత్యనే - మధ్యమాభ్యాం నమః ధీమహి - సత్యాత్యనే - అనామికాభ్యాం నమః ధియోయోనః - జ్ఞానాత్యనే కవిషికాభ్యాం నమః ॥

ప్రచోదయాత్ - సర్వాత్యనే కరతల కరస్పృహభ్యాం నమః ॥

తత్సవితుః - బ్రహ్మత్యనే - హృదయాయ నమః వరేణ్యం

విష్ణ్వత్యనే - కిరనేపాణామ్ ॥ భక్తోదేవస్య రుద్రాత్యనే శిఖాయే

నషట్ ధీమహి సత్యాత్యనే కవచాయహుమ్ ॥ ధియోయోనః

జ్ఞానాత్యనే నేత్రత్రయాయశౌచట్ ॥ ప్రచోదయాత్ సర్వా

త్మనే అస్త్రాయఫట్ ॥ భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః ॥

— ధ్యానమ్ —

శ్లో॥ ముక్తాబ్జిద్రుమ హేమనీల ధవళచ్ఛాయై ర్ముఖై స్త్రీక్షణై ర్ద్యుకామిందు నిబద్ధత్వమకుటాం తత్సార్వర్థ పరాత్మికామ్ గాయత్రీంవరదాభయంకుశకళాశుభ్రం కపాలంగదాం శంఖం చక్రమథారవిందయుగళం హస్తైర్వహంతీంభి జే ॥

శ్లో॥ యోదేవస్సవిరాస్యాకం । ధియోధర్మాధిగోచరాః ప్రేరయే త్వస్యయద్గర్భగ్రస్తద్గర్భేణ్యముపాస్మహే ॥

— పశుర్వింశతిపూర్వాంగ ముద్రాః —

శ్లో॥ సుముఖంసంపుటంచైవ । విశతంవిస్తృతంతథా । ద్విముఖం త్రిముఖంచైవ । చతుః పంచముఖంతథా ॥

2. షణ్ముఖోఽఘోముఖంచైవ । వ్యాపికాంజలికంతథా శకటం యమపాశఃచ గ్రధితంహోల్కూగోన్ముఖం ॥

3. పలంబంముషీకంచైవ । మత్స్యఃకూర్మవరాహకా । సింహాకాంతం మహాకాంతం ముద్గరం పల్లవంతథా ॥

4. ఇతిముద్రాశ్చతుర్వింశ । గాయత్రీసుపతిష్ఠితా ఏలాముద్రానజానాతి గాయత్రీ నిష్కలాభవేత్ ॥

— గురునమస్కారః —

గురుర్భువ్యః । గురుర్విష్ణుర్గురురేవ హేశ్వరః । గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ । తస్మైశ్రీగురవేనమః ॥

— మూలమంతమ్ —

ఓం భూభృవస్సువః॥ తత్త్వవితుర్వరేణియం భర్తాదేవస్యధీమహి॥

ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

ఏనం చతుర్విగ్ం శత్రుక్షరాం న్యామృతి పూర్వతాం
గాయత్రీం నిత్యమష్టోత్తర శతీవారం చతుర్విగ్ంశతి వారంవాజవేత్.

(అత్రోత్తరన్యాస విధి స్ఫుప్రదాయే స భవతి - తథాపి -
కేచితుర్విగ్ంశతి । నతస్సలిూనీసం ॥ గాయత్రీ దేవ్యాః నిత్యోపాస్య
త్వాద్విగ్ంశానాం సకర్తవ్య ఇతి విశ్లేయం ॥ కింతు గాయత్రీ మహాయజ్ఞ
పురస్కరణ పక్షే పూర్వోత్తరన్యాసముద్రా స్మర్యాః పరిగణనీయా
ఇతి పరిమార్కారః ॥ తథాపి, పూర్వోత్తరంగ ముద్రాః ప్రద
ర్భితా - స్వత్రైవ లక్షణామాత్రాః) ॥

— ఉత్తరాంగముద్రాః —

శ్లో॥ సురభిరానయోనీచ । శంఖం చక్రం చ పంకజమ్

లింగం సిర్యాణ ముద్రాచ । హస్తద్వముద్రాః ప్రకీర్తితాః ॥

తత్త్వద్రవ్యచక్రగమస్త

తత్తస్నాయం (ప్రాతః) మాధ్యాహ్నిక సభ్యాంగ సూర్యోప
స్థానం కరిష్యే ॥

(త్విషన్మేవతిస్రపు సంధ్యాసు సూర్యోపస్థానం కర్తవ్యమ్)

— సాయం సూర్యోపస్థాన మంత్రాః —

మంత్రం : ఇమంమే వరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచ మృదయ ।

త్వానువస్సురాచక । తత్త్వామృబస్మృతా వందమాన

ప్రదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః । అహేదమానో వరుణే

హబోధ్యురుశగ్ం సమాన ఆయుః ప్రమోషీః । యుచ్చిద్ధితే

విశోయథాప్రదేవ వరుణవతమ్ । మిసీమసిద్యవిద్యవియత్కిం

చేదం వరుణ దైవ్యే జనేభిదోహం మనుష్యాశ్శర్మామసి ।

అచిత్తీయత్తం భర్తాయుయోషిమ మాన సన్తాదేవసా కేవ

రీరిషః । కితవాసా యద్రిపుర్నదీవి యద్వాహుసత్య ముత

యన్నవిద్మ । సర్వాతావిష్యషిధికేవ దేవాథాకేస్సామవరుణ

ప్రియాసః ।

— దిగ్దేవతా సమస్కారః —

ఓం నమఃప్రాచ్యైదిశ్శే । యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసం

త్యేతాభ్యశ్శసమః । నమోదక్షిణాయైదిశ్శే । యాశ్చ దేవతా

ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్శసమః । నమః ప్రత్యైదిశ్శే ।

యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్శసమః ।

సమఉద్ధిచ్చైదిశై । యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతా
భ్యశ్చనమః । నమ ఉర్ధ్వాయైదిశై । యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం
ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చనమః । నమోధరామైదిశై । యాశ్చ
దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చనమః । నమోవాంత
రామైదిశై । యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ
నమః । నమోగంగాయమునయోర్మధ్యేమేనసంతి । తేమేవస
న్నాత్మానశ్చిరంజీవితం వర్తయంతి నమో గంగాయమున
యోర్మనిభ్యశ్చ నమో నమో గంగాయమునయోర్మవి
భ్యశ్చనమః । గురుభ్యశ్చనమః ॥ సంధ్యాయైనమః । సావిత్ర్యై
నమః । గాయత్ర్యైనమః । సరస్వత్యైనమః । సర్వాభ్యో దేవ
తాభ్యోనమః । దేవేభ్యోనమః । ఋషిభ్యోనమః । మునిభ్యో
నమః । గురుభ్యోనమః । పితృభ్యోనమః । కామోకార్ష
స్మన్మరకార్ష ॥ నమోనమః ॥

— ప్రాతస్సూర్యోపసానమంత్రాః —

మిత్రస్య చరణీభ్యత్ర శవోదేవస్యసానసిం సత్యం చిత్ర శ్రవ
స్సమం । మిత్రోజనాన్ యాతయతి ప్రజానన్మిత్రో దాధార
పృథివీ ముతద్యాం । మిత్రఃకృష్ణీరసిమిమాభివత్సే । సత్యాయ
హవ్యం శ్శుతవద్విధేమ । ప్రసమిత్రమరో అస్తుప్రయస్వాన్
యస్ ఆదిత్యశిక్షతి వ్రతేన సహస్యతే నిశీయతె త్యోత్యో
వైస మగంహో అశ్నోత్యంతితోనదూరాత్ ॥

— దిగ్దేవతానమస్కారః —

ఓం నమః ప్రాచ్యైదిశై ... కామోకార్షిన్మన్మరకార్షి
న్నమోనమః ॥ ఇతిపూర్వవత్పూర్వం కుర్యాత్ ॥
(మాధ్యాహ్నిక సూర్యోపసానే విశేషః) ॥ యథా ॥

— మాధ్యాహ్నిక సూర్యోపసానమ్ —

మంత్రం : ఆసత్యేన రజసాచ రమానోనివేశయన్నమృతంమర్త్యంచ
హిరణ్యమేన సవితారథేనాదేనోయాతిభువనానిపశ్యన్ । ఉద్య
యంతమసస్పరిపశ్యంతో జ్యోతిరుత్తరం । దేవందేవతా

సూర్యమగస్త్యోర్మతిరు తతమం । ఉదత్యం జాతవేదసం దేవం
 వహంతీకేతవః । దృశేవిశ్వామ సూర్యోద్భితం దేవానాముద
 గాదనీకం చక్షుర్భితస్య వసుణస్వాగ్నేః । అప్రాచ్యావ్యాపృథివీ
 అంతరిక్షగ్ం సూర్యః । అత్యాజగత స్తప్తమశ్చ తచ్చక్షురేవహితం
 ॥
 పురస్తాచ్చక్రముచ్చంత । పశ్యేమశరదశ్శతం । శవేమశర
 దశ్శతం । నందామశరదశ్శతం । మోదామశరదశ్శతం ।
 భవామశరదశ్శతగ్ం శృణవామశరదశ్శతం । ప్రబ్రవామశర
 దశ్శత మశితాస్సాన్వమశరదశ్శతం । జ్యోత్స్వసూర్యోద్భితే ।
 యఉదగాన్వహతోర్నవాద్విభ్రాజమాన స్సృరికస్సమధ్యాత్మ
 మావృషభో లోహితాత్ సూర్యోద్భితశ్చిన్నసా పునాతు ॥
 (ఇతః పరం పూర్వవస్తమసాగరాన్ కుర్యాత్) సంధ్యామై
 వమః ... కామోశాన్వస్మిన్ శురకాన్వస్మిన్ మోనమః ।

పంథాయాంగాయత్రాః విశ్వరూపస్తుతిపాఠః

వృథివ్యాపనోవా యురాకాశాత్ ఓం నమోభగవతే వాసు

దేవాయ యాంగ్ సదా సర్వభూతాని చరాణి సావరాణిచ ।
 సాయంప్రాతర్నమస్యంతి । సామాసంధ్యాంభిరక్షతు శివాయ
 విష్ణురూపాయ । శివరూపాయవిష్ణవే । శివస్యస్వాదయంవిష్ణుర్వి
 ష్ణోర్నాదయగ్ం శివః । యథాశివమయోవిష్ణు రేవంవిష్ణు
 మయశ్శివః । యథాంతరం సపశ్యామి తథామేస్వస్తిరాయషి
 ॥
 సమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రహ్మణీతాయచ । జగద్ది
 తాయ శ్చిస్థాయ । గోవిందాయ నమోనమః ।

మంత్రం : ఉత్తమే శిఖరే జాతే । భూమ్యాం పర్యతమూర్ధని ।
 బ్రాహ్మణేభ్యోభ్యనుజాతా గచ్ఛదేవి యథాసుఖమ్ ॥ స్తుతో
 మయావరదావేదమాతా ప్రచోదయంతి పవనే ద్విజాతా ।
 అయుఃపృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసం మహ్యందత్వా
 ప్రజాతుం బ్రహ్మలోకం ॥

శో ॥ సమోస్త్వసంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరో

సూర్యమగస్త్రోత్తిరుత్తమం । ఉదత్త్యం బాతవేదసం దేవం
 వహంతీకేతవః । దృతేవిశ్వామ సూర్యంబిత్త్రం దేవానాముద
 గాదనీకం చక్షుర్నితస్య వరుణస్వాగ్నేః । ఆచ్రాద్వాప్యపృథివీ
 అంతరిక్షగ్ం సూర్యః । ఆత్మాజగత స్తపతశ్చ తచ్చక్షురేవహితం
 ॥ పురస్తాచ్చక్రముచ్చంత । పశ్యేమశరదశ్శతం । శీవేమశర
 దశ్శతం । నందామశరదశ్శతం । మోదామశరదశ్శతం ।
 భవామశరదశ్శతగ్ం శృణవామశరదశ్శతం । ప్రబ్రవామశర
 దశ్శత మశీతాస్సామశరదశ్శతం । జ్యోష్ణసూర్యం దృతే ।
 యఉదగాస్త్రోహతోర్నవాద్విభ్రాజమాన స్సగిరస్సురుధ్వాత్స
 మావృషభా లోహితాక్ష స్సూర్యోవిపశ్చిన్నసా పునాతు ॥
 (ఇతః పరం పూర్వవన్నమసాగరాన్ కుర్యాత్) సంధ్యామై
 వమః ... కామోకారీస్సమర్చితాన్ నమోనమః ॥

పంథాయాంగాయత్రాః విశ్వరూపస్తుతిపాఠః

పృథివాస్వస్తేతోవాయురాకాశాత్ ఓం సమోభగవతే వాసు

దేవాయ యాంస్సదా సర్వభూతాని చరాణి స్థానరాణిచ ।
 సాయంప్రాతర్నమస్యంతి । సామాసంధ్యాఽభిరక్షతు శివాయ
 విష్ణురూపాయ । శివమాపాయవిష్ణవే । శివస్యహృదయంబిష్ణుర్ని
 ష్టోఽహృదయగ్ం శివః । యథాశివమయోవిష్ణు రేవంబిష్ణు
 మయశ్శివః । యథాంతరం నపశ్యామి తథామేష్వస్మిరాయుషి
 ॥ సమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణీహితాయచ । జగద్ధి
 తాయ శ్చిస్తాయ । గోనిందాయ నమోనమః ।

మంత్రం : ఉత్తమే శిఖరే బాతే । భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని ।
 బ్రాహ్మణేభ్యోభ్యనుజ్ఞతా Xచ్చదేవి యథాసుఖమ్ ॥ స్తుతో
 మయావరదావేదమాతా ప్రహోదయంతి పవనే ద్విబాతా ।
 అయుఃపృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మచ్ఛరం మహ్యందత్వా
 ప్రజాతం బ్రహ్మణోకం ॥

శో ॥ సమోస్త్వసంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాత్మ శిరో

రుభావావే । సహస్రనామే పురుషాయశాశ్వతే । సహస్ర
 కోటియుగధారిణే నమః ॥

మంత్రం : ఇదంద్యావాప్యథివీ సత్యమస్తు । విత్తర్వాత్సర్వవిహోపబృ
 వేహం । భూతందేవానామనమే అవోభిః । విద్యామేషంవృజి
 నంశరదానుం ।

శ్లో॥ ఆకాశాశ్చ తీతంతోయం । యథాగచ్ఛతి సాగరం
 సర్వదేవనమస్కారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి ॥

శ్లో॥ సర్వవేదేషు యత్సుణ్యం । సర్వతీర్థేషు యత్పలం
 తత్పలం పురుషఃప్రౌతి । స్తుత్యాదేనంజనార్దనమ్ ।
 శ్రీస్తుత్వాదేవం జనార్దన ఓన్నమఞ్చతి ॥

శ్లో॥ వాసనాద్వాసు దేవస్య । వాసితంతే జగత్రయం
 సర్వభూతనివాసోసి వాసుదేవ నమోస్తుతే ॥
 శ్రీవాసుదేవనమోస్తుతఞ్చతి

— పృథ్వీభ్యోనమస్కారపద్ధతిః - గోత్రపవరా —

చతుస్సౌగర పర్యంతం గోబ్రాహ్మణ్యేభ్యః శుభ్రభంభవతు -
 భార్గవ - చ్యౌవన - ఆప్సువాన - జార్ఘ - జామదగ్న్య - పంచాశే
 యప్రవరాన్విత శ్రీవత్సనగోత్రః అప సంబసూత్రః । కృష్ణయజుశ్శాన్తి
 భాధ్యాయీ - “యజ్ఞ శర్మాహంభోఽభివాదయే ॥ త్రిరాచామేత్ ॥
 ... శ్రోత్రే ॥ హృదయమాలభ్య ॥

— ఫలసమర్పణమ్ —

శ్లో॥ కామేనవాచామసన్నేదిమౌర్వా
 బుధ్యాత్మనావా ప్రకృతే స్వభావాత్
 కరోమియద్యత్సకలం పరస్మై
 నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అనేన ప్రాత ॥ స్నానం ॥ మాధ్యాహ్నిక ॥ సంధ్యావంద
 నేన ॥ భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీ పరమేశ్వర స్సుప్రీణాతు ॥ సర్వం
 శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు ॥

శ్లో॥ యత్కరోమి యదశ్చామి ।
 యజ్జహోమి దదామియత్
 యత్తపశ్యామి గోవింద
 తత్కరోమిత్వదర్పణమ్ ॥

విష్ణు ర్విష్ణు ర్విష్ణు ర్విష్ణుః

ఓం కేశవాయస్వాహ ॥ ఓం నారాయణాయస్వాహ ॥ ఓం
 మాధవాయస్వాహ ॥ ... శ్రీకృష్ణాయనమః ॥

తిలకభారణం

యత్రభూమ్యాం జపం కృత్వా

తత్రసంప్రాక్ష్యవారిణా

తదేణు తిలకంధృత్వా

పునరన్య నృచ్యతి || తత్సత్ బ్రహ్మర్షణమస్తు ||

— సమాప్తః —

— సంధ్యావందనానుబంధశ్లోకాః —

సూ॥ అహారహ స్సంధ్యాముపాసీత || “సంధ్యాసంధ్యాముపాసీత ||

శ్లో॥ ||వశిష్ఠః॥ గాయత్రీం గురుణాదిష్టాం | తిష్ఠన్నా సూర్యమభ్యసేత్
సూర్యేస్త శిఖరం ప్రాప్తే సాయం సంధ్యా ముపక్షమేత్ ||

శ్లో॥ శౌనకః || ఉపసీతాకృతాయాంచ సాయంసంధ్యాముపక్షమేత్
బ్రహ్మయజ్ఞం ప్రకురోత | మధ్యాహ్నాతుపరేహని ||

శ్లో॥ ఉపాకరణ పర్యంతం || గాయత్రాప్రబహ్మయజ్ఞకమ్
కుర్యాన్యాధ్యాహ్నిహీకిం సంధ్యాం | తథస్మత్కుర్తమాస్త తః ||

శ్లో॥ మాధవీయే॥ గాయత్రీనామ పూర్వార్వాహే | సావిత్రిమధ్యమేదినే
సరస్వతీచసాయాహే || సైవసంధ్యా త్రిధామతా ||

శ్లో॥ గోబిలః || సంధ్యాయేన నవిజ్ఞాతా | సంధ్యాయేనానుపాసితా ||
జీవమానో భవేమాచ్ఛదో | మృతశ్శ్వానోభిజాయతే ||

శ్లో॥ యోఽన్యత్ర కురుతేయత్నం | ధర్మకార్యేద్విజ్ఞోత్తమః |
విహాయసంధ్యా ప్రణతం | సయాతినరకాన్ బహూన్ ||

— శ్రోతాచమనవిధిః —

శ్లో॥ దేవ్యాఃపాదైస్త్రిభిః వీత్వా | అబ్జింకైర్వవభిస్పృశేత్ |
సప్తవ్యాహృతినంయుక్తాః | గాయత్రీం త్రివదాశిరః ||

— స్మృత్యాచమనవిధిః —

సూ॥ తిష్ఠన్నాచామేత్ప్రహర్షవాసీన స్త్రిరాచామే ద్ధృదయంగమా
భిరద్భిస్త్రిరోష్ఠాపరిమృజే || ద్విరిత్యేకే || సకృదుపస్మృతేత్
(ద్విరిత్యేకే) దక్షిణేన పాణినా సప్తంపాణిం ప్రోక్ష్య |
పాదాశిరశ్చంద్రియాణ్యుపస్మృతే | చ్చక్షుషీ | నాసికే |
శ్రోత్రే | చాథావ ఉపస్మృతేత్ ||

— పురాణాచమనవిధిరుచ్యతే —

శ్లో॥ కేశవాద్భిస్త్రిభిఃవీత్వా | ద్వాభ్యాం ప్రత్యుశయేత్కురౌ
ద్వాభ్యామౌష్ఠాచ సమ్మృజ్య | ద్వాభ్యామున్నారనంతథా ||
ఏకేనహస్తం ప్రత్యుశ్య | పాదాపసీనధ్వజతః | ఏకేనాపిచ
మూర్ధ్నిసాన్వితతన్మింకరణాదిభిః | సర్వాపామంగులీనాంవై
మూలేననుబుకంస్మృతేత్ | అంగస్తానామకాభ్యాంషు చక్షు
శ్రోత్రేచ సంస్మృతేత్ | కనిష్ఠాంగష్టయోర్మ్యోగాత్ | నాభి
దేశముపస్మృతేత్ || కరమధ్యం హృదిస్థాన్య | కరాగ్రంశిరిపి
స్మృతేత్ || “కాలేసంధ్యాబలియసీతిచ ||

— సమాప్తః —

పాలాశస్య ప్రాగ్భాగే ఉపనయాగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే॥
మరి మరణాంతంకృత్వా ॥

సూ॥ అగ్నిః పూర్వజే శే ఈశాన్యదే శేవా నూతననర్తేణ మంటప
మోనాద్య । తస్మిన్ పంచప్రస్థపరిమిత తందులాన్నిక్షిప్య ।
శేషప్రీణీస్సూడిలాని ప్రాగపవర్తాన్య దగపవర్తాణివా కృత్వా ।
తేషుక్రమాత్ ప్రణవశ్రద్ధామేథాదేవతా వాహనపూజాంచ
కుర్యాత్ ।

ఫలపుష్పాక్షత క్రముకహిరణ్యనిగహితాన్ ।

మంత్రం : (1) యశ్చందనా మృషభోవిశ్వరూపః ఛందోభ్యో

ధ్యమృతాత్పంబభూవ । సమేద్రోమేధయాస్పృణోతు ।

అమృతస్యదేవ రణోభూయానం । శరీరమృద్ధిచర్మణం జిహ్వో
మేనుధుమత్రమా । కర్ణాభ్యాంభూవిశ్రవం । బ్రహ్మణఃకోశో

సిమేధయాపిహితః । శ్రుతంమేగోపాయ । ఇతి ప్రథమస్తంధలే
ప్రణవమావాహయామి సావయామిపూజయామి ॥ స్థాపనానం
తరమిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయం ।

మంత్రం : (2) శ్రద్ధయాగ్నిస్సమిధ్యతే । శ్రద్ధయావిందతేహవిః ।

శ్రద్ధాంభగస్యమూర్ధిని । వచసావేదయామసి । ప్రియగ్ శ్రద్ధే
నదతః । ప్రియగ్ శ్రద్ధేదిదానతః । ప్రియంభోజ్యేషుమజ్జ్యసు ।

అథ పాలాశ ప్రయోగః

సూ॥ చతుర్థేహవి నటుద్ధర్మోర్యస్యత ఇతి. పూర్వజరహితం వాస
అదత్తే ॥

మంత్రం : యస్యశేషధమహస్యగ్ం హరామస్తంత్యావిశ్లేపవతు

దేవాః । తంత్యాభ్రాతరస్సుచ్యుతోవర్ధమాన మనుజాయంతాం

బహవస్సహృత్మ్ ॥ ఇతి గుగ్గోర్వ్యాసాదత్వాఽ న్యత్పరిధాప్య ।

తతఃప్రాతస్నానం సంధ్యావందన మగ్నిశార్దూచ కుర్యాత్ ॥

సూ॥ కేచిత్పాలాశం కర్మకుర్వంతి ఆచార్యేణపనా గ్రామాదృహిః
ప్రాచీముదీచీంవా దిశముఃపిప్రమ్య ॥ పాలాశస్యోత్తరతః
పూర్వలోవా కుమారంపత్నీంచ దక్షిణతడవచేశ్య స్వయ
ముత్తరత ఆశీనః ప్రాణానాయమ్య ॥

పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అస్య (మమ) కుమారస్య శ్రద్ధా
మేధా జననసిద్ధ్యర్థం పాలాశాఖ్యంకర్మకరమ్యమాణ స్తదం
గత్యేనతదాదా శుద్ధ్యర్థంవృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థమభ్యుదయార్థంచ
మహాజన్మస్సహ కర్మణఃపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే ॥ ఆదానిర్వి
శ్చేన్న పరసమావాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం
కరిష్యే ॥ గణాధిపతిపూజాం కర్మణఃపుణ్యాహవాచనంచ
కుర్యాత్ ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ-అస్య (మమ) కుమా
రస్య ప్రణవశ్రద్ధామేధా దేవతాప్రసాద సిద్ధ్యర్థం పాలా
శాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ పాలాశవృక్షముల మలంకృత్య ।

ఇదమఉదితఁకృతి | యథాదేవాఅసురేషు | శ్రద్ధాముక్తేషు
 చక్రీతే | ఏనభోజ్యేషుయజ్ఞసు | అస్మాకముదితఁకృతి |
 శ్రద్ధాం దేవాంజమానాః | వాయుగోపాఉపాసతే | శ్రద్ధాగ్ం
 హృదయ్యయాకూత్యా | శ్రద్ధయాహూయతేహవిః | శ్రద్ధాం
 ప్రాతర్నవామహే | శ్రద్ధాంమధ్యందినంపరి | శ్రద్ధాగ్ం
 సూర్యచ్యవ్రిమచి | శ్రద్ధేశ్రద్ధాపయేహమా | శ్రద్ధాదేవా
 నధివస్తే | శ్రద్ధావిశ్వమిదంజగత్ | శ్రద్ధాంకామస్యమాతరం |
 హవిషావర్ధయామసి || ఇతి ద్వితీయస్తండితే శ్రద్ధామావాహ
 యామి స్థాపయామి పూజయామి || ... స్థాపనానంతర మిద
 మర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయం || ...
 మంత్రం : (1) మేధాదేవీ జపమాణానఱగా ద్విశ్వాచీభద్రా సుమ
 నస్యమానా | త్వయాజుష్టా నుదమానాదురుక్తాం | బృహద్య
 దేమవిదధేసువీరాః || త్వయాజుష్టబుభుషిదన్భవతి | దేవిత్యయా
 బ్రహ్మగతశ్చీనుతత్త్వయా | త్వయాజుష్టచ్చిత్రంవిందతే |

మేధాసాహోమహామహాదవిరోనమేధే | మేధాంమథందోదదాతు
 మేధాం దేవీరస్వతీ | మేధాంమేలశ్వినాపుభావాధతాం
 భువనర ప్రజా | అప్సరాసుచయామేధా గంధర్వేషుచ
 యున్మనః | దైవంమేధాపరస్వతీ సామాంమేధా సురభిర్జువ
 తాగ్స్వాహః | ఆనూంమేధాసురభి ర్విశ్వమాచా హిరణ్యవర్షా
 జగతీజగమ్యా | ఊర్జస్వతీపయసాపిన్వమానాసామాంమేధా
 సుప్రతీకాజువంతాం | మయిమేధాం మయిప్రజాం మయ్యగ్ని
 నేజోదధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం | మయ్యాంద్ర
 ఇంద్రియందధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మయినూర్వో
 భాతోదధాతు || ఇతితృతీయస్తండితే మేధామావాహయామి
 స్థాపయామి పూజయామి || స్థాపనానంతర మిదమర్ఘ్య మిదం
 పాద్య మిదమాచమనీయం || తదంగ ప్రాణప్రతిష్ఠాచనం
 కరిష్యే ||
 ఓం అనునీతే ... స్థానముపహ్వయతే || ప్రణవశ్రద్ధామేధా
 దేవతాభ్యోన్మనః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాం
 సమర్పయామి | అత్రస్మిన్సరాన్నంవివేదయేత్ |

అచమ్య ... పూర్వోక్త... శుభలిథా । అప్య (మమ) కుమారస్య ప్రణవశ్రద్ధామేథా దేవతా ప్రసాదసిద్ధిర్థం పాలాశ హోమం కరిష్యే ।

నూ॥ అగ్నేరుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాంతేనమంతా ద్వాత్రింశదపూర్వై రగ్నింపరిశ్రిత్య । యచ్ఛందసామితి ఛందస్సాక్షం నాచయ నిష్కమాయంత్యైత్యాది చత్వారి చత్వార్జతిమంత్ర మేకాదశాహుతిః కుమారగ్గంహనయేత్ ॥ - నకం - ద్యౌ - త్రీణి - చత్వారి పంచతిపంచావతీనామ్ ।

మంత్రం : యశ్చందసామ్యభోవిశ్వరూపః । ఛందోభ్యో ధ్యమ్యతా త్సంబభూవ । సమేంద్రోమేధయాస్పృణోతు । అన్యతస్య దేవధారణోభూయాసగ్గస్యాహుః । ఛందోభ్య ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : (2) శరీరమేవిచర్షణం । జహ్వమేదుమత్తమా । కర్మాభ్యాంభూరివిశ్రవం । బ్రహ్మణః శోశోసిమేధయా విహితః । శ్రీతంమేగోపాయస్యాహుః ॥ ఛందోభ్య ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : (3) ఆపహంతీవితన్వానా । కుర్వాణాచీరమాత్మనః । హాసాగ్గంసిమమగావశ్య । అన్నపానేచసర్వదా । తతోమే

శ్రీతంమోపహంతీ ముశాంపశుభిస్సహస్యాహుః । ఛందోభ్య ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : (4) ఆమాయంతు బ్రహ్మచారిణస్యాహుః । ఛందోభ్య ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : (5) యశోజనేసానిస్యాహుః । ఛందోభ్య ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : (6) శ్రేయాన్వస్యసా సానిస్యాహుః ॥ ఛందోభ్య ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : (7) శంత్యాభగప్రవిశానిస్యాహుః ॥ ఛందోభ్య ఇదం నమమ ॥

మంత్రం : (8) సమాభగప్రవిశస్యాహుః । ఛందోభ్య ఇదంనమమ ॥

మంత్రం : (9) అస్మిన్భూహస్రశాఖే నిభగాహం త్వయిమృజేస్యాహుః ॥ ఛందోభ్య ఇదంనమమ ।

మంత్రం : (10) యథాపఃప్రవతాయంతి । యథామాసాలూరరం । నీనంమూంబ్రహ్మచారిణః । ధాతరామంతు సర్వతస్యాహుః ॥ ఛందోభ్య ఇదంనమమ ।

మంత్రం : (11) ప్రతివేళోసి ప్రమాభాహి ప్రమాపద్యస్యస్వాహా ॥

ఛందోభ్యుక్తదంనమమ ॥

అచార్యః : ఇధ్యసన్న హనాస్యచ్చిస్సగ్న్ స్మత్యాగ్నా ప్రహరతి రుద్రాయ తంతిచరాయేదంనమమ ॥ అవడవస్పృశ్య ॥ అస్య కర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే ॥

సువేణాజ్యమాదాయ ఓం చిత్తంచస్వాహా - చిత్రాయేదం నమమ ॥ —

సూ॥ ...జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతే ॥ అపరేణాగ్నిం వటుర్వస్తు మేఖలాజనదండార్గశ్చ పాలాశేనాప్య ॥ అన్యానినవాని పూర్వవద్దగ్గ్రహీయా ద్రహ్మసూత్రవర్ణం ॥ పాలాశములే దండవిస్పృజ్య ॥ సుశ్రవ ఇతిమంత్రేణాఽస్యదండమాదాయ ॥

మంత్రం : సుశ్రవస్సుశ్రవసం...నిధిగోభాభూయాసం ॥

సూ॥ రేవతీ స్వేతిద్వాభ్యాం వాసోభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : రేవతీస్వా...మహిత్యనమ్ ॥

సూ॥ యాలక్ష్మంతన్నితి తిస్సభి ర్వాసఃపరిధాప్య ॥

మంత్రం : యాలక్ష్మంతన్నవయన్...సంవ్యయస్య ॥ ఇతిపరిధాప్యా చమ్య ॥

సూ॥ పరిహీతం పరిదమిత్యనుమంత్రయతే ॥

మంత్రం : పరిదంవాసోబాధిధాన్యస్తయే ... విభజాసిజేవన్ ॥

సూ॥ తతఃపాలాశములే మేఖలాంవిస్పృజ్య ॥ ఇయందురుక్తాదితి ద్వాభ్యాం అస్యమేఖలాంధారయేత్ ॥

మంత్రం : ఇయందురుక్తా త్వరిభాధమానా...మేఖలేమారిషామ ॥

సూ॥ తతఃపాలాశములే అజనంవిస్పృజ్య ॥ మిత్రస్యేతిఅన్యాజనం ధారయేత్ ॥

మంత్రం : మిత్రస్యచతుర్ముఖం ... దధేహం ॥ తతః మంటపస్థిత దేవతాభ్యోనమః ॥ ధ్యానావాహనాదిపూజితోపచారపూజాం సమర్పయామి ॥

సూ॥ అగ్నిప్రదక్షిణంకుర్వాత్యజ్ఞేనేతిమంటపోద్వాసనంచ కుర్వాత్ ॥

మంత్రం : యజ్ఞేనయజ్ఞ మయజంతదేవా...సాధ్యాస్సంతిదేవాః ॥ మంటపస్థితాన్ సర్వాన్ దేవాన్ యథాస్థానంప్రవేశయామి ॥ తతఃకంకణవిమోచనం కరిష్యే ॥

మంత్రం : కంకణోన కంకణోధోపతి నకంకతేద్వావితిప్రక్షి ఇతి

న్యాన్త్యప్రప్తే అలిప్యత ॥

శ్లో॥ కంకణంమోచయామ్యద్య రత్నాస్మిన్నకదాచన మయిరత్నాం స్థిరాంబుధ్వాః దేవత్వంగచ్ఛకంకణ ॥ కంకణవిమోచనముపూర్వార్థస్సుముహూర్తోస్తు ॥

నూ॥ తతః ఆచార్యవటుమామహదాశ్శీర్వచనం ప్రాప్య బ్రాహ్మణాన్
తోషయత్వా సహాచార్యోగ్యహమాగచ్ఛేత్ తిమధురేణ
బ్రాహ్మణాన్ భోజయత్వా । ప్రకృతమనుసరామః ॥

— అత్ర శ్లోకాః —

శ్లో॥ పాలాశారాస్పాస్య చ్చతుర్థేహ్నికార్యా । గ్రామాత్ప్రాచీం
ప్రాచీముదీచీం । తాం ప్రాప్త్యాథస్థా త్వలాశస్యకృత్వా
ప్రాకృంస్త్ర త్రిసంజాలాస్యపుష్పదగ్ధా ॥

శ్లో॥ అవాహ్యతేషు ప్రణవంతదాచా । శ్రద్ధాంచమేథాంచ యథా
క్రమేణ । కుర్వీతపూజామహాభక్ష్యభోజ్య పక్వోదనాపూప
సుహృదకాద్యైః ॥

శ్లో॥ కేచిద్దోమంచాత్రకుర్వంతి కర్మణ్యాద్యాకృత్వా దేవతా
పూజనంచ । అగ్నించేథ్యా చాజ్యభాగావసానేఽపూర్వైరగ్నిం
తంపరిశ్రిత్యసాంతం ॥

శ్లో॥ యచ్చృందసామిదంసూక్తం । వాచయన్నేవహవయేత్ ।
చతుర్థిః పంచభిషక్తిర్వాక్యైశ్చాప్తితైశ్చావ్యతః ॥

శ్లో॥ క్రమాత్కృత్వా విచూయంత్యి త్యాదీవాక్యవతుష్టయం ।
సాహవామ్నా తా కడతాంత్యేవాక్యేస్యాహేతియోజయేత్ ॥

శ్లో॥ ఏకాదశాశుచీరేవం హవయిత్వాగురుర్వటుం ।
జయాదీంశ్చస్వయంహుత్యా । దండాదిత్యాగధారణం ॥
॥ అపిచ ॥

శ్లో॥ సంత్యజ్యమేఖులూదీని । బ్రహ్మసూత్రంవివాపటుః ।
నిర్వంపాలాశేనిక్షిప్య । నవాన్యన్యానిధారయేత్ ॥

శ్లో॥ మేఖులూమహేనందండం । పాలాశాశ్రేణినిక్షిపేత్ ।
తద్వాహాగురవేదద్యాద్యటురన్యానిధారయేత్ ॥

శ్లో॥ మదత్యాద్యహ్యజేవాస స్తస్యభ్రాతృవివాశక్యత్ ।
ఆహ్వాద్యానిప్రదాతవ్య మచస్యం స్మృతిచోడనాత్ ॥

శ్లో॥ మేఖులూమజనందండ ముపవీతంకమండలుం
అపుప్రపాస్యవిసష్టాని గృహీతాన్యానిపూర్వవత్ ॥

శ్లో॥ పవనం మేఖులాదండం భిక్షాచర్యవ్రతానిచ ।
నివర్తంతేద్విజాతీనాం పునస్సంసారకర్మణీతి ॥

ఇతి పాలాశప్రయోగః

— ౦ —

పాలాశహోమమంత్రాణాం పదవిభాగః

— రేవతిస్మారయాజ్ఞీరప్రయోజనార్థం మంత్రవిభాగః —

పదం : (1) యశ్చృందసాం । ఋషభః । విశ్వరూపః । ఛందోభ్యః ।
అథి । అమృతాత్ ॥ సంబభూవ । సమేదః । మేథయా ।
స్మృణోతు । అమృతస్య । దేవధారణః । భూయాసమ్ ॥
స్వాహా ॥ ఛందోభ్యః । ఇదమ్ ॥

పదం : (2) శరీరంమే ॥ విచర్షణం ॥ జహన్మే ॥ మధుమత్తమ ।
కర్తాభ్యాం । భూరివిశ్రువం । బ్రహ్మణః । గోశోని । మేథయా ॥

విహితః । శ్రుతమ్ ॥ గోపాయ । స్వాహా ॥ ఛందోభ్యః ।

॥
ఇదం ॥

పదం : (5) అవహంతి । వితన్వానా । కుర్వాణా । చీరం । ఆత్మనః ।

వాసాన్గంసి । మమగావశ్చ । అన్నపానేచ । సర్వదా ।

తతోమే । శ్రియం । ఆవహ । లోమశాం । పశుభిః । సహ

స్వాహా ॥ ... ఛందోభ్యః । ఇదం ॥

పదం : (4) ఆమాయంతు । బ్రహ్మచారిణః । స్వాహా ॥ ఛందో
భ్యః । ఇదం ॥

పదం : (5) యశోజనే ॥ సానిస్వాహా ॥ ఛందోభ్యః । ఇదం ॥

పదం : (6) క్రేయాన్ । వస్యసాసాని । స్వాహా ॥ ఛందోభ్యః ।
॥
ఇదం ॥

పదం : (7) తంత్యాభుగ । ప్రవిశాని । స్వాహా ॥ ఛందోభ్యః ।
॥
ఇదం ॥

పదం : (8) సమాభుగ । ప్రవిశస్వాహా ॥ ఛందోభ్యః । ఇదం ॥

పదం : (9) తస్మిన్ । సహస్రశాఖే । నిభగాహం । త్వయిమృశే ।

స్వాహా ॥ ఛందోభ్యః । ఇదం ॥

పదం : (10) యథాపః । ప్రవతాయంతి । యథామాసాః । అహ

ర్షరం । ఏవంమామ్ । బ్రహ్మచారిణః । ధాతృరాయంతు ।

సర్వతస్వాహా ॥ ఛందోభ్యః । ఇదం ॥

పదం : (11) ప్రతివేశోసి । ప్రమాభాహి । ప్రమాపద్యస్వ ।

స్వాహా ॥ ఛందోభ్యః । ఇదం ॥

— సమాప్త్యయం మంత్రవిభాగః —

అథ - ఉపాకర్మ ప్రయోగః

సూ॥ గృహ్యసూత్రే - ఉపాకరణే సమాపనేచ ఋషిర్వః ప్రజా
యతే । సదస్సత్తిర్వితియః ॥ ఓషధీషు ప్రాదుర్భావేషు
శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం శిష్యేస్సహచార్యః । నదీం
తటాకంవాగత్యా । కేశశ్చ శులోమనఖానివాసయిత్వా ।
మృత్తికాస్నానం వారుణస్నానంకృత్వా । సంభూయదనాదికం
కుర్యాత్ ॥

అపరాహ్ణాస్నాత్వా । ధౌతనస్త్రంపరిభాయ శివాలయ
మశ్చిత్తసమీపంవాగత్యా ।

ఆచమ్య ... ఏవంగుణ విశేషణ శివిష్టాయాం శుభతిథౌ ॥
శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం(అధితానాం ఛందసాగ్ం సవ్యత్వాయ)
అధ్యేష్యమాణానాం ఛందసాగ్ం సవీర్యత్వాయ । అథ్యాయోపా
కర్మాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తందంగ త్యేనతదాదా । శుద్ధ్యర్థంవృద్ధ్యర్థం
శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాశస్త్రస్సహ స్వస్తిపుణ్యానావాచనం
కరిష్యే ॥ అదానిర్విఘ్నేన పరిసమావాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి
పూజాం కరిష్యే । ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ంనామహే ...
స్వస్తిసంభా ధేవ్యభయన్దో అస్తు శుభగ్ంశుభమ్ ॥

ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మమ ఉపనయనలగ్న
ప్రభృత్యేతత్తదపర్యంతం బ్రహ్మచర్యవ్రతలోప ప్రాణశ్చిత్తార్థం
పాహిత్యయోదశహోమంకరిష్యే ॥ తత్రాగ్నిప్రతిష్ఠాప్యాంకృత్య
పరిసీర్య । చతుస్పాత్రప్రయోగాద్యాజ్య సంసాగ్రారాంతేఽగ్నింపరి

ఉచ్యతే ॥ అథ తేనామగ్నస్య ... ప్రసూన ॥ ఏకందేర్నత్రేణీవత్సారిపంచేతి
మంత్రాంతర్విధాం ॥

మంత్రం : ఓం పునరూర్జా ... విశ్వతఃస్పరిస్వాహా ॥ అగ్న్యను ఇదం
సమమ - అనేసపాహిత్రయోదశహోమేనభగవాన్ సర్వాత్మ
రిః శ్రీయశ్చేశ్వరస్సుప్రవీణాతు । సర్వం శ్రీయశ్చేశ్వరార్పణ
మస్తు ॥

ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ॥ మమ ఆయుర్వ్యో
యశోబలాభివృద్ధ్యర్థం ప్రాతరగ్ని కార్యసమదాభానం
కరిష్యే ॥ పరిత్యేతిపరిమృజ్య ॥ పరిత్వాగ్నేపరిమృజామి ...
అహంభోఽభివారయే ॥

ఆచమ్య ... శుభతిథౌ ॥ శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం (అధితా
నాం ఛందసాగ్ం సవీర్యత్వాయ) అధ్యేష్యమాణానాంఛంద
సాగ్ం సవీర్యత్వాయ అథ్యాయోపాకర్మాఖ్యంకర్మకరిష్యే ।
తదంగ ప్రాజాపత్యాదిసవర్యావాహనం కరిష్యే । ప్రాగేతే
మంటపమాసాద్య । నివీతీభూత్వా । ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యా
దికం గృహీత్వా । ఉదగపవర్ణాణి

1) ప్రజాపతింకాండఋషిమావాహయామి ॥

2) సోమంకాండఋషిమావాహయామి ॥

3) అగ్నింకాండఋషిమావాహయామి ॥

4) విశ్వాన్ దేవాన్ కాండఋషీనావాహయామి ॥

5) సాగ్ంహితీరేవతా ఉపనిషదలవాహయామి ॥

6) యాజ్ఞకీరేవతా ఉపనిషదలవాహయామి ॥

7) వారుణీరేవతా ఉపనిషదలవాహయామి ॥

8) బ్రహ్మణాగ్ స్వయంభువమావాహయామి ॥

9) సదస్సృతిమావాహయామి ॥

అవాహనానంతరమిదమర్ఘమిదంపాద్య మిదమాచమనీయం॥ తదంగ

ప్రాణప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ॥ ఓం అసునీతే ... సావమువహ్మయతే ॥

ప్రాణపత్యాది కాండఋషి దేవతాభ్యోనమః స్థిరోభవ - వరదోభవ
సుముఖోభవ సుప్రసన్నోభవ । స్థిరాననంకురు ॥ ప్రాణపత్యాది
కాండఋషి దేవతాభ్యోనమః । ధ్యానావాహనాది ఘోషతోపచార
పూజాం సమర్పయామి ॥ ఉపవీతి ॥

పూర్వోక్త... శుభతిథౌ । శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యాం (అథతా
నాంఛందసాగ్ం సవీర్యత్వాయ) అధ్యేష్యమాణానాం ఛందసాగ్ం
సవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మాంగ ప్రాణపత్యాదికాండఋషి
తర్పణం కరిష్యే ॥ నివీతిభూత్వా ॥ ఉపవీతమంగుష్ఠాభ్యాం పరి
గృహ్య । తిలాక్షతోదకేన -

1) ప్రజాపతింకాండఋషిం తర్పయామి ॥ ప్రజాపతింకాండఋషిం
తర్పయామి ।

2) సోమంకాండఋషిం తర్పయామి - సోమంకాండఋషిం తర్ప
యామి ॥

3) అగ్నింకాండఋషిం తర్పయామి । అగ్నింకాండఋషిం తర్ప
యామి ।

4) విశ్వాన్ దేవాన్ కాండఋషిగ్ తర్పయామి । విశ్వాన్ దేవాన్
కాండఋషిగ్ తర్పయామి ।

5) సాగ్ంహితీరేవతా ఉపనిషద తర్పయామి । సాగ్ంహితీరేవతా
ఉపనిషద తర్పయామి ॥

6) యాజ్ఞకీరేవతా ఉపనిషద తర్పయామి ।
యాజ్ఞకీరేవతా ఉపనిషద తర్పయామి ।

7) వారుణీరేవతా ఉపనిషద తర్పయామి ।
వారుణీరేవతా ఉపనిషద తర్పయామి ।

8) బ్రహ్మణాగ్ స్వయంభువంతర్పయామి ।
బ్రహ్మణాగ్ స్వయంభువంతర్పయామి ।

9) సదస్సృతింతర్పయామి ॥

ఉపవీతి - అనేన ప్రాణాపత్యాదికాండఋషి తర్పణేన భగవాన్
సర్వాత్మకః శ్రీ సరమేశ్వర సుప్రవీణాతు ॥

పూర్వోక్త... శుభతిథౌ । శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యాం (అథతా
నాంఛందసాగ్ం సవీర్యత్వాయ) అధ్యేష్యమాణానాంఛందసాగ్ం
సవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మచూమాభ్యం కర్మకరిష్యే ॥ తదంగ
పండితాశ్లేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ అగ్నేరుపసమాధానా

ద్యాజ్యభాగాంతే । చతుర్గ్రహితమాజ్యంఽగ్నిహిత్యా । ఓం అగ్నోద్యో-
 స్సాహా ॥ అగ్నయఇదంసమమ ॥

ఇతిముఖానుతింహుత్యా అన్వారభ్యేనతినిజహోతి । నివీతిభూత్వా
 ఏకంధ్వేనీచిత్యాః । పంచేతిపంచావతీనాం ।

మంత్రం : (1) ప్రజాపతయేకాండబుషయేస్సాహా ।
 ప్రజాపతయేకాండబుషయ ఇదంసమమ ।

(2) సోమాయకాండబుషయేస్సాహా ।
 సోమాయకాండబుషయ ఇదంసమమ ॥

(3) అగ్నయేకాండబుషయేస్సాహా ।
 అగ్నయేకాండబుషయ ఇదంసమమ ॥

(4) విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఃకాండబుషిభ్యస్సాహా ॥
 విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఃకాండబుషిభ్య ఇదంసమమ ॥

(5) సాగంహితిభ్యోదేవతాభ్యఃకపనిషదభ్యస్సాహా ॥
 సాగంహితిభ్యోదేవతాభ్యఃకపనిషదభ్య ఇదంసమమ ॥

(6) యాజ్ఞేభ్యోదేవతాభ్యఃకపనిషదభ్యస్సాహా ॥
 యాజ్ఞేభ్యోదేవతాభ్యఃకపనిషదభ్య ఇదంసమమ ॥

(7) వారుణీభ్యోదేవతాభ్యఃకపనిషదభ్యస్సాహా ॥
 వారుణీభ్యోదేవతాభ్యఃకపనిషదభ్య ఇదంసమమ ॥

(8) బ్రహ్మణేస్వయంభువేస్సాహా ॥
 బ్రహ్మణేస్వయంభువ ఇదంసమమ ॥

(9) సదసస్పతయేస్సాహా ॥
 సదసస్పతయ ఇదంసమమ ॥ ఉపవీతి ॥

మంత్రం : సదసస్పతిరుదుభ్యతంప్రియ మింద్రస్యకాయ్యం సనిమేధా-
 మయాశిష్కస్సాహా ॥ సదసస్పతయ ఇదంసమమ ॥

ఇతి స్విష్టకృతంహుత్యా ॥
 మంత్రం : (1) ఇషేత్వోత్తేత్వానాయససోపాయవస్తదేవోవస్సవితా-
 ప్రార్థయతుశ్రేష్ఠతమాయకర్మణేస్సాహా ॥ ఛందోభ్య ఇదం-
 సమమ ॥

(2) అగ్నిమీశేపురోహితం । యజ్ఞస్యదేవమృత్విజం । హోతారం
 రక్షభాతమంసాహా ॥ ఛందోభ్య ఇదం సమమ ॥

(3) అగ్న ఆయాహిపీతయే ॥ గృణానోహవ్యదాతయేనిహూతాసత్త్వి-
 బర్హిషిస్సాహా । ఛందోభ్య ఇదంసమమ ॥

- (4) శంసోదేవీరభిష్టయ ఆపాదవంతువీరయోశం యోరభిప్రసంతున
స్వాహా ॥ ఛందోభ్య ఇదంనమమ ॥ సమస్తపాపక్షయద్యారా
ఆయుర్వ్యోచ్యయశోబలాభివృద్ధ్యర్థం విరజాహోమం కరిష్యే ॥
సూ॥ తిలైస్సత్వాజ్యమిశ్రీతైర్వక్ష్యమాణైః పంచవింశతి మంత్రై
ర్హస్తేనజాహుయాత్ ॥

అత్రవిరజాహోమ ప్రక్రియాతాపదనావశ్యకీతికై శ్చిత్తయోగ
కర్మభిర్నిష్పితా-తథాపి-అస్మత్ప్రతానుసారిభిర్భూభి స్సంప్రదాయ
వేత్తభిరసస్యానుష్ఠానే దర్శితత్వాత్ - యథావైశ్వదేవ ప్రకరణేకా
హృద్యాంజాదీనాం ప్రాముఖ్యతా - తద్దేవాత్రపాపపరిహారం ప్రాము
ఖ్యతాం సంభావ్య బ్రహ్మయజ్ఞాంగవిరజాహోమమితి నిష్కర్షేణ
గృహ్యతే తస్మాన్నేయం దోషాయ కల్పితే ।

— విరజాహోమమ్ —

మంత్రం : (౧) తిలాంజాహోమసరసాగ్ం సవిష్టాన్ గంధారమమ
చిత్రేరమంతుస్వాహా । శ్రియాఇదంనమమ ॥

- (౨) గోవోహోరణ్యోధనమన్నపానగ్ం సర్వేపాగ్ం శ్రియైస్వాహా ॥
శ్రియాఇదంనమమ ॥
- (3) శ్రియంచలత్కైంచ పుష్టించక్కిరించాస్సన్యతాం బ్రహ్మణ్యం
బహుపుత్రతాం శ్రద్ధామేధేప్రజాస్సంజదాతుస్వాహా ॥
శ్రియాఇదంనమమ ॥

- (౪) తిలాంజాహోమస్వాహా శ్చిత్తయోగ స్థిలా స్సామ్యవశానుగాః । తిలాః
పుసంతుమేపాహం । యత్క్రొచ్చిదుర్దితంమయిస్వాహా । శ్రియా
ఇదంనమమ ॥
- (౫) చోరస్సాన్యస్సంనవత్రాద్దంబ్రహ్మహోగురుతల్పగః । గోవేయగ్ం
సురాపానం భూణానాత్యాతిలాశాంతిగ్ం శమయంతుస్వాహా ॥
శ్రియాఇదంనమమ ॥
- (౬) శ్రీశ్చలక్ష్యశ్చపుష్టిశ్చీర్తితాన్యన్యతాం । బ్రహ్మణ్యం
బహుపుత్రతాం । శ్రద్ధామేధేప్రజాతు జాతవేదస్సందధాతు
స్వాహా ॥ శ్రియాఇదంనమమ ॥
- (౭) ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమానామేగుధ్యంతాం శ్చోతిర
హం విరజావిపాస్మాభూయాన్గ్ం స్వాహా ॥ ప్రాణాదిభ్యోదేవ
తాభ్య ఇదంనమమ ॥
- (౮) వాగ్దేవశ్చక్షుప్త్రోత్రజహ్వోహూణరేహో బుధ్వాకూతిస్సంక
లాప్తిమే శుద్ధ్యంతాం శ్చోతిరహం విరజా విపాస్మాభూయాన్గ్ం
స్వాహా ॥ వాగాదిభ్యోదేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥

- (౧) శ్రీవృద్ధిమూర్తం సమశ్చిరమేదోమజ్జసాన్నయన్ స్తీనిమేశుధ్యం
తాంజ్యోతిరహం విరజావిపాపాభ్రూయాన్ సన్ స్వాహా ॥ త్యోగాది
భ్యోదేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥
- (౧౦) శివోపాదిపాదపార్శ్వే పృష్ఠోనూదరజంఘశిశ్నోఽష్టపాయవోమే
శుధ్యంతాంజ్యోతిరహం విరజావిపాపాభ్రూయాన్ సన్ స్వాహా ॥
శిరఃపాదభ్యోదేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥
- (౧౧) ఉత్తిష్ఠ పురుషనారసింహం లోహితాక్షి దేహిదేహిదాపయి
తామే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజా విపాపాభ్రూయాన్ సన్
స్వాహా ॥ ఉత్తిష్ఠాదిభ్యోదేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥
- (౧౨) పృథివ్యాపన్వజోవాయురాకాశామే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
విరజావిపాపాభ్రూయాన్ సన్ స్వాహా ॥ పృథివ్యాదిభ్యోదేవతాభ్య
ఇదంనమమ ॥
- (౧౩) శ్రీబ్రహ్మరూపసంగంభామే శుధ్యంతాంజ్యోతిరహం విరజావి
పాపాభ్రూయాన్ సన్ స్వాహా ॥ శబ్దాదిభ్యోదేవతాభ్య ఇదం
నమమ ॥
- (౧౪) మనోనాకాయశ్చరాశిమే శుశ్శ్యంతాంజ్యోతిరహం విరజావి

- పాపాభ్రూయాన్ సన్ స్వాహా ॥ మనఃపాదభ్యోదేవతాభ్య ఇదం
నమమ ॥
- (౧౫) అన్యకభావైరహంకారైర్జ్యోతిరహం విరజావిపాపాభ్రూయా
న్ సన్ స్వాహా ॥ అన్యకాదిభ్యోదేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥
- (౧౬) ఆత్మామే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం.....స్వాహా ॥ ఆత్మనః
ఇదంనమమ ॥
- (౧౭) అంతరాత్మామేశుధ్యంతాం జ్యోతిరహం...స్వాహా ॥ అంత
రాత్మనః ఇదంనమమ ॥
- (౧౮) పరమాత్మామే శుధ్యంతాంజ్యోతిరహం...స్వాహా ॥ పరమా
త్మనః ఇదంనమమ ॥
- (౧౯) యుగేస్వాహా ॥ యుగఇదంనమమ ॥
- (౨౦) యుత్పిపాసాయస్వాహా ॥ యుత్పిపాసాయేదంనమమ ॥
- (౨౧) వివిధ్యస్వాహా ॥ వివిధ్యఇదంనమమ ॥
- (౨౨) ఋగ్యుజానాయస్వాహా ॥ ఋగ్యుజానాయేదంనమమ ॥

(౨౩) కమోత్కాయస్యాహం ॥ కమోత్కాయేదంనమమ ॥

(౨౪) క్షుత్తిపాసామలాంక్ష్యేషామలక్ష్యేర్నాశయామ్యహం । అభూతిమసమృద్ధిం చ సర్వాన్నిర్మదమే పాప్యానగ్న్స్యాహం ॥ క్షుత్తిపాసాదిభ్యోదేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥

(౨౫) అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ అనందమయ ఆత్మామే శుభ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజాచిపాచ్చాభూయానగ్న్స్యాహం ॥ అన్నమయాదిభ్యోదేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥

నూ॥ నూతనయజ్ఞోపవీతగ్రంథింవిస్రవ్య । అపకపస్పృశ్య । ఆజ్యేనాత్మా । స్మచినిధాయ ॥

మంత్రం : యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ ॥ అయ్యవ్యమగ్రియం ప్రతిమంచశుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తుతేజస్యాహం ॥ అగ్నేయేపరమాత్మన ఇదంనమమ ॥ తదంగయజ్ఞోపవీతదానం కరిష్యే ॥ బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య యజ్ఞోపవీతదానం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్సుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥

—ప్రతిగ్రహణ మంత్రమ్—

మంత్రం : దేవస్యత్వా... పతిగృహ్ణామ ॥ ఏతద్దానసాద్గుణ్యైర్న సదక్షిణాఫలపుష్పతాంబూలంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ అచమ్య ॥ పూర్వోక్త... శుభతిథౌ । మమశ్రౌతస్కర్తృ సత్యవైమతిః కామ్యకర్మానుష్ఠానాధికారయోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం యజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే ॥

మంత్రం : యజ్ఞోపవీతం... బలమస్తుతేజః ॥ పునరాచమ్య ॥ — పూర్వోక్త... శుభతిథౌ (మమ) సోమేద్రమరుత్పృతృపాదసిద్ధ్యర్థం మేఖలాధారణం కరిష్యే ॥ ఇయం దురుక్తాదిద్వాభ్యాం మేఖలాంధారయేత్ ॥

మంత్రం : ఇయందురుక్తాత్... మేఖలేమారిహామ ॥ పునరాచమ్య - పురాతనయజ్ఞోపవీతమేఖలామపునిషీష్య ॥ —

—ఉపాకర్మాంగ బ్రహ్మయజ్ఞ ప్రయోగః—

నూ॥ ఆచార్యప్రముఖాదర్శేష్యాన్సీనాదరాభ్యవధారయమాణాఃపాణానాయమ్య । పూర్వోక్త... శుభతిథౌ (మమ) బ్రహ్మమేథా సిద్ధిద్యారాచతుర్దేదపారాయణ ఫలసిద్ధ్యర్థం నిత్యస్వాధ్యాయ బ్రహ్మయజ్ఞేనయజ్ఞే ॥

మంత్రం : నిద్యుదసివిద్య మేపాచ్చానమృతాత్సత్సముపైమి ॥ మాస్తావనిజ్య! త్రరాచామేత్ । ద్వీపరిమృజ్య! సకృదుపస్పృశ్య! వనిజ్య! త్రరాచామేత్ । ద్వీపరిమృజ్య! సకృదుపస్పృశ్య!

యత్సవ్యంపాణింపాదాన్వాత్మతి శిరశ్చక్షుషీనాసికేశోక్తే ॥
హృదయమాలభ్య ॥—

దర్శాణాంమహదుపస్త్రీర్వ్యవస్థాత్పాజానీనస్వాభ్యాయ
మధీయాతాంపాంపావష ఓవధీనాగ్ం రసోయద్దర్శాభిస్సరస
మేవబ్రహ్మగురు తే దక్షిణోత్తరాపాణిపాదాకృత్యానపవిత్రా
వోమితిప్రతిపద్యతే॥ఓంఋచోఅక్షరేపరమేవోయస్మిన్
దేవాఅధివిశ్వేనిమేదుర్వస్తన్నపేదణిమృచాకరిష్యతి యథిత
ద్విదుస్తథిమే సమాసతథితి ॥

- (1) ఓంభూః - తత్స విశ్వర్వరేణియం ॥ ఓంభువః - భగ్గోదేవస్య
ధీమహి ॥ ఓగ్ం సువః - ధియోయోనః ప్రబోదయాత్ ॥
- (2) ఓం భూః తత్సవితుర్వరేణియం భగ్గోదేవస్య ధీమహి । ఓం
భువః - ధియోయోనః ప్రబోదయాత్ ॥
- (3) ఓగ్ం సువః తత్సవితుర్వరేణియం భగ్గోదేవస్య ధీమహి ॥

ధియోయోనః ప్రబోదయాత్ ॥ ప్రబోరజసి సావదోమ్ ।
శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్ ॥

ఇషేత్వోరేత్వా వాయవస్థోపాయవస్థ దేవోవస్థువితా ప్రార్ప
యతు శేషత మాయకర్మణ ఆచార్యయగ్ధమఘ్నియా । దేవ
భాగమూర్తస్వతీః పయస్వతీః ప్రజాపతీరనమివా అయత్యై
మావస్తేన చ శతమాసుశగ్ం సోరుద్రస్య మేతిః పరివోష్య
ణక్తు । ధృవ వా అస్మిన్ గోపతౌస్యాత బహీర్వర్జజమానస్య
పశూన్పాహి ॥ ఇషేత్రిచత్వారిగ్ంశత ॥ — బ్రహ్మసం
ధంతం తన్నేజన్వతం । క్షత్రగ్ంసంధంతం తన్నేజన్వతం ।
ఇషగ్ం సంధంతం తామేజన్వతం । ఊర్గగ్ంసంధంతం తామే
జన్వతం । రయిగ్ం సంధంతం తామేజన్వతం । పుష్టిగ్ం
సంధంతం తామేజన్వతం । ప్రజాగ్ం సంధంతం తామేజన్వ
తం । పశూన్సంధంతం తాన్నేజన్వతం । స్తుతోసి జనథాః ।
దేవాస్త్యశ్శుకాః ప్రణయంతు సుమీరాః ప్రజాః ప్రజనయన్

పరిహి ॥ నమోబ్రహ్మణే ధారణంమే అ స్మరిరాకరణం ధార
యితా భూయాసం కర్ణయోశ్చుతం మాన్యోధ్యం మమా
ముష్య ఓం ॥

ఋతంతపస్పత్యంత ప్రత్యతంత వశ్యాంతం తపో దమస్తప
శ్శమస్తపో దానంతపో యజ్ఞంతపో భూభువస్సువర్రబ్రహ్మై
తదుపాస్మ్యతత్పః ॥ యథావృక్షస్య సంఘస్మితస్య దూరా
ద్గంధోవాత్మేపం పుణ్యస్యకర్మణో దూరాద్గంధోవాతి యథాసి
ధారాం కర్తేవ హితామ వ్రతామేయ ద్యువే యువే మావా
విహ్య యిష్యామి కర్తం పతిష్యామి తేవమమృతాదాత్మా
నంజగుచ్ఛేత్ ॥

సహనావపతు సహనాభునకు సహవీర్యం కరవావహై । తేజ
స్వినాపథితమస్తు మావిద్విషావహై ॥ ఓం శాంతి శాంతి
శాంతిః ॥ అహంవృక్షస్యకేరీవా । క్షీరీప్యమం గిరేణ ।

ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీః స్వమృశీమస్మి ॥ ద్రవిణగ్ం సవర్చసం ।
సుమేధా అమృతోక్షితః । ఇతి తిశంశోర్వేదాను పచనం ॥
అహగ్ం పట ॥ అగ్నిమీశే పురోహితం । యజ్ఞస్య దేవమృ
త్విజం । హోతారం రత్నధాతమం ॥ అగ్న ఆయాహివీతయే ॥
గృదానోహన్యదాతయే ॥ సిహూతాసత్పబర్హిషి ॥ శనో దేవి
రభిష్టయ ఆపోభవంతు వీతయే ॥ శంయోరభినవంతునః ॥

నూ॥ అగ్నేత్యం పశ్చాన్యస్యము ॥ శతౌనూత్రం)

శ్లో॥ అధీత్యం బ్రహ్మయజ్ఞు పాణిసయ మతం యథా ।
శాస్త్రానుచూర్యస్య తద్విద్యాద్యద్యథో కం లోక వేదయోః ॥

—వ్యాకరణ శాస్త్రాధ్యయనమ్—

శ్లో॥ వాక్యకారం వరరుచిం । భాష్యకారం పతంజలిమ్
పాణినిం నూత్రకారంచ । ప్రణబోస్మి మునిత్రయమ్ ॥

నూ॥ వృద్ధిరాదైచ్ - అదేవగుణః ॥

—చందశాస్త్రాధ్యయనమ్—

మయరస తజభనలగపమ్మితం । భ్రమతి జగతి వాజ్ఞయంయస్య ।
సజయతి పింగళవాగ శ్చిప్రప్రసాదా ద్వీశుద్ధమతిః ॥ ధీశ్రీస్త్రీం ॥

ఋషీ నాసిక్రేతోత్రే ॥ హృదయ మాలభ్య ॥ ఓం భూః ఓం
భువః - ఓం - సువః ... పవంగుణ ... శుభతిథౌ మమ
బ్రహ్మమేథా సిద్ధిర్భారా చతుర్వేద-పారాయణ ఫలసిద్ధ్యర్థం
నిత్యస్వాధ్యాయ బ్రహ్మయజ్ఞాం దేవర్షి పితృ పితృర్థం ।
దేవర్షి పితృ తర్పణం కరిష్యే ॥ అత్ర బ్రహ్మదయో యే
దేవాః ॥ తాన్ దేవాన్ స్మర్యమామి । సర్వాన్ దేవాన్
స్మర్యమామి ॥ సర్వాన్ దేవగణాన్ స్మర్యమామి । సర్వాః
దేవపత్నీ స్మర్యమామి । సర్వాః దేవపుత్రాన్ స్మర్యమామి
సర్వాన్ దేవ పౌత్రాన్ స్మర్యమామి । భూరేవాన్ స్మర్యమామి
భువరేవాన్ స్మర్యమామి । సువరేవాన్ స్మర్యమామి । భూర్భు
వస్సువరేవాన్ స్మర్యమామి ॥ నీలీభూత్వా ॥ కృష్ణ ద్వైపాయ
నాదయోయ ఋషయః - తాన్ ఋషీన్ స్మర్యమామి తాన్
ఋషీన్ స్మర్యమామి ॥ సర్వాన్ ఋషీన్ స్మర్యమామి ॥ ౧ ॥
సర్వాన్ ఋషిగణాన్ స్మర్యమామి ॥ ౨ ॥ సర్వాః ఋషిపత్నీ
స్మర్యమామి ॥ ౩ ॥ సర్వాన్ ఋషి పుత్రాన్ స్మర్యమామి ॥ ౪ ॥
సర్వాన్ ఋషి పౌత్రాన్ స్మర్యమామి ॥ ౫ ॥ భూర్ ఋషీన్
స్మర్యమామి ॥ ౬ ॥ భువర్ ఋషీన్ స్మర్యమామి ॥ ౭ ॥ సువర్
ఋషీన్ స్మర్యమామి ॥ ౮ ॥ భూర్భువస్సువర్ ఋషీన్ స్మర్య
మామి ॥ ౯ ॥

—కాండరి తర్పణమ్—

ప్రజాపతిం కాండ ఋషిం తర్పయామి ॥ ౧ ॥ సోమం కాండ
ఋషిం తర్పయామి ॥ ౨ ॥ అగ్నిం కాండ ఋషిం తర్పయామి
విశ్వాన్ దేవాన్ కాండ ఋషీన్ స్మర్యమామి ॥ ౩ ॥
సాగం హితీరేవతా ఉపనిషద స్మర్యమామి ॥ ౪ ॥ యాజ్ఞీ
రేవతా ఉపనిషద స్మర్యమామి ॥ ౫ ॥ హన్యవాహం తర్పయామి
విశ్వాన్ దేవాన్ కాండఋషీన్ స్మర్యమామి ॥ ౬ ॥ బ్రహ్మగ్నాన్

స్వయంభువం తర్పయామి ॥ ౭ ॥ విశ్వాన్ దేవాన్ కాండ
ఋషీన్ స్మర్యమామి ॥ ౮ ॥ అరుణం కాండ ఋషిం తర్పయామి ॥ ౯ ॥
సదనస్సతిం తర్పయామి ॥ ౧౦ ॥

ప్రాచీనాపీతి ॥ యమోంగిరస్వా నగ్ని స్వాత్మాగ్నిః కవ్యవా
హన ఇత్యాదయో యే పితరః । తాన్ పితౄన్ స్మర్యమామి
తాన్ పితౄన్ స్మర్యమామి । తాన్ పితౄన్ స్మర్యమామి ॥
సర్వాన్ పితౄన్ స్మర్యమామి ॥ ౩ ॥ సర్వాన్ పితౄగణాన్
స్మర్యమామి ॥ ౪ ॥ సర్వాః పితృ పత్నీ స్మర్యమామి ॥ ౫ ॥
సర్వాన్ పితృ పుత్రాన్ స్మర్యమామి ॥ ౬ ॥ సర్వాన్ పితృ
పౌత్రాన్ స్మర్యమామి ॥ ౭ ॥ భూః పితౄన్ స్మర్యమామి ॥ ౮ ॥
భువః పితౄన్ స్మర్యమామి ॥ ౯ ॥ సువః పితౄన్ స్మర్య
మామి ॥ ౧౦ ॥ భూర్భువస్సువః పితౄన్ స్మర్యమామి ॥ ౧౧ ॥
ఉపపీతి ॥ అనేన నిత్యస్వాధ్యాయ బ్రహ్మ యజ్ఞేన - దేవర్షి
పితృ తర్పణేన భగవాన్ సర్వాత్మకః । శ్రీ పరమేశ్వరస్సు
ప్రీణాతు ॥ చతుస్సాగర పర్యంతం... అహంభో అభివాదయే ॥
అచార్యః ఇదృశస్మహనాన్యధిస్థున్ స్పర్శ్యాకౌప్యహరతి ।
రుద్రాయతంతి చరామేదం నమమ ॥ అపఉపస్మశ్య ॥ అస్య
కర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాది
హోమం కరిష్యే ॥ సృవేణాజ్యమాదాయ

॥
ఓం చిత్తంచ స్వాహా ... జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాంతే ॥
(అత్ర బర్హిస్సుమంజన నరం పరిధి ప్రహరణం కుర్యాత్)

అచన్య । పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అధ్యాయోపాకర్మాంగ
ప్రజాపత్యాది కాండరి పునఃపూజాం కరిష్యే ॥

ప్రాజాపత్యాది కాండమున దేవతాభ్యోనమః । ధ్యానా
వాహనాది భోడభ్యోపచార పునఃపూజాం సమర్పయామి ॥

సూ॥ యజ్ఞేనేత్యుద్ఘాతనం ॥

మంత్రం : యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవాః...సాధ్యాస్సంతిదేవాః ॥

ప్రాజాపత్యాది కాండమున దేవతాభ్యోనమః । యథాస్థానం
ప్రవేశయామి ॥ ఇతి పుణ్యతీరే ఋషీనుద్ఘాత్య ॥ మారు
తనునీత్యను వాక చతుష్టయం జపిత్యా ॥ ఆశిషో వాచ
యిత్యా । ఆచార్యం వస్త్రాదిభిరలంకృత్య । ఆశీర్వాచనం
ప్రాప్య । బ్రాహ్మణాన్ తోషయిత్యా ఆచార్యపురస్కరం
స్వగృహమాగత్య । బంధుభిస్సహ భుంజియాత్ ॥

॥ సమాప్తమ్ ॥

అథ - ఉపాకర్మ నిర్ణయః

శాన్తాంతర్యామి

ఉపాకర్మ చతుర్విధం । అథ్యాయోపాకర్మ । కాండోపాకర్మా
దికం । ॥ తత్ర కాండోపాకర్మాది వ్యాసృత్యర్థ మథ్యాయోపాకర్మ
శుక్తం ॥ (వాక్యమ్) ॥ ఉపాకరణ మోషధౌ జననేసతి, శ్రావణ్యాం
పార్థిమ్యాం కార్యం ॥ తథా ॥

శ్లో॥ ఓషధ్యుత్పత్తౌ శ్రావణ్యాం పార్థిమ్యాం విశేషతః ఇతి । -
శ్రావణే ఓషధ్యుత్పత్త్య భావేపి. భాద్రపద పూర్ణిమాయాం
కార్యం । అత్ర ఉదయాద్యాపిన్యాం పార్థిమ్యాయా
మథ్యాయోపాకర్మ కుర్యాత్ । తథా యోక్తం ।

శ్లో॥ పర్వణ్యుదయచేకుయ్యః శ్రావణ్యాం తైత్తిరీయకాః బహువా
శ్రావణే కేతు సాస్త్రే సామవేదిసః ।

శ్లో॥ శ్రావణే పార్థిమానీతు సంగవ స్పృశితాభవేత్ తదేదాద
యశం గ్రాహ్యాం నాన్యదౌదయికం భవేదితి ॥

పచ॥ అస్మిన్కరితే సంత్రాంతి గ్రహాణ, మలమాస, గురుశుక్ర బౌల్య
వృద్ధత్య మాధ్యం ఆశౌచదర్శయానాం సంప్రాప్తిర్యది ఉపా
కర్మ సకుర్యాత్, తథా. యోక్తమ్ ॥

శ్లో॥ గురుభార్గవ యోర్మధ్యే భాశ్యేవా వార్ధకేపివా తథాధిమాసే
సంసర్పే మల మాసేషుచ ద్విజమ్ ॥ సఖర్యాదాద్యుపాకర్మ ।
కృతం కర్మచ నిష్ఫలమ్ ॥ కించ ॥ - సంత్రాంతౌ గ్రహణే
చైవ మూఢ యోర్ధురు శుక్రయోః ఉపాకర్మ సకర్తవ్యం ।
కృతం కర్మ వినాశకృత్ ॥ మలమాసే నివతీతే । సూత్రకే
మృతకేపివా । గ్రహణే సంక్రమేవాపి । మాధ్యేపి గురు
శుక్రయోః ప్రోషవద్యా ముపాకుర్యాద్ద్రావణే దూషితే

యది. ఆపాకర్ణవాపి కర్తవ్యం । ప్రోషపద్యాంచ దూషితే ॥
 మూగత్రయేపి బోషస్యాన్య ద్రాచ్చనన్యమపికారయేత్ ॥ అర్థ
 రాత్రాదధపాచ్చ త్సకాంతి గ్రహణం యాచా । ఉపాకర్ణ
 సకుర్వీత । పరతశ్చేన్న బోషకత్ ॥ యద్యర్థరాత్రా
 దర్శ్యాచ్చ । గ్రహసంక్రమ ఏవచ । సోపాకర్ణతదాకుర్యా
 ద్రాచ్చనన్యాన్ శ్రవణేపివా ॥

— ఉపాకర్ణానుష్ఠాన విధి: —

అనుపాకర్ణతవేదస్య । కర్తవ్యే బ్రహ్మ యజ్ఞాకే
 వేదస్థానేతు గాయత్రీ । గద్యతేనృత్సముంభవేత్ ॥
 అథిత వేదవిద్యానా ముపాకర్ణ ద్విజవృన్దామ్.
 అభ్యాయాంగ మిదం ప్రోక్షమతి హోవాచభార్గవః ॥

ఓషధ్యుత్పత్తై శ్రావణ్యా పార్థమస్యాన్ విశేషశః ॥
 వషసం కర్ణ కుర్వీత అవిచార్యంచ తద్దినే నవ్యాంచాథ తటా
 కేవా । స్వాత్వా సంధ్యాదికక్రియాంకృత్యాగురుస్సశిష్యశ్చ
 వినాఽగారే విశేషశః ॥ అశ్వత్థస్య సమీపేవా । కుర్యాదధ్య
 యసం ముఖం నతినం వాపయిత్వాథ గత్వాస్వాత్వానవీజితే
 కాశీన మేఖలాదండా నుపవీతా జనేపిచ । భారయేతు నవా
 నస్త్రత్ర । శర్ణానృపునిగ్మితేత్ ॥

తైరిం కర్ణ సకుర్వీత । చౌళాత్పర మృతుశ్రయే తథోపనయ
 నాదూర్ఘ్న ముపాకర్ణ వివాశ్లోచిత్ పైదేశగర్భణితు ప్రాప్తే
 తాలదోషం నచింతయేత్ । పద్యః తైరిం ప్రకుర్వీత । మాతా
 పిత్రోర్బ్రుతౌతథా వర్ధాయానా ముపాకర్ణ కుర్యాత్కాతే
 ఽపరహ్మకే ॥ పూర్వాహ్నేతు విసగ్నస్యా దితివేదవిదోవిదుః ॥
 ప్రాణనాయయ్య సఙ్కల్ప్య । పుణ్యానాం వాచయేత్తథా । ఋషి
 పూజా తర్పణంచ వహ్ని సంస్థాపనం క్రమాత్ । ఆజ్యహో

మ । నవర్షణాం ప్రాహసత్యాది కాండకైః । చత్రస ఆజ్యా
 హుతయస్తేనై సుత్వాజ్య మిశ్రితైః తిలాంగావ శ్రియంచైవ
 తిలాశోచైరస్య శ్రీశ్చైవై ప్రాణవా క్షుద్ధిరోత్తిష పృథివాన్
 పశ్య శబ్దః ॥ మనోవ్యక్తశ్చ ఆత్మామే అంతరాపరమాత్మనే
 యుధేఘృత్తి వివిత్సృచ ఋగ్విధాన కషాత్కమః । ఘృత్తిపాసా
 మన్నమయ మంత్రనామాని చోచ్చరేత్ ॥ ఉపవీతాని హు
 త్యాగ్నా । ఋషిభ్యశ్చ సమర్పయేత్ ॥ దాతవ్యాని ద్విజే
 భ్యశ్చ । స్వయం భారణ మేవచ । తతస్తు మేఖలాంధృత్యా
 తత స్వధ్యయనం పరేత్ । జయాది హోమః కర్తవ్యః । పునః
 పూజాంచ కారయేత్ । ఋషీన్ పుణ్యాజితేదద్యా దేవముత్స
 ర్జనం క్రమాత్ ॥ ఋషీణా మర్చనం సర్వం కర్తవ్యంహి నివీ
 తినా ॥ “నివీతం మనుష్యాణాం ప్రాచీనావీతం పితౄణా ముప

వీతం దేవానాం” ॥ ఇతి శృతేః ॥

స్నానేచా వాహనేచైవ । తర్పణేపితౄశ్చైవచ । ఉద్వాసనక్రియా
 యాంచ । ద్విత్వీయా పరికీర్తితా ॥ అన్నదానే నమస్కారే
 చతుర్థీ హోమ ఏవచ । వస్త్యాచైవా సనందద్యాచ్యేపాస్యం
 బుద్ధయస్మృతాః । దేవానాం తర్పణం హోమం । బలికర్మచ
 భోజనం అర్చనం మార్జనం కుత్వాదేవతీరేన సర్వదా । ప్రాగ
 గ్రేషు సురాంశ్చైవ । మనుష్యాంశ్చైవ మధ్యతః పితౄంస్తు
 దక్షిణాగ్రేషు చైకద్విత్తిజలాన్ జలీన్ ॥ తదుక్తమ్ ॥ ఏకైక
 మంజలిం దేవాః । ద్వాద్యౌతు సనకాదయః । అశ్వంతిపితర
 ప్రిన్ ప్రిన్ ప్రియశ్చైకైక మంజలిమ్ ॥

శ్లో ॥ ప్రజాపతిం సోమమథాగ్ని విశ్వవిష్వత్రయం చాపిచ హవ్యవాహం
 విశ్వాంధ్యయంభూః పునరేవ విశ్వాంస్తతో యశ్చాన్వై సదస్ససీంచ

శ్లో॥ మన్వాజ్యహోమాన్ కృత్యాధతిలాన్ హుత్యానివత్తణః
సక్రాంస్థిల ప్రహోదితాన్తిలాన్త్యాది మంత్రకైః ॥

శ్లో॥ విముచ్యతే పురాణైశ్చ సుమస్తపాతకర్మిణః ।
శ్రియం బలాది సంపదం । లభేతహోమకృత్సదా ।

శ్లో॥ స్మృత్యర్థసారాశ్చ । గృహ్యభాష్యే వేదాదయోవ్యత్యక్తౌ
సిద్ధాః । అగ్నిం త్యజేత్సో యజస్తోగ్న ఆయాహ్యోశం
సఋహోచతప్రః ॥ ఏతే వేదాదయః ॥

శ్లో॥ వేదప్రతేషు చత్యుషు । తత్తైవోత్పరనేషుచ । ఉపాకర్మణి
తద్వచ్చ । స్వప్రకృత్యదసస్పృతిః ॥ యదగ్నిస్సదసస్పృతి స్సాగ్నిర్
కర్మణి చోదితః । స్వప్రకృత్యోమ ఇత్యేవం । తివిధః కర్మభే
దతః ॥ - యదస్యస్విప్రకృత్యోమో । హ్యహృతీనామనంతరం
పదసస్పృతి రగ్నిశ్చ । ప్రథానాహుత్యవంతరం నామోపాకర్మ
స్సానేషు । ప్రతేషుచ సమాపనే । బ్రాహ్మణాన్ భోజయే
దంతే । వాచయేదా శిషస్తథా । ప్రతేషు సువనేషైః । తథా
వాధ్యయనే మఖే । పరిధి ప్రహృతిం కుర్యాదేషకార్యం
విద్యతే ॥

శ్లో॥ కర్మస్వావధి మభ్యేషు । ప్రతేషుచ చక్రవృష్టి ॥ ముఖా
హుతిరవశ్యంహి । సర్వావార్యైస్తునివిచ్చితః ॥ తథా ॥ ఉత్పర
నోపాకరణప్రతేషు । ఘృతేషకార్యాగ్ని ముఖాహుతిస్సాన్త్యే ॥
॥ ఇతి ॥

— బ్రహ్మ యజ్ఞోపదేశ ప్రకారః —

అథ : విద్యుదసి । విద్యమే । పాపానం । ఋతాత్ । సత్యం ।
ఊహేమి । హస్తావనిజ్య । త్రిరాచామేత్ । ద్విః పరిమృజ్య ।
సకృత్ । ఉపస్మృత్య । యత్సవ్యం । పానిం । పాదా ।
ప్రాక్షతి । శిరః । చతుషీ । నాసికే । శ్రోత్రే । హృదయం ।
అలభ్య । దర్భాణాం । మహత్ ఉపస్థీర్య । ఉపసంకృత్యా ।
ప్రాజానీనః । స్వాధ్యాయం । అధీయత ॥ అపాంవై । ఏష-
ఓషధీనాం । రహాయద్రాభిః । సరసమేవ । బ్రహ్మకురుతే ।
దక్షిణోత్తరా । పాణిపాదా । కృత్యా । సపవిత్రా । ఓమితి ।
ప్రతిపద్యతే । ఓంఋహో అక్షరే ॥ పరమేవ్యోమన్ । యస్మిన్
దేవాః । అధివిక్త్య । నిషేదుః । యస్తస్మవేద । కిమృచా ।
కరిష్యతి । యథత్విద్విదుః । తథమే । సమాసతే ॥—ఓంభూః
తత్సవితుర్వరేణ్యం । ... పరోరజసిసావదోం ॥ —
ఇశేత్యా ॥ ఊర్జేత్యా । వాయవస్థి । ఉపాయవస్థి । కేనోవః ।

సవితా ప్రార్థయతుః । శ్రేష్ఠతమాయః । కర్మణే । ఆప్యాయధ్వం ।
 అఘ్నియా । దేవభాగం ఊర్జస్వతీః । సయస్వతీః । ప్రజాపతీః ।
 అనమూవాః । అయత్యైః । మానః । సైనభిశత । మాఘశ
 గ్ సః । రుద్రస్య । హేతిః । పరిహోవృణక్తు । ధృవాఅస్మిన్ ।
 గోపతౌస్యాత । బహ్వీః । యజమానస్య । పశూన్వాహి ।
 ఇమే । త్రిచత్వారిగంశత్ ॥ -
 బ్రహ్మగంధతం । తన్నే । జన్వతం । క్షత్రం । సంధతం ।
 తన్నే । జన్వతం । ఇషగ్ం సంధతం । తాంమే । జన్వతం ।
 ఊర్జగ్ం సంధతం । తాంమే । జన్వతం । రయిగ్ం సంధతం ।
 తాంమే । జన్వతం । పుష్టిగ్ం సంధతం । తాంమే జన్వతం ।
 ప్రజాగ్ం సంధతం । తాంమే । జన్వతం । పశూన్ సంధతం
 తాంమే । జన్వతం ॥ సుతోసి । జనభాః । దేవాన్యైః । శుక్ర
 పాః । ప్రణయంతు । సుపీరాః । ప్రజాః । ప్రజనయన్ ।
 పరిహి । నమోబ్రహ్మణే । భారణంమే అస్తు । అనిరాశరణం ॥

ధారయితా । భూయాసం । కర్మయోః । శ్రీతం । మాచ్యోధ్వం
 మమానుష్యుటం । ఋశంతఃః । సత్యంతఃః । శ్రీతంతపః ।
 శాంతంతపః । దమస్తపః । శమస్తఃః । దానంతపః । యజ్ఞం
 తపః । భూర్భువస్సుపః । బ్రహ్మతత్ । ఉపాస్యే । తత్తపః
 యథాన్యక్షస్య । సంపుష్పితస్య । దూరాద్దంధోవాతి । ఏవం
 పుణ్యస్య । కర్మణః । దూరాద్దంధోవాతి । యథాస్థిధారాం ।
 కలేపహితాం । అనశ్రామే । యమ్యవేయుకే । హవా । విహ్వ
 యిష్యామి ॥ కర్మం పతిష్యామివాతి । ఏవమమృతాత్ । అత్యా
 వం । జగుచ్ఛేత్ ॥
 సహనానవతు । సహనాభునక్తు । సహవీర్యం । కరవావహై ।
 శేషస్త్రినా । అధీతమస్తు । మూర్చిద్విషావహై । ఓం శాంతిః । శాంతిః ।
 శాంతిః । అనాం । వృక్షస్య । శేరివా । కీర్తిః । పృష్ఠం । గీరే
 రిస । ఊర్జస్య సగ్రతః । వాజినీనసు । అమృతమస్మి । ద్రవిణం

సవర్చనం | సుమేధాః | అమృతోక్షితః | ఇతి | త్రిశంకోః |

వేదానువచనం || అహంషత్ || —

అగ్నిమీశే | పురోహితం | యజ్ఞస్య | దేవం | ఋత్విజం |

హోతారం | రత్నధాతమం | అగ్నాయాహి | వీతయే |

గృణానః | నావ్యవాతయే | నిహోతా | సత్పిబర్హిషి ||

శంసోదేహిః | అభిష్టయే | ఆహోధవంతు | వీతయే | శంయోః |

అభిప్రవంతునః | ఓం భూర్భువస్సునః | సత్యంతపః | శ్రద్ధా

యాం | జహోమి | సమోబ్రచ్యతే | సమోఅసు | అగ్నయే

సమః | పృథివై | సమఃపదధీభ్యః | సమోవాచె | సమోవా

చస్పతయే | సమోవిష్టవే | బృహతే | కరోమి ||

ఓం శాంతిః | శాంతిః | శాంతిః || వనం | తి || ఓం ఓం ఓం || వృష్టి

రసి | వృశ్చమే | పాప్మానం | ఋతాత్ | సత్యం | ఉపాగాం ||

అతాస్మత్పూత పరంపరాయాం ఋత్వామూధర్మవేదానాం |
శిక్షావ్యాకరణాదీనాం, ఆద్యవాక్యాధ్యయన రీత్యా కేవల స్మారై

శ్లోత్యాగామసి సాంక వేదాధ్యయన ఫలప్రాప్తి రూపాఽపూర్వ
సంపాదనాగ్ధం తత్పదతిరవలంబితేతి నిశ్చిత్య - తావత్ప్రకారాను
సరణం గ్రంథ క్రమే నిబద్ధమ్ || అపిచ ||

సమాప్తాః

“తత ఆచార్యప్రముఖా దశేష్వానీనో దర్శన్ భారయమా
ణాః వేదస్యాదితత్త్వతురోఽపరాధ్యానిను వాతానధీయారక్ || ఇతి ||
సూత్రీయః పది రిప్యానస్యకీత్యనువాక చతుష్టయ మపి స్వీకృతమ
స్మద్యాతే నితీ ప్తమ్ ||

— చతురోఽనువాకాః —

1. ఇషేత్వోర్జ్జేత్వా వాయవస్థా పాయవస్థ దేవోపస్థవితా ప్రార్ప
యతు క్రేష్ఠతమాయ కర్మణ అపాయధ్యమఘ్నియా దేవ
భాగమూర్జ్జస్వతీః పయస్వతీః ప్రజాపతీరసమీవా అయత్నై
మావ స్సేవతతమాఘశక్ సోరుద్రస్య హేతిః పరివోష్యణక్తు
ద్రువా అస్మిన్ గోపతౌప్యాత బహిర్వర్జమానస్య పశూ
న్వాహి ||

2. యజ్ఞస్య ఘోషదసి ప్రతుష్టగ్గంఠః ప్రతుష్టా అరాతయః
ప్రేయమగాద్దివదాబరోహి రప్యమనునాశ్చ తాస్యైదయావిరహ్ని

తతవహంతి కవయః పురిస్తా దేవేభ్యో జష్టమిహుబర్హిరా
 సదే దేవానాం పరిషూతమసి వర్షవృద్ధమసి దేవబర్హిర్యాత్వా
 న్యజ్ఞాతిర్యక్వర్వతే రాధ్యాస మాచ్ఛేత్తాతై మారిషం దేవ
 బర్హిశ్శతవల్శం విరోహసహస్రవల్ శాః ॥ ౧ ॥ వివయగ్ం
 రుహేమపృథివ్యాస్సంపుచః పాహి సునసంభృతాత్వాసంభరా
 మృదిత్యైరాస్మానీంద్రాజ్యై సన్నహనం పూషాతేగ్గంధిం
 గ్రధాతు సతేమాసాదింద్రస్యత్వాబాహుత్వా ముద్యచ్చే
 బృహస్పతే రూర్ధ్వాహరా మ్యుర్వర్గంతరిక్ష మన్విహి దేవంగ
 మమసి ॥

8. శుంధధ్వం దైవ్యాయ కర్మణే దేవ యజ్ఞాయై మాతరిశ్వనో
 ఘర్మోఽసి ధ్యారిసి పృథివ్యసి విశ్వధాయాలసి పరమేణా
 మ్నాద్భగ్ంహస్వ మాహ్వర్వసూనాం పవిత్రమసి శతధా
 రం వసూనాం పవిత్రమసి సహస్రధారగ్ం హుతస్త్వో
 హుతోద్రహ్నోఽగ్నే బృహతే నాశాయ స్వాహా ద్యావా

బృహిభ్యాగ్ంసా విస్వాయుసా విశ్వవ్యాసా విశ్వకర్మా
 సంస్పృచ్య ధ్వమృతా వశీకూర్కిశే ర్భధుమత్తమా మంద్రాధన
 స్వనాతయే సోమేన త్యాతన చీద్రాయ దధి విజ్ఞహవ్యగ్ం
 రక్షస్వ ॥

4. కర్మణేవాం దేవేభ్యశ్శకేయం వేషాయత్వా ప్రతుల్యగ్ం
 రక్షః ప్రతుల్యహ అరాతయోధూరసి ధూర్వధూర్వగ్ంసంధూర్వ
 తంద్రోఽస్మాగ్ ధూర్వతీతం ధూర్వయం వయంధూర్వా
 మస్మం దేవానామసి సన్నీతమం పవిత్రమం జన్మతమంవహ్ని
 తమం దేవహూతమ మహుతమసి హవిర్దానం దృగ్ం హస్వ
 మాహ్వరిత్రస్యత్వా చతుషా ప్రతేమాథే ర్యాసఃవిత్తా
 మాత్వా ॥ ౧ ॥ హిగ్ంసిషమురు వాతాయ దేవస్యత్వా
 సవితుః ప్రవశ్యేనోర్యాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యామగ్నేయే
 జాప్తం నిష్పామ్యగ్నేహ మాభ్యామిదం దేవానా మిదమున
 నిష్పాన్యాత్యై త్యాగారాత్యై సవరణివిభ్యవం వైత్వానరం

జ్యోతిర్ద్విగ్ం హంతాం దుర్యాద్యావా పృథివ్యో దుర్వంతిక్ష
మన్విహ్యదిత్యాహ్యస్త్యసన్తే సాదయామ్యగ్నే హవ్యగ్ం రక్షస్వ
॥ ౨ ॥

— సమాప్తః —

ఉపాకర్మోత్పరస ప్రయోగః

సూ॥ శ్రావణ్యం పౌర్ణమాస్య మచేన ప్రతాకేణ । తైహ్యం ।
పౌర్ణమాస్యం । పూర్వాహ్నేహ్యుత్పరసం కుర్యాత్ ॥ —
ఆచమ్య । పూర్వోక్త ... శుభలిథా । తైహ్యం పౌర్ణ
మాస్యం ॥ అధితావాంఛం దసాగ్ం । సవీర్యత్యాయ ।
అధ్యాద్యాత్పర నాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ సదంగశ్చేన
తదాదా శుభ్యర్థం స్వస్తి పుణ్యాహ వాచనం కరిష్యే ।
ఆదౌ నిర్వేషున పరిసమావాప్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి
పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణానాంత్యా గణాధిగ్ం హవా
మహే । ... స్వస్తి సంబాధేష్వభయన్తి అస్తు ।
శుభగ్ం శుభమ్ ॥ —

ఆచమ్య । శుభలిథా । తైహ్యం పౌర్ణమాస్యం । అధితానాం
ఛందసాగ్ం । సవీర్యత్యాయ ॥ అధ్యాద్యాత్పర నాఖ్యం కర్మ
కరిష్యే ॥ — తదంగ ప్రాజాపత్యా దినవర్ష్యావాహనం

కరిష్యే ॥ ఇత్యాది తతః తురనువాకాభ్యయనం వినా సర్వం
ఉపాకర్మనకుర్యాత్ ॥

ఉపశ్రమోత్పరసయోగస్యః । ఆచార్య ఆపుత్యమహాప
గాసు । సంతర్ప్యవార్యం జలిభిర్గుసీంస్తానేభ్యస్త హోష్యం
సదనస్మరించ ।

శ్లో॥ కేంద్ర్యం విశ్వాంశ్చ నిషత్స్వయంఘం । హుత్వా ముఖాంతే
నదసస్మరించ । ఆద్యానువాకాం శ్చతుగోపరార్థ్యా సధీయతే
తత్రతతో జయాది.

శ్లో॥ చతుప్రధానే వ్యఖలేషు కర్మసు
ప్రధానకర్త్యా చ్చరుణా ముఖాహుతిః ।
ఉత్పరశ్చ పాకరణ వ్రతేషు
ఘృతేన కార్యాగ్ని ముఖాహుతి స్సాన్యత్ ॥

శ్లో॥ ఆవాహనాసనే పాద్యమర్ఘ్య మాచమనీయకం ।
స్నాన పహ్లోపహితాని త్యర్చనం తదనంతరం ॥

శ్లో॥ గంధః పుష్పం తథా ధూపదీప నైవేద్యమేవచ ।
తాంబూలంచ తతో దద్యాద్విదిధి వత్తర్పయేద్వషీన్ ॥

శ్లో॥ వాగ్వింజలిభిరేతాంస్తు తతో సత్వావిసర్త యేత్ ।
ముష్టిణా మర్చనం సర్వం కర్తవ్యం హివివీతినా ॥

శ్లో॥ అధ్యాయా నాముపాకర్మ కుర్యాత్పాశేఽపరాహ్ణికే ।
పూర్వాహ్నేతు విసర్గస్యా దితివేదవిదోవిదుః ॥

॥ సమాప్తమ్ ॥

ప్రాజాపత్య ప్రత ప్రయోగః

- శ్లో॥ అగ్నివయేచ్య నిధినత్తత్తాగ్ండ మథాపరం
ఆత్మిరసం వత్సరాంత ఏవమేవహి కారయేత్ ॥
- శ్లో॥ మగ్నానవాధమానేవా | పక్షేవాధపరే హవి |
ఆత్మదుత్సరసం కుర్యాద్విధ్యుక్తై నైవ మార్గతః ॥
- శ్లో॥ శ్రావణ్యాంప్రావృషద్యాంవా | వైశాఖ్యాంవాధవా ద్విజః |
ఆపన్నోద్వాహ ఆర్హవా | ఆఽదిస్వయమేనవా ॥
- శ్లో॥ ఏకతం తేణవా కుర్యాత్ | ఏతద్వత్ చతుష్టయం ॥
గోదానాదీని కర్మాణి | వివాహాత్కూర్వవాసరే ॥
- శ్లో॥ ఏక తంత్రేణవా కుర్యాత్ | ఇతి వేద విదో విదుః
వటోశ్చ కేశవ పవం | త్రేతేషాత్సర్వ నేమచ |
వదంతి కేచిత్సామ్యఖ్య ప్రత ఏవేత రేషున ॥

— ప్రాజాపత్య ప్రత ప్రయోగః —

ఉదయగ్నే పూర్వాహ్నే, ప్రాజాపత్య ప్రతే సద్యాం వపన
పూర్వకం - స్నాత్వాచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభ
తిథౌ మమ శిష్యస్య ప్రాజాపత్య ప్రతాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ
స్తదం గత్యేన తదాదౌ శుభ్యంతం ... స్వస్తి పుణ్యాహ
వాచకం కంక్షే ॥ ఆదౌ బ్యోమేన పరిసమావాప్యంతం శ్రీ
మహా గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణానాః శ్యా...

స్వస్తి సంబాధేవ్యధయన్ అస్తు శుభగం శుభమ్ ॥

— అథ - వేదప్రత ప్రక్రియా —

పాశ్యమ్ ॥ వేదప్రతాసతు, వేదాంగత్వాన్నియతాని బ్రహ్మచారిభి
రవశ్య కార్యాణి ॥ తదాక్షమ్ ॥

శ్లో॥ వేదప్రతాదికానాదా ప్రారభేదుత్తరాయణే యావత్సంవత్స
రాంతస్తు ॥ తాఽచ్చరణ మిష్యతే ॥ ఇతి శ్రీధరీయవచనాత్తే
హం వేదాంగత్వం సువ్యక్తం ॥ అత ఏన వినాహానపేక్ష త్యే
త్వధీతనే దేన తాని కార్యాణి | అనధీతస్యతుసనియమః |
వేదాధ్యయనా భావే ఉపాఠ్యవత్ ॥

శ్లో॥ అధీత వేదవిద్యానా | ముపాకర్మ్యజన్మనాం అధ్యాయంగ
మిదం ప్రోక్షమితి హోవాచ భార్గవః ॥ ఇతి ॥ ప్రతీసం వాప
యిత్యాంధగత్యాస్మాత్సా నదిజలే కాపీన మేఖలా దండా
నుపవీతాజనేపిచ భారయేత్తునవాస్మత్ర | జీర్ణాన్యపు వినిశ్చీ
పేత్ అథ వేద వ్రతానాముదగయనాది కాలః ॥

శ్లో॥ అథోదగయనాదుక్తకాలే వేద వ్రతానిచ | స్నానాదిదిర్ఘ
భుక్త్యన్నం కర్మ తంత్రం సృధక్ సృధక్ ॥ సభవేన్మృఖ్యకాల
స్యాద్ధౌగణే సంకల్ప ఇష్యతే ॥ శ్రావణ్యాం హైక తంత్రేణ |
కుర్యాద్వ్రత చతుష్టయం | వేదప్రతేషు చతుర్షు విధివత్సృజ
యేద్యక్షిన్ ॥ వార్యజలిభిర్నైతాన్ ॥ పూజంతే తర్పయే
ద్వ్రతి ॥ యస్మిన్ ప్రతే చతుర్వేషు | తర్పణే | చోదితాశ్చ తే
ఋషయః కీర్తితా హోమే | యే చైవం మునిసత్తుః ॥

శ్లో॥ ప్రాజాపత్యాది సూక్తైశ్చ చతుర్భ్యోధివ్రతకమాత్ ॥
వాక్యకృపాచ తత్రాపి | హుత్వావైవ వదాహుతీః ॥

శ్లో॥ సదసస్పతి మంత్రేణ | శిష్టకృజాహుయాత్తతః |
సదసస్పతి ర్వితీయ ఇతి సూత్రాచ్యతుర్వసి |
సమాప్య విధివత్త్ర | తంత్రకేవం యథాకమమ్ ॥

అచార్యశిష్యుణ సహ ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త.....
శుభతిథౌ ధర్మః త్వి సమేతస్య (మమ) ఉపాత్త ముత్తతయ
ద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం (అముఖ గోత్రం) యజ్ఞ
శర్మాణం (మమ) శిష్యం ప్రాజాపత్య వ్రతేన కర్మణా సంగ్
స్కరిష్యే ॥

సూ॥ ప్రాజాపత్యవ్రతం చరిష్యామితి శిష్య వాచయిత్వా ॥ తతః
కాపీన వస్త్ర కటిసూత్ర యజ్ఞోపవీత మేఖలాణన దండాన్
వాన్ సత్సంక్రేణ యథార్హా ధృత్వా । పురాతనాస్పరి
త్యజ్య-అచమ్య । పూర్వోక్త... శుభతిథౌ ప్రాజాపత్య
వ్రతాంక ప్రాజాపత్యాది మద్రుష్యావహనం కరిష్యే ॥
ప్రాగ్నేతే మంటపమాసాద్య ॥ — ఫల పుష్పాక్షతహిరణ్యవి
గృహీత్వా । నివీళిభూత్వా ॥ ప్రాజాపత్యాది మద్రుష్యా
వహనం ॥

1. ప్రజాపతిం కాండ ఋషి మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥
2. సాగ్ం హి తీరేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥
3. యాజ్ఞకీరేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥
4. వాసుదేవేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥
5. బ్రహ్మణ్యగ్ స్వయంభువమావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥

6. సదసస్పతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ స్థాప
యామి సదసస్పతి మిదమర్చ్య మిదంపాద్యమిద మాచమనీయం ॥ ప్రాజా
పత్యాది వద్రుషి దేవతానాం షోడశోపచార పూజా ॥ ప్రాజా
పత్యాది వద్రుషి దేవతాభ్యోనమః ప్రాణప్రతిష్ఠాపన ధ్యానా
వాహనాది షోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥ ఉపవీతి ॥

— ప్రజాపత్యాది వద్రుషి తర్పణమ్ —

పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం
ప్రాజాపత్యవ్రతాంక ప్రాజాపత్యాది వద్రుషి తర్పణంకరిష్యే
నివీతీ భూత్వా । ఉపవీతమంగుస్తాభ్యాం పరిగృహ్య ॥ —

1. తిలాక్షతోదళేన - ప్రజాపతిం కాండఋషిం తర్పయామి । -
ప్రజాపతిం కాండఋషిం తర్పయామి ॥
2. సాగ్ం హి తీరేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౨ ॥
3. యాజ్ఞకీరేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౨ ॥
4. వాసుదేవేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౨ ॥
5. బ్రహ్మణ్యగ్ స్వయం భువం తర్పయామి ॥ ౨ ॥
6. సదసస్పతిం తర్పయామి ॥ ౨ ॥ ఉపవీతి ॥ అనేన ప్రాజాపత్యాది
వద్రుషి తర్పణేన భగవాన్ పర్యాత్మకః శ్రీ పరమేశ్వర
స్మప్రీణాతు ॥ ప్రాజాపత్యాది మంత్రహవనం ॥ అచమ్య -
పూర్వోక్త శుభతిథౌ శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ప్రాజా
పత్యాది మంత్రహవనం కరిష్యే ॥ — అగ్నేరుపసమాధానా
ద్యాజ్యభాగాంతే ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణీ - చత్వారి ॥ పంచతి
పంచావస్థీనాం ॥ ఓం అగ్నయే స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం

నమమ ॥ ఇతి ముఖాహుతిం హుత్యా ॥ అన్యైరభ్యే ప్రతినిజా
హోతి ॥ సవీతిభూత్యా ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్యారి -
పంచైతి సంహవనీనాం ॥ —

మంత్రం : 1) ప్రజాపతయే కాండమువయే స్వాహా ॥ ప్రజాపతయే
కాండ మువయ ఇదం నమమ ॥

2. ప్రజాపతేన త్వదేతాస్యస్యో విశ్వజాతాని పరితాబభూవ ।
యతాహున్తే జహుమస్తస్మా అస్తు వయగ్న్ స్వామ పతయో
రయోణాగ్ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥

3. రయోణాం పతిం యశతం బృహంత మస్మిన్ భరేనృతమం
వాజసాతౌ । ప్రజాపతిం ప్రథమజా మృతస్య యజామదేవ మధి
నోబ్రవీతు స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥

4. ప్రజాపతేత్వం సధిపాః పురాణో దేవానాం పితా జనితా
॥ ప్రజానాం । పతిరిశ్వస్య । జగతః పరస్మా । హవిరో దేవ
విహవే జహుస్వాహా ॥ — ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥

5. గవేమగోశాః ప్రదితోదిశశ్వ । పరావహోవివత ఉద్యతశ్వ ।
ప్రజాపతే విశ్వస్వజేవధస్య ఇదంహ దేవ ప్రతిహర్య హవగ్న్
స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥

6. ప్రజాపతిం ప్రథమం । యజ్ఞయానాం దేవానామగ్రేయజతం
యజధ్యం । సనోదదాతు ద్రవిణగ్ం । సువీర్యగ్ం రాయ
స్వృచం । విద్యతు నాభిమన్య స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం
నమమ ॥

7. యోరాయ ఈశే శతదాయ ఉక్త్యయః పశూనాగ్ం రక్షితా
విష్టితానాం । ప్రజాపతిః ప్రథమజాబుతస్య । సహస్రధామా
జవతాగ్ం హనిర్న్ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥

8. సాగ్ం హితిభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా ॥ సాగ్ం
హితిభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥

9. యాజ్ఞకీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా ॥ యాజ్ఞకీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥

10. వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా ॥ వారుణీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమః ॥
11. బ్రహ్మణే స్వయం భువేహా ॥ బ్రహ్మణే స్వయంభువ ఇదం
నమః ॥
12. సదసస్త్రి మద్భుతం త్రియమింద్రస్య కామ్యం । సనిం మేధా
మయా సిషన్ స్వాహా ॥ సదసస్త్రియ ఇదం నమః ॥ ఉపవీతి ॥
- ॥ తతః శిష్యః ప్రత్యుత్తాయ ॥

— ఉపస్థానమ్ —

మంత్రం : 1. అగ్నే వ్రతపతే కాండమువిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతం
చరిష్యామి । తచ్ఛక్తేయం తస్మైరాధ్యతాం ॥

2. వారుణోవ్రతపతే కాండమువిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతం చరి
ష్యామి తచ్ఛక్తేయం తస్మైరాధ్యతాం ॥

3. ఉదిత్యవ్రతపతే కాండమువిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతం చరి
ష్యామి తచ్ఛక్తేయం తస్మైరాధ్యతాం ॥

ఇత్యగ్నిపురోగాశ్చ తస్మాదేవతా ఉపిత్తివంతే ॥

ఇధ్యుస్సహనాన్యశ్చిస్సగ్గస్మశ్య ... జయోదిహోమం
కరిష్యే ॥ సువేణాజ్యమాదాయ ॥ ఓం చిత్తంద స్వాహా ॥
చిత్తాయేదంనమః ॥ ... జయోది బ్రహ్మ వివిర్జనాంతే ॥
అత్రేవకార్యం వినాపరిధి ప్రవారణం కుర్యాత్ ॥

— పునః పూజా ఉద్వాసనం చ —

ప్రాజాపత్యాది వ్రదుపి దేవతోద్వాసవ సమయే పునః
పూజాం కరిష్యే ॥

ప్రాజాపత్యాది వ్రదుపి దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది
లఘు పూజాం సమర్పయామి ॥ యజ్ఞేన యజ్ఞ మయజంత... ॥

స్వాధ్యాయస్సంతే దేవాః । ప్రాజాపత్యాది వ్రదుపి దేవతాభ్యో
నమః యథాస్థానం ప్రవేశయామి ॥ - ఇతి ఋషీనుద్వాసన్య
తదంగ మాభ్యుదయికం కర్మాణః పుణ్యాహవాచనం కుర్యాత్ ॥
సంవత్సరే పర్యవేతే ॥ ఓం కర్మణః పుణ్యాహం భవంతో
బృహంతం ... శుభగ్ం శుభమ్ ॥ —

— ఇతి ప్రాజాపత్యవ్రతమ్ —

— ప్రాజాపత్య వ్రతోత్పరసమ్ —

అచన్య - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ । ధర్మవస్థీ సమేతస్య ।
మమోపాత్త నమస్త ముతితయ ద్వారా సరిమేశ్వర
ప్రీత్యర్థం మమ శిష్యస్య ప్రాజాపత్యవ్రతోత్పరసాఖ్యం కర్మ
కంష్యమూల సదం X త్వేన తదాదా । శుభ్యర్థం వృధ్యర్థం

శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజ్ఞనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహ
వాచనం కరిష్యే || ఆదా నిర్విఘ్నేన పరిసమాపాద్యర్థం || శ్రీ
మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే || ఓం గణానాం త్యాగణప
తిగంహవామహే ... స్వస్తి సంబాధేష్వభయనో అస్త
శుభగ్ం శుభమ్ ||

అచమ్య - పూర్వోక్త - శుభతిథా - ధర్మపత్ని సమేతస్య
(మమ) ఉపాత్త దురితక్షయ ద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర
ప్రీత్యర్థం । ఇమం శిష్యం ప్రాజాపత్యవ్రతోత్పన్ననేన కర్మణా
సగ్గస్కరిష్యే || ప్రాజాపత్యవ్రతోత్పన్నం చరిష్యామి || ఇతి
శిష్యం వాచయిత్వా || ప్రాజాపత్యవ్రతవత్ పూజా తర్పణ
హోమంచ కుర్యాత్ || ఉపస్థాన మంత్రేష్వయం విభేదః ||

మంత్రం : 1. అగ్నేప్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రత
మచారిషం తదశకం తన్నేరాధి ||

4. వాయోప్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రతమచారిషం
తదశకం తన్నేరాధి ||

8. ఆదిత్యప్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రతమచారిషం
తదశకం తన్నేరాధి ||

4. వ్రతానాం ప్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రత మచా
రిషం తదశకం తన్నేరాధి || ఇత్యేన్న పురోగాశ్చతప్రాదేవతా
ఉపతిమంతి || శేషం పూర్వవతుర్భూత్ || ఇతి ప్రాజాపత్య
వ్రతోత్పన్నమ్ ||

— అథ సామ్యవ్రత ప్రయోగః —

నూ || ఉదగయనే పర్వణి పూర్వజ్ఞే పుణ్యనక్షత్రే పూర్వాహ్నే
శేశశ్శశురోమ నఖాని వాపయిత్వా । సద్యాం సాత్వా ||
అచమ్య । ఆచార్య శిష్యేణాసహ ప్రాణానాయమ్య ||
పూర్వోక్త ... శుభతిథా ధర్మపత్ని సమేతస్య మమోపాత్త
దురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం మమ శిష్యస్య
సామ్యవ్రతాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః ... స్వస్తి పుణ్యాహ
వాచనం కరిష్యే । ఆదా నిర్విఘ్నేన పరిసమాపాద్యర్థం శ్రీ
మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ||

ఓం గణానాం త్యాగణపతిగ్ం ... శుభగ్ం శుభమ్ ||

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథా ధర్మపత్ని సమేతస్య
మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం
(అముక గోత్రం) యజ్ఞశర్కాణ మిమం శిష్యం సామ్యవ్రతేన
కర్మణా సగ్గస్కరిష్యే || సామ్యవ్రతం చరిష్యామి || ఇతి
శిష్యం వాచయిత్వా ||

నూ || కాపీన వస్తు కటిన్మాత్ర యజ్ఞోపవీత మఖిలాజన దండాన్న
వాన్ తత్సంప్రేణ యథార్హంత్యత్వా । పురాతనాన్పరిత్య
జేత్ ||

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ । శ్రీ పరమేశ్వర
ప్రీత్యర్థం । సామ్య ప్రతాంగ సోమాది వక్షుషాన్వాహనం
కరిష్యే ॥ ప్రాక్షాతే మంటపమాసాద్య ॥ నివీతీ భూత్వా ॥ ఫల
పుష్పాక్షత హిరణ్యాని గృహీత్వా ॥

1. సోమంతాండుఋషిమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
 2. సాగ్ం హితీకేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
 3. యాజ్ఞకీకేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
 4. వారుణీకేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
 5. బ్రహ్మణ్యోగ్ స్వయంభువ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
 6. సదసస్పతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ స్థాపనానంతర మిదమర్చయి మిషం పాద్య మిద మాచనీయం ॥ తదంగ షోడశోపచార పూజాం కరిష్యే ॥ సోమాది వక్షుషి దేవతాభ్యోపమః - ప్రాణవ్రతిస్తాపన ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥ ఉపవీతి ॥
- అచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ॥ సామ్యప్రతాంగత్వేన సోమాది వక్షుషి తర్పణం కరిష్యే ॥ నివీతీ భూత్వా ॥ ఉపవీత మంగుషాభ్యాం సంక్షృప్త్యా ॥ తిలొక్షణోదకేన ॥ —
1. సోమంతాండు ఋషిం తర్పయామి ॥ - సోమంతాండు ఋషిం తర్పయామి ॥

2. సాగ్ం హితీకేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౨ ॥
3. యాజ్ఞకీకేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౩ ॥
4. వారుణీకేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౪ ॥
5. బ్రహ్మణ్యోగ్ స్వయం భువం తర్పయామి ॥ ౫ ॥
6. సదసస్పతిం తర్పయామి ॥ ౬ ॥

॥ ఉపవీతి ॥ అనేన సోమాది వక్షుషి శర్పణేన భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీ పరమేశ్వర స్మృతీకాతు ॥ నివీతీభూత్వా ॥ సోమాది వక్షుషి దేవతాభ్యో సమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పునః పూజాం సమర్పయామి ॥

యజ్ఞేన యజ్ఞమ యజంతదేవాః ... సంతి దేవాః ॥ సోమాది వక్షుషి దేవతాః యథాస్థానం ప్రవేశయామి ॥ ఉపవీతి ॥ తతోఽపరాహ్ణే గ్రామాద్యహిః ప్రాచీముదీచీంవా దిశ ముప నిష్క్రమ్య ॥ అరణ్యే అచ్చదిర్గ ర్చే... అచమ్య... పూర్వోక్త శుభతిథౌ సామ్య ప్రతాంగత్వేన సోమాదిదేవతా మంత్ర మావనం కరిష్యే ॥ తదంగ స్థాడిలోల్లఖనాద్యగ్ని పరిష్ఠాప సంచ కరిష్యే ॥ భూర్భువస్సువరోమ్ ॥ చత్వారిశ్వాంః ...

జాతవేదసే నమః ॥ సాత్రాసాశనాంతే చత్రస జాతుంబరస్స మిథోడ కుంభం నవ వస్త్రంచ సాత్రాణా ముత్తరత స్సకృ శ్రయంబ్యాత్ ॥ పవిత్రకరిణాద్యాజ్యతాగాంతే చతుర్వహీ శోష్యేన స్పృచం పూరయిత్వా ॥ ప్రథానాచుతీర్హత్వా ॥

దూం - ద్య - త్రీణి - చత్వారి (పంచేతి పంచావతీనాం) ॥

మంత్రం : ఓం అగ్నేయస్వాహా అగ్నేయ ఇదం నమమ ॥ ఇతిముఖా
మంత్రం : 1. సోమాయ శాండ ఋషయే స్వాహా సోమాయ శాండ
ఋషయ ఇదం నమమ ॥

2. సోమోధేనుగ్ం సోమోఅగ్గత మాశుగ్ం సోమోనీరం
కర్మణ్యం దదాతు । సాదన్యం విదధ్యగ్ం కథేయం వితు
శ్రవణం యోదహశదస్యై స్వాహా ॥ సోమాయేదం నమమ ॥

3. అపాథం యుత్సుతనాసు పప్రిగ్ం సువరా మహ్నాని పృజ
సస్యగోపాం భరేషుబాగ్ం సుక్షీతిగ్ం సుశ్రవనం కయంతంత్యా
మనుమదేమ సోమ స్వాహా ॥ సోమాయేదం నమమ ॥

4. త్వగ్ం సోమ క్రతుభి సుక్రతురూభస్వం దక్షేస్సుకతో విశ్వ
వేదాఃత్వం పృషాపృషత్వేర్విహిత్యా ద్యుష్మన్ద్వమ్న
భవోన్మచక్షాస్వాహా ॥ సోమాయేదం నమమ ॥

5. యాతేధామాని మావిషాయశంతి తాతేవిశ్వా పరిభూరస్తు

యజ్ఞం । గయస్వాహా ప్రతరణస్సనిరోపీకహా ప్రచరా సోమ
దుర్వాన్ శాహ్వాహా ॥ సోమాయేదం నమమ ॥

6. త్వమామి ఓషధీస్సని విశ్వాస్వమహా అజనయ స్వంగాః ।
త్వసుతతంధోభ్య తరిక్షం త్వం జ్యోతిషా వితమోష వర్త
స్వాహా ॥ సోమాయేదం నమమ ॥

7. యాతేధామాని దివి యాప్యథివ్యాః । యాపర్వతేహ్యషధి
వ్యస్స । తేభిర్హ్య విశ్వేస్సనినా అహేదన్ రాజన్ ధోమ
ప్రతిహవ్యా గృభాయ స్వాహా ॥ సోమాయేదం నమమ ॥

8. సాగ్ం హితిభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా । సాగ్ం
హితిభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥

9. యాజ్ఞీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా ॥ యాజ్ఞీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥

10. వాచీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా ॥ వాచీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥

11. బ్రహ్మచే స్వయంభువే స్వాహా ॥ బ్రహ్మచే స్వయంభువ ఇదం
వమను ॥
12. సదసస్పతి మద్భుతం । ప్రియమంద్రస్య కామ్యం । సనిమేధా
మయాశిష్య స్వాహా ॥ సదసస్పతయ ఇదం నమను ।
- నూ॥ తత శ్విజ్యోగ్నేః పుస్తాదాన్యోః సరివస్త్రవేష్టిత సోదకుంభం
సకూర్యం నిధాయ । తత శ్విజ్యోద కంభం దక్షిణానా నైకోప
స్పృశ్య । నమోవాద ఇతి ప్రథమేనాను వాకేన శాంతిం
కృత్వా ॥
- నమోవాచే యాహోదితా యాచాను దితాతస్యైవాచేనమో
నమో వాచేనమో వాచస్పతయే నమ ఋషిభ్యో మంత్ర
కృద్యోభ్య నుంత్రతతిభ్యో మామామృషయో మంత్ర కృత్యో
మంత్రతతయః పరాదుర్భావాన్యక్షిన్ మంత్రకృత్యో మంత్ర
పతీన్ పరాదాం వైశ్వదేవీం వాచముద్యాసగ్ం శినామదస్తాం
॥ జుష్టాం దేవేభ్య కృర్మ మేచ్ఛాకృర్మ పృథివీ కర్మ నిశ్వమిదం
జగత్ । కర్మ చంద్రశ్చ సూర్యశ్చ కర్మ బ్రహ్మైశ్చపతీ ।
భూతం వదిష్యే భువనం వదిష్యే తేజోపదిష్యే తపోపదిష్యే

బ్రహ్మోపదిష్యే సత్యం వదిష్యే తస్మా తహమిద ముపస్తరణ
ముపస్తరణ ఉపస్తరణమే ప్రజాయై పశూనాం భూయాదుప
స్తరణ మహం ప్రజాయై పశూనాం భూయాసంప్రాగాపానా
మృత్యోర్భాపాతం ప్రాగాపానో మామాహుసిష్టం మధు
మనిష్యే మధుజనిష్యే । మధువత్సామి మధు పదిష్యామి
మధుమతీం దేవేభ్యోవాచ ముద్యాసగ్ం శుశ్రూషేత్వాం
మనుష్యేభ్యస్తమ్యా దేవా అవంతు శోభాయై పితరోను
మదంతు । ఓంశాంతి శాంతి శాంతిః ॥

నూ॥ తత శ్విజ్యోగ్నేః పశ్చాత్తిష్టన్ చత్రస్ తౌదుంబః స్పరుభో
ఘృతేన మూలారభ్యా గ్రాదత్వా । పృథివ్యాదిభి శ్చతుర్భి
ర్వాభ్యా మాదధిత ॥

మంత్రం : 1. పృథివీసమిత్ । తామగ్నిస్సమింధే । సాగ్నిగ్ం
సమింధే । తామహగ్ం పమింధే । సామాసమిద్ధా । ఆయుషా
తేజసా । వర్షసా శ్రియా । యశసా బ్రహ్మవర్షనేన । అన్నా
తస్యైశ్చ ముంధాత్వాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమను ॥

2. అంతరిక్షగ్ం సమిత్ । తాం వాయుస్సమింధే । సావాయుగ్ం
సమింధే । తామహగ్ం సమింధే సామాసమిద్ధా । ఆయుమా
తేజసా । వర్షసాశ్రయా । యశసా బ్రహ్మవర్షసేన । అన్నా
ద్యేన సమింధతాగ్ స్వాహా ॥ వాయవ ఇదం నమమ ॥

3. ద్వాస్సమిత్ । తామాదిత్యస్సమింధే । సాదిత్యగ్ం సమింధే ।
తామహగ్ం సమింధే । సామాసమిద్ధా । ఆయుమా తేజసా । వర్షసా
శ్రయా । యశసా బ్రహ్మవర్షసేన । అన్నా ద్యేన సమింధతాగ్ం
స్వాహా ॥ ఆదిత్యామేదం నమమ ॥

4. ప్రాజాపత్యామే సమిదసి । సవత్నక్షయణే భ్రాతృవ్యహమసి
స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥

— అథ - దేవతాప స్థానమ్ —

సూ॥ అగ్నేవ్రతవతేతి చతుర్భ్యః పూర్వవదగ్ని ముచతిక్షత్ ।
మంత్రం : 1. అగ్నేవ్రతవతే కాండముమిభ్య స్సామ్యవ్రతంచరిమావి
మి తచ్చకేయం తస్మైరాధ్యతాం ॥

2. వాయోవ్రతవతే కాండముమిభ్య స్సామ్యవ్రతంచరిమామి
తచ్చకేయం తస్మైరాధ్యతాం ॥

3. ఆదిత్యవ్రతవతే కాండముమిభ్య స్సామ్యవ్రతంచరిమామి
తచ్చకేయం తస్మైరాధ్యతాం ॥

4. వ్రతావాం వ్రతవతే కాండముమిభ్య స్సామ్యవ్రతంచరిమామి
తచ్చకేయా తస్మైరాధ్యతాం ॥ ఇత్యుపస్థాయ ॥ అథాచార్య
శ్చక్రీయ మస్మై బ్రాహ్మణ యోగనువాకానామూది సదా
వ్యభిచారిభ్యః శిష్యం వాచయిత్వా ॥

— వాచనికమంత్ర విధానః —

పదం : సమః । యుజతే ॥ వృష్ణః । బ్రహ్మిన్ । బ్రహ్మిన్ ।
ధశ । అక్షశ్యన్ । దేవస్య । సముద్రాయ । ఇక్షు । ఖుర్భా ।
దేవాః । సావిత్రం । ధరిశితే । బ్రహ్మిన్ । అగ్నిః ।
శిరః । దేవస్య ॥ విశ్వాః । కుర్భః । ప్రవాచతం । ప్రవాచతి ।
సవితా । (యుంజతే సవితేతివా)

నూ॥ ఇధ్యసస్స హవానన్యస్థిస్సన్తస్సస్సరస్సన్తాస్సప్రహరతి॥ రుద్రాయ
తంతి చరామేదా నమమ ॥ అపడుపస్సస్స ॥ అస్య (మమ)
కమారస్య సామ్యవ్రత కర్మాః హోమప్రతిపా నిధ్యర్థం
వృద్ధికామః జయాని హోమం కరిష్యే ॥ స్వవేదాజ్య
మాదాయ ॥ ఓం చిత్తంచ స్వాహా... చిత్తాయేదం నమమ ॥

జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతే బర్హిపుమంజన వగ్గం పరిధి
ప్రహరణం కుర్యాత్ ॥

నూ॥ మూణానన్యో మదంభీదుపస్సస్స ॥ శన్నోవాత ఇత్యనువాకేన
శాంతిం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : శన్నోవాతః పవతాం మాతరిత్యాశం స్వప్రతు నూర్యః

అహనిశంభవంతు నశ్చగ్ం రాత్రిః ప్రతిధీయతాం ॥ శము
పానోప్యస్సకుశమాదిత్యకదేతునః ॥ శివానశ్శంతిమాధవ
సుమృడీతా నసస్వతీ ॥ మాతేవ్యోమసూద్యశి ఇతాయైవా
స్వ్యోవాస్తు మహ్యస్సుమంతో భూయాస్య మావానోశ్చిక్చి
హ్యవాస్తుస్సు భూయాన్యోన్యోన్యో ద్వేష్టియంచ వయం
ద్విష్మః ॥ ప్రతిపానీప్రతిపానంతో భూయాస్సమాప్రతిపానూ
శ్చిత్తస్యైవ ప్రతిప్రస్సు భూయాన్యోన్యోన్యో ద్వేష్టియంచ

వయం ద్విష్మః ॥ అవాతవాహి భేషజం వివాతవాహియద్రపః
త్వగ్ంహి విశ్వభేషజో దేవానాం దూత ఈయనే ॥ ద్యా
విమావాతేవాత అసింధోరాపరావతః ॥ దక్షంమే అన్యతవాకు
పరాన్యోవాతుయద్రపః ॥ యదన్యోవాతతేగ్మహేమృతస్య
నిధిర్హితః ॥ తన్యోనోభేహి జీవనే తన్యోనోదేహిభేషజం ॥
తన్యోనోమహ ఆవమాత ఆవాతు భేషజం ॥ శంభూర్మయో
భూర్మోహ్యదేహి అయాగ్ంషి తారివల్ ॥ ఇంద్రస్య
గ్మహోన్యతంత్యా ప్రపద్యే సగుహ్యశ్యః ॥ సహయన్తే అప్తి
తేన భూః ప్రపద్యే భునః ప్రపద్యే సుపః ప్రపద్యే భూరుభ
పహుపః ప్రపద్యే నాయుం ప్రపద్యే నారాం దేవతాం
ప్రపద్యే శౌర మాఖణం ప్రపద్యే ప్రజావతేర్భ్రహ్మణోశం
బ్రహ్మప్రపద్య ఓం ప్రపద్యే ॥ అంతరిక్షంమ శుక్లంతురం
బ్రహ్మదగ్గః ॥ పర్వతాశ్చయ యావాతస్సస్వపాని స్వస్తి
నూంతయా స్వస్పాని స్వస్తిమానసాని ॥ ప్రాణాహనా మృత్యోన్య

శ్లోచాతం ప్రాగ్గప్రానా మామాహగీష్టం మయిమేఘాం
 మయిచఘాం మయిగ్ని నేత్రోదధాతు మయిమేఘాం మయి
 ప్రజాం మయింద్ర ఇంద్రయం దధాతు మయిమేఘాం మయి
 ప్రజాం మయి సూర్యో భాజోదధాతు ద్యుభిరక్తుభిః పరి
 పాత మస్మానరిష్టైరి ర్భిన్నాసాధకేభిః తస్మై మిత్రో
 వరుణో మామహంతా మదితిస్సింధుః పృథివీ శతద్రావ్యః
 కయానశ్చిత్ర ఆభవదూతీ సదావృ ధస్సఖా కయాశచివ
 యాస్పతా కస్త్యైస్సన్యోమహనాం మగ్ం హిష్ఠీ మత్పదం
 ధనః దృఢాచిదారుజేనసు అభిషు నస్సఫనా మవితా జరి
 త్వాణాం శతంభవాస్యూతిభిః వయస్సునర్హ ఉపనదు
 రింద్రం ప్రయమేఘా ఋషయో నాథమానాః అపహ్వాత
 మూర్ధ్నహి పూర్తి చక్షుగ్మయగ్న్యస్థాగ్నిధయేవబధ్ధాన్
 శంసోదేవీరభివృద్ధయ ఆహాధవంతు వీతయే శంయో రభిస
 వంతునః ఈశానా వార్ధ్యాణాం క్షయంతీశ్చర్మణీనాం అహా

యాచామి భేషజం సుమిత్రాన ఆప ఓషధయస్సంతు దుర్వి
 త్రాస్తస్యై భూయాసుర్యోస్థాన్ ద్వేష్టియంచ వయంద్విష్యః
 ఆహిహిసామయోభున స్థానఊర్జే దధాతన మహారణాయ
 చక్షునే యోవశ్చినత మూరస స్తస్యభాజయ తేహనః శశ
 తీరివమాతరః తస్మా ఆరంగమామహో యస్యక్షయాయ
 జన్యథ ఆహజనయథాచనః పృథివీశాంతా సాగ్నినా
 శాంతా సామేశాంతా శుచగ్ం శమయతు అంతరిక్షగ్ం
 శాంతం తద్వాయునాశాంతం తన్నేశాంతం శుచగ్ం శమ
 యతు ద్యాశ్శాంతా సాదిత్యేన శాంతా సామేశాంతా
 శుచగ్ం శమయతు పృథివీశాంతి రంతరిక్షగ్ంశాంతి ర్ద్యౌ
 శ్శాంతి ర్దిశశ్శాంతిరవాంతరదిశా శ్శాంతి రగ్ని శ్శాంతిర్యాయ
 శ్శాంతి రాదిత్యశ్శాంతిశ్చంద్రమాశ్శాంతి ర్మక్షత్రాణి శాంతి
 రావశ్శాంతి నోషధయశ్శాంతి ర్వనస్పతయ శ్శాంతి ర్దాశ్శాంతి
 రజాశాంతి రశ్వశ్శాంతిః పురుషశ్శాంతి ర్భయశాంతి

కుంభం - గిరి - వత్సం । ఆకాశం - సువర్ణం । సప్తతయం
అపివా - అదితప్రీతి దర్శయిత్వా యథోపపాద మితరాణి
దర్శయతి ॥ శిష్యస్థుః ॥

మంత్రం : వయస్సుపర్వా ఉపసేదురింద్రం ప్రియమేథా ఋషయో
నాథమానాః... బ్రహ్మప్రావాదిష్మత్తో మహానీత్ ఇత్యా
దిత్యముపతిష్ఠేత్ ॥

సూ॥ అథాచార్య స్సామ్యవ్రతాంగ ఆభ్యుదయకం కర్మణః
పుణ్యాహం కుర్యాత్.

— సామ్యవ్రతం సమాప్తమ్ —

మదం తీరుపస్పృశ్యేత్ అభిమంతిత పాత్రసోదక స్మరణమ్॥

— పౌష్యవ్రతోత్పరసమ్ —

సామ్యవ్రతనత్సామ్యవ్రతోత్పరసమ్ కారయేత్ ॥ కేశశర్మ
శ్రులోమనఖాని వాపయిత్వా సద్యాం స్నాత్వాచమ్య ।
పూర్వోక్త... శుభతిథౌ ॥ ధర్మపత్ని సమేతస్య వ్రీత్యర్థం
మమ శిష్యస్య సామ్యవ్రతోత్పరనాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ
స్తదం గత్యేన తదాచా శుద్ధ్యర్థం... స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం
కరిష్యే । అదా నిర్విఘ్నైవ పరిసమాపయిత్వం శ్రీ మహా
గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణానాంత్యా... శుభగ్ం

శుభమ్ ॥

అచమ్య - పూర్వోక్త... శుభతిథౌ - ధర్మపత్ని సమేతస్య
సకుటుంబస్య మమాయుష్యాభి వృద్ధిర్ద్యౌరా శ్రీ పరమేశ్వర
వ్రీత్యర్థం అముక గోత్రం యజ్ఞశర్మాణ మమం శిష్యం సామ్య
వ్రతోత్పరనేన కర్మణా సగ్గస్కరిష్యే ॥ సామ్యవ్రతోత్పరనం
చరిష్యామి ॥ ఇతి శిష్యం వాచయిత్వా ॥ కౌశీన వస్త్రాది
ధారణ ఋషి. పూజాతర్పణ హోమ ముదకుంభ స్థాపనం చ
సామ్యవ్రతవత్కుర్యాత్ ॥ తత శిష్యః దక్షిణహస్తేన
మదంతీరుపస్పృశ్య ॥ ప్రథమేనానువాకేన తాంతిం కృత్వా ॥

మంత్రం : సమోవాచే యాచోదితా... పితరోనుమదంతు ॥ ఓం

కాంతి శ్యాంతి శ్యాంతిః ॥ శిష్యగ్నేః పశ్చాత్తిషవ ॥ చతస్ర
జాదుంబరీ స్సమిధోఘృతేన మూలాలాదారభ్యా గ్రాదత్వా ।
ద్యాస్సమిదాదిభి రాదధీత ॥

మంత్రం : 1. ద్యాస్సమిత్ । తామాదిత్యస్సమింధే । సాదిత్యగ్ం

సమింధే । తామహగ్ం సమింధే । సామాసమిద్ధా । ఆయుషా

తేజసా । వర్చసా శ్రియా । యశసా బ్రహ్మవర్చసేన । అనామ

ద్యేన సమంధతాగ్స్వాహ ॥ అదిత్యాయేదం నమమ ॥

2. అంతరిక్షగ్ం సమిత్ । తాం వాయుస్సమింధే । సావాయుగ్ం

సమింధే । తామహగ్ం సమింధే సామాసమిద్ధా । ఆయుషా

తేజసా । వర్షసా శ్రియా । యశసా బ్రహ్మచర్యసేన । అన్నా

ద్యేన సమంధతాన్ స్వాహా ॥ అంతఃతౌ యేదం నమమ ॥

3. పృథివీమిత్ । తాహగ్నిస్సహింశే । సాగ్నిగ్ంసమింశే । తామ
హగ్ం సమింశే । సామాసమిదా । ఆయుషా తేజసా ।

వర్షసా శ్రియా । యశసా బ్రహ్మచర్యసేన । అన్నాద్యేన
సమంధతాన్ స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥

4. ప్రాజాపత్యామే సమిదసి పదత్పక్షయణి । భ్రాతృవ్యవహామేసి
స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥ ఇత్యగ్నా సమిద
అథాయ ॥ అథ దేవతోస్థానమ్ ॥

సూ॥ అదిత్య ప్రతపతేతి చతుర్భిః పూర్వపదగ్ని ముపతిశ్చిత ॥ —
మంత్రం : 1. అదిత్యప్రతపతే శాండముషిధ్య స్సౌమ్య ప్రతమచా
8మం శదశకం తన్మేరాధి ॥

2. వాయోప్రతపతే ... తన్మేరాధి ॥

3. అగ్నేప్రతపతే ... తన్మేరాధి ॥

4. వ్రతానాం ప్రతపతే ... తన్మేరాధి ॥ ఇత్యుపస్థాయ ॥

సూ॥ యుంజతే సవితేన వర్జయుత్యా ॥ జయాది ప్రసి పద్యతే ॥
బ్రహ్మచిరదాంతే ॥ మూడవ కోమదంతిరుపస్పృశ్య । శనో
వాత ఇశన్యనూకేన శాంతిం స్పృశ్యా ॥

మంత్రం : శనోన్నవాతే, పవతాం । హస్తాప్రాచావాదిమృతకోమూహః
శీత్ ॥ ఓం శాంతి శాంతి శాంతి ॥ సంగింబనాది వర్జం గృహ

మాగచ్ఛేత్ ॥ శ్లోభూతే । నయస్సుపర్ణా... మాహాశీత్ ఓం

శాంతి శాంతి శాంతి ॥ ఇత్యాదిత్య ముఃతిషేత్ ॥ గురవేతా
సోవరందత్యా ॥ ఆభ్యుదయఃం కర్పూః పుణ్యాహవాచనం
కర్యాత్ ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥

— సౌమ్య ప్రతాత్పదం సమాప్తం —

— అత్రశ్లోకాః —

శ్లో॥ సోమనూక విషత్పదవస్పృశిమ్
తంత్రపజ్జనాం యాశ్చలిం నమః
శుక్రయే సమిధోగ్ ఇతి శ్రుతి
యుంజతే సవితా జయహవా శం
మీలనేయ తవా స్థిరస స్పృశే
వేషసేన మితే గృహ మాచితేత్
స్థిరుతేంద్రప దవ్యథ వాస్యతే
వాగ్మతేన తతోభ్యుదిత త్రయా
తతః ప్రభాతేషు బహిర్వహఃశాం
వహ్నిం చ సూర్యం చ తథోజ కుంభమ్

అతాశ ముద్వీక్ష్య గిరించ వత్సం
పశ్యేద్దిరణ్యంచ వయస్సు పరః

ఉత్సర్జనతు యుంబాది మిల నాదిచ వర్షయేత్
సమదాధాన మంత్రేషు ద్యౌస్సమిత్సర్వ మివ్యతే ।
ఋషీన్ముఖాంతే జహుయాత్ ప్రతేషు । నూర్వాపహోమాన్
సదసస్పతీంచ । ఉపస్థితం చాప్యథ దేవతానాం ।

జయాదయో బ్రాహ్మణ తర్పణంచ
సంకల్ప వచన స్మార్త తర్పణాగ్ని ముఖానిచ
ఋషీ హోమాదుపస్థానం । జయ పుణ్యాహ మేవత ।
ప్రతేషు చాపహో విధిర్న మా క్షచిత్రమాదికం ।
ఉపస్థితి ర్న దేవతా గణస్య శుక్రయాద్యతే ।

అధ్యాయీ సోమకాండస్య । యావద్దత్సర్గమాదరాత్
శక్తభోజిత్యథత్యాయా । బ్రహ్మచారి జత్యేదియః
శూద్ర సంభాషణం చైవ సోపా నచ్చత్ర ధారణం
నగతాసుం సమీక్షేత సాగోహేచ్ఛ కటాదికం
స్నానముష్ణాంబునాదైవ । పర్వదూపవ శ్శివా ।
ఏతాని శక్తతః కుర్యా ద్ద్రవీతి ప్రతనిష్ఠయే ।
స్నానోపాకర్మ సమిథ స్తర్పణం వచనం వత్ర
అచార్య ఇతఃపర్వం । స్నాన తర్పణ పూర్వకం ।

! నూత్రార్థ సంగ్రహ కారోపి । —

సామ్య ప్రతేషు సోమాయ - కాండర్షయ ఇతిరితం
సామోధేయ మిదం నూకం । సాంహితీభ్యః ప్రభృత్యతః
మదంతీస్తా ఉపస్మృత్య । నమో నాచేతి శాంతికం ।

జప్యోచత్ప్ర సృమిధస్సాన్య జౌదుంబరీర్వటుః ।
పృథివీన ఆదిత్యే తైరుత్తిషన్నా దథాతిహే ॥
యుంజతే వృణ్ణ ఇత్యాద్యా ద్యాదశ త్యాదశాత్తశ్
మంత్ర బ్రాహ్మణ సాతాను హాకానాం పదవాచనం ।
యుంజతే సవితేత్యేతౌ ద్యావా వాచయతి స్ఫుటం ।
అగ్నే వ్రతపతే కాండత్యాద్యుపసాన మాచరేత్ ।
శస్నోవాత శ్శాంతి జన్మమీల్యా హతవాసనా
శిరస్సంపేష్ట్యా స్మితే త్యగారం వా ప్రవేశయేత్ ।
పరేద్యుర్బ్రాహ్మణానాంచ భోజనం కారయేదితి ॥
ఉత్సర్జనం తేనమేవ ద్యౌరౌద్యై స్సమిథః ఊచేత్ ॥
ఆదిత్య వ్రదపతే కాండే త్యాదుప్రసాన మాచరేత్ ।
పటోశ్చ కేశవపనం వ్రతేషా త్సర్జనేషు చ
వదంతి కేచిత్సాన్యభ్య వ్రతవ్రతేత రేషు చ
వ్రశ్యత మనుసతామః ॥

అగ్నియై వక్ష్యమి దేవతాభ్యో నమః ప్రాణప్రతిహాసన
భాగ్యనావాహనాది ఘోషభోచార పూజాం సమర్పయామి ||
|| ఇతి పూజాం కుర్యాత్ || ఉపవీతి || ఆచమ్య || పూర్వోక్త ||
శుభతిథౌ, ఇమం శిష్యం ఆగ్నేయ వ్రతాంX అగ్నియై
వక్ష్యమి తర్పణం కరిష్యే | నివీతిభూత్వా || ఉపవీత మంగు
స్థాభ్యా పరిగృహ్య || తిలాక్షతోదత్తేన

1. అగ్నిం కాండ ఋషిం తర్పయామి అగ్నిం కాండ ఋషిం
తర్పయామి ||
2. సాగ్ం హితిరేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి || ౨ ||
3. యాజ్ఞకీరేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి || ౩ ||
4. వాగుణీరేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి || ౪ ||
5. బ్రహ్మణ్యోగ్ స్వయం భువం తర్పయామి || ౫ ||
6. సదనస్పతిం తర్పయామి || ౬ ||

ఉపవీతి || అగ్నియై వక్ష్యమి తర్పణేన భగవాన్ సర్వాత్మకః
శ్రీపరమేశ్వర స్సప్రసీదాతు || ఆచమ్య || పూర్వోక్త || శుభ
తిథౌ || ఆగ్నేయ వ్రతాంX అగ్నియై వక్ష్యమి మంత్రహవనం
కరిష్యే || ఆగ్నేరుచ సమాధానాద్యాజ్ఞ భాగాంతే ఏకం -
ద్య - ప్రీతి - చత్వారి || అగ్నేయే స్వాహా || అగ్నేయఇదం
సమమ || ఇతి ముఖాహుతిం కృత్వా || అన్వారభే ప్రతిని
జాహోతి || ఏకం - ద్య - ప్రీతి - చత్వారి ||

మంత్రం : 1. అగ్నేయే కాండ ఋషయే స్వాహా || అగ్నేయే కాండ
ఋషయ ఇదం సమమ ||

ఉదగయనే ఆగ్నేయవ్రతే నద్యాం వపన పూర్వకం స్నాత్వా
చమ్య || గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కృత్వా ||

అచార్య శిష్యేణ సహ పునఃప్రాణానాయమ్యః పూర్వోక్త
శుభతిథౌ ధర్మపత్నీ సమేతోహం | అముకగోత్రం యజ్ఞ
శర్యాణిమమం శిష్యమాగ్నేయ వ్రతేన సగ్గ్ సకరిష్యే ||
ఆగ్నేయవ్రతం చరిష్యామితి శిష్యం వాచయిత్వా | పూర్వ
వత్సావీన వస్త్రాది భారణంచకారయిత్వా ||

ఆగ్నేయ వ్రతాంX అగ్నియై వక్ష్యమి వాహనం కరిష్యే ||
ప్రాగ్నేశే మంటప మాసాద్య || ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాని
గృహీత్వా | నివీతిభూత్వా ||

1. అగ్నిం కాండ ఋషి మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ||
2. సాగ్ం హితిరేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి
పూజయామి ||
3. యాజ్ఞకీరేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ||
4. వాగుణీరేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ||
5. బ్రహ్మణ్యోగ్ స్వయం భువ మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ||
6. సదనస్పతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ||

2. అగ్నేనయసుపథా రాయే అస్మాన్ విశ్వం దేవ వయనాని
విద్వాన్ । యయోధ్యస్సజ్జహురాణ మేనోభూయఃపాతేనమ
ఉత్తిం విధేమస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥
3. ప్రవక్ష్యత్రాయ భానవే భర్హగ్ం హవ్యం మతిం చాగ్నయే
సుపూతం । యోదైవ్యా మోనుషా జనుగ్వ్యంతర్భిశ్వాని
విద్రునా జాతి స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥
4. అచ్ఛాగ్నిరో మతయో దేవయంతీ రగ్నియంతి ద్రవిణం భిక్ష
మాణాః సుసంప్రదుశగ్ం సుప్రతీకగ్ స్వంచగ్ం హవ్యవాహ
మరతిం మానుషాణాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥
5. అగ్నేత్వ మస్మద్యయోధ్యమివా అసగ్నిత్రాభ్యమంత
కృష్టిః పునరస్మభ్యగ్ం సువిశాయ దేవతాం విశ్వేభిరజరేభిర్య
జత్రస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥
6. అగ్నేత్వం పారయానవో అస్మాన్ స్వస్తిభిరతి దుర్యానిత్వా ॥

- పూశ్చప్యశీ బహులాన ఉర్విభవాహో తామ తనయామ
శంయో స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥
7. ప్రతారవోమననా వచ్యమానా దేవక్రిచీననయథ దేవయంతః
దక్షిణావాద్యాజనీ ప్రాచ్యేతి వానిరభరంత్యగ్నయే ఘృతాచీ
స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥
8. సాగ్ం హీతీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥ సాగ్ం
హీతీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥
9. యాజ్ఞీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా ॥ యాజ్ఞీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥
10. వాగుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య స్వాహా ॥ వాగుణీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషదభ్య ఇదం నమమ ॥
11. బ్రహ్మణే స్వయంభువే స్వాహా ॥ బ్రహ్మణే స్వయంభువ ఇదం
నమమ ॥
- సదసస్పతి మదుత్థితం ప్రియం మింద్రస్య కామ్యం । సనిమే
థామయాశిషగ్ స్వాహా ॥ సదసస్పతయ ఇదం నమమ ॥
- ఉపవీతి ॥

— అథ దేవతోపస్థానం —

నూ॥ అగ్నే ప్రతపతే ఇతి చతుర్భిః పూర్వవశగ్ని మువతిషేత ॥

1) అగ్నే ప్రతపతే కాండఋషిభ్య అగ్నేయ వ్రతం చరిష్యామి
తచ్ఛ్రేయం తస్మైరాధ్యతాం॥

2) వాయోప్రతపతే కాండఋషిభ్యః ... తస్మై రాధ్యతాం ॥

3) అదిత్యప్రతపతే కాండ ఋషిభ్య ... తస్మైరాధ్యతాం ॥

4) వ్రతానాం ప్రతపతే కాండ ఋషిభ్య అగ్నేయ వ్రతం చరి
ష్యామి తచ్ఛ్రేయం తస్మై రాధ్యతాం ॥ ఇత్యుపస్తాయ ॥

నూ॥ ఇధ్య సన్నహనాస్యద్ధి సగ్గ స్పర్ష్యాగ్నా ప్రహరతి-రుద్రాయ
తంతి చరాయేదం నమమ ॥ అపఉపస్పృశ్య ॥ అస్య కర్మణః
హోమః పరిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమంకరిష్యే॥
ఓం చిత్తంచ స్వాహా ॥ చిత్తాయేదం నమమ ॥ జయోది
బ్రహ్మవిసర్జ నాంతం కుర్యాత్ ॥ అత్ర లేపకార్యం వినా
పఠి ప్రహరణం కుర్యాత్ ॥

అచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అగ్నేయ వ్రతాం
అగ్నాద్ధి వక్ష్యమి పునః పూజాం కరిష్యే ॥ షోడశోపచార
పూజాముద్ఘాతనంచ కుర్యాత్ ॥

అగ్నేయ వ్రతాంX అభ్యుదయికం కర్మణః పుణ్యాహవా
చనం చ కుర్యాత్ ॥ బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్ ॥

— అగ్నేయ వ్రతం సమాప్తమ్ —

— అగ్నేయ వ్రతోత్పర్జనమ్ —

వపన పూర్వకం, సద్యాం స్నాత్వాచమ్య ॥ పూర్వవత్కుర్వాన్
హంవాచయిత్వా ॥ అచార్య శిష్యక్షేణసహపాణానాయమ్య ॥
పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ధర్మసత్త్వ సమతోహం ॥ అముక
గోత్రం యజ్ఞ శత్కాణ మిమం శిష్యం ఆగ్నేయ వ్రతోత్పర్జ
నేన కర్మణా సగ్గసూరిష్యే ॥ అగ్నేయ వ్రతోత్పర్జనం చరి
ష్యామిహితి శిష్యం వాచయిత్వా ॥ పూర్వవత్కరిషేవ వస్త్రాది
భారణం కృత్వా ఋషిపూజా తర్పణం హోమంచ కృత్వా
ఉపస్తాన మంత్రేషు

1) అగ్నేప్రతపతే కాండ ఋషిభ్య అగ్నేయ వ్రతమచారిషం ॥

తదశకం తస్మైరాధి.

2) వాయోప్రతపతే కాండఋషిభ్య ... తస్మైరాధి

3) అదిత్య ప్రతపతే కాండఋషిభ్య ... తస్మైరాధి ॥

4) వ్రతానాం ప్రతపతే ... తదశకం తస్మైరాధి॥ ఇత్యుపస్తాయ॥
ఇధ్యసన్నహనాది శేషం ఆగ్నేయ వ్రతవతుర్కర్యాత్ ॥
— సమాప్తమ్ —

— వైశ్వదేవ వ్రత ప్రయోగః —

ఉదయనే వైశ్వదేవప్రతే సద్యాం నవనపూర్వకం! స్నాత్వా చమ్య + గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహవాచనం తుత్యాత్ । అచార్యశిష్యేణ సహ ప్రాణానాయమ్య ॥

పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ । ధర్మపత్ని సమేతోహం లముక గోత్రం యజ్ఞశర్కాణ మమం శిష్యం వైశ్వదేవప్రతేనకర్మాణా సగ్గస్కరిష్యే ॥ వైశ్వదేవం వ్రతం చరిష్యామితి శిష్యం వాచయిత్వా ॥ శిష్యం పూర్వవత్కౌటీన వస్త్రాది ధారణం కర్మాత్ ॥ వైశ్వదేవ వ్రతాంక వ్రద్రుహ్యవహనం కరిష్యే! ప్రాగ్గేతే మంటవ మాసాద్య । ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాని గృహీత్వా ॥ నివీటిభూత్వా ॥

1. విశ్వాన్ దేవాన్ కాండఋషీ నావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
2. సాగం హిరేంద్రతా ఉపనిషద ఆనాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
3. యాజ్ఞోరేతతా ఉపనిషద ఆనాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
4. వారుణీరేవతా ఉపనిషద ఆనాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
5. బ్రహ్మణాగ్ స్వయంభువ మాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
6. నదసస్పతి మాహయామి స్థాపయామి పూజయామి స్థాపనా సంకత మిదమర్ఘ్య మిదం పాద్య మిద మాచమనీయం ॥

విశ్వదేవాది వ్రద్రుషీ దేవతాభ్యో నమః ప్రాణప్రతిష్ఠాపన

ధ్యానాహవానాది పోడశోపచార పూజాం పనుర్పయామితి

పూజాం కృత్వా ॥ ఉపవీటి ॥

పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ । ఇమం శిష్యం వైశ్వదేవవ్రతాంక విశ్వదేవాది వ్రద్రుషీ తర్పణం కరిష్యే । నివీటిభూత్వా ॥ ఉప వీత మంసమృథ్యాం పరిగృహ్య ।

1. త్రిషాక్షోదకేన విశ్వాన్ దేవాన్ కాండఋషీన్ స్తర్పయామి విశ్వాన్ దేవాన్ కాండఋషీన్ స్తర్పయామి ॥ ౨ ॥
2. సాగం హిరేంద్రతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౩ ॥
3. యాజ్ఞోరేతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౪ ॥
4. వారుణీరేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౫ ॥
5. బ్రహ్మణాగ్ స్వయంభువం తర్పయామి ॥ ౬ ॥
6. నదసస్పతిం తర్పయామి ॥ ౭ ॥

॥ ఉపవీటి ॥ అనేన విశ్వదేవాది వ్రద్రుషీ తం దేవ భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీ పరమేశ్వరం సమప్రీణాతు ॥

ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ వైశ్వదేవవ్రతాంక విశ్వదేవాది దేవతా ముత్రహాసనం కరిష్యే ॥ అగ్నేరుప సమూధానాద్యాజ్యభాగాంతే ॥ ఏకం ద్వే - త్రిణి - చద్వారి

ఓం అగ్నయే స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇద నమమ ఇతి ముఖాహూ తిం పుత్యా ॥ అన్వాత్థే త్రివిజహతోతి । నివీటి భూత్వా ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి ॥

1. విశ్వేశ్వర్యో దేవేభ్యః కాండమువిభ్య స్వాహా ॥ విశ్వేశ్వర్యోదేవే
భ్యః కాండమువిభ్య ఇదం నమమ ॥
2. ఆనోవిశ్వే అస్మాగ్మం దేవామిత్రో అర్యమానరుణస్స
జోహః । భువన్ యథానో విశ్వే వృథాసః కరన్ముపాహః ॥
విధురంస శవ స్వాహా ॥ విశ్వేశ్వర్యో దేవేభ్య ఇదం నమమ ॥
3. శన్తోభేవా విశ్వదేవాభిమంతు శగ్ం సరస్వతీ శహధీభిరస్తు
శనుభిమాచ శ్శమురాతిమాచ శ్శనోద్దివ్యాః పార్థివాశ్శనోద్వి
అస్మాస్వాహా ॥ విశ్వేశ్వర్యో దేవేభ్య ఇదం నమమ ॥
4. యేసవితు స్పృత్య సవస్య విశ్వే మిత్రస్య వ్రతేవరుణస్య దేవాః
తేసాభగం వీరవద్దోమదహా కథాతవ వ్రవిణం చిత్రమస్త్యే
స్వాహా ॥ విశ్వేశ్వర్యోదేవేభ్య ఇదం నమమ ॥
5. అగ్నేయాహి దూత్యం వారిషేభ్యో దేవాగ్ం అచాచబ్రహ్మ
కృతాగ్ణేనసరస్వతీం మరుతో అశ్వినా హోయన్ దేవాప్రత్య
ధేయాను విశ్వాన్స్వాహా ॥ విశ్వేశ్వర్యో దేవేభ్య ఇదం నమమ ॥

6. ద్వాః పితృః పృథివి మాతృధ్రుగ్గైత్రాశ్వసవోమృడతానః
విశ్వ ఆదిత్యా అదితే సజోహ ॥ అస్మభ్యగ్ం శర్మబహులం
వియం తస్వాహా ॥ విశ్వేశ్వర్యో దేవేభ్య ఇదం నమమ ॥
7. విశ్వేదేవాశ్శణుతే మగ్ం హవమ్మే యేలంతరితే యఉపద్య
విష్ట । యేలగ్ని జహ్య ఉతవాయజత్రా ఆసాద్యాస్మిన్ బర్
హిషి మాదయ ధర్మగ్ స్వాహా ॥ విశ్వేశ్వర్యో దేవేభ్య ఇదం
నమమ ॥
8. సాగ్ం హితిభ్యో దేవతాభ్య ॥ ఉపనిషద్యై స్వాహా ॥
సాగ్ం హితిభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్యై ఇదం నమమ ॥
9. యాజ్ఞకీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్యై స్వాహా ॥ యాజ్ఞకీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషద్యై ఇదం నమమ ॥
10. వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్యై స్వాహా ॥ వారుణీభ్యో
దేవతాభ్య ఉపనిషద్యై ఇదం నమమ ॥
11. బ్రహ్మణే స్వయంభువే స్వాహా ॥ బ్రహ్మణే స్వయంభువ ఇదం
నమమ ॥

12. సదస్పృతి మస్పృతం । ప్రియ మింద్రస్య కామ్యం । ససంమీధా
మయాసివక్ స్సాహం ॥ సదస్పృతియ ఇదం నమమ ॥
- ॥ అథ దేవతోపస్థానమ్ ॥ ఉపవీతీ ॥ అగ్నే ప్రతపతేతి చతుర్భిః
పూర్వపదగ్ని ముపతీషేత ।
1. అగ్నే ప్రతపతే కాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవ ప్రతం చరిష్యామి
తచ్ఛక్రేయం తస్మైరాధ్యతాం ॥
- 2 వాయో ప్రతపతే కాండ ... తస్మైరాధ్యతాం ॥
3. అదిత్య ప్రతపతే కాండ ... తస్మైరాధ్యతాం ॥
4. వ్రతానాం ప్రతపతే ... తస్మైరాధ్యతాం । ఇత్యగ్ని ముప
స్థాయ ॥ ఇధృణన్మహానాన్యధిభిస్సగ్ స్పర్శ్యాగ్నో హరతి ।
గద్రాయ తంతి చరామేదం నమమ । అపతిష్ఠస్య । అస్య
వైశ్వదేవ ప్రత కర్మణః హోమ ప్రతిమా సిద్ధ్యర్థం । వృద్ధి
కామః జయూది హోమం కరిష్యే ॥ ఓం చిత్తంచ స్వాహా ॥
- చిత్తాయేదం నమమ ॥ ... ఇయాది బ్రహ్మగిసరనాంతే -
అత్రేవకార్యం వినా । పరిధి ప్రహరణం కుర్యాత్ ॥
- అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ వైశ్వదేవ వ్రతాంతే
విశ్వేదేవాది వ్రదుషీ పునః పూజాం కరిష్యే ॥ షోడశోప
చార పునః పూజా ముద్వాపసం చ కుర్యాత్ ॥ వైశ్వదేవ
వ్రతాంX మాఘ్యుదయకం కర్మణః పుణ్యాహ వాచసం
కుర్యాత్ ॥ బ్రాహ్మణో లోషయేత్ ॥
- సమాప్తమ్ —

— అథ వైశ్వదేవ ప్రతోఢ్యరసమ్ —

- సంవత్సరే వర్జ్యవేతే ॥ వపన పూర్వకం సద్యాం స్నాత్వా
చమ్య ॥ గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచసంధ కుర్యాత్ ॥
అచార్య శ్శిష్యేణ సహ ప్రాణానాయమ్య । పూర్వోక్త ...
శుభతిథౌ ధర్మవత్సీ సమేతోహం అముకగోత్రం యజ్ఞశర్మాణ
మమం శిష్యం వైశ్వదేవ వ్రతోత్సరసేన కర్మణా సగ్నసహ
రిష్యే ॥ వైశ్వదేవ వ్రతోఢ్యరసం చరిష్యామితి శిష్యం
వాచయిత్వా ॥
- పూర్వవత్కృషీన వస్త్వాది ధారణ ఋషి పూజా తర్పణం
హోమంచ కుర్యాత్ ॥ ఉపస్థానేషు ॥
1. అగ్నే ప్రతపతే కాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవ వ్రత మచారిషం
తదశకం తస్మైరాధి ॥
2. వాయో ప్రతపతే కాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవ వ్రతమచా
రిషం తదశకం తస్మైరాధి ॥
3. అదిత్య ప్రతపతే కాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవ వ్రతమచారిషం
తదశకం తస్మైరాధి ॥
4. వ్రతానాం వ్రతపతే కాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవ వ్రతమచా

రిమం తదశశం తస్మై రాధి ॥ ఇత్యుపస్థాయ ॥ ఇద్ధసన్నహనా
స్యస్థి సగం స్పర్శ్య ఇత్యాదిత శ్చేషం వెళ్ళదేవతవతు-
ర్యాత్ ॥

— సమాప్తమ్ —

— గోదాన వ్రతమ్ —

గోదానగం జూడతే వరే శలాఃX పృథ్వీ పుంశల శలీ
శిఖానిధాన వర్ణం పర్ణం చౌలవతుర్వ్యాత్ ॥

అచమ్య, పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ధర్మవత్సీ సమతస్య
మమోచాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం
(మమ) కుమారస్య గోదాన వ్రతాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ
స్వదంX త్వేన తదాచా ... స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే
అచా విర్విఘ్నేన పరిసమావాప్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి
పూజాంకరిష్యే ॥

॥ ఓం గణానాం త్యాగణపతిగ్ం హవామహే ... స్వస్తిసంభాధే

వ్యభయనో అస్తు శుభగ్ం శుభమ్ ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అముకగోత్రం యజ్ఞ
శర్మాణ మిమం కుమారం గోదానాభ్యేన కర్మణా సగ్
సూరిష్యే ॥ తదంX త్వేన దేవతాహ్వనార్థ మిదావాచనాఖ్యం
కర్మ కరిష్యే ॥ దేవతాహ్వనం కుర్యాత్ ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ (మమ) కుమారస్య

గోదాన వ్రత నిర్ధారం గోదాన వ్రతహోమం కరిష్యే ॥
తదంX సుండిలారేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ భూదృ
నస్తువరో ॥ చత్వారి శృంగాః ... బాతవేదసే నమః ॥

ప్రధానావలూతీర్హత్వా ॥

నూ॥ అన్వారభే నతింజువోతి ధాతా దదాతుగ్ం రయిమితి చత
స్యధి ర్యస్త్యా హృదా కీరణేతి చతస్యధిః ప్రతిమంత్ర మహా
బ్యాహుతీ ర్జహుయాత్ ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి ॥

మంత్రం : 1. ధాతా దదాతుగ్ం రయిమిశాన్ ॥ ... వసభ్యాహుహే ॥
ధాత్ర ఇదం నమమ ॥

2. ధాతా ప్రజాయా ... ఘృతపద్మిధేమ స్వాహా ॥ ధాత్ర ఇదం
నమమ ॥

3. ధాతాదదాతుగ్ం ... పత్యరాధసస్వాహా ॥ ధాత్ర ఇదం
నమమ ॥

4. ధాతా దదాతు దాశుషే ... సుజోషా స్వాహా ॥ ధాత్ర
ఇదం నమమ ॥

5. యస్వా హృదా ... తత్త్వ మత్యాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయే
బాతవేదస ఇదం నమమ ॥

6. యస్మైశ్చక్రస్యైతే బాతవేద ... స్వస్తి స్వాహా॥ అగ్నేయే
బాతవేదస ఇదం నమః ॥

7. త్వే సుపుత్ర ... రిచ్యతే స్వాహా॥ ఇంద్రాయ పుత్రిణ ఇదం
నమః ॥

8. ఉక్త ఉక్తే సోమ ... హవంతే స్వాహా॥ ఇంద్రాయ మనువత
ఇదం నమః ॥

ఇద్ధుసస్మహనాస్యస్థిః ... జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాంతే -
శిఖామాత్ర మవశిష్య సర్వా కేశాన్సావయతి । కుమారం
స్నాత మలం కృత్య । ఆశీర్వాదం ప్రాప్య । బ్రాహ్మణ్యా
తోషయేత్ ॥

— గోదాన ప్రత కారికావళి: —

శ్లో॥ పాత్ర ప్రయోగే ఖలు యోజనీయో
గోదాన కర్మణ్యపి చాలవత్తు
నగ్నపు పుండల శలల్య ఇష్టాః
అత్రార్థ లుప్తాహి భవంతి యస్మాత్ ॥

శ్లో॥ ఏతా శ్శిఖావాపి శిఖే శిరోరుహాన్
ప్రవాపయేత్కర్మణి చోపనాయనే
గోదాన శబ్దా దదునావ గమ్యతే
తచ్చచ్ఛ్రేతు కర్మేతిహి చాలవద్విధిః ॥
ఉదగ్గతేర్కే సతి షోడశేబ్దే
నగ్నపు పుండల శలల్య ఉత్తాః

బాహమాత్మరం శ్శక్రశుచ వాచయేచ్చ
అర్చాన్యన్నభోత్యగ్నితన ము త్తమాంగమ్ ॥

శ్లో॥ గోదాన మక్ష్మతం యస్య । వివాహశ్చేదుఃస్థితం
యామ్యాయనే పికుర్వీత । గోదాన స్నాతకం చైవై
గోదానం చౌలవత్కర్కర్యం । షోడశేబ్దే తదుచ్యతే
అంశోపవేశనం నా స్తి శ్శక్రశూణాం ముండనం భవేత్ ॥

— సమాప్తమ్ —

— అథ సమాప్తరస స్మారక ప్రత ప్రయోగః —

సూ॥ వేదమధీత్య స్వాస్యన్ స్నాతక ప్రతాఖ్యం కర్మ కరిష్యేతి
సంకల్ప్య ॥

ఆచమ్య - ఏవంగుణ విశేషా విశిష్టాయాం శుభతిథౌ (మమ)
ద్వాదశ వర్షేద బ్రహ్మచర్య నివృత్తి ద్వారా వివాహాధి
కార సిద్ధ్యర్థం స్నాతక ప్రతాఖ్యం కర్మకర్మమూల స్వదం
గతేన తదాదౌ శుభ్యర్థం వృధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయా
ర్థం మహానైపుహ స్వసి భూత్యా హవాదనం కరిష్యే॥ ఆదౌ
స్వీకేషున పవనమాం వృధ్యం శ్రీ మహా గణాధిపతి పూజాం
॥ ష్యే ॥ ఓం గణానాం త్యా గణపతిగ్ం హవామహే ...

స్వస్తి । సంబాధేష్యగయన్తో అస్మ శుభగ్ం శుభమ్ ॥

— అదౌ బ్రహ్మచర్య ప్రతలోప ప్రాయశ్చిత్తమ్ —

ఆచమ్య - పూర్వోక్త శుభతిథౌ (మమ) ఉపనయన లగ్న
ప్రభృత్యే తత్సమాన రస శుభలగ్న పర్యంతం, నుభేవనరసి

కాశీ సాధవితానాం పాపానాం నిర్మలార్థం యథాశక్తి సంభవ త్ప్రాయశ్చిత్తం కరమ్యే ॥

కాంక్ష్యప్రత్యేకం చ ప్రస్థ పరిమిత తంతుల తాంబూలహారణ్యాదికం గృహీత్వా పరిషదగ్రతః ప్రదక్షిణీకృత్య ॥

శ్లో॥ సమస్త సంపత్తుమవాప్తి హేతువః సముత్థితాపత్కుల ధూమకేతవః అపార సంసార సముద్ర సేథవః పునఃసంతుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాం సవః ॥

ఆపద్దిన ధ్యోత సహస్ర భానవ స్సమీహితార్థార్థణకామధేనవః సమస్త తీర్థాంబు పవిత్రమూర్తయో రక్షంతుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాం సవః ॥

ప్రాబుద్ధి నివస్ననానదేత్ —

అశక్తేషు సే పరివత్ ! మదియాం విజ్ఞాపనా మనధారయ సావధానం సమాకర్ణ్య । సావ పంకే నిమగ్నం ॥ మాముద్ధర । (మమ) ఉపనయన లగ్న పథ్యేవైత । త్వమావర్తన శుభ లగ్న పర్యంతం । మధ్యే వరవికాతే - యథోక్త కౌచాచ మన కాత్రయ సంధ్యానందేన । సాష్టా శతజప కాలద్వయా లగ్నీకార్యాభివాదన । గురుపచనాత్మాయం ప్రాత్యర్ఘ్యక్షాన్ని భోజన । కాశీన కటిసూత్ర యజ్ఞోపవీత - మేఖలాజన దండ స్వాధ్యాయ దినాతి క్రమణాది దోష నివృత్త్యర్థం శూద్రాది స్వగృహ మేచ్ఛాది సంభాషణ దివా స్వాపస ఛత్ర పాదుకా గంధమాంస్య ద్వర్ధనాను లేపన క్రముక భక్షణ పర్ణభక్షణ దంతభావప ఖట్వాది శయన కామినీ సంభాషణాది జనితదోష నివృత్త్యర్థం చ సాహపత్వ్య సామప్య ఆగ్నేయ, వైశ్వాదేవ,

గోదాన బ్రహ్మచారి వ్రతలోప ప్రాయశ్చిత్తార్థం (మమ) త్యాదశ సర్వ వేద బ్రహ్మచర్య నివృత్తిద్యౌరా స్మారక ప్రతాధికారం యోగ్యతా పూర్వ వివాహాదికార సిద్ధ్యర్థంచ శ్రీ శ్రీనారాయణ ప్రీత్యర్థం మయాసమృతా మిమాంసావర్ణం శాస్త్రీయాం పరిషద్దక్షిణాం యథాశక్తి దక్షిణాం యథోక్త దక్షిణామివ స్వీకృత్య । యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తం నిశ్చిత్త మామనుగృహంతు భవంతః ఇతి విజ్ఞాపయామి ॥ — హే యజమాన తవ ఆపనయనలగ్న । పథ్యేవై తత్పునావ ర్తన శుభలగ్న పర్యంతం సంభావితానాం పాపానాం నిర్మలార్థం సర్వ కాన్యాజ్య కృత్వాచరణేవతి సంభావితేభ్యః పావేభ్యో భవాన్ ముక్తోభూయః । ద్విముక్తోభూయాత్ । తం స్మారక ప్రతాధికారం యోగ్యతా ద్విర నివృత్తను గృహీమాః ॥ ఆపమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభలిప్తా (మమ) బ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్యౌరా శరీర శుభ్యర్థం పరిషదుపదిష్ట ప్రకారేణ సర్వ కాన్యాజ్య కృత్వాచరణాచరమ్యే ॥

శ్లో॥ స్వర్ణం పవిత్ర మమలం ... వయచ్చమే

అస్మై బ్రాహ్మణాయ ... వ్రీత్యర్థం మమ । బహుచర్యవ్రత లోప నివృత్తిద్యౌరా శరీర శుభ్యర్థం స్వర్ణకృచ్ఛ ప్రత్యా మ్నాయం యథాశక్తి హింసాం తుభ్యమహం సంపదదే నమమ ॥

శ్లో॥ ధన్యం కరోషి నాతారం ... వయచ్చమే ॥

అస్మై బ్రాహ్మణాయ ... వ్రీత్యర్థం మమ । బహుచర్యవ్రత లోప నివృత్తిద్యౌరా శరీర శుభ్యర్థం కాన్యా కృచ్ఛ ప్రత్యా మ్నాయం యథాశక్తి హింసాం తుభ్యమహం సంపదదే నమమ ॥

శ్లో॥ కామధేనో నృముద్యాత్సం — | పయస్యమే ||

అపైర్ని బ్రాహ్మణాయ శ్రీ మహావిష్ణు స్వరూపా... ప్రీత్యర్థం
మమ బ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్వారా శరీర శుభ్యర్థం
అజ్యేష్ఠప్ర | పత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్య
మహం సంప్రదదే నమమ ||

శ్లో॥ హిరణ్యం కర్మ కర్మస్థం ... శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ||

అపైర్ని బ్రాహ్మణాయ ... ప్రీత్యర్థం ఇదం హిరణ్యం కృప్రప్ర
త్రయ సాక్షాత్సర్వం ద్వారాశ పంఖ్యాక బ్రాహ్మణ భోజ
నార్థం పర్యాప్త మస్త కృప్ర ప్రత్యామ్నాయంచ శ్రీ మహా
విష్ణు ప్రీతిం కామయమాన శుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ||
నీలి స్ఫుర్ణ భావాన్యజ్ఞ కృత్యైర్ని భగవాన్ పర్యాత్మకః శ్రీ
పరమేశ్వరం సుప్రీతో వరదో భవతు ||

మమ బ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తి ద్వారా శరీర శుద్ధిర
ప్రీతి భవంతో బృహతు - ఇతి యజమాన ప్రార్థనా ||
బ్రాహ్మణానాం వ్రతీంచనం || తవ బ్రహ్మచర్య వ్రత లోప
నివృత్తి ద్వారా శరీర శుద్ధిరస్తు ఇతి ||

పాహి శ్రయోదశ హోమమ్. అచమ్య || పూర్వోక్త ...
శుభతిథౌ (నమ) ప్రాచాశితః సామ్యాగ్నేయ దైశ్యదేవ
గోదాన బ్రహ్మచారి వ్రతలోప ప్రాయశ్చిత్తార్థం పాహి
శ్రయోదశ హోమం శరిష్యే ||

తత్రాగ్నిం ప్రోహపాల్వలంకృత్యః శరిష్యే, చతుష్పాత్ర
ప్రయోగా ద్యాజ్య సంహారంతేగ్నిం పరిషిచ్య || అదితేన
మవ్యస్య | అనుమతేన మవ్యస్య | సకస్యతేన మవ్యస్య | తేన

నవితః ప్రసవ || ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి || సంచతి
||
పంచావతీనాం ||

మంత్రం : పునరూర్హ ... విశ్వత స్పృహహా || అగ్నయ ఇదం
నమమ ||

శ్లో॥ పునరూర్హ సహద్యంతే - మధ్యే పాహితి సంచగం
మహావ్యావృత్తిభిర్జైవ పాహిహోమం సమాచరేత్ ||
అనేన పాహి శ్రయోదశహోమేన భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీ
మహావిష్ణు సుప్రీతో వరదో భవతు || మమ బ్రహ్మచర్య వ్రత
లోప నివృత్తిద్వారా స్నాతక వ్రతాధికార యోగ్యతా ఫల
సిద్ధిరస్మితి భవంతో బృహతు || తవ బ్రహ్మచర్య వ్రతలోప
నివృత్తిద్వారా స్నాతక వ్రతాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధిరస్తు ||

— అగ్ని కార్యమ్ —

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మమ అయుర్వ్యోచి
యశో బలాభి స్పృధ్యర్థం ప్రాతఃగ్ని కార్య సమిదా ధానం
శరిష్యే || పరిత్యేతి పామృజ్య || పరిత్యాగ్యే ... అహంభో
అభివాదయే || ఇత్యగ్ని కార్యం ముర్యాత్ ||

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మమ ద్యాదశ వర
దేద | బ్రహ్మచర్య నివృత్తిద్వారా వివాహాధికార సిద్ధ్యర్థం
స్నాతక వ్రతాభ్యం శర్య శరిష్యే ||

స్నాతక వ్రతాంగత్వేన అదా రక్షణార్థం రక్షాబంధనం
శరిష్యే || రక్షాబంధన దేవతాభ్యో నమః ప్రాణప్రతిహావన

ధ్యానావాహనాది పోడలోపచార పూజాం సమర్పయామి ||
విశ్వేత్పాత ఇతి విధిసద్రక్ష బంధనం కుర్యాత్ ||

విశ్వేత్పాతే ... ఋషి బంధనే ||

రక్షాబంధన ముఖూరః... ఫలసిద్ధిరస్తు అథ దేవతాహ్వానం ||
అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మమ స్నాతక
ప్రతాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్వదం గత్యేన తదాదౌ దేవ
తాహ్వానార్థ మివావాచ నాఖ్యం కర్మ కరిష్యే || దేవతా
హ్వానం కుర్యాత్ ||

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ (మయ) ఆయుష్యాభి
వృద్ధ్యం స్నాతక ప్రక్షాళనం కరిష్యే || తదంగ స్థితిలో
లేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠానం చ కరిష్యే || భూభుజస్సువరోం ||

చత్వారి శృంగః జాతవేదినే నమః ||

సూ|| సూత్రే వస్త్రే మణియుగములతో చతుర్గుండ ప్రవత్తా శీతో
ష్టాంబు త్వర తా యవ చస్త్ర దండంజనాని అదర్శిపానవా
కుశ శక్యత్వాన్నిన చూర్ణాని కుర్వన్ స్నానం యుంజాత్సక్య
దిహకరః కాష్ఠ పాదుంబరంచ | సచిత కరణాద్యాజ్య
భాగాంతే | ప్రధానానాటిర్హుత్వా ||

సూ|| ఇమగ్న్స్తామమతి పాలాశీగ్ం సమిధ మగ్న్నావాధావ్య ||

మంత్రం : ఇమగ్న్స్తామ మర్తతే జాతవేదినే రథ మినసంమహేమా
మనీషయా || భద్రాహినః | ప్రమతి రివస్వదగ్ం సద్యశ్నేనభ్యే
మూరిమామ పయంతవ || ఆ ధేహి ||

సూ|| ఉత్తరీణాఽగ్నిం శట ఏర కాయాం వోపవిశ్య | త్రాప్యయువ
మతి త్వర మమంత్ర్య ||

మంత్రం : త్రాప్యయువం జమదగ్నేః కస్యఃస్యత్రాప్యయువం | యదే

|| వాసాంత్రాప్యయువం తస్యే అస్తు త్రాప్యయువం ||

సూ|| శివోనామానీతి యజమావస్త్రే ప్రదద్యాత్ ||

మంత్రం : శివోనామాసి స్వధితీస్తేతా నమస్తే అస్త్ర మామా
హిగ్ంసీః ||

సూ|| ఉత్తేన వాయవ ఇతి యజమా అప ఉష్ణా శ్శీతాస్సవలనీయః ||

మంత్రం : ఉత్తేన వాయ ఉదకేన ... త్వరం ప్రతూశ్య ||

సూ|| జఘనార్థే ప్రహ్వోపవిశ్య విసస్య మేఖలాం బ్రహ్మచారిణే
ప్రయచ్చతి | కాగ్ంన ఇదమహమతి యజమామంబర మూలే
దర్శిస్తంభే వోపగూహతి ||

మంత్రం : ఇదమహం అమాక గోత్రస్య యజ్జశర్కణః పాచానమువ

గూహామ్యుత్తరో యజ్జ శర్కాన్వివద్భ్యః ||

సూ|| ఏనం విహితాభిరర్చిరాహిషా మయోధున ఇతి తిస్థతి -
ర్శిగణా వరాత్సృచయః పావతా ఇతి తిస్థతిశ్చ వద్భ్యస్సక్య
భాగ్ంనయన్తా ||

మంత్రం : అహోహిస్మా మయోధువ స్తానక్షరే ధదాతన । మహేర
ణాయ చతుసే ॥

2. యోవశ్శివత మోరసః । తస్యభాజయ తేహసః । తశతీవ
మాతరః ॥

3. తస్మా అరంగ మానువో యస్యక్షయాయ జన్మథ । అహో
జనయథాచసః ॥

4. హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయః పావతాః యాసుజాతః కస్యహయా
స్విందః ! అగ్నిం యాగర్భం జగధిరే విరూపాస్తాన అపశ్యన్
స్యోవాభవంతు ॥

5. యానాగ్ం రాజావరుణో యాతి మధ్యేసత్యాస్తృతే అప
పశ్యన్ జనానాం మధుశ్శుతశ్శుచయోయాః పావతాస్తాన అప
శ్యన్ స్యోవాభవంతు ॥

6. యాసాంచేవా దివికృణ్వంతి భక్షం యాలంతరితే । బహుధా

భవంతి । యాః పృథివీం పయసోదంతి । శుక్రాస్తాన అపశ్యన్
స్యోవాభవంతు ।

నూ॥ అన్నార్ద్యయేత్యదుంబరేణ దతోధావతే ॥

మంత్రం : అన్నార్ద్యయ పూహహర్షం దీర్ఘాయ రహమన్నాజ్ఞో
భూయాసం సోమోరారాజా యమాగమత్సమే ముఖం ప్రవే
క్ష్యసి భగేన సహ వర్చసా ॥

నూ॥ నైర్ముత్యాం దిశి నిరస్యాఽపడపస్పృశ్య ఆచామేత్ । -
స్నానీయేనోద్వర్చస్సాత్త్వా సోమస్యతనూరసీతి యజాహఽ
హతముత్తరం వాసః పరిధావ్య ॥

మంత్రం : సోమస్యతనూరసి తనువంమే పాహిస్వామ తనూరావిశే ॥

నూ॥ సార సురభి చందనం నమోగ్రహాయ చేతి మంత్రగ్ం
దేవతాభ్యో రక్షణాయదత్త్వా ॥

మంత్రం : నమోగ్రహాయ చాభి గ్రహాయవ । నమశ్చాకశం

జభాభ్యం నమస్తాభ్యో దేవతాభ్యాయా అభిగ్రహిణీః ।

నూ అప్సర స్విత్యాత్మానగ్ం కేషేణ గంధేనాను లిప్య ॥

మంత్రం : అఘోరస్సు । యోగంధో । గంధశ్శేషుచ । యద్యశః ।

దైవోయో మానుషో । గంధస్సుమా గంధబ్బురభిష్టతామ్ ।

సూ॥ మణిగం పావర్ణగం పోషధానగం । సూత్రప్రాత మయ
మోషధి । క్షుద్రక పాత్రే త్రిః ప్రదక్షిణం । పరిపాద్య ।

మంత్రం : ఇయమోషధి । త్రాయమాణా । సహమానాసహస్రోతి ।

సామాహిరణ్య పర్చసం । బ్రహ్మపర్చసివం మాకరోతు ।

సూ॥ అపాశోనీత్వర్ధిర్పత్రయేణ మణిం శంకే బధ్ధామ్ ।

మంత్రం : అపాశో స్యురోమే మానగం । శోరీశ్చిరోమోషతిష

స్పదీరాయుత్యాయ శతశారవాయ । శతగం శరద్భి

ఆయుషే పర్చసే శీవాత్వై పుణ్యాయ ।

సూ॥ బాదరమణి మప్యేవం కృత్యా సవ్యే పాణౌ తూష్ణిం బధ్ధామ్ ।

అమాతముత్తరం వాసోశేషతీక్ష్ణేతి సమానం ।

మంత్రం : శేషతీస్సాన్వత్త్వైక్ కృతికాశ్చాన్వత్త్వైక్ సాన్వత్త్వైక్ । ధియో

వయస్స మగ్నా అన్యంజన్ ధృహస్రమంతాగం అభిహో అయ

చ్చక్ష్వై । దేవీశేవాయ పరిధీ సవిత్తే మహత్త దాసా మభవ

స్సహిత్యసం ।

సూ॥ యా అశ్వంతన్నితి తిస్సభిర్యాసః పరిధావ్య ।

మంత్రం : యా అశ్వంతన్నవయన్ యా అతస్వత యాశ్చ దేవీ

రంతా సభిహో దదంత । తాస్మాదేవీరరసే సంవ్యయంత్యా

యుహ్నిదం పరిధత్స్వవాసః । పరిధత్తధత్త వావసేనగం

శతాయుషం కృణుతశీర్మమాయః । బృహస్పతిః ప్రాయచ్చ

ద్వాస ఏతథో మాయ రాజై పరిధాతతాత్ । జరాంగచ్ఛాసి

పరిధత్స్వవాసో భవా కృష్ణీనా మభిశస్తి పావా శతంప శవ

శరదబ్బువర్చా రాయశ్చ పోషముపసంవ్యయస్వ । ఇతి పరి

ధావ్య ।

సూ॥ పరిహితం పరిద మిత్యను మంత్రయతే ।

మంత్రం : పరిదం పాహో అభిధాస్వ స్తయేభూరావీనా మభిశస్తిపావామ్ ।

శతంప శవశరదః పురూచీర్వసూని చాగ్లో విభజాసి శవవ ।

శో॥ భస్మి భవతి తత్పర్వ మూర్ధ్వ పుండ్రం

విహోకృతం పరిధాన శబ్దస్వాత్రాహ్వాదన పరత్యం ।

శో॥ ఈషణ్ణాతం నవం వత్త్రం । నదశం యన్నధాశితం ।

అహతం తద్విజానీయా తస్మిన్కర్మసు పావనం ।

నూ॥ తస్యదశాయాం । పవతా । ప్రబధ్య । దర్శ్యామదాయా
 త్వేనాఽభ్యాసయ । న్నాయుష్య మిత్వహ్నిః ప్రతిమంత్ర ।
 మస్తాజాజ్యహుతీర్హత్యా ॥ ఏకం - డ్యే - త్రిణి - చత్యారి ॥

పంచతి పచావతీనాం ॥

మంత్రం : 1. ఆయుష్యం వర్చస్యగ్ం సువీత్యగ్ం రాయస్వవమా
 ద్భిజ్యం । ఇదగ్ం హిరణ్యం శైత్ర్యా యావిశతాం మాగ్
 స్వాహా ॥ హిరణ్యాయేదం నమమ ॥

2. ఉచ్చైర్వాసి పృతనాజ సత్రాసాహం ధనంజయం సత్వాస్సమృ
 ధ్ధిర్ బుద్ధయో హిరణ్యేఽస్మిం ధృమాహితా స్వాహా ॥
 హిరణ్యాయేదం నమమ ॥

3. శునమహాగ్ం హిరణ్యస్య పితరీవ నామాగ్రభైషం । తంమా
 హిరణ్య వర్చసం । పూరుష ప్రీయం కురుస్వాహా ॥ హిరణ్య
 యేదం నమమ ॥

4. ప్రియం మా దేవేషుకురు । ప్రియం మా బ్రహ్మణే కురు ।
 ప్రియం విశ్వేషు శూద్రేషు ॥ ప్రియగ్ం రాజసు మా కురు
 స్వాహా ॥ హిరణ్యాయేదం నమమ ॥

5. యాతిరశ్చ నిపద్య నేహ విధరణి ఇతి । తాం త్యా మృతస్య
 భారయా యజేసగ్ం రాధసీమ హగ్స్వాహా ॥ సగ్ం రాధనా
 ఇదం నమమ ॥

6. సగ్ం రాధనైవ దేవై స్వాహా ॥ సగ్ం రాధనైవ దేవ్యా
 ఇదం నమమ ॥

7. ప్రసాధనైవ దేవై స్వాహా ॥ ప్రసాధనై దేవ్యా ఇదం నమమ ॥

8. సంత్రాజంచ విరాజంచాభి శ్రీర్యాచనోగ్హా । లక్ష్మీ
 రాష్ట్రస్య యాముఖేతయా మాసగ్ం సృజామసి స్వాహా ॥
 శ్రియ ఇదం నమమ ॥

నూ॥ ఇధ్యసన్నహనాన్యద్భి స్సగ్స్సర్వాన్కౌ ప్రహరతి రుద్రాయ
 తంతి చరాచేదం నమమ ॥ (అవతపస్పశ్య) అస్య స్మితక
 ప్రత కర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాది
 హోమం కరిష్యే ॥

ఓం చిత్తంచ స్వాహా ॥ చిత్రాయేదం నమమ ॥

నూ॥ జయాది బ్రహ్మవిసరనాంతే - ఆయుష్య మిత్వహ్నిః ప్రతి
 మంత్ర ముదైకం దక్షిణ కర్తే బధ్నాతి ॥

1. ఆయుష్యం వర్చస్యగ్ం ... యావిశతాం మాం ॥

2. ఉత్తైర్వాది ... సమాహితాః ॥
 3. శువమహాగ్ం ... పూరుషు ప్రియం కురు ॥
 4. ప్రియంమా దేవేషు కురు ... రాజసుమా కురు ॥
 5. యాతిరశ్చ నిపద్య నహం ... సగ్ం రాధసీ మహమ్ ॥
 6. సగ్ం రాధనైవ్య దేవైవ్య ॥
 7. ప్రసాధనైవ్య దేవైవ్య ॥
 8. సప్రమాణంచ ... మాసగ్ం సృజామసి ॥
- నూ॥ ఏతాభిస్సవ్యే ద్విత్వీయం ॥
- మంత్రం : ఆయుష్యం వర్షస్యగ్ం ... మాసగ్ం సృజామసి ॥
- నూ॥ శుభిక్వేళిర ఇతి సజ శ్చీరసి భాషికం నిధాయ ॥
- మంత్రం : శుభిక్వేళిర ఆరోహ శ్లోభయంతీ ముఖం మమ ॥ ముఖగ్ం
- హి మమ శ్లోభయ భూయాగ్ం సంచ భగం కురు ॥

•శ్లో॥ ఆసీన ఉర్ధ్వః ప్రహోదా ॥ నియమో యత్రనేద్యతః
తదాసీనేన కర్తవ్యం ॥ నప్రహోన్వన నతివృతా ॥
ఇతి కాత్యాయన వచనోక్తమాహ ॥ అత్ర కుండలాదీని, పడే
తాన్వాసీన ఏవ కుర్యాత్ ॥

- నూ॥ యామా హరదితి పుష్ప మాలికాం బధ్వా ॥
- మంత్రం : యామాహరజ్జమదగ్ని శ్రద్ధాయై కామాయానైవ్య ॥
- ఇమాం తామపి నహ్యేహం భగేన సహ వర్షసా ॥
- నూ॥ యదాంజన మిత్వాంజనేర చక్షుషీ ఆంశే ॥
- మంత్రం : యదాంజనం త్రైక కుదం జాతగ్ం హిమవత ఉపరి ॥
- తేన వామాంతే తేజన వర్షసే భగాయచ ॥
- నూ॥ ముయువర్షతేతి చత్యూరాం - యజామామే కేనవా ॥
- మంత్రం : ముయువర్షత పూరుషం - ముయు పర్వత వర్షసం ॥ ముయు
- పర్వత భేషజం ముయు పర్వతాయుషం ॥
- నూ॥ యస్యే వర్ష ఇత్వాత్వానమా దర్శన మిక్షతే ॥
- మంత్రం : యస్యేవర్షః పరాగత మాత్వాన ముపతివతి ॥ ఇదం
- తత్పునరాదదే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్షసే ॥
- నూ॥ ప్రతిశ్చిస్త ఇతి యజామోహన హాసాదాత్వాం ప్రతిముంచ ॥
- మంత్రం : ప్రతిశ్చేభ్యో దేవతానాం మామా సంతాపం ॥
- నూ॥ ప్రజాపతే శ్శరణమ నీతి చ్ఛత్రం ॥

మంత్రం : ప్రణావతే శ్రీరణమసి బ్రహ్మణశ్చ దిరిశ్యజనస్య
ఛాయాసి సర్వతోమాపాహి ॥

సూ॥ దేవస్యత్యేతి వైణవం దండ మాదాయ ॥

మంత్రం : దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే శ్విన్ ర్వాహుభ్యాం పూజా
హస్తాభ్యా మాదదే ద్విషతో వభాయేంద్ర స్యవజ్ఞోసి
వాత్సభ్యు శ్రీర్మమే భవయత్వాపం తం నివారయ ॥

సూ॥ దేవీ వ్షడుర్వీంతి చిత ముపస్థాయ ॥

మంత్రం : దేవీష్షడుర్వీరు రుణః కృణోత విక్లేదేవాన ఇహవీర
యథ్యం ॥

సూ॥ మహాస్మహీతి చంద్రమసం నక్షత్రాణి చోపతిష్ఠతే ॥

మంత్రం : మహాస్మహీ ప్రక్షయా మాతనూళిర్భా రభామ ద్విషతే
సోమ రాజన్ ॥

సూ॥ తతోమి తిరాతిరా సంభావ్య యథార్థం Xచ్చతి ॥ అదాగృహ
స్థస్య కుశల ప్రశ్నః - స్వాగతంచ స్నాతకస్య నవనం.

శ్లో॥ చరిత బ్రహ్మ చర్యోహం
కృత ప్రత చతుష్టయః
కాశీయాత్రాం గమిష్యామి
అనుజ్ఞా దేహిమే శుభామ్ ॥

పునః గృహస్థస్య ప్రతివచనం ॥

శ్లో॥ సాలం కారాం మమ సుతాం (మమానుజాం)
కన్యాం దాస్యామి తే న్యైః
పాణిం గృహీత్వా సాగ్ని స్థా
గచ్ఛ స్వాగచ్ఛ మద్గృహమ్ ॥

తతో గృహస్థః స్నాతకస్య పాదా ప్రక్షాళ్య అంగీకృతస్య
వస్త్రాదికం దత్వా తం స్వగృహం నివయేత్ - అత్ర పర
పురం వస్త్రాణిదాపయేత్.

మంత్రం : యుగం వస్త్రాణి పీనసావసా ధేయవోరచ్చిద్రా మంత్రవో

హసర్గాః ॥ అనాతిరతమవృతానివిశ్వ రేనమిత్రా వరుణానచేదే ॥
భవతాం శ్వశురః శ్వలగ్నోహ వాగ్దాన శుభ సమయే - అగ్ని
ర్వచన (నమోవాః) పూర్వకం సువర్షాంచ లయుక్తం
సోత్తరీయం పట్టవస్త్రం దదాతి అనేన మంత్రేణ స్నాతగోపి
ప్రతి సత్కారం కుర్యాత్ ॥ శతమానం ... ప్రతిష్ఠతి ॥

లఘు - సమావరన ప్రక్రియా

సూ॥ అత్రాథ దపరం స్నానం తూష్ణీమేవ తీర్తే స్నాత్వా తూష్ణీగ్ం
సమిధావా దధాతి ॥

శ్లో॥ స్నానం వత్సేన్య పరం తూష్ణీం తీర్తే స్నాత్వైవ లాశికే ॥
పహ్ని మూఢాయ విధివత్ పరిషిచ్య సమం తతః ॥

పాలాశీంశమిథం తూష్ణీ మగ్నా వాధాయయే తున్యః ।
 పరిశేషచనం తతః కుర్వాత్ యథా శాస్త్ర మితి స్మృతిః ॥
 తతః మహదాశీర్వచనం ప్రాప్య బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్ ॥
 శతమానం భవతి ... ప్రతితిష్ఠతి । సంతత శ్రీరస్తు సమస్త
 సన్మంగళాని భవంతు ॥

నిత్య శ్రీరస్తు - నిత్య మంగళాని భవంతు

సమావర్తనం నామ గురుకులా ద్విహం ప్రత్యాగమనం శేచి
 ద్వైకల్పిక సమావర్తన మితి పృథక్కుర్వంతి నతత్పరిమిశం ॥

అథ సమావర్తన మిమాంసా

సమావర్తనం నామ గురుకులే విద్యాం పరిసమాప్య గుర్వా
 జ్ఞయా గృహం ప్రతి ప్రత్యాగమనం తస్మిన్ సమయే బ్రహ్మ
 చర్య ప్రత నియమావళిం విప్యజ్య గృహస్థాశ్రమశ్రీకారేచ్ఛ
 నా బ్రహ్మచారిణా కర్తవ్య భూత మేకం స్నానం వర్తకే
 తద్దేవోక్త విధిస్తవం ప్రతారో ప్రయోగవేత్సః కల్పి
 తోయంప్రత విశేషః తాదృశ స్నానం కృతవతఃమాణవస్య
 స్నాతక ఇతి వ్యవహారః । స్నాతకస్య ప్రతం స్నాతక ప్రతప్తః
 తాదృశ ప్రతాంతరం స్వగృహగమన మేవ సమావర్తన
 మితి బ్రాహ్మణ్యేచ్ఛతే ॥ తస్మా త్సమావర్తన స్నాతకప్రత
 యోనోన్యన్య శ్రయ్యా శాసత్యా స్మపృథక్క్రం ॥ శింత్యా
 భాసవ ॥

అథ వైకల్పిక సమావర్తనం

అవరం స్నానం - తూష్ణీమేవతీరే స్నాత్యా తూష్ణీగ్ం సలుధా
 వా దధాతి ఇతి, వపన పూర్వకం - నజ్యం సా త్యాచమ్య
 పూర్వోక్త కుభలికా! శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయోఽహం
 సమావర్త నాధికార సిద్ధ్యర్థం వైకల్పిక సమావర్తనాఖ్యం
 కర్త కరిష్యే । మేఖలాం తూష్ణీం బ్రహ్మచారిణే వయచ్చతి.
 మా ॥ సముద్రం గచ్ఛస్వాహేతి దండజనా అపుప్రాకేయత్ ॥

మంత్రం : సముద్రం గచ్ఛస్వాహ ॥

మా ॥ శ్రోత్రి యాగారాదగ్ని మాహృత్య విధినోప సమాధాయా
 కృత్య పరిషిచ్య । పాలాశీం సమిధం - ప్రాదేశమాత్రం తస్మి
 న్నేవాగ్నా తూష్ణీం ప్రజాపతిం మవసాధాయన్నా దధాతి ॥
 పునః పరిషిచ్య ॥ అనేన వైకల్పిక సమావర్తనేన భగవాన్
 సర్వాత్మకః శ్రీమహావిష్ణుః స్ఫుప్రీతో వాదో భవతు ॥ మమ
 ద్వాదశ వర్ష వేద బ్రహ్మచర్య నివృత్తి ద్వారా వివాహాధి
 కార సిద్ధిరస్మితి భవంతో బృపంతు ॥ తవ ద్వాదశ వర్ష వేద
 బ్రహ్మచర్య నివృత్తిద్వారా వివాహాధికార సిద్ధిరస్తు ॥

తతః గంధ పుష్ప మాల్య కర్ణాభరణాంజన శత్రోపాసనా
 వైశావ దండాదికం సర్వం తూష్ణీముపాదత్తే ॥ తథాచ ॥
 స్నానం వక్ష్యే పరం తూష్ణీం తీరే స్నాత్వైవ తాకికం ॥
 వహ్నిః పూధాయ విధివత్ పరిషిచ్యచనం తతః ॥ పాలాశీం
 సమిధం తూష్ణీ మగ్నా వాధాయ యేత్తున్యః । పరిశేషచనం
 తతః కుర్వాద్యథా పూర్వమితి స్మృతిః

సమావర్తన స్మారక ప్రత విధి:

వాక్యం : త్రయ స్మారక భవంతి ॥ విద్యా స్మారకో వ్రత విధి : స్మారకో, విద్యావ్రత స్మారకశ్చేతి ॥

యస్సమావ్య వేద మసమావ్య వ్రతాని సమావర్తనే సవిద్యా స్మారకః ॥ ౧ ॥

యస్సమావ్య వ్రతాని, అసమావ్యవేదం సమావర్తనే సవ్రత స్మారకః ॥ ౨ ॥

యః పునరుభయం సమావ్య సమావర్తనే సవిద్యా వ్రత స్మారకః ॥

శ్లో॥ వేదం వ్రతాని వాపారం నీత్యా హ్యుభయమేవమా ॥

అవిభుత బ్రహ్మ చర్యో లక్షణ్యా త్త్రితు ముద్వహేత్ ॥

॥ అత్ర వేద మిత్తుప లక్షణం ॥

తథాచమనుః ॥ వేదానధీత్యవే దేవా వేదం వాపి యథా క్రమం ॥ అవిభుత బ్రహ్మచర్యో గృహస్థాశ్రమ మావహేత్ గురవేతం వరం కత్యాన్నాయాత తదనుజ్ఞయా ॥ ఇతి ॥ ॥ వాక్యం ॥ విత్తాహస్యకురారాధీపత్యాచ్చ వివాహశ్చాని యతః ॥ స్నాత్యా సముద్వహేత్కన్యాం ॥ ఇతి సమావర్తన వివాహయో రవివాభావా వగమాత్ ॥ తథా ॥

గోదాన మకృత్యం యస్య ॥ వివాహశ్చే దున్వీతః ॥ యామ్యా యవేపి కున్దీత గోదానం స్నాతకంచవై ॥ గోదానాదీని తార్యాణి వివాహాత్సూర్య వాసరే ॥ ఏక తంత్రేణవా కుర్యా దితి వేద విదో విదుః ॥ తథా ॥ వివాహ దివసాత్సూర్యంతద్దినే స్నాన మాచరేత్ ॥ వివాహదివసా భస్మా ద్భవేత్తు స్నాతక వ్రతం ॥ కింతు ॥ స్నాతనూప యమాదిర్యాక్ మ్యోయాది

సపద్రతిం ॥ తస్మాదాసస్మై వైవాహ స్మినశర్య సమావ రేత్ ॥ ఇతి వచనాచ్చ ॥ వివాహభావే స్నానం చానియతం ॥ కించ ॥ అనాశ్రమీన తిష్ఠేత దినమేమసి ద్విజః ॥ అశ్ర మే వివాతిష్ఠన్ ప్రాయశ్చిత్తీయతేతు స ఇతి ॥

— సమాప్తమ్ —

— అథ వివాహ ప్రయోగః —

సూ॥ శుభహని మంగళ స్నానం ర్యత్యా ॥ పాణిగ్రహణే స్నార్తం పుణ్యాహం వాచయిత్వా ॥

అచమ్య ... ఏవంగుణ ... శుభతిథౌ మమ సకల సంఘ మృధ్యర్థ మేతస్మదీయో ద్యాహ విధౌ నిర్వృత ప్రత్యాహేన వధుపరక యోగ్యతా ఫలసిద్ధి ద్యారా వివాహాదితార సిద్ధ్యర్థం పాణిగ్రహణాఖ్యం కర్మ కలవ్యమాణ స్తవం గత్యేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనై స్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ అదౌ నిర్విఘ్నేన పరసమావాప్యర్థం శ్రీ సహాగణాదిపతి పూజం కరిష్యే ॥ ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ం మావామహే! స్వస్తి ॥

సంభాధే వ్యభయన్తో అస్తు శుభగ్ం శుభమ్ ॥

సూ॥ అనహన మితి శాశనాది మంత్రాన్ వాచయన్ వివాహా- గారమేత్యి !

మంత్రం : అనుమానం పరిహానం పరీవాదం పరిక్షుపం ॥ దుస్వప్నం

దునుదితం తద్వివద్యోన్ దిశామ్యహం । అనుహూతం పరి
హూతగ్ం - శకునర్యదశాకునం । మృగస్వప్నత మక్షయా-
తద్వివద్యోన్ దిశామ్యహం । ఆరాతే అగ్నిరప్యారాత్పర శుర
స్తుతే । నివాతేత్వాభివర్షతు స్వప్నితేస్తు పవస్పతే । స్వప్ని
మేస్తు పవస్పతే । నమ శ్శక్త్యేత్సదే రుద్రాయ నమో
రుద్రాయ శక్త్యేత్సదే గోష్ఠమసి నమస్తే అస్తు మామహిగ్ం
సీస్సగ్నివ సివత్తో నమస్తే అస్తు మామహిగ్ంసీః । ఉద్రా
తేవ శకునే సామగాయసి బ్రహ్మపుత్ర ఇవ సవనేషు శగ్ంవసి
స్వస్తివశ్శకునే అస్తు పతివస్తుమనాభవ । సాదా ప్రతా
భ్యాచమ్య । ప్రాక్షానాయమ్య ॥

పూర్వోక్తవంగుణ ... శుభతీథా మమ ఆచంద్రార్క మనేశ
వైకేషిక సుఖానుభవ పరంసరాభిలష్యద్విర్వారా యతాసు
ధర్మరేచా సంపత్కర్తృగ్ ప్రీయముద్వహే॥విశ్వేత్పాతభివిధివ
ద్రక్షాబంధనం కృత్వా ॥ ఆచమ్య ... వనంగుణ ... శుభ
తిథా మమ సాణిగ్రహణం గత్యేన ఆదా రక్షణార్థం రత్నా
బంధనం కరిష్యే । రత్నాబంధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానా
వాహనాది షోడశోపచార పూజాం పమర్చయామి ॥

మంత్రం : ఓం విశ్వేత్పాతే సవనేషు । ప్రవాత్యాయావ శర్మమమ
న్నిద్ర సుస్వతే । పారాపతం యత్పురుషం భృతం వస్వసా
వ్యోశ్శగభాయ ఋషిబంధవే ॥
రత్నాబంధన ముహూర్త స్పృముహూర్తో అస్తు సుముహూర్త
కాలే సూర్యాదీనాం వవానాం గ్రహానామనుకుల్య ఫల
సిద్ధిరస్తు ॥

నూ॥ ద్వితీయం యజ్ఞోపవీతంచ సంధార్య ॥
ఆచమ్య ... వనంగుణ ... శుభతీథా మమ పరమ పవిత్ర
బ్రహ్మగిగ్ంధి గ్రస్తిత స్పృహ్యోపవీత ధారణేన స్థితమనుభాను
భవ సిద్ధ్యర్థం త్రోత స్మార్త పితృ వైమిత్రీ కామ్యకర్మాను
ష్ఠానాధికార యోగ్యతాఫల సిద్ధ్యర్థంచ శ్వశుదత్త ద్వితీయ
యజ్ఞోపవీత ధారణం కరిష్యే । యజ్ఞోపవీత దేవతాభ్యోనమః
ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం పమర్చయామి ॥
నూ॥ ద్రువాచ్యా త్యాదినా యజ్ఞోపవీతం బ్రాహ్మణై స్పర్శ
యేత్ ॥

మంత్రం : ఓం ద్రువాచ్యాద్దుగ్ధివా పృథివీ । ధువం విశ్వ మిదంజగత్
ద్రువానా పృథితా ఇమే । ధ్రువోరాజసి శామయం । ఇహై
వైధిబావ్యధిషాః । స్వత ఇవా నిచాచలిః । ఇంద్రఇవేవా
ధ్రువ స్థివ । ఇహరాష్ట్రముధారయ । అభితిష్ఠ పృతవ్యతః ।

అథరేసంతుశత్రవః । ఇంద్రధనుష్త్రహతిష్ట । అపఃక్షేత్రాణి
సంజయన్ । ఇంద్రసేన మదీధరత్ । ధ్రువం ధ్రువేణ హవిషా
తస్మైదేవా అధిబృవన్ అయంచ బ్రహ్మణస్త్రిః ।

ఆచమ్య ॥ యజ్ఞోనవీతం పరమం ... తేజః ॥ పునరాచమ్య ।
యజ్ఞోపవీతధారణ ముహూర్తస్సుముహూర్తో అస్తు । సుము
హూర్తకాలే - సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహణామాను
కూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ।

“మదగం కన్యాం వృణోధ్యమితి” చతురోవరాన్ బ్రాహ్మ
ణాన్ శుతశీలవిత్ర సంవన్నాత్ । నమవేతాన్ । కార్య
కుశలాత్ । వరః ప్రహ్లాదీయాత్ । మదగం కన్యాం
వృణోధ్య” వృణోమహే ॥

నూ! “తా” ప్రసుగ్ధం తేతి ద్వాభ్యా మభిమంత్రయేత్”

మంత్రం : ఓంప్రసుగ్ధంతా ధియసా నస్య నక్షత్రే వరేభిర్గర్భాగ్ం
అభిషు ప్రసీదత । అస్మాకముద్ర ఉభయంజు జోషతియత్యై
మన్యస్యాన్యంధసోబుబోధతి । అవృక్షతా ముజరస్సంతు సంథా
వధి స్సహాయో యంతిగో వరేయమ్ । సమర్థమా సంభగోనో
నినీయాత్సం బాస్పత్యగ్ం సుయమ మస్తు దేవాః ।

నూ! “శే కన్యాదాతారం గత్వా బృహతే” । బ్రాహ్మణా ప్రత్యజ్య
భాస్వింతు ప్రాజ్యుభిమూసనం కన్యాదాతారంప్రత్యేపం
బ్రూయుః కన్యా మాన్తే కంకణం బధ్నన్ ॥

వర ప్రవరా

చతుస్సగ్ధర పర్యంతం గో । బ్రాహ్మణేభ్యః శృభం భవతు ।
వాశిష్ఠ మైత్రాననుణ కొండిన్య త్రయాశేయ ప్రవరాన్యిత -
కొండిన్యస గోత్రోద్భవస్య । అచ్యుతేశ్వర శర్మణోనప్తే
అనంతేశ్వర శర్మణః పౌత్రాయ । గోవింద శర్మణః పౌత్రాయ ।
శ్రీమదేశ్వరే సాక్షా న్నారాయణ స్వరూపాయ వరాయ ॥

కన్యా ప్రవరా

చతుస్సగ్ధర పర్యంతం గో బ్రాహ్మణేభ్య శృభం భవతు ।
భాగవ । చావనాపుష్పవాన । జౌరగ । బామదగ్ధ్య । పంచా
శేయ ప్రవరాన్యిత శ్రీవత్సం గోత్రోద్భవస్య । కేశవేశ్వర
శర్మణో నక్షత్రం । నారాయణేశ్వర శర్మణః పౌత్రం । మాధవ
శర్మణః పౌత్రం । లక్ష్మీ నామ్నిం సాక్షాత్కృత్ స్వరూపిణం
కన్యామ్ ॥ వృణోమహా ఇతి వృణోధ్యం । తస్మైదాసామితి
ప్రతున్యతే । “తస్మై దాసామి” ॥ మదగం వరం వృణోధ్యం ।
వృణోమహే ॥

ఆచమ్య । ఏవంగుణ ... శుభతిథౌ మను కుమారాన్యః ఆయు
ష్యాభి వృద్ధిద్వానా సమస్త మంగళా వాఙ్మర్తం గౌరీ కంకణ
దేవతా ముద్దిప్య గౌరీ కంకణ దేవతా శ్రీత్యర్థం గౌరీ కంకణ
దేవతా పూజాగ కరిష్యే ॥

గౌరీ కంకణ దేవతాభ్యో నమః ప్రాణప్రతిహాపన ధ్యానావా
నానాది భోదశోపచార పూజాం నిమగ్నయామి ॥

సూ॥ ఇహాంత్యమిద్ర మిహాధ్యస్సుతి కన్యకాయాశ్శిరసి భాషికం
విధాయ ॥

మంత్రం : ఇహాంత్యమింద్ర మిహాధ్యస్సు పుత్రాగ్ం సుధాంక్యము

॥ శాస్త్రిం పుత్రానాధేహి పతిమేకాదశం కృణి ॥

మంత్రం : శుభిక్తే శివ అగ్రోహ శోభాయంతి ముఖం మమ ముఖగ్ం

హి మమ శోభయ భూయోగ్ం పంచ ధగ్ం కురు—

సూ॥ బృహత్సామేతి మంత్రేణ కన్యకా నామహాశ్శ కంకణంబధాన్ ॥

మంత్రం : బృహత్సామ యత్ర భృద్యుద్ధ వప్తీయం । త్రిమృతాశ

శుభిక్త ముగ్రవీరం । ఇంద్రస్తామేన పంచదశేన మధ్యమిదం

వాతేన సగ్రేణ రక్ష । రక్షాబంధన ముహూర్త స్సుముహూర్తో

అస్తు సుముహూర్త కాశీ సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహానా

మానుష్యాఫల సిద్ధిరస్తు ।

శతమానం భవతి శతాయుః పురుష శ్చ తేంద్రియ అయుష్యే

వేంద్రియే । పతిష్ఠతి ।

అథ వరాయ నమీపం గచ్ఛేత్ ॥

చాతా ప్రాబ్ధిఖి మూళీనః పరః ప్రత్యజ్జుఖ ఉపవేశ్య ।

చాతా చంకల్ప్య । ఆచమ్య । పూర్వోక్తవంశుణ విశేషణ విశి
ష్టాయాం శుభలిఖా । మనీయ గృహం ప్రత్యాగత మమం
వరం మధువర్కేణ విధినా పూజయిష్యే ॥

సూ॥ నలో మధువర్కం కర్వన్ముద గ్రంకూర్చన్నిదధాతి తత్ర
రాష్ట్రభృదసీతి యజ్ఞమోచ విశతి ।

మంత్రం : రాష్ట్రభృదస్యాచార్యా సంతి మాత్వద్వోమం । రాష్ట్ర

భృదసి - సంమాడా - సందీమాత్వద్వోమం-ఇతి రాజస్యః॥

రాష్ట్రభృదస్యధిపత్వాన్ని-సందీమాత్వద్వోమం ఇతి వైశ్యః ॥

చాతా ఉదక మారాయ॥

సూ॥ ఆపః పాద్యా ఇతి చాతా ప్రాహ ॥

మంత్రం : ఆపః పాద్యాః ॥

సూ॥ ఆపః పాదావన జనీరితి వరస్తా అపాభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : ఆపః పాదావన జన్యోర్విషంతం నా శయంశుమ అస్మిన్

కుశే బ్రహ్మసర్వస్యపాచి ॥

సూ॥ పూర్వం దక్షిణ పాదం దత్త్వా యథా దక్షిణపాదః పూర్వో

భవతి తథా వశో త్వన్వో నీయతే । ప్రత్యాయ తారం

చాచార ముపస్మిశ్య ॥ శ్రీ మహావిష్ణు స్మరూప వర ఇదంతే
పాద్య మిదంతే పాద్య మిదంతే పాద్యం ।

సమో స్వస్వసంతాన సహస్ర మూ రయే
సహస్ర పాదాక్షి శిరోరు భాహవే ।
సహస్ర నామే పురుషాయ శాశ్వతే
సహస్ర కోటి యుగధారిణే నమః ॥

సూ॥ వరో మయి మహామితి యజమాత్మానం । ప్రత్యగ్ని మృతేత్ ॥

మంత్రం : మయిమహో మయియశో మయిండియం వీర్యం ॥

సూ॥ కూర్వా భ్యాం పరిగృహ్య మృణ్మయే నార్హణీయా అప
ఇత్యుక్త్యా ॥

మంత్రం : అర్హణీయా అపః ।

సూ॥ ఆమాగన్నితి వరః కలశోదక మభి మంత్ర్య ॥

మంత్రం : ఆమాగమ యశసా వర్చసా సగం సృజనయసా తేజసాచ ।

తమ్నా ప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం । పశూనాం । అంజలా

వేదకదేశ అనీయ మానవరో విరాజో దోషహానీయజురవిత్వా ॥

మంత్రం : విరాజోదోషహానీ విరాజోదోహమనీయ మమ వద్యాయ

విరాజ ॥

సూ॥ వరస్వశిగసి సంప్రోక్ష్య । కేవలం పురహస్త్వి నీయ మానగం
సముద్రంవ ఇత్యగ్ని మంత్రయతే ।

మంత్రం : సముద్రంవః ప్రహిణో మిస్వా యోనిమపి గచ్ఛత ।
అచ్ఛిద్రః ప్రజయా భూయాసం మాపరాసే చిమత్వయః ।

సూ॥ అత్ర దాతా వాసోగచాదికం యథాశక్తి దత్వా । వర మలం
కృత్వ ॥

మంత్రం : అభినస్తా సునసనా న్యరౌభి భేనోసుదుఘాః పూయ

మానః । అభిచంద్రాభ ర్తవేనో హిరణ్యభ్యశ్వాన్ రథివో

దేవసోమ ॥

మంత్రం : యువం వస్త్రాణి వీనసాననా భేయవోరచ్చిద్రా మంత

వోహస్రః । అహతిరత మస్మతాని విశ్వేన మిత్రావరుదా

సచక్షే ॥

భవతాం శ్వశురః అముకనామధేయాయం ధరపత్నీసహితః
యువ్యగుద్వాహంగ పరపూజామహోత్సవే అశేః పురస్సరం
సువర్ణాంచలాలంకృతం తౌకేయం మధుపరక ద్వయం దదాతి
శతమానం ... ప్రతివత్తి ॥

మంత్రం : హిరణ్య రూపస్సహిరణ్య సస్యగపాన్న పాశ్చేను హిరణ్య

వర్ణః । హిరణ్యయాత్యగ్రియోక్తివద్వా హిరణ్యదాదద్య

న్నమస్తై ॥

భవతాం శ్రమః వరపూజామహోశ్మవే అశీః పురస్కరం
రత్నస్థిత సువర్ణాంగుళ్యాభరణమ్ రాజతం యజ్ఞోపవీతం చ
వతాతి.

కర్ణాభరణాని, కట్యాభరణాని, అంగుళ్యాభరణాని ...
నూ॥ దధి మధుసగ్ం సృష్టం కాగ్ంసన నరీయ సావిధాయ -
కూర్వాభ్యాం పరిగృహ్య దాతా మధుపర్క ఇతి త్రిరుక్తే ।
అయం మధుపర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః ॥

నూ॥ శ్రయ్యై విద్యాయా ఆమాగన్నితి ద్వాభ్యాం పరో మధుపర్క -
మభిమంత్య ॥

మంత్రం : శ్రయ్యై విద్యాయయ్య శోసీయశసో యశోసి బ్రహ్మణో
శీ పీరసి తమ్నాప్రియం ప్రజానా కుర్వధిపతిం పతానాం ।

మంత్రం : ఆమాగ్న యశసా వర్చసాసగ్ం సృజపయసా తేజసాచ॥

తమ్నాప్రియం ప్రజానాం । కుర్వధిపతిం పతానామ్ ॥

నూ॥ అమృతోప పరణమనీత్యపః వీత్యా ॥

మంత్రం : అమృతోప పరణమసి ॥

నూ॥ యస్మద్ధున ఇతి మధుపర్కగ్ం సకృత్త్యాశ్య ॥

మంత్రం : యస్మద్ధునో మధవ్యం పుమ మన్నాద్యం వీర్యం తేనాహం

మధునో మధవ్యేన పరమే న్నాద్యేన వీర్యేణ పరమో

న్నాదో మధవ్యో సాని సకృన్మంత్రేణ ద్విసూక్తిం ప్రాశ్య ॥

నూ॥ అమృతా పిధాసమనీ త్యపః వీత్యా ॥

మంత్రం : అమృతా పిధాసమసి ॥ నాస్తం ప్రత్యాశ్య । ఆచామత్ ॥

నూ॥ శాంత్యుక్తే శారనీతి యజమాగా మభిమంతయతే ॥

మంత్రం : దాతా శాః ॥ పరః శారవ్యచ హతపాపౌనపాపౌచం

జహి ॥

మమచామవ్యచేతి స్వదాతు

ర్నామోషవ్యతయో ర్యతేశః ॥

యజ్ఞ శర్మణో మమచ - గోవింద శర్మణో ఆమువ్యచ ॥

మంత్రం : అగ్నిః ప్రాశ్నాతు ప్రథమస్సహివేద యథాహవిః । అనష్ట

మశ్చాకం క్షణాన్ బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణేభ్యః ।

నూ॥ యజ్ఞోవర్తతా మిత్యుపాగ్ం శూక్త్యా ॥

మంత్రం : యజ్ఞోవర్తతాం యజ్ఞస్య వృద్ధిమను వత్తాపచితిరస్య

భవతి మ్నా కుర్వపచిగోహం వనుష్యేషు భూయాసం । శార్కే

నుభవ్యామూతా రుద్రాణాం కుహితా వనూనాం శ్యవా

దిత్యానా మమృతస్య నాః । ప్రణవోచం చిగుశ్చేజనాయ
మాగామనా గామదితిం వధిష్ఠ పితృదశకం తృణాన్యతు ॥

సూ॥ ఓముత్సృజతేతువైరుత్తా గాం విస్సజేత్ ।

మంత్రం : ఓముత్సృజత । దాతా ।

సూ॥ సిద్ధమన్నం భూత మిత్సుకే ।

మంత్రం : భూతమ్ ॥

సూ॥ సావిరాదిత్యే లైరుపాంగస్యన్న మభిమంత్ర్య ।

మంత్రం : సావిరాహ తన్మాత్రాయ తస్యతే నీయ తస్మ ఊర్జధా॥

సూ॥ ఓం కల్పయతే శ్శుక్లైరుత్తా వరః ప్రబ్రూయాత్ ।

మంత్రం : ఓం కల్పయత ॥

తతో వరం దాతృసమీపం నీత్యా । అవరణ వస్త్ర ముచాస్య ।
సూ॥ కన్యకాపితా - పితామహో భ్రాతృస్య కుల్యోజనవి వేణు
వేత్తాది పాత్రస్థ తందులేషు కన్యకయా సహోప విశతః ।
ఆచమ్య పూర్వోక్తసంసుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభభిక్షా
శ్రీమతః గోత్రస్య నామశేయస్య భర్తృశక్తి సమేతస్య
మమోపాత్త దుశితక్షయ ద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం
ధర్మార్థ కామ మోక్ష చతుర్విధ ఫలపురుషార్థ సిద్ధ్యర్థంచ
సాలంకృత కన్యాదానాదా మహాసంకల్ప వరసం కరిష్యే ।
సూ॥ ప్రత్యజ్ఞిభి మూనీనం వరం గంధాదిభిరభ్యర్చ్య । కుశ కుసు

మాతృత ఫల హిరణ్యోదక సహితం కన్యా హస్తం హీత్యా
మహాసంకల్ప ముచ్ఛార్జ్య ॥

అథానంత వీర్యస్య శ్రీమదాది సాగరయణస్యా చింత్యా పరి
మిత శక్త్యా భియమాన్య నుహజతాఘు మధ్యే ॥ యథాత్రి
గుణే శక్తితా ౭గ్నిష్టేమా౭ల రాత్రాభోర్యామహంతవన వాజ
పేయ బౌండరీక రాజసూయవిశ్వజిత్యశ్వ మేది శత్రుశతు
పూన్యఫలా నాప్యర్థం మయాసహ దశ పూర్వేహం దశాప
రేహం నాద్యంశ్యానాం । మాతృవంశ్యానాం । సర్వేహం
శిశ్నానాం । నరశాదుత్తీర్ణ శాశ్వత బ్రహ్మణాకా హాప్యర్థం
అనాద్య విద్యావాసనయా అస్మిక్ సహారే విచిత్రాభిర్విచి
త్రాసు యోసిషు పుసః పునరగే ధాజవిత్వా । కేనవా కర్మ
విశేషేణేదానీ మస్మిక్ పంశే బాతస్య నామధేయస్య ధర్మ
సత్త్వి సమేతస్య (మమ) జ్ఞాత్యాపాది జన్మభ్యత్స తత్త్వ
క్షణ వర్తంతం మధ్యేవ రవికాశే సంతాపితానాం పాపానాం
వాక్యాణిపాదపాయాప్యనాం కర్మప్రదియూణాం - త్వృష్టు
శ్రోత జప్త్యోక్తానాం పంచానాం జ్ఞానేనాదియాణాం
వశేహం । పేరకనాంతకగణై స్ససోవైరై స్సంబంధేపతి సంభా
విశ సకలపాప నివృత్తి ద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ।
(మమ) స్వగృహోక్త ప్రకారేణ మత్స్వపురాణోక్త షోడశ
మహానాంకర్మర్థి యథాశక్తి సాలంకృత కన్యాదానం స
హిరణ్యోదక ధారాపూర్ణక మహం కరిష్యే ॥

కన్యాం కంఠ సంపన్నా కన్యకా భరణైర్యుతాం దాసాని
విష్వజ్ కుభ్యం బ్రహ్మణాక జగీవయా కన్యేమమగ్రతో
భూయాః ౭గ్నిష్టే సహచారియోః కన్యేమే సర్వతో
భూయాః స్వదానా న్యోక్షమాభ్యుదాత్ । లక్ష్మింకరః పంచ
భూతా స్సాక్షిణ్య స్సంధేవతాః । ఇమాంకనాన్ ప్రదాస్య

మిశ్రణాణాం తారదాయతైః । కన్యాం సాలంకృతాం సాధ్యో
సుఖీలా యసుధీమతే ప్రయత్నోహం ప్రయచ్ఛామి ధర్మ
కాహూర్త సిద్ధయే శ్రీరూపై సామయాకన్యా తుభ్యం శ్రీధర
రూపిణే ॥ ఇత్యుక్తోదక పూర్వార్థంతాం దద్యాత్తుభ్యం త్రివా
చకం ॥ కష్ట్యం - పాత్రీం - పుత్రీం - కన్యాం.
నవై - పాత్రాయ పుత్రాయ - వరాయ.

తుభ్యం ప్రజాసహశ్వ కర్మభ్యః (ప్రతిపాదయిష్వ) । ప్రతిపాద
యామి ॥ ప్రజాః తిః త్రియశాం - భవాన్ కన్యాం ప్రతి
గృహ్ణాతు - స్వస్తీతి ప్రతిపదనం ॥ ఓగ్ం స్వస్తి (ఇతికేచిత్)
మమ స్వగృహ్ణోన్య క ప్రకారేణ మత్స్య పురాణోక్త షోడశ
మహాదానాంతర్గర్త యథాశక్తి సాలంకృత కన్యాదానం స
హిరణ్యోదక భారాపూర్వకం తుభ్యమహం సంప్రదదే ॥

మంత్రం : శేషస్యత్వా సవితుః ప్రసవేశ్యన్ రౌప్యహుభ్యం పూజా
హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి ॥ కాహూత్యాపరణో నయతు దేవి
దక్షిణే ప్రజాపతయే కన్యాం తేనాన్యతస్య మస్యాం పయో
దాత్రేయయోమహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీతే క ఇదం కస్య
అదాత్ । కామః కామాయ । కామోహతా । కామః ప్రతి
గ్రహీతా । కామగ్ం సముద్రమాపిశ కామేనత్వా ప్రతి

గృహ్ణామి । కామేనతైః సహ తే శామ దక్షిణా ఉత్తానస్యాం ॥
గీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు (సామాయవాసః) । ప్రజాపతయే కన్యాం ॥
కన్యాదాన సాధ్యుర్నార్థం యథాశక్తి దక్షిణాం తుభ్యమహం
సంప్రదదే - నమమ. తదంగ గోదాన భూదాన సాలగ్రామ
దానాది షోడశ సహదానాని కుర్యాత్ ॥

దాతా : ధర్మేన - అర్థేన - కామేన - త్వయేషా నాతి
చరతవ్యా ॥

వరః : నాతి చరామి । (సమంత్రీ) శత్రాగ్నిం ప్రతిపాప్య । పశ్చేచ
నాంతం కృత్వా ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్తనంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభ
తిథా మమ ఆయుష్యాభివృద్ధిర్భావా సమస్త మంగళావాప్యర్థం
గృహ్ణాగ్ని ప్రతిపాదనం కరిష్యే ॥ తదంగ సంహిరణ్యేభానా
దగ్ని ప్రతిపాదనం కరిష్యే ... భూభృవస్సుచరో చత్వారి
శృంగాః ॥ జాతవేదనే నమః ॥ అదితేనమస్యస్వ - అనమ
శేనుమస్యస్వ సంస్కృతేనమస్యస్వ । దేవవితః ప్రసవ ॥

నా ॥ తదన్యుముఖాత్ సతి గుడకచక మంగళ ద్రవ్యాణిచరవద్భ్యో
గృత్వా । వేదవాత్ప్రగీత వాచ్యాని మంగళాప్తకాన్ పతేత్
లగ్నాప్తక మంగళాంబుజ త్రితావ త్రి వివిధాలగ్నాప్తకాః
మంగళ భాగ్య పరస్మియాః ॥

శ్లో॥ తదేవలగం సుదిసం తదేవ తాగాబలం చంద్రబలం తదేవ
విద్యబలం దైవబలం తదేవలక్ష్మీవతేతేతేలంఘ్రియుగంస్మరాలః

చూర్ణికా

స్వప్రస్థాపకీతి సహస్రాణాం ఘ్రిజగురు దైవత్యానాం ॥ —
సుప్రసన్నా వశా భవంతు ॥

మంత్రం : ధ్రువంతేరాచా వరుణో ధ్రువంజేవో బృహస్పతిః ॥ ధ్రువంత
ఇంద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాం ద్రువమ్ ॥

అయంముహూర్త స్సుముహూర్తో అస్తు ఇతి గుడ శరశాన
ధృత్యా సుముహూర్తకాలే మూర్ధ్యాదీనాం వవానాం గ్రహణా
మానుష్యాభ్యుధిరిస్తు ॥

సూ॥ తతఃస్వముహూర్తే కన్యాం దృష్ట్వా చక్షుషీణపసగంహృత్య
అభ్రాతృషీ మితి నధూ దృష్ట్వా జపతి ॥

మంత్రం : అభ్రాతృషీం వరుణాపతిషీం బృహస్పతే ఇంద్రా
శ్రుతషీం లక్ష్మ్యం తామస్వస వితస్సువ ॥

సూ॥ అఘోర చక్షురితి సమీక్షేత ॥

మంత్రం : అఘోర చక్షురపతిషీయేధి శివాపతిభ్యస్సుమనాస్సు
సర్వాః శవనూరే వశామాసోన్యాశనో భవ ద్విపదేశం
చతుష్పదే ॥ ఇతి సమీక్షేత ॥

సూ॥ ఆచరణ సమ్రామహస్య ॥

అత్ర పరవధ్వా సంకల్పయతః (అస్యాః కన్యకాయాః పత్నీత్వ
సిద్ధ్యర్థం) మానాభ్యాం కన్యాణే కర్తవ్యాని ప్రజాశోచ్యతాద
యితవ్యాః ॥ వధూః ॥ ఉత్పాదయావః ॥

సూ॥ ఇత్యంగుష్ఠేనోప మధ్యమయా చాంగుత్వాదర్భగం సంగృ
హ్యేక్ష మహమతి యజమా తస్మాభ్యువోరంతరం దర్శణ
సంమృజ్య ॥

మంత్రం : ఇగమహం యాత్యయి పతిఘ్నయి లక్ష్మీహం నిర్జితామి ॥

ఇతి పశ్యాన్నిరసత్ ॥ ప్రతీచీనం నిరస్య ॥ అపడుపస్పృశ్య
సూ॥ శివాగ్ం రుదంతీతి నిమిత్తే జపిత్యా ॥

మంత్రం : శివాగ్ం రుదంతీ విరుయంతే అధ్వరే ॥ దీర్ఘామనుప్రసీతిం
నీధియుగ్గరః ॥ వామం పితృభ్యో య ఇడగ్ం సమీరేమయః
పతిభ్యో జనయః పతివ్యజే ॥

యుగ్మార్కవిప్రాక్ పృక్షత్కర్తారమితి స్నానీయాదభ్యః ప్రేమ
యేత్ ॥

మంత్రం : పృక్షత్కర్తార ముదచంత్యాప అపైస్య బ్రాహ్మణాస్సప
సగ్ం హరంతు ॥ అపీష్మీ రుదచంత్యాపః ॥

సూ॥ అర్ఘ్యమ ఇతి యజమాతస్సాస్య శ్చిరసి దర్శణ్యం నిధాయ ॥

మంత్రం : అర్చ్యమై అగ్నిం పరియంతు యీప్రపం ప్రతీక్షంతాన్
శ్వశ్రోదేవరాశ్చ ॥ ఘోస ఇతి తస్మిన్ దక్షిణం బహిర్య
గచ్ఛదం ప్రతిష్ఠాప్య ॥

మంత్రం : ఘోసః ఘోరః ఘోరః ఘోరః ఘోరః ఘోరః ఘోరః
పూర్వ్యకరస్సూర్య వర్షపమ్ ॥

సూ॥ శంతే హిరణ్యమితి సువర్ణం చిద్రేంతరాయ ॥
మంత్రం : శంతే హిరణ్యం శముసంత్యా పశ్యంతే మధీభవతు
శంయుగప్య తృద్య శంత ఆపశ్యత పవిత్రా భవంత్యథాపత్యా
తస్యగ్ం సగ్ం సృజస్య ॥

సూ॥ హిరణ్యవర్ణాశ్చయః పావతా ఇతి పంచభిస్సృత్యాన్వప
యిత్వా ॥
మంత్రం : హిరణ్యవర్ణా శ్చయః పావతాః ప్రచక్రమురుహిత్యాన్
వద్యమాపః ॥ శతం పవిత్రా వితతా హ్యసు తాభిష్ఠ్యా దేవ
స్సవితా పునాతు ॥

మంత్రం : హిరణ్యవర్ణా శ్చయః పావతాః యాసుబాతః కప్య

హయస్వింద్రః యాఅగ్నిం గర్భం దధిరే సువరాస్తాన ఆప
శ్చగ్ం స్వానా భవంతు ॥

యాసాగ్ం రాజా పరుణోయాతి మధ్యేసత్వాన్వతే అవశశ్యం
జనానాం యాఅగ్నిం గర్భం దధిరే సువరాస్తాన ఆపశ్చగ్ం
స్వానా భవంతు ॥

యాసాగ్ం దేవా దివికృణ్యంతి భుక్షం యాఅంతరిక్షే బహుభా
వివిధాః ॥ యాఅగ్నిం గర్భం దధిరే సువరాస్తాన్వ ఆపశ్చగ్ం
స్వానా భవంతు ॥

శివేనత్వా చతుషా పశ్యంత్యా శ్శివయా తస్యోపసృశ
తత్సంధే శ్చుతశ్చుత శ్చుచయోయాః పావతాస్తాన ఆప
శ్చగ్ం స్వానా భవంతు ॥

సూ॥ ధరిత్యైర్వా హతవాసాభ్యా మాచ్యాద్య ॥
మంత్రం : పరిత్యా గర్భాగ్ం ఇయాభవంతు విశ్వతః వృక్షాయ
మను వృక్షాయ బాహ్వాభవంతు బావయః ॥

భవన్మాత్రులః అమృత నామధేయోఽనుం ధర్మవత్స సహితః
అశ్రీఃపురస్కరణంయున్నదైవవాహిక శుభ మవలోత్పన్నే సువర్ణాచ
లాలంకృతం సకలచుక్క శుద్ధ కాశేయ శోభనవనస్కయమేత
దితి తాంబూల పూర్ణ ఫల పుష్ప హరిద్రాకుంకుమాంబితం
సూ॥ ఆశాసానేతి కన్యామూసీనాం యాక్షోణ పత్నీగం పన్న
హ్యతి ఉత్తరేణ నాభిం సప్తరశ్మిం గంధిం కృత్వా దక్షిణేన
నాభి మువస్థాయతి ।

మంత్రం : ఆశాసానా సామనసం ప్రహగం సాభాగ్యం తనూం ।

అశ్వే రనువ్రతా భూత్వా పన్న హ్యే సుకృతాయకమ్ ॥

సూ॥ మాంకల్యం తంతునానేతి మంకళసూత్రం పరః కన్యకా కంఠే
బధ్నా ॥

ఆచమ్య ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభలిఖా ఆవ
యోర్ధం పత్నీః ఆయుర్ధ్వో యశోబలాభి వృద్ధిద్వారా
సాగ్ర శతవర్ష పుగుపాయవ శవన సుఖానుభవ సిద్ధ్యర్థం
మాంకల్య దేవతా ముద్దిశ్య మాంకల్య దేవతా వీర్యర్థం -
మాంకల్య దేవతా పూజాం కరిష్యే । మాంకల్య దేవ
తాభ్యో నమః ప్రాణప్రతిహేపన భ్యానావాహనాది మోక్షోప
చార పూజాం సమర్పయామి ।

శ్లో॥ మాంకల్యం తంతునానేన మమ శవన హేతునా । కంఠే
బధ్నామి సుభకేత్యం (సా) శవ శరదాం శతమ్ ॥

మాంకల్య భారణ ముహూర్త స్ఫురముహూర్తో అస్తు సుము
హూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహణ మాను
కూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు । శతమానం ... ప్రతి తిష్ఠతి ।

అక్షతా రోపణ విధిః

సూ॥ కపిలా వాచనాది మంకళాచార ప్రాప్తం కుర్యాత్ శస్యాయం
ప్రయోగః । వరస్సాక్షిణీనా సవయసావ ధ్వంజతా ద్విగుప
స్తీర్య ద్వి సంచులానోవ్య ద్విరభి ఘోరయతి । తతోవరాంజ
లావన్యప్రభావ్యం తంతుల పయోభ్యా మేవకృత్వా ।
దక్షిణః పాంతు బహుధేయంచాస్తు పుణ్యం వర్తమాన్
శాంతిరస్తు పుష్టిరస్తు తుష్టిరస్తు వృద్ధిరస్తు అవిష్ణుమస్తు ।
అయువ్యమస్తు ఆరోగ్యమస్తు స్వస్తి శివం కర్మాస్తు - కర్మసిద్ధి
రస్తు । దండశ్రోర్ణవృ నత్ర శ్రే స్తగ్రహే సదైవతే సహసామేవ
క్రియతాన్ శాంతిర స్త్విత్యాది పూర్వప్రత్యజాపతి స్త్రియా
మిత్యాది కామస్సమృద్ధతా మిత్యంతం బృవన్నం జతా
సంతత ముదక ధారాంక్ ప్రావయతి -

మంత్రం : ప్రజాపతి స్త్రియాం యశః । ముషు-యోగదధాత్వపం ।
కామస్య తృప్తిమానందం । తస్యాశ్చే భాజయే హమా ॥
మోదః ప్రమాద అనందః ముషు-యోర్ని హిత స్సపః ।
స్త్రిశ్చోపకామస్య తృప్తిపాణి । దక్షిణానాం ప్రతిగ్రహే । మన
స్త్రి తృమా-కూతిం । వాచస్పత్య మసీమహి । పశూనాగ్ -
యా-చతుర్వత్స । యశ శ్రీ శయతాంమయి । యథాహమాస్యా-
చతుర్వత్స తృప్తిపాణి । యథా-స్త్రి తృప్తిపాణి । పుగ్ంసి

ప్రియేష్వియా । ఏవం భగవ్యోప్యాణి । యజ్ఞస్య కామ్యః
ప్రియః । దదామిత్యగ్నిర్వదతి । తదేతి వాయురాహతత్ ।
హంతేతి సత్యం చంద్రమాః । ఆదిత్య స్సత్యమౌమితి । ఆప
స్సత్యత్యమాభరన్ । యజ్ఞోయజ్ఞస్య దక్షిణాం ప్రబామకామ
స్సమృద్ధ్యతాం । - పశవోమేకామ స్సమృద్ధ్యతాం । - యజ్ఞో
మేకామ స్సమృద్ధ్యతాం । - మాష్టిం చతుర్థం । శ్రియోమే
కామస్సమృద్ధ్యతాం । తతో సంస్పర్ష తండుతేన అన్యోన్యం
యుగ పద త్తతా రోహణం కుర్యాత్ ॥ —

నూ॥ యోవైతామితి బ్రహ్మ గ్రంథిం బధ్నియాత్ ॥

మంత్రం : యోవైతాం బ్రహ్మోవేద అమృతేనా పృథాం పునీం

॥ తస్మై బ్రహ్మైవ బ్రహ్మైవ ఆయుః కీర్తి ప్రణాం దదుః ॥

శ్లో॥ వారిద్రంచ సువర్ణంచ అక్షతైః ఫల సంయుతం ।

దరపత్నోర్విరీర మాయుష్యం బ్రహ్మ గ్రంథి విధీయతే ॥

శ్లో॥ కందమూల ఫలైశ్చైతైః శ్రముతై రక్షిణాదిభిః ।

వధూవకాచ వర్ణితౌ వస్త్రౌభ్యాం బ్రహ్మ బంధనం ॥

నూ॥ అగ్నేవిశ్వేధి రితి మంత్రేణ నన్వహ్యతి ।

మంత్రం : అగ్నే విశ్వేభి స్సనీక ద్వైవేహారానంతం ప్రథమశ్శేద
యోగిం । కులాయినం ఘృతంవతగ్ం సవిశ్రేయజ్ఞంనయ యజ
మానాయసాధు -

నూ॥ తతః మహదాశీర్వచనం కుర్యాత్.

మంత్రం : శతమానం భవతి శతాయః పురుష శ్శతేంద్రియ
ఆయుష్యే వేంద్రియే ప్రతి రిషతి ॥

నూ॥ యథేనాం దక్షిణే హస్తే గృహీత్యా పూహత్యేతోనయ
త్విత్యగ్ని మభ్య అనీయ ।

మంత్రం : పూహత్యేతో నయన్ హస్తగృహ్యశ్చివౌత్యాప్రవహ
తాగ్ం రసన గృహ్య గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాహవశి
నీత్యం విదధ మానదాసి ॥

— వివాహ ప్రయోగాంతరగత సామయిక శ్లోకావళిః —

శ్లో॥ అభ్యంగే మూతశ్చేదైవ వివాహే పుత్ర జన్మని - మాంగత్యే
మృత సర్వేభిః । స హరిన్ గోపించడణం ॥ పూరంభో వరణం
యజ్ఞే సంకల్పాపత్ర సత్రయూః । నాంకీముఖం వివాహోదౌ
శ్రాద్ధేపాక పరిశ్రేమేతి ॥ అమృతా వివాహః । బ్రాహ్మణ్య
దైవ స్థావార్యః । ప్రాజాపత్య స్థావార్యః । గాంధర్వ
రాక్షసశ్చైవ పైశాచశ్చాపిష్ట మస్మర్తితః ॥

శ్లో॥ అచ్చాయుచ కలీనాయ శుభశీల వశేస్వయం
అహూయ వనం కన్యాయా బ్రాహ్మణ్యద్యాహః ప్రకీ ర్తితః ॥

ఇత్యాది నిర్ణయ సింధాక్షేయః

శ్లో॥ అనన్య పూర్ణికాం కాంతాం మన పిందాం యపీయసీం అగో
గిణీం భ్రాతృమతీ మనమానార గోత్రజాం । పంచమాత్మప్ర
మామూర్ణం మాతృతః పితృత స్తథా॥ ఇతి యాజ్ఞవల్క్య
దిగ్విక్త లక్షణానుః కన్యాయాః పాణిం జఘృక్షిః॥ శృత్యా
కన్యప్రదాతారం పితరగ్నితామహః విముక్తాన్పుర్యపావేభ్యో
బ్రహ్మణోగం విజంతే ॥

శ్లో॥ నిష్ఠం మామాతరం మత్వా । తస్యగోపం సకారయేత్ ।
అప్రజాయాంతు కన్యాయాం నాశ్చీయాత్తస్యైవగృహే॥కించ॥

శ్లో॥ అప్రజాయాత్తు కన్యాయాం । నభుంజిత కదాచన । జాహీ
త్రస్య ముఖం దృష్ట్వా । కిమర్థ మనుశోచతి ॥

వివాహకాలే యాత్రాయాం విధిచార్యపరమాగుతే అనహయో
భవేద్వివః । తదాకార్యం ద్విజన్యభిః॥ఏకయాన సమాగోహ
ఏక పాత్రేప భోజనం । వివాహే పథియాత్రాయాం ।
కృత్యా విహస వోపభాక్ । అన్యథా వోప మాహ్నతి ।
పశ్యాచ్చాన్విద్రాయణం చరేత్ ॥

శ్లో॥ వరస్వయా భవచ్చాఖా । తచ్చాఖా గృహ్యతోదితః మధు
పర్కః ప్రదాతవ్యో హ్యన్యభాభేపిదాతరి । ద్వైరాచమ్య
సమాసీనః కర్తా ప్రత్యజ్యభోవరం ప్రాజ్యభిస్తం సమాసీనం
మధుపర్కేణ పూజయేత్ ॥

శ్లో॥ కన్యాం వరయ మాణ నామేవ ధర్మోవిధీయతే ।
ప్రత్యజ్యభివరయంతి । ప్రతి గృహ్మంతి ప్రాజ్యభాః ॥

శ్లో॥ తిశ్శతూర్వ ముఖోదాతా వరః ప్రత్యజ్యభో భవేత్ ।
మధుపర్కా ర్జితాయేనాం తస్మై దద్యాత్ప్రదక్షిణాం ॥

శ్లో॥ భుక్త్యా సముద్వహేత్కన్యాం సావిత్రి గహణం తథా ।
ఉపాషిత స్పృతాం దద్యా దర్శితాయ ద్విజాయతు ॥
భుక్తేతి ॥ పధుపర్కే వైధ భోజనవరం ॥

శ్లో॥ ఇతూనః ఫలం మూలం । తాబూలం పయ జావధం ।
భక్షయిత్వాపి కుర్వీత స్నానదానాదికాః క్రియాః ॥

॥ అపజపస్మృతేత్ ॥ - ఇంద్రియ స్పర్శనానంతరం । హస్తా
ప్రక్షాళయేత్ ॥

నూ॥ త్రివృతమేకే ఘృతంచ । పాంచమేకే ధానాగ్నీకూంచ ।
ధానాః । ఘృష్టయవాః । సక్త ప్రసిద్ధః । పంచానాం సము
దాయః ॥ పాంచ మిత్వచ్యతే ॥

— మధుపరక ప్రాశనే ఆచమన విధిః —

వాక్యం : అత్రోపస్తంభ ప్రభృత్యపిధానాంతస్య । ఏక కర్మత్వాన్న
మధ్యే శౌచాచమనం అపిధానాంతర మాచమన ముక్తం ॥
అత్ర ఉభయత్రా వాశనానంతర మాచామేత్ ఇతి బోధా
యనః ॥ మధుపర్కేచ సామేచావ్యపు ప్రాణాహుతిషు ।
బోచ్చిష్టస్య భవేద్దోష స్వత్రేస్తు వచనం యథా ॥ అపు ॥
అన్యతోపస్తంభ మనీత్యాదిషు ప్రాణాహుతిషు మంత్రో
చ్చారణే దోషోనాస్తి ॥ ఉచ్చిష్టత్యావేధావత్ । తతోమధు
పర్కాదిషు శుభ్యర్థ మాచమనం స కార్యమితి స్మృతి చంద్రి
కాయా ముక్తం ॥ పరాశరః ॥

శ్లో॥ తాంబూల భక్షణేచైవ । భుక్తి క్షేహను లేపన
మధుపర్కే తిలేసామే । నోచ్చిష్టం మనురబ్రవీత్ ॥ అగో
విధి ప్రతిక్షుధా ద్వికల్పః ॥

శ్లో॥ స్నాత్వా వీత్వా తులే సువే భుక్తార్థోపసర్పణే ।
అచాంతః పునఃసాచామే ద్యాహో విపరిధాయచ ॥

శ్లో॥ తుత్వా సుప్నాన భుక్తాన పీవిత్వాత్వాననృతం వచః
వీత్వాహోధ్యేష్యమాణాన ద్యాహామేత్త్రయతోపివాభితి ।
శ్యావాంత పర్యంతా వోహ్మపుపస్పశ్యామేత్ ॥ అత్ర
ద్వీత్యను వర్తతే । అస్మార్థః ॥ అలోమక ప్రదేశశ్యావః ।
తత్పర్యంతా వోహ్మపుపస్పశ్యాచామేద్యని - తద్విరాచమన
మిత్యర్థః ॥

— కన్యాదాన విశేష ధర్మాః —

మమ చాముష్యచేతి వర (స్వ) దాతృ నామ్నాః వష్యంత
యోర్నిరేశః ॥

శ్లో॥ వరనోత్రం సముద్యార్థ్య ప్రపితామహ పూర్వం
కన్యా నోత్రం తత్కర్తృవ కన్యాభూమిశ్చ దీయత ॥ ఇతి ॥
గోదానే కన్యకాశ్చైవ తిష్ఠక్నేవ ప్రతిగ్రహే ।
వాలం కేశం తథాహస్తం న్యస్యహస్తే జలం టీచేత్ ॥
కల్యాణాష్టక చూర్ణికాది పఠనం తస్మిన్ ముహూర్తే తథా
అన్యోన్యం గుడ జీరకంచ శిఃసోః ప్రక్షేపణం దంపతీ ॥

— ఏత్యు లక్షణం —

శ్లో॥ వలయం పంచధిర్భిర్భిర్వంశత్యావేష్టనం తథా
అంతర్దేశాంగుళం ప్రోక్షం దర్శేన్యా మితి లక్షణం ॥
— దర్శేన్యాం కన్యకాశీకే నిభాయయగదక్షిణే
పాశ్చే దక్షిణ రంధ్రేతు అంతర్ద్యాతువరశమ్ ॥

అప్సరగృమితి ప్రోక్షం దీర్ఘం ద్యాహింశ దంగుళం
చకుర్మింశతి దర్శేన్య ఉచ్యతేయోక్షం లక్షణం ॥

శ్లో॥ త్రింశద్దర్శేన్యః కృతం యోక్షం ద్యాహింశ దంగుళాయతం
అష్టావింశతి దర్శేన్యాజ్జేయం యోక్షస్య లక్షణం । ఇత్యేతే ॥

— అక్షతాలోపణ విధిః —

వధ్యాశ్చ పూర్వం ప్రథమే శృతీయే
వరశ్చ పూర్వం ద్వివతుర్మోస్తా ।
అన్యోన్యమేవంహి వనోవధూశ్చ
వినితీవేతాం సహసాక్షతాని ॥

శ్లోకావలి సుచూచా

— అథ వివాహ ప్రధానహోమ ప్రయోగః —

ఉత్తరోపరః । ఆచమ్య ... పూర్వోజ్జ్వలంగుణ విశేషా విశి
ష్టాయాం శుభతిథౌ ... ఆనయానహోధయా వధ్యాపహ
(మమ) ఆయుష్యాధివృద్ధ్యర్థం వివాహ ప్రధానహోమాఖ్యం
కర్మ కరిష్యే ॥ తదంగ పూడిలోలేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం
కరిష్యే ॥ భూభవస్సువనో చత్వారి శ్చింగాః ... వాత

వేదన సమః ॥

శ్లో॥ వధ్యం జలిం హోమ విధాన దర్శం
ద్వితీయ శర్కృ సహజ్య ధాన్యా
ప్రాత్యర్థ పాత్రేణ సహప్రణేతా
మిధ్యంచ శమ్యా సహచాజ్య ధాన్యా

ప్రాత్యర్థ పాత్రేణ సహప్రణేతా
విధ్యంచ శమ్యా సహలాజ మశ్నా ॥

నూ॥ పవిత్ర కరణాద్యాజ్య భాగంకే వధూ హస్తయో స్సాదన
ప్రాత్యణ తపన సంమార్జనాని కరోతి ॥

(అతై నామాదితో ద్యాభ్యా మభిమంత్రయేత్ ॥)

నూ॥ అగ్నింధనాద్యాజ్య భాగంకే న్యారబ్ధాయాగ్ం వధ్యాంపరః
సోమః ప్రథమ ఇతి ద్యాభ్యాం వధూ మభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : సోమః ప్రథమో వివిధ గంధర్వో వివిధ ఉత్తరః ।

తృతీయో అగ్నిశ్చ పతిష్ఠరీయస్తే మనుష్యభాః । సోమోదద
దంధర్యాయ గంధర్వో దదదగ్న్యే రయంచ పుత్రాగ్శ్చ ॥

దాదగ్ని ర్భవ్యా మథో ఇమాం ॥

— పాతీగ్రహణమ్ —

నూ॥ అస్యా దక్షిణ ముత్తాన పాణిగ్ం సాంగుష్ఠం గృభామిత ఇతి
చతస్పథి రక్షిణేనాఽవాశ్వాణేనా గృహీత్యా ॥

— అపస్తంబ సూత్రమ్ —

నూ॥ అథాస్త్వి దక్షిణేన నీచాహస్తేన దక్షిణ ముత్తానగ్ం హస్తం
॥

గృహీయాద్భుది కామయేత్ ప్రి రేపజనయేయ మిత్త్యంగుళి
— రేవ గృహీయాద్భుది కామయేత్ పుగ్ంస ఏవ జనయేయ
మిత్త్యంగుష్ఠ మేవ సోభీనాంగుష్ఠ మభీవలోమూని గృభాతి ॥

మంత్రం : గృభామితే సుప్రచాస్త్వాయ హస్తం మయా పత్యాజర
దక్షిర్యభాసః ॥ గో అగ్న్యమాసవితా పురంధ్రస్మిహ్యంత్యా
దుర్వార పత్యాయ దేవాః తేహాపూర్వే జనాశో యత్ర పూర్వ
వహోహిజాః । మూర్ధన్వాన్ యత్ర సాధ్రవః పూర్వో
దేవేభ్య ఆశుత్ । సరస్వతి ప్రేదమవసు భగేవాజినవతి ।
తాన్త్యా విశ్వసం భూశస్య ప్రాయామసన్ గతః యవతి
ప్రదిశస్సన్యాదిశో మపవచూనః । హిరణ్యహస్త విరమ్యస్సన్త్యా
మన్వనసం కృణోతు ॥

— సప్తపది —

నూ॥ ఉత్తరేణగ్నిం దక్షిణేన పదా ప్రాచీముదీచీంవా ఉత్తమభి
ప్రేక్షను మిత్యేక మిషుఇతి సప్తపదాని గత్యా ॥

యాశ్రమ : 1 ఏకమిషే విష్ణు స్త్వాన్వేతు ।

2 ద్వ యిషే విష్ణు స్త్వాన్వేతు ॥

3 త్రి యిషే విష్ణు స్త్వాన్వేతు ॥

4. చత్వారి మా యోధవాయ విష్ణు స్వాక్ష్మతమ్ ॥
5. పంచ పశుభ్యో విష్ణు స్వాక్ష్మతమ్ ॥
6. షడ్మతుభ్యో విష్ణు స్వాక్ష్మతమ్ ॥
7. సప్త సప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణు స్వాక్ష్మతమ్ ॥
- నూ॥ సప్తభ్యోది సూర్యో ఇత్యంతర్గం సప్తమే పదే జపతి ॥
- మంత్రం : సఖా సప్తదాధన సఖాయా సప్తపదా బభూవసఖ్యంతే ॥
- X మేయగ్ం సఖ్యాత్తేమాతాగ్ం సఖ్యాత్తేమాతాగ్ం ॥
- సృమయావ సంకల్పానహై సంప్రియా గోచిక్షామమనస్యమా
- నౌ ఇషమూర్జ మభి సుహానౌ సన్నామనాగ్ంసి సంప్రతా ॥
- సమచితా న్యాకరం సాత్వమద్యమూహ మమూహ మస్మి
- సాత్వం ద్వారహం పృథివీత్వగ్ం రేతోహగ్ం రేతోభ్యత్వం
- మనోహమస్మి చాత్వగ్ం సానూహమస్మిత్వగ్ం సానూ
- మనుప్రతాభవ ॥ పుగ్ంసే పుత్రాయ కేతనై శ్రియే
- పుత్రాయ కేతనవహీ సూప్యతే ॥

- నూ॥ సుబ్రహ్మణ్యేః ప్రదక్షిణ మగ్న్యం కృత్వా పూర్వవసుపవిశ్యాన్
- స్వారత్నాయాగ్ం వత్సాం వరో సోమాయ జనివిద ఇతి ప్రతి
- మంత్రం జోడశాద్యావసుచీర్హత్వా చతుర్గ్రహీతేనాక్ష్యేన
- స్రుచం పూరయత్వా ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి ॥
- పంచోతి పంచావతీహం ॥
- మంత్రం : 1. సోమాయజ నివిదే స్వాహా ॥ సోమాయ జనివిద
- ఇదం నమమ ॥
2. గంధర్వాయ జనివిదే స్వాహా ॥ గంధర్వాయ జనివిద ఇదం
- నమమ ॥
3. అగ్నేయే జనివిదే స్వాహా ॥ అగ్నేయే జనివిద ఇదం నమమ ॥
4. కన్యలా పితృభ్యో యదీపితి ॥ మనదీక్షామదాపై స్వాహా ॥
- వత్సపూర్వాయేదం నమమ ॥
5. ప్రేసో ముంచాతీనా ముతేస్తుబద్ధా మముతే స్కరత్ యథేయ
- మిద్ర మిధ్వస్తుపుత్రా సుభగా సతి స్వాహా ॥ ఇంద్రాయ
- మిధ్వమ ఇదం నమమ ॥
6. ఇహాం శ్విమృద మిధ్వస్తుపుత్రాగ్ం సుభగాం కృణు ॥

॥ దశాస్యాం పుత్రానాథేహి పతిమేకాదశం కృధి స్వాహా ॥
ఇంద్రాయ మీధుష ఇదం నమమ ॥

7. అగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతా నాగంసోపై ప్రజాంముంచతు
మృత్యుపాశాత్ । తదనుగం రాజా వరుణోను మున్యతాం
యథేయగ్న్ ప్తీ పాత్ర మగుం సరోదాత్సాహా ॥ అగ్ని పరు
ణాభ్యా మిదం నమమ ॥

8. ఇమామగ్ని స్త్రీయతాం గార్హపత్యః ప్రజామన్వై నయతు
దీర్ఘమాయుః । అశూన్యోపహ జీవతామస్తు మాతా పాత్ర
మానంద మభి ప్రబుధ్యతా మియగ్న్ స్వాహా ॥ అగ్నేయే
గార్హపత్యామేదం నమమ ॥

9. మాతే గృహే విశిఘాష ఉత్తా దపత్ర త్వద్వదత్వ స్సవి
శంతు । మాత్యం విశేష్యర ఆపధిషా జీవతీ పతిలోకేవిరాజ
పశ్యంతీ ప్రజాగం సుమనస్యమా నాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నేయే
గృహ పతయ ఇదం నమమ ॥

10. ద్యాన్తే కృష్ణగం రక్షతు వాయురూరూ అశ్వినాచ స్సంధి

యంతగ్ం సవితాభి రక్షతు । ఆవాసః పరిగానాదృహస్పతి
ర్విశ్వేదేవా అభిరతుంతు పశ్చాత్సాహా ॥ దుష్టవాన్యశ్వస
విశ్వబృహస్పతి ర్విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం నమమ ॥

11. అప్రజస్తాం పౌత్రగృత్యం పాపానముత వాఘం । శీర్షప్రజ
మివోన్యద్యద్విషదభ్యః ప్రతిముంచామి పాశగ్ స్వాహా ॥
వత్సా సూర్యామేదం నమమ ॥

12. ఇమమ్మి వరుణ శ్రుధీహవ మున్వాచ మృదయ । త్వామ
వన్యరాచకే స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥

13. తత్సాయామి బ్రహ్మణా వందమాన స్తదాశాస్త్రే యజమానో
హవిః । అహేదమానో పరుణే హవిరోధ్యుశగ్ం సమాప
తయః ప్రహాషీ స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥

14. త్వంనో అగ్నే నరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేదో వయాసి
సీమా । యజమానో నహితమశ్మశుచానో విశ్వాద్యేమాగ్ంసి
ప్రముముగ్ధ్యస్తాన్వహా ॥ అగ్ని వరుణాభ్యా మిదం నమమ ॥

15. సత్వన్ అగ్నే న మోక్షావోతీ కడిమీ అస్మా ఉమసో వ్యుష్టే ।

అవయత్వన్ పరుణగ్ం రరాణోపిహి మృడీకగ్ం సుహవోన

వధి స్వాహా ॥ అగ్ని పరుణాభ్యా మిదం నమమ ॥

16. త్వమగ్నే అయాస్య యాపస్మససాహితః । అయాసకా హవ్య

మూహిషేయానో ధేహి ధేవజగ్ స్వాహా ॥ అయసేగ్మయ

ఇదం నమమ ॥

— షోడశ మంత్రక్రమ సూచీ —

(చిట్టె)

కో॥ సోమాయ గంధర్వాయ చాగ్నేయేవ తతః పరం । కవ్యలా

ప్రేతో ముంచాతీమాం త్వంచాగ్నిరైతిమాం । మాతే

ద్యాన్తేఽప్రజస్తాం - ఇమంమ ఇతి సంవశం ॥ వైవాహికప్రథా

నాభ్యో హోమే మంత్రాశ్చ షోడశ ॥

సూ॥ అథైవా మంత్రరేణాగ్నిం దక్షిణేన పదాతిష్ఠేత్యశ్చాన మా

స్తాప్య ॥

మంత్రం : అతిష్ఠేమ మశ్వాన మస్మేన త్వగ్ స్తిరాభవ । అభితిష

పృతన్య తస్మహస్య పృతనాయతః ।

సూ॥ వధ్యం జీర్ణం సుగ్ధ్యగ్ం సుమ్యస స్తీర్య । ద్వైరాజావో
ప్యాఽభి ఘోయతి ॥ (తస్యాస్స దగ్ధో లాజానాఽవ పతి
త్యేకే) వరోవధ్యం జలీవామ పార్శ్వ మియం న్నాద్యుప
బ్రూత ఇతి సుచేపతిర్యగుహోతి ॥

మంత్రం : ఇయం నార్యవబ్రూతే కుల్పాన్యవ పతికా దీర్వాయ

రస్తుమే పతిరీవాతు శరదశ్శతగ్ స్వాహా ॥ వత్సే సూర్యాన్య

యేదం నమమ ॥

సూ॥ ఇత్యానీనాం కవ్యకాం తతో దక్షిణ హస్తం గృహీత్వా

తుభ్య మగ్ ఇతి తిష్ఠిభిః ప్రదక్షిణ మగ్నిం కృత్వా ॥

మంత్రం : తుభ్యమగ్నే వధ్యవహం త్సూర్యాం వహతు నాపహ ।

పునః పతిభ్యో జాయాంవా అగ్నే ప్రజయా పహ । పునః

పత్నీ మగ్నిరదాదాయమా సహవర్షసా దీర్వాయురస్యాయః

పతిస్సతు శందశ్శతం । విశ్వా ఉతత్వయా వయం ధారా

ఉదన్యా ఇన । అతి గామే మహి ద్విషః ॥

సూ॥ అతిష్ఠేత్యశ్చాన మాస్తాప్య ॥

మంత్రం : అతిష్ఠేమ మశ్వాన మశ్నే ... పృత నాయతః ॥ పూర్వ

నమప విశ్వ ॥

నూ॥ పద్మంజలీగం సుగ్రాక్షగ్ సుచ్యుప నీర్య ॥ ద్విర్రాజానోఽ-
స్వాభి ఘోరయతి ॥ అర్చయగా ఇతి స్వచేప తిర్యంగుహోతి ॥

మంత్రం : అర్చయగాం స్వదేవం కన్యా అగ్ని మయక్షత ॥ సద్భూం-

దేవో అధ్యోః ప్రేతో ముందాతినా ముతస్సుబ్రహ్మ మముత

సూరత్యాహా ॥ అర్చయేఽగ్నయ ఇదం నమమ ॥

నూ॥ పునరిత్యానీనాం కన్యకాం తతో దక్షిణ హస్తం గృహీత్వా
కుభ్యమగ్న ఇతి తిప్పిః ప్రదక్షిణ మగ్నిం కృత్వా ॥

మంత్రం : కుభ్యమగ్నే వర్చనహం ... అతిగాహే మహి ద్విహః ॥

నూ॥ అతిశ్శేష్యశ్చాన మాసాప్య ॥

మంత్రం : అతిశ్శేష్యమశ్చాన మశ్చే ... శ్చత నాయతః ॥ పూర్వ
పదుపవిశ్య ॥

నూ॥ పద్మంజలీగం సుగ్రాక్షగ్ సుచ్యుప నీర్య ॥ ద్విర్రాజానోఽ-
స్వాభి ఘోరయతి ॥ త్విరుద్య మేతి జాహోతి ॥

మంత్రం : త్వమర్చమాభవసి యతగ్నీనాం నామ స్వధా వత్స్య

ర్యంభి భర్షి ॥ అంజంతి నృక్షగం సుధితం న్నగోభిర్యదంపతి

సమవసా క్షణోష్ణే స్వాహా ॥ అర్చమేగ్నయ ఇదం నమమ ॥

నూ॥ పునరిత్యానీనాం కన్యకాం తతో దక్షిణ హస్తం గృహీత్వా
కుభ్యమగ్న ఇతి తిప్పిః ప్రదక్షిణ మగ్నిం కృత్వా ॥

మంత్రం : కుభ్యమగ్నే పర్వవహం ... మహి ద్విహః ॥ యథాస్థాన

ముపవిశ్య ॥

నూ॥ ఇన్ద్రాస్సహనా న్యదిభ్యగ్ స్పృత్యాగ్నా ప్రహరతి ॥ ద్రావయ
తంతి చరాయేదం నమమ ॥ అపశుపస్పృశ్య అస్య (మమ)
వివాహ ప్రధాన హోమ కర్మాణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యరం
ప్రదిశానుః జయాద హోమం కరిష్యే ॥ సువేణాజ్యమాదాయ ॥

మంత్రం : ఓం చిత్తంచ స్వాహా చిత్తాయేదం నమమ ॥

నూ॥ జయాది బ్రహ్మ విసరనాంత వధూముత్తరత ఉపవేశ్య ప్రత్యా
ముంచామితి ద్యాభ్యాం యోగ్యం విముంచతి ॥

మంత్రం : 1. ప్రత్యాముంచామి వరుణస్య పాశాశ్చేవత్యా బహు

శ్చవిలా సుకేతః ॥ ధాతుశ్చయోనా సుకృతస్య లోకే

వ్యాసంతే సహ పత్యా కరోమి ॥

2. ఇహం విహ్యమి వరుణస్య పాశం యమ బద్ధీత సవిలాస కేవః ॥

ధాతుశ్చయోనా సుకృతస్య లోకే రిష్టాంత్యా సహ పత్యా

కరోమి ॥

నూ॥ విశ్వో ధాత్యయ మగ్ని రనుగతే శ్రోత్రీ యాగా రాదగ్ని
మాహ్వత్యాయ త న విధి నాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ అవ్యతరస్మిన్
శాల ఉపవశేత్ ॥ ద్విమం పద్మివాఽపివా యాశ్చేతి వ్యాహృతి
గిశ్చ ద్వి అభ్యాహృతి రుజాయానోఽప వసత్ ॥

— వివాహ ప్రథమ హోమానుబంధ సామయిక శ్లోకావళి: —

శ్లో॥ సోమః ప్రథమ మంత్రాభ్యాం స్వయ ముద్ధాయ వైశవః
హృదయం సంస్పృశత్ పితౄః కుర్యాదేవాభి మంత్రణం
॥ కింస ॥ ఉత్తయ సోమ ఇత్యగ్నాభ్యిమాసీనా మభిమంత్ర
యేత్ ॥

శ్లో॥ కేచిద్వధూ సప్తపద క్రమార్థం కుర్వంతి రాశీనిహతండులూదై
సువర్ణ పూగీ ఫలపుష్ప వస్త్రై రలంకృతానా క్రమయే
త్వరోత్ర ॥

శ్లో॥ సోమాయాజ్ఞాహుతేః పూర్వం సప్రహ్యగ్నేః ప్రదక్షిణం
లాజానా మాహుతేః పశ్చాద్ద్రవ్యహృచ్చ్యవో బహిర్భవత్ ॥

శ్లో॥ స్యాద్ద్యవో జమదగ్ని సముద్భవః
తస్య పంచగృహీత ముచేవ్యతే
ఆభిన్న వద్వంజలి నాతుహోమో
యథా జహవావన్న ముఖేన హోమః ॥

శ్లో॥ సంమూర్జన ప్రాక్షణ సాదనాని
యథాజహవావన్న చలేప కార్యం ॥

సోడర లాజా నాపన పక్షేతు, ఉపసరణాభి ఘోరజే వర ఏవ
కుర్యాత్ ॥ శిష్టానాం లాజానాం న పత్యభి ఘోరణం ॥ జామ
దగ్న్వా నాంత్ర రావాపః ॥ వద్వంజలా పుష్పగ్న్య లాజానో
ప్యాభిఘోరయేత్ ॥ త్రితామదగ్న్వ స్యావాసా ద్వీరశ్యమా
మితినితిః ॥

వాక్యం : సోమాయ జనివిదేతి ఘోరశాజ్ఞాహుతి యవవిశ్వ
జహోతి, లాపహోమా అప్యాసీనే నైవ హోతవ్యా ॥
కింతు ॥ తిష్ఠత్ జహోతి ॥ తథా ॥

శ్లో॥ కన్యాదానేన గోదానే లాజహోమే కర్తృహే
పూర్వాహుతిశ్చ సమయే తిష్ఠన్నేన న సంశయః
శమీపల్లవ మిశ్రాత్ లాజానంజలి నాన పతీతి కాత్యాయనః
॥ అత ఏన ॥ హవిశ్యమీ పల్లవలాజగంధీ ॥
పుణ్యః కృతానో దుదియాయ ధూమః ॥ ఇతి కాభిదాసీనాభి
హితం ॥

శ్లో॥ దేవానాం తర్పణం హోమం బలి కర్మచ భోజనం
అర్చనం మార్జనం కుర్యాదేవతీరేన సర్వదా ॥ ఇతి ॥

శ్లో॥ ప్రదక్షిణేతు చాత్రాణి ॥ సర్వాణ్యభ్యంత రాణిచ
కుర్యాదిత్యాహురత్రాపి బ్రహ్మవ్యోబహిర్భవేత్ ॥

— అథ — యద్యత్పాదిహోమప్రయోగః —
(ప్రకృతమనుసారామః)

వాక్యం॥ అథ వివాహస్య ప్రథానహోమానంతరం - గృహప్రవేశ
హోమార్థం - వరోరథం - హస్తీసం - అశ్వం - శిబికాం
ఆందోళికాం మనుష్యం మాతులాదీన్యా వధూ మధిరోఽన్య ॥
వివాహస్మి ఘటేనసహ అన్యగ్రామస్థిత స్సగృహం ప్రాప
యేత్ ॥ నాత్రాప్రిశుక్రాదిదోషః ॥ (గమనవిధిమాహ)

నా॥ వనో వధూరథేన ప్రాపణే సత్వేనోత్తరితేతి ఉత్తంభనం
కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : ఏవేన్యోత్తరితాభూదుమ్నార్కస్యోత్తరితాద్యాః ॥ ఋతే
సాచికాన్యస్థిష్ఠంతి దివిసోమోఅధిశ్రితః ॥

సూ॥ యుంజంతి బధ్నంతాగేయోగే ఇతి ద్యాభ్యాం దక్షిణ
వామయోః క్రమేణ అశ్వానసద్వాహావా యుగధునో
బధ్నాతి॥

మంత్రం : (1) యుంజంతి బధ్నమరుమం చరంతం పరితస్తుషః ।

రోచంతేరోచనాదివి ॥

(2) యోగేయోగేతవ స్థరం వాశేవాశేవామమహే । సఖా

య ఇంద్రమూతయే ॥

సూ॥ సుగం శుకమితి రథమారోహంతీం వధూమభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : సుగిగం శుకగం శల్మలిం విశ్వరూపగం హిరణ్యవర్ణగం
సువృతగం సుచక్రం । ఆరోహవధ్యమృతస్వలోకగ్న్ స్యోసం
పత్యేవహతుం కృణువ్య ॥

సూ॥ ఉదుత్తరమితి తిస్సభిః అశ్వాదిశం వాహనమారోహంతీం
వధూమభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : ఉదుత్తరమారోహంతీ ప్యస్యంతీ పృతవ్యతః ।
మూర్తాపంపత్వరారోహప్రజయాచవిరాడ్భవ । సంమా
క్షేశ్వశురేభవసంప్రమాక్షేశ్వశుకువాంభవ । సనాందరి సంమా

క్షేభవ సంప్రమాక్షే అధిదేవ్యమ । స్సహవాగ్ శ్వశురాణాం
॥
ప్రజాయాశ్చధవస్యచ । పతీనాంచ దేవ్యాణాంచ సహతానాం
॥

విరాడ్భవ ॥

సూ॥ రథవర్తవ్యోర్భావిన్యోర్దక్షిణవామయోః క్రమేణనీలలోహిత
సూత్రే నీలలోహితేభవత ఇత్యేతయా యుగపత్తిర్యకస్స
కాతి ।

మంత్రం : నీలలోహితేభవతఃకృత్యా సక్తిర్యజ్యతే । వథంతేవాన్

జాతయఃకలిర్పంధేమబధ్యతే ॥

సూ॥ తయోరుపరియేవధ్యశ్చంద్రం వహతుమితి, తిస్సభిరచ్చేత్ ॥

మంత్రం : (1) యేవధ్యశ్చంద్రంవహంతుం యత్సైయ తిజవాగ్

అను । పునస్తాన్ యజ్జయాదేవానయంతీయతచకతాః ।

(2) మావిదన్ పరిక్షంతినోయ ఆస్తిదంతిదంతీ । సుగేర్దురమతీతా

మప్రదాంత్యరాతయః ।

(3) సుగంపంథాసమాగుమ్మమగిష్టగ్ స్సస్త్రివాహనం ॥ యస్మిన్

నీలోపగిష్టశ్చేద్యేవేషాం వింశతేనసు ॥

సూ॥ పత్నీయః పత్నీదపధానేన వివాహగ్నిం హారయేత్ ॥ మార్గ
మధ్యే పుణ్యసద్యాదితీర్థాణు - చతుష్పథ - వ్యతిక్రమే
వరస్తామందనానత్యేతాంజపేత్ ॥

మంత్రం : తామందనానా మనుషాదురోణ అదత్తగ్ం రయిందశ
వీరం వచస్యచే ॥ కృతంతీర్థగ్ం సుప్రపాణగ్ం శుభస్పతి
స్థానుంపథేస్తామపదుర్మర్తిగ్ం వాతం ॥

సూ॥ తతోనద్యుత్తరణార్థంవరో ఆయన్నోమహ్యః పారమిత్యే
తయా, నావమభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : అయంనో మహ్యః పారగ్ స్వప్తి నేవద్యుత్తరతిః, నీరా
వస్తుతరాభవ దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే ॥

సూ॥ తరణకాలే నావికాన్ వధూర్నపత్యేత్ ॥ దంపతి యుగంజన్మ
దీంతీర్థ్య అస్యపాతే ఇత్యేకాం వరపవ జపేత్ ॥

మంత్రం : అస్య పాతే నిరఋతస్య జీవాజ్యోతి రసీమహీ ॥ మహ్య
ఇంద్రస్యప్రయే ॥

సూ॥ మార్గమధ్యే స్మశానాది వ్యతిక్రమే - హోమభాంజ భిన్నే -
శకల భంకే - పత్నీ భూషణ వస్త్రాదివాతేవా - నదీవృక్ష
ఫలపద్యాద్యతిక్రమే - ఏవమాది నిమిత్రేషు - తత్రతత్రైవి
యద్యదాది హోమం కుర్వాత్ ॥ ఉత్తరోవరః ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ స్మశానాది వ్యతిక్రమ
హోమ శమనార్థం యద్యదాది హోమం కరిష్యే ॥

సూ॥ అగ్ని ప్రతిహాపనాద్యాజ్య భాగాంతే ॥ అన్వారబ్ధాయాం
యద్యతేది దభిశిష ఇతి సప్తాభ్యాహుతీర్థహుయాత్ ॥

ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి ॥ పంచతి పంచావత్తీనాం ॥

మంత్రం : 1. యద్యతేది దభిశిషః ॥ పురాజ ర్మభ్య ఆత్మదః ॥

పంచాతా సంధిం మనునా పురోహసుర్నిష్కర్తా విమృతం పున
స్వాహా ॥ ఇంద్రాయ మనువత ఇదం నమమ ॥

2. ఇదామగ్నే పురుదగ్ం సగ్ం సనిం గోశ్వశ్వత్తమగ్ం హవ
మానాయసాధ ॥ స్వాన్నస్మానుస్తవయో నిజావాగ్నో సాతే
సుమతిర్యూత్యన్తే స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥

3. ఇమమ్నో వరుణ...రాచకే స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥

4. తత్వాయామ...ప్రమోషీ స్వాహా ॥ మరుణాయేదం నమమ ॥

5. త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య ... పముముక్ష్య స్మశాన్యహా ॥
అగ్ని వరుణాభ్యా మిదం నమమ ॥

6. సత్వస్యో అగ్నే ... ఏధి స్వాహా ॥ అగ్ని పరుణాభ్యా మిదం నమమ ॥

7. త్వమగ్నే ఆయాస్య యానన్యసా ... థేషజగ్ స్వాహా ॥
అయశ్చక్షుయ ఇదం నమమ ॥

సూ॥ ఇధ్యసన్నహనాన్యద్ధి స్సగ్ స్పర్శ్యాగ్నా ప్రహరతి -
రుద్రాయ త్తతి చరాచేదం నమమ - (అపశ్చపస్పృశ్య)
అస్య యద్యదాది కర్మణః హోమ ప్రతిపా నిధర్మం వృద్ధి
కామః జయానిహోమం కిచ్చే దక్షిణే వర ఉపవిశ్య స్మృతే
జాజ్యనూతాయ ॥ ఓం చిత్తం చ స్వాహా చిత్తాయేదం నమమ ॥
జయది బ్రహ్మ విసర్జనాంతం కుర్యాత్ ॥ అత్ర శమ్యాః ॥

సూ॥ తతః పక్షవ్య గ్రోధాది క్షీరిణా మన్యేషాం వా - త్రిలికితా-
నీమా కదంతాది పృతూణా మతిక్రమే - యే గంధర్వా
ఇత్యేతాం - వరో జవేత్ ॥

మంత్రం : యే గంధర్వా అభ్యురసశ్చ దేవీరేషు స్మృతేషు వాసస్య
త్యేషాం సతే । శివాస్తే అస్మై వద్వైభవంతు మాహిగ్ం
శిషు ర్వహతు ముహూర్తానామ్ ॥

సూ॥ సదీమరు కాంతా రయోఽతి క్రమే వరో - యా ఓషధయ
ఇత్యేతాం జవేత్ ॥

మంత్రం : యా ఓషధయో యాన జ్యోయాని ధన్వాని యేవనా ॥

తేత్వావశు బ్రహవతీం ప్రత్యేముంచంతర్వగ్ం మానః ॥

సూ॥ రాత్రౌ స్వస్రామం ప్రవిశ్య వరో సంతాశయా మితి వత్తైస్
గృహణ దర్శయతి ॥

మంత్రం : సంతాశయామి వహతుం బ్రహ్మణా గృహేరహేరేణ -
చక్షుషా మైత్రేణ । పర్యాణధం విశ్వరూపం యదస్యాగ్
స్యానం పతిభ్యస్సనితా క్షణోతు తత్ ॥

సూ॥ ఆవామగన్నితి త్వాభ్యాం వా హవి ముంచతి దక్షిణమగ్నే ॥

మంత్రం : ఆవామగన్తత్సుమతి ర్వాజనీవ సూన్యశ్వినా హృత్సు
కామాగ్ అయగ్ం సత । అభూతం గోపా మిథునా కుభస్పతి

ప్రియా అర్చ్యమౌ మర్యాగ్ం అసీమహి । అయంనో దేవ
స్సనితా బృహస్పతి రిందాగ్ని మిత్రావరుణా స్వసయే ॥

గ్యష్టాదిమూః బ్రహ్మసగ్ం రరాణః కామ ఆయాతం కామా
యత్వా విముంచతు ॥

సూ॥ తనో వరో సూర్యం వివాహగ్నినా సహ స్వగృహణ ప్రవిశ్య

శర్మనశ్చేతి కృహ మధ్య దేశే లోహితం చర్మానదుహం
ప్రాచీన గ్రీవ ముత్తరలోమామాఽగారస్యాస్తీర్యః ।

మంత్రం : శర్మనశ్చే దమాహుర్వాన్యనార్యా ఉపస్థితే । నినీవాలి
ప్రబాయ తామయం భగవ్యసుమతా అనత్ ।

సూ॥ కృహక్ భద్రానితి కృహక్ ప్రపాదయత్ పత్నీంవాచయత్ ।

మంత్రం : కృహక్ భద్రాఘ్నుమనసః ప్రపద్యే వీరఘ్నీ వీరవశస్సువీ
రాక్ । ఇరాం వహో ఘృతముక్షుచూడా నవ్యహగం
సుమనా స్సంవిశామి ।

సూ॥ ఉభావవి దక్షిణేన పాదేన దేహరీక్ సస్పృశేత్ ।

— సమాప్తాయమ్ —

— యదృదాది హోమే - నిర్ణయః —

వాక్యం : యదృతాది హోమ ప్రవిశ్య హోమావపి, ఏకగ్రామేచ్యక
కృహేవా నిమిత్తా భావేనా నత్స్వజేత్ । కింతు హోమాది
మంత్ర జపం కర్యాత్ । వేద మంత్ర జపస్య పురుషార్థ
త్యాత్ । అతఏవ ।

శ్లో॥ వివాహే యదృతాదీని కుర్యాదుద్వాహ నిర్ణయే
ఏకగ్రామేపి వాచ్యేక కృహేవా నత్స్వజేద్భుధః ।
వేదస్య పాశ మాత్రేణ విగతం దుష్కృతం భవేత్
భూలమగ్నో యథాక్షిప్తం పాపరాశ్మిర్యనశ్యతీతి ।

ప్రపాదయన్ = ప్రవేశయన్
దేహరీ = ద్వారస్య అథోదారు ।

—o—

— అథ - ప్రవేశ హోమ ప్రయోగః —

సూ॥ అగారవ్యతాన దేశే నధూ నరా దక్షిణోత్తరా పువిశతః
ప్రాణానాయమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అనయాన
వోధయా నభ్యా సహ (మమ) అయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం
నివాహ ప్రవేశ సోమాఖ్యం శర్మ కరిష్యే । తదంక సంతి
లొలేఖనాద్యన్ని ప్రతిహాసనం కరిష్యే । భూర్భువస్సువరోః ।

చత్వారి శృంగాః జాతవేదసే నమః ప్రధానాచుత్తీర్హత్యా ।

సూ॥ ఉత్తరేశాగ్నీం కనాద్యాజ్య భాగాంశ్చేన్యారభాయా మాగన్
గోష్ఠిమిత్యాది త్రయోదశాభ్యాచుత్తీర్హత్యా । చతుర్మహితే
నాజ్యేన స్వచం పూరయిత్వా । ఏకం - ద్వే - త్రిణి -

చత్వారి పంచేతి పంచావతీనాం ।

మంత్రం : 1. ఆగన్ గోష్ఠం మహిషీ గోభిరశ్వై రాయుష్యత్పత్నీ

ప్రజమూస్సర్గిత్ బహ్విం ప్రజాం జనయంతీ సురత్నీ మమ

గ్నీగంశతహిమామాస్సపర్యాత్యాన్విహః ॥ అగ్నేయ ఇదం నమమ ॥

2. అయమగ్నీర్మహిమాపతి స్సువరోః సతుష్టి వర్తసః । యథాభగ

స్వాభ్యాం దధద్రయం పుష్టిమథో ప్రజాన్ స్వాహా॥ అగ్నేయే
గృహ పతయ ఇదం నమమ ॥

8. ప్రజాయా అభ్యాం ప్రజాపత ఇంద్రాగ్ని శర్మయచ్చశమ్ ।
యశైస తౌర్న ప్రమీయాతా తభయోజ్జీవతోః ప్రజాన్
స్వాహా ॥ ఇంద్రాగ్నిభ్యా మిదం నమమ ॥

4. తేనభూతేన హవిషాయ మాప్యాయతాం పునః జాయాం
యామస్మై అపాక్షుస్తాన్ రసేనాభి వర్తతాన్ స్వాహా ॥
ఇంద్రాగ్నిభ్యా మిదం నమమ ॥

5. అభివర్తతాం పయసాభి రాక్ష్యేణ వర్తతాం । రయ్యా పవాప్రి
వాషత మాస్తామనపేక్షితా స్వాహా ॥ ఇంద్రాగ్నిభ్యా మిదం
నమమ ॥

6. ఇహైవ ప్తం మావితౌష్ట్యం విశ్వమాయు ర్యైశ్చశ్చుశీం మహ్య
ఇంద్ర స్వస్థయే స్వాహా ॥ ఇంద్రాయేదం నమమ ॥

7. భ్రువైశ్చిష్ట్యా మయి మహ్యంత్యా వాద్యవహస్వతిః మయా

॥ పత్యా ప్రజాపతీ సంశవ శరదశ్శతగ్ స్వాహా ॥ బృహస్పతయ
ఇదం నమమ ॥

8. త్వష్టాజాయా మజనయ త్వష్టా ప్యైత్వాం పతి । త్వష్టా
పహాప్రమాయాగ్ం వి దీర మాయుః కృణోతు వాగ్ స్వాహా ॥
త్వష్ట ఇదం నమమ ॥

9. ఇమమ్యై వరుణ శ్రుధీహవం ... వసుః రాచకే స్వాహా ॥
వరుణాయేదం నమమ ॥

10. తత్యాయామి ... ప్రమోషీ స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥

11. త్వన్ అగ్నే వరుణస్య ... ప్రముముగ్ధస్య తస్యహా ॥ అగ్నే
వరుణాభ్యా మిదం నమమ ॥

12. సత్వన్ అగ్నే ... సుహవోన ఏధి స్వాహా ॥ అగ్నే వరు
ణాభ్యా మిదం నమమ ॥

13. త్వమగ్నే అయాసి ... భేషజగ్ స్వాహా ॥ అయన్వేగ్నయ
ఇదం నమమ ॥

మూ॥ ఇగ్ధ్యుగ్ధ్యుకానాద్యద్వి సగ్ స్పృత్యాగ్నా ప్రహరతి గుర్రాయ
శంతి చరాచేదం నమమ ॥ అస్య వివాహ ప్రవేశ సోమ
కర్మణః సోమ ప్రతిష్ఠా సిధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాది

హోమం కరిష్యే ॥ సువేదాజ్యమూదాయ ॥ ఓం చిత్రం

॥ చిత్రాయేదం నమః ॥ దక్షిణే వర ఉపవిశ్య ॥
జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాంత ఇహగావ ఇతి చర్మణ్యుగవదు
పవిశతః ॥

మంత్రం : ఇహగావః ప్రజాయధ్య మిహత్వా ఇహపూరుహః ॥

ఇహో సహస్ర దక్షిణో రాయస్సోహో నిషేదతు ఉత్తరోహో ॥

సూ॥ యాపుంప్రసూర్జిన పుత్రా తస్యః పుత్రం వధ్యంకే హమే
నాదిత్యా ఇతివశేశ్య ॥

మంత్రం : హమేనాదిత్యా బలిహస్సమేన పృథివీదృఢా ॥ అథో
వక్షత్రాణామేనా ముపన్తే హమ ఆధితః ॥

సూ॥ ప్రస్వస్థ ఇతి యజహ తస్మై శలని ప్రదాయ ॥

మంత్రం : ప్రస్వస్థః ప్రేయం ప్రజయా భువనే శోచ్యేష్ట ॥

సూ॥ ఇహప్రియమితి ద్యౌజపతి ॥

మంత్రం : ఇహప్రియం ప్రజయాతే సమృద్ధతా మస్మిన్ గృహే
గార్హపత్యా య జగ్మహి ॥ ఏనావత్యాతస్వగ్ సగం స్పృజ

స్వాథా శక్తి విదధమావ దాసి ॥

— గంధర్వ పతిష్ఠాపనమ్ —

సూ॥ తయోశ్చయ్యామంతరేణ నై యగ్రోధాదుంబరో శ్వత పాత్యే
వ్యవస్థతః ॥ పునః మూగ్రో గంధో గంధలిప్తో వాసహ
సూత్రేణవా పరివీత స్తివతి ॥ తస్మిన్ విశ్వానసు గంధర్వం
భావయేత్ ॥

అచమ్య ... ఏవంగణ ... శుభశత్రా కంపత్యో రావయో
కీతూ రక్షణార్థం మధ్యే విశ్వానసు గంధర్వ పతిష్ఠాపనం
కరిష్యే ॥

మంత్రం : గంధర్వో విశ్వానసుః ప్యముష్టాశ్చుతి సోతాత్రః పరి

ముషీతో వసతస్సాత్రిహ రాత్రః క్షీతస్సమోవసతి తేదేవా

అబ్రువన్ ప్రీతామాపై గంధర్వా త్ప్రియానిషేణామతితే

వాచగ్ త్ప్రియమేక హయనీం కృత్యాతయా నిరక్షీణన్

తాగ్రోహిదూపం కృత్యా గంధర్వేభ్యః ॥

సూ॥ సుమంగలీరితి మంత్రేణ సాలాశం దండం నిధాయ ॥

మంత్రం : సుమంగలీరియం వధూ రిమాగ్ం సమేతఃస్వతఃసాభాగ్య

మస్యై దత్తాయా థా సం విపరేతన ॥ తహో విశ్వానసాత్ర

గంధర్వ ఇతి మంత్రేణ ద్వయోర్నిషీచేత్ ॥

సూ॥ విశ్వానసాత్ర గంధర్వ దండే రాత్రి శ్రయం వస

అవయోః ప్రీతి ముత్పాద్య రక్షమాం శుభలక్షణాః ।
ద్యయోర్నితీకేత్ ॥

విశ్వావసు గంధర్వ ప్రతిష్ఠాపన ముహూర్తః ... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥
విశ్వాసు గంధర్వరాజాయ నమః ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపన శ్వానా
వాహనాది భోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥

నూ॥ ఉభావాచం యచ్ఛత్ । అనక్షత్రో దయాత్ । ఉదితేషు నక్ష
త్రేషు ప్రాచీ ముదీచీవా దిశ ముప నిష్క్రమ్య భువక్షితితి
ద్వాభ్యాం యథాలింగం భువమరుధతీంచ దర్శయతి ।

మంత్రం : భువక్షితి ద్ధృవశూని ర్ధ్వివమసి భువతస్థితం । త్వం
నక్షత్రాణాం మేధస్యసి సమాపాహి పృతస్యతః । స పర్వతయః ।

ప్రథమాం కృత్రికానా మరుంధతీం । యద్ధృవతాగ్ం హవి

న్యః । మటుకృత్రికా ముఖ్యయోగం సహంతి యమస్యాక

మేధ త్వత్వమీ సదసస్యతి మద్యతం ప్రియమింద్రస్యకామ్యం ॥

సనిం మేథా మయాశిషం । ఉద్దివ్యస్య బాతవేదో పమ్నంపిర్ము

తిం మమ పశురాగ్శ్చ మహాన్యమాసహ తీవనంచ దిశోదశః ।

శ్లో॥ కస్యప్రో భరద్వాజ విశ్వామిత్రోథ గౌతమః
పశిషో జవదగ్నిశ్చ సప్తే తేతు మహర్షయః ॥

సప్త దేవతాభ్యో నమః । నమస్కారార్హుణి సమర్ప
యామి ॥ ఏవంక్రిః ॥

నూ॥ తపోఽంశః ప్రవిశ్యాశీర్వచనం ప్రాప్య బ్రాహ్మణాన్ తోష
యేత్ ॥

మంత్రం : శశమానం భవతి ... ప్రతితిష్ఠతి ॥

— ప్రవేశ సోమ స్సమాప్తః —

— అథ అగ్నేయ స్థానీపాక ప్రయోగః —

నూ॥ అగ్నేనాం వధూం యజ్ఞ సదా మాశ్నేయేన స్థానీపాశీనయాజ
యిష్యే ॥ (యజ్ఞేన్య)

పత్నీ ముత్తరిత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానా
యమ్యః । అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అనయాన
నోక్షయా వధ్యాసహ వివాహ ఆశ్నేయేన స్థానీపాశీనయాజ
యిష్యే (యజ్ఞేన్యతీ కేచిత్) ॥

అగ్నేయే జష్టం నిర్వపామి ॥ అగ్నేయే స్విష్టకృతే జష్టం నిర్వ
పామి ॥

అగ్నేయే జష్టగ్ం సంవపామి । అగ్నేయే స్విష్టకృతే జష్టగ్ం
సంవపామి ॥

అగ్నేయే జష్టం ప్రోక్షామి । అగ్నేయే స్విష్టకృతే జష్టం
ప్రోక్షామి ॥

అగ్నేశాజుష్ట మధిశామి । అగ్నేయే స్విష్టకృతే జుష్ట మధివ
 శామి ॥ పత్నీరహంతి ॥ వర స్తంధులా నాదాయ । న ప్రతా
 శయతి । న ప్రసాదయతి । న గాలయతి । క్షీరేభ్యంత్యేకే
 వరోశన తంధుల చతుర్క్ శపయిత్యా । అభిహరన్ । ప్రాచీన
 ముదీచీనంవోద్వాసన్ । పతిష్ఠిత మభిఘోరన్ ॥ అగ్నేశాజుష్టమా
 ధావాద్యాజ్య భాగాంతే ॥ సుతుష్టవీరన్ ॥ చతుష్టాద్విర
 వదాయ (చతుష్టాద్విరన్) సంవత్సరమునాత్రం హవిర్యజమా
 నామశాంతుశ్చ నీరశ్చేదనదాయ । పూర్వార్థాద్విరన్
 మనుచీనం । సత్పూర్వార్థీయ మనుచీనం (సంహవతి) ॥
 అభిఘోరన్ । హవిః ప్రత్యభిఘోరయతి ॥ ఓం అగ్నేయే స్వాహా
 ఇతి మధ్యేస్వా జహోతి । అగ్నేయ ఇదం నమమ ॥ ఘనస్సు
 చ్యున్ నీరన్ । అనుచీన ముత్తరార్థాన్యత్ త్వష్టకృతే
 వదాయ । ద్వీరభిఘోరన్ । న హవిః । పత్నీభి ఘోరయతి । ఓం
 అగ్నేయే స్విష్టకృతే స్వాహా ॥ ఇతుష్టార్థ పూర్వార్థే
 జహోతి । అగ్నేయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ ॥

సూ॥ ఇధోగన్నహవాన్యద్విరన్ స్విష్టకృత అగ్నేప్రహరతి । రుద్రా
 యశాంతి చామేదం నమమ । అపశాన్యశ్చ । అన్యగిహాహ
 శ్చ య స్థాభిపాశ హోమ కర్మాణ హోమ ప్రతిపా సిద్ధ్యర్థం
 వృద్ధిహః జయాది వర్జ ప్రాజాపత్యాగి హోమం కరిష్యే ॥
 సువేదాజ్యమాదాయ ।

మంత్రం : ప్రాపతేనత్య ... కర్తాణాగ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ

ఇదం నమమ ॥ భూస్వాహా ॥ అగ్నేయ ఇదం నమమ । భువ

॥ స్వాహా వాయవ ఇదం నమమ ॥ సువస్వాహా ॥ సూర్యామేదం
 నమమ ॥

మంత్రం : యదన్య కర్మణో ... కగోతు స్వాహా ॥ అగ్నేయే స్విష్ట
 కృత ఇదం నమమ । (లేవయోః ప్ర స్తవతూష్టిం)

దర్వాః రిధీననక్తి ॥ పాత్ర ప్రయుక్త దర్వాణి దర్వాన్య
 మభ్యజన్ । సువే మన్యమూలే అనక్తి ॥ మూలాంజ రక్షిణం
 పాణి మధః శూన్యత్ (వర ప్రతిః తృణయపావాయ) ॥ ప్రజాతం
 సిథాయ । పాణిభ్యాం దర్వాన్య దర్వాన్ ప్రతిపాన్య । హుశ
 దేవతా ఉద్దిశ్యాన్ ప్రహరతి ॥ ప్రాపతయ ఇదం నమమ
 ఇంద్రాయేదం నమమ ॥ పునరుద్భవ్య । మధ్యమం ప్రహృత్య
 అగ్నేయ ఇదం నమమ । హోమాయేదం నమమ ॥ అపశిష్ట
 ముద్భవ్య । మూలం ప్రహృత్య । అగ్నేయ ఇదం నమమ ॥
 అగ్నేయ స్విష్టకృత ఇదం నమమ । ఇతి త్రిగుద్భవ్య తృణం
 ప్రహరతి । త్రి సర్వాన్యగుభ్యా రిశ్య । ఏతత్ ఏతత్ ఏతత్ ।
 అగ్ని మభిమృత్య । అహమీయా భూమి ముపస్మితే ।
 మధ్యమ పరిధి ప్రహరతి । హవాభ్యాం ఇతరా యుగప్రత ॥
 హరన్ । ఉత్తరార్థాన్య మంగారేషూహోహతి । సంధి నభి
 మంత్రన్ । ఆఘా నమిధౌ ప్రహృత్య । తనుభ్య ఇదం నమమ
 దర్వామిశర దర్వాన్య మపహాయ ॥ విశ్వాన్ దేవాన్యద్విశన్
 పక్ష్ ప్రావేదాభి జహోతి ॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో వసుభ్యో

హ ప్రత్యన్ అభ్యేభ్య స్పర్గప్రావ భాసేభ్య ఇదం నమమ ॥

అనుభవమును బట్టి యిట్లు చెప్పవచ్చును. అందుచేత

మీ॥ అనాజాతం యదాజాతం... అవశ్యధర్మైవరూపంకావ్యే

1. బిషత్తి. ఇతి భూయిష్ఠోదశేన మార్జయిత్వా | అక్షతాన శిరిసి
 ధారయేత్ || బ్రహ్మణం పూజయామి || అశ్ర పూర్ణ పాత్ర
 వన దక్షిణా || బ్రహ్మ విసర్జనాంతే పరిషేనాది సిద్ధపరణా
 బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ || (తేన సర్వవృతా హవిశ్యే) వేణ
 దక్షిణతో దర్శ్యమిషణ్ణం బ్రాహ్మణం భోజయేత్ ఇతి
 శీచిత్ (వహూర్జ్యోఽపచితాయ, స్యవభం దక్షిణాం దద్యాత్

— १०९ —

— ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ —

తే॥ పక్కనోమేను పర్వత తంత్రాచారాదువివి
త్రపయితాభిహారిదగువాన్వపర్వభూయోత్
భాకర్యాయగ్నితః పశ్చిద్ధవిరాజంతి సాదయోత్
నాత్రముఖామలిః ॥ తథా ॥

నాతశశమ్యాః పరిధ్యులే నచైవాగ్ని ముఖాహుతిః
కుక్కుటాంధ ప్రమాణస్తు పిండ ఇత్యభిధీయతే
అంగుష్ఠః సర్వమాత్రం స్యాదవదానమితి సిద్ధిః ॥

[illegible]

ప్రతిపాద్య కరద్యయేన విర సవస్యః ప్రహరేత్ప్రహృత్త్య ।
 త్రితత చోద్ధృత్త్య త్తణ ప్రహరః । విరేక్షనంచాద్ధృతి మంత
 నంచ భూమా వివిష్టః పరిధి ప్రహరః సంసావ హోమాంతమ
 మంత్రకం స్యార్థ । హృత్ప్రయు కం త్తణమత్ర బర్హిః —
 బ్రాహ్మణం — బహుణ మిత్త్యర్థః । అపచితః — పూజ్యః ॥

రాత్రో భాగత్రయం కుర్యాద్భాగే పూర్వవాసరే క్షణే
 పరదినే ప్రాతః । స్థిరవాణి ఋతౌ మృతౌ ॥ రాత్రిం దై
 భావిభజ్య । పూర్వభాగే స్థిరవాణి మావాసనంచ కుర్యాత్
 ద్వితీయభాగే స్థిరవాణి పవకార్యః ॥ నిత్యేవాసనం తృతీయ
 భాగే స్థిరవాణి మపిన కుర్యాత్ ॥ తథాచ ఉక్తం ।

శ్రీకృష్ణ కుర్యాద్యామనీం పూర్వభాగే । సుచీవాన్ సత్త్వ
యన్ ద్యోతయే । సుచీవాన్ సత్త్వ సత్త్వ సత్త్వ సత్త్వ
సా సత్త్వ భవతాం ॥ అత్ర సత్త్వజ్ఞాన సత్త్వ
తస్మాప్తి సత్త్వభావే । అత్ర సత్త్వజ్ఞాన సత్త్వ

శ్రీభాగాయ ప్ర్యయామాయాః పూర్వయోగవి భాగయోః
స్థానాచాకం ప్రకుర్వీత తృతీయే విహితో నహితః ।
తస్య పరదిశత్వా దిత్యర్థిప్రాయః తథాప ఉత్తం ॥

శో॥ భాగద్దయో వ్యతీతేతు పరేద్దుస్సాయ శ్చవతు
సావీవాకః ప్రదోషాంతే ముఖ్యకాలస్య ఉద్యతే ॥ ఇతి

— 550 —

॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥
॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

ఆచమ్య పూర్వోక్తపంక్తి విశేషా విశిష్టాయాం శుభశిఖా - అననూన వోధరూ వచ్చాసహ (మమ) ఆయు హ్యభివృద్ధిర్గం సాయమాపాసహోమం తండులైర్లోష్యే!
భూర్భువస్సువరోమ్ ॥ అగ్ని మధ్య ॥

ఓం చత్వారి శృంగాత్రయో ... జాతవేదనే నమః ॥ అది తేనుమస్యస్య ... దేవమితో ప్రసవ! ద్వారశ పర్వ పూరిత తండులాన్ గృహీత్యా! ప్రత్యక్ష - ప్రత్యస్య - తండులం ద్వేధా విభజ్య (అత్ర వధూ హస్తాదవ దాన మనూచానమ్)

ఓం అగ్నేయే స్వాహా! అగ్నేయ ఇదం నమమ ఇతి దేవతీకేన మధ్యేన్నా జహోతి ॥ ఓం అగ్నేయే స్విష్టేకృతే స్వాహా ॥ అగ్నేయే స్విష్టేకృత ఇదం నమమ ॥ ఇతి దేవతీకేన ఉత్తరార్ధ పూర్వార్ధే జహోతి ॥ ఇతి సాయం ॥ ఓం సూర్యాయ స్వాహా! సూర్యాయేదం నమమ ॥ ఓం అగ్నేయే స్విష్టేకృతే స్వాహా ॥ అగ్నేయే స్విష్టేకృత ఇదం నమమ ॥ ఇతి ప్రాతః ॥ ఆహుతి సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వసస్పతిహోమం కరిష్యే ॥
మంత్రం : యత్రతేత్త వసస్పతే । దేవాం గుహ్యనామాని । తత్ర

హస్తేనై తే ఆహుతి కండులైర్య వైర్వాజహుయాత్ ॥

హవ్యాస గామయ ॥ వసస్పతయ ఇదం నమమ ॥

ఇతి చాస్తాభ్యం అగ్నేస్య వమన విధాయ । అదితేస్య వగ్ధేభ్యః ... దేవమితో ప్రాసాదే ॥

— ఉపస్తానం —

ఓం అగ్నేస్యన్నో అంతమః! తత్రాతా శివోభవ పరూధ్యః శంత్యాతోచిష్ట నీలినః । సుహృద్భూనమీమహేనభధ్యః । సురగ్నిర్విసుశ్రవాః! అచ్చావత్కే దుస్యన త్తమోయిందాః ॥

సవోబోధి శ్రుధీహం మున్యాణో ఘోమత స్సమస్తాత్ ॥ హోమసాద్గుర్గర్థం అనాజాత్రయ మంత్ర జఃం కరిష్యే ॥

1. అనాజాతం యదాజ్ఞాం । యజస్య । యతేమధు । అగ్నేత దస్య కల్పయత్స్వగ్ం హివేశ్చ యథాతథమ్ ॥

2. పునవసమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పునవ సమ్మితః! అగ్నేతదస్య కల్పయత్స్వగ్ం హివేశ్చ యథాతథమ్ ॥

3. యత్పాత్రా మనసాదీన దత్తాన యజస్య మస్యతే మర్తానహ

అగ్నివజ్రోతా క్రతు విద్విజానన్ । యజ్ఞోజేవాగ్ం ఋతం
శోయణాతి ।

శ్లో॥ యస్యస్యగ్నిత్యాచ నామోక్త్యా తపోహోమ క్రియాదిభు
మ్యానం సంపూర్ణతాం యాతి నజ్యోవందే ముతాశనమ్ ॥
మంత్రకీహనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం ముతాశన
యద్భుతంతు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ।

అనేన సాయమాసాన హోమేన భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీ
పరమేశ్వర స్సప్రవీణాతు । నర్వం శ్రీ పరమేశ్వరార్చనామమ్
స్వస్తి - శ్రద్ధాం - మేథాం - యశః - ప్రజాం - విద్యాం -
బుద్ధిం - శ్రియం - బలం - ఆయుష్యం - శేష ఆరోగ్యం
దేహి మే హవ్యవాహన శ్రియం దేహి మే హవ్యవాహన ఓం
నమ ఇతి ॥ చతుస్సాగర పర్యంతం... అహంభో అభివాదయే ॥

నూ॥ బృహత్సామతి మంత్రేణ తిలకం ధారయేత్ ।

మంత్రం : బృహత్సామక్షప్రభృద్ద్రుద్ధ సృష్టియం । త్రిమృతాజ
శ్శుభిత ముగ్రహీరం । ఇంద్రాహోమేన పంచదశేన మథ్యమిదం
వాతేన సగరేణ రక్ష ॥

వాక్యం : తతః అగ్ని ప్రక్షాళనం కుర్యాత్ । దినే దినే సాయం
ప్రాతః కాలయోగ్యహృది పంచపాలికాధిష్ఠాన దేవతానాం
భోదశోపచార పూజాం కుర్యాత్ ।

నూ॥ యధాహార్యావ మూపహతే, త్రిరాత్ర ముభయో - రథ

శ్చియాన్ - బ్రహ్మచర్యం - మౌరలనణ - మధు - దంత
భామనాభ్యంతరి - గంధపుష్ప - తాంబూల భుక్త్యాది శయన
భ్యంతరి - రథ - త్రివేక్షణ - గుహ్యభాషణ - సంకల్పాత్మకవ
సాతా - క్రియావిన్యయి - రూపాష్టాంగ మైదున పరమ్ ॥

— రూపాష్టాంగ సమాప్తం —

నూ॥ విన్యత స్వయం ప్రజ్ఞలితేశ్చా ఉద్దిప్యన్య - మానోహిగ్ంపీ
తితి మంత్రాభ్యాం సమిధా వాదధ్యాత్ ॥

— భస్మోద్ధృత విధిః —

శ్లో॥ పూర్వభాగేతు మేధావీ దక్షిణాయః క్షయోభవేత్
పశ్చిమే ఋథ సంతాప ముత్తరం మరణం ద్రుపం
గృహ్నియానాన్యథ్యతో భస్మ ఆయుర్లగ్నిది నేదిశే
జలసంయుక్త తిలక ధారణం నిష్కలం భవేత్ ॥

ఆజ్ఞసంయుక్త తిలకం పుత్రదారాళి వృద్ధయే
భస్మసంధారణం దైవ సమారోపణ పూర్వతః
సమారోపణతః పశ్చిద్ధారణం నిష్కలం భవేత్ ॥

— అష్టాంగ మైదునమ్ —

శ్లో॥ మృతాం క్షీరసం శతీః । వేక్షణం గుహ్యభాషణం
సంకల్పాద్ధవసాయశ్చ క్రియా విన్యయి తేవన
విశిష్టమైదున మష్టాంగం ప్రవదంతి మనీషిణః ।

— ౦ —

— అథ - సదస్య ప్రయోగః —

నూ॥ వివాహాది తృణీయ దినన, ప్రాతరాపాన నానంతరం బహిశ్చ
లాయాం పద్మాముత్తరత స్స్వయం దక్షిణతః ప్రాబ్ధిల ఉప

విశ్వ ! తత్ర నూతన వస్తు ద్వయేన మంటప మాసాద్య !
తదుపరి పంచ ప్రస్త పరిమిత తంతులా నిక్షిప్త్య ||

అనన్య - పూర్వోక్త ... శుభలితా అనయాననోధయా
వర్ణాననా (మమ) అయిస్యారి వృద్ధ్యం వివాహ తృతీయ
దివస మనాదాశీర్వాదన సమయే సుసగతీ సహిత ఇంద్రా
ద్యవ్వి దిక్పాలక పూజాభ్యం కర్మకల్యణమాణ ప్రదం గర్వేన
తదాదా నిర్విఘ్నేన పవిత్రమావాప్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి
పూజాంకరిష్యే || ఓంగణానాంత్యాగణపతిగ్ం హవామహే...

యత్ర పూర్వేనాధ్యా స్మృతి దేవాః || గణపతి మమద్యావ్య !
అనన్య ... పూర్వోక్త ... శుభలితా దంపత్యః ఆయు
ర్వ్యో యశోబలాధి వృద్ధ్యం వివాహ తృతీయ దివస మహ
దాశీర్వాదన సమయే సరసగతీ సహిత ఇంద్రాద్యవ్వి దిక్పాలకా
వాహనం కరిష్యే || ఫల పుష్పాక్షర హారణ్యాని గృహీత్యా!

మంత్రం : ఓం ప్రణోదేవీ సర్వస్వీ వాతేభిర్వాచనవతి ! ధీనామవి
క్రత్యంతం || సరస్వతీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ||

నూ|| తతః ఇంద్రాద్యవ్వి దిక్పాలకావాహనం కృత్వా ! తదంగ
ప్రాణ ప్రతిష్ఠాది జాడశోచార పూజాం కుర్యాత్ ! తతః
గంధ పుష్పాక్షర సదక్షిణ కాంబూల నస్సాదికం శంకరా
చార్యాయ బృహస్పతయేచ దద్యాత్ || ఆచార్య నిర్జయ
ప్రబ్రాహ్మణం గంధ పుష్పాక్షరైరలంకృత్య ||

మంత్రం : ఓం బ్రహ్మణా బ్రహ్మయా ధర్మేన త్యాగేనైకే అమృతత్వ
సామగ్నీః ! విగణానాశం నిహితం గుహయాం విభ్రాజదేత
త్యతమూర్తిశః ! నీదాంత విజ్ఞాన సుబ్బితార్థా స్సహ్యాస
యాగాద్యతయ శుద్ధసత్వాః కేబల్యాలాకేతు పాంతకాలే
పరామృతా త్వరముద్యంతి సర్వే ! ద్రహం వివాహావరవేశ్య
భూశం యత్కుండీకం పురమవ్య సగ్గసం ! తత్రాన ద్రహం
గగనం విశ్లోక సస్పిన్ యదంత సదుపాసితవ్యం యో
శేదాదా వ్యః ప్రాణో వేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః ! తస్మాద్రాతీ
లీనస్యయః పరస్స మహేశ్వరః ||

పరిపిత్రాన్యసింహాశ్వేన అమునామధేయయోగ్గర్హూవరయో
గ్యవాహ మవలోక్యచ శ్రీ జగద్గురు శంకరాచార్య ప్యామిసం
సమసగృత్య సమస్త మిదం సదక్షిణా కాంబూలం ||

— బృహస్పతి పూజా —

నూ|| బృహస్పతిం గంధ పుష్పాక్షరై రలంకృత్య ||
మంత్రం : ఓం బృహస్పతే నమః శోభిధయేగ్ం సగ్గసితం చిత్తసంత

రాగం సగం శిశాధి పరయైసం మహతే పాదగాయ విశ్వపవ
మను మదంతు దేవాః ।

కన్యాదాత్రా వేంకట రామాభ్యేన ముక నామ ధేయయో
రనయో ర్గధూ పరయో ర్వివాహ మహోత్సవే బృహస్పతిం
నమస్కృత్య । సమర్పిత మిదం సదక్షిణం తాంబూలమ్ ।

— సభాపూజా - మతత్రయ తాంబూలాని —

సర్వేపాం మహాజనానాం శ్రీ మహావిష్ణుస్వరూపాణాం బ్రాహ్మ
ణానాం సర్వత్ర ఇమాన్యాసనాని సుఖాసనాని సర్వైరైవేక్షణః
క్రియతాం ఓం తథా ప్రాపునంతు భవంతిః । ప్రాపునామ
ఓం అర్చిత ప్రార్చిత ... ధృక్ష్యర్చిత ॥ గంధద్వారాం ...
హ్యయే శ్రియం । ఆయనేతే ... గృహ ఇమే । సభాయై
నమః - ఇతి

సభా సరణానాం విద్వన్మహా జనానాం గంధాక్షత పత్ర పుష్ప
హిమాంబు పరిమళ ద్రవ్య సమర్పణమిదం ।

మంత్రం : హిరణ్యరూప స్పహిరణ్య ... దదత్వన్న మున్నై ॥

అత్ర వేదితాస్థితా మేష విద్వన్మహా జనేభ్యః । ... నృసిం
హాఖ్య పుత్రస్య యజ్ఞశర్కణః । వేంకట్రామాఖ్య పుత్రీకాయాః
క్షీణామథేయ పత్యాశ్చ వివాహ మహోత్సవే - పునః పున
రనేతాని సువర్ణ పుష్పాక్షతాని ॥ సుపుష్పాక్షతాని ॥
సకలారాధనై శ్లోభన మస్తు ॥

మంత్రం : అగ్నిరగ్రే ప్రథమో దేవతానాం సంయతానా ।
మూతమో విష్ణురాశీత్ । యజమానాయ పరిగృహ్య

దేవాన్ । దీక్షయేదగం హవిరా గచ్ఛతన్నః । అగ్నిశ్చగృహ్యే
తపతీత్రమం మహాః । దీక్షాపాశేభ్యో వసతగ్ఘ్రిహి శక్రా

॥
విశ్వేశ్వరైర్వజ్రైస్సంవిదానా । దీక్షామస్మై యజమానాయ
ధత్తమ్ ॥

మంత్రం : త్రీణి త్రీణిచై దేవానా మృదాని । త్రీణి ఛందాగంపి ।

త్రీణి సవనాని । త్రయ ఇమే లోకాః । ఋగ్వామవతదీర్వ్య
వమ లోకేషు చితిష్ఠతి ।

కన్యా పిత్రా వేంకటరామాభ్యేన, వర పిత్రా నృసింహాభ్యేన
చ ఆనయో ర్గధూ పరయో స్వస్య పుత్రీకా పుత్రయో
ర్వివాహ మహోత్సవే - అగ్నికా నదసి మంత్రయ విశిష్టా
విదుషో బ్రాహ్మణాన్నమస్కృత్య సమర్పితాని సదక్షిణాతాం
బూలాని - ఇతి సమర్పణ విజాపయేత్ ।

తతః మహాదాశ్చీరచనం ప్రాప్య బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్
పునః పూజా - మంబహద్యానంచ కుర్యాత్ ॥ స్పర్ధ సువా
సిద్ధివాం మంగళ హారతిలిం సంసమా ప్రయోజితి నిర్దష్టమ్ ॥

— సమాప్తమ్ —

— అథ - గంధర్వోద్వాసన ప్రయోగః —

వివాహాది చతుర్థ్యా మపరరాత్రే సధూముతరత స్వయం
దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య । పూర్వోక్త ... శుభ
తిథా । అనయానవోధయా వర్షా సహ(మమ) ఆయుష్యాభి
వృద్ధ్యర్థం వివాహ శేషహోమాదా దీక్షానివృత్తి పూర్వశ
విశ్వావసు గంధర్వోద్వాసనం కరిష్యే । తదంగ ఘోషతోపచార
పూజాం కుర్వాత్ ॥ విశ్వావసు గంధర్వరాజాయనమః ధాన్యా
వాహనాది ఘోషతోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥

సూ॥ తం చతుర్థ్యా మపరరాత్ర ఉదీర్వాత ఇతి ద్వాభ్యాం దండ
ముత్తాప్య ॥

మంత్రం : ఉదీర్వాతో విశ్వావసా నమశదా మహేత్యా । అన్యా
మిచ్చప్రభర్వ్యగ్ం సజాయాం పత్యాప్యజ । ఉదీర్వాతః సతి
సతిహేవా విశ్వావసుం నమనా గీర్భిశ్చే ॥ అన్యమిచ్చసి
తృషడం వ్యక్తాగ్ం సతే భాగోజమమాశస్య విద్ధి । దండం
ప్రత్యాశ్య శయనా దవ్యక్త నిదహతి ॥

— తతః - శేషహోమ ప్రయోగః —

సధూపరా దక్షిణోత్తరా పుషకళతః । ప్రాణానాయమ్య ।
పూర్వోక్త ... శుభతిథా అనయానవోధయా వర్షాసహ
(మమ) ఆయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం వివాహశేష హోమాభ్యాం
కరిష్యే కరిష్యే । ఉత్తేజాగ్నిం ధనాచ్యాజ్యభాగాంతే । అన్యా
రభాయా మగ్నేః ప్రాయశ్చిత్త ఇతి సప్తాశ్యహుతిర్హుత్వా ॥

పకం - ద్య - త్రిణి - చత్యో - మంచతి సంవాంతినాం ॥

3. అగ్నేః ప్రాయశ్చిత్తేగ్ం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి
ప్రాయశ్చిత్తాధామః ప్రవద్యేయాస్యాం పరిషీత్త తనూః
ప్రాయశ్చిత్తః శుక్లిష్ఠి లక్ష్మీష్ఠి చారణ్వి మన్తేతాం స్తోమ
స్యాహ ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥

2. వాయో ప్రాయశ్చిత్తేగ్ం ... స్తోమ స్యాహ ॥ వాయవ
ఇదం నమమ ॥

3. అదిత్య ప్రాయశ్చిత్తేగ్ం ... స్తోమ స్యాహ ॥ అదిత్యా
యేదం నమమ ॥

4. ప్రవాసతే ప్రాయశ్చిత్తేగ్ం ... స్తోమ స్యాహ ॥ ప్రవా
సతయ ఇదం నమమ ॥

5. ప్రసవశ్చోపయామశ్చ కాటశ్చార్ద్ర వశ్చ ధర్మసిశ్చ ద్రవిణం
భగశ్చాంతరిక్షం చ సోధుశ్చ సముదశ్చ సరస్వాశ్చ విశ్వ
స్థాశ్చ తే నుం ద్విహో యశ్శన్వో ద్యేష్ఠి తమేమాం జంభ
స్యాహ ॥ ప్రపవాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥

— అథ - గంధర్వోద్వాసన ప్రయోగః —

వివాహాది చతుర్థ్య మసరరాత్రే వధూముత్తరత స్వయం దక్షిణత అనీసః ప్రాణానాయమ్య । పూర్వోక్త ... శుభ తిథా । అనయానవోధయా వధ్వాసహ(మమ) ఆయుష్యాభి వృధ్యర్థం వివాహ కేవహోమాదా దీక్షానివృత్తి పూర్వక విశ్వానసు గంధర్వోద్వాసనం కరిష్యే । తదంఽ ఘోషతోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥ విశ్వానసు గంధర్వరాజాయనమః ధ్యానా వాహనాది ఘోషతోపచార పూజాం సమర్పయామి ।

నూ! తం చతుర్థ్య మసరరాత్ర ఉదీర్వాత ఇతి ద్వాభ్యాం దండ ముత్తాప్య ॥

మంత్రం : ఉదీర్వాతో విశ్వావహో నమశదా మహేత్యా । అన్యా

మిచ్చప్రధర్వ్యగ్ం సఃజాయాం పత్యాపృజ । ఉదీర్వాతః పతి

పతిహేత్యా విశ్వానసుం నమసా గీర్భిశ్చే ॥ అన్యమిచ్చసి

తృప్తదం న్యతాగ్ం సతే భాగోజమహానన్య విద్ధి । దండం

ప్రతౌశ్య శయనా దన్యత్ర నిదహతి ॥

— తతః - శేషహోమ ప్రయోగః —

వధూరుతా దక్షిణోత్తరా వుపవిశతః । ప్రాణానాయమ్య । పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అనయానవోధయా వధ్వాసహ (మమ) ఆయుష్యాభి వృధ్యర్థం వివాహ కేవ హోమాభ్యం కర్షి కరిష్యే । ఉత్తరేణాగ్నిం ధనాచ్యాజ్యభాగాంతే । అన్యా రభాయా మగ్నేః ప్రాయశ్చిత్త ఇతి సప్తాభ్యవలీర్నుత్యా ॥

వకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి - సందేతి సంధ్యాంతినాం ॥

మంత్రం : 1. అగ్నేః ప్రాయశ్చిత్తేశ్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తింసి

ప్రాహ్యోద్వాధతామః ప్రవద్యేయాస్యాం పతిష్ఠీ తనూః

ప్రతాష్ఠీ పశుష్ఠీ లక్ష్మీష్ఠీ జారష్ఠీ మసైతాం శ్మిణామి

॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥

2. వాయో ప్రాయశ్చిత్తేశ్వం ... శ్మిణామి స్వాహా ॥ వాయవ ఇదం నమమ ॥

3. అపశ్య ప్రాయశ్చిత్తేశ్వం ... శ్మిణామి స్వాహా ॥ అపిత్యా యేదం నమమ ॥

4. ప్రవావతే ప్రాయశ్చిత్తేశ్వం ... శ్మిణామి స్వాహా ॥ ప్రజా పతయ ఇదం నమమ ॥

5. ప్రసవభో పయోమశ్చ కాటశాపిణ్ణే వశ్య ధర్మసిశ్చ ద్రవిణం చ

భగశ్చాంతిమంగ సింధుశ్చ సముదశ్చ సంహృగ్శ్చ విశ్వ

వ్యచాశ్చ తేరుం ద్విజాః యశ్శవో ద్వేష్టి తమమాం జంభే

పథ్యోస్వాహా ॥ ప్రసవాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥

6. మధుశ్చ మాధిశ్చ శుశ్చ శుచిశ్చ నభశ్చ నభస్యశ్చేవశ్చోర్
 రశ్చ సమాశ్చ సమాస్యశ్చ తవశ్చ తవస్యశ్చ తేయం, స్వీహ్య
 యశ్చో ద్వేష్టితమేహం జంభదధ్యస్వాహా ॥ మధ్యాదిభ్యో
 దేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥

7. చిత్తంచ చిత్తిశ్చ కూతంచా కూతిశ్చ క్షితంచా క్షితిశ్చ
 విజ్ఞాతంచ విజ్ఞానంచ నామ నక్షత్రశ్చ దర్శశ్చ పూర్ణమానశ్చ
 శేయం క్విప్యో యశ్చో ద్వేష్టితమేహం జంభదధ్య స్వాహా ॥
 చిత్రాభ్యో దేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥

నూ॥ ఇద్యసన్నహనాన్యది సగ్గ స్పర్శ్యాగ్నౌ ప్రహరతి దుద్రాయ
 తతి చరాచరేదం నమమ ॥ అపక్షఃస్పృశ్య ॥ అస్య వివాహ
 శేష హోమకర్మాణః హోమ ప్రతిపా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః
 జయాది హోమం కరిష్యే ॥ సృవేణాజ్య మదాయ ॥ ఓం

చిత్తంచస్వాహా ... చిత్రాయేదం నమమ ॥ జయాది బ్రహ్మ
 విష్ణునాంశే అపరేణాగ్నిం ప్రాచీమపవిశ్య తస్మాశ్చిరస్వాజ్య
 శేషాదూర్వాస్వాహేతి నక్షాశ్చీనయేత్ ॥

మంత్రం : భూస్వాహా - భువస్వాహా - సువస్వాహోగ్ స్వాహా ॥

నూ॥ సమంజంత్యిగిసంచాతాజ్య శేషేణాంకస్మా నామికాభ్యం వధూ
 ర్హృదయ దేశే యుగపత్సంమృజ్య ॥

మంత్రం : సమంజతు విశ్వేదేవాస్సమాహో హృదయాభినా ॥
 సంయాతరిశ్వా సంధాతా సముదేష్టి దిదేష్టనా ॥

నూ॥ అపవ్యంత్యేతి వధూర్వరమీక్షతే ॥

మంత్రం : అపశ్యంత్యా మసహ చేతేతానం తపసోజాతం తపసో
 విభూతం ॥ ఇహప్రబామి హరయిగ్ం రారాణః ప్రబాయస్య
 ప్రజయా పుత్రకామ ॥

నూ॥ ద్విదీయా పశ్యంత్యేతి శనోవధూగ్ం సమీక్షేత ॥

మంత్రం : అపశ్యంత్యా మసహాదీధ్యా వాగ్ స్వాయాం తనూగ్ం
 ఋత్విదౌనాథమానామ్ ॥ ఉపమాముచ్యా యువతిర్భూయాః
 ప్రబాయస్య ప్రజయా పుత్రకామ ॥

నూ॥ ప్రబాపతే తవస్య ఇతి తిసోజపిత్యా ॥

మంత్రం : ప్రబాపతే తవస్యంమృ జవస్య త్వష్టశేవేతి స్పహసామ
 ఇగ్రే ॥ విశ్వేర్వేషైరాతిస్సగ్ం రరాణః పుగ్ంసాంబహూనాం
 మాతగస్సాస్యమ ॥ జనః ప్రజాం జనయతు ప్రజాపతిరాజరసాయ

6. మధుశ్చ మాధవశ్చ శుశ్ర్శ్చ కుచిశ్చ సభశ్చ సభశ్చ సభశ్చేవశ్చో
 ర్శ్చ సహశ్చ సహస్యశ్చ తనశ్చ తపస్యశ్చ తేయం, స్వహో
 యశ్చో ద్వైతమేమం జంభేదధ్యస్వాహా ॥ మధ్యాదిభ్యో
 దేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥

7. చిత్తంచ చిత్తిశ్చ కూతంచా కూతిశ్చ ధీతంచా ధీతిశ్చ
 విజాతంచ విజాసంచ నామ చక్రతుశ్చ దర్శశ్చ పూర్ణనానశ్చ
 తేయం ద్విహో యశ్చో ద్వైతమేమం జంభేదధ్యస్వాహా ॥
 చిత్రాభ్యో దేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥

నూ॥ ఇర్శసన్నహనానన్యస్థి సగ్గ స్పర్శ్యాగ్నోప్రహరతి దుద్రాయ
 తతి చరామేదం నమమ ॥ అపక్షస్పృశ్య ॥ అస్య వివాహ
 కేష హోమకర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః
 జయాది హోమం కరిష్యే ॥ స్పృశ్యాజ్ఞ మూదాయ ॥ ఓం
 చిత్తంచస్వాహా ... చిత్రామేదం నమమ ॥ జయాది బ్రహ్మ
 విర్జనాంకే అపరేదాగ్నిం ప్రాచీముపవిశ్య తస్మాశ్శిరస్వాజ్య
 కేహద్యూస్సాహోతి చక్షుగ్భిర్నిసయేత్ ॥

మంత్రం : భూస్వాహా - భునస్వాహా - సువస్వాహోగ్ స్వాహా ॥

నూ॥ ఏమంజంత్యిగింపాతాజ్ఞ కేషేణాంకస్మా నామికాభ్యాం వధూ
 ర్శ్చ దయ దేశే యుగవత్సంమృజ్య ॥

మంత్రం : సమంజ తు విశ్వేదేవాస్సమాహా హృదయానినా ॥
 సంమాతరిశ్వా సంధాతా సముదేష్టే దిదేష్టునా ॥

నూ॥ అపస్యంశ్వేతి వధూర్వరమీక్షతే ॥

మంత్రం : అపశ్యంత్యా మనసా చేకితానం తపసోజాతం తపసా
 విభూతం ॥ ఇహప్రబామి హరయిగ్ రారాణః ప్రబాయస్య
 ప్రజయా పుత్రకామ ॥

నూ॥ ద్విదీయా పశ్యంత్యేతి ననోవధూగ్ సమీక్షేత ॥

మంత్రం : అపశ్యంత్యా మనసాదీభ్యా నాగ్ న్యాయాం తనూగ్
 ఋత్విరేయనాథమానామ్ ॥ ఉపమాముచ్చాయపతిర్భూయాః
 ప్రబాయస్య ప్రజయా పుత్రకామ ॥

నూ॥ ప్రబాపతే తస్యన్య ఇతి తిస్రాజిత్వా ॥

మంత్రం : ప్రబాపతే తస్యంమే జవస్య త్వవశేవే స్సహసామ
 ఇంద్ర ॥ విశ్వేర్వరాతిస్సగ్ రరాణః పుగ్ సాంబహూనాం
 మూతగస్సాన్యను ॥ ఇనః ప్రబాం జనయతు ప్రబాపతిరాజరసాయ

సమన కర్మగమా | అదుష్కంగాలిః పతిగోశమావిశశనో భవ
స్వపదే శంకతుష్పదే | శాం పూషం చ్చివతమా మేరయ
స్వయస్యాం బీజం మమమ్యావంతి | యానడీరూ ఉశతీవిప్ర
యాతే యస్యాముశంతః హరామ కేఫమ్ ||

నూ॥ ఆరోహోరు మిత్యనువాః కేషగ్ం సమావేశనే జపేత్ |
అన్యోవైనా మళి మంత్రయేత్ ||
అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అనయాన వోధయా
వధాస్సహ (మమ) ఆయుష్యాళి వృద్ధ్యర్థం వివాహకేష
హోమాంX అనురాX సమావేశన మంత్ర జపం కరిష్యే ||
॥ ఉత్తరోవరః ॥ నారీకేశ ఫల పుష్ప తాంబూల హిరణ్యాక్ష
తాX గృహీత్యా ||

మంత్రం : ఆరోహోరు ముపబర్హ స్వతాహుం పరివ్యజస్వజాయాగ్ం
సుమనస్య మానఃతస్యాం పుష్పతం మిథునా సయోనీబహ్యం
ప్రజాం జనయంతౌ నరేశసా | ఆర్చియారణ్య యత్రా మంథ
త్పురుషం పురుషేణ శక్రః | తదేతౌ మిథునా సయోనీ
ప్రజయామృతే నేహ Xవృతమ్ | ఆహం Xర్చ మదధా
మోషధీవ్యహం విశ్వేషు భువనేవ్యంతః | ఆహం ప్రజా అజ

నయం విశ్వేణా మహం జిభ్యో అపరీషు పుత్రాన పుత్రిణీ
మా కుమారిణా విశ్వహూయర్వ్యశ్శుతం | ఉభాహిరణ్యవేశ
సావీతిహోత్రా కృతద్వయా ॥ దశస్యంత్యామృతాయకగ్ం
శమూఢోరోమశగ్ం హఢోదేవేషు కృణోదుషః ||

యథాస్థానముపవిశ్య | అనురాX సమావేశన మంత్రజప
ముహూర్త స్సముహూరో అస్తు || అనురాX సమావేశన
మంత్ర జప ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం సవానాం Xహ
ణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ||

నూ॥ అనురాX సమావేశన మంత్రజపాం Xత్వేన సత్సంతాన
సాభాX్య బహు సుజీవ సపుత్ర ఫలావాప్త్యర్థం ఫలప్రదానం
కరిష్యే ||

మంత్రం : నూనీమాసి పృష్ఠాన్యవయంతి మానీమాన్యతి గ్రాహ్య
Xృహ్యంతే మానీమాన్యేన వీర్యం దధతిమానాం ప్రతిష్ఠిత్యా
ఉపిష్ఠాన్ మానాం పృష్ఠాన్యవయంతి తస్మాదుపరిష్ఠా దోష
ధయః ఫలం Xృహతి ||

యాః ఫలినిర్యా అఫలా అభిష్ఠానుశ్చ ఫుష్పిణీః | బృహ
స్పతి ప్రనూతాస్తానో ముంచత్సగ్ం హసః ||

శ్లో॥ ఫలం మనోరథ ఫలం ప్రదబాతి సదాస్మదాం
పుత్ర పౌత్రాభి వృద్ధిం చ శ్రియం పుష్టిం ప్రయచ్ఛమే ॥
శ్లో॥ ఫలం మనోరథ ఫలం - పుత్ర పౌత్ర ప్రవరసం
ఫలదానా దసహస్యం మే పాపం నాశయ శేషవ
ఇదం ఫలం స తాంబూలం స దక్షిణాశం శ్రీమహావిష్ణువీరిం
తామయమాన మృభ్య మహం సంప్రదదే నమమ ॥
తతః మండప స్థిత దేవతా పునః పూజాం కరిష్యే । మంటప
స్థిత దేవతాభ్యోనమః । ధ్యానాది ఘోషాభ్యోనచార పూజాం
కుర్యాత్ ॥

— అగ్ని ప్రదక్షిణమ్ —

పూజాయాం ప్రదక్షిణ నమయే ॥ దంపతీ ఫలసహిత దక్షిణా
తాంబూలం గృహీత్యా ॥ అగ్నేనయేతి మంత్రేణాగ్నిం త్రిః
ప్రదక్షిణ నమస్కారం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : అగ్నేనయసు సహారాయే అస్మాక ... నమస్తే అస్త్రే

మామాహిగోంసః ॥

శ్లో॥ నమస్తే గార్హపత్యాయ నమస్తే దక్షిణాగ్నయే
నమ ఆహవనీయాయ మహావేద్యై నమోనమః ।

తాండద్యయోప పాద్యాయ కర్మబ్రహ్మ స్వరూపితే
స్వరాసవర్గ రూపాయ యజ్ఞేశాయ నమోనమః ॥

యజ్ఞేశాచ్యుత గోవింద మాధవానంత శేషవ
కృష్ణవిష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోస్తుతే ॥

మంత్రం : అహం కరసా దహమవసా దహంత్యోతిహ మతమోప

నార తాదాతీతం తియ మేదితా భూదహగ్ం సూర్యముభ
తాతో బదర్భాహం భూయానము త్తమ స్సమానానాం ॥

ముక్త్యున్నకుర్వతాం పుంసాం కర్మణాహ భవేద్యది
తీర్థార్థ పథాం కున్దున్దీప్తిసః శోభ్యో మహర్షయః ।
అమరాగ్ల సహస్రాణి క్రియంతే హర్షితం మయా
గాహయ మిహియాం మత్స్యాత్ మస్యవర మేశ్వర
ప్రాచుభ్యతాస్య శేషాణి తపః కర్మాత్మకానివై
యానితేషా మతేషాణాం కృష్ణాను స్మరణం పరం ॥

మంత్రం : యాతే అగ్నే యజ్ఞయా ... మచ్ఛానసూని వసంతిః ॥

కృణ్వన్నగ్నిస్సర్వాపురాణి ... మయిపుష్టిం పుష్టిపతిరధాతు

॥ దివా - సకం చ రేభ్యో భూతేభ్యో ఇమం బలిం
దదామి ॥ ప్రమాదాకుర్వతాం కర్మపత్య వేతాధ్వరేయది
స్యాదా దేవతద్విష్ణో స్సంపూర్ణం ప్యాదితి స్మృతిః ॥ యజ్ఞ
మండల మధ్యస్థం శంఖ చక్ర గదాధరం శుద్ధవీతాం బరధరం
ధ్యానే ద్యజ్ఞ పతిం హరిం ॥ బృహత్సామేతి - తిలకం ధార
యేత్ ॥ బృహత్సామ ... సగరేణ రక్ష ॥

— మంటప దేవతోద్వాసనమ్ —

శ్లో॥ గచ్ఛ గచ్ఛ సుర క్షేప్త స్వస్థాన సుమం నమః
బ్రహ్మణో దేవ గచ్ఛిత్వం తత్ర గచ్ఛ మాతాశన ॥

కుక్షేశ్వరాయ నమః - శ్రయశ్రీశలోకాటి దేవతాభ్యో
 నమః, బ్రహ్మవి పంచపాలికాధిపాన దేవతాభ్యో నమః
 యథాపానం ప్రవేశయామః॥ తతః కంఠ విమోచనం కరిష్యే ।
 మంత్రం : కంఠోన కంఠోభోపత్తిన కంఠః । ద్వ్యంతి పృష్ఠే ఇతి

॥ న్యస్తద్యహే అలిప్యత ॥

శ్లో॥ కంఠం మోచయామ్యద్య రక్షాస్మిన్నకచాచన
 మయి రక్షాం స్థిరాం బహ్వ దేవత్యం గచ్ఛకంఠణ ॥
 కంఠ విమోచన ముహూర్త స్సుముహూర్తో అస్తు॥ కంఠ
 విమోచన ... ఫల సిద్ధిరస్తు ॥ తతః అశీర్వచనం ప్రాచ్య ॥
 శతమానం భవతి ... ప్రతివృత్తి ॥ తతః వృద్ధ సువాసీనాం
 మంగళహారతి రూప సామగానాశీర్వచనైః పరిసమాపయేత్ ॥

— కేవల హోమ స్వరూపః —

— అథ - నాకబలి ఖండః —

అథాత్మ నాకబలి విధిం వ్యాఖ్యాన్యస్వామిని వాహచతుర్థ్యాగం
 శ్లోభాతే బంధుభిన్నహ దంపతి నఖశృంతనపూర్వకా
 భ్యంగస్నానం కుర్యాత్ ॥ పరః ప్రాతరాపాసనం కృత్వా ।
 గృహం గణదేశే శ్రయశ్రీశత్యాద పరిమిత భూమిం రక్ష
 మృత్తికయా గోమయోనోపలిప్య పంచదర్శ తండులపేక్షనన
 చతురశ్రం పుష్కరాకారం లిఖత్వా । దక్షిణోత్తరయోగ
 ఖత్వైర్వర్జితా శీతలా విలిఖ్య । పుష్కర మధ్యే ణద్రాణీం తదు
 త్తరతో గాత్రీం చ ప్రతిమాప్య ॥ ప్రాగ్భాగే పూర్వలలికదళయ

మాయుధం చ విధాయ । చతుర్విధ శ్రయశ్రీంశ న్నాకబలి
 మృగ్గాలు చాత్రాణి విధాయ । ఉశాన్యాదివతంత మాన
 వేష్టయిత్వా । శ్రయశ్రీశక్తిః హింశ కాంస్యచాత్ర ద్వయం
 సువాసీనాన్ గృహీత్వా । శ్రయశ్రీంశ దిన్న కలహాన పర్వతా
 విధాయ । తత్పూర్వతో వృద్ధ సువాసీన హిందోద కుంభం
 గృహీత్వా ॥

— సమాప్తయం ఖండః —

— అథ - నాకబలి ప్రయోగః —

మా! గూర్జక ఆయుధేన సహ దంపతి పురస్కరం మమాగ్నే నాక
 పశ్య రింద్రాయ రాజేతి పదక్షిణ త్రయం కుర్యాత్ ॥
 మంత్రం : మమాగ్నే వర్షో విహవేష్వస్య వయం శ్వేందానాస్తన
 వంతుశ్చ మ । మహ్యం నమోతాం ప్రదిశశ్చ త ప్రస్వయాధ్య
 త్తేణ పృథనాజయేమ । మమదేవా విహవే సంతు సర్వకంబా
 వంతో మరుతో విష్ణు రగ్నిః । మమాంతర్భిక్ష మురుగోపమస్తు
 మహ్యం వాశఃపతాం కామే ఆస్మిన్ । మయిదేవా ద్రవిణ
 మానుజం తాం మయాభీష్ట మయి దేవహూతిః ॥ దైవా
 హూతారావళివంత పూర్వోష్టిమాస్యాను తనువా సువీరా
 మహ్యం యజంతు మమ యానిహవ్యాఽకూటిపుత్రా మన

సామే అస్త ఏనోమానిగాం కతమచ్చనాహం విశ్వే దేవాసాః
 అధివోచతామే ॥ దేవీషుదుర్వీరురుణః క్షణోత విశ్వేదేవాస
 ఇహవీర యధ్యం । మాహాస్పహీ ప్రజయా మాతసూధిర్యై
 రథామ ద్విషతేసాః మరాజన్ । అగ్నిర్భయం ప్రతినుదన్తు
 రసా దదత్తో గోపాః సరిహహీన స్వం । ప్రత్యం త్యోయంతు
 నిగుతః పున నేమైమాం చిత్తం ప్రబుధా విశేకత్ । థాతా
 థాత్య్కాం భువనస్యయ స్పతిశేవన్ । సవితారమభిమాతిమా
 ॥ హంఽభిమం యజ్ఞ మశ్విన్వోభా బృహస్పతి శేవాః హంతు యజ
 మాన న్యరాత్ । ఉరువ్యచానో మహావ శ్శర్మ యన్ సద
 స్మిక్ హవే పురుహూతః పురుక్షు । సనః ప్రజామైహార్యశ్య
 మృదయేం దమానో రీహా మాహరాతాః యేన స్పృహతా
 అపతే భవంత్యేంద్రాగ్నిభ్యా గువభాథా మహేతాత్ ।
 వసవోద్రా అంత్యా ఉపగ్నృకం మోగ్రం వైతౌర మధి
 రాజమృక్ । అర్యౌచ మంద మములోహ పామహే

తూగో అస్త న జపశ్య శక్తిః । ఇమంనో యజ్ఞం విహానేజవ
 వ్యావ్యమిద్యౌ హరిహోమే దిశంత్యా ॥

అంతః । అగ్నిశేవతా హోమో జేవతా మూర్త్యో జేవతా చంద్రమా
 జేవతా వసవో జేవతా రుద్రా జేవతా ఉత్యా జేవతా విశ్వే
 జేవా జేవతా నగుహో జేవతా బృహస్పతి శేవతేంద్రో జేవతా
 కరుహో జేవతా మూర్ధానిగాం దుప్రవాసి ధనురా యంత్యసి
 యన్త్యక్తిమన్త్య శత్యా శ్చమ్యన్త్యా జేనూయత్యా యన్త్రీ
 రాధ్యువాసి సరశీ ధర్మసి ధాత్ర్యా యుక్తే తాన్త్యన్త్య
 జన్త్యా లంకాయత్యా । నాకసిన్త్యైర్వై జేనాస్సువరం లోక
 యాయం శన్త్యాక సదాన్త్యాక సత్యం । యన్త్యాక సద ఉపదసాతి
 నాక పశ్యే శరకజన్త్యమాన స్సువరం లోక మేతి సువర్నం వై
 లోకానానో యన్త్యా ఉపద్యయంతేనాన్త్యాకం భవతి యజ
 మానాయశనం వైవాకపదో యన్త్యాక సద ఉపదభాత్యా యశ్చ

సమేవ తద్వజమానః కరుతే పృష్ఠానాం వా నతీతైః స్పృశ్యతం
యన్మాకసన్మో యన్మాక సదః ॥

ఇంద్రాయ కాక్షే సూక్ష్మో వరుణాయ రాక్షే కృష్ణో యమా
రాక్షాః క్షుణ్ణుషభాయ రాక్షే కవయశ్చరాలాయ రాక్షే శాంః
పురుష రాజాయ మర్కటః ధీప్రత్యేక్షసస్య వర్తికా నీలంగః
క్రిమి సోమస్య రాక్షః కలుంక స్పృధోపిక్వం శుమారోహిమ
వతో హస్తి ॥

నూ! తతోదక్షిణ గజస్యోపరి వధూర్వరక్ష త్తర గజస్యోపరి చ తిష్ఠే
॥ తామ్! యస్మిం గజవిషయక సంభాషణం త్రివారం కుర్యాత్ ॥
ప్రాశ్నిత్యా దధతీశ్చను వాకేన సర్వతో చతుర్విధా నాక
దేవతాభ్యో బలిం హరిద్రోదక పురస్కరం విప్యజేత్ ॥ —
అనువాకం : 1. ప్రాశ్నిత్యా దధతి పూర్వవిద్యాకే ఇంద్రోదేవతా
ఇంద్రప్రసాదా ద్రాజ్యాభివర్తన మశ్నుతే! తేన ప్రాచీనదిశం
జయతి ॥

2. తం దక్షిణా పరివహంతి -

దక్షిణ దిక్కుకే మమో దేవతా - యమ ప్రసాదా వాయు
హ్నాభి వర్తన మశ్నుతే! తేన దక్షిణాదిశం జయతి ॥

3. తం ప్రత్యేచ మానరయంతి -

ప్రతీచి దిక్కుకే మమో దేవతా - వరుణ ప్రసాదా క్షుప్త
హారాభి వర్తన మశ్నుతే! తేన ప్రతీచీనదిశం జయతి ॥ -

4. త ముచీచి దిక్కు ముగ్ధాపాద హరంతి ॥

ఉచీచి దిక్కుకే మమో దేవతా! కుభేరప్రసాదా ద్దనధాన్యా
భివర్తన మశ్నుతే! తేనోచీచీనదిశం జయతి ॥ -

5. పర్వ దిక్కుకే బ్రహ్మదేవతా! బ్రాహ్మణ ప్రసాదాచ్చ
తృప్తియం మృత్యోర్విరయ మశ్నుతే! తేనోర్ధ్వాదిశం జయతి

అనువాకం : సోమేన రాజా సర్వాదిశో జయతి యవనం వేద ॥

నూ! ప్రాగ్దక్షిణాయో స్పర్శతో దీపాన్విధాయ త్రయోన్మితదన్న
కలరాద్ సర్వతో సదాయ ॥ పశ్యమ దిక్కు మాయుధేన
భిత్వా! ఉభావపి దక్షిణ పాద నిధాన పూర్వకం పుష్కర
మధ్య ప్రాబుధ్వి శుభవిశ్వ ॥

ఆదమ్య ... పూర్వోక్త శుభతిథా దంపత్యోః ఆయు
ర్వ్యోయతో బలాభి వృద్ధ్యంతం గాన్ ఇంద్రాణి సహిత నీల
లోహిత పూజాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదం గతేన
మహాజన్మస్మహా కర్మణః పుణ్యాహ వాదనం కరిష్యే ॥ ఆదా
విద్యమేవ పరిమయావాచ్యంతం శ్రీ మహా గణాధిపతి పూజాం
కరిష్యే ॥ ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే ...

విద్యమేనా భేద్యభయనో అస్తు శుభగ్ం శుభమ్ ॥

ఆదమ్య - పూర్వోక్త శుభతిథా దంపత్యోః వాయో
రాయోర్వ్యోయతో బలాభి వృద్ధ్యంతం గాన్ ఇంద్రాణి సహిత

కరిష్యే॥ శాగ్రి ఇంద్రాణి జేవతాభ్యోనమః ప్రాణైశ్చిహాసన
ధ్యానావాహనాది ఘోషతోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥
నమః॥ అత్ర కృష్ణరాష్ట్రం నివేదయేత్ తతః దంపత్యోః నూతన
వస్త్రాణి దద్యాత్ ॥

వధ్యాః

మంత్రం : అర్చిత ప్రార్థిత సుమంగళీయం వధూ... వివరేతన॥

తన శ్వశ్రూ త్పుత్రుశురౌ వేంకట సుబ్బయ్యంబౌ భువనేశ్వర
నామకేతన వైవాహిక నాక బల్యంతర్గత శాగ్రి ఇంద్రాణి
పూజా మహోత్సవే అగ్నిః పురస్కరం సువర్ణాంచ లోహతోభితం
చీనాంబుం ముత్యామణి బద్ధ రత్న కంచుక సహితం ఫలపుష్ప
తాంబూలహరిద్రాకుంకుమాదిదివ్యాభరణయ క్షమిదందదతః

వరసప్త

మంత్రం : యువం వస్త్రాణి వీ ... వరుణా నచక్షే ॥

భవచ్చ్యవప్త్రాశ్వశురౌ - పద్మావతీ వేంకటేశ నామకేతన
వైవాహిక నాకబలి మహోత్సవే అగ్నిః పురస్కరం సువర్ణాంచ
లోహతోభితం తాంబూల సమ్రాజ్యం సత్యాంబూల మిదం దదతః
అచయ్య ... పూర్వోక్త ... కుభలికౌ దంపత్యోః అయు
ర్యర్హో యతో బలాధి వృద్ధ్యర్థం నమస్త మంగళా వాప్తి
ద్యౌరౌ దీర్ఘ పౌమాంగల్యాధి వృద్ధ్యర్థం నీలగాహిత పూజాం
కరిష్యే ॥

నీలగాహితాధిపాన జేవతాభ్యోనమః ప్రాణైశ్చిహాసన
ధ్యానావాహనాది ఘోషతోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥
హరిద్రా కుంకుమ కూర్మణ్యేన సమర్పయామి ॥

నమః తతః నీలగాహితేతి మంత్రేణ కావ - సువర్ణ - ముత్య -
ప్రవాళ గ్రాధిత సూత్రం వధూగళే బద్ధియాత్ ॥

మంత్రం : నీలగాహితే భవతః కృత్యానక్తి ర్యజ్యజేదధంతేనాః

జ్ఞాతయః పితృంధేమ బధ్యతే॥ యే వధ్య శ్చన్ద్రం వహతుం

యత్ప్రయయిం జనాన్ అను ॥ పునస్తాన్ యజ్ఞయా దేవా

నయంతీయత ఆగతా ॥ మావిదవ పరి పంథివోయ అనీదంతి

దంతి సుగళిర్గుర మతీతా మద్రాంత్య రాతయః ॥ సుగం

పంథాన ముగూర్ష్య మునిషన్ స్వ నీ వాహనం ॥ యస్మిన్

హి నివృత్త్యశ్చమాం విందతే వసు ॥

శ్లోః హేమకం మణి సంయు కం హరిద్రా లేపనం కుభం ॥
కన్యకా కంఠ దేశకు బద్ధియా న్నీలగాహితం ॥

నీలగాహిత గౌరణ ముహూర్త స్ఫుముహూర్తో అస్తు సుము
హూర్తకాలే ... ఫల సేద్యిస్తు ॥

అచమ్య పూర్వోక్త ... కుభలికౌ దంపత్యోః అయుర్యర్హో
యతో బలాధి వృద్ధి ద్యౌరౌ పత్నీంతా వ పాథాగ్యాధివృద్ధ్యర్థం
ఫల ప్రదానం కరిష్యే ॥

మంత్రం : మామమాసి పృష్టాన్ ... ఫలం గృహ్లాంతి ॥ యాః ఫలి

నీర్యా ... త్వగ్ం వాసః । ఫలం మనోరథ ఫలం... శ్రియః
పుష్టిం ప్రయచ్ఛమే ॥ దంపత్యోః ఆయుర్వ్యో యశోబలాభి
వృద్ధిర్వాస సత్సంగాన సాభాగ్యాభి వృద్ధ్యర్థం-ఫలప్రదానం
శ్రీ మహావిష్ణు ప్రీతిం కామయ మాన స్తుభ్యమహం సప్ర
దదే నమః ॥ ఇతి ఫలం దత్వా శూర్ప వాయనం దవ్యాత్ ॥
ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభశిఖా ॥ దంపత్యోః-
ఆయుర్వ్యో ... వృద్ధ్యర్థం శూర్ప వాయనం కరిష్యే ॥

శ్లో! వశపాత మిదం దానం దాత్యాదాం వంశవర్తనం
వంశస్య దీయతేదాన మతిశ్చాతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

అస్యై గౌరీ రూఢ్యై సువాసిన్యై శూర్ప వాయనం తుభ్య
మహం సంప్రదదే నమః ॥ ఇతి ధూమ స్వజనైస్య శూర్ప
వాయనం దవ్యాత్ ॥ తతః ఇంద్రాయ రాక్షేతి మంత్రేణ
ఇంద్రాణిం ప్రార్థయే త్రిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : ఇంద్రాయ రాక్షే ... హిమవతో హస్తీ ॥

ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభశిఖా దంపత్యోః ఆయు
ర్వ్యో యశో బలాః పృథ్విర్వాస సమ సమంగళా వాప్యర్థం
వసంత మాధవ పూజనం కరిష్యే ॥

వసంత మాధవ దేవతాభ్యో నమః ప్రాణ ప్రతిపాపన ద్యానా
వాహనాది పోషణోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥ అథ
మార్జనమ్ ॥

మంత్రం : 1. వసంతే నర్దునా దేనాః । వస వత్త్రి వృతాస్తుతం ।

రథంతరేణ తేజసా హవిరింద్రే వయోదధుః ।

2. గ్రీష్మణా దేనా ఋతునా । మ్రాణాః పంచదశే స్తుతమ్ ।
బృహతా యశసా బలం హవిరింద్రే వయోదధుః ॥
3. ఋగ్విర్ ఋతునాగిత్యాః సోమ స ప ధశేస్తుతమ్ । వైరా
వేణ విశౌజసా । హవిరింద్రే వయోదధుః ॥
4. శారదే వర్షణా దేనా ఏకవింశ ఋధవస్తుతమ్ । వైరాశేన
శ్రియా శ్రియం । హవిరింద్రే వయోదధుః ॥
5. హేమంతే నర్దునా దేనాః । మనుశీ ప్రీణ వేస్తుతమ్ । బరేన
శివీరీప్రహః । హవిరింద్రే వయోదధుః ॥
6. శుభిర్నర్దునా దేనాః । తనాప్త్రిగ్ంశే మృతగ్స్తుతం ।
చిత్యేన శాంతీః క్షత్రమ్ హవిరింద్రే వయోదధుః ॥
7. దేవస్యా సతః ప్రసవే శ్విన్వోర్వాహుభ్యాం పూజాహస్తా
త్వాగ్ం సరస్వత్యై వాహాయంతు స్త్రితేనాశ్చస్తా
సామ్రాజ్యేనాభిషేచామింద్రస్యత్వా సామ్రాజ్యేనాభిషే
చామి బృహస్పతేస్తా సామ్రాజ్యేనాభిషేచామి ॥

నూ॥ తతః పూర్వ కలశ ద్వయే సుందర రతనైః నిధాయ । తదాశే
దంపతీ అన్యోన్యం యుగంధ్యస్తోత్రా యాతామ్ ॥

శ్లో॥ తేనోంద్రాణి కమ సుభగ్నం శేషేంద్ర నియభామిని
వివాహం భాగ్య మార్గోగ్యం పుత్రప్రాత్రాంశ్చ జేహీమః॥ ఇతి
తాభ్యాం భూతా కరయో శ్చిరని సమూర్ధమ కుర్యాత్ ॥ ఏవం
ప్రిః ॥ తతః ఆశీర్వాదనం కుర్యాదిత్యాహ భగవాన్ బోధా
యనః ॥

— సమాప్తయమ్ నాకలలి ప్రయోగః —

— దంపతీ తాంబూల వీధికా ప్రదాన మంత్రః —

నూ॥ తస్మాదతి వరః ప్రాజ్ఞుభో భూః ప్రత్యక్షుభి ఉపనిశ్య ।
దండత్యో శ్చిగున విశిశాన్ దద్యాతామ్ ॥

మంత్రం : తతోనువేతాం ద్వంద్వ మింద్రేణ దేవతా శ్చశ్శ్యంతే

ద్వంద్వవై మిగునం తస్మాద్ద్వంద్వశ్చిగునం ప్రజాయతే

ప్రజాత్యై ప్రజాయతే ప్రజయా పశుభిర్య ఏవం వేద ॥

నూ॥ తతః పరస్పాన్యశ మాసాద్వహీత్యా । తాంబూల వీధికాం
స్వయం భాదత్ ॥

— కన్యాయా సద్వంద్యదీన ప్రక్రియా —

శ్లో॥ 1. అష్టగర్భా భవేత్కున్యాయ పుత్రః త్పాలితామయః ।
ఇదానీం తవదాస్యామి దత్తాం స్నేహేన పాలయ ॥

2. అష్టగర్భా...ఇదానీం తవ పుత్రస్య దత్తాం స్నేహేన పాలయ ॥

1. అష్టగర్భా...ఇదానీం తవ పుత్రస్య దత్తాం స్నేహేన పాలయ ॥

4. అష్టగర్భా...ఇదానీం తవ ప్రాజ్ఞుభ్య దత్తాం స్నేహేన పాలయ ॥
ఇత్యాది తత్తద్భేద ప్రతి గృహీత్య నిమయే చాత వినిమయః
కార్యః -

— అతః - వివాహ మధ్యే ద్వితీయ, తృతీయ, చతుర్థ దినశేష
కర్మాద్యూ రతోదర్శన దోష ప్రాయశ్చిత్త విధిః —

రతో దర్శనాది ప్రత్యేకాం. పరస్పాయం ప్రాశస్త్యాపానన
రతోమం శ్చ త్యా - పంచమహని స్నాన - స్వ స్థివాచన -
మండగన్య ప్రాశస్త్య ప్రాశస్త్యాయమాపాననహోమం శ్చ త్యా -
కరతాత్రా తస్మిన్నగ్నై క్షవహోమం కుర్యాత్ ॥ కింతు
క్షవహోమ ముఖ్యకాల స్వాతిత్రాంత త్యాత్ ॥

పంచమహని కుద్దిస్సాన్య దైవేప్రత్యే చ కర్మాశీతిన్యాయేన
రతోదర్శనాది పంచమాపర రాత్రా క్షవ హోమం కుర్యాత్
ఇతినిష్కర్తవ్యం ॥ —

— వివాహమధ్యే రతో దోష ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః —

ఆదర్శ - పూర్వోక్త... కుభటితా (మమ) వివాహ మధ్యే
కర్మా రతోదర్శనయోగోప నిమజని తద్దోష పరిహార
త్యాదా ప్రధాన హోమాధికార సిద్ధిరం మంత్ర స్సాన్యాం
మూర్తి మంత్రణం కర్తవ్యం ॥

మంత్రం :- 1. తిరః విశ్రమతి సీతా చా భూయమాతిః । దేవేన
సన్నిహో తస్మాత్సాహ స్సూర్యస్య శ్చిధిః ॥

2. ఆహాహిష్టా మయోభువః । ... ఆహ జనయ భావనః ।
3. హిరణ్యగర్భా శ్శుచయః పావకాః యాసుజాతః కన్యహయా స్వింద్రః ... బలమో తోవిధత ॥
4. ఓం భూభువస్సువః! తక్ష్మాతుర్వరేణీయం । భక్తోజేవస్య ధీమహి । ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ఇతి జలమధి మంత్ర్య ॥

నూ॥ బలిమంత్ర తక్షలేన ఆహాహిష్టామయోభువ ఇతి తిస్త్వభిర్హిరణ్య వర్ణాశ్శుచయః పావకా ఇతి చతస్యభిః పవమాన స్సుచరణ ఇత్యేతేనాచువాకేన హవిష్మతీతి మంత్రేణ చ వధూం స్వాపయేత్ ॥

మంత్రం :- 1. ఓం భూభువస్సువః ... ప్రచోదయాత్ ॥

2. ఆహాహిష్టా మయోభువః ... ఆహ జనయ భావనః ॥
3. హిరణ్యగర్భా శ్శుచయః పావకా యాసుజాతః ... బలమో తోవిధత ॥
4. పవమానస్సుచరణః ... జాతవేదా మోగయంత్యా పునాతు ॥
5. హవిష్మతీరిమా ఆహాహిష్టాం జేవో! అధ్వరో హవిష్మాగ్ం

అదివాసతి హవిష్మాగ్ం అస్తు సూర్యః ॥ తతః అన్య వత్త్రం వరిగాప్య ॥ వధూం పృథగాసనే ఉపవేశ్య ॥
ఆచమ్య ... పూర్వోక్త శుభతిథౌ ॥ వివాహ మధ్యే నధ్యాయః తోదగ్ధనేయో దోషస్సమజని - తద్దోష పరిహారద్వారా వివాహ హోమాధికార సిద్ధ్యర్థం యథోక్త ప్రాయశ్చిత్త హోమం కరిష్యే ॥ గృహ్యగ్నింధ్యాత్వాఽలంకృత్య ॥ పరివీర్య! చతుష్పాత్ర ప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కారాంతేఽగ్నిం బంహిష్య ॥ యుంజానః ప్రథమం మన ఇతి ద్వే - సమస్తాభిర్యాహృతిభి స్సప్తజే అగ్నేయస్య ఆత్మనోమిందా పునరగ్నిత్యేత్తైర్భూరగ్నయే - భూవోన్నమగ్నయే-భూరగ్నయే చేతి ముక్తత్రయేణ ప్రతిస్వాహాకారం ॥ తంతుం తస్యన్నిత్యే తయా - వ్యస్తాభిర్యాహృతిభి రనాజ్ఞాత్రతయ మిత్యాది ప్రతి మంత్రగ్ం పంచవింశత్యాహుతీ ర్జహూయాత్ ॥ స్పవేణ చతుర్వహీత మాజ్యం గృహీత్వా ॥

మంత్రం :- 1. యుంజానః ప్రథమం మనస్తత్వాయ సవితాధియః
అగ్నిం త్యోతిత్తిచాయ్య పృథివ్యా అథ్యా భరత్యాహః ॥
పృథివ్యా ఇదం నమమ ॥

2. యుక్తాయ మనసా జేవాన్ భువర్యతో ధియాదివమ్ ॥
పృథివ్యా తిః కష్ట్యత స్సవితా ప్రసువాతితాన్ భావ్యహః ॥
బృహస్పతిష ఇదం నమమ ॥

3. ఓం భూభువస్సువస్వాహా || ప్రజాపతయ ఇదం నమమః ।
4. సప్తశే ఆగ్నే — ఘృతేన స్వాహా || అగ్నేయే సప్తహోత్ర ఇదం నమమః ।
5. యస్మైతన్నో మిందా భూదగ్ని సత్సవ రాహుః || తాతశేదా విచర్షణీ స్వాహా । మిందాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం నమమః ।
6. పునర్గ్నిశ్చతుః...చతురా ధత్త మత్తో స్వాహా । అగ్నిశ్చైద్ర బృహస్పత్యశ్విభ్య ఇదం నమమః ।
7. భూగ్నేయే పృథివ్యై స్వాహా । అగ్నేయే పృథివ్యా ఇదం నమమః ।
8. భువో వాయువేంశరీతాయ స్వాహా । వాయువే అంశరీతాయేదం నమమః ।
9. సువ రాదిత్యాయ దివే స్వాహా । ఆదిత్యాయదివ ఇదం నమమః ।
10. భూభువస్సువ స్త్రిద్రమనే దిగ్భి స్వాహా । చంద్రమనే దిగ్భి ఇదం నమమః ।
11. భూరస్వమగ్నేయే పృథివ్యై స్వాహా । అగ్నేయాగ్నేయే పృథివ్యా ఇదం నమమః ।

12. భువోన్నం వాయువేంశరీతాయ స్వాహా । అగ్నేయ వాయువేంశరీతాయేదం నమమః ।
13. సువరస్వ మాదిత్యాయ దివే స్వాహా । అగ్నేయాదిత్యాయ దివ ఇదం నమమః ।
14. భూభువస్సువరస్వం చంద్రమనే దిగ్భి స్వాహా । అగ్నేయ చంద్రమనే దిగ్భి ఇదం నమమః ।
15. భూరగ్నేయేచ పృథివ్యైచ మహాతేచ స్వాహా । అగ్నేయేచ పృథివ్యై మహాశ ఇదం నమమః ।
16. భువో వాయువేంశరీతాయచ మహాతేచ స్వాహా । వాయువేంశరీతాయచ మహాశ ఇదం నమమః ।
17. సువరాదిత్యాయచ దివేచ మహాతేచ స్వాహా । ఆదిత్యాయచ దివే మహాశ ఇదం నమమః ।
18. భూభువస్సువ స్త్రిద్రమనేచ సక్షతేభ్యశ్చ దిగ్భిశ్చ మహాతేచ స్వాహా । చంద్రమనే సక్షతేభ్యో దిగ్భి మహాశ ఇదం నమమః ।
19. తంహంశస్వన రజసోభాను సువహి జ్యోతిష్యశః । ధియాగ్నిరాహ । అనుబ్రువం యతః జోగునామహ మనుగ్భవ

జనయా దైవ్యం జనగ్ స్వాహా ॥ అగ్నియే తంతుమత ఇదం
నమమ ॥

20. భూస్వాహా అగ్నియ ఇదం నమమ ॥

21. భువస్వాహా వాయవ ఇదం నమమ ॥

22. సువస్వాహా సూర్యామేదం నమమ ॥

23. అనాజ్ఞతం ... యథాతథగ్ స్వాహా ॥ అగ్నియ ఇదం నమమ ॥

24. పురుషసమృతో యజ్ఞో యజ్ఞః ... యథాతథగ్ స్వాహా ॥
అగ్నియ ఇదం నమమ ॥

25. యత్కృతా ... ఋతుశోయచాతి స్వాహా ॥ అగ్నియ ఇదం
నమమ ॥

పునః పరిషిచ్య ॥ అదితేవ్యమగ్ స్వా... ప్రాసాపి ॥ అననరణో
దర్శన ప్రాయశ్చిత్తహోమన భగవాన్ సర్వాత్మ్యః శ్రీమహా
విష్ణు స్ఫుప్తీదాతు పితృన్వ శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు ॥
నూ॥ శతో బ్రాహ్మణానమజ్ఞాన్యై ॥ ప్రథానహోమం కృత్వా ॥
త్రిరాత్రముభయోః శతం పృథగ్భయ్యా త్వారణవణ సర్వవంశ
చతుర్దేహాని స్వాహ - పంచగవ్య ప్రాశన - పునఃస్మరణముప
హసంచ కృత్వా ॥ తస్యాం రాత్రౌ ప్రహోమాంతే ప్రహో

హోమం స్థాలీహర మాహవనంచ కృత్వా ॥ బంధుభిస్సహ
భుంజయతాం ॥ అపరరాత్రౌ శేషహోమం కుర్యాత్ ॥

— సమాప్తయం ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః —

— వివాహవిషయగ్ని సప్త ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః —

ద్రాపాసనారంభ శేషహోమ త్వారార్చధేన్యన్వాశేవా, షశ
రామధేన్య జాతకర్పార్చిన్వాశేవా, అస్తిసంచయనాత్పూర్వం
దహనాగ్నిన్వాశేవా ॥ క్రమేణ వివాహవిషయగ్ని సంధానం
కృత్వా తత్కర్పార్చి సమాప్తయేత్ ॥ అత్రా యం ప్రయోగః ॥
అచమ్య - పూర్వోక్త ... కుంభతిథౌ దంపత్యోః ఉత్తరోత్తర
కర్పార్చికార సిద్ధ్యర్థం వివాహగ్ని సప్తప్రాయశ్చిత్తం కరంచ్యత్ ॥

నూ॥ అపహతా అసురా శన్వో దేవీతి వ్యాభ్యాం తనస్యోభిర
వోక్య ॥

మంత్రం :- 1. అహతా అసురా రతూగ్ంసి విశావా యేష

యంతి పృథివీమను అన్యశేతో వ్యుత్తి యత్యైహాం గతం

మనః ॥

2 శన్వో దేవీ రభిష్టయ అహోభవంతు వీరయే ॥ శంయోరభిప్ర
వంతునః ॥

నూ॥ అయం శయో రఋత్వియ ఇతి యజ్ఞేయ సమిధం తదభ్యధి
సమాహోప్య ॥

మంత్రం :- అయతేయో నిర్ముఖ్యయో యతో చాతో అగోచరాః॥

ఈ జానం వగ్న అగోచరాగోచరయో రయిం॥

నూ॥ శ్రోత్రియాగారా దగ్ని మామృత్యః । సందితే భూయవస్సున
రోమిత్సగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥

మంత్రం :- భూయవస్సుఃకో॥

నూ॥ అలహ్యన ఉమృత్యవ్యవ్యధి ద్యాభ్యాం తస్మిన్నగ్నా తాం
సమిధం సమీచ్య॥

మంత్రం :- 1. అలహ్యన స్సుప్రతేః పుస్తాదగ్నస్వామోవిహ
నీద సాభ్యా అస్మిన్ ధృగస్తే అమృతరస్మిన్ విశ్వేదేవా
యశమానశస్వీవత॥

2. ఉమృత్యస్వాగ్నే ప్రతి జాగ్నహ్యేన మిష్టాచూరే భగంస్వతే
థామయంచ పునః క్ష్యాగ్న్స్త్య పితరం యువాన మవ్యా
తాగ్నీనీ త్వయి తంతుమేకమ్॥

నూ॥ అత్ర వరం దచ్చాత్ ॥ వరశజేన భేరురచ్యతే॥ ఏతశ్చర్మ
సమృత్యర్థం భేరు కానం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతింకామయమాన
మృత్యుమానం సంప్రదదే వమమ॥

నూ॥ తథ శ్చ త్యాగి శ్చంకేత్యాది అలంకరణాంతం శ్చ త్యా॥ పరి
స్థి॥ చతుష్పత్ర ప్రయోగాద్యాద్య సంసాహంతేగ్నిం
పరిషద్య॥ సృవేణ చతుర్వృషీత మాజ్యం గృహీత్యాన్వార
భూయాం అయాశ్చేత్యాది ద్వాతీంశ దాద్యా హుతిర్హవ
యాత్॥

మంత్రం :- 1. అయాశ్చాగ్నేశ్చ ... భేషజగ్ స్వాహా॥ అయన
గ్నయ ఇదం నమమ॥

2. అగ్నిరోహ॥ అగ్నివాధ్వయా॥ త్వష్టాగ్నిత్॥ మిత్ర ఉప
వతా॥ సామస్వామపురోగాః॥ కుశక్కుకస్య పురోగాః॥
శ్రాతాస్త ఇంద్రసోమః॥ వాతాపేర్ మావన క్షుతస్వాహా॥
అగ్నయే పంచహోత్ర ఇదం నమమ॥

3. బ్రాహ్మణ ఏకహోతా॥ సయజ్ఞః సమేదదాతు ప్రజాం
పశూన్ పుష్టింయశః॥ యజ్ఞశ్చమే భూయత్యాన్వహా॥

4. బ్రహ్మణ ఏక హోత్ర ఇదం నమమ॥
అగ్నిర్దిహోతా॥ సభరా॥ సమేదాతు ... భర్తాచమే
భూయత్యాన్వహా॥ అగ్నయే ద్విహోత్ర ఇదం నమమ॥

5. పృథివీ ప్రహోతా॥ సప్రతిష్ఠా॥ సమేదదాతు ప్రతిష్ఠాచ
మేభూయత్యాన్వహా॥ పృథివై త్రిహోత్ర ఇదం నమమ॥

6. అంతరిక్షం చతుర్రహోతా । సవిష్టాః । సమేదదాతు... విష్టాశ్చమే భూయాత్సాహాః ॥ అంతరిక్షాయ చతుర్హోత ఇదం నమః ॥
7. వాయుః పంచహోతా । సప్రాణః । సమేదదాతు... ప్రాణశ్చమే భూయాత్సాహాః ॥ వాయవే పంచహోత ఇదం నమః ॥
8. చంద్రమావృద్ధోతా । స ఋతూన్ కల్పయతి । సమేదదాతు... ఋతవశ్చమేకాత్సాహాః ॥ చంద్రమసే వృద్ధోత ఇదం నమః ॥
9. అన్నగ్ం సప్తహోతా । సప్రాణస్యప్రాణ । సమేదదాతు... ప్రాణస్యచమే ప్రాణో భూయాత్సాహాః ॥ అన్నాయసప్తహోత ఇదం నమః ॥
10. ద్యౌరవృహోతా । సోనాధృష్యః । సమేదదాతు... అనాభృష్యశ్చ భూయాన్సగ్ స్వాహా ॥ వే అవృహోత ఇదం నమః ॥
11. అదిత్యో నవహోతా । సరేజస్వీ । సమేదదాతు... రేజస్వీచ భూయాన్సగ్ స్వాహా ॥ అదిత్యాయ నవహోత ఇదం నమః ॥

12. ప్రతాపతిరశ్రహోతా । స ఇదగ్ం సర్వం ॥ సమేదదాతు... సర్వంచమే భూయాత్సాహాః ॥ ప్రతాపతయే దశహోత ఇదం నమః ॥
13. మనోజ్యోతిరుష్ణతా మాజ్యం విచ్చిన్నం యజ్ఞగ్ం స మిమం దధాతు । యా ఇష్టా ఉషసో నిమృజశ్చ తాస్యం దధామి హవిషా ఘృతేన స్వాహా ॥ మనసే జ్యోతిష ఇదం నమః ॥
14. యస్య అశ్వహో మించా భూదగ్ని స్తత్పునరాహ ర్జితవేదా విదర్షణీ స్వాహా ॥ మించాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం నమః ॥
15. పునరగ్నిశ్చక్షు రదాక్షువ రింద్రో బృహస్పతిః । పునర్యే అశ్వినా యువం చక్షురాధత్త మక్ష్యోస్సాహాః ॥ అగ్నింద్ర బృహస్పత్యశ్విభ్య ఇదం నమః ॥
16. భూరగ్నిమేద పృథ్వ్యైచ మహాతేచ స్వాహా ॥ అగ్నయేచ పృథ్వ్యైచ మహాత ఇదం నమః ॥
17. భూహో వాయువేదాంశ్చైతాయ చ మహాతేచ స్వాహా ॥ వాయవే అంతరిక్షాయ చ మహాత ఇదం నమః ॥

18. సువరా దిత్తాయచ దివేచ మహాశేచ స్వాహా ॥ ఆదిత్యా
యచ దివే మహత ఇదం నమమ ॥
19. భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేచ సక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహా
శేచ స్వాహా ॥ చంద్రమసే సక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యో మహత
ఇదం నమమ ॥
20. అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిథు ॥ అగ్నేత
దస్య కల్పయ త్వగ్ంహే వేత్తయథా తథగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయ
ఇదం నమమ ॥
21. పురుష సమ్యతో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుష సమ్యతః అగ్నేతదస్య
కల్పయ త్వగ్ంహే వేత్తయథా తథగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం
నమమ ॥
22. యత్పాత్రా మససాదీన దత్తాన యజ్ఞస్య మన్వతే మర్యాసః
అగ్నిష్వజ్ఞోతా క్రతువిద్విజానన్ యజ్ఞో దేవాగ్ం ఋతు
శోయణాతి స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥
23. ఓం భూ స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥

24. ఓం భువ స్వాహా ॥ వాయవ ఇదం నమమ ॥
25. ఓం సువ స్వాహా ॥ సూర్యాయేదం నమమ ॥
26. ఓం భూర్భువ స్సువ స్వాహా ॥ ప్రబావతయ ఇదం నమమ ॥
27. ఇమంతు వరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచ మృదయ త్వామవస్య
రాచకే స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥
28. తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వందమాన స్సదాశాస్త్రే యజమానో
హవిర్యః అహేదమానో వరుణే హోద్య రుశగ్ం సమాస
అయః ప్రహోషీ స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥
29. ఉదుత్తమం వరుణాపాశ మన్వద వాధమం విమధ్యమగ్ శభాయ
అథానయ మాదిత్య ప్రతేకవా నాగసా ఆదితయేస్వామ
స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥
30. శత్రుశ్రీగ్ శత్రుశ్చో శోశత్యే ॥ యా ఇమం యజ్ఞగ్
స్వధయా దదంతే నేమాం ఛిన్నం ప్రత్యేక్షధామి స్వాహా ॥

ఘనోదేవార్గం అష్టాశు స్వాహా॥ అగ్నే యే తంతుమత ఇదం
సమమ ॥

31. తంతుం తగ్గన్ రజసో భాను మగ్నహీ శోభిష్యతః కథోరక్ష
ధియాశ్చ తాన్ । అనుల్బణం వయత శోగువామ సోమనుర్భవ
జనయా దైవ్యం జనగ్ స్వాహా ॥ అగ్నే యే తంతుమత ఇదం
సమమ ॥

32. ఉన్ముర్భ్యస్వాగ్నే ప్రతిపాగ్నోహ్యేవ మిష్టాపూ శ్చ సగం స్య శ్చ
భామాయుచ పునః కృణ్వన్ స్వా పితరంయువానమవ్యాతాగ్ం
సీత్యం తంతుమతగ్ స్వాహా ॥ అగ్నే యే తంతుమతఇదం
సమమ ॥ అదితేన్వమగ్నోహా... దేవసవితః ప్రాసాపీః ॥—
అనేన అగ్నిసప్త ప్రాయశ్చిత్తహోమేన భగవాన్ సర్వాత్మనః
శ్రీమహామృదు సుప్రీణాతు ॥ తతః శేషం సమాపయేత్ ॥—

— ప్రాయశ్చిత్తియాః — (కోటాః)

శ్లో॥ ఉపాయ నాగ్నోచ వివాహపహ్నా శావాస్తతేనూతకపావశేవ
శాంతే హ్యతే చోపహతేవ సప్తే శన్వోదేవిత్యుత్థిరవోత్తవ్య
భస్మ తస్మిన్ భుజూగోసన్య సమిధ్యయంతే ఆజహ్నానోద్భుధ్య
పదద్వయేన తా కాన్యనతే తాం సమిధం ప్రహృత్యదవ్యాద్యరం
తాం చ సమేవ మాల్యం ॥ ఆయాశ్చ పంచహోతా త్రాహ్నిణ

సకహోతా దశ మసస్మతిద మందావ మహావ్యాహృతేయ
స్తథా । అనాజ్ఞాతత్రయంచాథ । వ్యాహృతిః ప్రణవాదితా॥
వాసుణ్య సంతమత్యశ్చ తథా తంత్రం ప్రయోజయేత్ ॥

— ఓం తత్సత్ —

— అథ రజస్వలా వివాహ ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః —

శ్లో॥ యజమానః శుభేహుని నంకథ స్నానపూర్వకం ప్రాతస్సంధ్యా
వందనాదికం కృత్వా ॥ కుమారం పత్నీంచ ఉత్తరత ఉపవేశ్య
స్వయం దక్షిణత అసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥

అచమ్య-వనం... వీర్యరం-శ్రీమతః గోత్రస్య నామశేయస్య
ధర్మపత్నీ ఏమతస్య (మమ) కుమార్యాః నాయధేయవత్యాః
కన్యాదానాదుర్వర్యం రతోగన్తవాద్యో జోషస్సమజని తద్దోష
విరహోదబ్యాధా విధుర్వ కన్యాదాన యోగ్యతా ఫలసిన్ధ్యరం
మహాశర ధ్యాన బాషమపదిష్ట ప్రకారేణ రజస్వలా వివాహ
ప్రాయశ్చిత్త విధివా ఋతు సంభవయా కర్తవ్యానేక గోదాన
ప్రత్యామ్నాయం । యథాశక్తి శాస్త్రాభాషన పూర్వకే
తైక గోదానాఖ్యం గోదాన ప్రతినిధిత్యై రజత గో ప్రతిమా
దానాఖ్యం) కర్మకావ్యమాణః తదం కత్వేన దతాదావ ।
(రాత్రా-శ్లో-ప్రాతరీవా కరిష్యమాణ కుమార్యాః వివాహంక
భూతేణ నాందీముఖ విధానాంకురానోపనాఖ్యం కర్మరీష్య
మాణ స్తదం కత్వేన తవాదా) కున్యర్యం వ్యధ్యరం శాంత్యర్థ
మభ్యుదయార్థంచ మహాజ్ఞాస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం
కరిష్యే ॥ ఆదా సర్విశ్మేవ వివాహావ్యరం శ్రీ మహా
గంగాపతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గంగానాంత్యా గణపతిగ్ం

హవామహే...స్వస్తి సంతాభేవ్యభయనో అస్తు శుభగం

శుభమ్ ||

— అథ పంచగవ్య ప్రాశన ప్రయోగః —

పునరామచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభలిఖా గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్ని సమేతస్య (మమ)కుమార్యాః నామ ధేయ వత్యాః కరిష్యమాణ రజస్వలా వివాహేత్సంభావిత సకల పాప నివృత్త్యర్థం సనాతన ధార్మిక పరిషదుపదిష్ట ప్రకారేణ మయాసంకల్పిత విధ్యుక్త రజస్వలా వివాహ ప్రాయశ్చిత్తాం గత్వేన శరీరత్రయ శుభ్యర్థం పంచగవ్య ప్రాశనం కరిష్యే || తతః ఏకస్మిన్ రజతపాత్రే పంచగవ్య ద్రవ్యాణి తత్తస్యం త్రేణ మిత్రికృత్య తేషు - నూ|| గంధద్యారామితి గోమయం

మంత్రం :- గంధద్యారాందు ధర్మాం... ఇహోపవ్యామౌశ్రియం ।

నూ|| తత్స వితురితి గోమూత్రమ్ ||

2. తత్సవితుర్వరేణియం ... సచోదయాత్ ।

నూ|| శుక్రమనీతి మృతమ్ ||

3. శుక్రమసి జ్యోతిరసి ... సూర్యస్య రస్మిరిః ।

నూ|| దధిక్రావ ఇతి దధి —

4. దధిక్రావణో ఆకారిషమ్ ... తారిషత్ ।

నూ|| ఆపాయస్యతి గోక్షరమ్

౧. ఆపాయస్త్వసమేతుతే ... సంగథే ||

నూ|| ఇమంమే గంశేతి గంగోదకమ్ ||

౨. ఇమంమే గంశే ... హ్యసిహేమయా ||

ఈశః పంచగవ్యైమృతాగ్నిహవ దేవతాభ్యో నమః ఇతి ధ్యానావాహనాది శోడశోపచారాం సమర్పయామి || అత్ర కర్పూర కదలీధలం వివేద్య ప్రాశనానంతరం సర్వైరపి ప్రసాద ద్విపార్య భక్షణీయమ్)

— పంచగవ్య మార్జనమ్ —

నూ|| అగ్నిదైతేన గంధద్యారాదిభి స్తత్తస్యంత్యై స్పద సప్రాశనా త్రాప్తేన భ్రాతృ పుత్ర పుత్రికా సహితస్య యజమానస్య తిరికి మార్జయేత్ । (రజస్వలా వివాహే భ్రాతృణా మపి పరిగపాత నివాశనా దేవ క్షేయం ఏవం ప్రాశన మపి తద్ద్రహ నివాసిభి స్సర్వైరపి కర్తవ్యం భ్రాతృ పుత్రాదిభిః)

పంచగవ్య ప్రాశనమ్

తదమ్య - పూర్వోక్త ... శుభలిఖా (మమ) కుమార్యాః నామధేయవత్యాః కరిష్యమాణ రజస్వలా వివాహేత్సంభావిత పయస్థ పాపక్షయార్థం సనాతన ధార్మిక పరిషదుపదిష్ట ప్రకారేణ ప్రాయశ్చిత్తాం గత్వేన సంగవ్య ప్రాశనం కరిష్యే || కేశవా వివాహత్రయేనాదమ్య || తిరికి ప్రాశనమ్ ||

ప్రాశన మంత్రః - (పుదుపాదామ్)

నూ|| యశ్యగ్న్యై గతం ప్రాపం దేహే తిష్ఠతి మామశే ప్రాశనం పంచగవ్యస్య దహత్యగ్ని రివేధనమ్ ||

ప్రీణం (నారాయణాయ నమః) ఇతి ప్రాశనం ॥ అత్ర నివేదిత ఫలం ప్రసాదత్యేన భక్షణీయం ॥ పునరాచమనేన ముఖశుద్ధిం కృత్యా ॥ గోదానాదికం కుర్యాత్ ॥

అచమ్య... పూర్వోక్త... శుభతిథౌ గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య (మమ) కుమార్యాః నామధేయవత్యాః కరిష్యమాణ రజస్వలా వివాహః త్సంభావిత సకలపాప నివృత్తిర్వా రా విధుక్త కన్యాదాన యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం । రజోదర్శనాత్ప్రభృత్యే తావత్సర్వంతం । ఋతు సంఖ్యయా కర్తవ్యానేక గోదాన ప్రత్యామ్నాయం । యథాశక్తి భ్రాహ్మణ భోజన పూర్వకం శ్రీ మహావిష్ణు ప్రీత్యర్థం । సమలంకృత సవత్సరయస్మిన్ గోదానం కరిష్యే ॥ తదంగ గోపూజాం చ కరిష్యే ॥ (రజత గోప్రతిమా పూజాం కరిష్యే)

1. నందిన్యై నమః గోః పాదౌ పూజయామి ।
2. జగదుత్పత్తి కారణాయై నమః । గోః జానునీ పూజయామి ॥
3. జగద్రక్షణాయై నమః । గోః కటిం పూజయామి ॥
4. శ్రీమత్యై నమః - గోః పృష్ఠం పూజయామి ॥
5. పవిత్రాయై నమః - గోః కంఠం పూజయామి ॥
6. సుశీలాయై నమః గోః - శృంగే పూజయామి ॥
7. యజ్ఞ సాధనాయై నమః - గోః - ముఖం పూజయామి ॥
8. విశ్వస్య అఘ ప్రణాశిన్యై నమః - గోః శిరః పూజయామి ॥

తతః వై వేద్యార్థం తంతుల తృణాదికం దద్యాత్ ॥

— తతః గోదానమ్ —

గో॥ గవా మంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్థయస్మాత్సూర్యచ్ఛనం ఘో న్యాయదత్తశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

అస్మై బ్రాహ్మణాయ అముక శాఖాధ్యాయినే అముకగోత్రో ద్భవాయ ప్రతిగ్మోత్రే ॥ అముక గోత్రో దాతా ధర్మపత్నీ సమేతోహం । మమ కుమార్యాః నామధేయవత్యాః రజస్వలా వివాహః త్సంభావిత సకలపాప నివృత్తిర్వా రా విధుక్త కన్యాదాన యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం । సవత్సరం చ యశ్యేనం గాం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ॥

దేవస్యత్వా ... హస్తాభ్యాం ప్రతి గృహేమి ॥ రాజాత్వావ

సమణోనయతు ... దేవి దక్షిణే దుద్రాయగాం ॥... తేనాఽ

మృత్యుశూన్యం ... ఉత్తానస్త్వంగీరసః ప్రతిగృహేతు ॥

గోదాన పాద్యుద్యర్థం యథాశక్తి దక్షిణం ఫల పుష్ప తాంబూలం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ॥

అతఃపి - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య (మమ) కుమార్యాః నామధేయవత్యాః కరిష్యమాణ రజస్వలా వివాహః త్సంభావిత సకలపాప నివృత్తిర్వా రా విధుక్త కన్యాదాన యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం । రజోదర్శనాత్ప్రభృత్యే తావత్సర్వంతం । ఋతు సంఖ్యయా కర్తవ్యానేక గోదాన ప్రత్యామ్నాయం । యథాశక్తి భ్రాహ్మణ భోజన పూర్వకం శ్రీ మహావిష్ణు ప్రీత్యర్థం । సమలంకృత సవత్సరయస్మిన్ గోదానం కరిష్యే ॥ తదంగ గోపూజాం చ కరిష్యే ॥ (రజత గోప్రతిమా పూజాం కరిష్యే)

తతః వేదప్రాయశ్చిత్తసాధార్యవనసంకర్యాత్ ॥ యోవైతాం

బ్రహ్మణోవేద ... శతమాసం భవతి ... ప్రతిపత్తి ॥ హే

యజమాన తప కుమార్యః కరిష్యమాణ రజస్వలా వివాహో
త్సంభావిత సమస్త పాప నివృత్తిద్యారా తప కన్యాదాన
యోద్యతా ఫల సిద్ధిరస్తు ॥ ఏతస్యాః కుమార్యః వృషభీ
త్వాదిసాక్షాత్కామిక దోషనివృత్తిరస్తు ఇతి బ్రాహ్మణావదేరకమ్ ॥
సువాసినీభిర్గంగళ హరితిం కారయిత్వా బ్రాహ్మణైర్భంధుభిః
స్పృహభుంజయంతామ్ ॥ తతః రాత్రావాళ్యః ప్రాతరివాయుధాన
కాశం వివాహ సుముహూర్తాదుసారేణ అంకురాగోష్ఠాదికం
పరిసమాప్య ॥ కన్యాదాన వివాహ మహోత్సవే సిర్వమేతామ్ ॥

— ప్రతి గ్రహీతుః పరస్య రజస్వలా వివాహ ప్రాయశ్చిత్తమ్ —
తతో వరః ప్రథానహోమాత్పూర్వం పట్నాత్ర ప్రయోగం
కృత్వా - అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్య భాగాంశే పక్ష్య
మాణ ప్రకారేణ సంకల్పం కృత్వా ॥ కూష్మాండ మంత్రే
ర్దుహుయాత్ ॥ తదనంతరం హోమాయ జనివిద ఇత్యాది ప్రధాన
హోమం కుర్యాత్ ॥

— అత్ర శాస్త్రార్థః క్రియతే —

నహి కర్మణి కర్మారంభ ఇతి నిషేధ స్వత్ర సప్రాప్నోతి ।
ప్రాయశ్చిత్తీయానాం ప్రధాన కర్మారంభత్వాత్ ॥ ధర్మ సింధౌ
దిషు కూష్మాండ హోమ పూర్వక మితి స్పష్టోక్తిరేవ అస్య
శాస్త్రార్థస్య సంపూర్ణావకాశః ॥ అత్ర ॥ వివాహస్య ప్రధాన
హోమమర్థః ॥ అన్యథా పరస్య సంకల్పావకాశోన విద్యతే ॥
అగ్నిహోత్ర సంపాదన మపి దుర్లభమేవ ॥ తస్మా దేవం
సమాసా నిర్జితం మయా ॥ త్సంత్రహోహమ్ ॥

— కూష్మాండ హోమాః —

ఆచమ్య - ఏవంగుణ ... శుభతిథౌ నోత్సవ - నామధేయస్య
మమ వివాహకిరం రజస్వలా కన్యా ప్రతిగ్రహణా ద్విపల్లవతి
త్వాది దోష నివృత్తి మపేక్ష్య సనాతన భాగ్యక పరిషదుప
దిష్ట ప్రకారేణ - సకల విధేహో నిబర్హణద్యారా విధ్యుక్త
వివాహ సిద్ధిపూర్వకోత్సవ త్రైత్య శ్రౌత స్మార్త నిత్య నైమి
త్తిక కామ్య కర్మానుసానాగికాళి యోగ్యతా ఫలసిద్ధిర్
మర్యాచినోని బర్హణార్థంచ కూష్మాండ మంత్రేర్హోష్యే ॥
యోఽపూత ఇవ మన్యత కూష్మాండైర్దుహుయాత్ ॥ ఇతి
చననాత్ ॥ (అత్రతావదాశ్చేన జహుయాత్ నతు చరుణా ॥)

అం గూర్భ... యోహోహోహో ॥ పవిత్ర ఇదం - అశ్వేన - భూ
హస్తియే ॥ అగ్నియ ఇదం - భూహస్తియే ॥ నామన ఇదం ।

సువహస్తియే ॥ సూర్యామౌదం - భూర్భువస్సువహస్తియే ॥
ప్రజాతయ ఇదం - యదేవా దేవహేళనం దేవాసశ్చ కృమా
మయం అదిత్యాస్తస్మాన్మాముంచతర్ స్యతేవ మాముత
హస్తియే ॥ దేవేభ్య అదిత్యేభ్య ఇదం - దేవాశీవన కామ్యాయ
ద్యాద్యాస్తేమాదిమ - తస్మాన్న ఇనాముంచతర్ విశ్వేదేవా
స్సుజోషసహస్తియే ॥ దేవేభ్య ఇదం ॥ ఋతే నద్యావృధిపి

ముత్యైవసర్వం సరస్వతీకృతాన్నః పాహ్యసహాయత్రింహ
 నృత మూదినుస్వాహః ॥ ద్వాపా పృథివిభ్యాం సరస్వత్యా
 ఇదం - ఇంద్రాగ్ని మిత్రా వరుణా సామోధాతా బృహస్పతిః
 తైవోముంచశ్యేన సోమదసగ్ధ్యత మూరిమస్వాహః ॥ ఇంద్రా
 గ్నిభ్యాం మిత్రావరుణభ్యాం సోమాయథాతై బృహస్ప
 తయ ఇదం - సజాతశక్ సాము తజామిశక్ సాజ్ఞాయసశ్శక్
 సాదుతవాక్సీయసః - అనాధృష్టం దేవకృతంయ దేనసస్మై
 త్వమస్మారాతవేదోముముగ్ధి స్వాహః ॥ అగ్నేయేజాతవేదసఇదం
 యద్వాపామనస్మసాభావశుభ్యమూరుభ్యామప్తీవదాభ్యక్
 శిశ్చైర్వదనృతం చక్రమావయం అగ్నిర్భూతస్మై దేవః
 ప్రమంవతుచక్రమయానిదుష్కృతా స్వాహః ॥ అగ్నేయఇదం
 యేనత్రితో అగ్నే వాన్విభూవయేనసూర్యంతమసానిర్ముమోద
 యేసేంద్రోవిశ్వా అపహంధరాతీ నేనాహం జ్యోతిపాజ్యోతిరాన
 శాన అక్షిస్వాహః ॥ అగ్నేయే జ్యోతిష్కృత ఇదం - యతు-

నీదనప్రతీశం మమేహసయే యమస్య నిధినాచరామ - ఏత
 త్తదగ్నే అన్యతో భవామి జీవన్నేవ ప్రతితతై దధామి
 ॥ అగ్నేయఇదం - యస్యయమాతా యదాపి వేషయ
 దంతరిక్షం యశదాసాఽతీత్రామా మిత్రితేదేవాదివి జాతాయ
 రాప ఇమంమే వరుణ తత్త్వాయామిశ్యంనో అగ్నేసత్వంనో
 అగ్నేశ్వమగ్నే అయాసి - యస్యయమాతా గచ్ఛేనత్యేన
 శ్చకారాయత్ప్రతా ॥ అగ్నిర్భూతస్మా దేవసాగ్ధేహసత్వ
 ప్రమంవతుచక్రమయానిదుష్కృతమౌనేనసగ్ స్వాహః ॥
 అగ్నేయే గాగ్ధేపత్వాయేదం ॥ యదాపి వేషమాతరం వితరం
 పుత్రంప్రమమిత్తోధయన్ ॥ అహిగ్న్ సితౌపితకౌషయాతదగ్నే
 అన్యతో భవామి స్వాహః ॥ అగ్నేయ ఇదం ॥ యదంతరిక్షం
 పృథివిమృతద్యాం యన్మార్గరం వితరంవాఙ్మహిగ్ంసిను ॥ అగ్ని
 ర్భూతస్మాదేనసా గాగ్ధేహజత్యేః ప్రమంవతు దురితాయాని
 చక్రమగోతు నూమనెనగ్ స్వాహః ॥ అగ్నేయే గాగ్ధేహ

పత్యాయేదం || యదాశసానిశసాయత్ప రాశసాయదేనశ్చ
 కృమానూతనం యత్పురాణం | అగ్నిర్నాగ్ స్వాహా ||
 అగ్నయేగార్హపత్యాయేదం || అతీకామామి దురితం య
 దేనోషహామిరిప్రం ధరమసథస్థే | యత్రయంతీ సుకృతోనాపి
 దుష్కృత స్వహారోహామి సుకృతాన్నలాకగ్ స్వాహా ||
 సుకృతాంనులోకాయేదం || బ్రితే దేవాఅమృతజైతదేన
 ప్రిత పతన్యనుష్యేషు మామృతే || తతోమాయదికించిదాన
 || క్షగ్నిర్నాగ్ సార్వహా ... సగ్ స్వాహా || అగ్నయే గార్హపత్యా
 యేదం || దివిజాతా అప్పుజాతా యాజాతా ఓషధీభ్యః ||
 అథోయా అగ్నిజా ఆపస్తాన శ్శుంధంతే శుంధనీస్వాహా ||
 అదభ్యశ్శుంధనీభ్య ఇదం || యదాపోవక్తం దురితంసరామ
 యద్వాదివా నూతనం యత్పురాణం | హిరణ్యవరా తత
 ఉత్పసితన స్వాహా || అద్యోభి హిరణ్యవహ్నిభ్య ఇదం ||
 ఇమంమే వరుణ ... చకే స్వాహా || వరుణాయేదం || తత్వా

యామి ... మోషీ స్వాహా || వరుణాయేదం || త్వంనో అగ్నే
 ... ర్గస్త్యతాస్వాహా || అగ్నే వరుణాభ్యామిదం || సత్వంనో అగ్నే
 ... ఏధి స్వాహా || అగ్నే వరుణాభ్యా మిదం || త్వమగ్నే
 అయాస్యయా ... భేషజగ్ స్వాహా || అయ నేగ్నయ ఇదం ||
 యదదీవ్యం నృణామహం బభూవాదిత్యన్వా సంజగరజనేభ్యః |
 అగ్నిర్నాగ్ సార్వదింద్రశ్చ సంవిదానా ప్రముంచతాగ్ స్వాహా ||
 అగ్నింద్రాదాభ్యామిదం || యదస్తాభ్యాంచ కరికిల్పిపాణ్యతాణాం
 వగ్న ముపజిష్నుమానః | ఉగ్రం పశ్యావ రాష్ట్రభృష్పతా
 స్యస్పరసా ననుదతామృణాని స్వాహా || ఉగ్రం పశ్యా రాష్ట్ర
 భృగ్వామిదం || ఉగ్రంపశ్య రాష్ట్రభృత్పితృహణియ దత్త
 వృత్తిమను ద త్తమేతత్ || నెన్నముణాస్పృణావళత్సమానో
 యమస్యతా || అగ్నిరజ్జారాయ స్వాహా || ఉగ్రం పశ్యా రాష్ట్ర
 భృగ్వామిదం || అవతేషీధ ఉగ్రు త్తవా మిమంమే వరుణ
 తాన్యాయామి త్వంనో అగ్నే సత్వంనో అగ్నే | అవతేషేహో

పరుణసమోభిరవ యజ్ఞేభిః మహేహవిభిః । తయన్నస్మభ్య
 మసురప్రచేతో రాజన్యే నాగ్ంసినిశ్రధః కృతాని స్వాహా ॥
 పరుణాయేదం ॥ ఉదు త్తమం పరుణపాశ మస్మధవాధమంవిమధ్య
 మగ్గ శ్రేణాయ । అథాన యమాదిత్యవ్రతేతవానాగహాలది
 తయేస్వామస్వాహా ॥ పరుణాయేదం ॥ ఇమంమే ... చకో
 స్వాహా ॥ పరుణాయేదం ॥ తత్సాయా ... మోషీస్వాహా ॥
 పరుణాయేదం ॥ త్వంనో అగ్నే ... ప్రముముక్షుస్త్విత్తాన్వహా
 అగ్ని పరుణాభ్యామిదం ॥ సత్త్వంనో - పథిస్వాహా ॥ అగ్ని
 పరుణాభ్యామిదం ॥ సంకుసుకోవికుసుకోనిర్థోయశ్చనిస్వహా
 తేఽస్మదస్త్విత్త మనాగహో దూరాద్దూర మచీచతగ్ స్వాహా ॥
 సంకుసుకవికుసుకనిర్థోధ నిస్వవేభ్య ఇదం । నిర్వత్తమచీచతె
 కృత్యానిర్ఘుంతించ । తేనయోఽస్మత్సమృచ్చాత్తేతమస్మై
 ప్రసవా మసిస్వాహా ॥ నిర్వత్తాయేదం ॥ దుశ్శగ్ సానుశగ్
 సాత్త్వాంఘ్రుణేనానుఘణేనచ । తేనాన్యోఽస్మత్సమృచ్చాత్తే

తమస్మై ప్రసవామసిస్వాహా ॥ దుశ్శగ్ సానుశగ్ సఘణాన్
 ఘణేభ్య ఇదం ॥ సంవర్చసా పయసా సంతసుభిరగస్తహి
 మనసానగ్ శివేన । త్వష్టానో అత్ర విదథాతు రాయోఽనుమా
 రు తన్వోఽయదిల్విష్క్రిన్ స్వాహా ॥ త్వష్ట ఇదం । ఆయుష్టే
 విశ్వతో దధదయమగ్నిర్వరేణ్యః ॥ పునస్త్వేప్రాణ ఆయాతి
 పరాయత్కృగ్ సువామి తేస్వాహా ॥ ఆయుష్కృయ ఇదం ॥
 ఆయురాలగ్నీ హవిసోజాహానో శ్చుతప్రతీతో శ్చుతయోనిరేధి
 కృతం వీర్య మధుపాదుగచ్ఛం వితేవ చుత్ర మభిరక్షతాది
 మన్వహాహా ॥ ఆయుశ్శగ్నయ ఇదం ॥ ఇమమగ్న ఆయుష్టే
 చర్చన కృశితిగ్నమోహో వరుణసగ్ శిశాధి । మాతేవాస్మై
 అదితేశరగ్నయచ్చ విశ్వేదేవాజరదక్షిరగ్నభాసత్తాన్వహా ॥ అగ్ని
 పరుణాదితి విశ్వభ్యో దేవేభ్య ఇదం ॥ అగ్న ఆయాగ్ంషి పవస
 అనుహోజా ముమంతవహః ॥ ఆరేభాధస్వదుచ్చవాగ్ స్వాహా ॥
 అగ్నీమే మహా ఇదం । అగ్ని పవసస్వహా అన్యేవర్చ సుప్రవీర్యం

దధద్రయం మయిపోషగ్ స్వాహా॥ అగ్నేయేపవమానాయేదం॥
 అగ్నిర్ముషిః పవమానః పాంచజన్యః పురోహితః ।
 తమీమ హేమహంగయగ్ స్వాహా॥ అగ్నేయే ఋషయే పవ
 మానాయ పాంచజన్యాయ పురోహితాయేదం । అగ్నేజాతా
 స్ప్రణుదానస్ససత్త్వాన్ స్రత్యజాతా స్థాదవేదోనుదస్య ।
 అస్మేదీహి సుమనా అహేడన్ చుర్మన్ తేస్యామప్రివహాథ
 ఉద్యాస్వాహా॥ అగ్నేయ ఇదం॥ సమాసా జాతాస్ప్రణుదాన
 స్ససత్త్వా స్రత్యజాతా స్థాతవేదో నుదస్య । అధినోబ్రూహి
 సుమనస్సమానో వయగ్ స్వామప్రణుదానస్ససత్త్వా తాన్స్వాహా॥
 అగ్నేయ ఇదం॥ అగ్నేయోనోధితోజనోవృణోవారోజిహ్వాగ్ సతి
 తాగ్ స్త్యంప్రత్రహం జహివస్సస్మభ్య మాథర స్వాహా॥
 అగ్నేయేవప్రత్రహం ఇతం॥ అగ్నేయోనోధిదాసతి సమానోయ
 శ్వనిష్ఠ్యః । తం వయగ్ సమిశం కృత్వా తుభ్యమగ్నేవిదధ్యసి
 స్వాహా॥ అగ్నేయ ఇదం । యోనశ్శపా దశపతోయశ్చ సశ్చ

పశశ్చపాత్॥ ఉమాశ్చతస్మైవిమృక్తస్వరంపాసగ్ సమూహతాగ్
 స్వాహా॥ ఉపహోవిమృగభ్రచ్చ ఇదం॥ యోనస్సపత్యో యోరణో
 మర్తోభిదాతుతి దేవాః ఇథ్య స్యేవప్రత్యాయతో మాతస్యాచ్యే
 మిశింపనస్వాహా॥ దేవేభ్య ఇదం॥ యోమాంశ్వేష్టి జాత
 వేదో యంచాహం ద్వేష్టియశ్చమాం । సర్వాగ్ పాసగ్నే
 సందహయాగ్ శాచసం ద్వేష్టియశ్చమాగ్ స్వాహా॥
 అగ్నేయే జాతవేదస ఇదం । యోఅస్మభ్య మరాతీయాద్యశ్చ
 వోద్వేష్టతామః । సిందాద్యో అహ్నికాదిచాన్ససర్వాగ్ పాశ్య
 మ్మదా మదుస్వాహా॥ అగ్నేయ ఇదం । సగ్ శితంమేబహ్ని
 సగ్ శితం వీర్యాంబలం॥ సగ్ శితం త్మత్రంమే జమ్
 యస్వాహామస్మి పురోహితస్వాహా॥ బ్రహ్మక్షత్రాభ్యామిదం॥
 ఉదేహం గాహూ ఆతిరముద్వర్చో అథోబలం॥ క్షీణోమి
 బ్రహ్మైవా బ్రహ్మోనమస్త్యయామిహ్నింఅహ్నిగ్ స్వాహా॥ బ్రహ్మో
 ఇదం॥ పునర్మహిః పునరాయుర్దైవాతాన్సశ్చక్షుఃపునశ్శోత్రంమ

అగాత్మనః ప్రాణః పునరాకూళంతు అగాత్మనశ్చైత్యంతం పునరా
 ధీతంతు అగాత్ ॥ వెత్సాన్వరోమేదబ్ధస్తనూపా అవబాధతాం
 దురితానివిశ్వాస్వాహం ॥ వెత్సనారాయాదభాయ తనూప
 ఇదం ॥ సువేణ హోమః సిగ్ హేవ్యాగ్రుడుఉతయాప్యదాకా
 త్విషేరశ్చా ॥ బ్రాహ్మణే నూర్వేయా ఇంద్రయా దేవీసుభగా
 జజానసాన అగన్వర్పసా సంవిదానాస్వాహం ॥ ఇంద్రజనన్తైస్
 దేవ్యా ఇదం ॥ యా రాజన్యే దుందుభావాయతాయా మశ్య
 స్త్రక్రంద్యే పురుషస్య మాయా ॥ ఇంద్రయా ... దానా
 స్వాహం ॥ ఇంద్రజనన్త దేవ్యా ఇదం ॥ యా హ సినిద్వ్యేనియా
 హిరణ్యేత్విషేరశ్చేష పురుషేషుగోషు ఇంద్రయా ... దానా
 స్వాహం ॥ ఇంద్రజనన్త దేవ్యా ఇదం ॥ రథే అత్తేషు వ్యవభస్య
 వాజేనా తేవరరన్త్యే వరుణస్య శుమే ॥ ఇంద్రయా ... దానా
 స్వాహం ॥ ఇంద్రజనన్త దేవ్యా ఇదం ॥ అగ్నే భ్యావతిన్వభిన
 అవతత్ స్వామౌపావర్పసా ॥ సన్యామేధయా వ్రజయాధనేన

స్వాహం ॥ అగ్నేయేభ్యావ ర్తివఇదం ॥ అగ్నే అంగిరశ్శత్యం
 తేసంతావ్యతస్పహస్రంత ఉపావృతః ॥ తాసాం పోషస్య
 పోషేణ పునర్నోనష్టమాకృణి పునర్నోరయిమూకృణిస్వాహం ॥
 అగ్నేయేంగిరస ఇదం ॥ పునరుర్జాని ... తస్వాహం ॥ అగ్నయ
 ఇదం ॥ సహరయ్యా ... స్పరిస్వాహం ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ అథ
 సముత్పాదేరగ్ని మువతిష్తతే ॥ అథోప సానం ॥ వెత్సానరాయ
 ప్రసోవేదయూ మాయాన్వీకన్ సంగరో దేవతాసు ॥ నవతా
 ॥ వ్యూహ్యముద్ర వ్యవేదననో ముంబాతు దురితాదవద్యాత్
 వెత్సాన్వరః మదయాన్వః మన్త్యై ర్యత్సంగర మభిథావా ॥
 మ్యాశాం ॥ అనాజానస్యసానాయాచమానో యదత్తైస్సో అవత
 త్మనామ ॥ అమియేసుభగే దివి విచృతౌ నామతారకే ॥
 ప్రేషాముతస్య యచ్చతా మెతద్బద్ధకయోచనం విజహిర్వతో
 తానగ్నో బంధాన్మృంబాసి బద్ధకం ॥ యోనేరివ ప్రచ్యుతో
 గర్భస్పర్శాన్వతో అనుమ్య ॥ సప్రజానప్రతి గృభిత

విద్యార్థ ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్య అస్మాభిరత్రం జరసః
 పరస్మాదభిన్నం తంతమనునంచరేమః । తతంతంతుమన్వేకే
 అనుసంవరంతియేషాం దత్తం పితృమాయనత్ । అఙ్గంధ్యే
 కేదదతః ప్రయచ్ఛాదాతుంచే చ్చక్నవ్గం సస్యర్ష ఏషాం ।
 ఆరభేధామనుసగ్ం రభేధాగ్ం సమానం పంథామవభోఘృతేన
 ॥ యద్వ్యాంపూర్తంపరిష్కం యదగ్నా తస్యై గోత్రాయేహజా
 త్మాపతీనగ్ం రభేధాం । యదంతరిక్షం పృథివీ ముతద్యాం
 యన్మాతరం పితరం వాఙ్మోగ్ంసిమః । అగ్నిర్భూతస్యై దేవశా
 గ్నార్పత్యఉన్మో నేషదురీతాయానిచక్రమ । భూమిర్భూ
 తాదిర్మోక్షజనిత్రంభూతాంతరిక్షమభిశస్త ఏనః । ద్వార్యర్షః
 పితా పితృయాచ్యం భవాసి జామిమిత్యా మావివిభిలోకాత్
 యత్ర సుహర్ష స్సుకృత్ మదంతే విహాయగ్ంతన్వార్థగ్ం
 ॥ స్వాయాం । అఙ్గోఙ్గాంక్తై రప్రతుతా స్వర్గే తత్రపశ్యేమ
 పితరంచ పుత్రం । యదన్న మభ్యున్మితేన దేవాదాస్యన్న

॥ దాస్యన్మత వాకరివ్యక్త యద్దేవానాం చక్షుష్యాగ్ం అస్తి
 యదేవకించ ప్రతిజగ్రాహమగ్నిర్భూతస్మాదస్మణః కృణోతు ।
 యదన్న మద్భిబహుధా విరూపంజాహో హిరణ్య ముతగామ
 ॥ యద్దేవానాం ... కృణోతు । ఇతువ్యపథ్యయః ।
 యస్మయూ మనసా వాచా కృతమేనః కరాచన । సర్వస్మా
 ॥ కస్మాన్మృతీ త్మోగ్ం త్వగ్ంహివేద్ధ యథా తథగ్ం స్వాహాః ॥
 తస్మాన్మృతీ త్మోగ్ం త్వగ్ంహివేద్ధ యథా తథగ్ం స్వాహాః ॥
 తస్మాన్మృతీ త్మోగ్ం త్వగ్ంహివేద్ధ యథా తథగ్ం స్వాహాః ॥
 తస్మాన్మృతీ త్మోగ్ం త్వగ్ంహివేద్ధ యథా తథగ్ం స్వాహాః ॥
 తస్మాన్మృతీ త్మోగ్ం త్వగ్ంహివేద్ధ యథా తథగ్ం స్వాహాః ॥

— బ్రహ్మం వివాహ లేదాః —

గృహ్యసూత్రం :
 ॥ దేవభూమిప వర్తనాం ప్రత్యేహచ హితాహితం
 అష్టావిమాన్ మయా సన స్త్రీ వివాహాన్నిభోధిత ॥
 ప్రాచీనాద్భవ స్థావర్యః ప్రజాపత్యై స్తథాసురః
 గాంధర్వా ర్షావశ్యేన పైశాచశాపైవ మోఽగమః ।
 ప్రాచీనాద్భవం లక్షణమష్టభిక్ష్యైకై రాహ ॥ సవన ॥
 ॥ 1. అష్టావిధ్య బార్హుత్యైవ ప్రతిజీల సతే స్వయం
 అమూయదానం కన్యాయాః బ్రాహ్మణ్యధర్మః ప్రకీ ర్తితః ॥
 ॥ 2. యదేవ విశతే సమ్యక్ ఋత్విజే కర్మగుర్వతే
 అవత్యత్య సుతాదానం దైవే ధర్మింపచక్షతే ॥

3. ఏకం గోమిథునం దేవ్వా వరాదాదాయభర్తః
కన్యాప్రదానం విధివత్ అగ్రోధర్మస్య ఉచ్యతే ॥
 4. సహోభా చరతం ధర్మమితి వాచాను భాష్యచ
కన్యాప్రదాన మభ్యర్చ్య ప్రాజాపత్యో విధిస్మృతః ॥
 5. జాతిభ్యో ద్రవిణం దత్వా కన్యామైదేవ శక్తితః
కన్యాప్రదానం స్వాచ్ఛంద్యాదాసుగో ధర్మఉచ్యతే ॥
 6. ఇచ్ఛయాన్యోన్య సంయోగః కన్యాయాశ్చ పరస్యచ
గాంధర్మస్మతు విజ్ఞేయో మైదున్యః శామ సంభవః ॥
 7. మాత్యా భిత్వాచ భిత్వాచ గ్రోశంతీం దుడతీం గృహీత్
ప్రసవ్యా కన్యాయారణం రాక్షసో విధిరుచ్యతే ॥
 8. సుప్తం మత్తం ప్రమత్తాంవా రహోయత్రోప గచ్ఛతి
సపాశిషో వివాహాఖ్యం పైశాచః ప్రధితోష్టమ ॥ ఇతి ॥
- శ్లో॥ ప్రాజాపత్యస్తథా బ్రాహ్మణ్యే దైవ అర్హ స్తథైవచ
ఉక్తకాలేషు కర్తవ్యా వివాహః ఫలదాయకః
చతురో బ్రాహ్మణస్యాద్యాః । ప్రశస్తాన్ కవయో విదుః
రాక్షసం క్షత్రియస్త్వేవ మాసురం వైశ్య శూద్రయోః
అష్టవర్షా భవేత్కన్యా । నవ వర్షాతు గోహిణీ
దశవర్షా భవేద్దాత్రీ అతః ఊర్ధ్వం రజస్వల్యా ॥
శుశ్రేణయే ప్రయచ్ఛంతి స్వ సుతాం తోభ మోహితాః ।
అత్య విక్రయాః పాపాః మహాకిల్బిష కారిణః
పతంతి నరకే హారే ఘ్నంతిచా సప్తమం కులమ్ ॥
- పర లక్షణమ్ —

శ్లో॥ కులంశరీలంచ వయశ్చరూపం విద్యాంశ విత్తంచనాధతాంశ
ధర్తాన్ గుణాన్ సప్త సమీక్ష్యదేయా కన్యాబుధైశ్చైవ
మచింత నియమ్ ॥

— యోగ్య కన్యాలక్షణమ్ —

శ్లో॥ అవ్యంగంగీం శామ్యవామ్నాం హంసవారణ గామినీం
మృదులోమ్నః కేశదంతాం మృద్వంగీ ముద్వహేత్ప్రియమ్ ॥

— అయోగ్య కన్యాలక్షణమ్ —

శ్లో॥ నో ద్వహేత్కపిలాం కన్యాం నాధికాంగీం సరోగీణీం
నాలోమికాం నాతిలోమాం నవాచాలాం న పింగళామ్ ॥

— కన్యా దాతారః —

శ్లో॥ పితా పితామహోభ్రాతా పితృవ్యో గోత్రిణో గురుః
మాతామహో మాతులోవా కన్యదా బాంధవాః కమాత్ ॥

పిత్రాది దాత్ర భావేతు కన్యా కుర్యా త్వయం వరం
ఇత్యేవం శీచిదాచార్యః ఆహుర్మహతి సంకతు ॥

— పరశీయ కన్యదానమ్ —

శ్లో॥ అస్మిన్మత్య ఏవమగ్రేణ పరశీయాంశు కన్యకామ్
భగ్నీం విధిగా దాన మహనో నేపి యుజ్యతే ॥

— అస్య రాఖినే దానమ్ —

శ్లో॥ స్వశాఖచ ద్వ్యో సహ్యత్కస్త్యై దేయాతు కన్యకా
స్వస్వశాఖ్య క్ష విధానేన దద్యాత్తాం పరశాఖనే
పూజయేన్మధుపర్కేణ స్వశాఖా విధినా వరం
అకన్యాదాన పర్యంతం పితాకుర్యా త్వశాఖయా ॥
మధుపర్కం తథా వర్ణం కన్యాదానం విశేషతః
కన్యాపితా సమాకుర్యా త్వశాఖో క్ష విధానతః ॥
పరస్తా ద్వరశాఖో క్షం శాఖాభేదే యథాక్రమమ్ ॥ ఇతి శిష్టా
చారః॥ వరస్యయా భవేచ్ఛాఖా తచ్ఛాఖా గృహ్య చోదితా
మధుపర్కః ప్రదాతవ్యో హ్యన్యశాఖేషి దాతరి ॥ ఇత్యేకే ॥

— పిత్రో సంవత్సరా తాచ మర్యే కన్యాదాన విషయః —

శ్లో॥ పిత్రోర్బ మశౌచంస్యా త్వాణ్మసం మాతురేవచ
త్వైమాసికంతు భార్యాయా స్తదర్థం భ్రాతృపుత్రయోః ॥
॥ సపత్నీ మాతురభౌర్య మహుః ॥

స్నానంచైవ మహాదానం స్వాధ్యాయం పాగ్ని తర్పణం
ప్రథమేదేన కుర్యేత మహాగురు నిపాతనే ॥ తథా ॥
ప్రమితాత నితరా యస్య దేహ స్తస్యాఽశుచిర్భవేత్
సదైవం నాపివా ప్రిత్యం యానత్పూణో నవత్సరః ॥

వాక్యమ్ :- పితౄణాం కర్మకాలే ఘోడశ మహాదాన ముత్సృజ్య కన్యాదానస్య ముఖ్య పక్షత్వా న్యసంకుల్పితే కర్వమితి ॥
వాగ్దానాదికం కార్యం నతు పాణిగహణాదికం ॥ తథాచ ॥

శ్లో॥ పిండ ప్రదాన కాలేతు కన్యాదానం సమాచరేత్ ॥
పాణిగహాన కర్తవ్యః మనస్సంకుల్పక స్తథా ॥
ఇత్యాదినా వత్సరాశౌచే సమంత్ర కన్యాదాన విషేషః ॥ అప
త్కాలే తదనవాదమాహ ॥

శ్లో॥ అష్టవర్షా భవేత్కన్యా నన వర్షాతు కోహిణీ
దశవర్షా భవేత్కారి అత ఊర్ధ్వం రజస్వలీ ॥
వాక్యం :- అత ఊర్ధ్వం రజస్వలేత్యేతత్ । కదాచిదభిప్రాయంతదా
రజసా నియమేనా సంభవాత్ ॥ యతస్స ఏవాహ ॥

శ్లో॥ ప్రాప్తేతు ద్వాదశే వశేయః కన్యాం న ప్రయచ్చతి
మాసి మాసి రజస్వలీ పితా నిబితి శోచితమ్ ॥ కించ ॥
మాతౌచైవ పితౌచైవ త్యేక్ష్య భ్రాతౌతథైవచ
త్రయస్తే సరకం యాతి । దృష్ట్వా కన్యాం రజస్వలీ ॥
వాక్యం :- తస్మా ద్దేశాదశ వయస్కాం కన్యాం చిత్సతః పితృర్వత్స
రాశౌచ సంభవే ॥

శ్లో॥ ప్రేత శ్రాద్ధాని శిష్టాని సపింశీకరణం తథా
అప కృష్యాపి కుర్యేత్ కరా నాంపియుతే ద్విజః ॥

ఇతి న్యాయేన - అగామి మాసికాన్య వక్యమ్య కన్యాదానం
కుర్యాత్ ॥ ధో చేత్ రజసి సంభూతే కులనాశః ఫల మితి ॥
ఏవం చ దశవర్షాత్పూర్వం కన్యాదానం పితృర్వత్సరాశౌచే
నిషిద్ధమ్ ॥ దశవర్షా ద్పూర్వంతు రజ సంభవశంకయా పిత్రా
దిభి రవస్యం కన్యా దేయేతి ॥ కించ ॥ నయోధి కృత్యే కాలాం
శశోదోషశంకాయాం వాకన్యా కుమారయోః నివాహోప
వయనే పితృర్వత్సరాశౌచ సంభవేపి కర్తవ్యే ॥ తత్రాపి
పూర్వోక్త మాసికాద్య పక్షస్స తాది విధిచ వాను సరణీయా ॥

— పరివ్రతాది లక్షణమ్ —

శ్లో॥ దానాగ్ని హోత్ర సంయోగం కురుతేయోఽగ్రతే ప్రితే
కన్యకాః పరివ్రతాః క్షేప్యన్తు పతిమితి ॥

— వివాహ పరిహ లక్షణమ్ —

శ్లో॥ తాన్త్ర్యైతాని దత్తుర్వూం నతుర్రాం నమంశతః స్పంశే
శ్చకుర్యన్తుంయుక్తం వివాహేపదికాంసుభా ॥ తతః విహారతాం
నాన్త్ర్య దత్తుర్యేన । నాన్త్ర్యైతాం మందిర వామధాగే ।
మంధై శ్చతుర్భుక్త మనర్హతాంగీం । వేదిం వివాహే ప్రవదంతి
మంధి ॥ - ఇతి ॥ కన్యా హస్తః సంభవ స్పృహ్య ॥ వేదిం
కుర్యాదుక్తాన్త్ర్యై క్షేప్యన్త్ర్యైతాంగీం । కన్య హస్తే నివమా
ద్యామధాగే । తాయాచిత్త్యై రాశిమే నాచయత్యా ॥ ఇత్యేకే ॥

— వివాహ పీఠ లక్షణమ్ —

శ్లో॥ అష్ట త్రిశాంగుశం వీర మాస్పత్యే న్యత్సదంసుచిం ।
అష్టాంగుశంచ విస్తారే । కుర్యాదాదుంబరాదినా ॥

వాక్యం :- దేవోత్సవ మధ్య మనుష్యోత్సవం న కుర్యాత్ ॥ తథా ॥

శ్లో॥ దేవోత్సవే ప్రవృత్తేతు న మనుష్యోత్సవో మతః
తస్మిన్ గ్రామే న కర్తవ్యః కుర్యాచ్ఛ్రీశ్చవి నస్యతి ॥ ఇతి ॥

— దేవోత్సవ మధ్యే మనుష్యోత్సవాది నిషేధః —

వాక్యం :- దేవోత్సవే ప్రవృత్తేతు తత్ర అన్యదాభ్యు దయికం న
కరణీయ మితి ॥

శ్లో॥ కృష్ణోత్సవే ప్రవృత్తేతు నాన్య దేవో త్సవో మతః
ఉభావ నిష్కృతా స్యాతాం అనుభాని భవతీంచ ॥

క్రూరదేవో త్సవంతేతు కాన మేత్కేశ వోశ్వనం
తం దృష్ట్వా నర్థితే సంపన్నో చ త్సా తత్ర హీయతే ॥

దేవతాంతర కల్యాణే వర్తమానేతు నైషవం

కుర్యాదేవోత్సవం నై న నైషవేదనోత్సవం క్వచిత్

ఉత్సవే దేవదేవస్య ధ్వజాగోహణ పూర్వకే

ప్రవృత్తేనై న యాగాది శౌల దిర్భైవ సంస్కీరయా ॥

గ్రామాధి దేవాయతనే ప్రవృత్తే పు్యుత్సవేపునః

కుర్యాదేవాంతరే యాగం చాలాదించైవ సంస్కీరయామ్ ॥

అరోపితే ధ్వజేవిష్ణో బుత్సవార్థం విశేషతః

గ్రామాంతరం నైవ గచ్ఛే ద్యదిగచ్ఛే ద్విసస్యతి ॥

— తిలోత్సవాది నిషేధః —

త్యోతిశ్చాస్త్యై :- శ్లో॥ ఏకమాత్ర ప్రమాతానా మేకస్మిన్నేవవత్సరే
వివాహం మాంజ బంధం చూడాకర్మ నకారయేత్

ఏక మాత్ర గ్రహణాద్భిన్న మాతృకే నదోషః ॥ తథా ॥

ఏకోదరాణాం పుంసాస్యా ద్వివాహోనైకవత్సరే

భిన్నోదరాణాం కుశీత ప్రేణాంచైవ నసంశయః

వత్సర గ్రహణాన్య క్యేతూత్సవ నిషేధః ॥ అయమర్థః ॥

సోదరాణా మేకస్మిన్ వశే వివాహాదికం తుల్యోత్సవం న
కుర్యాదితి ॥ తథామహిరః ॥

శ్లో॥ ఏకోదర ప్రమాతానాం ఏకస్మిన్నేవ వత్సరే
వివాహోనైవ కర్తవ్య గార్హస్థ్య వచనం యథా ॥

వివాహ గ్రహణం తుల్యోత్సవోన లక్షణం

వధ్వా వివాహం కృత్వా మాంజీ బంధం న కుర్యాత్

కృత్వాచ చూడా కర్మ నకారయేత్ ॥ తథా ॥

శ్లో॥ ముండనా న్యండనం కార్యం మండనాన్నతు ముండనం ॥ ఇతి ॥

ముండనం వివాహః ॥ ముండన ముపనయనం ॥ చౌశం ॥ మహి

రశ్చ ॥

శ్లో॥ నపుం వివాహోర్ధ మృత్యుత్రయేణ వివాహ కార్యం దుహితః
ప్రత్యయేత్ ॥ నమండనాచ్చాహి ముండనంచ స్యాన్యు

దేవో భృండన మన్యగేన ॥ పుం వివాహ గ్రహణాత్ ప్రే

వివాహబంధరం పుం వివాహః కార్య ఏవ ॥ తథా॥ శాతాతపః॥

శ్లో॥ ముండనం ముండనం నైవ నకుర్యాదేవ వత్సరే

ముండనం ప్రాగ్మం పుర్యా న్యండనంతు తతఃపరం శ్రీ ధరియే ॥

శ్లో॥ పుత్రస్య చాన్యగ్రహణా త్వరన్తాన్నమాసషటౌక్ తనయా

వివాహః తన్యగ్రహణః దశిహోసనీతి స్తోహోసితే పరతత్స

తాంబ ॥ ఇతి గర్హ ॥

శ్లో॥ ఏక మాత్ర ప్రమాతానాం కర్మణా పుత్రయోర్వయోః

నతతోన్యాతరో వశ కర్మః తథాన్యో హోమయనం ॥ ఇతి ॥

అతుల్యోగ్య వత్సవం యథా ప్రాప్త పూర్వాపర భావో

వియమ్యతే ॥ తన్యగ్రహితి ॥ మాంసషటౌక్ దిత్యర్థః ॥ అస్యాప

వాదమానా ॥ మహిరః

ఏకమాత్ర్య ప్రసూతానాం శుభద్యయ మృతుత్రయే
న కుర్యాద్వ్యర్థ భేదేతు త్రిమాసాదూర్వ మిష్యతే ॥
శాల్మడే చైత్రమాసేన పుత్రోద్వాహోపనాయనే
భేదాదబ్రవ్య కుర్వీత నర్మత్రయ విలంబనం ॥ ఇతి పుత్రీ విషయే
విశేషమాహ ॥ నవవ ॥

శ్లో॥ ఉద్వాహ్య పుత్రీంత త తా విదధ్యా త్పుత్ర్యంత రహో
ద్యహనం న బాతు యావచ్చతుర్థీ దిన మాంగళ్యస్య సమాప
నంతో వదతో విదధ్యాత్ ॥ ఇతి ॥ శేషచలోమాంత మేవ
పుత్ర్యంతర వివాహ నిషేధ ఇత్యర్థః ॥ తథా ॥ గర్భః ॥
పుత్రీ పరిణయా దూర్ఘం యావద్దిన చతుష్టయం
పుత్ర్యంతరస్య కుర్వీత నోద్వాహమితి సూరయః ॥ ఏకస్మిన్
గృహే ఏకక శుభక్రియా ॥ తేత గర్భః ॥

శ్లో॥ ఏకస్మిన్ స్థ గృహే కుర్యాదే కామేవ శుభక్రియాం
అనేకాం యస్త కుర్వీత సనాశ మగ్ని గచ్ఛతి ॥
ద్విశ్లోభనంత్యేక గృహేతు నేష్టం శుభంతం కుర్యాన్నపతేః
పరస్తాత్ అవస్యకే శ్లోభన ఉత్పవేన ద్వార్భేద ఆచార్య
విభేద సేహ ॥ నారదః ॥ శుభకృత్పుత్రికోద్వాహ త్వత్వా
త్పుత్ర కరగ్రహః ఏకతిథ్యా మపి హాహ భార్యోభిన్న వేళయా
అయం నిషేధో యచుళయోర్నాస్తి ॥

శ్లో॥ బ్రాతృద్యయే స్వప్నయగే స్వప్న బ్రాతృయుగే తథా
సమావాసిక్రియా కార్యా మాతృభేదే తద్దేనవ ॥ ఇతి
సమానోద్భవస్యాపి సమానకాల కర్తవ్యత్వ స్మృతేః త్రత
ప్రథమజ ఏవ జ్యేష్ఠః ॥ తథామమః ॥

శ్లో॥ స మాతృతో జ్యేష్ఠ్యయస్తి జన్మతో జ్యేష్ఠ్యముచ్యతే
జన్మజ్యేష్ఠ్యేన చాప్యేనం సుబ్రహ్మణ్య స్వపి స్మృతం ॥

గుమళయో శేక గర్భేన జన్మతో జ్యేష్ఠ్యతామతా
జ్యోతిశ్శాస్త్రేచియమయోర్దిననాజ్యేష్ఠ్యమాధానాశ్చ్యతే
బుధైః ॥ గర్భస్య కస్యచిత్లోకే చిరాజ్జనన దర్శనాత్ ॥ అతో మహా
ప్రబల మనుస్మృతి నిర్దోహ త్వత్వా జాతస్య జ్యేష్ఠ్య పర
వచన మనాదరణీయం ॥

శ్లో॥ జన్మభే జన్మ దినసే జన్మమాసే శుభం త్యజేత్
జ్యేష్ఠమాసాద్య గర్భస్య శుభంవరం స్త్రీయా అపి ॥ మాంజ్య
ద్వాహ ప్రతిపాదీన్ కేచి తత్త్వాపి కుర్వతే ॥ ఇతి ॥ అతః
పుంసనన సంస్కృత గర్భస్యేన జన్మమాస జ్యేష్ఠమాసయో
రుత్సవ నిషేధః ॥ తథా జ్యోతి శ్శాస్త్రే ॥

శ్లో॥ చకాంజీ విబంధ వ్రతకర్మణీన చూడా కృతిశ్చ ప్రథమో
వివాహః స్నానంచ పుంసః ప్రథమస్య నేష్టం జ్యేష్ఠాఖ్య
మాసేపిచ జన్మమాసే ॥ ఇతి ॥ ప్రథమో వివాహ ఇత్యుక్తే

శ్లో॥ ద్విజ్యేష్ఠం మధ్యమం బ్రాకం ఏక జ్యేష్ఠం శుభావహం
జ్యేష్ఠత్రయం న కుర్వీత వివాహే సర్వ సమృతం ॥ ఇత్యుక్త
నిషేధో ద్వితీయ వివాహే నాస్త్యర్థః ॥ తథా ॥

శ్లో॥ జన్మమాసినవ జన్మభే తథా నైవ జన్మ దినసేషు కారయేత్
అద్య గర్భ దుహితు స్సుతస్యవా జ్యేష్ఠమాసి నహి హాణి
వీడనం ॥ ఇతి ॥ జన్మమాసే న కుర్వీత అద్య గర్భస్య శ్లోభనం
కనిష్ఠపుత్ర పుత్రోష్ఠ శ్లోభనం నారదో బ్రహ్మచేతకాతేన
పాతేన సంభవేతు మునీశ్వరాః కన్యాదానం వయోధిక్యే ॥
జన్మమాసే శుభం విదుః ॥

— పునర్వివాహ నిమిత్తాని —

వాక్యం : పరస్య కన్యాయావామాతరి రజస్సగ్లాయాం వా గర్భిణ్యా
నూశ్శాచ సూతకేనా అశుభ నక్షత్రేనా వివాహేకతే వివా

హానంతరం ప్రవేశహోమాత్మూర్వం స్వగ్రామప్రయాణేనవా-
కేనచిద్విష్ణుస్థేనవా ద్వాదశాహతి త్రాంతే వివాహాచాననా
రంభయోః మధ్యగ్నినాశ్చ పునర్వివాహంకుర్యాత్ తత్రాం
కుర ప్రతిసర వరప్రేషణాది వర్ణం । అభ్యాత్యేషీ మిత్వ్యాచాన
నాంతం సర్వమేకస్మిన్ స్నేహ సుముహూర్తే కృత్వా । తస్మిన్నే
వాజరరాత్రౌ కేషహోమం కుర్యాత్ ॥ తథాచ ॥

శ్లో॥ గృహప్రవేశనా దర్భార్థ ద్వాదశాహాద్యతిక్రమే
వివాహో నైవ నిర్దేయత పునర్వ్యచ్యేత కన్యకాం
ఉద్వాహాచాననాత్మూర్వ మనలేశాంతి మాగతే
అభ్యాది నిత్యహోమాంతం కృత్వా కేషం సమాపయేత్ ॥

॥ తథా ॥ పూర్వమాచాననారంభా దగ్నినా శోయదా భవేత్
పునర్వివాహః కర్తవ్యః పరతస్తు న విద్యతే. ఇతి॥ అత్రవిశేషః॥
వాక్యం : ఋశ్వదినాం ప్రవేశహోమాత్మూర్వం యజుశ్చేదినా
మాచాననారంభాత్ । సామవేదినాం లేఖా హోమాత్మూర్వం
చాగ్నినాశ్చ పునర్వివాహ ఇతి ॥

— వివాహమథ్యే పరపథ్యే మృతి విషయః —

వాక్యం : యద్యాచాననోప క్రమాత్మూర్వం పరపథ్యే మృతి
స్మారతదా కింకుర్యా దిత్వాహ ॥ స్థానీపాక మాచాననం
కృత్వా పరేహవి ప్రేతకర్మ కుర్యాత్ ॥ తథా ॥

శ్లో॥ ఉద్వాహాచాననాత్మూర్వం మృతాస్త్రీయ దినా పుమాన్
స్థానీపాకం తతః కృత్వా ప్రేతకార్యం పరేహవి ॥

— వివాహమథ్యే మాతా పితౄర్మృతి విషయః —

వాక్యం : యది వివాహమథ్యే మాతా పితౄర్మృతిన్యాత్ తదా
కింకుర్యాదిత్యత్రాహ ॥ పరః ప్రథాన హోమాది సర్వకర్మ

తదానీ మేన సమాప్య । కేషహోమమవి సమాప్య । కంఠం
విసృజ్య పెత్తృమేధిక కర్మాచరేత్ ॥ తథా ॥

శ్లో॥ చాలోపనయనోద్వాహే మాతాపితౄర్మృతి ర్వది
తల్లత కేషం ప్రకుర్వీత సశ్చాన్తైత్తుక మాచరేత్ ॥ ఇతి ॥

— వివాహమథ్యే జ్ఞాత్యా శాచ సంభవే —

దమ్ : శ్లో॥ యజ్ఞతాలే వివాహేషు దేవయాగేచ నిష్కృతౌ
హూయమానే తథైవాగ్నౌ సాశ్చౌచం నచ సూతకం ॥ ఇతి ॥
వివాహేష్మితి బహువచనం ప్రథాన హోమాది కేషహో
మాంత కర్మాభిప్రాయం ॥ తథా ॥ బ్రాహ్మ పురాణే ॥

శ్లో॥ వివాహ ఋష్యోః కన్యాయా లాజహోమాది కర్మణి
ప్రాణ్యుత్త పరస్యాది స్వాభ్యాం నిరతస్యచ ॥ ఇతి ॥
గర్భ్యాదృతమితి ప్రత్యుతం ॥ అదికభ్యేన యద్యదాదిహోమ
ప్రవేశ హోమ భూమిపాక కేషహోమా ఉచ్యంతే ॥

శ్లో॥ ఆరంభో వరణం యజ్ఞే సంకల్పో వ్రత సత్రయోః
సాంసీముఖం వివాహాదా భ్రాతృపాక పరిక్రియా ॥ ఇతి ॥

శ్లో॥ తస్మాత్సయ్యుగ్మత్వాచ మగ్నార్థాచోభ్యభ్యుదయం తతః
అత్యగ్నౌరా దదాతత్ర పక్ష్యః కర్మేతి కీర్త్యతే ॥ ఇతి వచనా
తస్మాత్సయ్యుగ్మతయే తదాద్యాశ్చౌచా భావః ॥ ఉత్సవదిశే
ప్రాతరభ్యుదయే తస్మాత్సయ్యుగ్మతయే అత్రవ్యాధికార
శ్చాన్తైర్వృతః । పూర్వం సంకల్పితం ద్రవ్యం నీనుమానం న
కుర్యత్ ॥ ఇతి వివర్ణనాత్ । కన్యాద్రవ్యయారా శ్చాభావా
స్మిహోమశ్చేదేషు ద్రవ్యైర్వివాహక వరణం నిర్వాప్యకులమ్ ॥

- ప్రధానహోమాత్మార్చ్యం - కన్యాయా రజోదర్శనే కర్తవ్య విధిః -
అగ్నిః శ్లో॥ వివాహే వితతే తంత్రే హోమకాల ఉపస్థితే
కన్యాయం ఋతుమతీం దృష్ట్వా కథం కుర్వంతి యాజ్ఞికాః ॥

శ్లో॥ యజ్ఞః పవిత్రై రబ్లింక్తై స్సావిత్రి పూత వారిధిః
అనేనచానుపాకేన దశమాన స్సునర్జనః
హవిష్మతీతి మంత్రేణ స్నాపయిత్వాతు కన్యకాం
వాసోనన్యత్పరిభాయేన అర్చయిత్వా హుతాశనం ॥
జయాది హోమాన్ కృత్వాథ ముఖ్య హోమం సమాపయేత్
త్రిరాత్రం దంపతీస్యాతాం పృథక్పృథ్వాసనాశనా । చతుశ్చే
హవి సంస్థాయా దుపవాసో ద్వయోర్భవేత్ రాత్రౌశస్యాం
ప్రవేశాది నిత్యహోమాంత మాచరేత్ భుక్త్వాథాఽవత
రాత్రౌతు శేషహోమం సమాచరేత్ । అత్ర ముఖ్య శబ్దః
ప్రధానహోమ పరః । ప్రవేశ శబ్దః ప్రవేశహోమపరః । నిత్య
శబ్ద శ్చౌపాసన హోమపరః ॥ కింతు ॥ దద్యాద్ధుణవతే కన్యాం
నగ్నికాం బ్రహ్మచారిణే । అపివా గుణహీనాయనో పరుం
ధ్యావ్రజస్సలం పాణిగ్రహణ మంత్రైస్తు నియతం దారలక్ష
ణమ్ । తేషాం నిష్ఠాతు విజ్ఞేయా । విద్యదిభి స్సప్తమే పదే ॥
నిష్ఠా పరమావధిః ॥

కన్యా పరయోగోష దర్శనేపి సప్తమా త్వదా దూర్వం న పరి
త్యాగ ఇత్యర్థః ॥ అత్ర యమః ॥

శ్లో॥ నోదకేన న వాచావా కన్యాయాః పతిరుచ్యతే
పాణిగ్రహణ సంస్కారా త్వతిత్వం సప్తమే పదే ॥ తతశ్చ ॥
విధివత్ప్రతి గృహ్యపి త్యజేత్కన్యాం విగర్హితాం
వ్యాధితాం విప్ర దుష్టానాం ఛద్యనా చోపపాదితాం ॥
ఇత్యాదిక మపి సప్తమ పదా దర్శాగేచేతి వర్ణనాపనీయం ॥

అత్ర పశిషో వ్యక్తమాహ ॥ స్త్రీ పుంసయోస్తు సంబంధా
ద్వరణం ప్రాగ్విధీయతే । వరణా ద్విహణం పాణి స్సంస్కా
గోహి విలుక్షణః ॥ తయోర నియతం ప్రాహు ర్వరణం దోష
దర్శనాత్ ॥

వాక్యం : పాణిగ్రహత్రాప్తిష దర్శనాద్దేహో ర్వరణ మనియత
మిత్యర్థః ॥

దత్తాయః పునరుద్వాహం జ్యేష్ఠాంశం నోవధం తథా ॥
కలాపంచ న కురీత్ భ్రాతృ బాయాకమండలుం ॥
దత్తానుఘాచయా కన్యా పతిత్వం సప్తమే పదే
తథైవ దత్త పుత్రస్య పుత్రత్వం జాతకాదిభిః ॥

— ప్రధానహోమాత్మార్చం-కన్యాయా రజోదర్శనే కర్తవ్య విధిః —

శ్లో॥ ప్రధానహోమే విర్వృత్తే కుమారీ యది సార్థవా
త్రిరాత్రేఽపగతే పశ్యాచ్చేషం కార్యం సమాపయేత్ ॥ తథాన
వివాహహోమే సక్రాంతే యదికన్యా రజస్వలా
త్రిరాత్రం దంపతీస్యాతాం పృథక్పృథ్వా సనాశనా
చతుశ్చేహవి సంస్థాన ముపవాసో ర్వయోర్భవేత్
ప్రదోషాంతే ప్రవేశాది ప్రథమాపాసనం చరేత్
భుక్త్వాఽథాఽవత రాత్రౌతు శేషహోమం సమాచరేత్ ॥ కింతు
శేషహోమ ముఖ్యకాలస్యా నతిక్రాంతత్వాదితి మంతప్యం ॥

— శేషహోమాత్మార్చం - పథా గృహప్రవేశః —

సూ॥ వివాహకన్యా పిదశశవంసరా త్సమేదితే రాత్రౌగృహాన్ భద్రా
సతి గృహాన్ ప్రచాదయన్ పత్నీం వాచయేత్ ॥

మంత్రం : గృహాన్ భద్రాన్ ... సమమనా స్సుమిశామి ॥ ప్రవేశ

కాలే ఉభానవి దక్షిణేన వాదేన దేహాశీం న స్పృశేతాం ॥
అగారస్యే శానదేశే నధూముత్తరత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షి
ణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త... శుభతిథౌ అన
యాన వోధయా వధ్యాసహ (మమ) అయష్యాభి వృద్ధి
ద్వారా నమస్తమంగళా వాప్యర్థం । నూతన వధూ గృహ
ప్రవేశాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ సదం గత్వేన తదాదా
కర్మణః పుణ్యాహ వాచనం కరిష్యే । అదా నిర్విఘ్నం పరి
సమా వాప్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహ
వాచనంన కుర్యాత్ ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అనయాన వోధయా
వధ్యాసహ (మమ) అయష్యాభి వృద్ధిద్వారా సమస్తమంగళా
వాప్యర్థం నూతన వధూ గృహప్రవేశాఖ్యం కర్మ కరిష్యే ।
తదంగ శారీ పూజాం కరిష్యే । శారీ దేవతామై నమః ప్రాణ
ప్రతిష్ఠాపన ధ్యానావాహనాది ఘోషకోపచార పూజాం
సమర్పయామి ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అనయాన వోధయా
వధ్యాసహ (మమ) అయష్యాభి వృద్ధిద్వారా సమస్తమంగళా
వాప్యర్థం నూతన వధూ గృహప్రవేశాం గత్వేన సత్సంతాన
సాభాగ్యాభి వృద్ధ్యర్థం ఫల ప్రదానం కరిష్యే । ఫలదానం
దద్యాత్ ॥ తతః ఆశీర్వాదం ప్రాప్య ॥ బ్రాహ్మణాన్ తోష
యేత్ ॥

— వధూగృహప్రవేశ శ్లోకావళి: —

శ్లో॥ వశ్యస్తమేవా దశమే దినేనా వివాహాచారభ్య వధూప్రవేశః
మంబాంగ శుద్ధించ దినం వినాపి తిథాన సదోశర శార్యమేవ ॥

వివాహాచారభ్య వధూప్రవేశో యుక్తేదినే ఘోషకవాసరాంతే
సవారముక్షం నతిధిర్నయోగో నలగ్నమిందుశ్చ సశోధనీయః ॥

వధూప్రవేశం ప్రథమేన వశే ద్వితీయ వశేపి శుభం నదతిం
వశే ద్వితీయేస్వభవా చతుశ్చే వధూ ప్రవేశ స్వభ భర్త
నాశః ॥ తథా ॥

వఘాదా సమవాసరే నవ వధూ సద్యప్రవేశ శ్శుభసాన్యదా
ఘోషక వాసరాత్పరిణయా త్పంచాంగ శుద్ధిం వినా
ఉద్వాహద్యసమాబ్ధి ఏవనియమస్యా పంచమాభ్యా త్మలా
కన్యా కర్మటచాన గోర్గువనృయకుంభానిషే కే శుభాః ॥

వధూ ప్రవేశో నదిహ ప్రశస్యో నృప్రవేశో ననిసి ప్రశస్తః
దివాచ రాత్రౌచ గృహప్రవేశః కరోతి కర్మ శ్శుభ శార్య
సిద్ధిమ్ ॥

— పుర శ్శుక్ర దోష విచార: —

ప్రతి శుక్రం ప్రతి బుధం ప్రత్యంగారకమేవచ
అపిశక్ర సమారాజా మాతస్సేన్యో నివర్తతే ॥
పితృవేశ్యగతా నాశీ నూయతే తత్ర సాయది
నైవగచ్ఛే ద్ద్రుహంభర్మః సార్భకా సమ్యుభేభృశా ॥ తథాచ ॥

నవబాలవతీనాశీ నవోధా గర్భిణీ సతీ
సగచ్ఛే త్వద మేకస్తు సమ్యుభే భార్గ్య సతి ॥
వామే శుక్రే న వోధాయా స్ఫుఖం హానిశ్చ దక్షిణే ।
ధనధాన్యంచ పృష్ఠస్థ సర్వనాశః పురస్థితే ॥ తదుక్తమ్ ॥

పూర్వతోభ్య దిత్తే శుక్రే ప్రయాయా దక్షిణా పరే
పశ్చాదభ్యదిత్తేచెవయాయాత్పూర్వోత్తరే దిశే ॥ అప్రవిశేషః
శేవతీ మేవకే చంద్రే శుక్రాంభ్యా త్సమ్యుఖం ప్రజేత్ ॥

ఇత్య సన్యగతిక విషయః ॥

— పుర శుక్ర దోషా భావః —

శ్లో॥ సహోధాయాస్తు నైధవ్యం యదుక్తం సముఖై భృశా
తదేవ విబుధైర్దేయం కేసలంతు ద్విరాగమే ॥ తథా ॥
స్వ భవన ప్రవేశే దేహానాం విప్లవే తథోద్వాహే
సవ వధ్వాగమనే ప్రతి శుక్ర విచారణా నాస్తి ॥ కించ ॥
ఏకగ్రామే పురేవాపి దుర్భిక్షే రాష్ట్రే విద్యరే
ఉద్వాహే శీర్షయాత్రాయాం ప్రతి శుక్రో న విద్యతే ॥

శ్లో॥ కాశ్యచేమ సశిషేమ భృగ్వత్స్యంగిరసేషుచ
భారద్వాజేషు వాత్సేషు ప్రతి శుక్రో న విద్యతే ॥

— మౌఢ్యే నిషిద్ధ కార్యాణి —

శ్లో॥ వావీకూప తటాక యాగ కరణం ఔరం ప్రతిష్ఠా ప్రతం
విద్యామందిర కర్ణ వేధన మహదానం నవం నేవనం
శీర్షన్నాన జపాభిషేక నియమం మంత్రాది దైవేక్షణమ్
దూరేణైవ జీవిషుః పరిహరేచ్ఛుక్రేజ్య మూఢేషుచ ॥ కించ ॥

॥ లబ్ధాపి ॥ శ్లో॥ సేచన్తే వక్ర సంసేవ్యత చరణగతే
బాల స్వధౌప్యగేహా సన్యాసో దేవయాత్రా ప్రతనియమ విధిః
కర్ణ వేధస్య దీక్షా ॥ భూంశీ బంధోంగనానాం పరిణయన విధి
ర్యాస్తు దేవప్రతిష్ఠా సర్వాప్రసిద్ధిః ప్రయత్నా త్రిదశపతి
గురౌ సంహారాశి స్థితే చెత్ ॥ దీక్షా యాగ దీక్షా, అగమ
దీక్షా ॥

— మౌఢ్యే కర్తవ్య కార్యాణి —

శ్లో॥ నిత్యయానే గృహేజీర్ణే ప్రాశనాంతేషు సప్తసు
వధూ ప్రవేశ మంగల్యేన మాధవ్యం గురుశుక్రయోః ॥ కించ ॥

శ్లో॥ గోపాపర్యాం గయాయాంచ శ్రీశైలే గ్రహణద్వయే
అయనే విషువే హైన చాతుర్భాస్య ప్రతేషుచ
ఉత్సవేషుచ సర్వేషు తథా నీమంత కర్మసు
సంరాసుకేజ్య యోజ్నేన మాధ్యదోహో న విద్యతే ॥

మాసప్రయుక్త కార్యాణి మూఢత్వం గురుశుక్రయోః
అగ్నిమాసాది దోషాశ్చ నన్యుః కాల విధేర్బలాత్ ॥

శ్లో॥ పౌషే-నిమాసే శయనే మురారే శుక్రేజ్యయోర స్తగ
భాల వృద్ధయోః ॥ ఉత్పాత యోగ గ్రహగండ శాంతి సమా
చకే ద్విగ గృహస్య కర్మ ॥

— వివాహ పత్యరే వధూ నివాస విచారః —

శ్లో॥ ఉద్వాహః ద్విగమే శుచాయ దివసే ద్విగృహే కన్యతా
మాధ్యహ్న కర్మసంగం కుచ్యే నిజతనం త్యేషే సతి త్యేషకం
భూమిచ శ్మశ్రణం పతిం చ నులివే నైతే వ్యభిచారయే
విద్యంతే పితరం పితావతి వధూం వేషామభావేభవేత్ ॥ కించ ॥
వివాహః ద్విగమే భూమి ఆహారే చాగ్నిమాసకే సనా భర్తృ
గృహే తిష్ఠే త్యేషితే విత్య గ్రహే తథా ॥ అజ్ఞానాత్కురుతే
మూఢో దంపత్యోః క్షయ మాయుషః ॥

— వాలోపనయన వివాహానంతరే నిషిద్ధ కార్యాణి —

శ్లో॥ స్నానం నచేలం తిలనుశ్రకర్మ ప్రేతానుయానం కలశప్రదానం
అపూర్వశీర్షానుచ దర్శనంచ వివర్జయే స్సంగలతోబ మేకమ్
॥ కించ ॥

వివాహప్రత మాహాసు పర్వ మర్థం తదర్థకం ॥ పిండ దానం
న్యూద్యాగ్నం పశుర్యాత్తిలత్పణం మాంశ బంధా ద్వివా
హాగ్న మాద్యాగ్నం పర్వ మేనవా ॥ వకుర్యా త్పిండ నిర్వాపం ॥

నకుర్యాత్ప్రతిలోడకం । ఊర్ధ్వం వివాహత్పుత్రస్య । తథాచ
ప్రతీబంధనాత్ ॥ అత్యుచో మండనం చైవ । నరం వరార్హ
మేవచ । మానసమన్యస్త్రేణ సంసృజే । త్రిమాసం చౌలకర్మణి ।
పిండదానం మృదాసాన్నం । నకుర్యాత్ప్రతిలతర్పణం ॥

శ్లో॥ మానసపట్నం వివాహదా వ్రత ప్రారంభ ఛేషిచ
శీర భౌండాది నచ్యాజ్యం గృహసంమూర్జనం తథా

॥ తదనవాదః ॥

శ్లో॥ గంగాయాం భాస్కరతైతే మాతాశ్చిశ్రోర్మతేహని
అథానే సోమయానేన దర్పాదా క్షౌర మిష్యతే ॥ కించ ॥
మహాబయే గయా శ్రాద్ధే పిత్రోః ప్రత్యాభిశే తథా ।
సా పిండ్యాంతే ప్రతికర్మ శ్రాద్ధ షోడశ కేష్యపి
కృతోద్వాహాదికం కుర్యాత్పిండదానం తర్పణం
కేచిద్రాతృ పితృవ్యాదే రాభిశేప్యనమూచితే॥ అత్రవిశేషః॥

శ్లో॥ పుత్రీ పుత్ర వివాహయోశ్చ పరత వ్షణ్ణాసతో భ్యంతరే
పిత్రోరాభిశేక్తృకేషు విధివదూర్వాక్షతై రర్చయేత్
దధ్యన్నం బదనీభలైశ్చ సహితం పిండాన్నికీర్పాదికం
సన్యాసస్య త్రిలతర్పణంచహి తథా దర్పాన్ పిలానగ్రయేత్ ॥

— లఘు పునస్సంధాన ప్రయోగః —

శేషఘోమాత్పరం ధార్యాగ్ని రసుగతో యది, లఘు పున
స్సంధానం కుర్యాత్ ॥ తద్యథా ॥

వాక్యం : నిత్యోధ్యాయోనుమగ్ని రనుగతే శ్రోత్రియా గారాదగ్ని
మాహృత్యాయతనే విధినాగ్నిం ప్రతిహిప్యా న్యతంస్మిన్ కాలి
ఉపవసే తస్యయం పత్నీవా పినాయాశ్చేతి వ్యాహృతిభిశ్చ ద్వే
అజ్ఞావాత్పరహయూన్మోష వసేత్ అత్రాయం ప్రయోగః॥
పత్నీయై కరత ఉపవేగ్య స్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానా

యమ్య ॥ పూర్వోక్త - శుభతిథౌ - శ్రీమతః - గోత్రస్య -
దామధేయస్య - ధర్మపత్నీ సమేతస్య - సుమోపాత దురిత
క్షయద్యారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీతిర్థం అనుగత మగ్నిం పున
స్సంధాన్యే ॥ శ్రోత్రియా గారాదగ్ని మాహృత్యాయతనే
ప్రయోగా ద్యాజ్య సంసృజంతేఽగ్నిం పరిషిచ్య॥ అదితేమ
మన్యస్య । అనుమతేను మన్యస్య । నరస్వతేను మన్యస్య॥ దేవ
సవితః ప్రసవ ॥

పూర్వోక్తే వంగుణ ॥... శుభతిథౌ - మమ ఉపవాసా కరణ
ప్రాచ్యుత్థారం అయాశ్చ భూర్భువస్సువ రిత్యేతైర్గుంఠై
రాజ్యాహుతీర్హోష్యే ॥

మః॥ మధ్యధిహితేన సుచాజ్య మాదాయ ॥

మంత్రం :- అయాశ్చాచ్ఛేన్నస్య నభిశ శీత్య సత్యమిత్వ మయాఅసి ।
అయాసా నునసా ధృతో యసా హవ్యమూషే యావోదేహి

భూర్భువస్సూహ ॥ అయనేగ్నయ ఇదం నమమ ॥ సర్వప్రాయ

స్మృతం కరిష్యే ॥ సువేణాజ్య మాదాయ ఓం భూర్భువస్సువ

స్సూహ ॥ ప్రాచ్యుత్థయ ఇదం నమమ ॥ అదితేన్యమగ్నసాః ।

అనుమతేన్య మగ్నసాః । నరస్వతేన్య మగ్నసాః । దేవవితః

ప్రాసాపి ॥ అతేన అనుగతాగ్ని ప్రాయశ్చిత్త ఘోమేన ధగ

నాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమహావిష్ణు స్ఫునీతో వరదో భవతు ॥
తతః శ్వాసాననం కుర్యాత్ ॥

— లఘు పునఃస్పంధా నియాః శ్లోకాః —

శ్లో॥ నిశ్చహ్నివా వినష్టేశ్చ సద్యస్పంధాన మిష్యతే । తత్రో
పోషణ మేవస్యా స్పృశ్యేచాప హృతేనశే । ఉపోషణంనాను
గత్వాయాశ్చ హుతిరేవవా । భుక్తే ప్రాగగ్ని నాశశ్చేప్పద్య
స్పంధాయ పావకం । ఆహోమకాలానాశ్చ్యూయా ద్వికాలం
తత్పరం యది వివిహ్యో భార్యోయమగ్ని ర్యది సమనుగతో
మంధ్య ఇత్యాది నోక్తా సహ్యుత్పత్తి స్తదేవ నిరశన
ముపహసశ్చ పత్యుశ్చ పత్యాః । నాశేవైవా పహారే
జ్వలన ముప సమాధాయ సంస్కృత్య సర్పి । శ్వాయాశ్చ
వ్యాహృతీద్యేహుత భుజిజహుయాత్తుక్రువాభ్యాంకమేణ
॥ కించ ॥

శ్లో॥ అధిత వేదస్య గృహాదగ్గహీత్వా నిధాయ వహ్నిం విసేవా
సమంధేత్ । ఆజ్యస్తు సంస్కృత్య సక్తదగ్గహీత్వా పతిష్ఠ్య
తేశ్చ జహుయాదయాశ్చ ॥ అత్రవిశేషః ॥

శ్లో॥ అర్వాక్తిరాత్రా దయనేగ్న యశ్చ ఆసప్త రాత్రస్తు మహా
హవిశ్చ । ఏకాదశా హేయది తంతుమత్వా స్యాద్వాదశా
హే భవదగ్ని నాశః ॥

విచ్చిన్న వహ్ని మాధాయ కర్మాంగం వినివద్విజ్ఞః
సాయమారధ్య జహుయా దాహుతీనాం చతుష్టయం ॥

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తేషు సర్వేషు చతుష్పాత్ర ప్రయోగతః
నాఘాకా చక్షుషీచైవ ప్రణితేభ్యం వినాకృతం ॥ కించ ॥
నాఘాకా నాజ్యభాశాచ సచేధ్యం నజయాదయః
చతుష్పాత్ర ప్రయోగేతు నిశ్చిత్తోక్తం కపరినా ॥

— విభురత్వ నిర్ణయః —

శ్లో॥ అనగ్నికస్య వేదోగ్నిః వేదహీనో వ్యనగ్నికః । పుత్రహీనస్తథా
సగ్నిః పుత్రవాసగ్నిమాన్ భవేత్ । భార్యాపుత్ర విహీనస్తు
విభురస్య ఇతి స్మృతః । పతి పుత్ర విహీనాయా విభవాపరి
క్రీరితా । యశ్చేదానే జపే హోమే స్యాధ్యాయే పితృకర్మణి ।
అంధోవ్య సగ్నిమాంకైచ్చ స దూష్యః పుత్రవాన్ గృహీ ॥
॥ శభాచ ॥ అనాశ్రమాప్యాశ్రమాస్యా దపత్నీ కోపి పుత్ర
వాన్ । వేదయక్తో ద్విజ స్సార్థే దృహస్త సదృశో భవేత్ ॥

— విభురౌపానన విధిః —

శ్లో॥ ఉద్భుత్య వహ్నిం ప్రణవేన చాచా నన్యగ్నిరిత్యా నిహితా
పురస్తాత్ । నిధాయ పృథో దివి మంత్రకేన । తతశ్చహోమ
శక్తవై శ్చమర్శ్యః । క్షోదయే దైవవ సత్పతాంస విశాన్
నిహోద్యాన ఇమేతి మంత్రాః । నాహోహణం నాన్యవిహణం
వా పున్యత్యతిగ్రహం విధురానలస్య । సిత్యాని నైమిత్తిక కామ్య
కర్మ । తత్రైవ కుర్యా ద్విధురస్మదైవ । వివాహ సన్యాస
మృతాంత మేతం గృహీప కుర్యా ద్విధురోప యాజ్ఞాన్ ॥

— అథా న్యార్వరంధణీయ స్థాలిపాక ప్రయోగః —

పార్థమాస్యాం ప్రాతరిథ్యా జర్హిషీ అసాద్య ప్రాతకౌపాననం
కృత్వా । వధూ ముత్రత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షిణత ఆసీసః
ప్రాణానాయమ్య । పూర్వోన్మత్త ... ప్రీత్యరం దర్శిపూర్వ
మాసాపక్త మణార్కం । అన్యార్వరంధరీయ స్థాలిపాకేన సద్యో
యాజ్ఞాయమ్య । తత్రాగ్ని రిశ్చ విష్ణూ నిరస్యతీ సరస్వానగ్ని
ర్భగిన వత్సాః ప్రధాన కేవతా స్విష్టకృదంశ దేవతా క్షహ
మయం చనుద్రస్య మసస్యన్ కాలే ఉపవత్యా మూలంకంబు

పత్నీవహంతి || వర స్తంతుల నాదాయ | బౌపాసనాశ్చ
 శీవ తంతుల చరుగ్ శ్రవణత్యాభిఘార్య || ప్రాచీన ముదీ
 చీనం వోద్యాస్య ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య || అగ్నిం ధనాద్యాజ్య
 భాగాంతే || సువాజ్య మాదాయ | ఓం అగ్నేయే స్వాహా ||
 అగ్నేయ ఇదం నమః || ఇతి ముఖాహుతిం జహుయాత్ ||
 సూ|| తతః పూర్ణాపహ్న చ్యతేదేవా లదధురితి ద్వే ఆజ్యాహుతీ
 ర్జహుయాత్ || ఏకం - ద్వే - ప్రీతి చత్వారి ||

మంత్రం : 1. పూర్ణాపహ్నదుత పూర్ణా పురస్తా దుస్త్యధ్యతః పౌర్ణ
 మానీ జగాయ | తస్యాం దేవా అధిసం వసంతః | ఉత్తమ
 నాక్ ఇహ మాదయం తాగ్ స్వాహా || పౌర్ణ మాస్యా ఇదం
 నమః ||

2. యతేదేవా అదదుర్భాగధేయ మమావాన్యే సంవసంతో
 మహీత్వా | సానోయజ్ఞం విద్యహి విశ్వవాకే రయింనో ఖేహి
 సుభిగే సువీరగ్ స్వాహా || అమావాస్యాయా ఇదం నమః ||
 దర్భావ్య ముపస్తీర్య | చరుమభ్యా ద్విరవదాయ | అభిఘార్య ||
 అగ్నేయే స్వాహా || అగ్నేయ ఇదం నమః || పున సుచ్యవ
 స్తీర్య || నరుమభ్యా ద్విరవదాయ | అభిఘార్య || అగ్నివిష్ణు

భ్యాగ్ స్వాహా || అగ్నివిష్ణుభ్యా విదం నమః || పున సుచ్య
 వస్తీర్య | చరుమభ్యా ద్విరవదాయ | అభిఘార్య || సరస్వత్యై
 స్వాహా || సరస్వత్యా ఇదం నమః || పున సుచ్యవస్తీర్య ||
 చరుమభ్యా ద్విరవదాయ || అభిఘార్య || సరస్వతే స్వాహా ||
 సరస్వత ఇదం నమః || పున సుచ్యవస్తీర్య | నరుమభ్యా
 ద్విరవదాయ | అభిఘార్య | హవిః ప్రత్యభిఘారయతి ||
 అగ్నేయే భగినే స్వాహా || అగ్నేయే భగిన ఇదం నమః ||
 పున సుచ్యవస్తీర్య ఉత్తరాహ్నా త్పుకృత్స్విష్టకృతే వదాయ ||
 ద్యా వభిఘార్య | న హవిః ప్రత్యభిఘారయతి | అగ్నేయే
 శ్వీష్టకృతే స్వాహా || అగ్నేయే శ్వీష్టకృత ఇదం నమః ||

నూ|| ఇధ్యసన్నహనాన్యద్విస్సగ్ స్పృశ్యాశ్చాప్రహరతి | రుద్రాయ
 తగి చరాదౌదం నమః || అవడవస్పృశ్య || అస్య అన్వారంధ
 గేదు పోలీపాక హోమ కర్మణః హోమ ప్రతిపా సిద్ధ్యర్థం
 వృద్ధికామః జయాది హోమం కరిష్యే || ఓం చిత్తంచస్వాహా ||
 చుత్తాదౌదం నమః || జయాది బ్రహ్మ విస్తరనాంతం
 రుద్రాయేత్ || అత్ర బ్రహ్మ స్సమంతసంకృత్యా | శ్రమ్యా అపోహ్యా
 వ్యవధా దగ్గిగానా సి || పూర్ణ పాత్రం దక్షిణేత్వేత్ ||

— అన్యార్థసంబంధమును బంధ శ్లోకాః —

శ్లో॥ పూర్తిమా క్షణదాయాత్మ విధిసాపాసన స్యచేత్ । ప్రతి
పద్యేన కుర్వీత యోగద్యయ ముదాహృతం । ప్రాణః కాలే
ముచూహాదౌ యది ప్రథమ పర్యణే । రాత్రౌ సంకల్ప
నిత్యాంతే హ్యన్యార్థసంబంధః పరీహరితః । చతుర్థ హోమ మధ్యేతు
ప్రాప్యతే యది పూర్ణమా । తస్యా మారభ్య విధిన దన్యా
ధాన పురస్కరం ॥ తథా ॥

శ్లో॥ వివాహ శేష మధ్యేతు పర్యణ్యత్వతీతేనతి శస్తిస్సమీప కర్త
వ్యం । స్థానీపాకం యథావిధిః । తత్ర యద్యవ్యమావాస్యా
వివాహత్యాన్వదనంతరం । యదివా పౌర్ణమాసీస్యాత్ । స్థానీ
పాక క్రియామతా ॥ ఇతి ॥ అత్ర అమావాస్యాయామపి స్థానీ
పాక పురణ మాగామి పౌర్ణమాస్యా పూర్ణాన్వది మానదోష
దుష్టత్వే ప్రప్రవ్యం ॥ తథా ॥ దగ్ధేపి - తత్పూర్వమేవ పౌర్ణ
మాస్య స్థానీపాకం కృత్వా దార్పణం కుర్వాదితి సిద్ధం । వివాహః
నంతర పర్యణే గ్రహణాది దోష సంభవే ॥

శ్లో॥ ఉపరాగోధిమాసోవా యది ప్రథమ పర్యణే । నాహారే త్రృప్త
నూమిష్టం । పూర్ణేవ గురుశుక్రయోః । ఇతి । నిషేధా
త్రృప్తను స్థానీపాకో న కార్యః ॥ ఏవం వివాహఃనంతర మాహ
రాది పితృమాస సంభవేన । న కార్యం ॥ తథా ॥

శ్లో॥ స్థానీపాక క్రియాం కుర్వా ద్వివాహాదు త్తరాయణే ॥
పితృమాతృ చతుష్కేతు యదికుర్వా ద్విసస్యతి ॥ కించ ॥

ఉపాకర్తృన మావ్యంవ కవ్యం పర్యోత్సవం తథా
ఉత్తరే నియతం కుర్వాన్యలమానే విసర్జయేత్ ॥ పర్వప్రాధ
మికేష్టిః ॥ ప్రథమ స్థానీపాకాశ్చ - నతు ద్వితీయః తస్యదోషా
భావాత్ ॥ ప్రారబ్ధేతు ద్వితీయాదాప్రోక్షదోషః న విద్యతే

ఇతి స్యురణాత్ । స్మృతి సంగ్రహేచ ॥ ఆరంభం దర్శనాశ్చ
ప్రారంభగ్ని హోత్రస్యచాదిమం । ప్రతిహోత్రవ కర్మాద్యా మల
మానే విసర్జయేత్ ॥ నను ॥

అధిమానేతు శుక్రస్య । గురో రస్తమ యేషిచ
విత్యం నైమిత్తికం కుర్యాత్ కామ్యకర్మ విసర్జయేత్
ఇతి విత్యస్య కర్తవ్య త్వచనాత్ । నిత్యా విహంబయన్న న
స్వీనాయత ఇతి విజ్ఞాయతే । విశేషా దశ విర్ణయే ద్రప్రవ్యః ॥

ప్రతేషు శాంతి హోమేషు బిభ్రష్టేషి పృథోత్పత్తే
చరోః ప్రధానకేచైవ శమ్యా ఏవ న సంశయః ॥ ఇతి ॥
ప్రధాన చరుతి ॥ స్మార్తాన్యారంభణీయా అత్ర పరిధర్మకే ।
శమ్యాః కార్యాఇతిచ నదంతి । అత్ర మూలకారికాః ॥

అగ్నిస్తదాశ్చ సహితశ్చ విష్ణు స్ఫురస్యతీ చైవ తథాపరస్వాన్
అగ్నిర్భగ్నీ స్విప్ర కృదగ్ని రేతాః క్రమేణ హుత్యాధ తతో
అగ్నిర్భగ్నీ స్విప్ర కృదగ్ని రేతాః ॥ అత్ర విశేష కారికాః ॥

అనాహితాగ్నేః ప్రథమేచకాచ యాదేవతాస్తాః ప్రపదంతి
తత్ జ్ఞాః । తస్యాపి కాలః కిల పౌర్ణమాస్యాంప్రాతరర్వదంత్యేవ
కపిత్తి శిష్యాః ॥ ఇతి ॥ ప్రాతరత్యనేన దినైవ కుర్యాత్ । నతు
రాత్రా వితి సూచితమ ॥

— శత్ర సామయికాః —

శ్లో॥ కర్మ స్వామ్యని మత్స్యేషు ప్రతేషుహి చతుర్వది
ముఖాహుతి రవస్యంహి సర్వాచార్యై స్సునిశ్చితేతిగృహ్యసు
పార్వగోపాత్యోన్యాని కర్మాణీన్యాభ్యాతా నీతి । ఆగ్నేయస్థానీ
పూర్వానంతర భువో లాఙ్గహోమ పర్వమోషాని హవిమ-ర్వాణి
దగ్ధ్యంతి హోమంచ । పారణ నతు-ర్వాత్ । యథోప

దేశం ప్రధానా హుతయోగిని ముఖ స్వప్నకల్పతో ర్మధ్యేంత
ప్రధానే చతురవత్త మభిఘార్య హవిః ప్రత్యభిఘారయతి || -
బహుషు ప్రధాన హోమేషు అంతే ప్రత్యభిఘారణమితి - సాం
ప్రతికాస్తు ప్రత్యాహుతి ప్రత్యభిఘారణం కుర్వంతి తద
మూలత్యా న్నాదరణీయమ్ ||

- సమాప్త్యం -

— అన్వారంభశీయానంతర మన్యాదానమ్ —

పార్వమాస్యాం ప్రాతరాపాసనం హుత్వా పత్యా సహ
ప్రాణనాయమ్య ||

పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీ పరమేశ్వర వీర్యరం మహా
పాసన సిద్ధ్యరం పార్వమాసే నాగ్నేయేన స్థావీపాకేశ్వో
యాజయిష్యే || తత్రాగ్ని శ్విష్టకల్పచ్చ దేవతే || వీహిమయంచ
దుద్రవ్య మనస్సన్ కాలే ఉపవత్సామి || బ్రహ్మచర్యం చరి
ష్యామితి సంకల్ప్య || ఇథ్యాబర్హిష్ సన్నహ్యతి || అమా
వాస్యాయా మవేగసమేవాన్యాధానం శత్రులమావాస్యాయాం
దార్శికే నాగ్నేయేన స్థావీపాకేశ్వోయాజయిష్యే || ఇత్య
న్యాధానం కుర్యాత్ ||

- సమాప్త మిదమ్ -

— అథ-ప్రతి పత్నీలీపాక ప్రయోగః —

ప్రతి ఒది ప్రాతరాపాసనం హుత్వా | ఔసాసనాగ్నా
చరుక్ శ్రవయిత్వా | అభిఘార్య | ప్రాచీన ముదీచీనం
ద్వానస్య ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య | అగ్నిం ధనాద్యాజ్య భాగాంతే

శేషం ఆగ్నేయ స్థావీపాక వత్సర్యం కుర్యాత్ | అత్ర వృష
దక్షిణానాస్తి కేతు | పూర్ణ పాత్రం దక్షిణా || పూర్ణపాత్ర
లక్షణం.

అష్టముష్టి భవేత్కించి కించి చ్చత్వారి పుష్కలః పుష్కలా
చ్చైవనచత్వార అథకః పరికీర్తితః | అథకాచ్చైవన చత్వారః
పూర్ణ పాత్రం ప్రచక్షతే ||

— ప్రతిపద్ధోమ స్సమాప్తః —

— అథ - చిత్రశేషి ప్రయోగః —

మాధ్యాది నిమిత్తా భావేనతి - యది ప్రథమ సర్వాతి పాత్ర
యతి - తదా చిత్రశేషిం కుర్యాత్ | పూర్ణమాస్యాం ప్రాత్ర
రాపాసనం హుత్వా | పత్యాసహ ప్రాణనాయమ్య ||

పూర్వోక్త... వీర్యరం (మమ) ప్రథమ పర్వః - ప్రతిపద్ధో
మాత్మీకమహ ప్రాయశ్చిత్తారం | అన్వారంభణ్యభిక్తా సిద్ధ్యర్థం
చిత్రశేషిం కరిష్యే || తత్రాగ్ని రింద్ర స్సామశ్చ ప్రధాన
దేవతాః || స్విష్ట కల్పదంగ దేవతా వీహిమయంచ దుద్రవ్యం
స్థావీపాకేశ్వ సద్యోయాజయిష్యే || పత్నీవహంతి - పర
స్థంతులనానాయ | ఔసాసనాగ్నా చరుక్ శ్రవయిత్వా |
అభిఘార్య | ప్రాచీన ముదీచీనం వోద్వానస్య | ప్రతిష్ఠిత మభి
ఘార్య | అగ్నిం దుపసమాధానా దగ్ని ముఖాంతే దర్వా
ముష్టిర్య | తమమభ్యా ద్విర పదాయ | అభిఘార్య |

అగ్నేయ స్థావీపాక వత్సర్యం కుర్యాత్ || పున స్సుచ్యవ

ద్విర్య | తమమభ్యా ద్విర పదాయ | అభిఘార్య | ఇంద్రాయ

స్వాహా ॥ ఇంద్రాయేదం నమః ॥ స్తుచ్యుప స్తీర్య ॥ చరు
మధ్యా ద్విర వదాయ ॥ అభిభూర్య హవిః ప్రత్యభిభూరయతి ॥
సోమాయ స్వాహా ॥ సోమాయేదం నమః ॥ పునః స్తుచ్యుప స్తీర్య
ఉత్తరారా త్యకృత్విష్ట కృతే వదాయ ॥ ద్విరభిభూర్య ॥ న
హవిః ప్రత్యభి భూరయతి ॥ అగ్నేయే స్విష్టకృతే స్వాహా ॥
అగ్నేయే స్విష్టకృత ఇదం నమః ॥ ఇధ్నసన్నహనా న్యధిభి
సగ్గస్మృశ్యాగ్నో హరతి - రుద్రాయ తంతి చరాదేదం
నమః ॥ అపఙ్గివస్మృత్య ॥ అస్య కర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా
సిద్ధ్యరం వృద్ధికామః జయాది హోమం కరిష్యే ॥ జయాది
బ్రహ్మవిసర్జనాంతం కుర్యాత్ ॥ అత్ర బర్హిస్సగుంజనన్వత్త్వా
శమ్యా ఆపోహ్య ॥ తతో న్యారంభణీయం కృత్వా ॥ ప్రతి
పదిస్థాలీపాకం కుర్యాత్ ॥

— బిభ్రష్టేషియాః శ్లోకాః —

శ్లో॥ అగ్నేయ మైందం సామ్యం చ కారయే చ్చరుమీదృశం
॥ కిం చ ॥

శ్లో॥ అగ్నేయే చ తథేంద్రాయ సోమాయ స్విష్టకృత్సునః
జహుయాదిధృతేణ బిభ్రష్టేషిం జయాదికం ॥ అతశ్చలిశ్చ ॥
యో యజ్ఞ బిభ్రష్టసాన్ తస్మా ఏతా మిష్టిం నిర్వపేదాగ్నేయ
మస్తా కపాలమైంద మేకాదశ కపాలం సామ్యంచరుం ॥ ఇతి ॥
బిభ్రష్టేషిం కరుమ శ కశేపేత్ పూర్వాహుతిం వా కుర్యాత్ ॥
॥ తథా ॥

శ్లో॥ బిభ్రష్టేష్యా యదా విప్రా యద్యశక్తాః కథం భవేత్
చారాహుతిర్వా తత్సానే కర్తవ్యదిభి రీరితేతి ॥ పూర్వాహుతి
మంత్రస్తు మహాహవిగ్లో తేతి ॥ తథాచ ॥ గృహ్య కరిశిష్టే ॥
సప్తహోత్రాయజ్ఞ బిభ్రష్టం యాజయే దితి ॥

— అగ్రయణి స్థాలీపాక ప్రయోగః —

వర్షాసు శ్యామకా గ్రయణం శరది వీహీణాం శ్యామాకానాం
సమాస ఉపలభ్యతే ॥ వసంతే యవానాం పౌర్ణమాసామమా
వాస్యాంవా ప్రాశశాపాసనగ్గం హుత్వా సత్త్వాసహ ప్రాణా
నాయమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శీత్యం అగ్రయణ స్థాలీపాకేన
యాజయిష్యే ॥ (యజ్ఞే) సత్త్వసహంతి ॥ యజమానః నవీన
నాదాయ ॥ భాహననాగ్నా చుగ్గ శ్రవయిత్వా బిభ్రూర్య ॥
తంతులా ప్రాచీన ముచీచీనం నో ద్వాప్య ప్రతిష్ఠిత మభిభూర్య ॥
అగ్నేరుపసమాధానాద్వాజ్యభాగాంతే ముఖాహుతిం హుత్వా ॥
దర్వామప స్తీర్య ॥ చరుమధ్యా ద్విరవదాయ ॥ అభిభూర్య ॥
ఇంద్రాగ్నిభ్యాగ్ స్వాహా ॥ ఇంద్రాగ్నిభ్యా మిదం నమః ॥
పునః స్తుచ్యుప స్తీర్య ॥ చరుమధ్యా ద్విర వదాయ ॥ అభి
భూర్య ॥ విశ్వేభ్యా దేవేభ్య సాన్వహా ॥ విశ్వేభ్యా దేవేభ్య
ఇదం ॥ గత స్తుచ్యుప స్తీర్య ॥ చరుమధ్యా ద్విరవదాయ ॥
అభిభూర్య ॥ హవిః ప్రత్యభిభూరయతి ॥ ద్యావా పృథివిభ్యాగ్
స్వాహా ॥ ద్యావా పృథివిభ్యా మిదం నమః ॥ పునః స్తుచ్యుప
స్తీర్య ॥ ఉత్తరారా త్యకృత్విష్టకృతే వదాయ ॥ ద్విరభిభూర్య

స హవిః ప్రత్యభిఘోరయతి । అగ్నేయే స్విప్తకృతే స్వాహా ॥
అగ్నేయే స్విప్త కృత ఇదం నమమ ॥

సూ॥ ఇచ్ఛసన్నహనాన్యభి సగ్గో స్పర్శ్యాక్నోప్రహరతిరుద్రాయ
తంతి చరాయేదం నమమ ॥ అపఞ్చస్పృశ్య । అస్య అగ్రయణ
స్థానీచాక కర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం పృథ్వికామః
జయూది వత్సం ప్రాజాపత్యాది హోమం కరిష్యే ॥ ప్రాజా
పత్యాది బ్రహ్మ విసర్జనాంతం కుర్యాత్ ॥ అత్ర బద్ధి స్సమం
జనం - కరిధి ప్రహరణం కుర్యాత్ ॥ నవానాం తంతులూనామ
పశ్యానాం ముఖం పూరయిత్వా । గర్వా భక్షయిత్వా సకృ
దపః ప్రాశ్య । ముఖ శుద్ధ్యం ద్వీరాచమ్య ॥ హుతశ్చేషేణ
దృఢమేకం పిండం కృత్వా । పరిమేష్యతీ యజమా గృహ
పృష్ఠ వంశేతం పిండం ఊర్ధ్వం నిషేష్య ॥ పరమేష్ఠ్యసి పరమా

మాగ్ శ్రీయం గమయతి ॥ శ్యామాకాగ్రయణే సోమ ఏవ
ప్రధాన దేవతా ॥

— అగ్రయణం నమామ ॥ —

— అగ్రయణ భోతాః —

తో॥ స స్వీహిభిః పర్వణి నూతనై శ్శ్రవద్యా గ్రాయణం కార్య
మనాహితాగ్నిభిః । ఔహసనాక్నోతు హవిః ప్రతిష్ఠితాభి ఘర
ణాంతేగ్ని ముఖూది చతుషి ॥ హుత్వా స్థానీచాకేగ్నయే
తదింద్రాగ్నిభ్యాం నిశ్వదేవేభ్య ఏభ్యః । ద్యావా పృథివీ
భ్యామథ స్విప్తకృత్యాభి చేహనాద్వా ప్రాశనం తంతులా
నామ ॥

— భార్యద్వయాగ్ని సంసర్గః —

భార్యాయాం విద్యమానాయాం ॥ ధర్మాం ప్రజాన్ధంవా ।
పునర్ద్వీవాహే కర్తవ్యే । పూర్వాక్నో తాకికాక్నోవా
ద్వివీణీయ వివాహ హోమం కుర్యాత్ తాకికాక్నో ద్వివీణీయ
వివాహాశ్చేత్ ॥ తయోరగ్నోన్య స్సంసర్గం కుర్యాత్ । తత్ర
కార ఉచ్యతే । అక్షైకా దశ్యాం ద్వాదశ్యాంవా తిథా ।
శ్యేషా కనిహాగ్ని దక్షిణ వామయోః పార్శ్వయోః పృథ
క్ప్రతిష్ఠాప్య । ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... ప్రీత్యర్థం శ్యేషా
కనిహా పత్నిభ్యాం సహితపుష్ । గృహ్యగ్ని సాధ్యానాం
కర్మాణాం త్రైతానుష్ఠాన ఫలసిద్ధ్యర్థం - ఔహసనాగ్నిన్యయ
స్సంసర్గం కరిష్యే ॥ కనిహాక్నో చతుహస్తత్ర ప్రయోగా
ద్వాద్య సంసర్గారాంతేగ్నిం కరిష్యే । అదితేను మన్యస్య

... దేవ సవితే ప్రసవ ॥ ప్రవేణ చతుర్గ్రహితమాజ్యం

గృహీత్వా । కనిష్ఠ సత్పాత్య హన్వాన్ద్రాయాం ॥ నమస్త
ఋషేగద అన్యథాయైత్వా స్వభాయైత్వా మాన ఇంద్రాభిత

స్య దృష్ట్యాపిహాసః ఏవా బ్రహ్మతు వేదస్తు స్వాహా ॥ ప్రజా

పశురు ఇదం నమమ ॥ పునః కరిష్యేచ్య ॥

సూ॥ తథా లయంతే యోని రిచ్ఛేత మగ్నిం సమిధ్యాన్యోప్య ॥

మంగ్రం : అయంతే యోనిర్ ఋగ్యాయో మన్యో జాతో అన్యోపథాః ।

తం జానం సగ్న ఆగ్నోహాహో వాయూ రయం ॥

సూ॥ ఆజాహ్వన ఉద్భవ్యశ్శ్రుతి ద్యాభ్యాం జ్యేష్ఠాయా అశ్నాత్సా
నమిధ మాధాయ ॥ కనిష్ఠ పశ్చాద్విశ్వాభ్యైః ॥

మంత్రం : 1. ఆజాహ్వన స్మరణతీకః పురస్తా దక్షేస్వాం యోనిమా
సీదాధ్యా । అస్మిదగ్గరస్థే అధ్యుశ్శ రశ్మివ విశ్వేదేవా యజ
మావశ్చసీదత ॥

2. ఉచ్ఛిద్యస్వాగ్నే ప్రతి జాగృహ్యేన మిష్టాహుతే సగ్ం
సృజేహారుయంచ । పునః కృగ్వాత్స్వ పితృంయువాన మన్వా
తాగ్ం నీశ్వ్యు తంతు మేతమ్ ॥ ఇతి సమిధం నిధాయ ॥
తస్మిన్నశ్నా చతుష్పాత్ర ప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కారాంతే
గ్నిం పరిమిచ । పశ్చిభ్యా మన్వాభ్యైః ॥ సృజేః చతుర్
హిత మాజ్యం గృహీత్వా ॥

సూ॥ యో బ్రహ్మ బ్రహ్మై ఇతి ఘృత సూక్తేనాష్టాజ్యా హుతీ
ర్జహుయాత్ ॥ ఏకం - ద్వై - త్రిణి - చత్వారి (సంచతిపంచా
వశీనాం) ॥

— ఘృత సూక్తమ్ —

మంత్రం : 1. యో బ్రహ్మ బ్రహ్మై ఉజ్జహ్వరః ప్రాణై శ్శిరశ్శ్రుతి

వాసాః వినాకీ । ఈశానో దేవస్సన ఆయుర్దధాతు తస్మై
జాహ్నోమి హవిమా ఘృతేన స్వాహా ॥ ఈశానాయేదమ్ ॥

2. విభ్రాజమాన స్సరిరస్య మథాద్రదోచ మూనో ఘర్మరుచిర్య
ఆగాత్ । సమృత్యుపాశా దపనుద్య ఘోరాదిహయ మేణో
ఘృతమస్తు దేవ స్వాహా ॥ ఘర్మ రుచయ ఇదమ్ ॥

3. బ్రహ్మజ్యోతి ర్బ్రహ్మ పశీషు గర్భం యమాదథా త్సురు
రూపం జయతమ్ సువర్ణ రంభ గ్రహ మర్క మర్చం తమా
యుషే వర్ణయామో ఘృతేన స్వాహా ॥ బ్రహ్మణే జ్యోతిష
ఇదమ్ ॥

4. శ్రియం లక్ష్మీ మాపలా మంబికాగాం వక్షీంచయా ముంద్ర
వేదే త్యుద్యామః తాం విద్యాం బ్రహ్మయోనిగ్ం సురూపా
మిహాయుషే తర్కయామో ఘృతేన స్వాహా ॥ బ్రహ్మయో
నయ ఇదమ్ ॥

5. దాహాయాగ్య స్వయయోస్య స్వయయోస్య స్పహస్రతో విశ్వ

రూపా విరూపాః ససూనవ స్సవత యస్సయాధ్య ఇహాయు
 ష్మణో ఘృత మిదం జవంతాన్ స్వాహా ॥ దాతాయశీభ్య
 ఇదమ్ ॥

6. దివ్యాగణా బహురూపాః పురాణా ఆయుశ్చిదోనః ప్రమథంతు
 వీరాన్ | తేభ్యో జహోమి బహుధా ఘృతేన మానః ప్రజాగ్ం
 కిరిషుః మోత వీరాన్ థాన్స్విహా ॥ దివేభ్యో గణేభ్యో బహురూ
 పేభ్య ఇదమ్ ॥

7. ఏకం పురస్తాద్య ఇదం బభూవ యతో బభూవుర్భువనస్య గోపాః
 యమవ్యేతి భువనగంసా పరామే సనోహవిర్భుత మిహా
 యుషేత్తు దేవస్సాహా ॥ ఈశానాయ దేవామేదమ్ ॥

8. వసూన్ రుద్రా నాదిత్యాన్ మరుతోఽథ సాధ్యా నృభూనృ
 తౌన్ గంధర్వాగ్శ్చ పితౄగ్శ్చ విశ్వాన్ | భృగుంతృ
 ర్వాగ్ శౌచిగిరసోఽథ సర్వాన్ | ఘృతగ్ం హుత్యా స్వాయు
 స్యామ హమామ శక్వతాన్స్విహా ॥ వసాదిభ్య ఇదమ్ ॥

9. విష్ణోత్పానో అంతమ శ్కర్మయచ్చస నాంత్య | ప్రతేధారా
 మధుశ్చుత ఉత్పం దుహతే అక్షితగ్ స్వాహా ॥ విష్ణవఇదమ్ ॥
 అంత్యే ఇత్యేకాహుతిం చ జహుయాత్ ॥ పునః పరిషిచ్య ॥
 అదితేన్వ మగ్ స్థాః ... ప్రాసాపీః ॥ తస్మిన్నగౌ చరుగ్
 శ్రవయిత్వా | అభిఘార్య | ప్రాచీన ముదీచీనం వో ద్యాన్య |
 ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య అగ్నిం ధనాద్యగ్ని ముఖాంతే తత
 స్సృచ్యపస్తీర్య | చరుమథ్యా ద్విరవదాయ అభిఘార్య |
 హవిః ప్రత్యభి ఘారయతి |

సూ॥ సమితగ్ం సంకల్పేథా మితి వాక్య ద్వయం ప్రణవా స్తముక్త్యా
 మంత్రం : సమితగ్ం సంకల్పేథాగ్ం సంప్రియా కోచిష్టా సుమన
 స్యమానా ఇషమూర్జ మభి సంవసానా సంవాం మనాగ్ంసి
 సంవ్రతా | సముచితాన్యా కరమోం || ఇతి మంత్ర ముచ్చార్య
 తతః ॥

సూ॥ అగ్ని పురీష్యతి వాక్య ద్వయేన చరుం జహుయాత్ ॥
 మంత్రం : అగ్ని పురీష్యతిచా భవాత్సంసః | ఇష మూర్జం యజమా
 నాయ ధేహి స్వాహా ॥ అగ్నయే పురీష్యా మేదమ్ ॥ తత
 స్సృచ్యపస్తీర్య | ఉత్తరార్ధాత్సృచ్యిష్టకృతేనదాయ | ద్విరభి
 ఘార్య ॥ వహవిః ప్రత్యభిఘారయతి || అగ్నేః సశ్చా ద్విహా

నిధాయ! తతః పురీష్య స్తమగ్న ఇత్యాద్యనువాకాంతం ప్రతి
మంత్రం ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం వాక్యాభ్యా మష్టాదశాద్యా
హుతీ స్సువేద జహుయాత్ ॥ సువేదాజ్య మాదాయ ॥

మంత్రం : 1. పురీష్యస్త్వమగ్నే రయిమాన్ పుష్టిమాన్ అసి శివాః
కృత్వా దిశ స్పర్వాస్యాం యోని మిషః సదస్వాహ ॥
అగ్నేయే పురీష్యాయేదమ్ ॥

2. భవంతం న స్పృశససా సమోకసా వరేషసా మాయజ్జగం
హిగం శిష్టం మాయజ్జ పతిం జాతవేదసా శివా భవత మద్య
సస్వాహ ॥ అగ్నిభ్యాం జాతవేదోభ్యా మిదమ్ ॥

3. మారేవ పుత్రం పృథివీ పురీష్య మగ్నిగ్ స్యయోనావభారుభా
తాం విశ్వేరేవేర్ ఋతుభి స్సంవిదానః । ప్రజాఽతిరిశ్య
కర్తా విముంచతు స్వాహ ॥ ప్రజాఽతయే విశ్వకర్మణ ఇదమ్ ॥

4. యదస్యపారే రజస శ్శుక్రం జ్యోతి రజాయత । తన్నః పరుష
దతి ద్విషోగ్నే వైశ్వానర స్వాహ ॥ అగ్నేయే వైశ్వానరా
యేదం నమమ ॥

5. నమస్సుతే నిర్ఋతే విశ్వరూపే చుస్మయం! విద్యతా బంధ
మేతం । యమేనశ్యం యమ్యాసం విదాన్ శమం నాకవధిరో
హయే మగ్ స్వాహ ॥ ని ఋత్యై విశ్వరూపా యేదమ్ ॥

6. యశ్చేదేవీ నిర్ఋతి రాబంధ దామగ్రీవా స్తవిచర్త్యం ।
ఇదంతే తద్విష్యా మ్యాయుషో నమభ్యా దధాక్షణః పితృమర్తి
ప్రముక్త స్వాహ ॥ దేవ్యై నిర్ఋత్యా ఇదమ్ ॥

7. యస్యాస్తే అస్యాః క్రూర అనన్ జహోమ్యేషాం బంధానా
మవస్థనాయ । భూమిరితిత్వా జనావిమర్షి ఋతేరిత్యాహం
పరివేద విశ్వత స్వాహ ॥ దేవ్యై నిర్ఋత్యా ఇదమ్ ॥

8. అనున్యంతమ యజమాన మిచ్ఛస్తే నస్యేత్యాంతసూరసాన్
స్వహి । అన్యమస్మ దిచ్ఛసాత ఇత్యా నమోదేవీ నిర్ఋతే
శుభ్యమస్తు స్వాహ ॥ దేవ్యై నిర్ఋత్యా ఇదమ్ ॥

9. దేవీ మహం నిర్ఋతిం పంధమాహః పితేవ పుత్రం దమయేవః

చోభిః । విశ్వస్య యాజాయ మానస్య వేద శిర శ్శిరః ప్రతి
సూరీ విచక్షే స్వాహా ॥ దేవైస్వి నిర్ముత్యా ఇదమ్ ॥

10. వివేశన స్సంగమనోవసూనాం విశ్వారూపాభి చక్షే శచీభిః ।
దేవ ఇవ సవితా సత్యధర్మేంద్రో సతస్థా సమరే పథీనాగ్
స్వాహా ॥ దేవాయ సవిత్ర ఇంద్రాయేదం నమమ ॥

11. సంవరత్రా దధాతన నిరాహవాన్ కణోతన । సింహామహా
అవటముద్రిణం వయం విశ్వాహ దస్త మక్షితగ్ స్వాహా ॥
అవటా యాక్షితా యేదం ॥

12. నిష్కృతాహవ మవటగ్ సంవరత్రగ్ సంషేచవం । ఉద్రి
ణగ్ సంచే అక్షితగ్ స్వాహా ॥ అవటాయాక్షితా యేదం ॥

13. సీరాయుజంతి కవయో యుగా వితస్వతే పృథక్ । ధీరాదేవేషు
సుముయా స్వాహా ॥ సీరేభ్యః కవిభ్య ఇదం నమమ ॥

14. యవక్ సీరా వియుగాతనోత కృతేయోనా వపతేహ బీజమ్

గిరాచ శృషి స్పృశరా అనన్తో నేదీయ ఇస్సన్ద్యా వక్త్రమా
యత్స్వాహా ॥ సీరేభ్యః కవిభ్య ఇదమ్ ॥

15. లాంగలం పవీరవగ్ సంషేవగ్ సంమతిత్సరు । ఉదిత్యూచతి
గామవిం ప్రఫర్వంచ పీవరీం ప్రస్తావదథ వాహనగ్ స్వాహా ॥
లాంగలా యేదమ్ ॥

16. శుసంసః సాలా వితుదతు భూమిగ్ శుసం కీనాశా అభి
యంతు వాహన్ శుసం పర్జన్యో వధునా పయోభిశ్శునాసీ
రాశున మస్మాసు ధన్యగ్ స్వాహా ॥ సారేభ్యః కీనాశేభ్యః
పర్జన్యాయ శునాసీరాభ్యా మిదమ్ ॥

17. కామం కానుమఘే ధుమ్వ మిత్రాయ వసుణాయచ । ఇంద్రా
యాగ్నయే పూష్ట ఓషధీభ్యః ప్రజాభ్య స్వాహా ॥ మిత్రాయ
వసుణ యేంద్రాయాగ్నయే పూష్ట ఓషధీభ్యః ప్రజాభ్య
ఇదమ్ ॥

18. ఘృతేన సీతా చుస్సుగా రమక్తా విశ్వేరేచై రనుచుతాయుచ్చిః

శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

మంత్రం : 1. బ్రహ్మచర్యం ప్రథమం ... మనశ్శాంతిం విహే ॥

2. పితౄణాం శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

—తత్త్వ భాగము—

శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

— సంసర్గద్యయోగి విభాగః —

శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక
 శ్రీమద్ భాగవత ప్రమాణ దీపిక

కుర్యాత్ । బహు పత్నీకేవ్యేన మేవాగ్నినాం సంసర్గం విభాగం చ కుర్యాత్ ॥

— సమాప్తః —

— తాపాసనాగ్ని ద్వయ సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తః —

తాపాసనాగ్ని ద్వయ సంసర్గే తమగ్నిం ద్వా వపి యుగపత్ అయంతేయో నిరితిద్వయో సుమిథా సమారోప్య తమగ్నిం ద్వేధా విగ్రహ్య । మయాయమంతో మయాయమంశ ఇతి ద్వా వపి ప్రత్యేక సుభిమంత్ర్య । న్యస్తిక్ న్యస్తిన్నకౌ స్వాం స్వాం సమిగం ఆజుహ్వనః । ఉద్యుధ్య స్వేతి ద్వాభ్యామా ధాయ చతుష్పత్ర ప్రయోగం కృత్వా । పూర్వహోతా స్వాంతే అగ్నేయే వివిచయే స్వాహేతి హుత్వా । ప్రాయశ్చిత్తాహుతీరుహుయా త్పునఃపరిషించత్ । పశ్చాత్తాతా స్వాంతే అగ్నేయే వివిచయే స్వాహగ్నేయే పథిక్ తేస్వాహేతి హుత్వా ప్రాయశ్చిత్తాహుతీరుహుయాత్పునః పరిషించత్ । తతస్తాపునా సహేవ సమారోపయేత్వామ్ ।

— సమాప్తః —

— తాపాసనాగ్నే ర్వాకికాగ్ని సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తః —

తాపాసనాగ్నే ర్వాకికాగ్ని సంసర్గే చతుష్పత్ర ప్రయోగం కృత్వా । అగ్నేయే వివిచయేస్వాహేతి హుత్వా । పాహి పంచకం ప్రాయశ్చిత్తా హుతీశ్చ జహుయాత్ ॥

— సమాప్తః —

— ద్వితీయ వివాహ కాలః —

ప్రమదామృతి వాసరా దితః పునరుద్వాహ వినిర్వరస్యచ విషమే పరివత్సరే శుభ స్సమవశేతు మృతి ప్రదోభవేత్ ॥ పత్నీ వియోగే ప్రథమేచ వశేహోచే ద్వివశ్చ పునరుద్వహో త్యువః । అయగ్మమానేతు శుభ ప్రదసాన్య ద్వ్యక్ష గార్హస్థితి పరాశరాద్యాః ॥ కింతు ॥ అపుత్రీశీ మృతా భార్యా భర్త స్వస్యా వినిస్మృతః । యుగ్మాదేవేయగ్మమానేనా వివాహా శ్శుభదోమతః ॥

మృతే జనన్యాం జనకేం నాయాం । ద్విః పువశే ప్రజాహోతి శోభనం । కరోతి మోహోత్పదమేతు హోవిం పదంతిగర్భాప్రితి పరాశరాద్యాః ॥ ఇత్యేకే ॥

— అథా - ర్కవివాహ ప్రయోగః —

అథాతోర్క వివాహ విధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । మంగళ ఘోష వాద్య పూర్వకం బ్రాహ్మణై స్సహ గ్రామాదృహిః ప్రాచీ ముదీచీంవా దిశ ముప నిష్కమ్య । తత్ర అర్క నృక్షస్య మూలే వేదితాం నిర్ణాయం । అద్విరభ్యుత్త్య గంధపుష్పాక్షతై స్సంప్రసక్త్య । నూతన వస్త్రమూచ్చాద్య । తమపతి యథా శశి తంతులూన్నిధాయ । ప్రాజ్ఞుఖ ఉపవిశ్య । ఆచమ్య... పూర్వోక్త... శుభశిథా (మమ) తృతీయ మానుషీ వివాహా ఆఖ్యతోప పరిహారం తృతీయ మర్క వివాహఖ్యం కర్మ కరిష్యమాం ద్విదం త్వన తదాదామ్యన్యం స్పృశ్యం శాంత్యుభయధ్యుదయార్థం మహాత్మనై స్సహ స్వస్తి పుణ్యాహా చాదనం కరిష్యే అథా నిర్వహేద పరిమమా వాప్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం - పుణ్యాహ వాదనం చ కుర్యాత్ ॥ మమ అర్క వివాహే కన్యాదాత్రం ఆచారార్థం - త్వా

మహం నృతే వృత్యోస్మి కరిష్యామి ॥ ఇతి ప్రతి వచనం ॥ ఇతి వరణం కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభశిక్షా మమూర్క వివాహే సమస్త మంగళా వాప్యర్థం అర్చనాపూజాం కరిష్యే ॥ అప్రక్షేన రజసా ... వివశ్యన్తు ॥ ఇతి మంటప మధ్యే అర్చన మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ తతః అష్టదిక్పాలకా నావాహ్య ॥ అర్చనాయ నమః ధ్యానా వాహనాది షోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥ అత్ర గుహోదనం నివేదయేత్ ॥

శ్లో॥ త్రిలోక వాసిన సప్తశృంగాయా సహితోరవే శృణోయోద్వాహజం దోషం నివారయ సుఖం కురు ॥ ఇతి ప్రార్థనాం కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ మమ ప్రీతి కరామేయం మయాశృష్టా పురాతనీ అర్కుజా బ్రహ్మణా సృష్టా ద్వాపాన్ధ్యం ప్రతి కక్షతు ॥

నమస్తే మంగళే దేవి నమస్తువితు రాత్మకై త్రాహిమాం కృపయా దేవి పత్నిత్వం మ ఇహగతా ॥

అర్కుత్వం బ్రహ్మణా సృష్టః సర్వప్రాణి హితాయచ పృథ్వీణామధి భూతస్య దేవానాం ప్రీతి వర్ధనీ తృతీయోద్వాహజం పాపం మృత్యుంచాశు నినాశయ ॥ ఇతి ప్రదక్షిణ సమస్కారాన్ సమర్పయామి ॥ ఆచమ్య ... పూర్వోక్త... శుభశిక్షా ॥ మమ తృతీయ మానుషీ వివాహ జన్మదోష పరిహారార్థం ॥ తృతీయ మర్క-వివాహభ్యం కర్మ కరిష్యే ॥

అనుహవముతి మంత్రాన్ పఠిత్వా ॥ పాదా ప్రక్షాళనచమ్య ॥ రత్నై బంధనం బధ్య ॥ యజ్ఞోపవీతం ధారయేత్ ॥ కన్యా

తక్షణం విధా గాతీ పూజించ కుర్యాత్ ॥ బృహత్సముతి అర్చనా శృత్యై కంకణం బధ్య ॥ పాదప్రక్షాళన ముముహూర్షి-పూజనం కృత్వా ॥ మహా సంకల్ప ముచ్చార్జ్య ॥ వచ్చే - పాత్రాయ - పుత్రాయ - గోత్రాయ - శంకరే - వరాయ ॥ కాన్యవ - నత్సార - వైప్రవ ॥ గ్రయార్వేయ ప్రవరాన్యక - కాన్యవస గోత్రోద్భవస్య - ఆదిత్యస్య నష్టిం - సవితుః పాత్రానీ - అర్చనస్య పుత్రీం ॥ కాన్యవస గోత్రా మర్కకన్యాం తుభ్యమహం సంపదదే ॥

అర్చనా కన్యా మిమాం విప్ర యథాశక్తి విభూషితాం గోత్రాయ శక్తికై తుభ్యం దత్తాం విప్ర సమాశ్రయ ॥ తతః కన్యాదాన దక్షిణ తాంబూలాని దద్యాత్ ॥ మంగళా మ్మహామూర్తీ కాన్ పఠిత్వా ॥ బ్రహ్మగంధి పర్యంతం కుర్యాత్ అర్చనా నృత్యస్య చతుర్ముఖ కలశా వాహాన్త్య తేషు విష్ణు పూజాం కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభశిక్షా అస్యాః సమ్యగార్చనస్య సింధ్యర్థం లాజహోమం విధాన్త్యావహోమ మూత్రం కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ మయాకృత మిదం కర్మ స్థావరేషు జరాయుణా అత్యాచార్యా నినోదేహితీర్వంక్షంతు మహా సింధితీచారవాశే తతః సృణివీతాం పేతి జపిత్వా ॥ గో మిధున మాచార్యాయ దర్శయాత్ ॥ పునః పూజాం కుర్యాత్ ॥ అశ్వినవం ప్రాప్య ॥ బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్ ॥ అత్ర తంతుల వస్త్రు ద్వయ మహోత న్నూ మలంకార సహితా మాచార్యాయ దద్యాత్ ॥

శ్లో॥ ఇయ్యుర్హి యజ్ఞోదేహి ప్రజాం దేహి పరూపని దేహి మర్క-శ్రీయం పుష్టిం స్వస్థావేత్వం ప్రిరోధవ ॥ ఇత్యుద్వాసనం కుర్యాత్ ॥ వచ్చేదంత్యతేత్ ॥ పార్వత్యాచమ్య

నోదానాది మహాదానాని శూర్పవాయన దానంబకుర్యాత్ ।
యథాశక్తి బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥ ఇత్యాహ భగవాన్
భోధాయనః ॥

— అత్ర శ్లోకః —

శ్లో॥ తృతీయా మానుషీకన్యా నోద్వాహ్యమైయ తేహిసా
విధవాసా భవేత్తస్మా తృతీయేర్కం సముద్వహేత్ ॥ తథాచ॥
అక్షత్యార్క వివాహస్త తృతీయాం యది చోద్వహేత్
విధవాసాభవేత్కన్యా తస్మాత్కుర్యా ద్వివక్షణః చతుర్థో
ద్వాహ సిద్ధ్యర్థం । అర్కవృక్షం సముద్వహేత్ ॥ ఇతి భోధా
యనః॥ చతుర్థోద్వాహ సిద్ధ్యర్థం తృతీయేర్కం సముద్వహేత్ ।
కదిలీంవార్క వృక్షంవా హ్యంగులీయక మేవవా ఉద్వహే
త్కార యేన్యశ్చాన్వివాహం చతురీయకం । వివాహోక్త
సంతగ్నేచ సముహూర్తే శుభేదివే । చంద్ర తారా బలయుతే
తృతీయేర్కం సముద్వహేత్ ॥

వాక్యం : ఆయంబ ద్వితీయాది వివాహః ప్రజాసంపత్త్య భావే మృతా
యాం వాద్రష్టవ్యః ॥

మంత్రం : జాయమానో వై బ్రాహ్మణా ప్రీభిర్ ముణి వాజాయతే
॥

బ్రహ్మచర్యేణాశ్చి భ్యో యజ్ఞేన దేవేభ్యః । ప్రజాయాశ్చిభ్యః
తస్మాదేకో ద్వైజాయే విందతే ॥ తస్మాదేకో బహ్వైరాయా

విందత ॥ ఇత్యాది శ్లోచితః । ధర్మప్రచార మనః పత్తి పతి
గ్రహణ గమాత్ ॥

— సమాప్తః —

— గృహరంభ ప్రయోగః —

(శంకుస్థాపన స్తంభ ప్రతిష్ఠా)

పత్తిముతరత ఉపవేశ్య । స్వయం దక్షిణతః ఆశీనః ప్రాగా
నాయమ్య ॥ పూర్వోక్త శుభలితా ॥ ఘమ సమస్త మంగళా
వాప్తిద్వారా విహితాముష్మిక ఫల సిద్ధ్యర్థం — గృహనిర్మా
ణాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్తదం గత్వేవత ... స్వస్తి
పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే । అదౌ నిర్విఘ్నోన కరిషమావా
ప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణా

॥ నాంత్యా ... స్వస్తి సంబాధేచ్ఛగ్రయనో అస్తు । శుభగం
శుభమ్ ॥

అచమ్య । పూర్వోక్త ... శుభలితా సమస్త మంగళావాప్తి
ద్వారా విహితాముష్మిక ఫల సిద్ధ్యర్థం, గృహనిర్మాణాఖ్యం
కర్మకరిష్యే ॥ గృహస్య ఊశాన్యదేశే స్థల కున్దిం కృత్యా ।
తత్ర హస్త కరిమిత మాత్రం - చతురశ్ర గర్భం ఊత్వా
తేషు కుంభాదకం నీయ । తత్ర వాస్తు పురుషాది సన్గ్రహ
పూజాం కృత్యా । తత స్థుముహూర్తే గర్తే - తిలమాహుది
చతుర్ణ కాషధి ర్ద్వాదశవా । నవరత్నానివ నిక్షిప్య ॥

నూ! ప్రసవంత ఇతి మంత్రేణ - శంకుస్థాపనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : ప్రసవంతేరాబా ... రాష్ట్రం భార్యయతాం ప్రసమ్ ॥

శంకుస్థాపన ముహూర్త స్థుముహూర్తో అస్తు ... ఫలసిద్ధిరస్తు ।

తతః అగ్నిర్వచనం ప్రాప్య । బ్రాహ్మణాన్ భోషయేత్ ॥

గృహారంభ సరియైన నోకా

లో! పైత్ర వైశాఖ శ్రావణాం ౧ శత్రువు మోగు పాల్వణ
గృహారంభ శుభకరః సర్వశాస్త్రేషు శుభకరమ్ ॥
శాత్రుత్వం శ్రావణ మాస ప్రాశాదకర శుభకరవత్
గృహారంభకరం శుభకరమేషాన్ మాసాన్ శుభకరమ్ ॥
- ఇత్యేకే ॥

మూలన గృహప్రవేశ ప్రమాణ

నూ॥ మంగళ మౌన వాద్య పూర్వకం - ధ్వజమంగళ ప్రవాళి
పుణ్యంగనాభి శృంగేః పాద కుంభాభిర్దేవ శాస్త్ర సంపదై
ప్రాచ్యైశ్చైశ్చ సహ శుభదిన గృహం సంవిశేత్ ॥

ఆచమ్య - పూర్వోక్త - శుభలికా (మను) సమస్త మంగళా
వాస్తిత్వా దహికాముష్టిక ఫలసిద్ధ్యం సూతన గృహ
ప్రవేశశాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ ప్రదం గత్వేన ... స్వస్తి
పుణ్యహ పాచనం కరిష్యే ఉచా నర్హిష్యేన ... శ్రీ మహా
గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణానాంత్యా గణాధిగం

హవామహే ... స్వస్తి సంబాధేవ్యగయనా అమృత శుభకం
శుభమ్ ॥ ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభలికా మను
సమస్త మంగళా వాస్తిత్వా దహికాముష్టిక ఫలసిద్ధ్యం
సూతన గృహప్రవేశశాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥

మూ॥ ఓం హవామహే శానం గచ్ఛతి ॥ ఓం హవామహే పాలాశం ॥ శమీ
మూలం శేషమూర్తివ్య! ఉద్రియ మూలం ఇతి అగ్ని ముద్ధర్త

మంత్రం : ఉద్రియమాణ ఉద్ధర పాప్యనోమాయద విద్వాన్ యచ్చ
విద్వాగ్ శ్చకార! అహ్మయదేనః కృతమస్మిపావగం రాత్రా
యదేనః కృతమస్మి పావగం ॥ సర్వస్యానో ద్ధైర్యో ముచ
తస్మాత్ ॥

నూ॥ ఇంద్రస్య గృహేతి యజమానాగారం ప్రపాద్య ॥

మంత్రం : ఇంద్రస్య గృహం వసుమంతో వరాధినస్తానమాగ్ం సుమ
నః ప్రవద్యే ॥

నూ॥ ఉత్తర పూర్వదే శేకారస్య - అమృతామృతి మితి ఔపాస
నాగ్నిం వతిస్తావ్య ॥

మంత్రం : అమృతామృతి మమృతాయాం జహోమ్యగ్నిం పృథివా
మమృతస్య జ్యేష్ఠతయానంతం కామమహం జయాని ప్రజాపతి
ర్యం ప్రథమో జగాయాగ్ని మగ్నా స్వాహా ॥

నూ॥ తస్మాదగ్ని రక్షిణ ముదధానాయతనం భనతి తస్మిన్ విషూచీ
నాగ్రాన్ దర్శాన్ ధగ్గన్ స్తీన్ ॥ తేషు అన్నపతేతి హియ
వాంశ్చ సంయుతానున్వసన్ ॥

మంత్రం : అన్నపతేస్తస్యనోదేహ్య నమోనన్య శుష్కిణః ॥ ప్రప్ర
దాతారం తారిష ఊర్జన్ ధేహి ద్విపదే చతుష్పదే ॥

నూ॥ తేషు అరిష్టా అస్మాకమితి యజమా చతుర ఉదకుంభానాన
యతి ॥

మంత్రం : అరిష్టా అస్మాకం వీరాస్సంత మాపరాచే మేధనమ్ ॥

నూ॥ ప్రతి కుంభం మంత్రతావృత్తిః ॥ బ్రాహ్మణభోజన పరిసమాప్తేః
ప్రాగ్గీర్ణం చేత్తం భూమిరూఢిమి మిత్యను మంత్ర్య ॥

మంత్రం : భూమిరూఢిమి మాస్మాతా మాతర మభ్యగాత్ ॥

భూయాన్యై పుత్రైః పశుభిర్యోనో ద్వేష్టైః పభిద్యతామ్ ॥

నూ॥ ప్రాగ్గీర్ణే సూతన వన్త్రేణ మంటప మాసాద్య ॥ తదుపరి
పంచ వ్రష్ట పరిమిత శంకులన్నిత్యేచ్య ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ సూతన గృహప్రవేశ
శాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్తదం గత్వేన తదాదా వాస్తు
పురుషాది నవగ్రహ మంటపారాధనం కరిష్యే ॥ ఫలప్రప్నో
త్త త పిరణ్ణాని గృహీత్వా ॥

మంత్రం : ఓం గణానాంత్యా... నీడసాదనమ్ మంటప మధ్యే అదా

శ్రీ మహా గణాధిపతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥ స్థాపనానంతర మిదమర్ఘ్య మిదం పాద్య మిదమాచ
మనీయం ॥

2. వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహి ... చతుష్పదే ॥ ఇతి మంటపస్య

శాన దిక్పాశే వాస్తు పురుష మావాహయామి స్థాపయామి
వాహయామి - స్థాపనానంతర మిద ... నీయం ॥ తతః నవ

గ్రహాన్త దిక్పాలకావాహనం గృత్వా ప్రాణప్రతిహాధ్యానాది
సాధకభోజనం పూజాం కుర్యాత్ ॥

అగరాచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ నమ సమస్త
మంత్రా వాస్తోష్పతే వహింకాముష్మిక ఫల సిద్ధిర్థం (మమ)
సూతన గృహప్రవేశాం గత్వేన దేవతాహ్వానాఖ్యం కర్మ
కరిష్యే ॥ అత్ర దేవతాహ్వానం కుర్యాత్ అచమ్య ...
పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మమ సమస్త మంగ ... ఫలసి
ద్ధిర్థం గర్వాస్మి తాత్పర్యం - వాస్తుకామం కరిష్యే ॥

నూ॥ ద్వాపననాగ్నేః (తాకికాగ్నేర్వా) ఉపసమాధానాద్యాజ్య
భాగాంతే ముఖాపర్యంతం కృత్వా ॥ సువేణ చతుర్గ్రహీత
మాజ్యం గృహీత్వా ఏకం - ద్వే - త్రీ - చత్వారి - పంచతి
పంచావధీనాం ॥

మంగ్రం : 1. వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీ ... శంభతుష్పదే స్వాహా ॥
వాస్తోష్పతయ ఇదం నమమ ॥

2. వాస్తోష్పతే శగ్మయా ... స్వప్తిభిస్సదాన స్వాహా ॥ వాస్తో
ష్పతయ ఇదమ్ ॥

3. వాస్తోష్పతే ప్రతగ్నోన ఏధి గోభిరత్వేభిరిందో ॥ అజరానస్తే
సభ్యస్యాను వితేన పుత్రాన్ ప్రతిహో జవన్యస్వాహా ॥ వాస్తో
ష్పతయ ఇదం నమమ ॥

4. అమీనావహ వాస్తవ్యతే ... ఏధి స్వాహా ॥ వాస్తవ్యతయ
ఇదమ్ ॥ ఇధ్యసన్నహనాది బ్రహ్మవిషదనాంతంకుర్యాత్ ॥ అత్ర
బర్హిస్సమంజసం వినా పరిధి ప్రహరణం కుర్యాత్ ॥

నూ॥ శివగ్ం శివమిత్యాది శాంతి మంత్రై రుద కుంభేన త్రిః
ప్రదక్షిణ మంతరతో గారం వివేకసంవా పరిషిచ్య ॥

1. శివగ్ం శివమ్ ॥

2. స్వప్తయనం తార్క్ష్యి మరిష్టనేమిః ... శివగ్ం శివమ్ ॥

3. శన్నోవాతః పవతాం మాతరిశ్వా ... జనయ భాచసః ।

వాస్తు పరిషేచనం కృత్వా దంపత్యోః వస్త్రాదికం దత్వా
శ్వశ్వాది సర్వేభాంధవా ... ఇతి గృహస్థ తతో బ్రాహ్మణా
సూవాసీనాం ఉభయ వంశ వృద్ధా నామాశీర్వాచనం ప్రాప్య ॥
బంధుభిర్వాప్యశ్చైవ సహభుంజయాతామ్ అపూపై స్సక్తుభి
రోదనేనేతి ఇతిశమ్ ॥

— అత్రశ్లోకాః —

శ్లో॥ కృత్వావాస్తు మహాత్మనాంచ విధితః పూజాం సహోమాం
సూరానభ్యర్చ్య స్వపితృగృహాన్ గణపతిం దత్వా బలింభోజనం
తద్దేహం సుకపాట గోపవయతుం భిత్వన్నితం సంవిశేద్వా
దిత్రే ధ్వజమంగళై క్కుభదినే పుణ్యాం గనాభిర్ద్విజైః ॥ అకవా
టమనాచ్ఛన్నమ దత్త బలిభోజనం । గృహం న ప్రవిశేదేయు
ర్విపదా మాకరం హితత్ ॥

శ్లో॥ వాస్తు శాంతి రివై వోక్తా ప్రవేశస్తు నిశ్చిగ్ధిత
గృహప్రవేశ ప్రారంభ దినమాసాదికై క్కుభాః ॥

శ్లో॥ ప్రవేశో మధ్యమోక్షయః సామ్యతార్థిక మాసయోః
మాఖిఫాల్గుణ పౌర్ణమి త్యేషమాసేష శ్లోధనమ్ ॥

కర్మస్మార్తం వివాహశ్చేహవిష్యంత ముఖాశుచిః వివాహ
దిషు సప్తస్య పరిగణనాన్నశమ్యాః ॥ కింతు పరిధయః ॥

పుత్ర స్మికార ప్రయోగః

ప్రతిగ్రహీతా పత్న్యసహ - శుభేహని కుంభ స్నానం
కృత్వా । నూతన వస్త్రాణి - సువర్ణ మంగుళీయకం । కుండలే
చాదాయ వేదపారశరా చార్యేణ సహ దాత్య సమత్వం
గత్వా । పుత్రంమే దేహీతి యాచయేత్ ॥ దాతా తుభ్యం
దాస్యామితి బ్రూయాత్ తతః బంధూనాం రాజ్ఞాంచనివేద్య
దాతా సంకల్ప్య ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య
నామభేదస్య సకుటుంబస్య (మమ) ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధి
ద్వారా పితౄణాం శాశ్వత స్వర్గ లోకావాప్యర్థం పుత్రదానా
భ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదంగత్యేన ... స్వస్తి పుణ్యాహ
వాచనం కరిష్యే ॥ అదా నిర్విఘ్నైవ ... శ్రీ మహాగణాధి

పతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ంహవా

మహే ... స్వస్తి సంభాదేష్యభయనో అస్తు శుభగ్ంశుభమ్

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య
నామభేదస్య సకుటుంబస్య (మమ) ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధి
ద్వారా పితౄణాం శాశ్వత స్వర్గ లోకా వాప్యర్థం పుత్రదానా
దాన సమయే దంపతీ పూజాం కరిష్యే ॥ శ్రీ లక్ష్మీనారా
యణ స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఉభాభ్యా మిదంవాచంద్యం

నకలారాధనైశ్చోభన మస్తు అత్ర॥
సూత్రన సహృదికం । అన్యోవ్యం ధర్మాత్ ॥ తాతారం సువ
ర్గేన తోషయత్వా । కుమారం వస్తుకుండలాభ్యా మంగుళీయ
కేనచాలంకృత్వ । ప్రాజ్ఞుభాః ప్రయచ్చంతి । ప్రత్యజ్ఞుభాః
ప్రతి గృహంతి ॥

— ప్రతిగృహీత్య సంకల్పః —

అభ్యుక్త... పూర్వోక్త... శుభతిథౌ శ్రీ నతః శోతస్య
నాక తేయస్య సకుటుంబస్య (సుమ) ఇహికాముష్మికఫలసిద్ధ్యర్థం
చైత్యక ఋణా పాకరణ పున్నామ నరకక్షాణ సిద్ధిద్యారా
అపుత్రస్య మే పుత్రత్వ సిద్ధ్యర్థం పుత్రస్వీకరణం కరిష్యే ॥

శో॥ తవచీక సముష్కన్నం సర్వాలంకార సంయుతమ్
విహితాముష్మికార్థాయ పుత్రం దేహి వరం ముమ ॥
ఇతి యాచయేత్ ॥ తుభ్యం దాస్యామి ఇతి దాతా బ్రూయాత్
దాతా సంకల్ప్య ॥

పూర్వోక్త... శుభతిథౌ మమ విహితాముష్మిక ఫలసిద్ధి
ద్యారా విత్సాణాం శాశ్వత స్మరలోకా వాప్యర్థం మత్పుత్ర
దాన సమయే మహాసంకల్ప పఠనం కరిష్యే ॥
అథానంత వీర్యస్య... సంభావిత సకల పాప నివృత్తి ద్వారా
శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం పాలంకృత పుత్రదానం సహిరణ్యో
దక ధారాపూర్వక మహం కరిష్యే ॥ కుశ కుసుమ సహిర
ణ్యోదకాక్షతాన్ మాన్ నిధాయ । పుత్రం గృహీత్యా ॥

శో॥ మమచీక సముత్పన్న పుర్వాలంకార సంయుతః
విహితాముష్మికార్థాయ తుభ్యం దత్తో ముమూసుతః ॥

మురుదంశ కులేకాతః పాలితః పంచవత్సరాన
తుభ్యం వీక్ష మయాదత్తః పుత్రపాత్ర ప్రవరకః ॥

ఇంద్రాగ్ని యకున్దైర్వృత్తి పరుణానిలయక్షపాః ఊతాశోబహ్య
దిష్టాచ సాక్షిణో భాస్కరాడయః విశ్వంభతా సర్వభూతా
సాక్షిణ్య స్ఫుర్వదేవతాః । ఇమం పుత్రం ప్రహాన్యామి ।
విగ్నాణాం తారణాయ వై ॥ తవచైత్యక ఋణా పాకరణ
పున్నామ నరకక్షాణ సిద్ధిద్యారా అపుత్రస్య తే పుత్రస్య సిద్ధ్య
ర్థం మత్పుత్రం కుమారం శ్రీ మహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమాన
సుభ్యమహం సంకదే నమమ ॥ కర్ణాయత్వా గృహీష్యామి ॥
సంతత్యైత్వా గృహీష్యామి ॥ ఇతి ప్రతిపచనం ॥ దేవస్యత్వా...

ప్రతిగృహీష్యామి । రాజాత్వా నరుణో నమతు దేవి దక్షిణే ప్రహ
రితయే పుత్రమ్ । తేనా మృతస్య మశ్యామి ॥ ఉత్తానస్యోగ్గ
రసః ప్రతి గృహీష్యామి ॥ ఏతత్పుత్ర దాన సామ్యద్యర్థం, స దక్షి
ణా తాంబూలం తుభ్యమహం సంకదదే నమమ ॥

శో॥ సాక్షిణాన్నామ రుద్రాద్యా భాస్కరశ్చ స చందమాః ।
ఇమం కుమారం దదాం సరలోక సుఖేచ్ఛమా ॥ ఇతి హితా
నదేత్ ॥ తతః స్పృహశీర్వచనం ప్రాప్య బ్రాహ్మణాన్
తోషయేత్ ॥

— అథ దత్తహోమ ప్రయోగః —

మంగళభూర్వ ఘోషాభ్యాం కుమార సహితః ప్రతిగృహీతా
భ్యాగ్నిహం ప్రవిశ్య ॥

అచ్యుత పూర్వోక్త ... శుభశిఖా శ్రీమతః గోత్రస్య నామ
ధేయస్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా
శ్రీ పరమేశ్వర వ్రీత్యర్థం పైతృకబుణా పాకరణ పున్నామ
వరకత్రాణ సిద్ధిద్వారా అపుత్రస్య మేన్వీకృతేన పుత్రేణ -
పుత్రత్య సిద్ధ్యర్థం దత్తహోమాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్తదం
గత్యైవ తదాదా ... స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే । ఆదా
నిర్విఘ్నేన పరిసమా వాప్యర్థం శ్రీ మహాగణాధి పూజాం
కరిష్యే ॥ ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ం హవామహే ...

స్వస్తి సంబాధేష్వభయనో అస్తుశుభగ్ం శుభమ్ ॥

అచ్యుత ... పూర్వోక్త ... శుభశిఖా ... (మమ) ఐహి
కాముస్మిక ... సిద్ధ్యర్థం ॥ దత్తహోమాఖ్యం కర్మ కరిష్యే ॥
నూ॥ మాతే కుమార మితి కుమారం మాతురంక ఆధాయ ॥

మంత్రం : మాతేకుమారగ్ం ... స్వగృహే ॥

నూ॥ అయం కుమార ఇతి కుమారం మాతురక్షిణగ్స్తనం ప్రధాప
యతి ॥

మంత్రం : అయం కుమారో జరాంధయతు దీర్ఘమాయు ... యశో
॥
బలమ్ ॥

నూ॥ తతః ప్రాగ్నేశ మంటపమాసాద్య ॥ అచమ్య ... పూర్వోక్త
శుభశిఖా శ్రీ పరమేశ్వర వ్రీత్యర్థం - దత్తహోమాంక అది
త్యాది నవగ్రహాష్ట దిక్పాలకా హవానం కరిష్యే ॥ యావ
త్పక్షి ధాన్యాది ఋషిదళోపచార పూజాం సమర్పయామి

సమాప్త్య - పునరాచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభశ్రీ తిథా
పరమేశ్వర వ్రీత్యర్థం - దత్త హోమాంక తాకికాగ్ని ప్రతి
ష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ పరిస్తరణాంతం కృత్యా । తస్మిన్నగ్ని
చరుగ్ శ్రవణంత్యా । అభిఘార్య । ప్రాచీన ముదిచీనహ
ద్వాన్య । ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య । అగ్నిం ధనాద్యాజ్యభాగాంతే
తత స్సుచ్యుపస్త్య । చరుమధ్యా ద్విర వదాయ (చరు
మధ్యా దంగుపర్వమాత్రం హవిర్వర్షమానామికాంగుమైస్తి
రశ్మీన మవదాయ । పూర్వార్ధా ద్వితీయ మనూచీనం । పశ్చార్ధా
ద్వితీయ మనూచీనం పంచావత్తిసః) అభిఘార్య । ఓం అగ్నయే

॥
స్వాహా అగ్నయ ఇదం నమమ ॥ ఇతి ముఖాహుతిం హుత్వా ॥
నూ॥ అన్వారభే కుమాకే యస్త్వాహుదా, యస్మైత్వగ్ం సుకృతేతి
ద్వాభ్యాం చరుహోమం కుర్యాత్ ॥ తత స్సుచ్యుపస్త్య ।
చరుమధ్యాత్వార్వనద్విర వదాయ ॥ అభిఘార్య ॥

మంత్రం : 1. యస్త్వాహుదా ... శ్వాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయేజాత
వేదస ఇదం నమమ ॥ తత స్సుచ్యుపస్త్య । చరుమధ్యా
హుర్వ నద్విరవదాయ । అభిఘార్య । హవిః ప్రత్యభిఘార
యతి ॥

2. యస్మైత్వగ్ం సుకృతే ... స్వస్తి స్వాహా ॥ అగ్నయే జాత
వేదస ఇదం నమమ ॥

నూ॥ తతస్సుచ్యవేద చరుస్త్వగ్నిత మాజ్యం గృహీత్వాన్వారభే
కుమాకే ప్రాశరగ్నిమితి సప్తాభ్యా హున్విసువాయాత్ ॥ ఏకం
ద్వే - త్రీణి చత్వారి (పంచేతి పంచావత్తీనాం)

మంత్రం : 1. ప్రాతరగ్నిం ప్రాతరగ్నిద్రగ్ం హవామహే । ప్రాత
ర్మితా వరుణా ప్రాతరగ్నివా । ప్రాతరగ్నిగం పూషణం బ్రహ్మ
ణస్వతీం ప్రాతస్సోమ ముతరుద్రగ్ం హువేమ స్వాహా ॥
అగ్నింద్ర మిత్రా వరుణాశ్వి భగపూష బ్రహ్మణస్వతి సోమ
రుద్రేభ్య ఇదం నమమ ॥

2. ప్రాతర్జితం భగముద్రగ్ం హువేమ వయం పుత్ర ముదితేయో
విధరా । అద్రభ్యిద్యం మవ్యమాసస్మ రశి వైదాహ చిద్యంభగం
భక్షిత్యాహ స్వాహా ॥ భగాయేదం నమమ ॥

3. భగప్రణేత ర్భగనత్యేరాహో భగేమాంధియ ముదవదదన్మః ।
భగప్రణోజ వయనోభి రత్వై ర్భగ ప్రవృభి ర్మృవంతస్సామ
స్వాహా ॥ భగాయేదం నమమ ॥

4. ఉతేదానీం భగవంతస్సామోత ప్రవిత్వ ఉతమధ్యై అహ్నీం ।
ఉతోదితా మసువన్ త్వార్యస్య నయం దేవానాగ్ం సుమతౌ
స్వామ స్వాహా భగాయేదం నమమ ॥

5. భగవత భగవాగ్ం అస్తుదేవా నేన వయం భగవంత స్వామ ।
తంత్యా భగవర్గ ఇజ్జోహవీమి సనోభగ పురదతా భవేహ
స్వాహా ॥ భగాయేదం నమమ ॥

6. సమధ్వరా యోషహో ననుత దధిక్రావేన శుచయే పదాయ
అర్వాచీనం వసువిదం భగనో రథమివాశ్వాజన ఆవహంత
స్వాహా ॥ భగేభ్యో వాజిభ్య ఇదం నమమ ॥

7. అశ్వావతీ ర్గోమతీర్న ఉషాసో వీరవతీ స్సదముచ్చంతు భద్రాః
మృతం దుహానా విశ్వతః ప్రవీనా యాయం పాత స్వస్తిభి
స్పదాస స్వాహా ॥ వాజిభ్య ఇదం నమమ ॥

నూ॥ ఇధ్యసన్నహనాన్యధి స్మగ్ స్పర్శాగ్ని ప్రహరతి రుద్రాయ
నంతి చరామేదం నమమ ॥ అవఉపస్పృశ్య । అస్యదత్తహోమ
కర్మాణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయూదిహోమం
కరిష్యే ॥ చిత్రం చ స్వాహా చిత్రాయేదం నమమ ... జయూది
బ్రహ్మవిసర్జనాంధం కృత్వా ॥ అత్రేతేవకార్యం వినా పరిధి
ప్రహరణం నిర్వాత్యే ॥

మూ॥ అమితేనాగ్నిం అంగాదంగాదిత ద్వాభ్యం కుమార మభి
మంత్ర్య ॥

మంత్రం : అంగాదంగాత్సం భవసి హృదయా ... కా ర్తిక ॥

సూ॥ తాభ్యామేవ మూర్త్య న్యవభూణామ్ ॥

మంత్రం : అంగా దంగా ... కా ర్తిక ॥ తతః నామకరణం-ఆభ్యు

దయికం - కర్మణః పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్ ॥ తతః
అశీర్వాచనం ప్రాప్య । బ్రాహ్మణాన్ తోషయిత్వా ॥ బంధుభి
స్సహ భుంజీత - ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ॥

— దత్తహోమ స్సమాప్తః —

— దత్తహోమ కారికాపఠః —

ప॥ పున్నామ్నో వరకా త్త్రాయతీతి పుత్రః ॥
పునాతి స్వ వంశానీతి పుత్రః - యద్వా పిత్రాదీన్ చాతీతి
పుత్రః - తదుక్తం

శ్లో॥ పున్నామ్నో వరకా ద్యమ్నా త్పితరం త్రాయతే సుతః ॥
తస్మాత్పుత్ర ఇతి ప్రోక్షః స్వయమేవ స్వయం భువా ॥ ఇతి ॥
అత్ర పుత్రశబ్దో దాహిత్రాంతవాచి ॥ తద్వ్యాధా ॥

శ్లో॥ పుత్రః పుత్రః ప్రపిత్రశ్చ పుత్రికా పుత్ర ఏవచ । ఏషామ
భావే పూర్వస్యా త్రాయతే ఉత్తరోత్తరః ॥ ఏషామభావే
పుత్రీ కరణం కర్తవ్యం ॥ కింతు ॥

శ్లో॥ పుత్రస్త్రికార మాత్రేణ పితరం త్రాయతే సుతః । ద తః
పుత్ర త్వమాస్మాతి । గృహీతో ముచ్యతే ఋణాత్ ॥
॥ తత్కథంచేత్ ॥

౧॥ బ్రాతృపుత్రస్య పుత్రీకరణ త్వ సంభవే, లవ్యమాం పుత్రీకరణం
నిషిధ్యతే ॥ కింతు ॥

౨॥ బ్రాతృణా మేక జాతానాం ఏకశ్చేత్ పుత్రవా భవేత్
సర్వేతే తేన పుత్రేణ పుత్రికో మనురబవేత్ ॥ ఇతిన్యాయ్యస
॥ తదభావే ॥

౩॥ బ్రాహ్మణానాం సపిండేషు । కర్తవ్యః పుత్ర సంగ్రహః
తదభావేన పిండోవా అన్యత్రతు న కారయేత్ ॥

౪॥ సపిండేష్యితి సామాన్య శ్రవణాత్, సమానాన సమాన గోత్రే
ష్యిత్వర్థః ॥ తథాచ ॥

౫॥ న పిండాభావేన పిండ స్తదభావే భిన్నగోత్రోపగ్రహ్యః
॥ ఇత్యాహ శాకల్యః ॥

౬॥ సపిండా పత్యం చేన సగోత్రజ మభాషివా । అపుత్రకోద్భవో
యస్మాత్ పుత్రత్వే పరికల్పయేత్ ॥ సమాన గోత్రజాభావే
చాలయే దన్యగోత్రజం । దాహిత్రం భాగినేయంచ । మాతృ
వ్యసు సుతం వినా ॥ ఇతి ॥

౭॥ సత్వేకం పుత్రం దద్యాన్న పతిగృహీయాత్ ॥

౮॥ సత్వేకం పుత్రం దద్యాన్న పతిగృహీయాత్ ॥

౯॥ సత్వేకం దద్యాన్న పతిగృహీయాత్ ॥ తథాచ ॥

౧౦॥ దాహిత్రస్యంత్వ సపిండ మగ్రజ మభోశ్చస్త్వం పురాసంస్కృతం
పుత్రేకం పరిశ్రావనంచ భగినీ సూనుం నియుక్తం పురా
యోగ్యమృతి - దదాతి శాస్త్ర విముఖోఽన్యథా ధివో దౌరానరః
తే సర్వ నిరయం విశంతి సమాసా తస్మాదిమాన్ వర్షయేత్ ॥ ఇతి

శ్లో॥ అష్టవ్యుబ్ధ మపుత్రో యది తదా తజ్జన్మ పృతాదిభిశ్చైదల్పా
యరితి స్మజన్మ ఖచరైర్యతే తదిచ్ఛాబ్ధికే । అయుష్మంత
మవీచా క్తిరి తనయ ప్రజ్ఞాది నృధ్యన్వితం । జ్ఞాత్వాపర్వ
విధైస్సుతం శుభదినే ప్రార్థించ సామ్యాయనే ॥

శ్లో॥ నాడీకూట ముఖార్పణాది సహితం । తం స్వీయ గోత్రోద్భవం
స్వీకర్యాద నిలా దిక్ష్య విధిమిత్రార్యాంచ భేష్వాదిశే ॥
దైత్యాది త్రయ భోత్తరాసుచ ఖలైర్గన్తే సుతే పరితే ।
తారా చంద్ర బలాన్వితే । శుభఖగై ర్యుక్తేషీతే చోదయేత్
॥ ఇతి ॥

— ఆథ అక్షరాభ్యాస విధిః —

మాండీ బంధనతః పూర్వం కుమారస్య జన్మదినసాత్పంచమే
సప్తమే వాబ్దే - ఉదగయనే - పూర్వ పక్షే - శుభదినే
అక్షరాభ్యాసం కర్యాత్ ॥ ఆచమ్య ... ఏనంగుణ ... శుభ
తిథౌ శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం (మమ) కుమారస్య నామ
ధేయస్య గురుదేవతానుగ్రహేణ శ్రద్ధా మేథా జనన సిద్ధి
ద్వారా సకలశాస్త్ర పూర్ణ నిద్యానై పుణ్యఫలసిద్ధ్యర్థం అక్షరా
భ్యాసాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణస్తదంగత్వేన ... స్వస్తి
పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ ఆచా నిర్విఘ్నై పరిసమా
వాప్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణా
॥
నాంత్యా గణపతిగ్ం మావామహే ... స్వస్తి సంభ్రాధేష్వభ
యన్మో అస్తు ... శుభగ్ం శుభగ్ం ॥ ప్రాశ్నశే మంటపమా
పాద్య ॥ ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీ పరమ

శ్వర ప్రీత్యర్థం (మమ) కుమారస్య నామధేయస్యగురుదేవతా
నుగ్రహేణ శ్రద్ధా మేథా జననసిద్ధిద్వారా సకలశాస్త్ర పూర్ణ
విద్యానై పుణ్యఫలసిద్ధ్యర్థం అక్షరాభ్యాసాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥
అక్షరాభ్యాసాం గ్రత్యేన అంగదేవతా సహిత శ్రీ మహా
సరస్వతీ పూజాం కరిష్యే ॥ ఫల పుష్పాక్షత హిరణ్యాని
గృహీత్వా ॥

మంత్రం : 1. ప్రహోదేవీ సరస్వతీ ... ధీనామవిశ్రవతు ॥ ఇతి
మంటపమధ్యే సరస్వతీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥ స్థాపనానంతర మిదమర్ఘ్య మిదం పాద్య మిదమాచ
మనీయం ॥

2. ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ... చాగ్ం సుకే ॥ ఇతి మంటపోపరి
దక్షిణదిగ్భాగే శ్రీ మహావిష్ణు మావాహయామి స్థాపయామి
పూజయామి ॥ స్థాపనానంతర ... మాచమనీయం ॥

3. సక్రమినతిత ఉవా ... నిహితాగ్నివాచి ॥ ఇతి విష్ణోర్భామభాగే
శ్రీ మహాలక్ష్మీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
స్థాపనా ... మాచమనీయం ॥

4. శారీ మిమాయ ... పరమే వ్యోమన్ ॥ ఇతి మంటపోపరి
ఉత్తర దిగ్భాగే శారీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి ॥ స్థాపనానంతర ... మాచమనీయం ॥ తతః ప్రాణ
ప్రతిష్ఠాది జోడభోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥

ఆచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ... శ్రీ పరమేశ్వర

ప్రీత్యర్థం (మమ) కుమారస్య నామధేయస్యాత్మరాభ్యాసాం
గత్యేన సరస్వత్యాది సకల దేవతా ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం తత్త
స్మిత్ర హవనం కరిష్యే ॥ తత్త తాకిత్యాగ్నిం ప్రతిపాద్య
అలంకర్య ॥ పరిస్థిర్య ॥ చతుష్పత్ర ప్రయోగాద్యాజ్య
సంస్కారాంతేగ్నింపరిషిచ్య ॥ అదితేనుమన్యస్వ ॥ దేవసవితః

ప్రసువ ॥ సృవేణ చతుర్గ్రహీత మాజ్యం గృహీత్వా ॥ అన్యా
రథాయాం ఏకం - ద్వే - త్రీణి - చత్వారి - పంచేతి పంచా
వశీనాం ॥

మంత్రం : ప్రణోదేవి సంస్వతీ ... కీనామవిశ్వవతు ॥ సరస్వత్యై
స్వాహా సరస్వత్యా ఇదమ్ ॥

2. ఇదం విమర్శ్యచక్రమ్ ... చాగ్ం సురేస్వాహా ॥ విక్షనఇదమ్ ॥

3. సక్తుమివతిత ఉనా ... నిహితాధివాచి స్వాహా ॥ లత్యై
ఇదం నమమ ॥

4. శారీమమాయ ... పరమే హ్యోమన్ త్వాహా ॥ శార్యా
ఇదమ్ ॥ పునః పరిషిచ్య ॥ అదితేన్మనుగ్ధాః ... దేవసవితః
ప్రసావీః ॥

నూ॥ స్వస్తి శ్రద్ధాం మేథాం మిత్యగ్ని ప్రార్థనా నమస్కారం
కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : స్వస్తి శ్రద్ధాం పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥

చతుస్సగర పర్యంతం ... అహంభోభివాదయే ॥

గురుంవస్తాదిభి రలంకృత్య తత్త శ్రీగురుః ప్రాజ్ఞభోభూత్వా
తండుల పూర్ణచాత్రే - ఫలకేవా - సువర్ణేన - లేఖన్యావా
ఓ - న - మః - శివా యః సిద్ధం న మ ఇతి విలిఖ్య ॥
"శివాయ నమః" ఇతి నమోంత నామ మంత్రేణాత్మరాణిచ
సంపూజ్య ॥ స్థాభి ముఖాయ శిష్యాయ - ఓ న మః శివా
దేవేతి వ్యస్తాత్మరం మంత్ర ముపదిష్య ॥ లేఖయేత్ ॥ పునః
పునః ప్రీత్యర్థంచయేత్ ॥ అస్య కుమారస్య అక్షరాభ్యాస
ముహూర్త స్సుముహూర్తో అస్తు - సుముహూర్తకాలే ...
ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ పునః పూజా మంటపోద్వాసనంచ కుర్యాత్ ॥
తతః ఆశీర్వచనం ప్రాప్య - బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్ ॥ -
సువాసినీ మంగళహారతిం ఆచార్యాదీనాం నమస్కారం కార
యిత్యా పాఠశాలాం నయేత్ ॥

— అక్షరాభ్యాస కారికావళి: —

శ్లో॥ అక్షరస్వీకృతిం కుర్యాత్ ॥ ప్రాప్తే పంచమహాయనే ఉత్తరా
యోగో మూర్త్య ॥ కుంగమాసం వివర్జయేత్ ॥ ద్వితీయజన్మతః
పూన్య మక్షరాభ్యాసమాచరేత్ ॥ మాంశ బంధనతః పశ్చా
ద్దేవారంభో విధీయతే ॥ అశ్ర ద్వితీయ జన్మశబ్ద ఉపనయన
వరః ॥ కించ ॥ "పంచమే నష్టమే వాప్తే పూర్వంస్యాన్యౌజి
బంధనాత్ ॥ తృత్యచైవాత్మరాభ్యాసః ॥ కర్తవ్యస్తూషారాయణే ॥
సపూజయే ద్దణాధికం ॥ తథాచైవ సరస్వతీం ॥ హరిం లక్ష్మీంచ
దేవీంచ తత్తస్మంతేణ పూజయేత్ ॥ ఏతేషా మేవదేవానాం

నామ్నాశు జహుయాద్ధృతం । ఏకైకాంచా హుతింహుత్వా
హోమశ్చేషం సమావయేత్ । గురుం సంపూజయేత్పశ్చ
ద్యస్తాం లంకార భూషణైః । ప్రాబ్ధిభో గురురాసీనజన్మిమాధి
ముఖశ్శిషుః । తంతులైః పూరితే పాత్రే । సువర్ణేన తతోలిఖేత్
ఓం శ్రీవామేత్యాదౌ సిద్ధం నను ఇతి క్రమాత్ । అక్షరా
ణిచ సంపూజ్య । స్వయ ముక్త్యాధ వాచయేత్ ॥ స్వస్థాధి
ముఖమాసీనం కుమారం తాని లేఖయేత్ । లేఖయిత్వాగురుః
పశ్చాద్బాలం త్రిర్వాచయేత్పునః । బ్రాహ్మణాన్ముజ్జయే
ద్భక్త్యా । గంధపుష్పాక్షతాదిభిః । తోషయేద్దక్షిణాభిస్తు ।
యథావిత్రాను సారతః ॥

— సమాప్త —

— అథ స్నాన విధిః —

శ్లో॥ ప్రోతపోఽభి ముఖస్నాయాత్ మార్జనేచానుగురక్షే । అన్య
త్రాత్కముఖోరాత్రౌ ప్రాగుదబ్ధిభి వనవా ॥ సంకల్పస్సూక్ష్మ
పతనం మార్జనంచానుర్జమణం । దేవాదిశర్కణంచైవ స్నానం
పంచాగ ముత్తమం ॥ శితో నదీం నమాగత్య । గంగాధ్యాన
పురస్కృతం । నాభిమాత్రే జితేస్థిత్యా । త్రివారం స్నానమాచ
రేత్ । విశ్వార్లుతః ॥ నాభిమాత్రే జితేస్థిత్యాత్సత్సాక్షికాన్
ద్విధాద్విజః । విరుద్ధ కర్షణానన్త త్రివారం మజ్జనం చరేత్ ॥
విష్ణుః ॥ త్రిరాత్నత్వ నమాచమ్య । శింఖంబధ్యానమాచమేత్
ప్రాణానానుమ్య సంకల్ప్య । త్రివారం మజ్జయేత్పునః ॥ ఆశ్వ
లాయనః ॥

శ్లో॥ సువర్ణదర్ప రజతైర్ద్వివౌచై దక్షిణే కశే యఆచమయతేమా
హాదాచాంతే రుధిరం భవేత్ ॥ విష్ణుః ॥

శిశ్మమంతం నదీస్నానం తటాకే మధ్యమం స్మృతం
కూపి స్నానంతు సామాన్యం । భాండస్నానం వృథాభవేత్ ॥

నదీమ దేవభూతేషు ప్రాతస్నాయా దినేదినే
తిదభావే తటాకేన కూపేవా స్నానమాచరేత్ ॥

శ్వాన కుక్కట మూర్ఖాల మద్యభాండ రజస్వలాః
స్మృష్ట్యా దేవలకం హైవ సచేలం స్నానమాచరేత్ ॥

చితిం చ చితికాష్ట్యం చ యూపం చండాల మేవ చ
స్మృష్ట్యా రజస్వలాంచైవ సవాసా జలమావిశేత్ ॥

సకంచుక యతిం దృష్ట్వా హ్యంకుక సుపాసీనం
సకేశ విభవాం నారీం సచేల స్నానమాచరేత్ ॥

— ఇతి స్నానవిధిః —

— అథ స్నాన సంకల్ప ప్రకరణమ్ —

గంగాధ్యాన పురస్కరం గంగాం ప్రవిశ్య ॥

గంగాప్రార్థనా

శ్లో॥ గంగా గంశతియోక్త్రాయా ద్యోజనా నాంశజైరపి -
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో విమృలాకం సగచ్ఛతి ।
అంబత్స ద్విర్భూమ్యై క్షీర్నజానే స్నానజం ఫలం
స్వర్గాహోహం సోపాన మహాపుణ్య తరంగిణి
విశ్వేశం మాధవ ఉండం దండపాణిం చ శైరవం
చంద్రకాశీం గుహం గంగాం భవానీం మణికరి కాం ॥

శ్రీష్టావతి ద్వానం

శ్లో॥ శ్రీష్టే శ్రీష్టాం గుంధూతే - జంధూనాం పావహరిణి
అధికాం సర్వభద్రానాం । శ్రీష్టచేతీం నమామ్యహమ్ ॥

తైరవామజా

శ్లో॥

అతితీక్ష్ణ మహాశాయ కల్పాంత దహనోపమ తైరవాయ సమ
స్పృహ్యం అనుజ్ఞాం దాతు మర్హసి త్వం రాజా సర్వతీర్థానాం
త్వమేవ జగతః పితా యాచితో దేహిమే తీర్థం సర్వపాపాప
నుత్రయే ॥ యోసా సర్వగతో విష్ణు శ్చిత్స్వరూపీ నిరంజనః
స ఏవ ద్రవ రూపేణ గంగాం భోనాత్ర సంశయః ॥

గంగా ద్వాదశ నామాని ॥

శ్లో॥

నందినీ - పలినీ - సీతా - మాలినీచ మహానగా విష్ణుపాదాబ్జ
సంభూతా గంగా త్రిపథ గామినీ భాగీరథి - భాగవతీజాహ్నువీ
త్రిదశశ్రగీ - ద్వాదశశ్రతాని నామాని యత్ర యత్ర జలా
శయే స్నానకాలే పతేన్నిత్యం మహాపాతక నాశనమ్ ॥

నాభిమూత్రే జలేస్థిత్యా శిఖాం ద్విధా విధాయ । నిరుద్ధ కర్ణ
నాసః । త్రిరాపుత్య ॥ అచమ్య - శిఖాం బద్ధా । దేహం
ప్రక్షాళ్య పునరాచామేత్ ॥ ప్రాణనాయమ్య ॥ ఏవంగుణ
... సమస్త పాప క్షయార్థం ప్రాతస్నాన మహం కరిష్యే ॥

సూ॥ ఇతి సంకల్ప్య । హిరణ్య శృంగమితి నూక్తం జపేత్ ॥

మంత్రం : హిరణ్య శృంగం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థంమే దేహియాచి

తః । యస్మయా భుక్త మసాధూనాం పాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః

యన్మే మనసా వాచా కర్మణావా దుష్కృతం కృతం । తన్న

ఇంద్రో వరుణో బృహస్పతి స్సవితాన పునంతా పునః పునః ॥

ఇత్యాచమ్య ॥ తతో మారజ్యేత్ ॥

మంత్రం : 1. ఆహోహిష్ఠి మయోభున సాన ఊర్జేదధాతన ఆహో

జనయ థావనః ॥

2. హిరణ్య వర్షా శ్శువయః పావకాః బలమోజో నిర్దత్త ।

3. ఇద మాపః ప్రవహతాపద్యంచ మలంచయేత్ । యచ్ఛాభి

దుద్రోహోన్మతం యచ్ఛక్తేపే అభీరుభిమ్ । ఆహోమా తస్మాద్ధి

దేవసో విశ్వాన్మంచ త్వగ్ం హసః । నిర్మాముంచామి శపథా

నిర్మానరుణాదధి । నిర్మాయ మన్యవక్షిశా త్వర్వస్మాదేవ

శిల్పిసాదుతో మనుష్య కిల్పిసాత్ ॥ తతః పవమాన నూక్తం

పతేత్ ॥

4. పవమాన స్పృవరసః జాతవేదా మూర్జయంత్యా పునాతు

పున ప్రి వారం నిమజ్య ॥

సూ॥ నమోగ్నయ ఇతి నమస్కృత్య ॥

మంత్రం : నమోగ్నయేఽపుమతే నమ ఇంద్రాయ నమో నమ

ణాయ నమో వారుణ్యై నమోద్భ్యై ॥

సూ॥ యదపాం కృణమితి సాంగుష్ఠ యజ్ఞ సూత్రేణాఽలోడితాధి
రద్భిప్రీరాపుత్వ ॥

మంత్రం : యదపాం కృరం యదమేధ్యం యద శాంతం తదపగచ్ఛ

తాత్ ॥ అత్యాశనాదతీ పానాద్యచ్చ ఉగ్రాత్ప్రీతి గ్రహాత్ ॥

తన్నో వరుణో రాజాపాణీనా వ్యావమర్శతు ॥ సాహమపాహా

విరజో నిర్ముక్తో ముక్త కిల్బిషః ॥ నాకస్య పృష్ఠ మారుహ్య

గచ్ఛేద్భూహృద్యై సతోకతాం యశ్చాచ్యువరుణ స్సప్తనాత్యశు

మర్షణః ॥

సూ॥ ఇమంమే గంశేత్వపోఽభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : ఇమంమే గంశే యమునే సరస్వతి శుశుక్రిష్టామగం సద

తాపరుష్ణియా ॥ అసిక్నియా మరుదన్మథే విత స్తయాఽఽక్తి

కియే శృణుహోవ్యసుహోమయా ॥

సూ॥ ఋతంచేత్వస్థుమర్షణ సూక్తశేషేణాఽవస్యవగాహేత్ ॥

మంత్రం : ఋతంచ సత్సంఘాభిద్రాతపసోధ్యజాయత ॥ తతోరాత్రి

గజాయత తతస్సముద్రో అర్హిషః సముద్రా దర్శవా దధి

సంవత్సరో అచాయత|అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్యమిమహో

వశీ ॥ సూర్యా చంద్రమపా ధాతా యథాపూర్వ మశల్ప

యత్ ॥ దివంవ పృథివీంచాంత రిక్ష మథోసువః ॥ యత్పృ

థివ్యాగం రజస్వమాంతరిక్షే విరోదశీ ॥ ఇమాన్ స్తదాపా

వరుణః పునాత్యశు మర్షణః ॥ పునంతు వసవః పునాతువరుణః

పునాత్యశువర్షణః ఏష భూతస్య మధ్యే భువస్య గోష్ఠావష

త్తుణ్య కృతాం లోకా నేష మత్వోర్విరణ్యురుం|ద్యావాప్యథి

వ్యాప్తి రణ్యురుగం నగ్రేగం సువః ॥ సనస్సువస్సుగం

శిశాధి ॥

సూ॥ ఆర్ద్రజ్వలతీత్యాచమ్య ॥

మంత్రం : ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతి రహమస్మి ॥ జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మ

హమస్మి ॥ యోఽహమస్మి బ్రహ్మహమస్మి ॥ అహమస్మి

బ్రహ్మేహమస్మి ॥ అహమేవాహం మాఽఽహోహో సాహః ॥

— స్నానాంగ తర్పణమ్ —

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభశిఖా శ్రీ పరమేశ్వర

ప్రీత్యర్థం - ప్రాత స్నానాం గత్యేన జేవాది తర్పణం కరిష్యే
 || ఇతి సంకల్ప్య || దేవతీర్థేన తర్పణం కుర్యాత్ || బ్రహ్మ
 దయో యేదేవాః తాన్ జేవాన్ స్తర్పయామి | సర్వాన్ జేవ
 గణాన్ స్తర్పయామి | భూ ర్దేవాన్ స్తర్పయామి | భువ
 ర్దేవాన్ స్తర్పయామి | సువర్దేవాన్ స్తర్పయామి | భూర్భువ
 స్సువర్దేవాన్ స్తర్పయామి || ఏవీతి భూత్వా | ఋషి తీర్థేన
 ద్విరా వృత్యా || కృష్ణద్వైపాయనాదయోయ ఋషయః ||
 తాన్ ఋషీన్ స్తర్పయామి ౨ | భూ ఋషీన్ స్తర్పయామి ౨ |
 భవఋషీన్ స్తర్పయామి ౨ | సుపఋషీన్ స్తర్పయామి ౨ ||
 భూర్భువస్సువర్ ఋషీన్ స్తర్పయామి ౨ (ప్రాచీనావీతి) పితృ
 తీర్థేన త్రిరావృత్యా తర్పయేత్ || సోమః పితృమాన్ యమో
 గిరస్యానగ్ని హ్యతాఽగ్నిః కన్యవాహన ఇత్యాదయో
 యేహితరః తాన్ పితృన్ స్తర్పయామి || ౩ || భూఃపితృన్ స్తర్ప
 యామి ౩ || భువః పితృన్ స్తర్పయామి || ౩ || సువః పితృన్
 స్తర్పయామి ౩ || భూర్భువస్సువః పితృన్ స్తర్పయామి || ౩ ||
 (సవ్యం) అనేవ ప్రాతస్నానాం దేవస్మి పితృ తర్పణేన భగ
 వాన్ త్వర్వాత్యకః శ్రీ యమేశ్వర స్సుప్రీణాతు || సర్వం
 శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు || స్నాత్వా || ప్రాచీనావీతి || ప్రాత
 స్నానకాలే పితృపితామహ ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం
 ... శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం || మాతృ పితా
 మహీ ప్రపితా మహీనాం ... గోత్రాణాం ... దాయినాం
 వసు ... గాం మాతామహ మాతూః పితామహ - మాతూః
 ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం ... శర్మణాం వసురు ... గాం
 మాతామహీ - మాతూః పితామహీ - మాతూః ప్రపితామహీ
 నాం ... గోత్రాణాం ... దాయినాం ... వసు ... గాం
 సర్వేషాం పితృణా మక్షయ పుణ్యలోకా వాప్యర్థం అఖండ

పుణ్యతీర్థే ప్రాతస్నాన మహం కరిష్యే || ఇతి స్నాత్వాదమ్య ||
 ప్రాతస్నానాం సూర్యార్ఘ్య ప్రదానం కరిష్యే ||

మంత్రం : ఓం ఉద్యన్నద్య మిత్రమహః | ఆరోహన్నత్తరాం దివం ||

హృదోగం మమ సూర్య | హరిమాణంచ నాశయ | శుకేషు

మ హరిమాణం | రోషణాకాసుదధ్యసి || అథోహారిద్రవేషుమే ||

హరిమాణం నిదధ్యసి | ఉదగాదయమాదిత్యః | విశ్వేనసహనా

సహ | ద్వివంతం మమరంధయన్ || మో అహం ద్వివతే

రధమ్ || ఓం మి త - రవి - సూర్య - భాను - ఖగ - పూవ

హిరణ్యగర్భ - మరీచ్యాదిత్య - సవిత్ర - భాస్కరేభ్యో

నమః || ఇదమగ్నిం సమర్పయామి || సూర్యార్ఘ్య ప్రదానా

నంతరం మో యేగ్రహః అరిష్టస్థానేషు స్థితాః తేహం గ్రహణా

మత్యంత శుభశలా వాప్యర్థం మహానద్యాం ప్రాతస్నాన

మహం కరిష్యే | స్నాత్వా || తపైతివారముదకాంజలి పతే

పణం కుర్యాత్ ||

యస్మియా దూషిశంభోయం శారీర మల సంయతః
 తస్య పాప విశుద్ధ్యర్థం యత్కృణం తర్పయామహ్యహం |

అనగస్తా-రాశ్చయే కేచిద్బలాశాః పితరో మమ
 జేషా మాప్యాను నాగ్ధాయ నాగ్ధాయ దీయతే సఖిలం మయా |

యేకేవాస్మిన్కులేచాతా అశుత్రా నోత్తిరో నృతాః
 తే గృహంతు మయాదత్తం వస్తుపిష్యదనోదకమ్ ఇతి వస్తుం

నిష్పీడ్యః । శ్రీరామ - రామ - రామ - తతః శుభ్రా వస్త్రం
 ధృత్వాఽచమ్య విధి ప్రకారేణ - భస్మధారణ, సంధ్యానం
 జనాదికం కుర్యాత్ ॥

— అథ భస్మదారణ విధి: —

నూ॥ అగ్నేయం భస్మ - సద్యోజాతమితి పంచబ్రహ్మ మంత్రైః
 ప్రతి గృహ్య ॥

మంత్రం : సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయ వైసమోనమః
 భవే భవే నాతిభవే భవస్యమాం భవోద్భవాయ నమః ॥

2. వామ దేహాయనమోశ్చేష్ఠాయనమశ్చేష్ఠాయనమోరుద్రాయ
 నమః కాలాయ నమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ
 నమో బలాయనమో బలప్రమథనాయ నమస్సర్వభూత దమ
 నాయ నమో మనోస్థనాయ నమః ॥

3. అఘోరేభ్యోఽథఘోరేభ్యోఘోరఘోర తతేభ్యః । సర్వేభ్యః
 స్ఫుర్వసర్వేభ్యో నమశ్చ అసురుద్రయావేభ్యః ॥

4. తత్పురుషాయ విద్యమే మహాచవాయ ధీమహి తన్నోరుద్రాః
 ప్రచోదయాత్ ॥

5. ఈశానస్సర్వ విద్యానా మోశ్వరస్సర్వభూతానాం బ్రహ్మధిపతి
 ర్భ్రహ్మోధిపతి ర్భ్రహ్మ శివోమే అస్తు సదా శివోమే । అభి
 మంత్రణం ॥

నూ॥ అగ్నితప్తవేనచాఽభిమంత్ర్య ॥
 మంత్రం : అగ్నిరితి భస్మ । వాయురితి భస్మ జలమితి భస్మ । సలమితి
 భస్మ । వ్యోమితి భస్మ ॥ సర్వకమావా ఇదంభస్మ । మనవతా
 ని చక్షుగాంసి భస్మాని ॥

నూ॥ మానస్తాశ ఇతి తముద్భృత్య జలేన సంస్పృజ్య ॥
 మంత్రం : మానస్తాశే తనయేమాన ఆయుషే మానో గోషుమానో
 అశ్వేషు కిరీషుః ॥ వీరాన్మానో రుద్రభామితో వక్షిర్ హవి
 స్మంతో నమసా విశేమతే ॥

నూ॥ త్రోయ్యుచం, త్ర్యంబకమితి తిర్విక్రి ప్రోరభాః ప్రశుర్వీత ।

మంత్రం : 1. త్రాయయమం జమదగ్నేః కస్యపస్య త్రాయయమం ॥

యద్దేవానాం త్రాయయమం । తస్మైస్తు త్రాయయమమ్ ॥

2. త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం । ఉర్వారుకమివ
బంధనాన్ముక్త్యోర్ముక్షీయమామృతాత్ ॥ యే తే సహస్రమయ
తం పాశాన్ముక్త్యోర్ముక్త్యాయ నాంతవే । తాన్ యజ్ఞస్యమా
యయా సర్వా సవయజామహే । మృత్యువే స్యాహం మృత్యువే
స్వాహా ॥ ఇతి భస్మ ధారణమ్ ॥ తతః విధి ప్రకారేణ సంధ్యా
వందనాదికం కుర్యాత్ ॥

— నిత్య విత్తతర్పణమ్ —

శ్లో॥ ఆదా పితా తథా మాతా సావత్సీ జననీ తథా । మాతా
మహా స్సపత్నీ కా ఆత్మపత్నీ త్వనంతరం ॥ సుతభ్రాతృ పితృ
వ్యాశ్చ ॥ మాతులా స్సహభార్యకాః । దుహితా భగినీదైవ ।
దౌహిత్రో భాగినీయకః । పితృష్వసా మాతృష్వసా ।
జామాతా భావుకస్సృషా । శ్వశుర సాన్విలకశ్చైవ శ్వశ్రుశ్చ
గురురిక్షి నః ॥

— తత్పరియోగః —

ఆచమ్య ఏవం వ్రీత్యర్థం, అస్మత్పితౄనుద్దిశ్యా స్మత్పితృ

వ్రీత్యర్థ మస్మత్పితృ తర్పణం కరిష్యే ॥ దక్షిణాభిముఖః (ప్రాచీ
నాపీతి)

పితరం ... గోత్రం ... శర్మాణం స్వధానమ స్తర్పయామి ॥
॥ ఏవం త్రిః ॥

పితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం స్వధాన ... మి ॥ 3
ప్రపితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం స్వధానమ ... మి ॥ 3
మాతరం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
పితామహీం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
ప్రపితామహీం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
సపత్నీ మాతరం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
జనక పితరం ... గోత్రం ... శర్మాణం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
మాతామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
మాతుః పితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం ... స్వధానమ
... మి ॥ 3

మాతుః ప్రపితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం ... స్వధానమ
... మి ॥ 3

మాతామహీం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
మాతుః పితామహీం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
మాతుః ప్రపితామహీం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ
... మి ॥ 3

— తతః తారుణ్య తర్పణం కుర్యాత్ —

ఆత్మపత్నీం ... గోత్రం ... పదాం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3
సుతం ... గోత్రం ... శర్మాణం ... స్వధానమ ... మి ॥ 3

బ్రాతరం...గోత్రం...శర్మాణం... స్వధానమః ... మి || 3
 విత్సవ్యం...గోత్రం...శర్మాణం... స్వధానమః ... మి || 3
 మాతులం...గోత్రం...శర్మాణం...స్వధానమః ... మి || 3
 దుహితరం...గోత్రం...పదం... స్వధానమః ... మి || 3
 భగినీం...గోత్రం...పదం...స్వధానమః...మి || 3
 జాహిత్రం...గోత్రం...శర్మాణం... స్వధానమః ... మి || 3
 భాగినేయం...గోత్రం...శర్మాణం...స్వధానమః...మి || 3
 పితృభగినీం...గోత్రం...పదం...స్వధానమః ... మి || 3
 మాశ్మభగినీం...గోత్రం...పదం...స్వధానమః...మి || 3
 జామాతరం...గోత్రం...శర్మాణం... స్వధానమః...మి || 3
 భావుకం... గోత్రం... శర్మాణం... స్వధానమః...మి || 3
 స్మృషం...గోత్రం...పదం...స్వధానమః...మి || 3
 శ్వశురం... గోత్రం... శర్మాణం...స్వధానమః...మి || 3
 స్వాల్లకం... గోత్రం... శర్మాణం...స్వధానమః...మి || 3
 శ్వశ్రుం... గోత్రం...పదం...స్వధానమః ... మి || 3
 గురుం... గోత్రం...శర్మాణం... స్వధానమః ... మి || 3
 రిక్తిసం... గోత్రం...శర్మాణం... స్వధానమః...మి || 3
 ఏవం తర్వాణం కృత్యా సత్కర్మాణ మంత్రేణ యజ్ఞోపవీత
 గ్రంథం సమ్పీడ్య శుక్లముదకం త్యజేత్ ||

శ్లో|| ఏకేచాస్మత్కులేజాతా అశుత్రా గోత్రిణోమృతాః । తే
 కృష్ణాంతం నయాదత్తం । సూత్ర నిష్పీడనోదకమ్ ||

శ్లో|| మంత్రమధ్యే క్రియామధ్యే । విష్ణో స్మరణ పూర్వకం
 ముత్కించ ప్రక్రమేతేకర్మ - శత్రోక్తే గుణితం భవేత్ ||

(|| విష్ణు ర్విష్ణు ర్విష్ణు ర్విష్ణుః ||)

— అథ యమ తర్పణమ్ —

వృద్ధమనుః :-

శ్లో|| దీపోత్పన్న చతుర్దశ్యాం కార్యంచ యమ తర్పణమ్
 కృష్ణాంగార చతుర్దశ్యా మపి కార్యం తత్తైవచ || నియమస్తు ||

శ్లో|| దక్షిణాభి ముఖోభూత్వా తీలైస్సవ్యం సమాహితః
 దేవతీర్థేన దేవత్వా తీలైః ప్రేతాభి పత్యతః || ఏవం కుర్వతః
 ఫలమాహ వనుః ||

శ్లో|| యత్ర క్వచన నదాంహి స్నాత్వా కృష్ణచతుర్థీం ।
 సంతర్ప్వ్య ధర్మరాజానం ముచ్యతే సర్వ కిల్బిషైః || ఇతి ||

ఆచమ్య...ఏవం గుణ...గుణాభిశ్చ శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం
 దీపోత్పన్న చతుర్దశ్యాం యమ తర్పణం కరిష్యే || దక్షిణాభి
 ముఖ స్తీర్థే బద్ధిషి దేవతీర్థేన తీల మిశ్రీతం జలం దద్యాత్ ||
 ౧. యమంతర్ప్వయామి ౨. ధర్మరాజానంతర్ప్వయామి ౩. వృత్త్యం
 తర్ప్వయామి ౪. అంతకం తర్ప్వయామి ౫. వైవస్వతం తర్ప్వ
 యామి ౬. కాలం తర్ప్వయామి ౭. సర్వభూత క్షయం తర్ప్వ
 యామి ౮. జౌడుంబరం తర్ప్వయామి ౯. దధ్నం తర్ప్వయామి
 ౧౦. నీలం తర్ప్వయామి ౧౧. పరమేష్ఠినం తర్ప్వయామి ౧౨.
 వ్యకోదరం తర్ప్వయామి ౧౩. చిశం తర్ప్వయామి ౧౪. చిత్ర
 గుండం తర్ప్వయామి || ఇతి తర్పణేత్ ||

శ్లో|| యమాను ధర్మరాజాను మృశ్యనే చాంతకాయచ
 వైవస్వతాను కాలాను సర్వభూతేషు యానుచ ||

శ్లో|| జౌడుంబరాయ దధ్నాను నీలాను పరమేష్ఠినే
 వ్యకోదరాయ చిత్రాయ చిశగుప్తాయ తే నమః ||
 కృష్ణాంగారక చతుర్దశ్యామితి తత్త్రిధి సంకల్ప విశేషః ||

— అథ భీష్మ తర్పణమ్ —

వ్యాసః :-

శ్లో॥ శుక్లాశ్చమ్యాంతం మాఖస్య దద్యాద్భీష్మాయ యోజలం
సంవత్సర కృతం పాపం తక్షణా దేవ సశృతి ॥

ఆచమ్య ... ఏవంగుణ విశేషణ ... శుభలిఖా ॥ శ్రీ పర
మేశ్వర వ్రీత్యర్థం ॥ మాఖ శుక్లాశ్చమ్యాం భీష్మ తర్పణం
కరిష్యే ॥

౧. ఔయాగ్రు పాదగోత్రం సాంకృతిప్రవరం గంగాపుత్రవర్షాణం
తర్పయామి ॥

౨. ఔయాగ్రు పాదగోత్రం సాంకృతి ప్రవరం భీష్మ వర్షాణం
తర్పయామి ॥

౩. ఔయాగ్రు పాదగోత్రం సాంకృతి ప్రవరం అపుత్రవర్షాణం
తర్పయామి ॥ ఇతి ॥ తర్పయేత్ ॥ — అప్తైవాన్యశ్చకల్పః ॥

శ్లో॥ ఔయాగ్రు పాదగోత్రాయ సాంకృతి ప్రవరాయచ, గంగా
పుత్రాయ భీష్మాయ ప్రదాన్యహం తీలోదకం ॥ అపుత్రాయ
దదామ్యేతజ్జలం భీష్మాయ వర్షాణ ఇతి ॥ భీష్మ తర్పణమ్ ॥

— అథ సింధుస్నాన విధిః —

శ్లో॥ అశ్వత్థ సాగరా నేవ్వాన్యస్త్వప్తవ్యాకదాచన అశ్వశం మంద
వారేతు సాగరం చర్మకే స్పృశేత్ ॥ అత్ర సముద్రోదకేనా
చమనం న కాశ్యం ॥ కీంతు ॥ ఉదకాంతరేణైవ తథాహోక్తం
అత్రాభిరచ్చిరాచామేదితి ॥ తత్రైహవచమనయోగ్యస్థిలాని ॥

శ్లో॥ గోకశేచ ప్రభాసేన గంగాసాగర సంగమ జగన్నాథే రామ
నేతా నభౌవాచమనం చరేత్ ॥ సింధౌ కృత్యమాహ ॥
ధనుర్వాణే లిఖత్యాధనమనుసృత్య శృతిం జపేత్ ॥ సింధౌ

ప్రక్షిప్య సూత్రాణి సరత్సంసహరీతికం ॥ సింధుతీరప్రాప్య
త్ర ధనుర్వాణా లిఖత్యా ॥

శ్లో॥ రఘువీర పదాంభోజ పవిత్రీకృత పాంసవే
తశకంత శిరచ్ఛేద హేతవే నేతవే నమః ॥

శ్లో॥ కేశవే రామచంద్రస్య మోక్షమార్గైక హేతవే
నీతాయా మాన సాంభోజ భానవే నేతవే నమః

యానికానిచ ... పాపాని రక్ష రక్ష జనార్దన ॥ ఇత్యాత్మ
ప్రదక్షిణ త్రయం కృత్యా ॥

మంత్రం : సముద్రాయ నయనాయ సింధునాం పతయే నమః ॥

నదీనాగ్ం సర్వాసాం పిత్రే జహుతా విశ్వకర్మణే విశ్వాహ
మర్త్యగ్ం హవిః ॥ ఇతి సమసూత్య ॥ రత్నహరీతకసహితాని
యజ్ఞోపవీతాని అథవా పుష్ప తాంబూలాని సింధౌ ప్రక్షిప్య ॥

శ్లో॥ విష్వలాదాశ్చమ్యుశ్చన్నే కృతేలోక భయంకరి
పాపాణంతే మయాదత్త మాహారాధం ప్రకల్పితామ్ ॥ ఇతి
పాపాణం సింధౌ ప్రక్షిప్య ప్రార్థయేత్ ॥

శ్లో॥ విశ్వసీద ఘృతాపీచ విశ్వయోనే విశాంపతే సాన్నిధ్యం
భుమేదేవ సాగరే లననాంభసి ॥ త్రిత త్వాశ్చక్ర మోక్షానం
జమోవిష్ణు ముమూక్షుః ॥ సాన్నిధ్యం భుమేదేవ సాగరే
లననాంభసి ॥ నమస్తే విశ్వసూక్తు నమో విష్ణుపాంపతే ॥
నమో జలభి నూపాయ నిదినాం పతయే నమః ॥ ఇతి సమ
సూత్య ॥

శ్లో॥ సమస్త జగదాధార శంఖ చక్ర గదాధర
దేవదేహి మమానుజాం । తవతీర నిషేవణే ॥ ఇత్యనుజాం
స్వీకృత్య ॥ మంత్రం పఠేత్ ॥

మంత్రం : అస్మిన్నయోనిరనిలశ్చ దేహో ర్భోధవా మృత్యుర
మృత్యవ్యనాభిః । ఏతచ్ఛుభం పాండవసత్యవాక్యం । శ్మతా
వగాహేత పతిం నదినామ్ ॥ తతస్సన్నత్యా ॥

సూ॥ అపహిస్తా మయోధున ఇతి తిస్యభి ర్హిరణ్య వర్ణా శ్శుచయః
పావనా ఇతి చతస్పభిః । పవమాన స్సువరన ఇత్యైతే నాను
వాకేన చేత్యాదిభి సాన్నియాత్ ॥ ప్రాణానాయమ్య ...
ప్రీత్యం సింధు స్నానం అర్ఘ్యప్రదానం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ పర్వరతోద్భవ శ్రీమాన్ సర్వరత్న కరోయతః
సర్వరత్నప్రదాతాత్వం గృహణార్ఘ్యం మహోదధే॥ ఇత్యర్ఘ్యం
దత్వా ॥ ఉడకాంతరేణాచమ్య । ఏవం వీత్యర్ఘం । సింధు
స్నానాగం విప్వలదాది తర్పణం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ విప్వలాదం కలిం కణ్వం కృతాంతం జీవనేశ్వరం వశిష్ఠం వామ
దేవం పరాశర మపాంపతిం । వాల్మీకం నారదంచైవ
సాలఖ్యం సృగైచన । నలం నీలం వాతం । గవయం
గంధమాదనం । జాంబవంతం మానూమంతం సుగ్రీవంచాంగదం
తథా । మైదంచ ద్వివిధం చైవ వృషభం శరభం తథా ।
రావణంచ లక్ష్మణంచైవ । నీతాంచైవ యశశ్శివీం । ఏతాంస్తు
తర్పయే ద్విద్వాన్ జలమధ్యే విశేషతః ॥ ఆ బ్రహ్మ స్తంబ
పర్యతం । యత్కించిత్పరరాచరం ॥ మయాదత్తేన తోయేన
తృప్తిమేవాభి గచ్ఛతు ॥ అచమ్య ॥

శ్లో॥ యస్యనూ దూషితం తోయం శారీరమల సంయుతం
తస్యిహ ప విశుద్ధ్యర్థం యత్ప్రాణం తర్పయామ్యహమ్ ॥

అసంస్కారాశ్చయే కేచిజ్జలాశాః పితరోమమ
కేహమాప్యాయ నార్థాయ దీయతే నలీలం మయా ॥ ఇతి
తేన హస్తాభ్యాం ఉడకం నిక్షిప్య ॥ యేకేవాస్మిన్ ...
నోదకం ॥ శుభ్రవస్త్రం ధృత్వాచమ్య ॥ యథాశక్తి గోదా
నాదికం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥

అకామాపై ప్రయత్న మహాపర్వణి సింధుస్నాన మహం
కరిష్యే ॥ ఉతి కేచిత్పఠంతి ॥

— ఊర్వపుండ్ర విధిః —

శ్లో॥ స్నాత్యా మృత్తికయా చోర్వ పుండ్రం శుర్యాశ్చయత్నతః ।
జపకాలే మృదాశుర్యా త్సంధ్యాకాలేన వారిణా ॥
భస్మనా హోమ కాలేతు । చందనంసార్వకాలికం ॥ చంద్రకారః ॥

శ్లో॥ గోపీ చందన పాదఘ్న విష్ణుదేహ సముద్భవ ॥
చక్రాంకిత నమస్తుభ్యం ధారణాన్ముక్తిదోధన ఇతి మృత్తికా
మాదాయ ॥ ఇమంమే గంకే యమునే సరస్వతి శృణుహ్య
సుతోమయా ॥ ఇతి జలమూదాయ ॥ విష్ణోర్ముకమితి మర్దయేత్ ॥

మంత్రం : విష్ణోర్ముకం వీర్యాణి... విష్ణవేత్యా ॥ అహో వేహ ఇత్యే

తాభి ర్విష్ణు గాయత్ర్యాచ త్రివార మభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం : 1. అతో దేవా అవంతునో యతో విష్ణుర్విచక్రమ్ ।

పృథివ్యాస్సప్తభామభిః ॥

2. ఇదం విష్ణుర్విచక్రమ్ ... సురే ॥

3. ప్రీణి పదా విచక్రమ్ విష్ణురోపా ... ధారయన్ ॥

4. తద్విష్ణోః పరమం ... యత్పరమం పదమ్ ॥

5. నారాయణాయ విద్మహే ... ప్రచోదయాత్ ॥

శ్లో॥ శంఖ చక్ర గదాపాణే ద్వారకా నిలయాచ్యుత
గోవింద పుండరీకాక్ష రక్షమాం శరణాగతం ॥ ఇతి ॥

ధ్యాత్వా గృహాలో లలాటాది స్థానే ష్టనామికాంగుల్యా
విష్ణుగాయత్ర్యా । కేళివాది ద్వాదశనామభిర్వా ధారయేత్ ॥
బ్రహ్మచారి వానప్రస్థోవా లలాట కంఠ హృదయ మూలేషు
వైష్ణవ గాయత్ర్యా కృష్ణాది పంచనామభిర్వా ధారయేత్ ॥
యతి ష్టనామభిర్వా శిరో లలాట హృదయేషు ప్రణవేన ధార
యేత్ ॥ పరమహంసో లలాటే నైక మూర్ధ్వ పుండ్రం ధార
యేత్ ॥ — ఇత్యుర్విష్ణు పుండ్ర విధిః ॥

— అథ పురుషసూక్త విధాన దేవతార్చన విధిః —

శ్లో॥ ఆగమార్థంత దేవానాం । గమనార్థంత రక్షసాం

కుర్యాం ఘంటారవం తత్ర । దేవతాహ్వన లాంఛనం

అపనర్పంత యే భూతా యే భూతా భూమి సంస్థితాః

యే భూతా విష్ణు కర్తార స్తేనస్యంతు శివాక్షయా ॥

॥ ఆచమ్య ॥ ఉత్తిష్ఠంతు భూత పితౄణాః ... సమూరభే ॥

ఓం భూః ... భూర్భువఃస్వరోమ్ (మమ) ఉపాత్త దుం

తక్షయ ద్వారా శ్రీ పరమేశ్వరప్రీత్యర్థం । ఏవంగుణా... శుభ

తిథా హనుమత్ప్రీత్యా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న పరివారసమేత

శ్రీ రామచంద్ర దేవతా ప్రీత్యర్థం సంభవద్భిర్భై స్సంభ

వద్భిరుపచారై స్సంభవతా నియమేన పురుషసూక్త విధానేన

యాసచ్చక్తి ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం

కరిష్యే ॥ అస్య శ్రీ పురుషసూక్త మహామంత్రస్య । నారా

యణ బుష్టిః । గాయత్రి ఛందః । శ్రీ మహానారాయణో

దేవతా శ్రీ భగవదారాధనే వినియోగః ॥ ఓం నారాయ

ణాయ అంగుస్తాభ్యం నమః । ఓం సూర్యవాయ తర్జనీభ్యం

నమః । ఓం హృషీకేశాయ మధ్యమాభ్యం నమః । ఓం

జనార్దనాయ అనూముకాభ్యం నమః । ఓం శ్రీ విష్ణవేకశ్చి

తాభ్యం నమః । ఓం పురుషోత్తమాయ కరతల కరస్పష్టాభ్యం

నమః । ఇతి కరన్యసః ॥ అథాంగన్యాస మారభేత్ ॥

మూర్ధ్ని కేశివాన నమః । లలాటే నారాయణాయ నమః ।

కర్ణయోః మాధవాయ నమః । నేత్రయోః గోవిందాయ

నమః । ఘ్రాణే విష్ణవే నమః । ముఖే మధుసూదనాయ నమః ।

కంఠే త్రివిక్రమాన నమః । భుజయోః వామనాయ నమః ।

హృది శ్రీధరాయ నమః । నాభౌ హృషీకేశాయ నమః ।

కట్యం పద్మినాభాయ నమః । పాదయోః - దామోదరాయ

నమః ॥

కవచమ్ ॥

లో॥

పురస్కారశ్రవణం పాతు చక్రీజంబూననప్రభః । పశ్యాన్నారా
యణ శృంఖలీ నీల జీమూత సన్నిభః । ఊర్జునుదీవరశ్యామో
మాధవోఽహ్యాద్ధాదరః । గోవిందో దక్షిణే పార్శ్వే । ధన్వ
చంద్ర ప్రభోమహాన్ । ఉత్తరేచాల భృద్విష్ణుః పద్మకీం జల-
సన్నిభః । ఆగ్నేయ్యామర విందాభో । ముసలీ మధుసూదనః
త్రినికమః ఖడ్గపాణి ర్నైర్మత్యం జ్వలనప్రభః । వాయవ్యాం
వామనో వక్త్రీ । తరుణాదిత్య దీప్తిమాన్ । ఈశాన్యాం
పుండరీకాక్ష స్త్రీధరః కట్టపాయుధః । విమృత్పభో హృషీ
కేశో హ్యభిషా ద్దిగ్ముద్గః । హృష్యేద్యే పద్మాభోమే ।
సహస్రారగ్ర సమప్రభః । సర్వాయుధస్సర్వశక్తిః । సర్వజ్ఞ
స్సర్వతో ముఖః । ఇంద్రదగోవక సంకాశః పాశహస్తోపరాజితః
సబాహ్యభ్యంతరం దేవోవ్యాప్య దామోదర స్థితః పవం
సర్వత్ర నిచ్చిద్రం । నామ ద్వాదశ పంజరమ్ ॥ ప్రవిష్టహం
న మేకించి ద్భయమస్తి కదాచన ॥

అథాంగనాసః ॥ ఓం సహస్రకీర్తనా పురుషః ... దశాంగు

లమ్ ॥ దక్షిణహస్తే ॥ పురుషపవేదగ్ం సర్వం...తిరోహతి ॥

వామపాదే - పతావాసస్య మహిమా ... స్వామృతం దివి ॥

దక్షిణపాదే - త్రిపాదూర్వ ఉదైత్పురుషః ... సాశనాశన

అభి ॥ వామజంఘ్రియత్పురుషేణహవిమా...శ్చరద్భవి ॥ గుహ్యే ॥

సప్తాప్యాసక్ చరిధయః ... పురుషం పశుమ్ ॥ నాభౌ ॥ తం

యజ్ఞం బర్హిషీ ప్రాక్షన్ ... బుషయశ్చయే ॥ హృది ॥ తస్మా
ద్విజా త్స్వర్గహుతః ... గ్రామ్యాశ్చయే ॥ కంఠే ॥ తస్మాద్విజా
త్స్వర్గహుతః ... దజాయత ॥ వామబాహూ ॥ తస్మాద్విజా
అజాయత ... అజావయః ॥ దక్షిణబాహూ ॥ యత్పురుషం
వ్యదధుః ... పాదాపుర్యతే ॥ ముఖే ॥ బ్రాహ్మణోఽస్యముఖ
మానీత్ ... కౌద్రో అజాయత ॥ నామకర్ణే ॥ చంద్రమా
నానసోజాతః ... వాయుజాయత ॥ దక్షిణకర్ణే ॥ నాభ్యాఅనీ
దంతరిక్షం ... లోకాగ్ం అక్లృయన్ ॥ వామస్త్రేతే ॥ వేదాహ
మేతం పురుషం ... యదాప్తే ॥ దక్షిణస్త్రేతే ॥ ధాతాపురస్తా
ద్భ్యముదా ... అమనాయ విద్యతే ॥ శిరసి ॥ యజ్ఞేన యజ్ఞ
మయజంత ... స్పృత దేవాః ॥ ఆత్మో దేవా అనంతునోయతో
విష్టున్వక్త్రమే । పృథివ్యా స్పృహమగిః ॥ హృదయాయ
నమః ॥ ఇదం విష్ణుస్వగ్రక్రమేతేనా విదగ్ధేన సమూహమవ్య
పాగ్ం సురే ॥ శిరనేస్తాహ ॥ త్రీణేనదా విచక్రమేవిష్ణుహ

[illegible]

అక్షరములను గ్రహించి యక్షులను గ్రహించి వ్రాసి పోయెను.

సృష్టి ॥ కవచాయమామ్ ॥ తద్విష్ణోః ॥ షరమం పదగంధా -

పశ్యంతి సూరయః | దివీ చక్షురాత్పతః || శ్రేత్రయా యన్వేషత్ ||

తల్లివానా వివర్యో జ్యోవానాం సమయంతే విహర్ష్యర

మం పడను ॥ అన్యాయపక్ ॥ ౬౦ భూహ్యవస్థువర్గోమితి -

$$= \frac{1}{2} \times 0 \times 8$$

॥

బో॥ నోమ్మీరాధం పుండరీకాయతామం చక్రాక్షాల్లై యాభవన్తై
 రూప్పిలొంగం శ్రీ భూమిభ్యో మన్వితే మోగవీతే ॥ యస్యం
 దేవం పూజయేత్ పాపమేనా ॥

యోజివి త్పురుష మూర్తంతు త్రివారంతు దినే దినే । వారా
 యణ శుభంతు ॥ నదానాంనై సహ స్రవః ॥ బ్రహ్మంజ్ఞోదర
 హోదాది కర్తృత్వేనైవ తేః పోషేన సత్త్వేన మేదేన దింధమీదివా
 కర ॥ ఇతి నూర్వ్య మదిత్యూదం ముకే ముద్ర మూహోదానూర్వ్యమ్ ॥

నాలో॥ యస్య కేళమ చీమాతో సద్యస్సర్వాంగ సంధిః
కుడౌ సముద్రాశ్చ త్వర స్తస్మై యాత్మనే నమః ।

గను కలత ప్రజాం కరివ్వే ॥

శ్రీ ॥ కల్పశర్వ ముఖే విష్ణుః... సమాశ్రితాః ॥ ఓం భూర్భువస్సువః -

...ప్రహేళికాః ॥ ఇతి గాయత్రీ త్రివారమభివర్ణ్య।

శంఖ - చక్ర - యోని - సురభి ముద్రాః ప్రదర్శయిత్వ స్త్రీణా
దశదక్షిణంధః ॥ కూర్మముద్రయా కలశోదకం ప్రచ్ఛాద్య ॥ కల
శోదక్షేప శంఖమూర్ధ్వశంఖే గంధ పుష్పాక్షతాన్ నిక్షిప్య
తతః శంఖపూజాం కరీష్యే ॥

శంఖ వీణే బ్రహ్మణా మావాహయామి । శంఖమధ్యే ఆదిత్య
సూనాహయామి । శంఖస్యోదయోచంద్రమావాహయామి ॥
శంఖాఽ కే గంగాం సరస్వతీంచావాహయామి ॥ శంఖేహస్తం
పహర్షి ॥

శంఖం చం. తార్క. దైవత్యం పరుణంపాధి దైవతం । పృష్ఠే
ప్రజాపతిం వింద్యాద్రగ్ గంగాం సరస్వతీం॥ పృథివ్యాయాని
స్థిరైః । వాసుదేవస్య చాక్షర్యా । శంఖే తిష్ఠంతి సర్వాణి ।
తస్మాదక్షరమం పరమాజయేత్ ॥

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః

॥ గంభీరత్వాది భూతానాం । విద్యంతే పంచభుజః
 ధనుర్దేవ పాతాళే పాంచజన్య నమోస్తుతే ॥

శో॥ చర్మచేదనాది శంఖవ్యస్పర్శవేదన పర్వతః
విబ్రంతుర్యదూంధ్రీ పాపాని హిమవత్పాస్పర్శోదయే ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

సం పోక్ష్య । దేవమాత్యానంచ సంపోక్ష్య ॥ పునశ్శంఖం
పూయిత్వా । తతః వీతార్చనం కుర్యాత్ ॥

ఆధారశక్త్యై నమః । మూల ప్రకృత్యై నమః । మత్స్యాయ
నమః । కూర్మాయ నమః । అనంతాయ నమః । కేషాయ
నమః । గరుడాయ నమః । పాద్మాకే ద్వారశ్రియై నమః ।
ధాత్రేనమః విధాత్రేనమః । డక్షిణద్వారే ద్వారశ్రియై నమః ।
చండాయ నమః । ప్రచండాయ నమః । పశ్చిమద్వారే ద్వార
శ్రియై నమః । జయాయ నమః । విజయాయ నమః । ఉత్తర
ద్వారే ద్వారశ్రియై నమః । బలాయ నమః । ప్రబలాయ
నమః । చిచ్ఛక్త్యై నమః । మాయా శక్త్యై నమః । గంగాయై
నమః । యమునాయై నమః । దిగ్దేశభ్యో నమః । కేసరేభ్యో
నమః । తస్మదేవ్య కేవల ద్వీపాయ నమః । శ్వేతద్వీపమధ్యే
వేదికాయై నమః । వేది మధ్యే కల్పవృక్షాయ నమః । కల్ప
వృక్షస్య ద్రష్టాత్రత్న సింహాసనాయ నమః । తస్మదేవ్య
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ॥

ధ్యానమ్ :-

తాంతాతారం భుజగళయనం వద్బనాథం సురేశం విశ్వాకారం
గగన సదృశం మేఘవర్ణం శుభాంగం లక్ష్మీకాంతం కమల
వయనం యోగిహృద్యాన గమ్యం పంచే విష్ణుం భవభయ
హరం సర్వలోకనాథం ॥ సహస్రశీర్వాత్యావాహనం ॥

సహస్ర శీర్వా పురుషః ... దశాంగులం ॥

శ్లో॥ జ్యోతిశ్చాంతం సర్వలోకాంతరస్థం ఓంకారాఖ్యం యోగి
హృద్యాన గమ్యం । సాంగం శక్తిం సాయుధం భక్తనవ్యం
సర్వాకారం విష్ణుమావాహయామి ॥ ఇతి హనుమత్పూజా ...

శ్రీరామచంద్ర సరబ్రహ్మణ మావాహయామి ॥ పురుషవచేద
మిత్యాసనం ॥ పురుషవచేదగ్ం సర్వం ... తిరోహతి ॥

కల్పదుములే మణివేదిమధ్యే సింహాసనం స్వర్ణమయం
సురత్నం । విచిత్ర సప్తావృత మమృత ప్రభాః । గృహణలక్ష్మీ
ధరణీ సమన్విత ॥ అననం :-

వతావాసస్యేతిపాద్యం । పతవాసస్యమహిమా ... పామృతందివి
శ్రీకృష్ణ స్మర్యదేవానా మధిక స్మర్యకామదః ॥ మయానివే ।
దితం తుభ్యం సంగృహణ సుపాద్యకం ॥ పాదయోః పాద్యం ॥

త్రిపాదూర్వ ఇత్సరం ॥ త్రిపాదూర్వ ఉదైత్పురుషః ...
సాశనానశనే అభి ॥ గంగాజలం సమానీతం సువర్ణ కల శ్చేస్థితం
అర్ఘ్యం గృహణ భగవన్ కాలరూప నమోఽస్తుతే ॥ హస్త
శూర్యం ॥ శస్పాద్విరాడిత్యాచమనం ॥ తస్మాద్విరాడజా
యత ... మధోపురః ॥ జనార్దనాయ దేవాయ । సమస్త జగ

దాత్మనే । నిర్మలజానరూపాయ దత్త మాచమనీయకం ॥
ముఖ ఆచమనీయం ॥ యత్పురుషేణేతి మధు వర్కం ॥ యత్పు
రుషేణ మావిమా ... శరద్దవి ॥

శ్లో॥ మధ్యాజ్య దధి సంయుక్తం । స్వర్ణపాత్రే ప్రతిష్ఠితం । మధు
వర్కం ॥ గృహణత్వం । లక్ష్మీకాంత నమోఽస్తుతే ॥ మధువర్కం
సప్తాప్యా సన్నితి స్నానం । సప్తాప్యాసక్ పరిధయః ... పురుషం
వశుం ॥

శ్లో॥ తీర్థోదయః కాంచన కంఠ సంస్థేః సునాసి తైరేవకృతే పారసార్యైః
మయార్చితం స్నాన మిదం గృహణ పాదాబ్జ నిష్కృత సన్
ప్రవాహ ॥ స్నానం ॥

తం యజ్ఞ మితి వస్త్రం ॥ తం యజ్ఞం బ్రహ్మిషి ప్రాక్షన్ ...
ఋషయశ్చయే ॥

శ్లో॥ స్వర్నాంచలం స్వర్ణ విచిత్రశోభితం కాశ్మయ యుగ్మం బరీ
కల్పితం మయా । దామోదర ప్రావరణం గృహణ మయా-
చల ప్రావృత దివ్యరూప ॥ వస్త్రయుగ్మం ॥

తస్మాద్విజ్ఞాదితి యజ్ఞోపవీతం ॥ తస్మాద్విజ్ఞాత్సర్వహుతః ...
గ్రామ్యాశ్చయే ॥

శ్లో॥ సువర్ణ తంతూదభివ యజ్ఞసూత్రం ముక్తాఫలసూత మనేక
రత్నం । గృహణ తద్వదభూత ముత్తరీయం స్వకర్మసూత్రం
ధరతే సమోస్తు ॥ యజ్ఞోపవీతం ॥ తస్మాద్విజ్ఞా తిది గంధం ॥
తస్మాద్విజ్ఞా త్సర్వహుతః ॥ తస్మాదజాయత ॥

శ్లో॥ కస్తూరికా కర్దమ చందాని । కాశ్మీర సంయోజిత గంధసారైః
విలేపనం స్వీకురు దేవదేవ శ్రీదేవి నతోజ విలేపనాం ॥ గంధం ॥
తస్మాదశ్వా ఇతి పుష్పమ్ ॥ తస్మాదశ్వా అజాయంత... అజా-
వయః ॥

చామంతికా వకుళ చంపక పాటలాజ్ఞ । పున్నాగజాతి కరవీర
పాలపుష్పైః ॥ బిల్వప్రపాశ తులసిదళ మల్లికార్జునః । త్వాం
పూజయామి జగదిశ్వర వాసుదేవ ॥

అరామ పుష్పాణి మనోహరాణి జలాశయస్థాని సువల్లవాని ।
సువర్ణ పుష్పాణి మయూర్వితాని గృహణశ్రీవత్స ధర
ప్రసీద ॥ కరవీరైర్జాతి కుసుమై శృంపకైర్వకుళైశ్చయైః ।
కతపత్యైశ్చ కల్పరైర్వయే త్పురుషోత్తమం ॥ పుష్పం ॥

శ్రీయూర కటకేచైవ । మాస్తే చిత్రతాంగుళీయకం మాణిక్య
లూపమకుటం । కుండలేహంరశోభితం ॥

నాభౌనాయక రత్నంచ నూచురే పాదఃపద్మయోః అంగుళీ
ముద్రికాకృత్వైవ గృహ్యంతామస్మదర్పితాః ॥ ఆధరణాని ॥
అథ శ్రీరామాష్టోత్తర శతనామ పూజాం కరిష్యే ॥ యథా
శక్తి పుష్పాణి పూజయేత్ ॥ అవకాశం పురస్కృత్య సహస్ర
నామార్చనమపి కారయేత్ ॥

యత్పురుషమితి ధూపం ॥ యత్పురుషం వ్యదధుః ... పాదా
పుచ్ఛ్యతే ॥ శ్రీఖండలామౌరసకుండ దివ్య కర్పూర కాలాగరు
చందనాని । ఖచోర కృష్ణాగరు దేవదారు మాచీయతాస్తే
జఙ్గపూతికాశ్చ ॥ ధూపం । బ్రాహ్మణోన్యేతి దీపం ॥ బ్రాహ్మ-

॥ గ్రాహ్యముఖమూర్తీన్ ... మాన్ద్రోప్రణామతః ॥

శ్లో॥ సూర్యంయగోపి బ్రహ్మచారిదేవ దిపావళి గోమృతచర్మయ కం
స్వమాయ యాంధీకర్మ సర్వలోక జ్ఞాన ప్రదీపం కురుక్ష
నమోస్తు ॥ దీపం ॥ చంద్రమా మనస ఇతి నైవేద్యం ॥

చంద్రమా మనసోబాతః ... ద్వాయురజాయత ॥ ఓం భూభృ
వస్తుభః ... ప్రదోఽయాత్ ॥ సత్యం త్వరేన పరిమించామి ॥
అమృతమస్తు అమృతోఽప సర్గమసి ॥

శ్లోః పావరస్థాని ధ్యేయణిగణఖచితే గోఘృతాకాన్ సుపక్వాన్
భక్ష్యాన్ భోజ్యాంశ్చ లేహ్యన పరిమిత రసాన్ చోష్యమన్నం
నిభాయ । నానాశక్తైరుపేతం । దధి మధు సగుడ క్షీర
పానీయ యుక్తం । తాంబూలంచాపి విష్ణోః ప్రతిదివ సమహం
మానసే కల్పయామి ॥

శ్లోః రాజాన్నం మధురాన్విత్తాత్త మృదులం మాణిక్యపా తేనీతం
హింసూశీరక సమ్యగీచి మిలితై శ్చక్తై రన్తే శ్చభైః సాకం
సమ్యగ్ పూపసూప సహితం సద్దోష్యమృతేనాపుతం । శ్రీ
మృత్యుంజయ పార్వతీప్రియవిభో నాపాశనం భుజ్యతాం ॥ శ్రీ
దామోదర అభిజా ప్రియవిభో ఓం ప్రాణాయస్వాహా ...

ఓం సమానాయస్వాహా ॥ మధ్యే మధ్యే ఉదకపానీయం సమర్ప
యామి ॥ అమృతాపిహానమనీతు్య త్రరావోశనం సమర్పయామి ॥
హస్తా ప్రత్యక్షయామి । పాదా ప్రత్యక్షయామి । శుద్ధావ
మనీయం సమర్పయామి ॥ నాభ్యాపనీదితి తాంబూలం ॥ నాభ్యా
అశీదంతరిక్షం లోకాగ్ం లకల్పయన్ ॥

పూగీభ్యైస్సకర్పూరైర్నాగవల్లిదళైర్మృతం । ముక్తాచూర్ణ
సమాయుక్తం । తాంబూలం ప్రతి గృహ్యతాం ॥ తాంబూలం
వేదాహమితి నీరాజనం ॥ వేదాహమేతం పురుషం.. యదాస్తే ॥
వర్ణప్రజామేగోపాయ । అమృతత్వాదు జీవనే ॥ జాతాంజనివ్య
మాణాంచ ॥ అమృతే సత్యే ప్రతిష్ఠితాం । అధర్వశకుంఘ
గోపాయ । రసమన్న మిహాయుషే । అదభ్యాయోశీతకన్ అపి
వన్నః పితుంశ్చ ॥ శక్ స్యసకూన్తే గోపాయ । ద్విపాదో
యేచతుష్పదః । అష్టాశ్చాశ్చ రు ఇహగ్నే యేచైకశా
అశుగాః । సప్రథ సభాంమేగోపాయ ॥ యేచసభ్యాస్సభాసదః ।
తానింద్రియావతః కురు । సర్వమాయురుపాసతాం । అహే
బుద్ధియ మంత్రంమే గోపాయ ॥ యవ్యపయస్తైవిదావిదుః ।
ఋచస్సానూని యజుగ్ంషిసాహి శ్రీరహ్యతాసతాం మానో
హిగ్ంసీజ్జాతవేదో గామశ్వ పురుషం జగత్ ॥ అగ్నిధదగ్న్
అగహి శ్రీయూహంపరిపాశయ ॥ సప్రమాంజంచ విరాజంచాచభి
శ్రీరాచనో గృహే । లక్ష్మీ రాష్ట్రస్యయా ముఖేతయా

మూసగం సృజామసి । కర్పూర మంగళానంద నితాజనం ॥

ధాతా పురస్తాదితి మంత్రపుష్పం ॥ ధాతాపురస్తా ద్యమిమా
జహర ... అయనాయ విద్యతే ॥ సహస్రశీర్షం దేవం...
సదాశివోమే ॥ హనుమస్సీతా ... నమః సుతర్ణ వంశపుష్పం
సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ యావికానిచ పాపాని ... రక్షంత జనార్దన ॥ హనుగస్సీతా
... నమః । ఆశ్చర్యదక్షిణ ... మి । ఛత్రం ధారయామి ।
చామరం వీజయామి । గీతం శావయామి । స్వశ్లోం నర్త
యామి । ఆంధోభికానాగోపయామి । అశ్వనాగోపయామి ।
గజానాగోపయామి । సమస్తరాజోపచార శక్త్యుపచార -
భక్త్యుపచారాన్ సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ యద్యద్యుత్పాదన నామోక్త్యా । తపః పూజా క్రియాదిషు
న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతి । సద్యోనందే తమమృతం ।
మన్మథసీసం క్రియాసీసం ఛక్రిహీనం జనార్దనాయత్యుజితం
వయాదేవ । సరిహ్లాం తదస్తుతే ॥ అనేన పురుషనూక్త
విసేనా దేవతా భాజనేన ఛగవాన్ సర్వాశ్శక్యః క్రిపరమే
శ్వరస్సుప్రీతాతు । సద్గం క్రిపమేశ్వరార్థామస్తు ॥ —
యజ్ఞేన యజ్ఞ ... సంతి దేవాః హనుమస్సీతా ... నమః
యథాస్థానం సేవేశయామి (యథాస్థానమద్యాపయయామితి
పాఠాంతరం కేచిద్భదంతి)

— ఇతి పురుషనూక్త విధాన దేవతార్చనమ్ —

వంచ పంచాయతనములు
నూ॥ శం-స్నా-ర-గ-దే.

ఓ		గ	దే	శం
	దే			
నా		శం	గ	ర

గ		దే
	శం	
ర		నా

శం	దా	నా	ర
దే		గ	శం

— అథ పంచాయతన పూజా ప్రయోగః —

శివ - విష్ణు - రవి - గణేశ - అంబికా - పంచదేవతాః ॥

శ్లో॥ అగమార్థంతు దేవానాం గమనార్థంతు రక్షసాం
కురు ఘంటారవం తత్ర దేవతాఙ్గాన లాంఛనం ॥

శ్లో॥ అపసర్పంతు యే భూతా యే భూతా భూమి సంస్థితాః
యే భూతా విఘ్నకర్తారస్తే నశ్యంతు శివాజ్ఞయా ॥

ప్రాణనాయమ్య ॥ ఆచమ్య ॥...ప్రీత్యర్థం ॥ బోధాయనోక్త
సూత్రప్రకారేణ అవాహనాద్యంగం దేవతా సహిత శ్రీ మహా
దేవ సరిచర్యాం కరిష్యే ॥ తదంగ కలశారాధనం కరిష్యే ।
కలశం గంధ పుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య ॥

శ్లో॥ కలశస్య ముఖే విష్ణుః ... స్వమూళితః మూలే తత్రస్థితో
బ్రహ్మ మధ్యమాత్ర గణా స్మృతః ... సమాశ్రితాః ॥
ఇతి కలశేదశ కళాత్మనే నహ్ని మండలాయ నమః । మధ్యే
ద్వాదశ కళాత్మనే సూర్యమండలాయ నమః । ఆధారేషోడశ
కళాత్మనే చంద్ర మండలాయ నమః ॥

శ్లో॥ బ్రహ్మాండోదర తీర్థావి కర్తృస్మృత్యాని తేరవే తేనసత్వేనమదేవ
తీర్థం దేహి దివాకర ॥ ఇత్యం కుశముద్రయా తీర్థాన్యాకృప్య ॥
ఆకలశేషుధానతి పవిత్రే కరిష్యేచ్యతే । ఉత్తైర్వజ్రేషు వర్తతే ॥
ఆపోహ ఇదగ్ం ... సువరాజటం ॥

శ్లో॥ గంగేచ యమునే ... సన్నిధిం కురు ॥ ప్రణవేన ద్వాదశవార
మణీసుత్ర్య ॥ గాయత్రీం త్రివారం జపేత్ ॥ ఓం భూర్భు
వస్సువః ప్రచోదయాత్ ॥ 3 ॥ అత్ర గాయత్రీ - సావిత్రి

శాంతి పుష్టికరీశ్వరీ ఆయాంతు కలశపూజార్థం (మమ)దురిత
క్షయ కారకాఃకలశోదకేన శంఖమూపూర్ణ్యశంఖంప్రత్యక్ష్య
పునశ్శంఖం పూరయిత్వా । శంఖవీలే బహ్మణ మావాహ
యామి । శంఖ హృదయే ఆవిశ్య మావాహయామి । శంఖ
మధ్యే చంద్రమావాహయామి ॥ ౨ ॥ కే గంగాం సరస్వతీం
చావాహయామి ॥ శంఖం గంధపుష్పాక్షతై రభ్యర్చ్య ॥

శ్లో॥ త్వం పురాహగోత్యన్నో విష్ణునా విధ తః కశే
సర్విదేవ హితార్థాయ పాంచజన్య నమోస్తుతే ॥

శ్లో॥ శంఖం చంద్రార్క దైవత్యం వరుణంచాధి దైవతం
ప్రమే ప్రజాపతిం వింద్యాద కే గంగాం సరస్వతీం ॥

శ్లో॥ సృష్టివాన్యం యాసతీర్థాని న సుదేవస్యచాజ్ఞయా
శంఖే తిష్ఠంతి సర్వాణి తస్మాచ్ఛంఖం పపూజయేత్ ॥

అథ శంఖోదకేన యాగోపకరణ ద్రవ్యాణి - పూజా ద్రవ్యా
ణిచ సంపోష్య ॥ దేవమాత్యాసంచ సంపోష్య । క్షేప
ముశ్చజ్య । పునః ద్వాదశి వారం పూరయిత్వా । ఆధారే
సంస్థాప్య ॥ తతః వీతార్చనం కుర్యాత్ ॥ ప్రాగ్ధారే ద్వాదశియై
నమః । విధాత్రే నమః చిచ్ఛక్త్యై నమః । మాయశక్త్యై నమః ।
క్రియాశక్త్యై నమః । దుర్గాయై నమః । గణపతయై నమః ।
తీర్థపాలకాయ నమః । శివశక్త్యై వాస్తు పురుషాయ నమః ।
దక్షిణాద్వారే ద్వాదశియై నమః । పశ్చిమ ద్వారే ద్వాదశ
శ్రియై నమః । ఉత్తరద్వారే ద్వాదశియై నమః । తదుపరి
పుష్టియై నమః । శివశక్త్యై ద్వాదశ కళాత్మనే చ ద్రవమండ
లార్చనము ॥ గుదాయ నమః ॥ సత్యాను నమః ॥ రం-
రజసే నమః । శం - శనుసేనమః । - అం - ఆశ్మనే నమః ।
పం - పదమాశ్మనే నమః ॥ సరి సర్వాధార వీర శక్తిభ్యో నమః ।

అక్షైసం గంధాక్షత పత్ర పుష్ప ధూప నీప నైవేద్యతాంబూ
తైరభ్యర్చ్య || ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపనం కుర్యాత్ || ఓం అసు
నీతే పునరస్మాను ... ముపహ్వయతే || స్త్రిగోభవ | వరదో
భవ! ఓం భూః మహాదేవ మావాహయామి | ఓం భువః మహా
దేవ మావాహయామి | ఓం సువః మహాదేవ మావాహ
యామి || ఓం భూర్భువస్సువః || మహాదేవమావాహయామి

అయాతూ భగవాన్ మహాదేవః - ఇతి పుణ్యోదకే సావాహ్యం |
స్వార్గత మాగతం భగవతే మహాదేవాయ | ఇతి - స్వార్గత
మాప్యచ్చ || ఏతదాసన ముపక్తుప్రమత్తాస్తాం భగవాన్ మహా
దేవః || ఇత్యాసనం దద్యాత్ || భగవతోయంకూర్పదర్శనయః
త్రివృత్ హరిత సువర్ణః | తం జవన్మతి కూర్పం ప్రయచ్చతి ||
పూర్వతః బ్రహ్మణేకల్పయామి | విష్ణవే కల్పయామి | దక్షిణతః
సూందాయ కల్పయామి | వినాయకాయ కల్పయామి | పశ్చి
మతః || కృణాయ కల్పయామి | మహాకాలాయ కల్పయామి
|| ఉత్తరతః || ఉమామై కల్పయామి | వందికేశ్వరాయ కల్ప
యామి || ఓం భూర్భువస్సువః భగవతే మహాదేవాయ పాదయోః

పాద్యం నమర్పయామి | ఓం భూర్భువస్సువః భగవతే మహా
దేవాయ ... హస్తయోరర్ఘ్యం సమర్పయామి | శుద్ధాచ
మనీయం సమర్పయామి | సోదకకలకేన సహాదిత్యందర్శయిత్వా
సావిత్వా పాత్ర మభిమంత్రి || పాత్రం త్రిః పక్షాశ్చ ||
అప అనీయ || ఓమితి పవిత్రేణ సహాదిత్యం దర్శయేత్ || ఓమితి
స్వాహ్మితిః || నిర్మాల్య మహాహ్యం | ఆపోహిష్ఠామ ఇతి తిస్త్రిః

హిరణ్యనర్జా ఇతి చతుస్పథిః పవమానస్సువర్జనఇత్యనువాకేన
పురుషసూక్తేనన అభిషేకం కుర్యాత్ || (అత్ర కేచిత్)
సమక - చమక - పురుషసూక్తేన సమాపతంతి | అయమేవ
సంప్రదాయః || “సమకం చమకంచైవ పురుషసూక్తం తద్దై
వచ” ఇత్యుక్తత్యాత్ || సమయ మనుస్మత్య ప్రవర్తయన్ ||

మంత్రం : 1. ఓం ఆపోహిష్ఠామయోభువః || జనసు భావనః || —

2. హిరణ్యవర్జా శృచయః ... నిధత్త ||

3. పవమాన స్సువరసః ... మూర్జయంత్యా పునాతు ||

4. ఓం నమస్తే రుద్రమన్యవే ... నమోరుద్రాయవిష్ణవే మృత్యు
ర్తేహి ||

5. అగ్నా విష్ణూ ... పితరోను మదంతం ||

6. తచ్చయో రాన్యణిమహే ... ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ||

సవనశీరా పురుషః ... సర్వం మనిషాణ || ఓం శాంతిః ||
(అత్ర యథావశాశం - దశశాంతయో - కాతక - శతాను
పాకాన్యసి - పతివ్యాసి - తస్మాన్మహర్షద్రాభిషేక ఫలం
ప్రాప్నోతి) ఓం భూర్భువస్సువః || భగవతే మహాదేవాయ

శుద్ధోదక స్నానం సమర్పయామి || స్నానానంతరం శుద్ధావ
మనీయం సమర్పయామి ||

— తర్పణమ్ —

1. భవం దేవం తర్పయామి । శర్వం దేవం తర్పయామి ।
ఈశానం దేవం తర్పయామి । పశుపతిం దేవం తర్పయామి ।
రుద్రం దేవంతర్పయామి । క్షిగం దేవం తర్పయామి । భిసం దేవం
తర్పయామి । సహకరితం దేవం తర్పయామి ॥
2. భవస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । శర్వస్య దేవస్య పత్నీం
తర్పయామి ॥ ఈశానస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి ।
రుద్రస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి ॥ క్షిగస్య దేవస్య పత్నీం
తర్పయామి । భిమస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి ॥ మహతో
దేవస్య పత్నీం తర్పయామి ॥ ఓం భూర్భువస్సువః భగవతే
మహాదేవాయ వత్ప్రాయుగ్మం సమర్పయామి ॥ వత్ప్రాయుగ్మ
ధారణానంతరం - ఆచమనీయం ... యామి ॥ యజ్ఞోపవీతం
... తేజః ॥ ఓం భూర్భు ... మజ్ఞోపవీతం సమ ... మి ॥
యజ్ఞోపవీత ధారణానంతరం శుద్ధావమనీయం ... ॥
నమస్తే రుద్రమస్యవ ... ముతతే నమః ॥ శ్రీ గంధలేపనం
ఈశానంత్యా భువనావాభిశ్రీయం స్వాగ్మ్యక్ష ఉరుత్పత్గం
సువీరం ॥ నావిరుమాణ స్వపత్నాగ్ం అభిభూరసిజిమీశత్సాగ్ం

ఓం మృత్యోనుదస్య ॥ అలంకరణార్థ ముత్తతాన్ సమర్పయామి ॥
సహస్రాణి సహస్రశో యేరుద్రా అభిభూమ్యాం తేహగ్ం
సహస్రయోజనే వధన్వాని తస్యసి ॥ పుష్పాణి సమర్పయామి ॥
ఓం భవాయ దేవాయ నమః । ఓం శర్వాయ దేవాయ నమః ।
ఓం ఈశానాయ దేవాయ నమః ॥ పశుపతయే దేవాయ నమః ।
ఓం రుద్రాయ దేవాయ నమః । ఓం క్షిగాయ దేవాయ నమః ।
ఓం భిమాయ దేవాయ నమః । ఓం మహతే దేవాయ నమః ।
అథ శివాక్షోత్తర శతనామ గాజాం కుర్వాత్ ॥ (అశ్త తానత్
తత్తదక్షోత్తర శతనామానభీ సహితాభిగణపతి - లలితా - శివ
విష్ణు - సూర్య సహస్ర నామావళిభిరసి పూజా కర్తవ్యా ॥
అనకాశం పురస్కృత్య కర్తవ్యం) నానావిధ పరిమళ సత్త
పుష్పాక్షతాన్ సమర్పయామి ॥ భూరసి భూర్వ భూర్వామః
ఓం భూర్భువస్సువః ... భూపమాభూపయామి ॥ ఉద్దివ్యస్య
జాతపేదో ... దిశోదశ ॥ ఓం భూర్భువ ... ఏవం తర్ప
యామి ॥ భూపదీపానంతరం శుద్ధావమనీయం సమర్పయామి ॥
ఓం భూర్భువస్సువః ... దోదయాత్ సత్యైర త్యక్తేన పరిమే

చామి || అమృతమస్తు | అమృతతోప సరణమసి | దేవస్యత్వా
 సవితుః ... హస్తాభ్యామ్ || ఓం భూర్భువస్సువః ... భగవతే
 మహాదేవాయ జ్ఞానం చరుం మహానై వేద్యం సమర్పయామి ||
 ఓం ప్రాణాయ స్వాహాః | ఓం అపానాయ స్వాహాః | ఓం వాయునాయ
 స్వాహాః || ఓం ఉదానాయ స్వాహాః || ఓం సమానాయ స్వాహాః
 మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి ||
 పౌవర్ణ్య స్థానిమధ్యే మణిగణఖచితే గోఘృతాకాన్దసుపత్కాన్
 భక్ష్యాన్ భోజ్యంశ్చ లేహ్యం పరిమితసాన్ చోష్యమన్నం
 నిధాయ నానాశాక్తై రుచేతం దధి మధు సగుడ క్షీరపానీయ
 యుక్తం తాంబూలం చాపి విష్ణోః ప్రతిదివ స మహం మానసే
 కల్పయామి ||

శ్లో॥

రాజాన్నం మధురాన్విత్తాత్త మృదులం మాణిక్యపాత్రే స్థితం
 హింసూశీరక సం మరీచి మిళితై శ్యాక్తై రనేకై శ్శుభైస్సాగ్రం
 సమ్యగ్గృహాపసూప సహితైస్సద్దోష్యమృతేనాప్తుతై శ్రీమృత్యుం
 జయపార్వతీ ప్రియవిభోసాప్తోశనం భుజ్యతామ్ || ఓం సద్దోషాత
 ముఖాయ స్వాహాః | ఓం వానుదేవముఖాయ స్వాహాః | ఓం
 అఘోరముఖాయ స్వాహాః | ఓం తత్పురుషముఖాయ స్వాహాః |
 ఓం ఈశానముఖాయ స్వాహాః | ఓం పరబ్రహ్మణే స్వాహాః ||
 ఓం ప్రాణాయ స్వాహాః ... సమానాయ స్వాహాః || అమృతా
 వీధానమసి | ఉత్తరాప్తోశనం సమర్పయామి | శూన్యా ప్రత్యాశ
 యామి || శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి ||

శ్లో॥ పూగీభక్తైస్స కర్పూరై ర్నాగవలీ దల్లేద్యుతం ముక్తాచూర్ణ
 సమాయుక్తం | తాంబూలం ప్రతి గృహ్యతాం | ఓం భూర్భు
 వస్సువః భగవతే మహాదేవాయ తాంబూలం సమర్పయామి ||
 ఓం వర్ణప్రభాంమేగోపాయ | అమృతత్వాయ శీవసే సగం
 స్మృజామసి | ఓం భూర్భువస్సువః భగవతే మహాదేవాయ
 నమః ఆనంద నీరాంజనం సమర్పయామి || అథ కర్పూరనీరా
 జనం || హిరణ్యపాత్రం మధోః పూర్ణం దదాతి ... దీర్ఘ
 మాయుః || కర్పూరనీరాంజనం దర్పయామి || ఓం సహ సశీరం
 దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభునం ... ఓం భూర్భువస్సువః భగ
 వతే మహాదేవాయ నమః సువర్ణ దివ్య మంత్రపుష్పం సమర్ప
 యామి ||

శ్లో॥

యానితానివ పాపాని ... రక్షరక్ష మహేశ్వర || ... అత్స
 ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి || ఛత్రమాచ్ఛాద
 యామి || చామరేణ నీజయామి | స్వశ్యం ప్రదర్పయామి |
 గీతం శ్రావయామి | వాద్యాన్ ఘోషయామి | సమస్త
 రాజోపచారాన్ సమర్పయామి | సమస్త దేవోపచారాన్
 సమర్పయామి || శత్రుగుహాయ విద్మహే ప్రచోదయాత్ ||
 ఇతి జపం కుర్యాత్ || శదుపరి శంఖ నై వేద్యం కుర్యాత్ |
 యుగస్సస్మృతావ ... పరిపూర్ణం శదస్మతే || అనయాధ్యానా
 వాహనాది దోషభోపచార పూజయావ భగవాన్ సర్వాత్మకః

శ్రీ పరమేశ్వర స్మృతీనామ ॥ యజ్ఞేన యజ్ఞ మయజంత
సంతి దేవాః । ఓం భూః మహాదేవ ముద్ధానయోమి । ఓం
భువః మ...యామి । ఓం సువః ...యామి । ఓం భూర్భు
వస్సువః ... యామి ॥

శ్లో॥ ప్రయాతు భగవానీశ సర్వదేవ నమస్కృత
అనేన హవిషా తృప్తః పునరాగమ నాయచ ॥

శ్లో॥ శంఖమధ్యే స్థితం హోయం । భ్రామితం కేశవో పరి
అంగ లగ్నం మనుష్యాణాం బ్రహ్మ హత్యా యుతం దహేత్ ॥

శ్లో॥ సాలగ్రామ శిలనారి పాపహరిశేషతః ఆజన్మకృతపాపానాం
ప్రాయశ్చిత్తం దినే దినే అకాల మృత్యువారణం సర్వవ్యాధి
నివారణం । సమస్తపాప క్షయకరం విష్ణుపాదోదకం విభే ॥

— తత్ర శంఖతిర్గ స్థికరణ విధిః —

చతుర్ముఖీకృత ప్కారీ పాణిం నిధాయ । తేనాదా శంఖతీర్ణం
శిరసి ధారయేత్ ॥ వ్యాసః ॥ శంఖస్థం పాతయేద్దేహం పుత్ర
మిత్ర పరిగ్రహం । నత్రుం చతుర్ముఖీకృత్య పాదా పాణిం
నిధాయచ । పవిత్రం విష్ణు పాదాంబు త్రిః విభేత్ చిందువర్జితం
సాలగ్రామ శిలాతీర్ణం హస్తేనైవ విభేత్పుణిః । సాలగ్రామ
శిలాతీర్ణ మవీత్యా యస్తు మస్తకే ప్రక్షేపణం ప్రకుర్వీత బ్రహ్మ
హవని గద్యతే ॥ సాలగ్రామ శిలావారి ... విభిన్నమిత్రం
సముచ్చార్పియ సర్వదుష్ట గ్రహవహం । తులశీ మిత్రం తీర్ణం
విభేత్ సూర్యార్చిత ధారయేత్ ॥ సగృత దేవతార్చన విష
యేతు ఉద్ధరణ్యాదినా పాత్రాంతరేణ ప్రాశయేదితి విచరః ॥

విశ్వో పాదోదకం వీతం కోటిహత్యా ఘనాశనం । తదేవాష్ట
మణం పాపం భూచూ చిందు నిపాతనే । సాలగ్రామశిలాతీర్ణం
మహిమ దన్యుతాంఘ్రిమంతస్యజన్మకృతం పాపంతత్ కదా దేవ
నశ్యతి ॥

శ్లో॥ ఆదిత్య మంబుకాం విష్ణుం గణనాథం మహేశ్వరం ।

బ్రాహ్మణః పూజయేత్పంచ పంచ పూజా పరాయణః ॥—

శ్లో॥ ఈశేవిష్ణుర్భాస్కరో వహ్నిదేశే సామ్యేశక్తి రక్షితే విష్ణు
రాజః మధ్యే శంభుర్భుఖ్యతః పూజనీయో పంచాగోఽయం
పూజతోఽయం చిదాత్మా ॥

— ఇతి పంచాయతన పూజా సమాప్తా —

— సూర్యోపస్థానమ్ —

సనానానవతు ... శాంతిః ఓం ఆదిత్యోవా ఏష ఏతన్మండలం
తపతి తత్రతా ఋచ స్తద్వచా మండలగ్ం సముచాం లోకోఽ
భయ ఏష ఏతస్మిన్ మండలేఽర్చిరీప్యతే తాని సామాని
వసామ్యాం లోకోఽభయ ఏష ఏతస్మిన్ మండలేఽర్చిషిపురుష
స్తాని యజాగ్ంషి న యజానా మండలగ్ం స యజామాం లోక
స్సినాశతయ్యేవనిద్యాతపతియఏషోఽంతరాదిత్యేహిరణ్యయః

పురుషః ॥ అదిత్యోవై తేజః ఓజో బలం యశశ్చ యుత్యోత్ర
మాత్యామనోమన్యుర్మనుర్భృత్యుస్సత్వోమ్నిత్రో వాయురా
కాశః ప్రాణోలోకపాలః కః కిం కంఠతృప్త్య మన్నమమృతో
జ్యోవిశ్వః కథమన్వయంభుర్మహైర్భృతదమృత ఏష పురుష
ఏష భూతానా మధిపతి ర్భూతాన్ సాయుజ్యగ్ంపార్జితాన్
సమానలోకతా మాప్నోతి య ఏవం వేదేత్యుప్త నిషత్

సహనావపతు ... తాంతిః ॥

శ్లో॥ మండలాంతరగతం హిరణ్యయం
భ్రాజమాన వపుషం శుచిస్త్రితమ్
చండదీధితి మఖండ విగ్రహం
చింతయేన్ముని సమానసేవితమ్ ॥

శ్లో॥ ధ్యేయస్సదా సవిత్వ మండల మధ్య వర్త
నారాయణ స్మరసి జాసన సన్ని విష్ణుః
కేయారవాన్ మకర కుండలవాన్ కిరీటీ
హరి హిరణ్యయ వపుర్ధృత శంఖ చక్రః ॥

శ్లో॥ నమస్సవిత్తే జగదేక చక్షుషే
జగత్ప్రసూతి స్థితినాశ హేతవే
త్రియీ మయాయతి గుణాత్మ భాగినే
విరించి నారాయణ శయరాత్మనే ॥

పద్మాసనః పద్మకరః పద్మగర్భ సమద్యుతిః
సపాశ్వస్వ స్పృష్ట రజ్జశ్చ ద్విభుజస్సవితా రవిః ॥

కాలాత్మా సర్వభూతాత్మా వేదాత్మా విశ్వతో ముఖః
జగ్త్య మృత్యు జరావ్యాధి సంసార భయనాశనః ॥

ప్రాతర్భూతా స్వరూపోయం మథ్యాహ్నాతు మహేశ్వరః
అ సమానే వ్యయం విష్ణుః త్రయీమూర్తిర్నివాళరః
తైలోక్త్యైక ప్రదీపాయ స్పష్టితీత్యంత హేతవే
ఋగ్యజుర్సామ రూపాయ నమః పంకజ బంధవే ॥

భావో భాస్కర మార్కాండ చండరస్మే దివాళర
అరోగ్య మాయుర్విజయం పుత్రాన్ దేహీ సమాస్తుతే ॥

మిత్ర - రవి - సూర్య భాను - ఖగ - పూష హిరణ్య గర్భ
మరీచ్యా - దిత్య - సవిత్ర - రక్ - భాస్కరేభ్యో నమః ॥
ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి ॥ భాయా ఉపా
సహిత శ్రీ సూర్యనారాయణ స్ఫురీత స్ఫుప్రసవో వరదో
భవతు ॥

— ఇతి సూర్యోపసానం —

— అథ గంగాది మహానదీనాం పుష్కర స్థాన విధిః —
ఏవంగుణ... శుభలిఖా సిద్ధ్యర్థం (XOX) మేషంX తే దేవగురా
ఇతి Xంగాయాః (సింహం X తే దేవగురా ఇతి గోదావర్యాః)
కన్యాX తే దేవగురా ఇతి కృష్ణా సద్యాః ॥ సార్వ త్రిలోక
పుష్కర ప్రయుక్త Xంగా ॥ (గోదావరీ) (కృష్ణా) వర్షావనః
సార్వర మహం కరిష్యే ॥

శో॥ విప్రులదా త్వుముత్పన్నే కృతేలోక భయంకరి పాపాణాం తే మయాదత్త (నైకతంతే) (మృత్తికాంతే) మాహాభారతం ప్రకల్పి తామ్ ॥ ఇతి గంగా నద్యాం త్రివారం బడరీఫల మాత్ర మృత్తికాం నిక్షేపేత్ ॥

శో॥ కృష్ణవేణితియోబ్రూయాత్ సద్భజనార్జి తాన్యపి మహాపాపాని నస్యంతి విష్ణులొకం స గచ్ఛతి ॥

శో॥ పుష్కారే... సముద్ధరేత్ ॥

శో॥ రేవాతీరే... త్రితయం వరం ॥

శో॥ పావనిత్యం జగత్పూజ్యే । సర్వతీర్థ మయే శుభే త్వయి స్నాతు మనుజ్జాంమే దేహి గంకే (కృష్ణే) (గోదే) మహానది । కన్యాకతే దేవగురౌ పితౄణాంతారణాయచ సర్వపాప విముక్త్యర్థం తీర్థస్నానం కరోమ్యహమ్ ॥

శో॥ తీర్థరాజ ననస్తుభ్యం సర్వలోకైక పావన త్వయిస్నానం కరోమ్యద్య భవబంధ విముక్తయే ॥

శో॥ కన్యాగురౌ గిరితే దేవిభద్రే బ్రహ్మాండ భాండేపివయాని సంతిదివ్యంతరితే భువి నాగభాకే సర్వాణి తీర్థాని తవోదరేస్యః

శో॥ తీర్థాని నద్యశ్చ తథా సముద్రాః తే త్రాణ్యరణ్యాని తథా క్రమాశ్చ । వసంతి సర్వాణివ సర్వరూపాః । గంగానదీమేవ గతే మరేజ్యే ॥ (కృష్ణానదీ కన్యకతే సురేజ్యే) గోదానదీ సింహకతే సురేజ్యే)

శో॥ గిరితే నమస్తుభ్యం మహాదేవస్య నల్లభే స్నానేనానేనమే పాపం హర శ్రీహర మాపిణి మహాపాతక కోటిని బహు జ్వాలితాన్యపి । హస్తం త్యక్తోధికా దేవి నాన్యానీహ సరి

ద్యరే ॥ స్నానాత్ప్రీ స్పృష్ట మనుజాన్ పితౄమూత్య కలాశ్చ పాన । ముక్తిం ప్రాప్యతుం గంకే (కృష్ణే) (గోదే) త్వన్మ వివాప ముచాగతః ॥ తస్మాద్విష్ణ్వంగ సంభూతే త్వయి స్నానం కరోమ్యహం ॥ అనేన విధినా స్నానం గంగా నద్యాం సమాచరేత్ ఇతి ప్రథమ స్నానం కృత్వా ॥ పునస్సంకల్ప్య ॥

శో॥ కన్యాకతే దేవగురౌ తీర్థరాజాన్విరేమలే త్వయి స్నానం కరోమ్యద్య గిరిజేహంసరిద్వరే ॥ ఇతి ద్వితీయ స్నానం కృత్వా తత క్షరీర శుద్ధ్యర్థం అభుమర్షణ స్నాన మహం కరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య ॥ అపొహిషా మయోభువ ఇతిపంచాభుమర్షణాను నాశాన్ పతిత్వా ॥ మార్జనం కుత్వాత్ ॥

శో॥ మహాదేవ విశుద్ధ్యర్థ మమగురౌ మంగ్రతః గంగానది మహా దేవి త్వయి స్నానం కరోమ్యహం । ఇతి తృతీయ స్నానం కృత్వా ॥ తతః విశ్వాన్ సముద్ధిన్య । దక్షిణాభిముఖోధవేత్ ॥ అపనవ్యేన తృప్యేత్ । నవ్యేన స్నానమాచరేత్ ॥ ఇతి చతుర్థ స్నానం కృత్వా ॥ తత స్సంకల్ప్య ॥ విధినా ప్రవాహాభిముఖో భవేత్ ॥ స్నాన సాధుణ్య సిద్ధ్యర్థం ప్రసన్నార్ఘ్యేణ కారియేత్ ॥

శో॥ గంగాయై తీర్థ రాజాయ ధిషణాయాని విష్ణవే ॥ శినాయ సర్వ దేవేభ్యో మునిభ్యోఽర్ఘ్యేణ కారియేత్ ॥

ఏవంగుణా ... సిద్ధ్యర్థం కన్యాకతే దేవగురౌ సార్వ త్రికోటిశీర్థ పుష్కర ప్రయుక్త శ్రీ గంగా మహానద్యా మధునా మయా కృత స్నాన సాధుణ్య సిద్ధ్యర్థం గంగానదీ శీర్థరాజ తేన హరి హర సుర మనుష్యేభ్యః ప్రత్యేకం ప్రత్యేకం సకృత్కృష్ణ ప్రసన్నార్ఘ్యప్రదానాని కరిష్యే ॥ ప్రదానం కరిష్యేతివక్తవ్యం ఇతి సంకల్ప్య ॥ గంగానదీ ప్రవాహాభి ముఖోభూత్వాం జలా పుడకం గృహీత్వా ॥

- శ్లో॥ 1 గంగానది మహాదేవి సర్వపాప హరణీశ్వరే
స్నాన సాధ్యమితి సిద్ధ్యర్థ మిదమర్ఘం దదామ్యహమ్ ।
గంగానదైవ్య నమః । ఇదమర్ఘం సమర్పయామి ।
2. తీర్థరాజ మహాభాగ సర్వశీర్ష సమావృత ఇదమర్ఘం మథా
క్షతం గృహణ వరదోభవ । తీర్థరాజాయనమః ఇదమర్ఘం
సమర్పయామి ।
3. బృహస్పతే సురాధ్యక్ష । సర్వదేవ నానస్కృత
ఇదమర్ఘం ప్రదాస్యామి సంగృహణ హానతే ।
బృహస్పతయే నమః - ఇదమర్ఘం సమర్పయామి ।
4. శ్రీ రమానాథ శ్రీవిష్ణు । గంగోద్భవ పదాంబుజ
సం గృహణ జగన్నాథ ఇదమర్ఘం దదాన్యహమ్ ।
విష్ణవే నమః । ఇదమర్ఘం సమర్పయామి ।
5. ఉమానాథ మహాదేవ గంగాధర ఎవేశ్వర
ఇదమర్ఘం మయాదత్తం । సంగృహణ త్యంబక ।
శివాయనమః ఇదమర్ఘం సమర్పయామి ।
6. బ్రహ్మేంద్రదాగ్ని ముఖాస్పర్శే సురాః పుణ్య ఫలప్రదాః
ఇదమర్ఘం ప్రదాస్యామి । గృహ్యవ్య విధినాఽనునా ।
బ్రహ్మగ్ని సర్వదేవేభ్యో నమః - ఇద ... యామి ।
7. వశిష్ఠో కాశమోఽతిశ్య భారద్వాజో నృకంతుజః
విశ్వమిత్రో దేవమిత్రౌ తుంగ్యుర్ఘ్నం దదాన్యహమ్ ।
వశిష్ఠాది మునిభ్యో నమః । ఇద ... యామి ।
8. గంగాద్యాశ్చ ఏహానద్యోః । యాశ్చ పుణాః స్పృమాగతాః
ఇదమర్ఘం ప్రదాస్యామి యాయం గృహ్యత సన్నిధౌ ।
గంగాది సర్వనదీభ్యో నమః । ఇద ... సమర్పయామి ।
- ఇతి గంగానదీ పుష్కర స్నాన విధి స్పృమాప్తా —

— అథ మృత్తికా స్నాన విధిః —

సూ॥ అథాతో మృత్తికా స్నాన విధిం వ్యాఖ్యాన్యమో బ్రహ్మ
చారీ గృహస్థ వానప్రస్థ వర్జివాజ్ఞకానా మశ్వశ్శకాంతేనహస్ర
ఘరమా దేవీతి భూమిం దూర్వా మభిమంత్ర్య ॥

మంత్రం :- అశ్వశ్శకాంతే రథశ్శకాంతే విష్ణుశ్శకాంతే నసుంధరా శిరసా
ధారయిష్యామి రక్షస్వమాం పదే పదే ॥ సహస్ర పరమాదేవీ
శతమూలా శతాంకురా సర్వగ్ం హరతుమే పాపం దూర్వా
దుస్వస్మ నాశనీ ॥

సూ॥ ఉద్భృతాఽనీతి నదీతీరే లోష్ఠమాదాయ ॥

మంత్రం : ఉద్భృతా సివరామేణ శృష్టేన శతభాహునా ॥

సూ॥ కాండాత్కాండాదితి ద్వాభ్యాం దూర్వామూదాయ ॥

సంత్రం : కాండాత్కాండా త్ర్యోహంతీ పరుషః పరి ॥
ఏవానో దూర్వే పతను సహస్రేణ శతేనవ । యాశతేన
ప్రత్యోషీ సహస్రేణ విరోహసి ॥ తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ
పావిషా నయం ॥ మృత్తికే హనమే పాపం యస్మయా
దుష్కృతం కృతం ॥ మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాసి కాస్యచేనాభి

మంత్రితా మృత్తికే దేహిమే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం ।
 మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తస్యే నిర్మూల మృత్తికే తయా
 హతేన పాపేన గచ్ఛామి పరమాం గతిమ్ ॥

సూ॥ యత ఇంద్ర స్వస్తిదా స్వస్తి స ఇంద్ర స్మారమింద్ర మా
 ౨పాంత మన్యుః పరం మృత్యో ఇతి ప్రతిమంత్రం ప్రతి దిశం
 లోష్ట మృత్యుజ్య ॥

మంత్రం : 1. యత ఇంద్ర భయామహే ... జహి ॥

2. స్వస్తిదా విశస్వతి ... అభయం కరః ।

3. స్వస్తి స ఇంద్రో మృధ క్రవాః ... దధాతు ॥

4. త్రాతార మింద్ర ... ధాత్వింద్రః ॥

5. ఆపాంత మన్యుస్త్వపల ప్రభర్మాభు నిశ్చిమివాన్ భరుం
 మాగ్ం ఋజీమ్ సోమోవిశ్వాన్వత సావనాని నార్యాగింద్రం
 ప్రతిమానాని ధేభుః ॥

6. పరం మృత్యో ... మోత పీరాన్ ॥

సూ॥ గంధ ద్వారామితి లోష్టమాదాయ ।

7. గంధద్వారాం ... యే శ్రియం ॥

సూ॥ ఉదుత్యం జాతవేదస మిత్వాదిత్యాయ దర్శయిత్వా ॥

8. ఉదుత్యం జాతవేదసం ... య సూర్యం ॥

సూ॥ శ్రీరేభజత్వ లక్ష్మీరేభే నశ్నత్వితి శిరః ప్రదక్షిణోక్త్య ॥

9. శ్రీరేభజతు ... నశ్యతు ॥

సూ॥ సహస్ర శీరేత్వి శిర ఆలిప్య ॥

10. సహస్ర శీరా పురుషః ... దశాంగులం ॥

సూ॥ విష్ణు ముఖాఇతి ముఖం ॥

11. విష్ణు ముఖావై దేవాశ్చందోభిరి సూన్ లోకానసపజయ్య

మభ్య జయన్ ॥

సూ॥ ఓజోగ్రీవాదిభి రితి గ్రీవాం ॥

12. ఓజోగ్రీవాభిర్ఋతి మన్తభిరింద్రగ్ స్వప సావహేన ।

రుద్రస్య విచలస్కంధో హోరాత్రయో ర్వితీయోరమాసా

నాం తృతీయోమాసాం చతుర్థ్యమాసాం పంచమస్సంవత్స

రస్యవష్టః ।

సూ॥ మహాగ్ం ఇంద్రో వజ్రబాహురితి బాహూ ॥

13. మహాగ్ం ఇంద్రో వజ్రబాహూ ష్టాడశీ శర్మ యచ్ఛతు స్మృతి
నోమఖవాకరోతు హంతు పాప్మానం యోఽస్మాన్ ద్వేషి ॥

సూ॥ సోమానగ్ స్వరణమితి కక్షయోః ॥

14. సోమానగ్ స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్స తే కక్షీనంతయ
జౌశిజం ॥

సూ॥ శరీరం యజ్ఞ శమల మితి శరీరం ॥

15. శరీరం యజ్ఞ శమలంకునీదం తస్మిన్ నీదతు యోఽస్మాన్ ద్వేషి ॥

సూ॥ నాభిర్మే చిత్త మితి నాభిం ॥

16. నాభిర్మే చిత్తం విజ్ఞానం । పాయుర్మేఽపచితిర్భవత్ ॥

సూ॥ అపాంతం మన్యురితి కటిం ॥

17. అపాంతమన్యు స్పృశం ప్రభర్మాఘని సిమివాం ఘడుమాగ్ం
ఋజీషీ సోమో విశ్వవృత సావనాని నార్యాగ్రింద్రం ప్రతి
మానా నిధేభుః ।

సూ॥ విష్ణో రరాట మసీతి పృష్ఠం ॥

18. విష్ణో రరాటమసి విష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణో శ్చైవేహో విష్ణో
స్సూర్యరసివిష్ణో ర్మృతమసి విష్ణోనమసి విష్ణోవేత్సా ॥

సూ॥ వరుణస్య స్కంధన మసీతి మేథ్రం ॥

19. వరుణస్య స్కంధనమసి వరుణస్య స్కంధ వృక్ష న దున్యున్యై

కోవరుణస్య పాశః ॥

సూ॥ ఆనందం నందావిత్వంజౌ ॥

20. ఆనంద నందావాంజౌమే । భగ్నాభాగ్యం వసః ॥

సూ॥ ఊర్వోర్జ ఇత్యూరూ ॥

21. ఊర్వోర్జోఽరిష్టా విశ్వవ్యంగాని తనూస్తను హామేనహ
నమస్తే అస్తు మామాహిగ్ంసీః ॥

సూ॥ ఊరూ ఆరత్నీ జానునీతి జానునీ ॥

22. ఊరూ ఆరత్నీ జానునీ । విజోమేంగాని సర్వతః ॥

సూ॥ జంఘాభ్యా మితి జంఘా ॥

23. జంఘాభ్యాం పదాభ్యాం భక్తోఽస్మి । విశివాజా ప్రతిష్ఠితః ॥

సూ॥ చరణం పవిత్ర మితి చరణే ॥

24. చరణం పవిత్రం విశతం పురాణం యేన పూత స్తరతిదుష్కృ

తాని తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతాః అతి పాపాన మరాతిం త
రేమ ॥

సూ॥ ఇదం విష్ణు ప్రీతి పదేతి ద్వాభ్యాం పాదా ॥

25. ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం సమూదమస్యపాగ్ం

సురే॥ ప్రీతిపదావిచక్రమే విష్ణురోపా అదాభ్యః తతో ధర్మాణి

ధారయన్ ॥

సూ॥ సజోషా ఇంద్రదేతి శేషం దూర్వా సహితం లోష్టగ్ం శిరసి
నిధాయ ॥

26. సజోషా ఇంద్ర సగణో మరుద్భిః సోమం పిబ పృతహన్

చూర్చిర విద్వాన్ జహి శత్రూగ్ం రపమృధోను దస్వాధాభ

కృణుహి విశ్వతోనః ॥

సూ॥ హిరణ్య శృంగమితి తీర్థం గత్వా ॥

27. హిరణ్య శృంగం వరుణం ప్రపద్యే ... పునంత పునః పునః॥

సూ॥ సుమిత్రాన ఆప ఇత్యాత్మాన మభిషిం చెత్ ॥

28. సుమిత్రాన ఆప ఓషధిమశ్శుంతు ॥ ఉదకాంజలి మారదాయ
లోష్టచేతే నీనీయ ॥

సూ॥ దుర్మిత్రాస్తస్మా ఇతి ప్రథమం । యోగస్థాన్ ద్వేవీతి
ద్వితీయం । యం చవయం ద్విష్క ఇతి తృతీయం ॥

29. దుర్మిత్రా స్తస్మై నూయాసుః ॥ యోగస్థాన్ ద్వేవీతి । యం చ
వయం ద్విష్కః ॥

సూ॥ ఆపోహిమేతి తిసుభిర్విరణ్య నర్తా ఇతి చతస్థిః పవమాన
స్సుపర్జన ఇత్యేతే నానువాకేన చ మార్జయిత్వా ॥

30. ఆపోహిమా మయోభువః ... ఆపోజనయ భావనః ॥

4. హిరణ్య వర్ణా శృచయః ... నిధత్ ॥

1. పవమాన స్సుపర్జనః ... జాతవేదా మోర్జయంత్యా పునాతు॥
సూ॥ సమోఽగ్నయేఽపునత ఇతి సమసకృత్య ॥

2. సమోఽగ్నయేఽపునతే ... వారుర్వై సమోద్భయః ॥

సూ॥ యదపాం క్షౌర ముత్యచ్చి రాభ్యుశ్య ॥

3. యదపాం క్షౌరం ... పురాత్వసు మర్శనః ॥

సూ॥ ఇమంమే గంగ ఇత్యపోభి ముత్ర్య ॥

4. ఇమం మే గంకే ... హ్యసృజోమయా ॥

సూ॥ ఋతంచ సత్యంచే త్యమమర్షణ సూక్తేన అన్యవగాహేత ॥

5. ఋతంచ సత్యం చాభీధ్వా ... సవస్సువ స్సగ్ం శిశాఫి ॥

సూ॥ ఆర్చ్యం జ్వలతీత్యాచమ్య ॥

6. ఆర్చ్యం జ్వలతి జ్యోతి రహమస్మి ... మాంజహోమి స్వాహా ॥

సూ॥ అకార్య కారీతి పున స్మార్త్యా ॥

7. అకార్య కార్య వకీర్తి ... పాపాత్ప్రముచ్యతే ॥

సూ॥ రహస్యపాపాప వనోదనాన్తం పునస్మార్త్యా ॥

8. రజోభూమి స్వమూగం రోదయ స్వప్రవదంతి ధీరాః ॥

సూ॥ ఆక్రాన్ సముద్ర ఇతి జవేత్ ॥

9. ఆక్రాన్ త్యముద్రః ప్రశమే ... సునాన ఇందుః ॥
ప్రాణానాయుస్స ॥ పనం - వీశ్యం వయాకృత మృత్తికా
స్నానాం గత్వేన - దేవస్స విశ్వా నదిశ్య దేవస్స పితృ
ప్రీత్యం దేవస్స విశ్వ శక్యం కరిష్యే ॥ దేవాది తర్హణం
కుర్యాత్ ॥ స్నానప్రకరణే యథోక్తం తథా దేవాది తర్హణం
కుర్యాత్ ॥

సూ॥ శుచీహవ్యేతి ఛాతవస్త్ర మద్భిః ప్రోక్ష్య ॥

1. శుచీహవ్యా ... పావకాః ॥

సూ॥ దేవస్య త్యేతి వస్త్రమాదాయ ॥

2. దేవస్యత్వా సవితుః ... అదదే ॥

సూ॥ అవధూత మిత్యవధూయ ॥

3. అవధూతగ్ం రత్నో వధూతో అరాతయః ॥

సూ॥ ఉదుత్యం జాతవేదస మిత్యాదిత్యాయ దర్శయిత్వా ॥

4. ఉదుత్యం జాతవేదసం ... సూర్యం ॥

సూ॥ అవనంతితి పరిధాయ ॥

5. అవనంతితివన్త్యానా ... పశుభి స్సహ స్వాహా ॥ తతో ద్విరా
చమ్య ॥ ఉత్కామంతం విశాచాశ్చ యే భూతాశ్చ నిశా
చరాః ॥ ఏకేషా మవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే ॥ ఇతి
దర్శాసనం ప్రతిష్ఠాప్య! ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా ॥ అతః
అష్టోత్తర శతగాయత్రీ జపం కుర్యాత్ ॥ ద్వాదశ సమసా-రా-
సశ్వత్ పదక్షిణానిచ కృత్వా ॥ అశ్వత్ పదక్షిణ మంత్రః ॥
సూ॥ మూలతో బ్రహ్మరూపాయ మధ్యతో విష్ణురూపితే ॥ అగ్రత
శ్చివరూపాయ వృక్షరాజాయతే నమః ॥ ఇతి వస్త్రాదౌ
హ్మణః పూతో భవతి ॥ బ్రహ్మహత్యా - గోవధ - గురుతల్ప
గమన-స్వర్గ స్త్యేన-సూరాపానాది దురిత ప్రణాశన మితి విజ్ఞా

యతే || ధ్యాయత్వా తేనం నారాయణం ప్రపద్య ఇత్యాహ
భగవాన్ భోధాయనః || ఇతి స్మృతి రత్న మహోదధిశ్చతే ||

— ఇతి మృత్తికా స్నాన విధిః సమాప్తా —

— అథ ఆయుష్య హోమ విధిః —

మదనరత్నే శౌనః | ఆయుష్య హోమం వత్సామి శౌన
కోహం ద్విజన్యనాం | కుర్యాత్తు జన్యనక్షత్రే విషువే సంక్రమే
తథా | పార్థమాస్యా హమాయాంవా గ్రహణే చంద్ర
సూర్యయోః | అంశృత్యా స్వస్తి వాచ్యమన్నం దద్యాద్విహ
తయే || అథాజ్యభాగ పర్యంతం | అవదానస్య సంపదా ||

నూ || అన్యో భద్రాక్రతవ ఇత్యంశం చంద్రశక్తేన తు ఇమంసో మమ
ర్హత ఇత్యంశం ఘోషశక్తేన చ బాతవేదసే ఇత్యంశం చాహవే
త్విష్ణుశక్తేన తతః || హోమశ్చేదం సమాప్యథ బ్రాహ్మణాన్
భోజయేత్తతః | స్వస్తి వాచ్య ద్విజానైర్విధేనం దద్యాచ్చ
దక్షిణాం || ఇత్యాయుష్య హోమః ||

— ఆయుస్సూక్తమ్ (ఘృతసూక్తమ్) —

1. యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణ ఉజ్జహర ప్రాణై శ్శిరః కృత్తివాసాః ||

వినాక్తి | ఉశాన్ దేవస్సవ ఆయుర్ధదాతు | తస్మై జహోమి

హవిషా ఘృతేన స్వాహా || ఉశానా యేదం ||

2. విభ్రాజమాన స్ఫురితస్య మథ్యా ద్రోహమానో ఘృత్య రుచిరస్య

అగ్రాత్ | సమృత్య పాశాదపనద్య ఘోరాదిహాయేషో
ఘృతమత్తు తేన స్వాహా || ఘృత్య రుచయ ఇదం ||

3. బ్రహ్మజ్యోతి ర్బ్రహ్మ పత్నిషు గర్భం య మాదధాత్సురు
రూపం జయంతం | సువర్ణ రంభ గ్రహమర్క మర్చంత
మాయుషే వర్తమామో ఘృతేన స్వాహా || బ్రహ్మణే జ్యోతిష
ఇదం ||

4. శ్రియం లక్ష్మీ మాపలా మంబికాంగాం | వష్టిం చయామింద్ర
నేనే తుద్వాహుః | తాం విద్యాం బ్రహ్మయోనిగ్ం సురూపా
మిహాయుషే తర్పయామో ఘృతేన స్వాహా || బ్రహ్మయోనయ
ఇదం ||

5. దాతౌయద్యా స్ఫుర్వయోన్య స్ఫుయోన్య స్పహశ్రశో విశ్వ
రూపా విరూపా | ససూనవ స్పవతయ స్పయాధ్య ఇహాయు
షేణో ఘృత మిదం జపంతాగ్ స్వాహా || దాతౌయశేభ్య
ఇదం ||

6. దివ్యాగ్రహ బహురూపాః పురాణా ఆయుశ్శివోనః ప్రమథంతు
 వీరాన్ । తేభ్యో జహోమి బహుధా ఘృతేన । మానః
 ప్రజాగ్ం గిరిషో మోత వీరాన్ ధన్వినః॥ దివ్యేభ్యోగజేభ్యో
 బహు రూపేభ్య ఇదం ॥
7. ఏకః పురస్తాద్య ఇదం బభూవః॥యతో బభూవుష్యవనస్యగోపాః
 యమప్యేతి భువనగ్ం సాం పరాయే ॥ సహోహవిర్ఘ్నత
 మిహాయుషేత్త దేవస్సాహా ॥ ఈశానాయ దేవాయేదం ॥
8. వసూ రుద్రా నాదిత్యా నృరుతోఽథ సాధ్యానృభూనృతాన్
 గంధర్వాగ్శ్చ పితౄగ్శ్చ విశ్వాన్ । భృగున్ త్వర్వాశ్చాన్
 గిరసోఽథ సర్వాన్ । ఘృతగ్ం హుత్యా స్వాయుష్యామిహ
 యామ శశ్వతాన్వహా ॥ నస్మాదిభ్య ఇదం ॥
9. విష్ణో త్వన్నోఅంతమ శ్శర్మయచ్చ సహంత్య । ప్రతేధారా
 మధుక్తుశ్శ ఉత్సంధుహ్రాతే అక్షితగ్ స్వాహా ॥ విష్ణవ ఇదం ॥
 అంతే ఇత్యే కాహుతిం చ బాహుయాత్ ॥

మంత్రత్రయ సూచీ (చిత్ర)

ఈ ప్రామాణ్య బ్రహ్మశ్రీ రాతా దివ్యాగ్రహ సతః ।

ఏకః పురో బహున్ రుద్రాన్ విష్ణోత్వం దేహి చాపిషమ్ ।

ఆయుస్సూక్తం సమాప్తమ్

— ఆయుష్య హోమ ప్రయోగః —

మాసి మాసి ప్రత్యబద్ధవా జన్మరే కుహూ శనివార - సంక్ర
 మణ చంద్ర - సూర్య గ్రహణాదిషు జన్మ నక్షత్రయోగే
 జ్వరాది మహావ్యాధి వీడాయాంవా అపమృత్యు పరిహారార్థం
 ఆయుష్య హోమం కుర్యాత్ ।

స్వాత్మాచమయ । శుక్లాంబరధరం ... సర్వేభ్యో మహా
 జనేభ్యో నమః ॥

ఆచమ్య...వవం వ్రీత్యర్థం మమ కుమారస్య సర్వాపమృత్యు
 పరిహార ద్వారా ఆయురభి వృద్ధ్యర్థం ఆయుష్య హోమోమృత్యు
 కర్మ కరిష్యమాణ స్తదంగ ... స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం
 కరిష్యే ॥ అదా నిర్విఘ్నేన పరిసమావాప్యర్థం శ్రీ మహా
 గణాధిపతి పూజాంకరిష్యేగణపతి మభ్యర్చ్యచిపుణ్యాహవాచనం
 కుర్యాత్ ॥ తతః విధి ప్రకారేణ నక్షత్ర పూర్వక నక్షగహ
 రాధనం మృత్యుంజయ దేవతారాధనం చ కుర్యాత్ ॥ ఆయుష్య
 హోమార్థం ఋత్విగ్వరణం కుర్యాత్ ॥

ఆచమ్య వ్రీత్యర్థం మమ కుమారస్వాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం
 ఆయుష్యహోమం కరిష్యే । అగ్ని ప్రతిష్ఠాపనాది సర్వం
 కుర్యాత్ । చంద్రాశ్ర ప్రణామః ॥ ముఖాః లతీం హుత్వా
 ఆయుష్యచ్చగోరచదాన భర్తృణామదాయామృతే విశ్వ్యో
 వదదితిపురోనువాక్యా అనూత్వా యుర్దా అగ్ని ఇతి యాజ్ఞి

యాహుత్యా ॥ పూర్వోక్త ప్రకారేణ ఆయుస్సాక్షహోమం
కుర్వాత్ ॥ కేచిత్ సప్రగహ హోమం మృత్యుంజయ
హోమంచ కుర్వంతి ॥ తతః జయూది హోమం కుర్వాత్ ॥
తతః యథాశక్తి సంగ్రహ దానాది కుర్వాత్ ॥ భూరి దానం
కృత్వా ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥ ఆశీర్వాదః ॥ —

— ఇత్యాయువ్య హోమ స్సమాప్తః —

— అథ * జిహ్వార్చితృవః —

వర్ణాంతే జగన్మతే కుమారం నోదాదిషు స్సాపయిత్యా
నవం కటి సూత్రం సత్ప్రంచ భారయిత్యా ॥ అలంకృత్య ॥ రథా
దినా అందోలికాదినా గృహం ప్రాపయేత్ ॥

సమాప్తః

— అత్తయజ్ఞమ్ —

తస్మైవం విదుషోయజ్ఞస్వాత్యాయజమాన క్షడ్ధా పత్ని శరీర
మిధ్య మురోవేదిరోమాని బర్హి క్షేద శ్చిఖా హృదయంయావః
కామజ్జ్యంమన్యుః పశుస్తపోఽగ్నిరమశ్శమయితాదక్షిణావా
॥ గోతా ప్రాణ ఉద్ధాతా చక్షురధ్వయర్చనో బ్రహ్మైశోత్ర
మగ్నీద్యా వద్ధియతే సాక్షిత్వా యదశాత్పత్తి తద్ధవిర్వత్పిబతి తద
స్వహోమపానం యద్రమతే తదుపపదో యత్సం చరతుర్వపవిశ
తుర్వత్పతేన సప్రవరోస్య యన్ముఖం దదాహవసేయాయా

బ్రాహ్మణ్యం రాహుత్యం దన్యవిజ్ఞానం తజ్జహోతి యత్సాయం
ప్రాశరతి శత్రుమిథం యత్రాశ్వశర్మశ్యం దినగ్ం సాయంచ
తాని సవనానియే అహోగత్రేతే దర్శపూర్ణమాపాయేఽర్థి
మాసాశ్చ మాసాశ్చ తే చాతుర్మాసాని య జుతివస్తే పశు
బంధాయే సంవత్సరాశ్చ పతివత్సరాశ్చ తేఽహర్దణాస్సర్వవేద
సంవా ఏతశ్చత్రం యస్మాణం తదనధృగ్ ఏతద్వై జరామర్య
మగ్నిహోత్రగ్ం సత్రం య ఏవం విద్వాన్మదగయశే ప్రమీ
యతే దేవానామేవమహిమానంగత్యాఽఽదిత్యస్యసాయజ్యం
గచ్ఛత్యథ యోదక్షిణే ప్రమీయతేపితౄణామేవమహిమానం
గత్యా చంద్రమస సాయజ్యగ్ం సలూకతా మాహ్నేత్యేతావై
॥ సూర్యా చంద్రమసో ర్మహిమానౌ ॥ బ్రాహ్మణో విద్వానభి
జయతి తస్మా ద్బ్రహ్మణో మహిమాన మాహ్నేతి తస్మా
ద్బ్రహ్మణో మహిమానమ్ ॥

— అత్తయజ్ఞం సమాప్తమ్ —

— అథ ఆతుర సన్యాస విధిః (తత్ప్రయోగశ్చ) ...
ఆతుర సన్యాసే సంకల్ప ప్రేషోచ్ఛారణ అభయదానమతి
త్రయక ప్రధాన మవస్థం కార్యం ।

— తత్ప్రయోగః —

ముముక్షుర్గృహీ శుభేదితే ప్రాతర్గృతస్నానం కృత్వా గంగా
గంగేశతీయో బ్రూయాత్ ... మహా పాతక నాశనం ...
గంగాస్నాన మహం కరిష్యే ॥ ఇత్యాది సంకల్పస్నానే మూర్ఛ
నాదిభిః ॥ ఆచార్య ... ఏవం ప్రీత్యర్థం కరిష్యమాణ ఆతుర
సన్యాసాం గత్యేన మమ బ్రహ్మజ్ఞానావాప్తి ద్వారా మోక్ష
కైవల్య సిద్ధ్యర్థం గంగాస్నానం కరిష్యే ॥ ఇతి స్నానమయే
వక్తవ్యం ॥ త్రివారమాభ్యుత్య ॥ శుభ్ర వస్త్రం ధృత్వా పున
స్సృకల్ప్య ॥ ఏవం ప్రీత్యర్థం మమ బ్రహ్మజ్ఞానావాప్తి
ద్వారా మోక్షకైవల్య సిద్ధ్యర్థం ఆతురవిధినా సన్యాసం
కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య ॥

సూ॥ పంచ శిఖా కేశాన వశేష్య నవసం కృత్వా ॥ పునస్సత్త్వా
సంధ్యా త్యాపాసన హోమాంతం యథావశాశం నిర్వర్త్య ।
ఆత్మని సమారోపయేత్ ॥

అహితాగ్నినాం

అగ్నిహోత్రీతు ప్రాజాపత్యాది స్థానే పూర్ణాహుతిం కృత్వా
క్రొతాగ్ని మాన్యని సమారోపయేత్ ॥

ఉచ్చిన్నాగ్నినామ్

పునరాధాన సంకలే సమారోపః అన్యధాన సమారోపః ॥

విధురాదీనాం

అగ్న్యై భావాదేవ. సమారోహ నావశ్యకః ॥

మంత్రం : 1. ఏషాహవా అగ్నిగోత్ర సర్వః ప్రాణః ప్రాణం గచ్ఛ
న్యాహ ॥

2. అహైవ సర్వా దేవతాః సర్వాభ్యా దేవతాభ్యా జహోమి
న్యాహ ॥

సూ॥ భూస్వామీతి జలై జలై ర్హుత్వా ॥

మంత్రం : భూస్వాహం భువస్వాహం సువస్వాహం భూర్భువస్సువ
స్వాహం ॥

సూ॥ సుత శేవం జలం ఆశుశ్శుశాన ఇత్యనువాకే నాభిమంత్ర్య ॥
మంత్రం : ఓం ఆశుశ్శుశానో ... మివాగ్నిధ్ర మాగ్నిధ్రే ॥

సూ॥ తదభి మంత్ర జలం పుత్రేషణేత్యాది త్రిభిః కించిత్కించిత్రీ
వారం పితేత్ ॥

మంత్రం : 1. పుత్రేషణా విత్తేషణా లోకేషణా మయాత్యత్త్వా
స్వాహం ॥ ఇతి కించిత్పితేత్ ప్రథమం ॥

2. అభయం సర్వభూతేభ్యో నుత్త స్వాహం ॥ ఇతి ద్వివీయం పితేత్ ॥

3. సన్యస్తం మమేతి స్వాహం ॥ ఇతి నిశ్చేషం తృతీయం పితేత్ ॥

సూ॥ తతః పూర్వవత్ సావిత్రి ప్రవేశః ॥

మంత్రం : ఓం భూర్భువస్సువః ... ప్రచోదయాత్ ॥

నూ॥ తతః ప్రాచ్యైశ్చ ఊర్వ బాహుః ప్రేక్షోచ్ఛార్ణం పూర్వపత్నీ-
ర్యాత్ ॥ ప్రేషః ॥ సన్వస్తోహమ్-సన్వస్తోహమ్-సన్వస్తోహమ్ ॥

మంత్రం : తతః అథయం సర్వభూతేభ్యో మత్తస్వాహా ॥ ఇతి
ప్రాచ్యాంజలం క్షీచేత్ ॥ శిఖాముత్యాట్య-యజ్ఞోపవీతం చిత్వా ॥

నూ॥ భూస్వాహేత్యుచ్చు హుత్వా ॥

॥ భువస్వాహః ॥ సువస్వాహః భూర్భువస్సువస్వాహః ॥

ఇతః పరం పుత్ర గృహేన తిష్ఠేత్ ॥

నూ॥ అత్యంత మాతురశ్చే త్ప్రేషమాత్రం వాచచేత్ ॥ (సన్వస్తో-
హ-మతి) శీవతిచేత్ స్వస్త్సన్ మహావాగ్యోవచేత, దండగ్రహ
ణాది సర్వంయథావిధి కుర్యాత్ ॥ ఏష మాతుర విధిసాసన్యాన
మృతస్య యతివత్సం స్కారః ॥

ఇత్యాతుర సవ్యాస విధిః

స్వభార్యాయః పురుషాంతర - సంగతి నిరాసనమ్

నూ॥ అనంభవేపుః పర్యేషాన్ స్థూలా ధారికా శీవచూర్ణాని కార
యిత్యావశ్యా మవేతి మంత్రేణ సుప్తాయా స్సంబాధ తప
వనేత్ ॥ ఏతేన సర్వశా భవతి ॥

మంత్రం : అవజ్యా మవ ధన్వనో హృదేమ స్యంతనోమితే ॥ ఇంద్రా

॥ పావ్య ఫలిగనుశ్యేభ్యః పురుషేభ్యో న్యత్రమత్ ॥ గ్రామాం
శరం ప్రయాన్యన్ గృహే వరమానాయః భార్యాయః పర
పురుషోప భోగమకామయమానః శతచరణానామకాచరణ్యక
సర్వశేషప్య జీవితయేవాశ్శనా ప్రహారేణ చూర్ణాసి కార
యిత్యా ॥ తాన్యపద్యామవేత్యేత యర్వా ప్రాప్తసిద్రాయః
భార్యాయః యకానా నిక్షేపేత్ ॥

మంత్రం : అవజ్యా మవధన్వ ... న్యత్రమత్ ॥ ఏవం కృతేనాన్య
ఽనుపయోగ్యా భవతి ॥

వాక్యా :- ధారికా, గౌళికా = సరస్వప విశేషః (శత చరణానామ) సాచ
ద్వివిధా 1. గ్రామ్య 2. అరణ్యాచ ॥ కయారణ్యాచ స్థూలా =
గ్రామ్య = తస్మీయః ॥ ప్రవత్స్యః గృహేవా - ప్రజా తరతుం రక్షితుం
స్వభార్యాయాం, పర పురుష క్లగ్నస్య అసంభవ మిచ్చతి. స పరే
షామ సంభవేపుః.

— పున స్తద్భార్యోప యోగకరణం —

నూ॥ శుద్ధ్యశ్చే బ్రభుమూత్రేణ ప్రత్యేశయాత ॥ పూర్వశ్చత చికి
త్సోప భోగా యోగ్యాయా భార్యాయః యోనిం స్తోప
భోగార్థం, కపిలా గోమూత్రేణ ప్రత్యేశయాత ॥ తతో
గనుప యోగ్యాభవతి సుప్తకాలవస్తే తత్ప్రత్యేశనం కార్యం
సమాప్త మిదమ్

— అథ పణ్యహోమః —

క్రమ విక్రయాది న్యవహారణః పురుషస్య హోదవ్యస్యా-
గోశ్చ-హోదావకరాది లాభార్థం కర్మ విధీయతే ॥

తత ఉత్తరయా జుహుయాత్ ॥
 రత్నాది తౌర లవణాది) క్రయ
 హోమః కర్తవ్యః॥ అస్య ప్రయోగః॥
 యం వీర్యం మమ పూర్వ ద్రవ్యార్థం
 యం కరిష్యే ॥ అగ్నేరుప సమాధానా
 ప్రకృత పణ్యా ద్విహి - యవ మరీచ్యా
 య - యదహ మిత్యేతయా జాహోతి ॥

దం

మంత్రం : యదహం ధనేన ప్రపణ్యాశ్చ రామి ధనేన దేవాధనమిచ్చ
 మాహః । తస్మిన్ తోమో రుచమా దధాత్వగ్ని రింద్రోబృహ
 స్పతిశ్చ స్వాహా ॥ సామాగ్నిం ద్ర బృహస్పతిభ్య ఇదం॥ తత
 స్తోత్ర కేషం సమాపయేత్ ॥

సమాప్తః

— భార్య భర్తృ పశ్య కర్మ —

సూ॥ యం కామయేత నాయ మచ్చిద్యేతేతి జన వివాళే స్వం
 మూత్రమానీయ సుప్తం పరి ముత్తరాభ్యాం ప్రీతిః ప్రసవ్యం
 పరిషింఛేత్ ॥ యా ప్రీతి స్వభారం సపత్నీ బాధా రహితం
 కామయేత సాజీవంత్యా గోర్విపాణం బలాదాహృత్య తస్మిన్
 త్వ్య మూత్ర మానీయ తేన సుప్తం స్వపతిం పరిత్యాగి
 రమనామిత్యేతాభ్యా మ్మృగ్భ్యం త్రిః ప్రదక్షిణం పరిషింఛేత్ ॥

మంత్రం : 1. పరిత్యాగి రే రవిహం పరిభ్రాతుః పరివృషుః పరిసర్వభో
 జాతిభ్య పరిషీతః కేవ్యసి ॥

2. శశ్యశ్చరి కుపి తేన సం కామేణా విచ్చిదా ఉలేనవరిషీతోసిపరి
 షీతో సుప్తలేన ॥ ఇతి ఏవం కృతే భర్తా భార్యాయాః పశే
 తిష్యతి ॥

సమాప్తమ్

— గృహవాసాది పలాయన నిమత్తం కర్మ —

సూ॥ యేన పథా దాసకర్మ కరాః పలాయేరగ్ స్తస్మిన్నిశ్చాన్య
 పథయోత్తరా ఆహుతీర్బహోతి । దాసా దాస్యా భృతి
 కర్మ కరాః యేన మార్గేణ పలాయేరగ్ తస్మిన్ మాతే దాసు
 మయాని వలయాన్యపథాయ తేష్యా వర్తన వర్తయేత్వాది
 భిశ్చత్రసః ఆజ్యాహుతీర్బహుయాత్ ॥

మంత్రం : 1. అవ ర్తన వర్తయ వినివ ర్తన వర్తయేద్ర నరబుడ
 భూమ్యాశ్చత్రసః ప్రదిశిస్తాభిరా వర్తయా పున స్వాహా ॥
 ఇంద్రాదేదం ॥

2. అవ ర్తన నివ ర్తనా వర్తన నివ ర్తయ స్వాహా ॥ ఇంద్రాయేదం॥

నూ॥ యదస్య గృహే పణ్యగ్ స్థా తత ఉత్తరయా జుహుయాత్ ॥
ప్రాణి వ్యతిరక్త (ధాన్యాన్న రత్నాది త్సార లవణాది) క్రయ
ద్రవ్యాదవ దాయాయం హోమః కర్తవ్యః॥ అస్య ప్రయోగః॥
ప్రాణానాయమ్య ॥ ఏవం వ్రీత్యర్థం మమ పణ్య ద్రవ్యార్థస్య
సిద్ధ్యర్థం పణ్య హోమం కరిష్యే ॥ అగ్నేరుప సమాధానా
ద్యాజ్య భాగాంతే ప్రకృత పణ్యా ద్వ్యహి - యవ మరీచ్యా
దేర్ధివ్యాదవదాయ - యదహ మిత్యేతయా జుహోతి ॥

మంత్రం : యదహం ధనేన ప్రపణ్యశ్చరామి ధనేన దేవాధనమిచ్ఛ
మాహః । తస్మిన్ హోత్యోమో రుచమా దధాత్వగ్ని రింద్రోబృహ
స్పతిశ్చ స్వాహా ॥ సామాగ్నిం ద్ర బృహస్పతిభ్య ఇదం ॥ తత
స్తంత శేవం సమాపయేత్ ॥

సమాప్తః

— తార్కా భర్త పశ్య కర్మ —

నూ॥ యం కామయేత నాయ మచ్చిద్యేతేతి జీవ విహణే స్వం
మూత్రమానీయ సుప్తం పరి ముత్తరాభ్యాం త్రిః ప్రసవ్యం
పరిపింశేత్ ॥ యా త్రి స్వభరారం సపత్నీ బాధా రహితం
కామయేత సాశవంత్యా గోర్యపాణం బలాదాహృత్య తస్మిన్
త్వస్య మూత్ర మానీయ తేన సుప్తం స్వపతిం పరిత్యాగి కే
రమహమిత్యేతాభ్యా మృగాభ్యం త్రిః ప్రదక్షిణం పరిపింశేత్ ॥

మంత్రం : 1. పరిత్యాగి కే రవిహం పణి భ్రాతుః పరివ్వసుః పరిసర్వభ్యో
జ్ఞాతిభ్య పరిషీతః కేష్యసి ॥

2. శశ్వత్పరి కుపితేన సం కామేణా విచ్చిదా ఉజేనవరిషీతో సిపరి
షీతో స్యులేన ॥ ఇతి ఏవం కృతే భర్తా భారాయాః వశే
తిషతి ॥

సమాప్తమ్

— గృహేదాసాది పలాయన నిమిత్తం కర్మ —

నూ॥ యేన పథా దానకర్మ కరాః పలాయేరగ్ స్తస్మిన్నిన్ద్యాన్య
పథయోత్తరా అహుతీరుహోతి । దాసా దాహ్యో భృతి
కర్మ కరాః యేన మార్గేణ పలాయేరగ్ తస్మిన్ మూకే దారు
మయాని పలయాన్యపథాయ తేషా వర్తన వర్తయేత్వాది
భిశ్చత్రసః ఆజ్యాహుతీరుహుయాత్ ॥

మంత్రం : 1. అవర్తన వర్తయ వినివర్తన వర్తయేంద్ర వర్తబుద
భూమ్యాశ్చత్రసః ప్రదిశస్థాగిరా వర్తయా పున స్వాహా ॥
ఇంద్రాదేదం ॥

2. ఇవర్తన వినివర్తన వర్తన నవర్తయ స్వాహా ॥ ఇంద్రాదేదం ॥

3. అనుచున్న దనునామో వివర్తనోన్య మీవృషత్ । ఇంద్రం
పరిక్రొళోపః పరిక్రొళో శతు సర్వత స్వోహ ఇంద్రాయేదం ॥
4. యదిమాపతి మన్వాధ్వ ఆదేవా దేవ వత్తరం ఇంద్రపాశేన
సిక్వావో మహ్య మిద్వ శమానయాత్వాహ ఇంద్రాయేదం ॥
నాత్ర పూర్వోత్తరతం త్రాదికం ॥
సమాప్త మిదం

— ప్రత్యాఖ్యిక మంత్ర ప్రయోగః —

కర్తా బ్రాహ్మే ముహూ రే ఉత్థాయ దంతధావన పూర్వకాం
కల్యాన్నిర్వర్చ్య స్నాత్వా, ప్రాత స్సంధ్యావందనాది నిత్య
కర్మానుష్ఠాన ప్రాతకాపాసనంచ కృత్వా ॥ తతః పైశ్చందేవం
ప్రాతరేవ కుర్వాత్ ॥

మీమాంసా ॥ శ్రాద్ధదినే సంధ్యావందనానంతరం ప్రాతరాపాసనం -
తదనంతరం పైశ్చందేవం । తతో దేవతార్చనం క్రమేణ యథా
విధి నిర్వర్త్యాపరాహ్నే పునస్నాత్వా మాధ్యాహ్నిక సంధ్యా
వందనానంతరం - శ్రాద్ధం కుర్వాదితి నిష్కర్షః ॥
నూ॥ కర్తా భోక్తృనాహూయ అపరాహ్నే స్నాత్వాచమ్య ధాత
వస్త్రం ధృత్వా । ప్రత్యాఖ్యిక శ్రాద్ధ ముపక్రమత్ - భస్మ

కో॥ శ్రాద్ధేచ విష్ణునైవేద్యం త్యక్తా తూర్వం సమాచరేదితి
వచనాత్ ॥ దేవాతార్చనానంతరమేవ శ్రాద్ధాచరణ మితి స్పష్ట

ప్రతిపత్తిః

మూలా ముద్రాదికం త్యక్త్యా కర్తృ పత్న్యా దీపారాధనం
కారయిత్వా ॥

అచమ్య - ఓం కేశవాయ స్వాహా - ఓం నారాయణాయ

స్వాహా - మాధవాయ స్వాహా ॥ ... శ్రీ కృష్ణాయనమః ॥

నూ॥ పవిత్ర వంతః పరివాజమానత ఇతి పవిత్రం ధృత్వా ॥

మంత్రం : పవిత్రవంతః పరివాజ మానతే విత్తేహం ప్రతో ॥ అభి

రక్షతి వ్రతం మహస్సముద్రం వరుణ స్థిరోదదే ధీరా ఇచ్ఛే

కుర్ధరణే పార్వరభమ్ ॥ పవిత్రంతే వితతం బ్రహ్మణస్స కే ।

ప్రభురాత్రాశి పక్యేషి విశ్వతః । అత పతనూర్నత దామో

అశ్నుతే । కృతాసద్ధర్మహంత సత్సమాశత ఇతిపవిత్రంధృత్వా ॥

పునరాచమ్య ॥ త్రిరాచామేత్ ॥ ద్విః పరిన్మజ్య - సకృదుప

స్పృశ్య । యత్సన్యం పాణిం - పాదా ప్రోక్షతి-శిరశ్చక్షుషీ

నాసిశ్చ శ్రోత్రే ॥ మృదయ మూలశ్య ॥

కో॥ ఉత్తిష్ఠంతు భూత విశాచాః ఏతే భూమి భారకాః
ఏతేషా మవిరోధేన శ్రాద్ధకర్తృ సమారభే ॥

ఓం భూః ... బ్రహ్మ భూర్భువః స్వరోమే ॥ మమోపాత్త
దురితక్షయద్యారాశ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం! గోవింద గోవింద
గోవింద శ్రీమహావిష్ణో రాజ్యయా ప్రవర్తమానస్య...వాసదే
శ్రీవిష్ణు నక్షత్రే శ్రీవిష్ణు యోగే శ్రీవిష్ణుకరణ ఏవంగుణవిశే
షణవిశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ॥(ప్రాచీనావీతి) ॥పితృః (మాతృః)
ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహూత్యాన్నశ్రాద్ధాదౌ, కాలే అధికార
సిద్ధ్యర్థం యథాశక్తి సంభవ త్వవిష్ణుత్వానుభవ్యం కరిష్యే
(సవ్యం)॥కురుష్వ తిలదగ్ధసింహాగ్నితాన్ గృహీత్వా (పరిష్క
ర్షీణాం గృహీత్వేతి కేచిత్ ॥ సమస్త సంవదతి పతిత్వా
(బ్రాహ్మణానాం పరిత స్త్రిః ప్రదక్షిణం కృత్వా ।)

శ్లో॥ సమస్త సంపన్నమవృత్తిహేతవస్సమృద్ధితాత్మలభూమకేతవః
అపార సంసార సముద్ర నేతవః పునరుమాం బ్రాహ్మణపాద
పాం సవః

శ్లో॥ అవదన్ ధాన్యం సహస్ర భానవ
స్సమిహితార్థార్థాణ కామధేనవః
సమస్త తీర్థాంబు పవిత్ర మూర్తయో
రక్షంతు మాం బ్రాహ్మణ పాదపాం సవః

శ్లో॥ అభివ్యాధి హారం నృణాం మృత్యు దారిద్ర్య నాశనం
శ్రీ పుష్టిః కీర్తితం వందే విప్రశ్రీ పాద పంకజం ॥
శ్లో॥ విప్రాసు దర్శనా త్వగ్యః క్షీయంతే పాపరాశయః
వందనా స్మరణా వాప్తి రర్చనా దమ్యంతం పదమ్ ॥

శ్లో॥ విశ్వం తిపుడ్రం విపాతా మగ్ని మోక్ష సమం విరుః
క్రాద్ధికారేణ సంపాప్తే । కర్తా భోక్తౌ వ శత్యజేత్ ॥
శ్లో॥ ఆయసంఘంటికానాదం తిపుండ్రంచ విశేషతః
భస్మ మాలాంచ ముద్రాశ్చ నిరాశాః పితరో గతాః ॥

శ్లో॥ : యానతీర్త్య దేవతాసా స్సర్వావేద విది బ్రాహ్మణేనసంతి
" గాస్త్రాద్రాహ్మణేభ్యో వేదవిద్యోభ్యి దివేదివే సమసురార్యాన్వా
క్రీలం కీర్తయే దేతా ఏవదేవతాః ప్రీణాతి ॥ (ప్రాచీనావీతి)
యజమానస్య పితృః (మాతృః) పతి సాంవత్సరీక మృతాహూ
త్యాన్నశ్రాద్ధం కర్తుంముఖ్యకాలాభూత్యాఅధికారసంపద స్తీతి
భవంత్యో బృవంతు । అధికార సంపదస్తు ॥ కాలశ్చముఖ్య
కాలాస్తు । పాకాదీనాం పవిత్రతాస్తు । సర్వేపాకాశ్చుచ
యో భవంతు ॥ సర్వాణి ద్రవ్యాణి కుచ్ఛిన్ భవంతు ॥

శ్లో॥ దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్య ఏవవ । సమస్త్య
థాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ సమోనమః ॥ ఈతానః పితృ
రూపేణ మహాదేవో మహేశ్వరః ॥ ప్రియతాం భగవానీశః
పరమార్థా సదాశివః ॥

అచమ్య॥ఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ(ప్రాచీనావీతి) యజమానస్య
పితృః(మాతృః)ప్రతి సాంవత్సరీకమృతాహూత్యాన్నశ్రాద్ధే పితృ
పితృమహా - ప్రపితృమహానాం గోత్రాణాం శరణాం వసు
కుద్రాదిత్యహపాణాం । సవ్యం॥ పురూరవార్చనసంజ్ఞా కానాం
విశ్వసాం చేనానాంచ ॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణోశ్చ
ప్రాచీనావీతి ॥ పితృః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహూత్యాన్నశ్రాద్ధ
మస్త్యేన నావిహ పార్శ్వ విభాజేన యుష్మదనుష్టయా సదైవ
మవస్య కరిష్యే ॥ కురుష్వ ॥ (సవ్యం) నాహోదకంపత్యా పురూర

వార్ధివ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే అహవనీ
యాతే త్తేజః దత్వా భవద్భిః త్తేజః ప్రసాదః కరణీయః ॥
అస్తు కరణీయః ॥ ప్రాచీనావీతి ॥ హస్తాదకం దత్వా ॥ పితృ
పితామహ ప్రపితృ మహానాం ... గోత్రాణాం ... శర్మణాం
వసుధుద్రాదిత్య రూపాణాం స్థానే అహవనీయాశ్చ త్తేజః దత్వా
భవద్భిః త్తేజః ప్రసాదః కరణీయః అస్తుకరణీయః ॥ సవ్యం ॥
హస్తాదకం దత్వా శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణోః స్థానే
అహవనీయాశ్చ త్తేజః దత్వా భవద్భిః త్తేజః ప్రసాదః కర
ణీయః ॥ అస్తుకరణీయః ॥

శ్లో ॥ అశ్రోద్ధస్త శ్శాపవస్తే స్మృతతం బ్రహ్మివాదిభిః భవితవ్యం
భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధ కర్మణి ॥ గోమయేన వందం
ద్యయం కృత్వా ॥

శ్లో ॥ ఉత్తరే మండలం దేవం । దక్షిణే నిత్యమండలం మండలంతు
ప్రకుర్వీత ద్వయోర్మధ్యే వడంగుళం ॥ చతుర్రసంతు దేవానాం
పితౄణాం వర్తలం తథా ॥ నవ్యావసవ్య యోర్నిత్యం దైవ
పూర్వం యథా క్రమం ॥ ఓం భూర్భువస్సువః ... వోద

యాత్ ॥ ఇతి మంత్రేణ విశ్వేదేవస్థానే చతుర్రస మండలం
కృత్వా ॥ ప్రాచీనావీతి ॥ ఓం భూర్భు ... దయాత్ ఇతి
మంత్రేణ పితృస్థానే వర్తలంతు మండలం కృత్వా ॥ ఓం
భూర్భు ... దయాత్ ॥ ఇతి మంత్రేణ విష్ణుస్థానే చతుర్రస
మండలం కృత్వా ॥

— విశ్వేదేవ మండలాద్యర్చనం —

పురూరవార్ధివ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే

భద్రమాసనం । పాద్యస్థానే సుఖాసనం । పాద్యస్థానే దైవేక్షణః
క్రియతాం । పాద్యస్థానే అర్చితప్రార్చిత । అయంగంధ పుష్ప
రాగమ అక్షతాః । అయం కుశః । కూర్మోద కేనైవాహ్ని
స్సంపూర్వార్చన మస్తు ॥

— పితృ మండలాద్యర్చనం —

(ప్రాచీనావీతి) పితృ పితామహ ప్రపితృమహానాం (మాతృ
పితామహి ప్రపితృమహీనాం) పాద్యస్థానే భద్రమాసనం-పాద్య
స్థానే సుఖాసనం । పాద్యస్థానే దైవేక్షణః క్రియతాం । పాద్య
స్థానే అర్చిత ప్రార్చిత (సవ్యం) అయంగంధః ప్రాచీనావీతి ॥
పుష్పార్చా ఇమే తిలాః । అమీ కుశాః । కూర్మోద కేనైవా
హ్నిస్స సంపూర్వార్చన మస్తు ॥

— విష్ణు మండలాద్యర్చనం —

సవ్యం ॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణోః పాద్యస్థానే భద్రమా
సనం పాద్య ... సుఖాసనం । పాద్య ... క్రియతాం । పాద్య
... ప్రార్చిత । అయంగంధః । పుష్ప ... అక్షతాః అయం
కుశః కూర్మో ... మస్తు ॥

— విశ్వేదేవ పాదప్రక్షాళనం —

॥ సవ్యం ॥ పురూరవార్ధివ సంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః పూర్వగతం
సంస్కారగతం । విశ్వేదేవాః భద్రంహి పాద్యం । (సుపాద్యం)

1. పాద ప్రక్షాళనీయ వరం గుల్ఫ ద్వయారవి
పితౄణాం సరకం హారం । కోమ సంసక్త వారిణా ॥
2. పాదమూలే పితుః పాద్యం పాద మధ్యే మహామహః
తతో మహస్య పాదాగ్రే । పాద ప్రక్షాళనం క్రమాత్ ॥

మంత్రం : చరణం పవిత్రం విత్రం పురాణం । యేన పూత స్తరతి
 దుష్కృతాని కేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాపాన
 మరాతింతరేషు । లోకస్య ద్వార మర్చిమత్పవిత్రం । జ్యోతి
 శ్చైద్యాజమానం మహస్మత్ ॥ అమృతస్యధారా బహుధాదో
 హమానం చరణమ్మలాకే సుధితాం దధాతు ॥ శుక్రమసి
 జ్యోతిరసి కేశాసి కేవలస్సనితోత్పన్నాత్మచ్చ దేహపిత్రేణ
 నహో సూర్యస్య రశ్మిభిః ॥ మయిమహో మయియశో మయీం
 ద్రియం వీర్యం ॥ ఇతి వదన్ భోక్తా కర్తృ దక్షిణ భుజం సం
 స్పృశేత్ ॥)

— పితృపాద ప్రక్షళనం —

(సవ్యేనైవ) పితృ పితామహ ప్రణితామహః స్వాగతం ॥
 సుస్వాగతం ॥ పాచీనావీతి ॥ పితృ పితామహ ప్రణితామహః
 గోత్రాః శర్మాణో వసుధుద్రాదిత్య రూపాః ఇదంతే పాద్యం ॥
 సుపాద్యం ॥ సవ్యం ॥

శ్లో॥ నమోబ్రహ్మగ్యో... గోవిందాయ నమో నమః ॥

మంత్రం : చరణం పవిత్రం ... సుధితాం దధాతు ॥ పాచీనావీతి ॥
 శుక్రమసి ... రస్మిభిః ॥
 మంత్రం : మయి మహో... వీర్యం ॥ ఇతి వదన్ భోక్తా... స్పృశేత్ ॥
 (కర్తృ విప్ర పాదోదకం శిరసి ప్రోక్షయేత్ ॥)

— విష్ణుపాద ప్రక్షళనం —

(సవ్యం) త్రాధి సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణోః స్వాగతం ॥ సుస్వా
 గతం ॥ విష్ణో ఇదం వః పాద్యం (సుపాద్యం) ఇతి కర్తృ నోదక
 కలశం దర్శయేత్ ॥

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మగ్య దేవాయ ... నమో నమః ॥

మంత్రం : చరణం పవిత్రం ... సుధితాం దధాతు ॥ శుక్రమసి ...

రస్మిభిః ॥ ఇత్యాజ్య లేపనం చరణాంగుష్ఠయోః ॥ మయిమహో

... వీర్యమ్ ॥ ఇతి వదన్ ... స్పృశేత్ ... కర్తృ... విప్ర...
 ప్రోక్షయేత్ ॥

శ్లో॥ స్వాగతం స్వస్తివదన్ ॥ దక్షిణాచ ప్రదక్షిణం
 గోత్ర వాదన సుగృహ దక్షతే మ్యవపిచివా ॥

శ్లో॥ యదీచ్ఛసి మహారాజన్ సంకీర్త్యైర్వాపగాహనం
 విప్రపాద వినిర్ముక్తం తోయం శిరసి ధారయ ॥ ఇతి మహాభారతే ॥

(సవ్యస) కర్తా స్వయం పాదా ప్రత్యక్షః । ద్వయోర్మండల
మధ్యే పాత్రం నిక్షిప్తః । పాత్రమధ్యే వాయు వాయు సఖాధా
నిరహరణార్థం పాపాణం నిధాయ ॥ కర్తా ఆచమ్య ॥ భోక్తార
ఆచమ్య ॥

విశ్వేదేవో విష్ణుశ్చ ప్రాజ్ఞుభాః = పితర ఉదజ్ఞుభాః ॥

విశ్వే :- ఆచమ్య పునారవార్ధిన సంజ్ఞతా విశ్వేదేవాః భూర్భువ
స్సువ స్వాహాసాం అయంవో విష్ణురః సువిష్ణురః ॥ అత్రోప
విశంతు ణవంతః ॥ అత్రోపవిశామః ॥

పితృ :- ప్రా ... తి ॥ పితృపితామహా ప్రపితామహః (మాతృ
పితామహీ ప్రపితా మహ్యః) భూర్భువస్సువ స్వాహాసామయం
తేవిష్ణురః (సువిష్ణురః అత్రోపవిశంతు భవంతః ॥ అత్రోప
విశామః)

విష్ణు :- శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణో - భూర్భువస్సువ స్వాహా
స్తామయంవో విష్ణురః (సువిష్ణురః అత్రోపవిశంతు భవంతః
[అత్రోపవిశామః])

పితృ :- ఓం ఓం ఓం అద్య పూర్వోక్తేవంగుణ ... పుణ్యలిథా ॥
॥ ప్రా ... తి ॥ పితృః [మాతుః] ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహః
భూస్మిన్న శ్రాద్ధే । భవదనుజ్ఞయా ప్రకాంతం శ్రాద్ధ కర్మ
కరిష్యే [సవ్యం] కరుష్య ॥

కర్తృరాచమనం పూర్వం । భోక్తృరాచమనం పరం । కర్తా
ఈశాస్య భాగేతు । భోక్తృరస్తు యథాస్థితాః ॥ భోక్తృరశ్చతు
పశ్యిమేతి పాతాంతరం । అత్రాచమనస్యది జ్ఞేయస్థ మండల
దేశాదిత్యర్థః పితృరాచమనం పాద ప్రత్యక్ష నాసంతరమితి
విశేయం ॥

మంత్రం : ప్రా ... తి ॥ అపహతా అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచా
యేక్షయంతి పృథివీమను అన్యతేతో గచ్ఛంతి యత్యైవాం ॥

గతం మనః । ఉదీరతా మవర ఉత్పరాస ఉన్మథ్యమాః పితర
హ్వామ్యాసః । అసుం య ఈయరవృతా ఋతజ్ఞస్తేనోవంతు

పితరోహవేషు ॥ ఓం భూర్భువస్సువః ... చోదయాత్ ॥ ఇతి
మంత్రేణ పితృ [మాతృ] స్థానే వర్షలాకార మండల త్రయం
కృత్వా । తిల దర్భాన్నిక్షిప్య ॥ సవ్యం ॥

విశ్వ :- ఓం భూర్భువస్సువః ... చోదయాత్ ॥ ఇతి మంత్రేణ
విశ్వేదేవస్తానే యవోదకేనావోత్కృ ॥ చతురస్ర మండల
ద్వయం కృత్వా యవదర్భాన్ నిక్షిప్య ॥

విష్ణు :- ఓం భూర్భువస్సువః ... చోదయాత్ ॥ ఇతి మంత్రేణ విష్ణు
స్థానే యవోదకేనావోత్కృ చతురశ్ర మండలం కృత్వా యవ
దర్భాన్ నిక్షిప్య ॥

శ్లో । ఆపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వానస్తాం గతోపివా
యస్య రేతుంధరీకాక్షం సభాహ్య భ్యంతరం శుచిః ॥
ఏతచ్ఛాన్తిధార్ణం సంపాదితాః పదాగ్ధాః దేశనః కాలతశ్చ
శ్రాద్ధయోగాగ్ధ భవంతీతి భవంతో బృహంతు ॥ శ్రాద్ధయోగాగ్ధ
భవంతు ॥

శ్లో॥ త్రాగ్ధికాతే గయాంధ్యాత్వా । ధ్యాత్వా దేవం జనారనం
వస్యాదీంశ్చ పితౄన్ ధ్యాత్వా తతశ్చార్ధం ప్రవర్తయే ॥
ప్రవర్తయ ॥

— విశ్వ దేవార్చనమ్ —

విశ్వ :- పురూరవార్చన సంజ్ఞాకానాం విశ్వహం దేవానాం మదమద
మానసమ్ ॥ సుఖాననం ॥ హస్తోదకం దత్వా । విశ్వదేవ
దైవేక్షణః క్రియతాం । ఓం తథా ప్రాప్ను వంతు భవంతః ।
ప్రాప్ను వామ । దర్శ్యద్వర్షపాతే ఆపాద్య । ఉత్తానేప్రాక్ష్య
ఉద్ధృత్య । యవాన్విశేర్య । ఉదకమాపూర్య ॥

మంత్రం : శంన్వో దేవీరభీష్టయ ఆపో భవంతు నీతయే శంయో

రభీష్ట వంతునః ॥

శ్లో॥ యగోసి ధాన్యరాజోవా । వారుణో మధుసంయుతః । నిర్వోద

స్పర్షపాపానాం పవిత్ర మృత్విధి స్మృతం ॥ అర్చ్యచాత్రయః

అర్చిత ప్రార్థిత ॥ అయం గంధః పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః ॥

అయం కుశః । ఇమాని వః శ్రీ తులసి భృంగరాజదర్శి పత్ర
త్వణానిచ ॥ విశ్వభ్యో దేవేభ్యో వోజస్త్వం గృహ్లామి ॥
అత్రచ ॥ అర్చిత సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వభ్యో దేవేభ్యో వోజస్త్వం
గృహ్లామి ॥ వాచాత్రే సంపన్నే మనంబన్నే స్వాహారౌఘి
స్వాహారౌఘి స్మంత్యౌక్తా ॥ పురూరవార్చన సంజ్ఞాకాన్
విశ్వాన్ దేవాన్ భవతస్సోపానా ఇక్షేమి ॥ అనాహాయ ॥

శ్లో॥ సంకల్పాపశయో వైష్ణవీ ద్వికియావాహనే కథా
అన్నదానే పశురీచ కేషం సంధోదనం క్రమాత్ ॥

మంత్రం : ఓం విశ్వదేవానాం ఆగత శ్శుణు తామ ఇమగ్ం హవం ।

యఇదంబ ర్హిత్నీషీదత విశ్వదేవా శ్శుణుతే మగ్ం హవం

యే అంతరిక్షే య ఉవద్యవిష్ట । ఏ అగ్నిజహ్య ఉతవాయజత్ర

అసద్యాస్మిన్ బర్హిషీ మాదయధ్యం ॥

శ్లో॥ ఆగచ్ఛంతు మహాభాగా విశ్వదేవా మహా బలాః ।

ఏ హ్యత్ర విహితా త్రాగ్ధే సావధానా భవంతుతే ॥ సావధా
నాస్యః ॥ హస్తోదకం దత్వా ॥

అర్చ్యం

మంత్రం : యాదివ్యా అపః పయసానం బభూవుగ్యా అంతరిక్ష ఉత

పార్థివీర్యాః । హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞయానానాం అపశ్యన్ స్వానా

స్సుహవా భవంతు ॥

1. పురూరవ సంజ్ఞాకా విశ్వదేవాః ఇదంవో అర్చ్యం అ స్వర్ణఘ్రిం

శత శ్శుద్ధోక్షం ॥ పుర్రహస్తోదకం దత్వా ॥ యా దివ్యాఅపః

... సుహవా భవంతు ॥

2. అత్రచ ॥ అర్చిత సంజ్ఞాకా విశ్వదేవాః ఇదంవో అర్చ్యం ॥
అ స్వర్ణఘ్రిం ॥ శత శ్శుద్ధోక్షం ॥ పుర్రహస్తోదకం దత్వా ॥

విశ్వభోగ్య దేవేభ్యః పాత్రేస్తానేభ్యః ॥ స్వస్థానమసి ॥ తతః
 శుద్ధోదకం ॥ అర్చనం ॥ అర్చిత ప్రార్చిత ప్రియమేధానాః
 అర్చిత ॥ అర్చంతు పుత్రకా ఉతపురస్స ధృద్వర్చిత అర్చిత
 ప్రార్చిత ॥ గంధద్వారాంధురా ధర్మం విత్తపుష్టాం కరిషిణిం ॥
 ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామినోసహ్యయే శ్రియం ॥
 పురూరవార్చన నంజ్జకా విశ్వేదేవాః యథాభాగశః అమీనో
 గంధాః సుగంధాః ॥ ఆయనేతే పరాయణే దూర్వారో హంతు
 పుష్పిణీః ॥ హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహం ఇమమ్ ॥
 పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః ॥ సుపుష్పాణి ॥

మంత్రం : ధూరవి ధూర్వ ధూర్వం తంధూర్వ తంయోస్యాన్
 ధూర్వతితం ధూర్వయం వయం ధూర్వాయః ॥ ఉదకద్రవ్యే
 జైవ సాతత్వికంవో ధూపః ॥ సుధూపః ॥ ఉద్దివ్యస్య జాత
 వేదోఽపఘ్నం నిర్ముతీంమమ ॥ పశూన్గశ్చ మహ్యమావహ
 జీవనంచ దిశోదశ ॥ బృహస్పతేదేవపూజాస్థితంవోజ్యోతిః ॥
 ॥ సుజ్యోతిః ॥

మంత్రం : యువాసువాసాః పరివిత్ర అగాత్పక్షైశ్చేయాన్ భవతిజాయ
 మానః తం ధీరానః కవయ ఉన్నయంతి స్వాధియో మనసా
 దేవయంతః ॥ పురూరవార్చన ... దేవాః ॥ వః అంతః
 ప్రావరణార్థం బహిః ప్రావరణార్థం యోగ్యం వాసః (వత్త్రం)
 ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్ర
 దదే - నమమ ॥ తదభావే కుశఖండం పవిత్రార్థాః సాక్షతాః
 ఇమేకుశాః ॥ సుకుశాః ॥ అర్చనం సంపూర్ణం ॥ అస్తనంకల్ప
 సిద్ధిరస్మితి భవంతో బృవంతు ॥ అస్త సంకల్ప సిద్ధిరస్త ॥
 యుష్మదనుజ్జయా పితౄ (మాతౄ) ద్యర్శనం కరిష్యే ॥
 (సవ్యం) కరుష్య ॥ ప్రా ... తి ॥

— పితౄ మాత్ర ర్శనంప —

విశ్వా :- విశ్వ పితౄనహ ప్రపితౄమహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం
 వసు రుద్రాదిత్య రూపాణాం ॥

మాతృ :- మాతృ పితౄమహి ప్రపితౄమహీనాం గోత్రాణాం ॥
 తాయానాం కసురుద్రాదిత్య రూపాణాం ॥ మిదమిద మానసం
 ॥ మిత్రానాం మానోదకం దత్వా ॥ పితృః (మాతృః) ప్రతి
 సాంవత్సరీక మృతానాంభ్యాన్మ శ్రాదేక్షణః క్రియతామ్ ఓం
 శ్వా ప్రాచ్యం వంతు భవంతః ॥ ప్రాచ్యువామ ॥ దర్శ్యవ్యుభి
 పాత్రాభ్యాంభ్యాన్మ ॥ ఉత్తానాని హోత్య ॥ ఉద్దిత్య ॥ తిలాన్వి
 ద్య ॥ ఉదకమామార్గ ॥ శంన్వో దేవరభీష్మయ ఆహో భవంతు
 ॥ పితౄ శంయో రభిష్మ వంతునః ॥

చిత్త :- 1. తిలోని సోమదేవత్యో గోససో దేవనిర్మితః | ప్రకృష్టవద్భిః

సౌత్తవస్త్వధ ఏహి || పితరం ... గోత్రం ... శర్మాణం ...
వసురూపం - ఇమాన్ లోకాన్ పీణయాహిన స్వధానను ...

2. తిలోని ... ఏహి || పితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం ||
రుద్రరూపం - ఇమాన్ లోకాన్ పీణయాహిన స్వధా ...
నమః ||

3. తిలోని ... ఏహి || ప్రపితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం ...
అదిత్య రూపం ఇమాన్ లోకాన్ వ్రీ ... నమః ||

మూత్య :- 1. తిలోని ... ఏహి || మాతరం ... గోత్రం ... పదాం
... వసురూపం ఇమాన్ లోకాన్ వ్రీ ... నమః ||

2. తిలోని ... ఏహి || పితామహీం ... గోత్రం ... పదాం ...
రుద్రరూపం ఇమాన్ లోకాన్ వ్రీ ... నమః ||

3. తిలోని ... ఏహి || ప్రపితామహీం ... గోత్రం ... పదాం
అదిత్యరూపం ... ఇమాన్ లోకాన్ వ్రీ ... నమః ||

అర్చిపాత్రేషు ! అర్చిత ప్రార్చిత (సవ్యం) అయం గంధః ||
|| ప్రా ... తి || పుష్పార్థా ఇమే తిలాః || అయం కుశః ||
ఇమానివస్తు లసి భృంగరాజ దర్శపత్ర తృణానివ || పిత్రే

శనో (హా శో శేనో అష్టం గృహ్యం) || తిలానుహాయ శేనో
(తిలానుహాయ శేనో) అష్టం గృహ్యం || ప్రపితామహాయ శేనో

అష్టం గృహ్యం (ప్రపితామహేనో శేనో) హా ... మహి పాత్రాణి
సంవత్సరీని సంసంవత్సరీని స్వధార్యం స్వధార్యం సంవత్సర్యం ||
పితౄ పితామహ ప్రపితామహాన్ [మాతౄ పితామహి ప్రపితా

మహీః] భవత్స్వావహయిష్యే || ఆవాహయ || ఓం ఉశంత

స్వాహావామహ ఉశంత స్మరిధీమహి | ఉశన్ముశత ఆవహ

పితౄన్ హవిషే అత్తవే | ఆచుంతునః పితర స్సోమ్యూః ||

గ్నిస్వాతాః సభిరేవయానైః అస్మిన్ యజ్ఞే స్వధయామదం

త్యధి బృవంతుతే అవంత్యస్మాన్ సావధానా భవంతుతే || సావ
ధానాస్యః || హస్తోదకం దత్వా |

— అర్ఘ్యం —

మంత్రం : యాదివ్యా అహః ... భవంతు ||

1. పితః ... గోత్ర ... శర్మన్ ... వసురూప ఇదంశే అస్మిన్
|| అ స్వస్తి || శత శుక్లదళం || పునర్వహోదకం దత్వా ||

2. యాదివ్యా అహః ... భవంతు పితామహా ... గోత్ర ... శర్మన్
యదహా ఇదంశే అస్మిన్ - అ స్వస్తి || శత శుక్లదళం
పునర్వహోదకం దత్వా ||

8. యాదివ్యా అహః ... భవతు ॥ ప్రవితామహి ... గోత్రే ...
 పదే ఆదిత్యరూపే ఇదంతే అర్ఘ్యం । అస్యైర్గం ॥ తతశ్చుద్ధో
 దకం ॥ పునర్నస్తోదకం దత్వా ॥ మాతృ - పితామహీ - ప్రపి
 తామహీభ్యః పాత్రాణి స్థానానిసాః ॥ స్వస్థానమసి తతశ్చుద్ధో
 దకం ॥

— అర్చనం —

పితృ :- అర్చిత ప్రార్చిత ప్రీయ... ధృష్వర్చిత అర్చిత ప్రార్చిత ।

మంత్ర : గంధ ద్వారాం ... యే శ్రియం... పితృ పితామహ ప్రవితా
 మహః యథాభాగశః అమీవో గంధాః ॥ సుగంధాః ॥

మాతృ :- మాతృ పితామహీ ప్రవితామహ్యః యథాభాగశః ...
 గంధాః ॥ సుగంధాః ॥

అయనేతే పరాయణే ... గృహ ఇమే ॥ పుష్పార్థ ఇమే
 తిలాః (సుపుష్పాణి) ॥

మంత్రం : ధూరసి ధూర్వ ... ధూర్వామః ॥ ఉదకద్రవ్యేణైవసాం

కల్పికోవో ధూపః (సుధూపః) ఉద్దీప్యన్వజాతవేదో... దిశోదశ
 బ్యాలాభదేన గృహంతర స్థితంవో జ్యోతిః (సుజ్యోతిః) ॥

యవాసువాసాః ... దేవయంతః ॥ పితృపితామహ ప్రవితా

మహః (మాతృపితామహీ ప్రవితామహ్యః) వః ఆచార్చదనార్థ
 మంత్రః ప్రావరణార్థం బహిః ప్రావరణార్థంచ యోగ్యం వస్తుం

[వస్తుప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం] తుభ్యమహం
 నిర్మలదేవతమహావిష్ణుతార్తా స్మృతిలా ఇమే కుశాః (సుకుశాః)
 అర్చనం సంపూర్ణం ॥ అస్తు సంకల్ప సిద్ధిరస్మితి భవంతో
 బృవంతు (అస్తుసంకల్ప సిద్ధిరస్తు ॥ యుష్మదనుజ్ఞయా విష్ణో
 రారాధనం కరిష్యే ॥

— విష్ణ్వర్చనమ్ —

శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణో ఇదమిద మాసనం ॥ సుఖా
 సనం ॥ హస్తోదకం దత్వా ॥ విష్ణోదైవేక్షణః క్రియతాం ॥ ఓం
 తథా ప్రాపునంతు భవంతః ప్రాపువామః । దర్శేష్వర్హస్వి
 పాత్ర మాసాద్య । ఉత్తానం ప్రోక్ష్య । ఉద్భృత్య । యవాన్య
 కీర్య । ఉదకమాపూర్వ । శంన్వోదేహి ... నంతునః అర్ఘ్య

పాత్రే అర్చిత ప్రార్చిత । అయం గంధః । పుష్పార్థ ఇమే
 అక్షతాః । అయం కుశః । ఇమానివః శ్రీ తులశి భృంగరాజ
 దర్భపత్ర తృణానిచ । విష్ణవేక్ష్యో జష్టం గృహేబు ॥ వః
 పాత్రం సంవన్నం సుసంవన్నం స్వాహార్య స్వాహార్యోఽర్హస్వి
 స్వీర్హస్వి ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణుం భవత్స్వాహా
 యిష్యే (ఆవాహాయ) ॥

మంత్రం :- తద్విష్ణోః పరమం వదగ్ం సదా పశ్యంతి సూరయః । దివి

వచతురూతతం తద్విప్రాహ విహగ్యో బాగ్యవాం సప్సుమిం

ధతే విష్ణ్వర్చనం వదగ్ం ॥ సావధానా భవంతు తే సావధా
 నాస్యః ॥ హస్తోదకం దత్వా ॥

మంత్రం :- యోగిన్యో ఆపః ... భవంతు ॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ

మహావిష్ణో ఇదంతే అర్చనం ॥ అ స్మర్యం ॥ తత్ శృద్ధోదకం
పునర్విపాదకం దత్తా ॥ విష్ణవై స్థానేన (స్వప్నానమసి) తత్
శృద్ధోదకం ॥ అర్చనం ॥ అర్చిత ప్రార్చిత ... వ్యర్చిత ॥

అర్చిత ప్రార్చిత ॥ గంధద్వారాం ... శ్రియం ॥ శ్రాద్ధ ...

విష్ణో యథా భాగశః అమీనో గంధాః ॥ సుగంధాః ॥ అయనేతే

... ఇమే పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః ॥ సుపుష్పాణి ॥ ధూరసి

... ధూర్వాపః ॥ ఉదకద్ర ... ధూపః ॥ సుధూపః ॥ ఉద్గీ

దితోదశ ॥ జ్వాలా భద్రేన దేవ పూజాస్థితం వో జ్యోతిః ॥

॥ సుజ్యోతిః ॥ యవాసువాసాః ... దేవయంతః ॥ శ్రాద్ధ...

విష్ణోనః ఆచార్యద వార్ధం అంతః ॥ పా... సంప్రదదే నమమ ॥

పవిత్రార్థా స్సాక్షతా ఇమే కుశాః ॥ సుకుశాః ॥ అర్చనం

సంపూర్ణం ॥ అస్తు సంకల్ప సిద్ధిరస్థితి భవంతో బృహతు ॥

అస్తు సంకల్ప సిద్ధిరస్తు ॥ యుష్కదనుజ్ఞయా సర్వత్ర పాత్ర

మండలార్ధ్వర్తనం కరిష్యే ॥ కురుష్య ॥

— ఆగ్నేకరణమ్ —

కర్తా శ్చుతశ్చుత మన్నం వ్రతపుత్ర ఆచారయ ॥ గాయత్ర్యా

ఉదకం ప్రోక్ష్య ॥ ఓం భూర్భువస్సువః ... వోదయాత్ ॥

ఓం ఓం ఓం ॥ అద్య పూర్వోక్తవం... పుణ్యతిథా ప్రా...తి

ఃఃః (మాతంః) సతీసాంపత్సరీకమృతాహాభ్యాన్న శ్రాద్ధే భవ
జనుజ్ఞయా అన్నసంసారార్థ మహాపాసనాగ్న వేవాగ్నో
కరణం కరిష్యే ॥ భవదసజ్జయా... రార్థం లోకాగ్నో వేవ...
కరిష్యే ॥ గృహపాకాద్విష్య మన్నమాచారయ అన్నమగ్నావధి
శ్రిత్య దక్షిణతోద్వాస్య ॥ అద్భిః ప్రోక్ష్య అభిఘార్య ॥ మేక్షణ్యా
మవదాయ ॥ అన్నం ద్వాభ్యాం దర్శాభ్యాం చతుర్థావిభజ్య
అగ్నేయభాగే అభిఘార్య ॥ ఓం సోమాయవిత్వ వీతాయస్వధా

నమః ॥ అర్థం జహోతి ॥ సోమాయ విత్వ వీతాయేదంనమమ
కేవలం పాత్రాంతరే నిధాయ ॥ పునరభిఘార్య ॥

2. ఓం యమాయాంగిరస్వతే విత్వమతే స్వధానమః ॥ (అర్థం
జహోతి) యమాంగిర స్వతే విత్వమత ఇదం నమమ ॥ కేవలం
పాత్రాంతరే నిధాయ ॥ జహోమ శిష్ట భాగద్వయమవృ మనువ
ప్తరణేనా నభి ఘోదగైవ జహోతి ॥

3. ఓం అగ్నేయే కవ్యవాహనాయ స్వధా నమః ॥ సర్వంజహోతి
అగ్నేయే కవ్యవాహనాయేదం నమమ ॥ ప్రా...తి ॥ మాన్వీమ

అగ్నే కరణే చతుర్భాగే ప్లాంగ్మేయం చ మాతాకనే

నై బుతీం వికరాన్నేచ వాయవీం పారణే తథా

బాసీం పితృనాశేచ కారయే తద్విధా క్రమాత్ ॥ కేచిద్దైవానీ మగ్నా
వితి కుర్వంతి ॥ శిష్టాచార దేవదారాదీన్ సంధావ్య తేషు స్మారస్మాదీ
న్వదీ చగనీయాని ॥ అత్రమేక్షణేనామ - కాష్టాద్వాదన త్యగితి కిష్ట
నిర్వచనం ॥ తస్మాత్ తదీయ భాగమన్న మవదాయ జహూయాదిత్యర్థః
సతు నమోహుదితి ॥

ప్రదక్షిణం పరిషిష్య ॥ చతుస్సగర పర్యంతం... అభివాదయే ।
 పితృస్థానే హస్తాదకం దత్వా । ఈశాన్యభాగే అభిఘార్య ॥
 ఆదాయ వామబానునిపాత్య ॥ స్వధేయం స్వధేయం అస్తు
 స్వధా ॥ పునరభిఘార్య ॥ పునర్హస్తాదకం దత్వా ॥

మంత్రం : ఆస్వధేత్యాశ్రావయతి । అస్తుస్వధేతి ప్రత్యాశ్రావయతి

సెవ్యేన మేక్షణ మగ్నిప్రహరతి స్వధానమ ఇతి వషట్య-రోతి
 స్వధాకారోహి పితృణాం ॥ సవ్యేన విశ్వేదేవస్థానే హస్తాదకం
 దత్వా । పాతే అభిఘార్య పునర్హస్తాదకం దత్వా ॥ విష్ణు
 స్థానే హస్తాదకం దత్వా । పాతే అభిఘార్య । పునర్హస్తాదకం
 దత్వా ॥

ఓం ఓం ఓం అద్య పూర్వోక్త ... పుణ్యలిఖా ప్రా ... తి
 వితుః (మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహ్నిశ్చ శ్రాద్ధే
 భవదనుజ్ఞయా - రాక్షసఘ్నాన్ వైష్ణవాన్ - పైతృకాన్
 అన్నకుఢ్యర్థం ఆఘ్రాణ దోష నిర్మరణార్థం । అన్నమూక్త
 మంత్ర పఠనం కరిష్యే ॥ సవ్యం ॥ కురువ్య ॥ బ్రాహ్మణైః
 స్పృహ ఆశ్రావయిష్యే । ఆశ్రావయ ॥ ఓం నమో బ్రహ్మణే
 నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివై నమ ఓషధీభ్యః । నమో
 వాచేనమో వాచస్పతేయేనమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥
 ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥ వనంతిః ॥

— అన్నసూక్తమ్ —

ఓం సమానైః దేవానాంచా సురాణాం ॥ తదప్యేవ శ్లోణో
 ధవతి ॥ సహనావవతు ... ఓం శాంతి శాంతిః శాంతిః ॥
 ధావదపాత్రేషు పాకద్రవ్యాణి నిధాయ ॥ అభిఘార్య ॥

— త్యక్తమ్ —

విశ్వ - ఓం భూర్భువస్సువః ... శోదయాత్ ॥ హస్తాదకం దత్వా ।
 కేవలవితః ప్రసవ ॥ స్పృధిపీతే పాత్రం ద్వారపిథానం బహ్యో
 స్త్యామిథా బాహ్యోమి । బ్రాహ్మసాంత్యా ప్రాణా పానయో ॥
 స్థూలాయ్యగ్నిత మపి మామేక్షస్థా (మైహం) అముత్రా
 మమ్మీన లోకే భగంవిష్ణుర్భువక్త్రమే త్రేధా నిదధేవదంసమూఢ
 వస్యపాగ్ం సుగే ॥ స్వాహా శ్రీ విష్ణోహవ్యం రక్షస్వా! పురూ
 రవార్ధిన సంజ్ఞ కావిశ్వేదేవా ఏతద్వోహవ్యంసవరికరం-పురూ
 రవార్ధిన వంజ్ఞక విశ్వదేవరూపా దేవతేద మన్నం హవ్యం
 బ్రాహ్మణస్సోహవసేయార్థే దత్తం దాస్యమానంచా తృప్తే

శ్లో॥ అన్నంచ పాయనం భక్ష్యం । ఘృతంచ వ్యంజనాదికం
 సూపమంతే ప్రదాతవ్యం సర్వం స్యాద్దైవ పూర్వకం ॥

శ్లో॥ ఘృతమద్యే స్థితంగాన్నం దక్షిణే మృత పాయనం
 కాశాది పురత స్సవ్య సూపం భక్ష్యంచ వామతః ॥

స్త్రీలను గమనించుచు భార్య దానితో భోజనము అన్నం బ్రహ్మ - అహం బ్రహ్మ - భోక్తాచ బ్రహ్మ । పాపరమయ మిదం పాత్ర సితమన్న మక్షయ పటచ్చాయేయం । పురూరవార్ధివ సంజ్ఞ కేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదమిద మన్నం । అమృత స్వరూపం । అమృతైర్మాస్యమానంచాక్షయత్యవ్యర్థం । యథా భాగం హవ్యం ఓం తత్సత్ స్వాహా స్వాహా నమమ నమమ ॥ గయాయాం శ్రీ విష్ణుపాదాది నమస్తతీరేషు దత్తమస్మితి భవంతో బృనంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥

— ఉపస్థానం —

మంత్రం : యే దేవా దివ్యేకాదశస్త్ర పృథివ్యా మధ్యేకాదశస్త్రాపు - వదో మహీనైకాదశస్త్రే దేవాయజ్ఞ మమం జపధ్వం విశ్వే దేవాస్తుష్టావరదా భవంతు ॥

— త్యక్తమ్ —

శిశ్న :- ప్రా ... తి ఓం భూర్భువస్సువః ... చోదయాత్ ॥ అప్ర దక్షిణం పరిషిచ్య ॥ పృథివీతేపాత్రం ద్యౌరపిథానం బ్రహ్మ ణస్త్వా ముఖే జహోమి । బ్రాహ్మణానాంత్యా ప్రాణాపాన ॥ యోర్జహోమ్యక్షీతమసి మామేక్షేహ (మైహం) అమృతా ముష్మిన్ లోకే ॥ ఇదం విమర్శితక్రమే శ్రేధానిదళే పదమ్ ॥

విషూఢమస్య పాగ్ం సురే ॥ స్వధా శ్రీ విష్ణోకవ్యం రక్షస్య పితృ పితామహ ప్రపితామహః ... గోత్రాః ... శర్మాణః ... వసురుద్రాదిత్య రూపాః ఏతద్వ్యః కవ్యం సపరికరం । పితృ పితామహ ప్రపితామహ రూపాదేవా దేవతేదనున్నం । కవ్యం బ్రాహ్మణస్యాహవనీయాగే దత్తం దాస్యమానంచా త్యప్తే స్త్ర్యర్థం గయేయం భూర్దాధరో భోక్తా । అన్నం బ్రహ్మ । అహంచ బ్రహ్మ భోక్తాచ బ్రహ్మ రాజతమిదం పాత్రపితృ మన్నమక్షయ పటచ్చాయేయం పితృ పితామహ ప్రపితృ మహేభ్యః-గోత్రేభ్యః-శర్మభ్యః వసురుద్రాదిత్య హవేభ్యః ఇదమిద మన్నం అమృతస్వరూపం అత్యమైర్మాస్యమానంచాక్షయ శుక్లవర్ణం యథాభాగం కవ్యం ఓం తత్సత్ స్వధాస్వధా నమమ నమమ గయాయాం ॥ శ్రీ విష్ణుపాదాది ... భవంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥

మాతృ :- మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యః ... గోత్రాః ... దాయ్యః వసురుద్రాదిత్య రూపాః ఏతద్వ్యః కవ్యం సపరికరం ॥ మాతృపితామహి ప్రపితా మహీ - రూపా దేవా దేవతే దమన్నంకవ్యం బ్రాహ్మణ స్వాహవనీయాగే దత్తందాస్య మానంచాక్షయేయం గయేయం భూర్దాధరో భోక్తా । అన్నం బ్రహ్మ - అహంచ బ్రహ్మ - భోక్తాచ బ్రహ్మరాజత మిదం పాత్రపితృమన్న మక్షయ పటచ్చాయేయం ॥ మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యః గోత్రాభ్య-దాయ్యాభ్యవసు రుద్రాదిత్య రూపాభ్యః । ఇదమిద మన్నం ... అమృత స్వరూపం । అత్యమైర్మాస్యమానంచ అక్షయశుక్లవర్ణం యథా భాగం కవ్యం ॥ ఓం తత్సత్ స్వధాస్వధానమమ నమమ గయాయాం శ్రీ విష్ణుపాదాది ... బృనంతు గయాయాం దత్తమస్తు ॥

— ఉపస్థానం —

మంత్రం : యేచేహ పితరోయేన నేహ యాగ్ శ్చ విద్యయాగ్ం
ఉచన ప్రవిద్య అగ్నేతాన్ వేత్తయదితే జాతవేద స్వృధాభి
ర్వజ్జగ్ం సుకృతం జవన్వ ॥ సితరః (మాతరః) తుష్టావరదా
భవంతు ॥

— విష్ణుత్వ క్రమ్ —

విష్ణు :- ఓం భూర్భువస్సువః ... వోదయాత్ ॥ దేవ సవితః ప్రసవ
స్పథినీతేపాత్రం ... లోకే ॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమ్ ... సురే
స్వాహా శ్రీ విష్ణో హవ్యం రక్షవ్య । శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహా
విష్ణో ఏతద్వో హవ్యం సపరికరం । శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహా
విష్ణుర్భూభో దేవో దేవతే దమన్మం హవ్యం బ్రాహ్మణస్వాహా
వసీయాశ్చే దత్తం వాస్యమానంచాత్యప్తే సత్సర్వం గమే
యంభూర్దాధగో భోక్తా అన్నం బ్రహ్మ - అనాంచ బ్రహ్మ
భోక్తాచ బ్రహ్మ సావర్ణ్యమయ మిదం పాత్రసితమన్నమక్షయ
నటచ్చామేయం । శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణవే శంఖ
చక్ర గదాధరాయ - గరుడవాహనారూఢాయ । పాండవపక్ష
పాతాయ దుర్యోధన కులాంతతాయ । ఇదమిద మన్నంలమృత
స్వరూపం । అత్యప్తే రాస్యమానంచాక్షయ తుష్టిర్థియథా
భాగం హవ్యం ఓం తత్సత్ స్వాహా స్వాహా నమమ నమమ ॥
గయాయాం శ్రీ విష్ణు ... బృవంతు ॥ గయాయాం దత్త
మస్తు ॥

— ఉపస్థానం —

తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ం ... త్వరమం పదం ॥ విష్ణుసుహో
వరదో భవతు ॥
మంత్ర తంత్ర క్రియాలోప ప్రాయశ్చిత్తారం దశగాయత్రీ
మహా మంత్ర జపం కరిష్యే ॥ ఓం భూర్భువస్సువః ... వోద

॥ యాత్ ॥ తత్ప్రద్యహోర్వణ మస్తు ॥

సప్తవ్యాధా దశాశ్లేష మృగాః కాలాంజనే గిరా । చక్ర
హాకా శ్శరద్విపే । హంసా స్ఫురసి మానసే ॥ యేస్సజాతా
కురుతేతే బ్రాహ్మణా వేదపారిగాః । ప్రస్థితాదీర్మ మధ్యానం
యాయంతేభ్యో వసీదత ॥ అమూర్తానాంచ మూర్తానాం ।
పితౄణాం దీప్త తేజసాంనమస్వామి సదా తేహం । ధ్యాయా
నాం యోగ చక్షుషాం చతుర్భుశ్చ చతుర్భుశ్చ । ద్వాభ్యాం
పంచభి లేవచ । హూయతేచ పువర్ధ్వాభ్యాం । సమేనమః
ప్రసీదతు ॥ బ్రహ్మర్పణం బ్రహ్మ హవిర్బ్రహ్మగౌ బ్రహ్మ
దాహుతం । బ్రహ్మైన తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్మ సమాధినా
యజ్ఞేశ్వరో హవ్య సమస్త కవ్య భోక్తాఽవ్యయాత్మా హరి
కీర్తనోత్ర । తత్సన్నిధానా దవయాంతి సద్యో రక్షాంస్య
శ్రీహవ్యపరాశ్చ సర్వేత్వాం యోగిన శ్చింతయంతి । త్వాం
యజ్ఞానో యజంతీచ హవ్య కవ్య భుకేశ స్వం । పితౄదేవ
స్వయాప ధృత్ ॥ కర్తా క్రియాణాంన సయజ్ఞ తేకతు స్పదవ
తత్కర్మ ఫలంచ యచ్చ సుగాది యత్సాధన సుప్య తేషం
హారేర్నకించి ద్వ్యతిరిక్త మస్తి ॥ గయాయాం ధర్మస్థితేవ
నదసి బ్రహ్మణస్పతిః । గయాశీర్షే వక్తుచేవ పితౄణాం దత్త

మక్షులం సంవశ్రోశం గయాత్తేత్రం శ్రోశమేకం గయాశిరః
కుత్ర యత్ర స్మరిష్యంతి । తత్ర ముక్తిర్నసంశయః ॥
దేశకాల పాత్ర మంత్రతంత్రం కర్మభోక్త హవిస్థల ద్రవ్యా
దిభ్యః సర్వం స్యాన్నాతి రిక్తాభ్యా మచ్చిద్ర మస్తిభవంతో
బ్రవంతు ॥ సర్వం స్యాన్నాతి రిక్తాభ్యా మచ్చిద్ర మస్తు ॥

— దారాదత్తం —

గయేయం గయేయం ॥ వర్తమాన వ్యావహారిక చంద్రమా
నేన సగవత్పతే ... ఏవంగుణ ... పుణ్యలిఖా ప్రా...తి వితుః
సతి సాంవత్సరీక మృతాహుళ్యాన్న శ్రాద్ధే పితృపితామహా
ప్రపితామహాన్ ... గోత్రాన్ ... శర్కణః ... నసురుద్రాదిత్య
గూపాన్ మాతృ పితామహీ ప్రపితామహీః ... గోత్రాః...
దాయాః నసురుద్రాదిత్య గూపాః ఉపవీతి ॥ పురారవార్గవ
సంజ్ఞ కావవిశ్వాన్ దేవాన్ విష్ణుంఉద్దిశ్య మయాక్రియమాణే
నానేన ప్రా...తి ॥ పితృః సతి సాంవత్సరీక మృతహుళ్యాన్న
శ్రాద్ధే పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం . గోత్రాణాం...
శర్కణాం ... నసురుద్రాదిత్యగూపాణాం ॥ ఏతేహం మాతృ
పితామహీ ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం ... దాయానాం
... నసురుద్రాదిత్య గూపాణాం (ఏతాసాం) సర్వం సగుణీ
భూత్వా గయాన్న శ్రాద్ధేనవాత్త యాతృ పితృత్యా
పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత బహులోకే నిత్యనివాస నిద్ది
రస్తితి భవంతో బ్రవంతు ॥ పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత
బ్రహ్మలోకే నిత్యం నివాస నిద్దిరస్తు ॥ యథాకాల దత్తమస్తు
సర్వం సగుణమస్తు ॥ సమోదేవేభ్యః స్వధా విత్సభ్యః । ఓం

మధుపాతా ఋతాయతే । మధుక్షరంతి సింధవః మాధ్వీర్న
స్సంత్యోవధీః । మధునక్త ముతోషసి మధుమత్పార్శ్వవగ్ రజః ।
మధుద్యౌరస్తుః పితా । మధుమాన్మో వసస్పతిర్గధుమాగ్
అస్తుసూర్యః । మాధ్వీర్నావో భవంతునః । మధు - మధు ॥
ఓం తద్వైవర్ధి ... బ్రహ్మభూర్భు వస్తుపరో ॥ ఓం
శ్రద్ధాయాం ప్రాణేనవిష్టోమృతం జహోమి ॥ శ్రద్ధాయా
మపానేని విష్టోమృతం జహోమి । శ్రద్ధాయాంవ్యానేనివిష్టోమ
మృతం జహోమి । శ్రద్ధాయా ముదానేని విష్టోమృతం
జహోమి । శ్రద్ధాయాగ్ సమానేని విష్టోమృతం జహోమి ।
బ్రహ్మణేమ ఆత్మామృతత్వాయ ॥ ఆపోశనార్ధ ముదకం
దత్వా ॥ ఓం భూర్భువస్సునః ... హోదయాత్ ॥ హస్తాదకం
దత్వా ॥ విత్సప్తానే ॥ ఓం భూర్భువస్సునః ... హోదయాత్ ॥
ప్రాచీనాపీతి హస్తాదకం దత్వా ॥ పవన్ ॥ ఓం భూర్భువస్సునః
... హోదయాత్ ॥ విత్స పితామహ ప్రపితామహేభ్యః

(మాతృపితామహి ప్రపితామహీభ్యః) అమృతమస్తు విశ్వేభ్యః

దేవేభ్యః అమృతమస్తు ॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణో

అమృతమస్తు ॥ అమృతోష్ఠ పరణమసి ॥

శ్లో॥ ఈశాన విష్ణు కమలానన కా ర్తికేయ । పహ్నిత్రయార్కరజ
నేశ గణేశ్వరాణాం పద్మాభ్యువ సద్భిదధికణ్య మతంగ
జానాం క్రౌంచామరేంద్ర కలశోద్భవ కళ్యాణానాం పాదాన్న
మామి సతతం పితృముక్తి హేతుకాన్ ॥ ఇయంభూర్భయా
వితే శ్రాహృణా గదాధరా స్సాక్షాత్పితృరూపా జనార్దనో
నాసుదేవః ప్రియతాం ॥ తత్ప్రదప్రహర్షణమస్తు ॥ పితృభ్యః
అమృతమస్తు - దేవేభ్యః అమృతమస్తు సర్వత్ర అమృతోష్ఠ
సరణమసి ॥ ఓం శ్రద్ధాయాం ప్రాణేని విష్టోఽమృతం జహోమి

శివోమావిశా ప్రదాహాయ ॥ ఓం ప్రాణాయస్వాహా ॥ ఓం

శ్రద్ధాయా మపానేని విష్టోఽమృతం జహోమి శివోమావిశా

ప్రదాహాయ ॥ ఓం అపానాయ స్వాహా ॥ ఓం శ్రద్ధాయాం

వ్యానేని విష్టోఽమృతం జహోమి ॥ ఓం వ్యానాయ స్వాహా ॥

శ్లో॥ అహోగవ ద్వయంచైవ స్వప్రీతి బ్రాహ్మేవవ

వికరోత్తిష్ఠ గంధస్యం వశేతే పితృ పూర్వకమ్ ॥

ఓం శ్రద్ధాయా ముదానేని విష్టోఽమృతం జహోమి ॥ ఓం ఉదా

నాయ స్వాహా ॥ ఓం శ్రద్ధాయాగ్ం సమానేని విష్టోఽమృతం

జహోమి శివోమావిశా ప్రదాహాయ ॥ ఓం ససూనాయ స్వాహా

బ్రహ్మణేస్వాహా ॥ బ్రహ్మణేమ ఆత్మోఽమృతత్వాయ ॥ యథా

సుఖం జవద్ధ్యం ॥ (ఇతి కర్తా) జపావహే ॥ ఇతి భోక్తారః ॥

మంత్రం : మక్షికాశయద్వా స్వకా స్వధితౌ రిష్టమ సియుద్ధ సయో

శృమితుర్వన్నభేషు సర్వాతాతే అపి దేవేష్వస్తు ॥ మక్షిక

సాధా నివృత్తిరస్తు ॥ కంచి కామాక్షీ కంచి కామాక్షీ ॥

అవేక్షితం యాచితవ్యం త్యాజ్యం వైవా నవేక్షితం

ఉపవిశ్య సుఖేనైవ భోక్తవ్యం సస్వమావహే ॥

సవనం : విద్యమాన పదార్థేషు శాకపాకేషు యద్రోచతే తద్భ్యావ్యాం

యన్నోచతే తత్త్యాజ్యమ్ ॥ సుఖేన మానేన భోక్తవ్యం ॥

శ్లో॥ అన్నం బ్రహ్మై రపోవిష్ణుర్భూతా దేవో మహేశ్వరః

ఏదం భ్యాత్యా ద్విభోభుక్తే అన్నదోహో నవిద్యతి ॥

శ్లో॥ కలా ॥ లింగతాన్ గోమాన్ ప్రవప్య దేహాత్మ సంభవాన్

నర్త్యాన్ మారం (మారం) తు విచిందా భోక్తవ్యం స్వధి

మానసే ॥ (నర్త్యాన్ మారం చి త్త్యో భగవాన్ దేవకీనుతే)

(అయ్యలారా ! నుంచి బ్రాహ్మణులను సంపాదించుకొని

యున్నాము పండి నడించిన పదార్థములలో మీ యిష్టమె

పదార్థములను భుజించి మా పితృ దేవతలను తృప్తి పరచి
మమ్ము కృతార్థులను చేయడు.

ఆచమ్య... పూర్వోక్త... పుణ్యతిథౌ... ప్రా...తి || పితః
[మాతుః] ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహుళ్యాన్న శ్రాద్ధే రాక్షస
బాధా నిర్వరణార్థం బ్రాహ్మణ భోజన పర్యంతం భుంజతా
నేవాధి శ్రవణ మంత్ర పఠనం కారయచ్ఛే || మహాజన్మైస్స
హోత్రావయిచ్ఛే || ఆశావయ || అత్ర త్రిసువర్ణ సమీత
మధిశ్రవణ మంత్ర పఠనం బ్రాహ్మణైః కర్తవ్యం

భోజనాంతే కంఠ శుద్ధిం కుర్యాత్ | గాయత్ర్యామజ్జా || ఓం
భూర్భువస్సువః... చోదయాత్ || మధువాతా ఋతాయ తే

గావో భవంతునః || మధు వాధు సంపన్నం (సంపంపన్నం) ఏత
బ్రాహ్మణ్యార్థం సంపాదితేషు పదార్థేషుయద్య దిష్టంత్రప్రవ్వవ్యం
|| సర్వం సంపూర్ణం || ప్రా...తి ||

పితృ :- పితృ పితామహా పృషితామహః తృప్తాస తృప్తాస ||

మాతృ :- (మాతృ పితామహీ పృషితామహీః తృప్తాస తృప్తాస
(తృప్తాసః) ||

మంత్రం : అసంస్కృత ప్రమీతాయే | త్యాగినోయః కులప్త్రీయః
||

దాస్యామి తేభ్యో వికరమన్నం తాభ్యశ్చ పెత్తకం || పరిషిచ్య ||

విశ్వే :- || సవ్యం || పురూరవార్ధివ సంజ్ఞ కా విశ్వేదేవా తృప్తాస
తృప్తాసః || తృప్తాసః ||

మంత్రం :- అహోమహాశ్చ యే దేవాః యజ్ఞభాగ వివర్జితాః | శేషా

మన్నం ప్రదాస్యామి విశిరం పైశ్చదైవికం || పరిషిచ్య ||

విష్ణు :- శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణో తృప్తాస తృప్తాసః (తృప్తాసః)

శ్లో || అసంశయో భవేదిష్టు ర్మృతపాథన మవ్యయం

సిత్త్వాణాం చ సంక్రేష్టం విశిరాన్నంచ నైష్ఠవం || పరిషిచ్య ||

|| ప్రా...తి || దేవ పితృమధ్యే భూమిం ప్రోక్ష్య | తిలదర్పా

నా స్తీర్య | శేషు తిలోదకం నిసీయ | వామబాను నిచాత్య |

విశిర పిండమూదాయ ||

మంత్రం :- యే అగ్నిదగ్ధాః యేనగ్నిదగ్ధాః యేవాహతాః పులేమహః |

భూమాదత్తేన పిండేన తృప్తాయాంతుపరాం గతిమ్ || అగ్నిదగ్ధేభ్య

అనగ్నిదగ్ధేభ్యో సస్మతుః సప్రమాత మృతేభ్యోఽయం విశిర

పిండ స్వప్రభానము || అగ్నిదగ్ధాశ్చ నగ్నిదగ్ధాశ్చ మూర్జయంతాం |

ఏతద్వస్తిలోదకం || భుక్త పాత్రోచ్చేషణము బిష్టతాగ్భ్యోనన్మం
క్షీయతాం ||

శ్లో || యజమాన మలేఖతా దాసానాహ్వస్స స్మృతాంఘ్రిణః

శే సర్వే తృప్తిమాయాంతం మయాదజేన భూశశే || ఇతి
భోక్తారో (బ్రూయుః)

— ఉత్తరాపోశసం —

1. అమృతావిధానమసి... శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ం
హుతం ప్రాణమన్నే నాప్యాయస్వ ॥ 2. శ్రద్ధాయా మహా
నేని విశ్యామృతగ్ం హుతం । అపానమన్నే నాప్యాయస్వ ॥
3. శ్రద్ధాయాంవ్యానేని విశ్యామృతగ్ం హుతం । వ్యాని
మన్నే నాప్యాయస్వ ॥ 4. శ్రద్ధాయా ముదానేని విశ్యామృ
తగ్ం హుతం ॥ ఉదానమన్నే నాప్యాయస్వ ॥ 5. శ్రద్ధా
యాగ్ం సమానేనివిశ్యామృతగ్ం హుతం । సమానమన్నే
నాప్యాయస్వ ॥ 6. అంగుష్ఠ మాత్రః పురుషోంగుష్ఠంచ సమా
శ్రేతః । ఈశస్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రేగాతి విశ్వభుక్ ॥
కారవేపూణ్యనిలయే పద్మార్చద నివాసినాం అర్థినాముదకం
దత్తమక్షయ్య ముపతిష్ఠతు ॥ —

— వింధప్రదానం —

(సన్ధ్యం) X యేయం X యేయం ॥ వ ర్షమాన వ్యావహారిక చాంద్ర
మానేన ... పవంగుణ ... పూణ్యతిథౌ ॥ ప్రా...తి ॥ వితుః
(మాతుః) ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహోభ్యాన్న శ్రాద్ధీయ తిలా

దక వింధ ప్రదానం కరిష్యే ॥ శురుష్వ కర్తా ... అశ్నాకరణే
చతుర్భాగమన్నం బ్రాహ్మణ భుక్తకేష మన్నంచ పాత్రే
నిధాయ ॥ వింధప్రత్రయం కృత్వా ॥ దక్షిణభాగే భూమిం గో
మయేనానులిప్య ॥ ఓం అపాంమేధ్యం యజ్జయగ్ం సదైవగ్ం
శివమస్తుమే । ఆచ్ఛేత్వావో మూరివం శివాని శరదశ్శత్రం ॥
అచ్ఛిగత్తి ॥ అపహతా అసురా రక్షాగ్ం సిపిశాచా వేదివదః ॥
ఇత్యర్ఛిరవోఽఽఽ ॥
విధ్య :- శుంధంతాం వితరః । శుంధంతాం పితామహః । శుంధంతాం
ప్రపితామహః ॥

మాతృ :- శుంధంతాం మాతరః ॥ శుంధంతాం పితామహః ॥ శుంధంతాం
ప్రపితామహః ॥

మంత్రం :- ఆయంతు పితరో మనోజవ సస్పృక్పదాచ్ఛిన్నం బర్హిరూ
ర్నామృదుస్యోనం పితృభ్యస్సాభరామ్యహం । అస్మిన్వత్పదం
తుమే పితరస్సృమ్యా పితామహః ప్రపితామహశ్చానుగై
స్సహ ॥ ఇతి వర్చా నాస్తీర్య ॥ మార్జయంతాం । వితరః ॥
మార్జయంతాం పితామహః ॥ మార్జయంతాం ప్రపితామహః ॥
ఇతి తిలాదకం నిమియ ॥ సన్ధ్యం జాన్యావ ॥

విధ్య :- 1. ఏతశ్చే వితరః గోగ్ర ... శర్భిన్ ... వసురూప యేవత్యా

మను । పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే వసురూపాయ యేచత

మనుగచ్ఛంతి తేభ్యశ్చాయం పిండస్తస్మైతే స్వధానమః ।

గయాయాం దత్తమస్తు ॥ 2. పితామహా... గోత్ర... శర్మణ

రుద్రరూప యేచత్యామను । పితామహాయ... గోత్రాయ...

... శర్మణే ... రుద్రరూపాయ ... యేచతమనుగచ్ఛం

తితేభ్యశ్చాయం పిండస్తస్మైతే స్వధానమః ॥ గయా... మస్తు ॥

3. ప్రపితామహా గోత్ర... శర్మణ... అదిత్యరూప-యేచత్యా

మను ॥ ప్రపితామహాయ... గోత్రాయ... శర్మణే... అదిత్య

రూపాయ ... యేచతమను గచ్ఛంతి తేభ్యశ్చాయం ॥ పిండః

తస్మైతే స్వధానమః ॥ గయా... మస్తు ॥

మాతృ :- ఏతత్తే ... మాతః ... గోత్రే... పదే... వసురూపే ...

యాశ్చత్యామను ॥ మాత్రే... గోత్రాయై... పదాయై... వసు

రూపాయై... యాశ్చత్యామనుగచ్ఛంతి - తాభ్యశ్చాయం పిండ

స్తస్మైతే స్వధానమః ॥ గయా... మస్తు ॥ 2. పితామహి ...

గోత్రే ... పదే ... రుద్రరూపే ... యాశ్చత్యామను ॥ పితా

మహ్యై... గోత్రాయై... పదాయై... రుద్రరూపాయై-యాశ్చ

త్యామను గచ్ఛంతి తాభ్యశ్చాయం పిండస్తస్మైతే స్వధానమః

గయా... మస్తు ॥ 3. ప్రపితామహి... గోత్రే... పదే... అదిత్య

రూపే... యాశ్చత్యామను ॥ ప్రపితామహ్యై... గోత్రాయై

పదాయై-అదిత్యరూపాయై యాశ్చత్యామనుగచ్ఛంతి తాభ్య

శ్చాయం పిండస్తస్మైతే స్వధానమః ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥

మంత్రం : యశ్చేమాతా ప్రసుమాదయచ్చ చారాననువ్రతం ।

తస్మైరేతః పితావృజ్ఞా మాభరన్మోష పద్యతాం ॥

పితృ :- పితృభ్య స్వధావిభ్యస్వధానమః । పితామహేభ్య స్వధా

విభ్యస్వధానమః ॥ ప్రపితామహేభ్య స్వధావిభ్య స్వధానమః ॥

అత్రక్షిణో యథాభాగం మందధ్వం ॥

మాతృ : మాతృభ్య స్వధావిభ్య స్వధానమః । పితామహేభ్య

స్వధావిభ్య స్వధానమః ॥ ప్రపితామహేభ్య స్వధావిభ్య

స్వధానమః ॥ అత్రమాణోయథాభాగం మందధ్వం ॥ ఇత్యుక్త్యా

మంత్రం : అమీమదంత పిణ్డో (మాతగో) తీత్యపంత పితరో

(మాతగో) రూమ్యుజంతపిణ్డగః (మాతరః) వరేతపితరస్సోమ్యాః

యేనమానా స్వమనసః ॥ పితరో (మాతరో) యమరాజ్యే ॥
 కేసాం లోక స్వభానమా । యజ్ఞోదేవేషు కల్పతాం । నో
 సజాతా స్సరునసః । జీవాజ్ఞవేషు మానశాః । తేషాన్ శ్రీ
 ర్మయి కల్పతామ్ । అస్మిన్ లోకే శతగం సమాః ॥ వీరంధత్
 విశగః ॥ (వీరంధత్ మాతరః) ఇత్యుపవీతశిండ శేషమాభ్రాయ
 ఆనన్య ॥ 1. మార్జయంతాం పితరః (మాతరః) 2. మార్జ
 యంతాం పితామహః (పితామహ్యః) 3. మార్జయంతాం ప్రపి
 తామహః (ప్రపితామహ్యః) ॥

పితృ :- ఏతత్తైస్సత్పితృణః గోత్ర ... శర్మన్ ... వసురూప అంత్వ ॥
 2. పితామహా... గోత్ర శర్మన్ రుద్రరూప ॥ అంత్వ ॥
 3. పితామహా... గోత్ర శర్మన్ ... అదిత్యరూప ॥ అంత్వ ॥
 మాతృ :- ఏతత్తైస్సత్మాతృణః... గోత్రే... పదే... వసురూపే అంత్వ
 పితామహి... గోత్రే... పదే... రుద్రరూపే ॥ అంత్వ ॥ ప్రపితా
 మహి... గోత్రే... పదే... అదిత్యరూపే ॥ అంత్వ ॥

పితృ :- ఏతత్తైస్సత్పితృణః గోత్ర... శర్మన్ వసురూప ॥ అభ్యంత్వ ॥
 పితామహా గోత్ర... శర్మన్ రుద్రరూప ॥ అభ్యంత్వ ॥
 ప్రపితామహా... గోత్ర... శర్మన్ ... అదిత్యరూప అభ్యంత్వ ॥
 మాతృ :- ఏతత్తైస్సత్మాతృణః ... గోత్రే ... పదే ... వసురూపే

అభ్యంత్వ ॥ పితామహి ... గోత్రే ... పదే... రుద్రరూపే
 అభ్యంత్వ ॥ ప్రపితామహి... గోత్రే ... పదే... అదిత్యరూపే
 అభ్యంత్వ ॥ ఆంశ్చైర్భ్యంత్వ పితరః (మాతరః) వానసః
 దశాంభిత్యా । పిండేషు నిదధాతి ॥

పితృ :- ఏతానివః పితరో వానాన్ స్వతో నోఽన్యత్పితరోమాయోష్ట ।
 పితామహః మాయోష్ట । ప్రపితామహః మాయోష్ట సమ
 సా-ర్యా ఇమే మంత్రాః ॥

మాతృ :- ఏతానివః మాతరో వానాన్ స్వతో నోఽన్యన్మాతరో
 మాయోష్ట - పితామహ్యో మాయోష్ట - ప్రపితామహ్యో
 మాయోష్ట సమసా-ర్యా ఇమే మంత్రాః ॥

మంత్రం : సమోవః పితరో రసాయ సమోవః పితర శృష్టాయ
 సమోవః పితరో జీవాయ సమోవః పితర స్వధాయ సమో
 వః పితరో మన్యవే । సమోవః పితరో ఘోరాయ పితరో
 సమోవోయ ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యుష్మాక్ సైను యేస్మిన్
 లోకే మాంత్తేనుయ ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యాయంతేమాంవసి
 ప్తా భూయా స్తయేఽస్మిన్ లోకేహంత్తేహంవసిభోభూయాసం ॥
 గృహస్త్వః పితరో (మాతరో) దత్తనదోవః పితరో (మాతరో)
 శేష్వ ॥ ఊర్జం వహంతీ రన్యశం ఘృతం యుక్తీలాం పరి

స్రవణం । స్వధాస్తు తర్పయతు తర్పయతు మే షిశ్యాన్ (మే
మాత్యోః) తృప్యత తృప్యత ॥ ఉత్తిష్ఠిత వితరః ప్రేత శూరా
యనుస్య పంథా మనవేతా పురాణం । దత్తాదన్యాసు ద్రవిణం
యచ్చ భద్రం ప్రణోద్రూతా ద్భాగధాం దేవతాసు ప్రవా
హాగీయ స్పృక్ ॥ ఇతి షిశ్యాన్ ప్రవాసయతి ॥

మంత్రం : పరేత వితర స్సమ్యా గంభీరైః పూర్తైః ॥
అథా విత్త్యాన్ తుష్టిదత్తాగ్ం అవీశయ మేనయే సధమాదం
మదంతి । మనోఽన్యాహు వామమే॥ నారాజగ్ం నేవస్తామేన
వితృణాంధ మస్మభిః । అనవతు మనః పునః క్రత్వే దత్తాను
జీవనే ॥ జ్యోక్త మార్యం దృశే ॥ కులాభి నృధన్యరం సవేన
పార్శ్వే పూజాం కరిష్యే ॥ పిండ వితృ (మాతృ) దేవతాభ్యా
నమః కేశవనామభిః । యన-కుశ-తిల-దర్పాక్షతాన్ సమర్ప
యామి ॥ ధూపదీపా నస్తః ॥ పిండ నైవేద్యం కుర్వాత్ ॥

ఇతి సకలోపచారాన్ సమర్పయామి పూర్వోక్తైవంగుణా ...
పుణ్యతీథా ప్రా...తి ॥ వితుః (మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరీక
మృతిహోమ్యాన్న ప్రశాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదాన పుణ్యాకాలే

వితృ :- పితృపితామహ ప్రవితా మహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం
వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం ఉపవీతి పురూరవార్ధివ సంజ్ఞ
కానాం విశ్వేషాం దేవనాం చ ప్రాచీనావీతి పితృ పితామహ
ప్రవితామహాన్ ... గోత్రాన్ ... శర్మణాః నసు రుద్రాదిత్య
రూపాన్ (ఏతానుదిశ్య)

మాతృ :- (మాతృ పితామహి ... ప్రవితామహీః ... గోత్రాః
దాన్యాః ... వసురుద్రాదిత్యరూపాః) ఏతా ఉద్దిశ్య మయా
దత్తాః పిండాః గయా పిండసదృశాస్సంత్యితి భవంతోబృవంతు
గయా పిండ సదృశా భవంతు ॥ (మధ్యే పిండానుద్వాస
యిష్యే ॥ ఉద్వాసయ)

శో॥ అయోధ్యా నధురామాయా కాశీకాంచీ హ్యవంతికా । పురీ
ద్వారపశ్చదైవ । సప్తైతా మోక్షదాయకాః ॥ అహంకాశీం
గమిష్యామి తత్త్రైవ వివహమ్యహం । ఇతి బ్రువాణ సతతం
కాశీవాస ఫలం లభేత్ ॥ శమీషత్ర ప్రమాణేన పిండందద్వా
దయాశీరే ॥ ఉద్ధరే త్వప్తగోత్రాణాం । కులమేకోత్తరం
శశం ॥ పిండస్థానే శాంతిరస్తు - పుష్టిరస్తు - తుష్టిరస్తు ॥ వృద్ధి
రస్తు - అవిఘ్నమస్తు । ఆయుష్యమస్తు । ఆరోగ్యమస్తు స్వస్తి

శో॥ పిండనాం భిక్ష్య నైవేద్యం న కుర్యా ద్వాద్య కర్తవ్యః
కుర్యాద్యైవ పరేహృశ్చ । పునశ్శ్రాద్ధం ప్రకల్పయేత్ ॥

మాహాఽపూపాదీనా

ముచ్చిష్టత్య ప్రకల్పనాన్నివేదనార్హతా నాస్తిత్యర్థః ॥

శో॥ మాషహీనం వృథా శ్రాద్ధం । వాసహీనం వృధాతథా

తిలహీనం వృధా శ్రాద్ధం । మంత్రహీనం (కాశీహీనం వృథా వ్యభి
కేచిత్)

శో॥ హోత్రణ దేవస్థో పితృస్థో చిప్ర భోజనాత్
యమస్థో పిండదానేన అమర్యాం భూరిభోజనాత్ ॥

శోభనం నామః । స్వస్థానానాం ॥ అన్యస్థానే నవాసః) పున
రపి స్వస్థానం ॥ అన్యస్థానానాం దేశం గచ్ఛతి ॥

యదంతరిక్షం పృథివీ ముతద్యాం ... యన్మాతరం వితరం

వాజిహింసిమ । అగ్నిర్మాతస్యా దేవస్యాగార్హత్యః ప్రముం

చతుః । దురితాంకానిచ కృమ కరోతు మానునేనసం ॥ ఇత్యేవా

సనాగ్నిముపతీష్ఠతే ॥ సకృదాచ్ఛిన్నమగ్నా ప్రహరతి కేచి
తుర్గర్హంతి) పాద ప్రక్షాళన మండల స్థానం గత్వా ॥ తత
ప్రాజ్ఞుభిః కర్తా ప్రత్యుజ్జ్వలా భోక్తారః ॥ ఏకం - ద్వే -

త్రీణి - చత్వారి - పంచ - షట్ ॥ (సవ్యం) ఏకం - ద్వే -

త్రీణి చత్వారి - ఇతి సర్వత్ర హస్తాదకం దత్వా ॥ దేవాః

వితరః వితరో దేవాః ॥ (దేవాః మాతరో మాతరో దేవాః

వితృ (మాతృ) ప్రసాదేన అన్యద్దోత్రం వర్తతాం ॥ స్వస్తి

వర్తతాం గోత్రం విత్వేదేన ప్రసాదోఽస్తు । వితృవితామహ

ప్రవితామహ(మాతృవితామహి ప్రవితామహి) ప్రసాదోఽస్తు

॥ విష్ణు ప్రసాదోఽస్తు ॥ ఉత్తానం పాత్రం స్వస్థీతి బ్రాహ్మ

(బ్రాహ్మ స్వస్తి) ॥

వితృ :- భోజనపాత్రాణ్యుచ్చయిష్యే । ఉచ్చయి ॥ ప్రా...తి

వితృవితామహ ప్రవితామహః మయాదత్తం శ్రాద్ధమన్నమక్ష

య్యాదక మన్నీతిబాత ॥ అ స్వక్ష య్యాదకం ॥ నవ్యం ॥

విధ్య :- పునరాచార్యన సంక్షాతా విశ్వేదేనాః మయాదత్తం । శ్రాద్ధ
మన్న మక్షయ్యాదక మన్నీతి బ్రాహ్మ ॥ అ స్వక్ష య్యాదకం

విధ్య :- శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణో మయాదత్తం శ్రాద్ధమ...

... య్యాదకం ॥ స్వాహం వాచయిష్యే ॥ వ్యధాం వాచ

యిష్యే ॥ వాచ్యతాం ॥

మంగళం : ఋచేత్సా రుచేత్సా సమిశ్రవంతి సరితోనదేనాః ॥ అంత

ర్వృదా మనసా పూయమానా ఘృతస్వధారా అభిచాకసిమి

హిరణ్యయో వేతసో మధ్య అసాం । తస్మిన్ తుష్పద్యో మధు

కృతుర్లాయా । భజన్వాస్తే గధుదేవతాభ్యః । కన్యానతే

వారయన్ప్రవీణే ॥ స్వధాం దుహానా అమృతస్వధారామ్ ॥ ఇతి

కూర్చ గ్రంథిం విసస్య ॥

వితృ :- వితృభ్య స్వస్థోచ్చతాం । వితామహేభ్య స్వస్థోచ్చతాం ॥

ప్రవితా మహేభ్య స్వస్థోచ్చతాం ॥

మాతృ :- మాతృభ్య స్వస్థోచ్చతాం ॥ వితామహేభ్య స్వస్థో

చ్చతాం ॥ ప్రవితామహేభ్య స్వస్థోచ్చతాం ॥

విశ్వ :- సంవద్యతాం విశ్వదేవా । విశ్వదేవాశ్చ ప్రియతాం
ప్రియతాం విశ్వదేవా ॥

శో॥ పితౄణాం వల్లభం యస్మాద్ధార్మ్యం కస్య శివస్య చరణతంపాహి
న స్మాద్దుఃఖం సారసాగరాత్ ఉపవిష్టేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో
శ్రాద్ధసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాః పాతు (పాంతు దక్షిణాః) బ్రహ్మ
యజ్ఞేన యజ్ఞే॥ వాశేవాజేవతవాజినో ధనేషు విపాలమృతా
ఋతజాః । అస్య మధ్యః పితౄణాం మాదయధ్వం । తృప్తాయాత
పథిభిశ్చ వయానైః ॥ పా... తి ॥ ఉత్తిరత పితరః । అనూత్తి
పంతునవ్యేన విశ్వదేవా విష్ణునాసహః ॥

మంత్రం : అమావాజ్యస్య ప్రసవో జగమ్యూదా ద్యావా పృథివీ
విశ్వశంభూ । ఆమాగంతాం । పితరా మారాచా మాసాః
మో అమృత త్వాయ గమ్యాత్ ॥

శో॥ శబ్దమాపాశనం వీత్వా । శబ్దేన ఘృతపాయసమ్
శబ్దమాపః పయఃవీత్వా । సురాపాన సహంభవేత్ ॥
శో॥ పురతస్త్రిషతో దేవాః । దక్షిణే పితరస్తథా
ఉత్తరాపాశనం శేషం । వామపార్శ్వే వినిశ్చీకత్
భుక్త్వా శతకణాన్ త్యక్త్వా । వామపార్శ్వే వినిశ్చీకత్
న నిశ్చీకతి మూఢాత్మా రారపం నరకం వ్రజేత్ ॥

ఏవం బ్రాహ్మణా నచేరక
వాతాహో నోఽభి వర్ణంతాం ॥
నేదాస్సంతతి రేవహః ॥
శ్రద్ధాచనో మాన్యగమత్ ॥
బహుధేయంచనోఽస్తు ॥
అన్నంచనో బహు భవేత్ ॥
అతిథీగ్ శ్చ ల భధ్వం ॥
యాచితా రశ్వస స్సంతు ॥
మాచయా చిధ్వం కంచన ॥
సత్వాస్సంతాన్వసిషః ॥ ఇతి పవిత్రం
విస్మయ్య ॥

అన్న శేషః కింకీనుతాం ॥ ఇష్ట స్సహ భుజ్యతాం ॥
మంత్రం : స్వామిషగం సదః విశగో నయోధాః । కృత్యే శ్చి శ్చిత

శృంగేనంబో గభీరాః | చిత్రనేనా ఇషుబలా అమృతాస్సతో
 వీరా తరణో వ్రాతసాహః | బ్రాహ్మణా సః వితరహ్సమ్యాస
 శ్చివేనోద్యావౌ పృథివీ అనేహసా | పూషానః పాతు దురితా
 ధృతా పృథో రక్షామాకిరో అఘశగం స ఈశత || ఇతి
 పవిత్రం విప్రుజ్య ||

— తతః ఆశీర్వాదం —

మంత్రం : ఇహై న స్తం మా వియోధ్యం విశ్వమాయుర్వృక్షుతం |
 క్రిడంతు పుత్రైర్గర్భైర్భిరోదమానాశ్చేక్ష్వృహే || సర్వసా
 ప్త్యై సర్వస్వత్యై సర్వమేవ తేనాహ్నతి సర్వం జయంతి ||
 శతమానం భవతి శతాయః పురుషశ్చతేంద్రియ ఆయుష్యే
 వేంద్రియే సతితిషతి ||

శ్లో|| అయః ప్రజాం భవం విద్యాం | సర్వం మోక్షం సుఖానివ |
 ప్రయచ్ఛాతు తథా రాజ్యం | వీత్యా న్మాణాం వీతామహః |
 పార్థినా :- అద్యమే సఫలం జన్మ భవద్వాదాభి నందనాత్ |
 అద్యమే వంశజాస్సర్వే | యాతాఽవోనుగ్రహాద్దినం |
 శ్లో|| సత్కళాకాది దానేన | క్షేత్రతా యాయమిదృశాః తత్క్షేత్ర
 భావం చిత్రేషు | విప్రుత్పత్తుంతు మహాధః || (సవ్యం) ఓంటంఓం

పూర్వాక్షికః ... పూర్వతిథౌ ప్రా...తి || చితుః(మాతుః) ప్రతి
 తాలిగ్భిక మృచ్ఛాన్యస్స శ్రాద్ధం మయాఽచరితం అగ్నౌ
 కరిణ బ్రాహ్మణాః పూజన - పిండప్రదానంచేతి కర్మశ్రయం
 యగ్నోక్షం యథా శాస్త్రీయం గయాశ్రాద్ధ ఫలదమస్మితి
 భవంతో బృవంతు || యగ్నోక్షం యథాశాస్త్రీయం - గయా
 శ్రాద్ధ ఫలదమస్తు ||

శ్లో|| పశిష్ట వామదేవాది ఋషిభిస్తుల్యతాంగతాః
 బ్రాహ్మణాశ్చాన్యస్స శ్రాద్ధంతు బ్రహ్మణశ్శాశ్వతం పదమ్ ||

ఇతి ప్రార్థితవాన్ కర్తా ఆసిమాంతి మనువ్రతేత్ (అనువజ)
 మంత్రం : కయాశ్చి ఆభవదూతీ సదా వృక్షస్సఖా | కయాశ
 చిష్ట యావృతా | వామదేవాయనమో క్షేపాయ నమః |
 క్షేపాయనమో దుద్రాయనమః | కాలాయనమః కలవికరణాయ
 నమో బలవికరణాయ నమో బలాయనమో బలప్రమధనాయ
 నమ స్సర్వభూత దమనాయ నమో మనోస్సనాయ నమః ||

మంత్రం : అష్టావధా వశ్యమృణ్మియేమాపదధా త్యష్టాశ్చాపశవః
 పశూనేనా వినుంధేష్యార్హాన్ యేషాన్ బుధవః బుధవః
 ఖలువై దేవాః వితర బుధూనేన దేవాన్ విత్సాన్ వీణాశి ||
 వంశాభి వృద్ధిరస్తు | నోత్రాభి వృద్ధిరస్తు | స్వప్తి శోభనగ్ం

హవిః ॥ అస్మిన్ గృహే శ్రీ మహాలక్ష్మ్యై ధైర్య సిద్ధింస్తు ॥
పరేద్యుః తిలతర్పణం కుర్యాత్ ॥ కేచిత్ శ్రాద్ధాంశ్చ కర్మణం
సద్యసాగ్రే కుర్వంతి ॥

— శ్రాద్ధాంగ తర్పణమ్ —

పాదా ప్రత్యక్ష్య - ఆచమ్య ... పవిత్రం ధృత్వా ... పవిత్ర

వంశః పరివా ... సమాశత పునరాచమ్య ... పవనం గుణ ... పుణ్య
తిథౌ ... పాచీనావీత ॥ పితృః (మాతృః) ప్రతిసాంవత్సరీక
మృతాహ్వణ్యన్న శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణం కరిష్యే ॥ (సవ్యం)
కురుష్య ॥ ఇతి బ్రాహ్మణాః ॥ ప్రాచీనావీత ॥ పితృః ...
గోత్రం ... శర్మాణం ... వసురూపం స్వధానమ స్తర్పయామి ॥
పితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణక ... రుద్రరూపం స్వధా
నమ స్తర్పయామి ... ॥ ప్రపితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం
... ఆదిత్యరూపం ... స్వధానమ స్తర్పయామి ... ॥

మాతృ :- మాతరం ... గోత్రం ... పదాం ... వసురూపాం స్వధానమ
స్తర్పయామి ॥ పితామహీం ... గోత్రం ... పదాం రుద్ర
రూపాం స్వధానమ స్తర్పయామి ॥ ప్రపితామహీం ... గోత్రం
... పదాం ... ఆదిత్య రూపాం స్వధానమ స్తర్పయామి ॥

శ్లో ॥ యే కేచాస్మత్కులేభాః అపుత్రా గోత్రినో మృతాః ॥
తే గృహంతు మయాదత్తం సూత్ర నిష్పీడనోదకం ॥ శ్రీరామ
రామ - రామ మంత్ర మధ్యే క్రియామధ్యే విజ్ఞా స్మరణ
పూర్వకం ॥ యత్కించ త్రిమయతే కర్మ తత్కోటి గుణితం

శత్రు ॥ విష్ణు ర్విష్ణు విష్ణుః ర్విష్ణుః ॥ పవిత్రం విప్రజేత్ ॥

అప్రత్యాబ్ధి భుంజయతాం ॥

— ప్రత్యాబ్ధి మంత్ర ప్రయోగ స్సమాప్తః —

— అమావాస్యాయాం పితృ తర్పణమ్ (షడ్వేదకర్మం) —

ఆచమ్య ... పవిత్రం ధృత్వా ॥ పునరాచమ్య ... పవం ...
పుణ్యతీర్థా ... ప్రాచీనావీత - పితృః పితృణాం అక్షయపుణ్య
లోక ఫలావాప్సర్గం దర్శనశాస్త్ర ప్రతినిధిశ్చేన పట్ కడవత్వం
తిలతర్పణం (సవ్యం) కరిష్యే ॥ కురుష్య ॥ —

పితృ :- పితరం - గోత్రం శర్మాణం వసురూపం పవనీకం స్వధానమ
స్తర్పయామి ॥ (3) పవంతిః ॥ పితామహం ... గోత్రం ...
శర్మాణం ... రుద్రరూపం ... పవతీకం తర్పయామి ॥ (3)
ప్రపితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం ఆదిత్యరూపం సస
త్వీకం తర్పయామి ॥ (3)

మాతృ :- మతామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం వసురూపం ... సస
త్వీకం తర్పయామి ॥ (3) పవంతిః మాతృః పితామహం ...
గోత్రం ... శర్మాణం ... రుద్రరూపం పవతీకం - తర్పయామి
(3) మతామహం ప్రపితామహం ... గోత్రం ... శర్మాణం ... ఆదిత్య
రూపం పవతీకం తర్పయామి ॥ (3) (సవ్యం) కుంభంబం
పూర్వోక్త ... పుణ్యతీర్థా ప్రా ... తి ॥ పితృః దర్శనశాస్త్ర
ప్రతినిధి షడ్వేదకర్మ తిలతర్పణేన పితృణా మక్షయ పుణ్యలోక
ఫలావాప్తిం కర్మ ఫలతో బ్రహ్మంతు ॥ పితృణా మక్షయ
వా ప్తినస్తు ॥

మహాలయ శ్రాద్ధ ప్రకరణము

శ్లో॥ పితృణాం పశ్యమే భాగే । మాశ్య పిండం యథాక్రమం ॥
మాతామహశ్చ తత్సర్వం । ఆత్మపత్నీ ప్రదుత్తరం । సుత
ప్రాత్య పితృవ్యాశ్చ । మాతాపితౄశ్చ మధ్యమే । మాతా
మహామహీమథ్యే మాతులా స్పహా భార్యకాః । దుహిత్రాది
తతోఽన్యేషాం కేవలం దక్షిణతో విధిః । పుంపిండం వామత
ప్రీణం । తత్పుత్రం సముపస్థితం । అంగుష్ఠ పరిమాణంతు ।
గోత్రమన్యం నసగన్మకేత్ ॥ నిరాశాః పితరోయాంతి విష
కతో భవేద్దధి ॥ ఆచార్యః... వందనం... పుణ్యతిథౌ ॥

పితృ :- పితృ పితామహా ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం ...
శర్మణాం... పసురుద్రాదిత్య రూపాణాం

మాతృ :- మాతృ పితామహీ ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం ...
దాయినాం ... పసురుద్రాదిత్య రూపాణాం

సపత్నీమాతృ :- సపత్నీ మాతుః గోత్రాయాః పదాయాః పసు
రూపాయాః

మాతామహా :- మాతామహా మాతుః పితామహా మాతుః ప్రపితా
మహానాం ... గోత్రాణాం శర్మణాం ... పసురుద్రాదిత్య
రూపాణాం ॥

మాతామహీ :- మాతామహీ-మాతుః పితామహీ-మాతుః ప్రపితా
మహీనాం... గోత్రాణాం-దాయినాం ... పసురుద్రాదిత్య
రూపాణాం ॥

ఆత్మపత్నీ :- ఆత్మపత్నీః ... గోత్రాయాః పదాయాః - పసు
రూపాయాః ॥

మాతృ :- మాతృ - గోత్రస్య ... శర్మణాః పసురూపస్య ॥

ప్రాతా :- ప్రాతాః గోత్రస్య - శర్మణాః ... పసురూపస్య ॥

శిశ్మత్స :- శిశ్మత్సస్య... గోత్రస్య... శర్మణాః... పసురూపస్య ॥

మాతులా :- మాతులస్య... గోత్రస్య... శర్మణాః పసురూపస్య ॥

దుహితా :- దుహితుః గోత్రాయాః పదాయాః పసురూపాయాః ॥

భగినీ :- ఆత్మ భగిన్యాః... గోత్రాయాః ... పదాయాః - పసు
రూపాయాః ॥

దాహిత్ర :- దాహిత్రస్య... గోత్రస్య... శర్మణాః... పసురూపస్య ॥

భాగినేయః :- భాగినేయస్య... గోత్రస్య... శర్మణాః పసురూపస్య ॥

పితృవ్యసా :- పితృవ్యసాః ... గోత్రాయాః ... పదాయాః ... పసు
రూపాయాః ॥

మాతృవ్యసా :- మాతృవ్యసాః... గోత్రాయాః పదాయాః ... పసు
రూపాయాః ॥

జామాతా :- జామాతాః... గోత్రస్య... శర్మణాః... పసురూపస్య... ॥

భాపుక :- భాపుకస్య... గోత్రస్య... శర్మణాః పసురూపస్య... ॥

స్వపా :- స్వపాయాః ... గోత్రాయాః ... పదాయాః ... పసు
రూపాయాః ॥

శ్వశురః :- శ్వశురస్య... గోత్రస్య ... పసురూపస్య ॥

శ్వశ్వః :- శ్వశ్వః ... గోత్రాయాః ... పదాయాః ... పసు
రూపాయాః ॥

స్వాల్లికః :- స్వాల్లికస్య... గోత్రస్య ... శర్మణాః... పసురూపస్య ॥

స్వామీ :- స్వామీనః... గోత్రస్య... శర్మణాః... పసురూపస్య ॥

గురుః :- గురూః... గోత్రస్య... శర్మణః... వసురూపస్య ॥

రిక్తీ :- రిక్తీనః... గోత్రస్య... శర్మణః... వసురూపస్య ॥

భూర్విలోచన సంజ్ఞ కానాం విశ్వేషాం దేవానాం చ ॥ కన్యా
గతే సచిశరి ఆపాఞ్ఞాది పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య పక్ష్య
స్మృతాలయాభ్యాన్యన్న శ్రాద్ధం అన్నేన హవిషా పార్వణ విభా
నేన యష్మదనుజ్ఞయానదైవ విదన్య కరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప
విశేషః ॥ మాసి శ్రాద్ధపత్ కేచిత్కుర్వంతి ॥ తీర్థశ్రాద్ధాది
సర్వసుచ్యవమేవ ॥

సపిండికరిణాననుమాసిలో నాబ్దిక సంవత్సర విమోశ ప్రతి
సాంవత్సరీకాభ్యాని పిండత్రయ యుక్తాని ॥ పిండ పితృ యజ్ఞ
ప్రకృతీకాని ॥ ఇతరాణి సర్వాణ్యపి శ్రాద్ధాని పిండ మట్ర
యుక్తాని మాసి శ్రాద్ధ ప్రకృతీకాని ॥

— హిరణ్య శ్రాద్ధమ్ —

ఏనంగుణ ... పుణ్యతిథౌ ... పితృః పితౄణా మక్షయ పుణ్య
లోక పుణ్యానావ్యర్థిణి మకరసంక్రమణాది శ్రాద్ధప్రతినిధిహిరణ్య
శ్రాద్ధం కరిష్యే ॥ సమస్త సంపత్ ... వీణాతి ॥ పితృః పితౄణా
మక్షయ పుణ్యలోక ఫలావాప్సర్థం హిరణ్య శ్రాద్ధం కర్తుం
అధికార సంపద స్వీతి...స్తు ॥ కాలస్య ముఖ్యకాలోస్తు హిర
ణ్యాదీనాం పవిత్రతాస్తు ॥ సర్వాణి ద్రవ్యాణి శుచిని భవంతః ॥
దేవతాభ్యః... శివః ॥ ఓం భూః ఏనంగుణ ... పుణ్యతిథౌ ॥

ప్రాచీనావీతి ॥

పితృ :- పితృః పితౄణాం ... ర్థం పితౄ పితామహ ప్రతామహానాం
గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిభ్య రూపాణాం ॥

పూర్వం ... పూర్వం పితౄణాం ప్రతినిధిహిరణ్యం గోత్రాణాం ...
పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం

పూర్వం ... పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం
పూర్వం ... పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం
పూర్వం ... పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం పూర్వం

విశ్వేషః :- భనురుచి సంజ్ఞ కానాం విశ్వేషాం దేవానాం మకర
సంక్రమణాది శ్రాద్ధ ప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధం హిరణ్య
ద్రవ్యేణ సంకల్ప విభానేన యష్మదనుజ్ఞయా సదైవ మదన్య
కరిష్యే ॥ కురుష్య ॥

విశ్వ :- భనురుచి సంజ్ఞ కానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే పితృ
దత్వా భవద్విభిః పూజః కరణీయః ॥ అస్తకరణీయః ॥

పితృ :- పితౄ పితామహ ప్రతితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం
వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం సపత్నీకానాం స్థానే అహవనీ
యాదే పూజం దత్వా భవద్విభిః పూజకరణీయః ॥ అస్తు
కరణీయః ॥

శ్లో ॥ అక్రోధనై శ్శౌచపక్షైః సతతం బ్రహ్మవాదిభిః ॥ తాభ్యాం
దైవ నమస్కృత్యైత్యైః తతః శ్రాద్ధం ప్రవర్తయేత్ ॥
ఆచమన్య ... ఏనంగుణ ... పుణ్యతిథౌ ॥ ప్రా...తి ॥ పితృః
పితౄణా మక్షయ... ర్థం మకర సంక్రమణ శ్రాద్ధ ప్రతినిధి
హిరణ్య శ్రాద్ధే యష్మదనుజ్ఞయా ప్రకాంతం శ్రాద్ధకర్త
కరిష్యే ॥ కురుష్య ॥ అపహతా... పితౄ నావేషు ॥ పూర్వీం
మండల ప్రాయణం కృత్వా ॥ సవన్ ॥ విశ్వదేవస్థానేయవోద
శేనా వోక్ష్య చతురశ్ర మండలం కృత్వా తతః హిరణ్య

ద్రవ్యాణి సంత్రాప్త్యః ఓంభూర్భవస్సుపః... శ్రాద్ధయోగ్యా
భవంత్యితి భవంతో బృవంతు ॥ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంతు ॥
శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలే గయాం ధ్యాత్వా... ప్రవర్తయే ॥ ప్రవర్తయ
విశ్వేదేవార్చనం :- భనురుచి సంజ్ఞకానాం విశ్వేహం దేవానామిద
మిద మాసనం (సమాసనం) విశ్వేదేవ దైవేక్షణః క్రియతాం
ఓం తథా ప్రాప్నోతు భవాన్ ॥ ప్రాప్నువాని ॥ గంధద్యావాం
...శ్రియః ॥ భనురు ... వా అమీహో గంధాః సుగంధాః
ఆయనేతే...ఇమే! పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః ॥ సుపుష్పాణి ॥
ధూరసి...ధూర్వామః ॥ భనురు...వాః ॥ అయంహో ధూపః ॥
సుధూపః ॥ ఉద్దీప్యస్వ .. దిశోదిశ ॥ భను...వా ఇయంహో
జ్యోతిః సుజ్యోతిః ॥ యువాసు...తః ॥ అంతః...ప్రా...నమమ
(సువాసః ॥ తదభావే సాక్షతా ఇమే కుశాః ॥ సుకుశాః ॥
అర్చనం సం...నిద్దిరస్తు ॥

పిత్రర్చనం :- యుష్మదనుజ్ఞయా పిత్రాద్యర్చనం కరిష్యే ॥ పితృ
పితామహా ప్రవితామహానాం సపత్నీకానా మిదమిద మాసనం
॥ సుభాసనం ॥ పితృ పితా...ణాం సపత్నీకానాం సంక్రమణ
శ్రాద్ధప్రతినిధి హిరణ్యశ్రాద్ధేక్షణం క్రియతాం ॥ ఓం తథా
ప్రాప్నువంతు భవంతః ॥ ప్రాప్నువాని ॥ తతః పూర్వోక్త
ప్రకారేణ గంధాది సర్వం కుర్యాత్ ॥

మాతామహాద్యర్చనం :- తతః మాతామహాద్యర్చనం కరిష్యే
మాతామహా మాతః పితామహా మాతః ప్రవితామహానాం
...ణాం సపత్నీకానాం ఇదమాసనం ॥ సుభాసనం ॥ సంక్రమణ

శ్రాద్ధప్రతినిధి హిరణ్యశ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం ॥ ఓం తథా
ప్రాప్నువంతు భవంతః ॥ ప్రాప్నువాని ॥ అర్చనానే సంకల్పః
॥ సవన్ ॥ గంధద్యార్థాం...శ్రియం మాతామహా మహాః
సపత్నీకాః యథాభాగశామీహో గంధాః! సర్వం పూర్వజాత్
కుర్యాత్ ॥ యుష్మదనుజ్ఞయా మండలాద్యర్చనం కరిష్యే ॥

విశ్వదేవ శ్చ క్తమ్ :- తత్తస్మానేషు హిరణ్యం నిధాయ ॥ దేవసవితః
ప్రసవ ॥ వృధివీతే పాత్రం...సావహ ॥ శ్రీ విష్ణో హిరణ్యం
రక్షస్య ॥ భనురు...వాః ఇదంహో హిరణ్యం మావ్యంధనురు...
వా దేవతా ఇదంహో హిరణ్యం మావ్యం ॥ బాహ్మణస్సాహవానీ
యాశ్చ ... నమస్కృత్యేయం ॥ భనురు ... దేవేభ్యః ఇదం
హిరణ్యం మావ్యం ఓం శత్రుత్వ న్యాహః సనుమ! గయాయాం
... ద శ్చయం ॥ యే దేవా దివ్యకాదశస్థా...జాషధ్యం ॥

విశ్వశ్చ క్తమ్ :- ప్రాచీనావీతి ॥ (దేవసవితః ప్రసవ) ॥ అప్రదక్షిణం
ప్రసవ ॥ వృధివీతే పాత్రం...సర్వా శ్రీ విష్ణో కవ్యం
హిరణ్యం రక్షస్య పితృపితామహా ప్రవితామహా సపత్నీకాః
ఇదం మావ్యం హిరణ్యం సవరికరం పితృపితామహా ప్రవితా
మహా పృథ్వీకా రూపా దేవాదేవతా ఇదం హిరణ్యంకవ్యం
ఓం శత్రుత్వ ॥ సర్వా సమమ సమమ ॥ యేచేహ వితరో ...
సుకృతం జాషధ్యం ॥

మాతామహాది త్యక్తం :- అప్రదక్షిణం ప్రసవం || పృథివీతే ...

సురే || మాతామహ మాతుః పితామహ మాతుః ప్రపితా మహః సుపత్నీకాః ఇదం హిరణ్యం కవ్యం ... మాతామహ మాతుః పితామహ మాతుః ప్రపితామహః సుపత్నీకా రూపా దేవా దేవతేదం హిరణ్యం కవ్యం బ్రాహ్మణస్వాహుః ... గయారూం దత్తమస్తు || యేచేహ...జవస్య || మంత్రితంత్ర

శ్లో|| యోలోప పాయశ్చిత్తార్థం దశ గాయత్రీ మహా మంత్రీ జపం కరిష్యే || ఓం భూర్భువస్సువః...చోదయాత్ ||

శ్లో|| సప్తవ్యాధా దశార్ణేషు...తత్త్రిముక్తిర్నసంశయః || ఈశాన విష్ణు ... పితృముక్తి హేతునాన్ || దేవకాల పాత్ర...మచ్చిద్రీ మస్తు || గయేయం గయేయం || ఏవంగుణ ... పుణ్యతిథౌ || పాదీనావీతి || పితృః పితౄణాం అక్షయ...ర్థం సంకమణ శార్దూ పృథివిధి హిరణ్య శార్దూ పితృపితామహా పృథితా మహాన్ సపత్నీకాన్ మాతామహ మాతుః పితామహ మాతుః పృథితామహ రూపాన్ సపత్నీకాన్ || సవ్యం || ధను రుచి || దేవానుదిశ్య మయాకియమాణేన హిరణ్య శార్దూన పితృపితామహా పృథితా మహానాం...గోత్రాణాం సపత్నీ కానాం || మాతామహ మాతుః పితామహ మాతుః ప్రపితా మహానాం గోత్రాణాం... సపత్నీకానాం ఏకేషాం ఏతాసాం గయా హిరణ్య శార్దూనైవ అక్షయ తృప్తి రూపత్యాపునరా వృత్తి రహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోకే నిత్య నివాస నిధిర్ నిత్య భవంతో బృవంతు || పునరావృత్తి ... నిధిరస్తు || సర్వం సగుణమస్తు || తత్ప్రదక్షిణమస్తు || హిరణ్యం బ్రాహ్మణా యదద్యాత్ ||

పుష్కరాది పుణ్యకాలేషు సంప్రదాప్తేషు - తీర్థేషు తీర్థ శార్దూ నకాలే గర్భవతి దధిరణ్య శ్రాద్ధం ద్వాదశ దైవత్యం పృథ్వీశ్రాద్ధ శ్రాద్ధ పుణ్య పృథివిధి హిరణ్య శార్దూ పృథివిధి తదం గర్భ్యం (తీర్థ శార్దూ పృథివిధి త్వనగ్నియమాణహిరణ్య శార్దూం గర్భ్యం విష్ణు దండపాదానం కుర్వంతి శేచిత్ ||

— హిరణ్య శార్దూం సమాప్తమ్ —

— అథ-తీర్థ శ్రాద్ధ విధానమ్ —

శ్లో|| కన్యాగతే దేవగురౌ నవమే పుష్కరే చినతీర్థ శార్దూస్థస్య కరణం ఉత్తనంతు పృథక్తే || చినేషు ద్వాదశ సుపితృః పృథ్యాచిక్తి తిథౌ || తీర్థ శార్దూస్థ కరణం || శాణవక్షుమ తీర్థతం || యస్మిన్ చినేనా కరణం || తీర్థ శార్దూస్థ పుష్కరే || తృప్తీయః పక్ష ఇత్యాహుః కృష్ణాయాః పుష్కరే సతి || అద్యాయాః పుష్కరే శ్రేష్ఠః మధ్యమహ్నంత్య పుష్కరే || అదావంతే పుష్కరస్య ఉత్తమోత్తమ ఇవ్యతే ||

శ్లో|| పౌత్రః శాలే సముత్థాయ || నిత్యకర్మ సమాప్యచ సంపాప్త సంకమే శాలే కృష్ణానద్యాస్తపైఽనురే || కన్యారాశిం గతేచే పితౄణాంతారణాయచ కృష్ణానదీ పుష్కరాఖ్య తీర్థ శార్దూం కరోమ్యహమ్ || ఇతి సంబల్ప్య || పురుషోహిరణ్య శార్దూ మాచరేత్ ||

శ్లో|| పూర్వాన్తా సమగ్నో పాప్తే అనుశార్దూంతం శారయేత్ అనుశార్దూంతం సంపాప్తే || అన్న శార్దూంతం శారయేత్ ||

శ్లో|| హేమ శార్దూం విశేషేణ || విధేయం శ్చిప్తి మచ్చతా అక్షయా జాయతే తృప్తిః || పితౄణాం నాత్ర సంశయః ||

శ్లో॥ అర్ఘ్య మావాహనం చైవ । ద్యుభాంగుష నివేదనం
శృష్టి ప్రశ్నంచ వికిరం । శ్మశ్రిశ్చైవ వివర్జయేత్ ॥ విశేషతః
పిండదానే కథితః కన్యకే గురౌ సక్రభస్తిల మిశ్మైశ్చ పిండ
దానంతు వాగ్ద్యుతః । కృత్వోదభయేభ్యో వర్జిభ్యో మంత్రై
శ్చేభి రుచిరయన్ ॥

— ఇతి తీర్థ శాస్త్ర విధిః —

— అథ పిండప్రదాన క్రమ విధిః —

శ్లో॥ ఆచారా వితా తథా మాతా సాపత్ని జననీ తథా మాతామహా
స్సపత్నీ కా అత్మభక్తి స్వనంతరం సుత భ్రాతృ పితృవ్యాశ్చ
మాతృలా స్సహ భార్యకాః నహితా భగినీచైవ జాహ్నితో
భాగినీశుకః ॥ పితృష్వనా మాతృష్వనా । జామాతా భావుక
స్సహా శ్వశుర సాన్విలః శ్చైవ స్యామిన్ గురురర్చనః ॥

— అథ ధర్మ పిండ శ్లోకాః —

శ్లో॥ బ్రహ్మభూత వధో చేతా । యే పితృహానోజనాః
కుశ్లాశ్చ మూకా బధిరాః పితృ మాతృ కులార్థివాః ॥

శ్లో॥ జాయానంశ సముచ్చాతా శాలావృద్ధాశ్చ నూతిశాః
యవానో గర్భ సంఘాశ్చ । మిత్రాణి సుహృదస్తథా ॥

శ్లో॥ తిర్యగ్గోనీషు సంభూతా ఇహ చాన్యస్య జన్మని
తేషాం పిండో జాయాదత్తో హ్యక్షయ్య ముపతిషతు ॥
ఇత్యేకః పిండః ॥

శ్లో॥ పితృనంశే స్మృతామృత । మాతృపంశే తథైవచ
గురుశ్వశుర బంధూనాం । యేచాన్యే గతి వర్జితాః ॥

శ్లో॥ శ్రీమదాంధ్ర విధిః । శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ।
శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః । శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ॥

శ్లో॥ శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః । శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ।
శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ॥

శ్లో॥ శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః । శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ।
శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ॥

శ్లో॥ శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః । శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ।
శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ॥

— సంకల్ప శాస్త్ర విధిః —

శ్లో॥ శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః । శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ।
శివశ్రీమదాంధ్ర విధిః ॥

త్వంకల్ప్య భోజయేత్ । సంకల్పంతయథా కుర్వాన్న కుర్వాత్
త్వాత్ పూరణమ్ ॥ నావాహ నాశ్చాకరణే పిండాంశ్చైవ
నదావయే దితి ॥ ఉచ్ఛ్విన్న పిండోఽపి నదాత్వస్య సంకల్ప్యతు
యదా త్రాడ్ధం న కుర్వాత్ త్రాప్తపూరణం విరత్ననదాత్వస్య
ఇతి స్మృత్యంతరార్థః ।

— ఇతి సంకల్ప త్రాడ్ధవిధి సుమాప్తః —

— అథ కదళీ వివాహః —

అథాతః కదళీ వివాహ విధిం వ్యాఖ్యాస్యమః ॥ బ్రాహ్మణైః
స్వనా వరః కదళీ సమీపం గత్వా । స్నాత్వాఽచమ్య గణ
పతి మధ్యర్చ్య ॥ పున్యానాం కుర్వాత్ వృక్షమూలే వేదికాం
నిర్మాయ ॥ తద్వేదికా మధ్యే ఆధక పరిమిత శ్లోత తండులా
పరి కదళీం సంస్థాప్య ॥ పంచ గవ్యేన శుద్ధోదకేన ఆహ్వానా
మయోధువ ఇతి తిస్త్రిభిః పవమాన సూక్తేనాద్భిర్భారయిత్వా
సమ్రుభావణాది సర్వాలంకారై రలం కృత్య ॥ కదళీ వివా
హోఖ్యం కర్మ కరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య! అనునావమితి మంత్రాన్
పఠిత్వా ॥ పాదా ప్రత్యోశ్య ॥ ఆచమ్య రత్నాబంధనం యజ్ఞోప
వీతం కన్యావరణం వినా శారీ పూజాంచ బృహత్పామేతి
కదళ్యాం కంకణం బధ్నా ॥ మహా సంకల్ప ముచ్ఛార్య ॥
నమ్రే - గోత్రాయ - పోత్రాయ - పుత్రాయ వరాయ ॥
కదళ్యాం గోత్రనామాని వర్షయిత్వా ॥ కదళీ నామ్నిమిమాం
కన్యాం ॥ పతిపాదయామితి ॥ తతో వరస్తు ఋశ్మామవే
దిభ్యో యజ్ఞ దోషఘ్నాన్ మంత్రాన్ జపిత్వా ॥ అథ వర
మిత్వాదిటం కల్పయతే త్యంతం జపేత్ ॥

తతః స్పృముచూర్ణే స్వయం దృష్ట్యేత్వాది పఠిత్వా । కపిలా
బాదణాది బ్రహ్మగంధి పర్వంశం కుర్వాత్ ॥ లాజహోమం
వివా ప్రథాన హోమం కుర్వాత్ ॥ ఆశీర్వాచనం కారయేత్ ॥
తతః విప్రస్య నమ్రద్వయ సహిత వధూ మలంకార సహితం
ఆచార్యాయ దద్వాత్ ॥ పృథివీం గచ్ఛేతి తత్కృత్య కదళీ
మనస్వత్ర స్థాప్య ॥ నచేదం త్యజేత్ ॥ స్నాత్వాఽచమ్య ॥
గోదానాది మహాదానాని కుర్వాత్ ॥ ఏవమేవార్చ వివాహః

— చంద్రగ్రహణ హోమాః —

ఆచమ్య...ఏవంశు ...ప్రీత్యర్థం రాహుగ్ర సహోమోపరాగ
ప్రయుక్త గ్రహా హోమంకరిష్యే ॥ బౌచాసనాగ్నిం ప్రజ్వాల్య
పూర్వ పరిషేచనం కృత్వా ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి

మంత్రం : 1. ఆచార్యాయస్వస్వ మేనుశే ... సంకధే స్వాహా సోమా

మేదం ॥ సంపదే సయాగంసి ఏముయంతు వాజాం సంవ

స్వీయా గాన్ధారిమంత్రహాహః ॥ ఆచార్యమమానో అమృతాయ

సోమతి ॥ బహగంమ్యతమాని శిష్యస్వాహా సోమామేదం

॥ యాతే ధామూని దివిమూ పృథివ్యాం ॥ యా వర్షతేహ్య

వశిష్ట్యు! శేలిన్న్ విశ్వేస్సునునా అశేద ప్రాజన్తోమ

త్సంకల్పస్య భోజయేత్ । సంకల్పంతయథా కుర్వాన్న కుర్వాన్
త్సాత్ర పూరణమ్ ॥ నావాహ నాశ్చాకరణే పిండాంతైవ
నదాపయే దితి ॥ ఉచ్చిన్న పిండోఽపి నదాతవ్యః సంకల్ప్యతు
యదా శ్రాద్ధం న కుర్వాత్సాత్రపూరణం విరశ్య నదాతవ్య
ఇతి స్మృత్యంతరాత్ ॥

— ఇతి సంకల్ప శ్రాద్ధవిధి స్సమాప్తః —

— ఆథ కడలి వివాహః —

అథాతః కడలి వివాహ విధిం వ్యాఖ్యాస్యమః ॥ బ్రాహ్మణై
స్సనా వరః కడలి సమీపం గత్వా । స్నాత్వాఽచమ్య గణ
పతి మధ్యర్చ్య ॥ పున్యానాం కుర్వాత్ పృథుమూలే వేదికాం
నిర్మాయ ॥ తద్వేదికా మధ్యే ఆధక పరిమిత క్లేత తండులా
పరి కడలిం సంస్థాప్య ॥ పంచ గవ్యేన శుద్ధోదకేన ఆహవిషా
మయోధువ ఇతి తిస్త్రిభిః పవమాన సూక్తేనాద్భిర్భార్యైత్యుత్వా
నమ్రభూషణాది సర్వాలంకారై రలం కృత్య ॥ కడలి వివా
హఖ్యం కర్మ కరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య ॥ అనువాచమితిమంత్రాన్
పఠిత్వా ॥ పాదా ప్రత్యోశ్య ॥ ఆచమ్య రత్నాబంధనం యజ్ఞోప
వీతం కన్యావరణం వినా శారీ పూజించ బృహత్సామేతి
కదళ్యాం కంఠణం బధ్నా ॥ మహా సంకల్ప ముచ్చార్య ॥
నప్తే - గోత్రాయ - పోతాయ - పుత్రాయ వరాయ ॥
కదళ్యాం గోత్రనామాని వర్జయిత్వా ॥ కడలి నామ్నిమిమాం
కన్యాం ॥ పతిపాదయామితి ॥ తతో వరస్త్తు ఋశ్మానువే
దిభ్యో యజ్ఞ దోషఘ్నాన్ మంత్రాన్ జపిత్వా ॥ అథ వర
నిత్యాదిటం కల్పయతే త్యంతం జపేత్ ॥

అథ స్మృతుముచ్యార్థ స్వయం దృష్ట్యేత్వాది పఠిత్వా । కపిలా
బాదణాది బ్రహ్మగంధి సంస్కృతం కుర్వాత్ ॥ లాజహోమం
మీనా ప్రథాన హోమం కుర్వాత్ ॥ ఆశీర్వాచనం కారయేత్ ॥
గత్వాం విప్రస్య నమ్రద్వయ సహిత వధూ మలంకార సహితం
అచార్యాయ దద్వాత్ ॥ పృథివీం గచ్ఛేతి తత్సూక్త్య కడలి
మన్యత్ర స్థాప్య ॥ నభేదం త్యజేత్ ॥ స్నాత్వాఽచమ్య ॥
గోదానాది గుహదానాని కుర్వాత్ ॥ ఏవమేవార్చ వివాహః

— చంద్రగ్రహణ హోమాః —

అచమ్య...ఏవంశు ...ప్రీత్యర్థం రాహుగ్ర సహమోపరాగ
ప్రయుక్త గ్రహణ హోమంకరిష్యేజ్ఞౌపాసనాగ్నిం ప్రజ్వాల్య
పూర్వ పరిషేచనం కృత్వా ॥ ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి

మంత్రం : 1. ఆచార్యయస్యసమేతుతే ... సంగధే స్వాహా సోమా

మేదం 2. సంపతే ధయాగ్ంసి సముయంతు వాజాం సంవృ
ష్టిరూ గ్యభిమాతిషాహః ॥ ఆచార్యయమానో అమృతాయ
సోమ దివి ॥ బవాగ్ంస్య తమాని నివృస్వాహా సోమామేదం

3. యాతే భూమాని దివియూ పృథివ్యాం ॥ యా సర్వతేహ్య
పథివ్యపునేభిర్హో విశ్వేస్సుమనా అపేద ॥ వాజనోస్సమ

ప్రతిహవ్యా గృభాయ స్వాహా ॥ సోమాయేదం । ఉత్తర పరి
క్షేచనం కృత్వా స్వస్తి శ్రద్ధా మిత్యాది నమస్కారః కార్యః
— ఇతి చంద్రగ్రహణ హోమాః —

— అథ సూర్యగ్రహణ హోమాః —

అచమ్య ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాంశుభతిథౌ శ్రీ పర
మేశ్వర ప్రీత్యర్థం కేతు గ్రహ సూర్యోపరాగ ప్రయుక్త
గ్రహణ హోమం కరిష్యే ॥ శౌచాసనాగ్నిం ప్రజ్వాల్య ।
పూర్వ పరిషేచనం కృత్వా ఏకం - ద్వై - త్రిణి - చత్వారి ।

మంత్రం : 1. తరణి క్విశ్వ దర్శతో జ్యోతిష్కృదసి సూర్య విశ్వ
మాభాసిరోచనగ్ స్వాహా సూర్యాయేదం ॥ 2. ఉద్వయంతమ
సస్పరి ... జ్యోతిరుత్త మగ్ స్వాహా ॥ సూర్యాయేదం ॥ 3.
ఉదుత్యం జాతవేదనం... సూర్యగ్ స్వాహా ॥ సూర్యాయేదం ॥
4. చిత్రం దేవానా ముదగాద నీకం ... శ్చ స్వాహా ॥
సూర్యాయేదం ॥ ఉత్తర పరిషేచనం కృత్వా ॥ స్వస్తి శ్రద్ధా
మిత్యాది నమస్కారః ॥

— ఇతి సూర్యగ్రహణ హోమాః —

— అథ పక్షహోమాః —

అచమ్య... ఏవంగుణ... శుభతిథౌ... శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం
ప్రతిపత్నాయం ప్రభృతి చతురశీ సాయమాపాసన హోమాన
పకృష్య । పక్షహోమ పక్షహాశిత్య తంతుత్తై ర్హోమ్యామి ।
పక్ష దినాని సంఖ్యాయ సంకల్పః కార్యః । తత్సంఖ్యాయా
అహుతి ద్రవ్యోన్నయనం చ కార్యం । అస్మిన్నపి పక్షే నౌప
వసశ్యేహని సాయం హోమః కర్తవ్యః ॥ ఏనమేవ ద్వితీ
యాయాం ప్రాతరాపాసనాస్యప కృష్య పక్షహోమ పక్ష
సూశిత్య తంతుత్తై ర్హోమ్యామి ॥ పక్ష దిన సంఖ్యనం పూర్వ
వత్ । అత్ర యజ్ఞవేమేహని ప్రాతర్హోమశ్చ కర్తవ్యః ॥

— ఇతి పక్షహోమ ప్రకరణం —

— వైశ్వదేవారంభః —

కర్తా శుచిహృత్వా ఆచార్య ముఖా ద్వైశ్వ దేవస్వరూపం
సర్వం యథాశాస్త్రం జాత్వా । ఆచార్యం సంపూజ్య । తద
నుజ్ఞాం గృహీత్వా । యథా ధర్మోపదేశం వైశ్వదేవం
ప్రధను మాచార్య సన్నిధౌ కుర్యాత్ ॥ తత్ప్రకారశ్చ ॥ బలీ
నాంచ తస్య తస్య దేశే ధర్మస్కారో హస్తేన పరిమృజ్య
హోమ్య సుస్యప । పశ్యాత్పరిషేచన మాపాసనేవనేవా ।
పశ్యిరాద్వైః ప్రతి ముత్రగ్ం హస్తేన జనాయాదుభయతః
పరిషేచనం ॥ యథా పురస్తా దేవం బలీనాం దేశే దేశే నమ
నేతానాగ్ం । సకృ సకృదంతే పరిషేచనగ్ం । సతి సూపనగ్ం
స్పృష్టేన కార్యం । అపి కేణాగ్నిగ్ం స్వమూర్తమాభ్యా
ముదగపిచర్గ ముదధావ సన్నిధౌ । నవమే మధ్యేగారస్య

దశమైకాదశాభ్యాం ప్రాగపవర్గ ముత్తర పూర్వదేశేఽగా
రహ్యే తరైశ్చతుర్భిః । శయ్యాదేశే కామ లింగేన దేహశ్యా
మంతరిక్ష లింగే నోత్తరేణాపి ధాన్యా ముత్తరైర్భూసదశే
దక్షిణతః పితృ లింగేన । ప్రాచీనావ్యవచ్చిన పాణికుర్యాత్
రాద్ర ఉత్తరః । యథా దేవతాభ్యస్తయో । ర్వానా పరి
మేచనం । ధర్మ భేదాన్నక్రమే వోత్తమేన వైహాయనం ।
య ఏతానవ్యగ్రో । యథోపదేశం కురుతే నిత్య స్వర్గః ॥
భిష్టిత్యాగ్రంచ దేయ మిత్యాది ధర్మోపదేశః ॥

— ప్రాతరైశ్వర్యదేవ ప్రయోగః —

ఆచమ్య - కేశవాయ స్వాహా - శ్రీ కృష్ణాయ నమః ॥ త్రి
రాచామేత్ - ద్విః పరిమృజ్య - సకృదుదస్పృశ్యయత్సవ్యం
పాణిం పాదౌ ప్రోక్షతి-శిరశ్చక్షుషీ । నాసికే శ్రోతే ॥ —

ఉత్తిష్ఠంతు... సమారభే ॥ ఏనంగుణ విశేషణవిశిష్టాయాం శుభ
తిథౌ శ్రీమతః నోత్రస్య నామభేయస్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య
మమోపాత్త దురిశ్చయ ద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర వీర్యరం
అత్య సంహార ద్వారా అన్న సంహారార్థం పంచ సునాప
మత్తయే నిర్దేనానేన ప్రాతరైశ్వర్యదేవం కరిష్యే ॥

అన్న మగ్నావధిశిత్య-ఉత్తరతో ద్వాప్య-అద్భిః ప్రోక్ష్య-అభి
ఘూర్చ-అన్నం పంచథావిభజ్య । పంచసుభాగే వ్యభిఘూర్చ । ఓం
భూమిభ్యోస్తువరోం । ఇన్యగ్నిం ప్రజ్వాలయ ॥ చత్వారిశ్శృంగా

ప్రాత్రా... దేవవిశిష్ట ప్రసవ ॥ ప్రాగ్భాగే అన్నమాదాయ
॥ అన్నయేస్వాహా - అగ్నయ ఇదం । సోమాయ స్వాహా ॥
సోమాయేదం ధివిశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్వాహా ॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్య
ఇదం ॥ ధృవశీతయే స్వాహా భూమాయ స్వాహా-ధృవాయ గ్రామాయేదం ॥
ధృవశీతయే స్వాహా భృవశీతయ ఇదం నమమ ॥ అచ్యు
తశీతయే స్వాహా - అచ్యుతశీతయ ఇదం ॥ అగ్నయే శ్వప్త
కృతే స్వాహా అగ్నయే-స్విప్తకృత ఇదం । ఉపచీనమ్ ఉష్ణ
భస్మని స్వాహా - ప్రజాపతయ ఇదం । అదితేన్వయగ్నిస్థాః...
ప్రాసాదీః ॥ ఉదక్రాగ్భాగ ద్వయమేకీకృత్య సూపాదికేన
సంయోజ్య-అగ్నేః పశ్యిమతః ॥ హస్తేన పరిమృజ్య, అవోక్ష్య,
ధర్మాయ స్వాహా ॥ ధర్మాయేదం నమమ ॥
తదుత్తరతః । హస్తేన పరిమృజ్య-అవోక్ష్య । అధర్మాయ
స్వాహా । అధర్మాయేదం నమమ । ద్వయోయోః పరిమిచ్య ।
తత్ప్రాగ్భాగే హస్తేన పరిమృజ్య । అవోక్ష్య । అద్భిఘూర్చ
అద్భిఘ్న ఇదం ॥ పరిమిచ్య ॥ త్వాత్మ-వాస్తవ పరిమృజ్య-అవోక్ష్య

ఓమధి వనస్పతిభ్య స్వాహా ॥ ఓమధి వనస్పతిభ్య ఇదం నమమ ॥
 త్రత్పాక్ హస్తేన పరిమృజ్య - అవోక్ష్య రత్నో దేవజనేభ్య
 స్వాహా ॥ రత్నో దేవజనేభ్య ఇదం నమమ ॥ ద్వయోః పరిషిచ్య ॥
 అధర్మాయ స్వాహా ॥ తదుత్తరతః ప్రాశ్నమాప్య ॥
 చతుర్థాంహస్తేన పరిమృజ్య, అవోక్ష్య - గృహ్యభ్య స్వాహా ॥
 గృహ్యభ్య ఇదం ॥ అవహనేభ్య స్వాహా అవహనేభ్య ఇదం ॥
 అవహన పతిభ్య స్వాహా - అవహన పతిభ్య ఇదం ॥ సర్వభూ
 తేభ్య స్వాహా - సర్వభూతేభ్య ఇదం ॥ చతుర్థాం పరిషిచ్య ॥
 అధర్మాయ స్వాహా త్రత్పాక్ హస్తేన పరిమృజ్య -
 అవోక్ష్య, కామాయ స్వాహా ॥ కామాదేదం ॥ పరి
 షిచ్య ॥ త్రత్పాక్ హస్తేన పరిమృజ్య - అవోక్ష్య, అంతరితాయ
 స్వాహా ॥ అంతరితాయేదం ॥ పరిషిచ్య ॥ త్రత్పాక్ హస్తేన
 పరిమృజ్య - అవోక్ష్య - యదేజతి జగతి యచ్చ చేష్టతినామ్నా
 భాగో యన్నామ్నై స్వాహా ॥ వాయవ ఇదం ॥ పరిషిచ్య ॥
 భర్మాయ స్వాహా ॥ భానా దక్షిణతః ప్రాశ్నమాప్య ॥ దశానాం
 వాస్తేన పరిమృజ్య ॥ అవోక్ష్య ॥ పృథివై స్వాహా ॥ పృథివ్యా

॥ అంతరితాయ స్వాహా అంతరితాయేదం ॥ దివేస్వాహా
 ॥ మూర్ధ్ని స్వాహా - మూర్ధ్నాయేదం ॥ చంద్రమస్తే
 స్వాహా ॥ చంద్రమస్తే ఇదం ॥ నక్షత్రేభ్య స్వాహా నక్షత్రేభ్య
 ఇదం ॥ ఇంద్రాయ స్వాహా - ఇంద్రాయేదం ॥ బృహస్పతయే
 స్వాహా ॥ బృహస్పతయ ఇదం ॥ బ్రహ్మపతయే స్వాహా ॥ బ్రహ్మ
 పతయ ఇదం ॥ బ్రహ్మకే స్వాహా ॥ బ్రహ్మణ ఇదం ॥ దశానాం
 పరిషిచ్య - దక్షిణతః ప్రాశ్నమాప్తి - హస్తేన పరిమృజ్య - అవోక్ష్య
 సర్వభూ విశ్వభ్య స్వాహా - సర్వభూతేభ్య ఇదం ॥ యజ్ఞోపవీత్యవ
 తిమస్పృశ్య ॥ తదుత్తరతః ॥ హస్తేన పరిమృజ్య - అవోక్ష్య
 న మూర్ధ్నిద్రాయ పశుపతయే స్వాహా ॥ రుద్రాయ పశుపతయ
 ఇదం ॥ అపడపస్పృశ్య ॥ ప్రాశ్నమాప్తి - పిత్తబలిం అప్రదక్షిణం
 పరిషిచ్య ॥ ఉపవీతి ॥ రుద్రబలిం నవ్యం పరిషిచ్య ॥
 పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ॥ శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ॥ దేవ
 యజ్ఞేన యజ్ఞ్య ॥ దివ్యదపి ... నశ్యముపైమి ॥ అదితేనుమ
 శ్యస్య ప్రసవ ॥ మధ్యభాగాన్న మూదాయ ॥ దేవేభ్య
 స్వాహా ॥ దేవేభ్య ఇదం ॥ అదితేవ్యయగ్ధా... ॥ ప్రాసావీ ॥

వృష్టిరసిః ముపాగాం పూర్వోక్త... వీర్త్యర్థం ప్రాచీనావీతి
 వీర్త్యయజ్ఞేన యజ్ఞేఽ | విద్యుదసి... ముపైఘ్ని | అగ్నిహోత్రస్య
 దక్షిణతః హస్తేన పరిమృజ్య | అవోత్ | దక్షిణభాగమన్న
 మాదాయ | విశ్వభః స్వధాస్తు | విత్వభ ఇదం || అప్ర
 దక్షిణం పరిషిచ్య | వృష్టిరసి ... ముపాగాం | యజ్ఞోపవీత
 పడకపస్పృశ్య | పూర్వోక్త శుభతిథౌ వీర్త్యర్థం భూతయజ్ఞేన
 యజ్ఞేఽ | విమదసి... ముపైఘ్ని | అగ్నేరుత్తరిశః హస్తేన
 పరిమృజ్య | అవోత్ | మధ్యభాగమన్నమాదాయ | భూతేభ్యో
 నమః | భూతేభ్య ఇదం | పరిషిచ్య వృష్టిరసి ... ముపాగాం
 పూర్వోక్త... వీర్త్యర్థం | మనుష్యయజ్ఞేన యజ్ఞే విద్యుదసి
 విద ... ముపైఘ్ని | అదితేన మన్వస్య ... ప్రసవ || పశ్యమ
 భాగాన్నమాదాయ | మనుష్యేభ్యోహంతా | మనుష్యేభ్య
 ఇదం అదితేనన్వస్యస్థాః... ప్రాసావీః | వృష్టిరసి ముపాగాం |
 పూర్వోక్త... వీర్త్యర్థం | అగ్రదానం కరిషే | అదితేన
 మన్వస్య ప్రసవ | మధ్యమభాగమన్నమాదాయ | దదా

శ్రాతర్వేద్యదేవ తథావాయు తాహతత్ హంతేతి సత్వ్యం
 చంద్రహాః | అదిత్య సృత్యమోమితి | అప సత్వత్యమాభ
 రన్ | యశోయజ్ఞత్య దక్షిణా మమోషాత్తు మురిశ్చయో
 మేకామన్నస్మత్యతాగ్ స్వాహా || శ్రీ మాహావిష్ణవ ఇదం |
 అతితేనన్వ ముగ్ధస్థాః... ప్రాసావీః సర్వభాగాన్న కేషమాదాయ
 గేమ భూతాః ప్రసవంతి తితాబతిరుచ్చంతో వితుదశ్యతేహ్యః
 తేభ్యో బలిం ధృష్టికామోహరామి మయిచ్చుమిం శుష్టి పతిర్
 భాతు శ్వాహా | వివాచరేభ్యో భూతేభ్యో ఇమం బలిందదామి
 మను శ్రాతర్వేద్యదేవ సామన్యార్థం అనాజ్ఞాతత్రయ మంత్ర
 విదం కరిష్యే అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం ... శోయాజాతి ||
 అతీత మయిచ్చ్య తేన ప్రాతర్వేద్యదేవ కర్మణాభగవాన్ సత్వా
 త్యః శ్రీ యజ్ఞేభ్యర స్ఫుప్రీణాతు | సర్వం శ్రీ యజ్ఞేశ్వరా
 త్యమయ్య స్వస్తి శ్రద్ధాం చతుస్సాగర పర్యంతం అభివాదయే
 సర్వభాగాన్న కేషమాదాయ
 శ్వాహాహింశాస్థమ శబలా | సైవవ్యత శుభోద్భవా
 తాభ్యం శరిం ప్రదాస్యమి | కత్తేలాం పతి సర్వదా ||

వింధ వారుణ వాయవ్యా నైరుతీశాన సంధవాః
వాయసాః ప్రతిగ్వహంతం । మయాదత్త మిమం బలిం ॥

శ్వపతిత, శ్వపచ వాయసేభ్యః క్రిమిభ్యః ఇమం బలిందదామి
పరిషిచ్య ఇతి వివేశన దూరదేశే దేవతీరేన బలిందత్వాత్ ॥

— షడాహుతి స్థాయం వైశ్వదేవమ్ —

పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ఆత్మ
సంస్కారద్వారా అన్న సంస్కారార్థం । పంచసూవాపను
త్తయే । సిద్ధేనాన్నేన షడాహుతీ సాయం వైశ్వదేవంకరిష్యే
అన్నమగ్నావసాగ్రిత్య । ఉత్తరతోద్వాప్య । అద్విఃప్రాశ్య ।
అభిఘార్య । అన్నం త్వేధా విభజ్య । భాగద్వయ మభిఘార్య
ఓం భూర్భువస్సువరో । చత్వారి శృంగేత్యాది పరిషేచ
శాంతం కృత్వా పూర్వభాగ మన్నమాదాయః ఓం అగ్నయే

॥ స్వాహా ! అగ్నయ ఇదం । సోమాయస్వాహా । సోమాయేదం ॥

॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్య స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం । ॥

॥ ధృవాయ భూమాయ స్వాహా । ధృవాయ భూమాయేదం । ॥

॥ ధృవక్షితయే స్వాహా । ధృవక్షితయ ఇదం ॥ అచ్యుతక్షితయే

స్వాహా అచ్యుతక్షితయ ఇదం । ఉదీచీనం ఉక్షేభస్సనిస్వాహా

ప్రవాపతను ఇదం ॥ అదితేస్వ మగ్నసాః । ... ప్రాసావీః ।

అగ్నివిభాగం మూలాదుః । సోమభాగాః బ్రహ్మరతిః సక్తం

అగ్నివిభాగం విభాగం ప్రమాణం । తేభ్యో బలిం చక్షే కామో

మూలాదుః । మయిచక్షేం అష్టపతిర్భాతు స్వాహా ॥ సక్తం

అగ్నిభ్యో భూతేభ్య ఇమం బలిం దదామి ॥ పరిషిచ్య (మమ)

వైశ్వదేవ సామ్యుక్తాన్తి మనాజ్ఞాత త్రయమంత్రజపంకుర్యాత్

అనాజ్ఞాతత్రయ మంత్ర జపం కరిష్యే ॥ అనాజ్ఞాతం... శోయ

భాతి ॥ అనేన మయాశ్చ తేన షడాహుతీ సాయం వైశ్వదేవేన

కర్షణా భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీ యజ్ఞేశ్వర స్సుప్రీణాతు ।

సర్వం శ్రీయజ్ఞేశ్వరార్పణమస్తు ॥ స్వస్తి శ్రద్ధాం... అభివాదయే

అన్నాభావే శుంకులేన షడాహుతీ సాయం వైశ్వ తేవం

కుర్యాత్ ॥

ప్రవాసమున నుండిగాని, యే కారణము చేతనై నను, ఔపాస

నాగ్నిలో నొకపూట వైశ్వదేవము చెయ్యని పక్షమున, చేయ

దలచిన కోజున ముందుగ అనేక ప్రాతర్వైశ్వదేవలోపప్రాయ

శ్చిత్తారం । స పహోతారం హోష్యే । అని సంకల్పించి” ।

అది తేన మన్యన్య । అని పూర్వ పరిషేచనము చేసి, పశుర్గు

హితా । (పంచగవ్యైశ్చ తేన మహాహుర్వీతా - నమః

॥ పృథివి స్వాహా వాచస్పతీనా బ్రహ్మణ ఇదం నమశు నర్వ ॥

ప్రాయస్చిత్తం మృతేణ - ఓం భూర్భువస్సువ స్వాహా ॥

ମୂଲ୍ୟ ୨୫ ଟଙ୍କା

ప్రథమః పూర్వదిగ్భాగే । ద్వితీయంశః తృత్యోత్తమోః ॥
 తృతీయం మధ్యమం ప్రాకరం । చతుర్థం దక్షిణే తథా
 పంచమం పశ్చిమం ప్రాకరం । ఐతి భాగాది విధయః ॥

ప్రజాపతయ ఇదం । అనేనైశ్వర్యదేవ లోక ప్రాయశ్చిత్తాపిం
స పృహోత్య హోమేన భగవాన్ సర్వాత్మకః = వీణాతు ॥
అని శైశ్వర్యదేవ సంకల్పముచేసి, ప్రాతర్వైశ్వర్యదేవమును చేయ
వలెను. రాత్రికాలమున ప్రాయశ్చిత్తము పనికిరాదు.

2. బలు ద్దరణ చేయునపుడు గౌతమయజ్ఞ విశ్వయజ్ఞ బలులనొక్క సర్వాంశముగ వగ్నిలో నుంచవలెను. ఇతరులు ధరించునపు డన్ని బలులను ప్రోగుచేసి వివర్జించి, పాదవక్షాశనముచేసి, యాచమనము చేయవలయును. అమావాస్య, పూర్ణిమ, క్షిప్రయ ప్రతిపత్తులు, క్షిప్రయ షష్ఠులు, క్షిప్రయౌష్ఠములు క్షిప్రయ గతుర్దులు, శ్రౌద్ధదినములు, సంక్రమణాది నిశ్చివర్గములు, ఈ దినములందు చిత్రగుప్త బలులు, శ్యావ బలులు కేచుకూడదు ఉపవాస దినమున కూడా ఔపాసనాగ్నిలో వైశ్వదేవము చేయవలెను. ఔపాసనాగ్ని ప్రణయించి యుండగ పత్ని యావరణ దాటకూడదు. ప్రాణాహుతులకు వైశ్వదేవ పాత్ర ఉత్తరభాగ శేషమునుగాని, లేక వడ్డించునప్పుడుగాని ప్రత్యేకంగా ముందు ఉంచుకొని, దానిపై అన్నాభిహారము చేసి అజ్ఞ సీకముగా ప్రాణాహుతులు వేసుకొన వలెను.

చిత్రగుప్త బలులు విస్తరితగర్భాత్మకపుడు, అత్యంత సమాధి
గాను, అగ్నిహోత్రం దగ్గర శాశ్వతపుడు ప్రాకృతసమాధిగా
చేయవలెను. ఉపవాసం రోజులుకూడా ఔషధాలా ప్రాశస్త్య
తోపాటు చేయవలెను (ఔషధనాగ్ని ప్రణయించి)

450

Received 10 October 2006; accepted 12 November 2006

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

$$= \frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$$

— అనుకరించు = మించు = అర్పణ = సమర్పించు = ప్రసాదించు =

అదేమనఁ - భక్తిని గాఢముగా - సమర్థముగా - బ్రహ్మమును

భూకప్టకీమం । అగ్ర దేవేభ్య స్వాహా॥ ఇతి దేవయజుం ౨౦

మనుష్యభ్యో హంతా ఇతి మనుష్య యజ్ఞం ౨౯ దరామో

అక్షరములు = అక్షరము.

౧	౩	౪
౨	౩	౪

సర్వభూ	యదేజ	రతోదేవ	బహుదే
౯	౧౨	౫	౨౨
అవసాన	౧౩	౬	౨౩
పతి	౧౪	౭	౨౪
౪	౧౫	౮	౨౫
అవసాన	౧౬	౯	౨౬
౨	౧౭	౧౦	౨౭
౫	౧౮	౧౧	౨౮
౬	౧౯	౧౨	౨౯

నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩
నమోరుస్వధా	ద్రాయ	౨౪	౨౩

భాగ వినియోగః

పదాహుతి రగ్రభాగే । ద్విత్వీయే శాక హోమకం
ద్విత్వీయే బలిదానస్యాత్ । అగ్రదానం తృతీయశ్చే
తృత్వీయే దేవ భూతేషి ॥ సిద్ధిశ్చేవ చతుష్టయం
పంచమే మానుషాహోమో । వైశ్వదేవస్య లక్షణం ॥
సర్వేషాం బలీనాం పరిమార్జనాహోమకం పరిషేచనాది విధిః
ద్వావేకం దేవచ తత్కారి । ప్రతే కంతి సప్తవ పృథివ్యాది
దశస్సేక మత ఊర్ధ్వం పృథక్ పృథక్ । పదాహుతి హస్తేన
జహుయాత్ ॥ వల్మీకాశ్చ తివా అంగుళ్యాగ్రేణ బలినీషీవ్య ॥

— వైశ్వదేవార్థం గృహ పాకారంథః —

అర్హః పయతా వైశ్వదేవే అన్నస్గ్గ్ సూర్యార్హః ।
భాషాంకాసంతు నధు మిత్త్యభిముఖోఽన్నవర్షయే తే-సంగం-
శాసశ్చాలభ్య ఉపస్మృతేదాహార్యాధిష్ఠితా వా శూద్రా సగ్గ్
సూర్యార్హ స్మృతేషాం స ఏవాచ నున కల్పాదధిక మహా
రహః । కేశశ్శశ్మలో మహావాపన ముదకోప స్మర్యనంచ
సహవాసానుపి వాష్ట మీష్వేన పర్యు వావనేర స్మరోత్
మన్నగ్ం సగ్గ్ స్మృత మగ్నానశి శ్రేత్యాధిః పోక్షే తదేవ
పవిత్ర్య విత్యాచక్షతే ॥ సిద్ధిన్నే తిక్షన్ భూతమితి-స్మృమినే
ప్రబూయా తత్పుభూతం విరాడన్నం తన్మాషీయాతి పతి
పచనో గృహ మేధినోయ దశనీయ స్యహోమా బలయశ్చ
స్వగ్గ్ పుష్టి సంయుక్తాం ఇతి ॥—

— అథ వైశ్వదేవ మంత్ర పఠన ప్రయోగః —

అచమ్య... పూర్వోక్త ఏవం ... వీత్యర్థం ఆత్మ సంసార
ద్వారా అన్య సంసారార్థం - పంచ సూనా పనుత్తయే
సిద్ధేనాన్నేన ప్రాతర్వైశ్వదేవ ప్రత్యామ్నాయం వైశ్వదేవ
మంత్ర పఠనం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య సతేత్ ॥

౧. అగ్నేయే స్వాహా అగ్నే ఇదం ||
 ౨. సోమాయ స్వాహా సో ఇదం ||
 ౩. విశ్వేభ్యో దేవేభ్య స్వాహా ||
 వి ... దం ||
 ౪. ధృవాయభూమాయ స్వాహా ||
 ధృ ... ఇదం ||
 ౫. ప్రసవతీతయే స్వాహా ప్రసవ
 ... ఇదం ||
 ౬. అచ్యుతతీతయే స్వాహా ||
 అ ... దం ||
 ౭. అగ్నేయే శ్విష్ట కృతే స్వాహా ||
 అ ... ఇదం ||
 ౮. ధర్మాయ స్వాహా ధ...దం ||
 ౯. అధర్మాయ స్వాహా అ...దం ||
 ౧౦. అదృశ్య స్వాహా అ ... దం ||
 ౧౧. ఓషధి వనస్పతిభ్య స్వాహా ||
 ఓ ... దం ||
౧౨. రతో దేవజనేభ్య స్వాహా ||
 ర ... దం ||
 ౧౩. గృహ్యభ్య స్వాహా గృ-దం ||
 ౧౪. అవసానేభ్య స్వాహా అ-దం ||
 ౧౫. అవసాన పతిభ్య స్వాహా ||
 అ ... దం ||
 ౧౬. సర్వ భూతేభ్య స్వాహా ||
 స ... దం ||
 ౧౭. కామాయ స్వాహా కా-దం ||
 ౧౮. అంతరిక్షాయ స్వాహా అం-దం ||
 ౧౯. యదేజితీ వాయు మంత్రం ||
 ౨౦. యదేజితీ జగతియచ్చచేష్టతి ||
 నామో భాగో యన్నామే ||
 స్వాహా || వాయవ ఇదం ||
 ౨౧. పృథివ్యై స్వాహా పృ-దం ||
 ౨౨ అంతరిక్షాయ స్వాహా అం-దం ||

౨౩. దేవేభ్య స్వాహా || దే-దం ||
 ౨౪. సూర్యాయ స్వాహా సూ-దం ||
 ౨౫. శంధ్రమసే స్వాహా శం-దం ||
 ౨౬. సక్షతేభ్య స్వాహా స-దం ||
 ౨౭. ఇంద్రాయ స్వాహా ఇం-దం ||
 ౨౮. బృహస్పతయే స్వాహా బృ-
 దం ||
 ౨౯. ప్రజాపతయే స్వాహా ప్ర-
 దం ||
 ౩౦. బ్రహ్మణే స్వాహా || బ్ర-దం ||
 ౩౧. స్వధా పితృభ్య స్వాహా ||
 స్వ - దం ||
 ౩౨. నమో దుద్రాయ పశుపతయే ||
 స్వాహా స - ఇదం ||
౩౩. దేవేభ్య స్వాహా || దే-దం ||
 ౩౪. పితృభ్య స్వధాస్తు || పి-దం ||
 ఇదం పితృయజ్ఞం శీవతీత్యుక్తో
 స కుర్యాత్ ||
 ౩౫. భూతేభ్యో నమః భూ-దం ||
 ౩౬. మనుష్యేభ్యో హంతా మ-
 దం ||
 ౩౭. - అగ్రదానం -
 దదా మిత్యగ్నిర్వదతి తథేతి
 వాయు రాహతత్ హంతేతి
 సత్యం చంద్రమాః ఆదిత్య
 సృత్యమోమితి ఆప సత్యత్య
 మాధరన్ యజ్ఞో యజ్ఞ స్య
 దక్షిణం మమోపాత దురిత
 క్షయో మేకామ సృమ్యధ్య

తాగ్ స్వాహా ॥ శ్రీ వ హా

విష్ణవ ఇదం నమమ ॥

35. యేభూతాః పచరంతి దివా

న క్తం బలిమిచ్చంతో వితుద

స్వప్రేత్యాః । తేభ్యో బలిం

పుష్టి కామోహరామి మయి

పుష్టిం పుష్టిపశ్విర్ధాతుస్వాహా

॥ అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం శోయజాతి ॥ అనేనమయాన్యతేన

ప్రాతర్వైశ్యదేవనంప్రతపారాయణేనధగవాన్త్యర్హాత్మకశ్రీ
పరమేశ్వర సుప్రీణాతుప్రతత్పర్వంశ్రీపరమేశ్వరార్హమస్తు॥
అస్మిన్నాంధ్ర దేశే ప్రాంతీయ భదేన కేచిత్ప్రతాంతర వైశ్య
దేవమితి నామ్నా కుర్వంతి ॥ తత్ర బలిప్రక్షేపణే అగారవ్య
మధ్యే...అగారస్యోత్తర పూర్వదేశే చేత్యాది కించిదంతరం
కల్పయంతి న తత్సమీచిన మితి మత్వా, ఒస్య త్వక్షేయ
తూచిత మస్మిన్ గంధే, తదేవసనాతనంప్రదాయ మితిశిష్టా
చార క్రమేణ బహువః కుర్వంతి।తస్మా దేవనప్రక్షేప్తమస్మాభిః
పతాంతర వైశ్యదేవమ్ ॥

— అథ ప్రియభోజనమ్ —

పర్వం చోభయో రుపవాసః భోప వస్తమేన కాలాంతరే
భోజనం తృప్తిశ్చాస్మన్నస్య తావైవయోః ప్రియంస్యా తదేత
స్మిన్నహని భుంజీయాతా మధశ్చ శియాయాతాం మైథున
వర్జనంచ ॥

— అథ సార్వజ్ఞ సాలిపాకః —

శ్లోభూతే సాలిపాక స్తహా పచారః పార్వణేన వా భ్యాతః ॥
పరేద్యుః ప్రాతరాపాసనగ్ం బుత్వా । పత్న్యవహంతిత్యాది
ప్రతిష్ఠితాభి ఘరణాంతం కృత్వా ॥ అగ్నే రుపసమాధానా
ద్యాజ్య భాగాంతే । సృచ్యుప్రసీర్య । ఉత్తరాహా త్సకృత్స్వి
ష్టకృతేవదాయ । ద్వీరభిఘార్య - న హవిః ప్రత్యభిఘార
యతి ॥ అగ్నేయే, స్విష్టకృతే స్వాహా।అగ్నేయే శ్వష్టకృతఇదం

అపరేశాగ్నిం పరినిమృజ్య । అగ్నేయ లేపనం ప్రథమంప్రాశ్య
ఉత్సృప్యచామతి ॥ ద్విర్బుహోతి । ద్విర్నిమాష్టి । ద్విః
ప్రాశ్నాతుత్సృప్యచామతీతి మాత్రాన్ సమిత్సన్నహనం
హుత్వా బర్హిస్సమంజనాది ప్రణేతా విమోక్షాంతం కృత్వా ॥
న నృషభ దానం పూర్ణపాత్రస్తు దక్షిణేత్యేకే । వైశ్యదేవం
కృత్వా భోజయేత్ ॥

— హృదయ సంసర్గ హోమాః —

అచ్యుత... వీతర్థం ॥ హృదయ సంసర్గ హోమం కరిష్యే॥
ఉభయోర్ద్వదయ సంసర్గేభ్యః త్రిరాత్రా పరం బ్రహ్మచర్యం
చరిత్యా సాలిపాక ప్రసయిత్వాఒగ్నే రుపసమాధానాత్వా
జ్యభాగాంతేనాగ్నిరబ్ధా సాలిపాకా దుత్తరా అహుతీభ్య

త్వా ! జయది ప్రదిపద్యతే ॥ పరిమేచనాంతం కృత్వా ॥
తేనసగృష్టతా యుగ్మం ద్యువతాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజ
యిత్వా ॥ సిద్ధం వాచయిత చర్యాహుతయః ॥

మంత్రం : ప్రాతరగ్నిం... హువేమ స్వాహా అగ్నిదమిత్రావరుణా
శ్వీ భగవూష బ్రహ్మణ స్పతి సోమ దుద్రేభ్య ఇదం నమః

2. ప్రాతర్జితం భగ... భక్షిత్యాహ స్వాహా ॥ భగాయేదమ్ ॥

3. భగప్రజేతి ... స్వామ స్వాహా ॥ భగాయేదమ్ ॥ 4. ఉతే
దానీం ... స్వామ స్వాహా ॥ భగాయేదమ్ ॥ 5. భగవవ...

భవేహ స్వాహా ॥ భగాయేదమ్ ॥ 6. సమధ్వరామోష ...
ఆవహంతు స్వాహా ॥ భగేభ్యో వాజిభ్య ఇదం ॥ 7. అశ్వా

వత్తీ గోమతీ ... సదాస స్వాహా ॥ వాజిభ్య ఇదం ॥ 8. అగ్నేయే

స్విష్టకృతే స్వాహా అగ్నేయే స్విష్టకృత ఇదం ॥ తంత్ర శేషం
పార్యణ వత్సమాపయేత్ ॥

— ఇతి హృదయ సంసర్త హోమాః —

— అథ మూలికాపహరణ ప్రయోగః —

అగ్నిగ్న్య... దీప్త్యర్థం భర్తృ పరిగ్రహార్థం పాశోత్పాటనాఖ్యం
కర్మ కరిష్యే ॥ శ్లోభూతా ఇమాం ఖనామితీ యజుషోత్పాటన

మంత్రం : ఇమాంఖనామ్యవధీం వీరుధం బలవ త్తనూంతయా సుపత్నీ
బాథతే యయానం విందతే పతిమ్ ॥

సూ॥ ఉత్తాన పర్ణేత్యాదిభి స్తీసుభిరభివృత్త్య ॥

మంత్రం : ఉత్తాన పర్ణే సుభగే సహమానే సహస్వతి ॥ నపత్నీంతు
పరాదమ పతీంతు కేవలం కృశి ॥ ఉత్తరాహుముత్తర ఉత్తర
ఉత్తరాభ్యః ॥ అథా సపత్నీయామ మూధరాసాధరాభ్యః ॥

సహస్వస్య సామ గృహ్మణో అస్మిన్ రమతేజనే ॥ పరామేవ
పరావతగ్ం సపత్నీం నాశయామసి ॥

సూ॥ అహమస్మితి ఋచా శ్రవచ్ఛన్నాగ్ం హస్తయోరాబధ్య ॥

మంత్రం : అహమస్మి సహమానాధత్వమసి సాసహిఉభే సహస్వతి
భూత్వా సపత్నీంతు సహవతౌ ॥

సూ॥ శిర్యాతాతే బాహుభ్యం భర్తారం పతిగృహ్మణాయా దుపభాస
లింగతూ నభ్యో భవతి ॥ (నపత్నీ బాధనం) ॥

మంత్రం : ఉపతేధాగ్ సంహమానామభిత్వాఽధాగ్ సంహీయాసా ।

మా మనుప్రతే మనోవస్మం గౌరివధావతు వధావారివధావతు॥

సూ॥ ఏతేనైవ కాయేనో దసా సూర్యో అగాదిత్యను వాకేన సదా
ఽఽదిత్య ముపలిషత్తే ॥

మంత్రం : ఉదసా సూర్యో అగాదుదయం మామనోభగః । అహంత

ద్విద్యల్లాపతి మధ్యసాక్షీ విహ సహిః । అహం కేతురహం

మూర్ధాఽహముగ్రా వివాచనీ మమేదనుక్రతుంపతి స్సేహనా

యాఉవాచరేత్ ॥ మనుపుత్రాశ్శత్రుహణోఽథోమేదుహితా

విరాట్ । ఉతాహమస్మి సంజయా పత్యుశ్చేక్షోక ఉత్తమః ।

యేనేంద్రో హవిహ కృత్య భవద్దిప్యత్తమః । అహంత దక్రి

దేవాలసపత్నాకిలాభఽవంఅసపత్నా స పతిషీఘ్న జయంత్యభి

భూవరీః । అవిత్త్వి సర్వాపాగ్ం రాథోవరో అస్థేయసామివ సమ

తైష మిమా అహగ్ం సపత్నీ రభిభూవరీః యథా హమస్య

శీరస్య విరాజామి ధనస్యచ ॥

అథ - విశుద పుష్కరము -

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పశ్యతః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నిశక్తిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః పుష్కరేణ మాయా వృద్ధిః ॥

అగ్నయ ఇదం నమః ॥ 3. విశ్వకృత స్త్వై న శోవయజనమసి
 స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమః ॥ 4. అత్రకృత స్త్వై నశో-
 వయజన మసి స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ 5. అనృతృత్వై న
 శోవ...స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ 6. అనృతృత్వై న...స్వాహా
 అగ్నయ ఇదం ॥ యద్వివాచ స క్తం చై... స్వాహా ॥ అగ్నయ
 ఇదం ॥ 8. యత్స్వపం... మసి స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥
 9. యత్సుషుప్తశ్చ... మసి స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥
 10. యద్విద్వాగ్ం స శ్చా విద్వాగ్ం స... మసి స్వాహా ॥
 అగ్నయ ఇదం ॥ 11. ఏన సవీనశోవ...సి స్వాహా ॥ అగ్నయ
 ఇదం ॥ ఇతి శాకల హోమాన్ హుత్వా । స్వస్తి శ్రద్ధా
 మిత్యాదినా నమస్కృత్య శ్వాన బలిం హుత్యాఽతిధీన పూజ
 యేత్ ॥ అత్ర వైశ్వదేవే అగ్న్యలంఛరణ పూర్వోత్తర పరి
 షేచనాదికం సర్వం మహాయజ్ఞాది తంత్రంచ వైశ్వదేవేనద్రృ
 వ్యవ్యం ॥ ఇతి విదుగ వైశ్వదేవ ప్రకరణం ॥

— క్షిప్తపక్ష వివాహ వైశ్వదేవ ప్రకారః —

తేషాం మంత్రాణా ముపయోగే ద్వారదశాహ మధశ్శయాశ్చ
 బ్రహ్మచర్యం త్వార లవణ వర్జనం । హోత్రమపైకరాత్ర
 ముపవాసః ॥ శుక్ల ద్విశీయాయాం తపోవ్యస క్రమం కృత్వా
 దంపతీ ద్వారదశాహాన్యథ శ్శయనం బ్రహ్మచర్యం త్వారలవణ
 వర్జనంచ కృత్వా భర్తా చతురశ్చా ముపోష్యపౌర్వ మాసాన్
 ప్రాత్రకాపాసనం కృత్వా । అన్యధాయ వైశ్వదేవ పాతానం
 తరం వైశ్వదేవ మారభ్య । ప్రియభోజనంచ కృత్వా శోన్వి
 భూతే స్థావీవాకం కుర్యాత్ ॥

— ప్రథమ పూరిమాతిక్రమ కృత్యమ్ —

కాల వియంతాను హారేణ స్మృతు క కృప్రచ్చాదికం కృత్వా ।
 హోత్ర తయోదశి హోమం కృత్వా । అనుగత మగ్నిం పున
 స్సంధాయ । కూన్మాండాదికంచ కృత్వా । పౌర్ణమాసాన్
 బిభృష్వేష్టి అన్యగంధ దేయాంచ కృత్వా । అన్యధాయ
 వైశ్వదేవ పాతానంతరం వైశ్వావర స్థావీవాక స స్వహోతారం
 సర్వ ప్రాయశ్చిత్త హోమం కృత్వా । వైశ్వదేవ మారభ్య
 ప్రియభోజనంచ కృత్వా శోన్వి భూతే స్థావీవాకః ॥

— బౌద్ధసన పరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమ్ —

అజ్ఞానాఽశ క్ష విషయేతు శాట్యాయనః ॥ చతురహోమాదుప
 కాపాసనాగ్నా ననుగతే అయాశ్చేత్వాఽతీరాత్రా నృనో
 శోన్వితీ రుషితామితి నాఽన పరా తా దత ఊర్విరూఽద్వాదశ
 రాత్రా స్తిప్త సంతుమతీ సంతుం తస్యన్నదుభ్యస్యాగ్నే

ప్రయ స్మిన్ శత్రం తవ ఇతివ ప్రాణాయామ శతం చా
విశంతి రాత్రా దుపవాసం చా తిగంశతి రాత్రా దత ఊర్ధ్వ
మాస పక్షిరాత్రా త్రిసోరాత్రీ రుపవసేదత ఊర్ధ్వం మాసం
వత్సరా త్ప్రాజాపత్య విహిత మత ఊర్ధ్వం కాల బహుత్వే
దోషగురుత్వమేనస్మర్గురుషు గురుణి లఘుషు లఘూని
శుచికరాణి భవంతి । నిర్విషో యథాకర్మా భ్యాసో గరియా
నితి శుతత్వా దితి ॥

అలవ్య పరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమ్

శాట్వాదయనః ॥ అలవ్యాదగ్ని పరిత్యాగే ద్వాదశశాపాతిక్రమ
త్వాదశాపా ముపవాసో సంవత్సరాతిక్రమే మాసోపవాసః
పయోవా భక్షయే దుభయత్ర యావత్కాలస్యా త్వాద్యోమ
ద్రవ్యం త్యక్తేషతో దానం చేపం విప్రాయ ద్వాదశ్యథా
హోమ స్థైవ స్వాదితి విహితోఽగ్ని రుత్సృష్ట దద్వర్ధగ్ం
సంవత్సర వ్యతిక్రమో పతితో భవతి । తస్మాదత ఊర్ధ్వగ్ం
సర్వకర్మ స్వనధికానో న ప్రాయశ్చిత్త మిత్యుక్తమితి ॥

కామకృత పరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమ్

కామకార విషయేతు మనురాహ ॥ అగ్నిహోత్ర్య పవిత్రా
ఽగ్నిన్ బ్రాహ్మణః కామకారతః చాంద్రాయణంచరేన్యాసం
వీరహత్యా సమం హితత్ ॥ అగ్నిహోత్ర్యప విధ్యాగ్నిన్
మాసాదూర్ధ్వంతు కామతః । కృచ్ఛం చాంద్రాయణం చైవ
కుర్యాదేవా విచారయన్నితి ॥

నాస్తిక పరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమ్

నాస్తిక్య విషయేతు వ్యాఘ్రః ॥

నాస్తిక్యం పిష్టతి నాస్తిత్యా త్ప్రాజాపత్యం చరేద్విజ్ఞః
అవ్యత్ర ప్రసరాదధ్యా దానమేవ త్తదైవ ॥

వైశ్యదేవ పరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమ్

మాధవీయే ప్రజాపతిః ॥

హవిర్యజ్ఞేష్య శక్తస్య లుప్తమిష్టేక మాదితః । ప్రాజా
పత్యేన శుభ్యేత పాక సంస్థాసు చేపహి । అక్యత్యానత్రమం
యజ్ఞం । యజ్ఞానామధికారతః ఉపవాసేన శుభ్యేత । పాక
సంస్థాతు చేపహి ॥ మాధవీయే - కాత్యాయనః ॥ విత్త
యజ్ఞ త్యయేచైవ వైశ్యదేవాత్యయేఽపివ । అనిష్టానవ
యజ్ఞేన । నవాన్న ప్రాశనే తథా । భోజనే పతితాన్నస్య
చరురెశ్యానలో భవేత్ ॥ కాట్వాదయనీయే ॥ అథ సంవహ
యజ్ఞానాం ఏకైకస్మిన్ అతీతేద్యహే త్ర్యహేవాతతేతిస్
స్యతుమతీ ర్భహుయాదిమంమే వరుణ తత్త్వాయామితి,
యచ్చిద్ది యత్కించేద మిత్యా నవరాత్రా దత ఊర్ధ్వం ఆ
ద్వాదశ రాత్రా దగ్నేఽభ్యావ ర్నితి చక్షుసోభ్యా వర్తి
నీర్ముత్యా ద్వాదశ గృహీతేన స్వసం పూరయిత్వా సప్తతే
అగ్నే ఇతి సప్త వత్యా పూర్ణాహుతిగ్ం హుత్యాఽగ్నేయే
తంతుమతే స్థావీపాకం కుర్యాదత ఊర్ధ్వం పునరాధేయం ॥

స్థావీపాక పరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమ్

అథ పర్యణ్యతీతే మనోజ్యోతి రయాశ్చ యదస్మిన్ యజ్ఞే
స్వస ఇంద్రిదీతి చత్రస అజ్యాహుతీర్భహుయాత్ ॥ స్థావీపాకం
కుర్యాత్ ॥ ప్రాగస్తమ్యా అత ఊర్ధ్వగ్ంసోపవాసం కుర్యా
ద్వయోర్ధ్వ త్రిమిత్రయ ఇత్యేవగ్ం సంచల్వ్య తే ప్రథమ
పాశిక్యతగ్ స్థావీపాకం కుర్యాద్ద్వితీయే శ్వానరచాగ్నితే
తృతీయే పునరాధేయ ఇతి శాట్వాదయనః ॥

ప్రాచయశ్చిత్త సమన్వయః

ఏవంచ వైశ్వదేవస్య కయోచిదనుస పత్యా ప్రథమ పర్వణ్య నారంభే ఆగామ పార్వమస్యాది వైశ్వనర స్థానీపాకయత్యా సప్తహోతారం సర్వప్రాయశ్చిత్తం చ వ్యాఖ్యా । యథోక్త ప్రకారేణ వైశ్వదేవ మారభేత్ ॥ అథ ఊర్ధ్వం సంవత్సర పర్యంకిం ఉపవాసం ప్రాజాపత్య ప్రతం చ కృత్వా ॥ ఉక్త ప్రకారేణ రభేత్ స్థాలేపాకస్యాపి ప్రథమ పర్వాతిక్రమే బిభ్రక్షేషీం కృత్వా ॥ సప్తహోతారం సర్వప్రాయశ్చిత్తం చ వ్యాఖ్యా । స్థాలీపాక మారభేత్ । అశి ఊర్ధ్వం సంవత్సర పర్యంతం ప్రాజాపత్య ముపవాసం చ కృత్వా, ఉక్తప్రకారేణ రభేత్ । ఔపాసనే సతే, వాయం కల్పః! తదను గమేతు చతురహోమూదిత్యా రభ్య యదుక్తం తత్సర్వం కృత్వా అర భేత్ । అథ ఊర్ధ్వం సంవత్సరానంతరం సర్వేషామ్ ॥

అథ ప్రాయశ్చిత్త విషయః

సర్వప్రాయశ్చిత్తం చ కృత్వా ఆరంభః ॥ వైశ్వదేవ స్థానీ పాకయోరారబ్ధౌ తి కమేతు ఉక్త వచనాను సారే, కాల విలంబమాశ్రిత్య పునరా ధేయాంతం చ కృత్వా ఔపాసనా దికం కుర్యాత్ । అత్రాప్యాలస్యాది తిక్రమేతు ఉక్తప్రకారేణ సంవత్సర పర్యంతం ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా, ఔపాసనా దికం కుర్యాత్ । అనంతరం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కూష్మాండా దికంచ కృత్వా ఔపాసనం కుర్యాత్ । సర్వత్ర ప్రథమ పర్వా తిక్రమ మారభ్య । గృహిణోర్వత్తలోప ఇత్యాది శాఖాన్యయన వచనాత్పాహే త్రయోదశ హోమశ్చ కర్తవ్యః ॥

వైశ్వదేవ కేవల విశేషః

అథ ఏతద్విషయాను క్రమణికా

సంవత్సర పర్యంతం ప్రాజాపత్యాదికం అథ ఊర్ధ్వ మపాసన ప్రాయశ్చిత్త ప్రకరణోక్త ప్రథమ కల్పవృత్తిరిక్త విషయే - ఏతత్, స్థానే సర్వప్రాయశ్చిత్తం సమ్యదస్త విషయేతు విలం బాను సారేణ ప్రాజాపత్యాదికమేవ ॥

అథ - వైశ్వదేవ కేవల విశేషః

ఆప స్తంబినాం లోకికాగ్నౌ హవ్యమన్నం వైదికాగ్నౌ వైశ్వ దేవం కుర్యాత్ ॥ తథాహవస్తంబః । పరోక్ష మన్నగ్ం సగ్ సమృత మగ్నాపనశ్చైత్యాదిః ప్రాక్షే తదేన పవిత్రమిత్యా చక్షతే । దేవానాను వితత్పవిత్రం కిం పునర్మనుష్యాణామితి । ఏతేన భార్యా పుత్రాది సంసృతమన్నం పాత్రే నిధాయ జహ్నుయాదితి ॥ ప్రాతర్హోమంతు నిర్వర్త్య సముద్ధృత్యహుతా శనాత్ । శవం మహాననే పత్వా తత్ర పాకం సమాచరేత్ ॥ ఇతి మనువచనాత్ యస్మిన్నగ్నౌ భవేత్పాకో వైశ్వదేవంతు శత్రువై ఇతి శాతా తపవచనాచ్చ అన్యగ్ని పత్వాన్నస్యా న్నాగ్నౌ వైశ్వదేవో న కర్తవ్య ఇత్యర్థః ॥ లోకికాగ్ని పక్షే పరగృహాదిగ్నిర్నాసారేదితి । యతః పరాగ్ని పక్షేన కృత స్యకర్మణోర్ధ్వం ఫలనుగ్ని దస్యభవతి ॥ అపరారే ॥ పవ నాగ్నిం సగృహీయాత్పురవేశ్యని జాతుచిత్ । తేన పక్షేనవా న్నేన । యశ్చిక్చ కుటుతే శుభమ్ । శిశుభస్య ఫలస్యార్థ మగ్నిదస్య భవేన్నప్తి పేతి వచనాత్ ॥ నవనస్యాగ్నిర్లోకికాగ్నిః అచోదితేన పాకేన కృతేనోద్ధరణేనా లోకికాగ్నిస్సవిజ్ఞేయా హోమేనా చోదితేన చేత్వాదివచనాని భార్యాగ్ని విషయాణి లోకికాగ్ని పక్షపక్షేతు గృహ్యాకారికా కార ఆహాఅహోహ్యోన్య ద్వాస్య శ్చుతాభ్యక్తం భువి సవ్యం నిధాయ చతి ॥

అథ - దేవతార్చనాత్మ్యం వైశ్వదేవ నిర్ణయః

ధర్మభింజేః అశ్వతే వైశ్వదేవేతు యది దేవ నివేదనం! సద్యః
పావంశతా మేతి కరోచ్చిప్తం యది స్మరేత్ ॥ నివేదితేన
చాన్యేన వైశ్వదేవం యదిష్యతే! వినియుక్త విరోధేన
మిమాంసాయాః ప్రణోపనం ॥ వ్యత్యయో నహి శంకార్హా
స్మృతివాక్య విరోధతః! వైశ్వదేవం విధాయాచా తదన్యం
మంత్ర సంస్కృతం! దేవేభ్యశ్చ ప్రదాతవ్యం బలికర్మాన
సానకం ॥ ఖడ్గధారా సమం విద్యాత్ స్మారకర్మ మునీరితమ్
సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరం తచ్చ యత్యత్ స్మృతివిలోకనాత్! ॥
స్మృతి జ్ఞానా దనుష్ఠాన మనంత ఫలదం విదుః ॥ స్మృత్యభావే
ఽపి వృద్ధాభ్యః ప్రాభ్యో ధర్మానగాహనం! శ్రుతిస్మృతిభ్యాం
హీనోఽంధః కాణో హ్యత్యైకయా వినతిః ॥ శ్రుతిస్మృతీహి
విప్రాణాం చతుష్వి సరమే నుతే! కాణ స్త్యైకయా హీనో
ద్వాభ్యా మంధః ప్రకీర్తః అధిశ్య చతురో వేదాన్ షడంగం
చ పదక్రమాన్! స్మృతిహీనా న శోభతే చంద్రహీనేన
శరణీ ॥

అథ - వైశ్వదేవ పరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమ్

హేమాద్రా ॥ దేవలః ॥ వైశ్వదేవం ద్విజైః కార్యమన్న
శుధ్యైర మాదరాత్! పంచసూనాపనుత్యైర్థం లవణైర్లంజనై
ర్వినా!లోకాః!ద్విజైః స్వహరహః కుర్యాద్వైశ్వదేవంవలతా
శనే! ॥ ౧ ॥ న్యథా దోషమాప్నోతి వృక్షస్యాత్కంటకీ భువి ॥
౧ ॥ న్నం దుష్టం త్రివిధం ॥ సంస్కారదుష్టం క్రియాదుష్టం స్వ
భావదుష్టం చేతి ॥ దేవపూజా వైశ్వదేవ రహితం సంస్కార
దుష్టం! ఏకపంక్తౌ భుంజాన్ ద్విజైః భోజనం త్యక్త్వా గచ్ఛతి
శతైర్దుష్కృక్లం తత్క్రియాదుష్టం!లకునాదికంస్వభావదుష్టం॥

అథాచా ననుః ॥ సంస్కారదుష్టం విశ్లేయం వైశ్వదేవ వివ
ర్తితం! ఏకపంక్తౌ వివిష్వశ్చ త్యక్త్వా పాత్రం గతో యది! ॥
క్రియాదుష్టం! విశ్లేయం తదోభ్యైర్లంజనం ద్విజన్యనాం! ॥
స్వభావదుష్టం లకునం విప్రైస్సర్వత్ర గణ్యతే ॥ తస్మాద్వై
శ్వదేరోఽనశ్యం కర్తవ్యః ॥ ౨ ॥ న్యథా దోష మాహగౌతమః
వైశ్వదేవం పరిత్యజ్య యో భుంక్తే స ద్విజాధమః! మహాం
తం సరకం గత్వా నృత్యో భవతి కంటకీ! ప్రాయశ్చిత్తమిదం
ప్రోక్షం వైశ్వదేవా పరిగ్రహే! ఫలకృచ్చం తథా గత్వా
శుద్ధమాప్నోతి పూరజః! మాసత్యాగేతు చాంధస్యా
ద్వై త్యాగే పతత్యసా! అత ఊర్ధ్వం పతిత ప్రాయశ్చిత్త
ముక్షం ॥

వైశ్వదేవాత్మ్యం విజ్ఞానమ్

అశ్వతే వైశ్వదేవేతు భిక్షుర్భిక్షార్థ మాగతే! ఉద్ధృత్య వైశ్వ
దేవార్థం భిక్షాం దత్త్వా వివర్జయేత్ ॥

బలిప్రదానకాల కాక స్పృష్టి ప్రాయశ్చిత్తమ్

అథ-బలిప్రదానకాలే కాకస్పృష్ట మాహ ॥ స్పృత్యంతరే బలి
ప్రదాన కాలేతు కాక్తైరభిమృశన్ ద్విజః! బలిం నిధాయ
భూమాతు ఘృతం పాశ, విశుద్ధ్యతీతి ॥ హేమాద్రాచ ॥
బల్యైరనున్న మాదాయ శ్వానా వితి జపస్సహి! స్పృష్ట
బలిభుజా విప్రః పాదౌ ప్రత్యక్ష్య వాగ్యతః! భూమా బలిం
వినిక్షిప్య ద్విర్వాచమ్య విశుద్ధ్యతి! బలిప్రదానాదన్యత్ర స్నాన
మేన విధియత ఇతి ॥

బలిప్రమాణమ్

బలిప్రమాణమాహ ॥ గ్రాసమాత్రే చాన్యేన దద్యాచ్చాస్యది
బలిం గృహీతి ॥ చంద్రికాయాం ॥ ఉత్తానేనతు హస్తేన

హ్యంగుళః । గోణ వీడితం । సంహతాంగుళిపాణిస్తు వాగ్ లో
బహుయాదృవిరితి ॥ మట్కర్క చంద్రికాయాం ॥ జేవేభ్యస్తు
బుతా దన్నా చ్చేపాదూభృత బలిం హకేత్ ॥

అథ - వైశ్వదేవ పర్వ ప్రవాణి

అథ వైశ్వదేవ వర్ణాన్యహ చంద్రికాయాం ॥ అహవిష్యం
సను స్తం వా వైశ్వదేవే విసర్జయేత్ ॥ గో ద్రవం వరకం
మాషం మనూరంచ విసర్జయేత్ ఇతి ॥ చకారాత్కృసర
యావనాభాన్నమ్ ॥

వైశ్వదేవాధ్యధికారిణ స్తంధుల దాన విధి:

అథ వైశ్వదేవాధ్యధికారిణ స్తంధులాదిదానే నాన్న దానా
త్తేషుణ ఫలం భవతి ॥ తథాచ స్మృతిః ॥ ఆముమేవ ప్రదాతవ్య
మన్నదానాచ్చ పమణమ్ ॥ అతిథిర్వైశ్వ దేవంచ క్షేవో
భారా సుతస్యనుం ॥ ఆనుం తండులాది దనం స్వగృహం
ప్రత్యాగతస్య వైశ్వదేవాధ్యధికారిణో గృహస్థస్య గృహస్థ
భోజ్యాన్నేనాసి తస్యాముమేవ దాతవ్యం ॥ తత్ప్రతిగృహ్య
వక్త్యాతేనాన్నేన వైశ్వదేవా ధికరణ దాతురన్నదానా
త్తేషుణ ఫల్యం భవతి ॥ వైశ్వదేవాధ్యధికారిణః పరాన్న
భోజనే కృతే వైశ్వదేవాధ్యభావేన అన్నప్రతి గ్రహపాపా
త్తేషుణ పాపం భవతీత్యభిప్రాయః ॥ పురాణేఽపి ॥ అన్న
దానాచ్చ ఫలం ఫలం తంధుల దానశః బౌపాసనం వైశ్వ
దేవమాతిథ్యం దేవతార్చనం ॥ బంధూనాం పుత్రదారాణాం
తథా స్వస్య చ హోషణం ॥ భవంత్యేతాని సర్వాణి రాజన్
తంధుల దానశ ఇతి ॥ స్వయం పాకీ శతం భుంక్తే ఇతి లోక
ప్రసిద్ధిత్యాచ్యేతి ॥

అథ - నక్షత్రేష్టిః

గృహ్యము : అగ్నిర్నః పాతు కృత్తికానక్షత్రం దేవమృదియం
ఇదనుసాం విసక్షణం ॥ హవిరా సంజహోతనః యవ్యభాంతి
రిశ్యయో యస్య కేతవః ॥ యస్యేమా విశ్వాభువనాన సర్వాః
సంకృత్తికాభిరభి సంవసానః ॥ అగ్నిర్నో దేవ స్స వితేదధాతుః ॥
కృత్తికా నక్షత్ర దేవతా మగ్ని మావాహయామి సావ
యామి పూజయామి ॥

క్షుహోమాః ॥ అగ్నేయే స్వాహా ॥ కృత్తికాభ్య స్వాహా ॥ అంబాయై
స్వాహా ॥ దులాయై స్వాహా ॥ నిత్యైస్వాహా ॥ అభ్రయం
త్యైస్వాహా ॥ మేఘయంత్యైస్వాహా ॥ వర్షయంత్యైస్వాహా
చ పుణ్యాయై స్వాహా ॥ కృత్తికానక్షత్ర దేవతాయై అగ్నేయ
ఇదమ్ ॥

౧. గోహిణి ॥ ద్రుజావతే గోహిణివేతు పత్తి ॥ విశ్వయాసా బృహతి
చిత్రభానుః ॥ సానోయజ్ఞస్య సువితే దధాతు ॥ యథాశవేమ
శరదస్ససీరాః ॥ గోహిణి దేవుడగా తురసాత్ ॥ విశ్వయా

చాణి ప్రతివేదమానా । ప్రజాపతిగం హవిషా వర్తయంతి ।
ప్రియాదేవానా ముపయోతు యజ్ఞమ్ । యోహిణి నక్షత్ర
దేవతాం ప్రజాపతి మా... మి ॥

ఉపహోమాః ॥ ప్రజాపతయే స్వాహా ॥ యోహిణ్యై స్వాహా ॥ యోహి
మావాయై స్వాహా ॥ ప్రజాధ్యై స్వాహా ॥ యోహిణి నక్షత్ర
దేవతాయై బ్రహ్మణ ఇదం ॥

3. మృగశీర్షః ॥ సోమోరాచా మృగశీర్షేణ ఆగత ॥ శివం నక్షత్రం
ప్రియమస్మదాదు ॥ ఆప్యాయమానో బహుధా జనన్ము ॥ రేతః
ప్రజాం యజమానే దధాతు ॥ యత్యేనక్షత్రం మృగశీర్ష మస్మి
ప్రియగం రాజన్ ప్రియతమమం ప్రియాణాం ॥ తస్మై తే సోమ
హవిషా విభేష ॥ శంష్ఠ ఏధి ద్విపదే శంపతుష్పదే ॥ మృగ
శీర్షా నక్షత్ర దేవతాం చంద్ర మా ... మి ॥
ఉ.మాః ॥ సోమాయ స్వాహా ॥ మృగశీర్షాయ స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాభ్య
స్వాహా ॥ బ్రహ్మధ్యై స్వాహా ॥ రాచ్యాయ స్వాహా ॥ అగ్నిత్యై స్వాహా ॥
మృగశీర్షా నక్షత్ర దేవతాయై సోమాయేదం ॥

ఉ. అర్హా ॥ అర్హియా ద్భుదః ప్రథమాన సతి ॥ శ్రేష్ఠా దేవాణాం
పతికస్మిన్నయానాం నక్షత్రమస్య హవిషా విశేషా ॥ మానః
ప్రజాగం రిషవస్మోత వీరాన్ ॥ హేతీ రుద్రస్య పతికోవ్యుక్తు
అర్హా నక్షత్రం జాషతాగం హవిర్హ ॥ ప్రథమం భూతా
దురితాని విత్వా ॥ అపాఘశగం సన్నదతా మరాశిమ్ ॥ అర్హా
నక్షత్ర దేవతాం రుద్రమావాహ యామి ॥ స్థాప ... మి ॥
ఉ.మాః ॥ రుద్రాయ స్వాహా ॥ అర్హాయై స్వాహా ॥ పిన్వమానాయై
స్వాహా ॥ పశుధ్యై స్వాహా ॥ అర్హా నక్షత్ర దేవతాయై
రుద్రాయేదం ॥

గ. పునర్వసూ ॥ పునర్న దేవ్యదితి స్పృణోతు ॥ పునర్వసూనః ॥
పునరేతాం యజ్ఞం ॥ పునర్న దేవా అగ్నియంతుసర్వే ॥ పునః
పునర్న హవిషాయ జామః ॥ ఏవాన దేవ్యదితి రసర్వా ॥
విశ్వస్య భక్తి బగతః ప్రతిష్ఠా ॥ పునర్వసూ హవిషా వర్త
యంతి ॥ ప్రియం దేవానా మవ్యతు పాథః ॥ పునర్వసూనక్షత్ర
దేవతా మదితి మావాహ ... మి ॥

శ్రీః పూర్వఫల్గునీ । గవాం పతిః ఫల్గునీ నామ నిత్యం । తదభ్య మన్వ
 రుణ మిత్రచారు తంత్యా పయగం సమితారగం పనీనామ్ ॥
 జీవాజీవంత ముపసంవిశేమ । యేనేమా విశ్వాభువనానిసంజితా
 యస్యదేవా అనుసంయంతి చేతః ॥ అర్యమారాచాజరస్తు
 విహ్నిన్ । ఫల్గునీనా మృషభోగో రవీతి ॥ పూర్వఫల్గునీనక్షత్ర
 దేవతాం సూర్యమావాహ యామి స్థాప ... మ ॥

ఉ.ప ॥ అర్యష్టే స్వాహా ॥ ఫల్గునీ భ్యాగ్ స్వాహా ॥ ఋభ్య స్వాహా ॥
 పూర్వ ఫల్గునీ నక్షత్ర దేవతాయై సూర్యా యేదం ॥
 ఉత్తర ఫల్గునీ ॥ శ్రేష్ఠో దేవానాం భగవో భగాని । తత్వా
 విదుః ఫల్గునీ స్వస్య విత్తాత్ ॥ అస్మభ్యంక్షత్ర మంజరగం
 సువీర్యం । నోమదశ్య పదుపసన్న దేహః । భగోహదాతా
 భగభ్రాతృదాతా ॥ భగో దేవీః ఫల్గునీరావివేశ ॥ భగస్యేతం
 ప్రసవం గమేమ ॥ యత్రదేవై స్సభమాదం మహేమ ॥ ఉత్తర
 ఫల్గునీ నక్షత్ర దేవతాం భగమావాహయామి స్థా ... మ ॥

ఉ.ప ॥ భగాయ స్వాహా ॥ ఫల్గునీభ్యాగ్ స్వాహా ॥ శ్రీహ్యాయస్వాహా ॥
 ఉత్తర ఫల్గునీ నక్షత్ర దేవతాయై భగాయేదం ॥

గా హస్తా ॥ ఆయాతు దేవస్సవితో పయాతుహిరణ్యయేన సువ్య
 తారశేషావహాన్ హస్తగం సుభగం విద్యనావసం పయచ్చం
 తంపపురింపుణ్యమచ్చ ॥ హస్తః ప్రయచ్చ త్వమృతం వసీయః ।
 దక్షిణేన ప్రతి గృభ్ణీమ ఏనత్ ॥ దాతారమద్య సనితావిదేయ
 తోనో హస్తాయ ప్రసువాతి యజ్ఞమ్ ॥ హస్తా నక్షత్రదేవతాం
 అర్యమణ మావాహ యామి ... మ ॥

ఉ.ప ॥ సప్తైతే స్వాహా ॥ హస్తాయ స్వాహా ॥ దక్షతే స్వాహా ॥ పృథితే
 స్వాహా ॥ ప్రయచ్చతే స్వాహా ॥ ప్రతి గృభ్ణతే స్వాహా ॥
 హస్తా నక్షత్ర దేవతాయై అర్యస్తు ఇదం ॥

ఉ.ప. చిత్రాత్వష్టా నక్షత్ర మశ్వేతి చిత్రామ్ । సుభగం ససంయుత
 తిగం గోచమానాం । నివేశయన్నమృతాన్ మర్త్యాగ్ శ్చ
 రూపాణి పిగంశన్ భువనాని విశ్వాత్ ॥ తన్న స్వప్తే తదుచిదా ॥

వివస్థామ్ । తన్నక్షత్రం భూరిధా అస్తు మహ్యమ్ ॥ తన్నక్షి
ప్రజాం వీరవత్సగం సనోతుగోభిర్నో అత్వైస్స సునకుయజ్ఞమ్
చిత్రానక్షత్ర దేవతాం శ్వస్థా రమానాహయామి ... మి ॥

ఉ-ప ॥ శ్వస్త్వై స్వాహా ॥ చిత్రాయై స్వాహా ॥ చైత్రాయ స్వాహా ॥
ప్రజాయై స్వాహా ॥ చిత్రా నక్షత్ర దేవతాయై శ్వస్త్వై ఇదమ్ ॥

౧౩. స్వాతీ ॥ వాయు ర్నక్షత్ర మశ్వేతి నిష్టామ్ । తిగ్న శృంగో
వృషభో రోరువాణః । సమీరయన్భుననా మాతలిశ్వా । అప
ద్యేమాగ్ంసి నుదతా మరాతీః । తన్నో వాయు సదునిష్టా
శ్వణోతు । తన్నక్షత్రం భూరిధా అస్తు మహ్యమ్ ॥ తన్నో
దేవాసో అనుజానంశు కామం యథాతరేమ కురితాని విశ్వా
స్వాతీ నక్షత్ర దేవతాం వాయు ... మి ॥

ఉ-ప ॥ వాయవే స్వాహా ॥ నిష్టాయై స్వాహా ॥ కామ పారాయ
స్వాహా ॥ అభిజిత్వై స్వాహా ॥ స్వాతీ నక్షత్ర దేవతాయై
వాయవ ఇదమ్ ॥

౧౪. విశాఖా ॥ దూరమస్మచ్ఛత్ర వోయతు భీతాః । తదింద్రాగ్ని
కృణుతాం తద్విశాఖే ॥ తన్నో దేవా అనుమదంతు యజ్ఞమ్
పశ్చాత్పురస్థా దభయన్తో అస్తు । నక్షత్రాణా మధిపత్నీ
విశాఖే । శ్రేష్ఠా వింద్రాగ్ని భువనస్య గోపా । విషూచశశ్మ
సపభాధమానా । అపతుధన్నదతా మరాతీమ్ । విశాఖానక్షత్ర
దేవతే ఇంద్రాగ్ని అవాహయామి ... మి ॥

ఉ-ప ॥ ఇంద్రాగ్ని భ్యగ్ స్వాహా ॥ విశాఖా భ్యగ్ స్వాహా ॥
శ్రేష్ఠాయ స్వాహా ॥ అభిజిత్వై స్వాహా ॥ విశాఖా నక్షత్ర
దేవతాభ్య మింద్రాగ్ని భ్యమిదమ్ ॥

౧౫. పూరిమా ॥ పూర్ణా పశ్చాద్దుత పూర్ణా పురస్తాత్ ॥ ఉన్నధ్యతః
॥ పూర్ణమాసీ జగాయ ॥ తస్యాం దేవా అధినంవంతః । ఉత్తమ
నాక ఇహమాదయంతామ్ ॥ పృథ్వీ సువర్ణా యువతిస్సృజోమాః
పూర్ణమాస్యదగాచ్ఛోభమానా । అప్ర్యాయ యంతీ దురితాని
॥ ॥ పూర్ణా । ఉరుం కుహం యజమానానా య యజ్ఞమ్ ॥ పూరి మాతీ

ధిదేవతాం చంద్రమన మా ... మి || చిత్రభాను ర్యజమాన
దభాతు | హవిర్న, పాథశ్చైత్యో జవంతాం చేత్యో మదేమ
రోచమానా మరాత్మిరోపా యజ్ఞమ్ ||

ఉ.ప || పౌర్ణమాస్యే స్వాహా || కామాయ స్వాహా || ఆగత్యైస్వాహా ||
పూర్ణిమాతిథి దేవతాయై చంద్రమన ఇదం నమః ||

౧౬. అనూరాధా || ఋధ్యాస్యహవైర్న మసాప సద్య | మిత్రం దేవం
మిత్రధేయన్యో అస్తు || అనూరాధాన్ హవిషా సర్వయంతః ||
శతం జీవేమ శరదస్సహారాః | చిత్రం నక్షత్ర ముదగాత్పర
సాత్ | అనూరాధాన ఇతి యద్వదంతి | కన్యిత్ర పతి పథి
శేవయానైః హిరణ్యయై ర్వితతై రంతరిక్షే || అనూరాధా
నక్షత్ర దేవతాం మిత్ర మావా ... మి ||

ఉ.ప || మిత్రాయ స్వాహా | అనూరాధేభ్య స్వాహా || మిత్రభ
యాయ స్వాహా || అభిజిత్యై స్వాహా || అనూరాధా నక్షత్ర
దేవతాయై మిత్రాయేదం ||

౧౭. శ్వేష్ఠా || ఇంద్రో శ్వేష్ఠా మను నక్షత్రమేతి | యస్మిన్ పుత్రం
పుత్రతూర్యేత తా | తస్మిన్ పయ మమృతం దుహానాః |
తుధంతరేమ దురితిం దురిష్టిం | పురందరాయ వృషభాయ
ధృవవే || అపాథాయ సహమానాయ మీధువే || ఇంద్రా
యశ్వేష్ఠా మధునుదహానా | ఉరుం కృణోతు యజమానాయ
లోకమ్ || శ్వేష్ఠా నక్షత్ర దేవతా మింద్ర మా ... మి ||

ఉ.ప || ఇంద్రాయ స్వాహా | శ్వేష్ఠాయ స్వాహా శ్వేష్ఠాయై స్వాహా
అభిజిత్యై స్వాహా || శ్వేష్ఠా నక్షత్ర దేవతాయై ఇంద్రాయేదమ్ ||

౧౮. మూలా || మూలం ప్రజాం వీరవతీం విదేయ || పరాచ్యేతుశిర్
మూలః పరాచా | నోభిర్నక్షత్రం పశుభి స్సమక్తం | అహ
భ్యాయాద్యజమానాయ మహ్యం || అహర్నో అద్యసు వితే
దభాతు | మూలం నక్షత్ర మితియద్వదంతి | పరాంచీంపాపా
విరోధుతిం నుదామి | శివం బ్రహ్మై శివమస్తు మహ్యమ్ ||
మూలా నక్షత్ర దేవతా మనుర మావాహయామి ... మి ||

ఉ-ప || ప్రజాపతయే స్వాహా || మూలాయ స్వాహా || ప్రజాయై స్వాహా ||

మూలా నక్షత్ర దేవతాయై అసురా యేదం ||

౧౯. పూర్వాషాఢా || యాదివ్యా అపః పయసానం బభూవుః | యా
అంతరిక్ష ఉతపార్తి వీర్యాః | యాసామషాఢా అనుయంతి
కామమ్ || తాన అపశ్యగ్ స్వానా భవంతు | యాశ్చ కూపాన్
యాశ్చ నార్యాన్ పృముదియాః | యాశ్చ వైశంతీ రుతప్రాప
వీర్యాః | యాసా మషాఢా నుధు భక్షయంతి | తాన అపశ్యగ్
స్వానా భవంతు || పూర్వాషాఢా నక్షత్ర దేవతా అపః పయసా
యామి ... మి ||

ఉ-ప || అద్భిన్య స్వాహా || ఆషాఢాభ్య స్వాహా || సముద్రాయ
స్వాహా కామాయ స్వాహా || అభిజిత్వై స్వాహా || పూర్వా
షాఢా నక్షత్ర దేవతాభ్యః అద్భిన్య ఇదం ||

౨౦. ఉత్తరాషాఢా || తన్నో విశ్వే ఉపశ్యణ్యంతు దేవాః | తద
షాఢా అభిసంతు యజ్ఞం | తన్నక్షత్రం ప్రథతాం

పశుభ్యః | కృషిర్వృష్టి ర్యజమానాయ కల్పతామ్ | శుభ్రాః
కన్యా యానత యస్సు వేశసః | కర్మకృత స్సుకృతో వీర్యావతీః |
|| విశ్వాగ్ దేవాన్ మానిషా వర్తయంతీః || ఆషాఢాః కామ
ముపయాంతు యజ్ఞమ్ | ఉత్తరాషాఢా నక్షత్ర దేవతా
విశ్వాగ్ దేవానావాహ ... మి ||

ఉ-ప || విశ్వేభ్యో దేవేభ్య స్వాహా || ఆషాఢాభ్య స్వాహా || అప
జయ్యా య స్వాహా || జిత్వై స్వాహా || ఉత్తరాషాఢా నక్షత్ర
దేవతాభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం ||

౨౧. అభిజిత్ || యస్మిన్ బ్రహ్మభ్య జయ త్సర్వమేతత్ | అముంచ
లోక మిదమూచ సర్వమ్ | తన్నో నక్షత్రమభిజిద్విజ్ఞాన్ ||
శ్రియం దధాత్వ హృదీయ మానం | ఉభాలోకా బ్రహ్మణా
నంజితేమాతహ్నో నక్షత్ర మభిజద్విచహమ్ తస్మిన్ శ్రియం సృత
నాస్సంజయేమ | తన్నో దేవాసా అను జానంతు కామమ్ ||
అభిజన్నక్షత్ర దేవతాం బ్రహ్మణ మా ... మి ||

ఉ.ప || బ్రహ్మజ్ఞే స్వాహా || అభిజ్ఞే స్వాహా || బ్రహ్మలోకాయ స్వాహా ||
అభిజ్ఞే స్వాహా || అభిజ్ఞే స్వాహా || బ్రహ్మలోకాయ స్వాహా ||

౨౨. శ్రీభగవం || శ్రీభగవం || శ్రీభగవం || శ్రీభగవం || శ్రీభగవం ||
మహా ఉపశాంతిః వాచమ్ || మహిం దేవీం విష్ణుపత్నీ మజా
ర్యామ్ || ప్రతీచీ మేనాగ్ం హవిషాయ జామః || శ్రీభగవం ||
మహా ఉపశాంతిః వాచమ్ || మహిం దేవీం విష్ణుపత్నీ మజా
ర్యామ్ || ప్రతీచీ మేనాగ్ం హవిషాయ జామః || శ్రీభగవం ||

ఉ.ప || విష్ణువే స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||
శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||

౨౩. ధనిష్ఠా || అష్టా దేవా ససవ స్సోమ్యాసః || చత్రసాదే వీరజరా
శ్రీభగవం || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||
మహా ఉపశాంతిః వాచమ్ || మహిం దేవీం విష్ణుపత్నీ మజా
ర్యామ్ || ప్రతీచీ మేనాగ్ం హవిషాయ జామః || శ్రీభగవం ||

ఉ.ప || బ్రహ్మజ్ఞే స్వాహా || అభిజ్ఞే స్వాహా || బ్రహ్మలోకాయ స్వాహా ||
అభిజ్ఞే స్వాహా || అభిజ్ఞే స్వాహా || బ్రహ్మలోకాయ స్వాహా ||

ఉ.ప || పశుభ్య స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||
పశుభ్య స్వాహా || ధనిష్ఠా నక్షత్ర దేవతాభ్యో వసుభ్య ఇదమ్ ||

౨౪. శతభిషక్ || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||
శతభిషక్ స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||
శతభిషక్ స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||
శతభిషక్ స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||

ఉ.ప || పశుభ్య స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||
శతభిషక్ స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా || శ్రీభగవం స్వాహా ||

౨౫. పూర్వాభాద్రా || అజిష్ఠా పాదుదగా త్పశుభ్యో విశ్వానరాయణే

ప్రతిమోద మానః । తస్య దేవాః ప్రసవయంతి సర్వే ॥ ప్రోష్ఠ
పదాసో అమృతస్య గోపాః । విభ్రాజమానస్సమిధానఉగ్రః ।
అంశరిక్ష మరుహద గంధ్యాం । తగ్ం సూర్యం దేవమణమేక
పాదం । ప్రోష్ఠపదాసో అనుయంతి సర్వే ॥ పూర్వాభాద్రా
నక్షత్ర దేవతా మణమేక పాదమావా ... మి ॥

ఉ.ప ॥ అజాయేక పదే స్వాహా ॥ ప్రోష్ఠపదేభ్య స్వాహా ॥ కేజన
స్వాహా ॥ బ్రహ్మ వర్చస్వాయ స్వాహా ॥ పూర్వాభాద్రా
నక్షత్ర దేవతాయై అజాయేక పదా యేదం ॥

౨౬. ఉత్తరాభాద్రా ॥ అహిర్బుధ్నియః ప్రథమాన ఏతి శ్రేష్ఠో
దేవానా ముతమాను పాణాం । తం బ్రాహ్మణాస్సమసా
స్సమ్యాసః ప్రోష్ఠపదాసో అభిరక్షంతిసర్వే ॥ చత్వార ఏక
మభి కర్మ దేవాః । ప్రోష్ఠ పదాస ఇతి యాక్ వదంతి । తే
ఋగ్నియం చరివద్యగ్ స్తువంతః । అహిగ్ం రక్షంతి నమసో
పసద్య ॥ ఉత్తరాభాద్రా నక్షత్ర దేవతా మహిర్బుధ్నియ
మావా ... మి ॥

ఉ.ప ॥ అహయే బుధ్నియాయ స్వాహా ॥ ప్రోష్ఠపదేభ్య స్వాహా ॥
ప్రతిపాయై స్వాహా ॥ ఉత్తరాభాద్రా నక్షత్ర దేవతాయై
అహిర్బుధ్నియా యేదం ॥

౨౭. కేవలీ ॥ పూషాకేవత్యన్వేతి పంథామ్ ॥ పుష్టిపతీ పశుపావాః
బస్త్యై । ఇమానిహవ్యా ప్రయతాః పాణాః । సుగ్రోన్
యాన్తై రుపయాతాం యజ్ఞం । క్షుద్రాన్ పశూన్ రక్షతు
కేవలీనః । గావోనో అశ్వాగ్ం అన్వేతు పూషా । అన్నగ్ం
రక్షంతౌ బహుధా విరూపమ్ ॥ వాజగ్ం సనుతాం యజమా
నాయ యజ్ఞమ్ ॥ కేవలీ నక్షత్ర దేవతాం పూషణ మావాహ
యామి ... మి ॥

ఉ.ప ॥ పూష్టే స్వాహా ॥ కేవత్యై స్వాహా ॥ పశుభ్య స్వాహా ॥
కేవలీ నక్షత్ర దేవతాయై పూష్ట ఇదం ॥

౨౮. అశ్వినీ ॥ తదశ్వినా పశ్యయుజోప యాతాం । శుభం గమిష్యే
సుయమేభిరశ్విన్ ॥ స్వం నక్షత్రగ్ం హవిషా యజంతౌ ।

మధ్యాహ్నం వృత్తా యజమానా నమక్తా । యా దేవానాం భిక్షజా
హవ్యవాహా ॥ విశ్వస్య దూతా నమృతస్య శాపా । తా
నక్షత్రం జజ్జమాణో పయంతామ్ । నమోశ్విభ్యాం కృణుమో
శ్వయుభ్యాం ॥ అశ్వినీ నక్షత్ర దేవతే అశ్వినానావాహ
యామి ॥

ఉ-ప ॥ అశ్వభ్యాన్ స్వాహా ॥ అశ్వయుగాభ్యాన్ స్వాహా ॥ త్రోత్రాయ
స్వాహా ॥ త్రుత్వై స్వాహా ॥ అశ్వినీ నక్షత్ర దేవతాభ్యా
మశ్విభ్యా మిదం ॥

౨౯. భరణీ ॥ అప పాపానం భరణీ ర్భగరంతు । తద్యమోరాజా
వాన్ విచస్తాం । లోకస్య రాజా మహతో మహానహి ।
సుగన్నః పంథాను భయం కృణోతు । యస్మిన్నక్షత్రే యమ
ఏతి రాజా । యస్మిన్నేన మభ్యషింపం తదేవాః । తదస్య
చిత్రం హవిషా యజామ । అప పాపానం భరణీర్భరంతు
భరణీ నక్షత్ర దేవతాం యమ మావాహయామి స్థాపయామి
భూజయామి ॥

ఉ-ప ॥ యమూయ స్వాహా ॥ అప భరణీభ్య స్వాహా ॥ రాజ్యాయ
స్వాహా ॥ అభిశ్చైవ స్వాహా ॥ భరణీ నక్షత్ర దేవతాయై
యమా యేదం ॥

నివేశనీ యతే దేవా అదఘః । తతార మహ్యం ప్రాసవీర్యా
యాంతు యజ్ఞమ్ । వాచగ్ స్వస్తి దేవా అను యంతి సర్వే
వాజబిష్టా సమక్తా దేవా ప్రీణీచ ॥

30. కృష్ణ చతుర్థి ॥ నివేశనీ సంగమనీ పసూనాం విశ్వా రూపాణి
నమూన్యావేశయంతీ । సమాప్త పోషగ్ం సుభగా రరాణా సాన
అగన్ పర్వసా సంవిదానా । కృష్ణ చతుర్థి తిథి దేవతాంకలి
నూనానూయామి ... మి ॥

ఉ-ప ॥ కలయే స్వాహా ॥ భూతేభ్య స్వాహా ॥ అగత్యై స్వాహా ॥
కృష్ణ చతుర్థి తిథి దేవతాయై కలయ ఇదం ॥

31. ఆమావాస్యా ॥ యస్తేదేవా అనసుర్భాగ గేయ మమూవాన్యే
సంవసంతో మహిత్యా । సానో యజ్ఞం పిప్పహి విశ్వవారే

రయినో కేహి సుఖగే సువీరం! అమావాస్య తిథి కేవతాః
పితౄ నావాహాయామి ... మి ।

ఉ.ప ॥ అమావాస్యాయై స్వాహా ॥ కామాయ స్వాహా ॥ అగత్యై
స్వాహా ॥ అమావాస్య తిథి కేవతాభ్యః పితౄభ్య ఇదం ।

— విష సుతా విష మంత్రాః —

ఇయ త్రికా శకుంతికా సకా జఘాపతే విషం! సోచిన్నునమరా
తివో వయం మరామార అస్యయోజనం! హరిషా మధుత్వా
మధులూ చకార త్రిస్సప్త విష్ణులింగకా విషస్య పుష్పమక్షున్
తాశ్చిన్నునమరంతి నోవయం మరామూకే అస్య యోజనం!
హరిషా మధుత్వా మధులూ చకార! త్రినప్తమయూర్వస్సప్త
స్వసానో అగ్రహః! తాస్తే విషం విజగ్రీర ఉదకం కుంభినిక!
ఇయ త్రికః కుఘంభక స్త కంభినద్యైశ్చనా! తతో విషం ప్రవా
ప్యతే పరాచీరనుసంవసంతః! కుఘంభక స్త దబ్రవద్ధిరే! ప్రవర్త
మాసకః పృశ్చికస్యా రసం విషమ రసం పృశ్చికతే విషమ! ॥

— నవగ్రహ మంత్రాః —

౧. సూర్యః

ప్రధాన దేవతా :- అశ్వత్థేన రజసా వర్తమానోవివేశయన్నమృతం
మర్త్యంవ హిరణ్యయేన నవితా రథేనా దేవో యాతి భుననా
నివశ్యన్ ॥

అథి దేవతా :- అగ్నిం దూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసం
అస్య యజ్ఞస్య సుకృతుమ్ ॥

ప్రత్యధి దేవతా :- కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మిథుష్టమాయకవ్యసే
హోచేమ శంత మగ్ం హృదే ॥

౨. చంద్ర :- అపార్యయ స్వపమతుతే విశ్వత స్సామ వృష్టియం!
భవావాజస్య సంగళే ॥

అథి :- అపుమే సోమో అబ్ర వీదంతర్విశ్వాని కేవజా! అగ్నించ
విశ్వ శంభువ మాసశ్చ విశ్వ కేవజః ॥

ప్రత్యః గారీ మిమాయ సలిలాని తక్షత్యేక ఓడిద్విపదీ సా చతు
ష్పదీ । అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషే సహస్రాక్షరా పరమే
వ్యోమన్ ॥

3. అంగారకః :- అగ్నిర్నరూదివః కకుత్స్థః పృథివ్యా అయం ।
అపాగ్ం రేతాగ్ంసి జన్వతి ॥

అథి :- సోనా పృథివి భవా స్పృక్షరా నివేశనీ యచ్ఛాస శ్శర్మస
ప్రథాః ॥

ప్రత్యధి :- క్షేత్రస్య పతినానయగ్ం హితేన పజయామసి గామశ్యం
పోషయిత్వాస్వసనో మృతానీ దృశే ॥

న. బుధః :- ఉడుభధ్య స్వాగ్నే ప్రతి బాగ్యహ్యేన మిష్టా పూర్ణ
సగ్ం సృజే థామమంచ పునః కృణాగ్స్త్య వితరం యువాన
మన్వాతాగ్ం నీత్యయి తంతుమేతమ్ ॥

అథి :- ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేథా నిదధే పదం । సమూఢమస్య
పాగ్ం సురే ॥

ప్రత్యః :- సహస్ర శ్శీర్వా పురుష సహస్రాక్ష సహస్ర పాత్ । ప
భూమిం విశ్వతో వృత్వాత్య తిష్ఠ ద్దశాంగులం ॥

గ. బృహస్పతిః :- బృహస్పతే అతియ దగ్యో అర్హాద్యమద్విభారి
క్రతుమజ్జనేషు । యద్దిదయచ్ఛ నస ర్త ప్రజాత తదస్మాను
ద్రవిణం ధేహి చిత్రమ్ ॥

అథి :- బ్రహ్మ జ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్ద్విసీ మతస్సుతువో వేన అవః
స బుధ్నియా ఉపమా అగ్ని విహస్పతశ్చ యోని మసతశ్చ వివః
ప్రత్యః :- ఇంద్రం వీశ్వత స్పరిహవా మహేజనేభ్యః । అపార్క
మస్తు కేవలః ॥

ఁ. శుక్రః :- శుక్రంతే అన్యద్య జతంతే అన్యద్విషు రూపే అహానీద్యా
రివాసి । విశ్వా హిమాయా అవసి స్వధావో భద్రాతే పూవ
న్నిహరా తిరస్తు ॥

అథి :- ఇంద్రాణీ మాసు నారిషు సుపత్నీ మహామశ్రవం । నహస్యా
అపరంచన జరసా మరతే నతిః ॥

ప్రతి :- ఇంద్రమరుత్ ఇహపాహి సోమం యథా శాస్త్ర్యతే అపి
బహు తస్య । తవ ప్రణీతి తపశూర శర్మన్నా వివాశంతి కవ
యస్సు యజ్ఞః ।

3. శని :- శమగ్ని రగ్ని భిస్కరచ్చస్మి సప్తతు సూర్యః । శంవాన్యో
వాత్సరపా అప సిధః ।

అధి :- యయాం సోమగ్ం సునుత । యమాం య జహుతా హవిః ।
యమగ్ం హయజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్ని దూతో అరం కృతః ।

ప్రతి :- ప్రజాపతేనత్వదేతా వ్యసో విశ్వ బాతాని పరితాబభూవ
యత్కామా నై జహుమ స్సతో అస్తు వయగ్స్యామవతయో
రయూణామ్ ॥

౪. రాహుః :- శయావశ్చిత్ర అభవ దూతీ సదా వృధస్సఖా । కయా
శచిష్టయా వృతా ॥

అధి :- అయం గాః పృథ్విరక్రమీద సనన్మాతరం పునః పితరం
ప్రయన్ త్పునః ॥

ప్రతి :- సమూ అస్తు సర్వభ్యో యే కేచ పృథివీమను । యేలంతరిక్షే
మే యితేభ్య స్సర్వభ్యో నమః ॥

శ్రీమః :- కేశం క్ష్యాన్మ కేశవే కేశోమర్యా అపేశశ్చే । నము
వద్ధి రజా యథాః ॥

అధి :- సచిత్ర చిత్రం చిత్రయం తమస్మే చిత్రక్షత్ర చిత్రతమం
వయోధామ్ । చంద్రం రయిం పురుషిరం బృహంతం చంద్ర
చంద్రాభిర్గుణై యవస్య ॥

ప్రతి :- బ్రహ్మదేవానాం పదవీః కవీనా మృషీర్వి పాణాం మహీణా
మృగాణాం । క్ష్యన్ గృధ్రాణాగ్ స్వధి తిర్వనానాగ్ం నామః
ఽవిత్ర మత్స్యేతి కేధవ్ ॥

ఉపదేవతా మంత్రాః

భూత వేద సునవామ సోమ మరాతీయతో నిదహతి వేదః ।
సూర్యో రక్షతీ మర్త్యాశ్చ విశ్వనా వేద సింధుం దురితాత్మగ్నిః ॥

బృహస్పతి కేత్యంతరాళే దుర్గా మానాహయామి స్థాపయామి
 పూజయామి ॥ ౧ ॥ గణానాంత్యా గణపతిగ్ం మావామహే ।
 కవింకవీ నాముపమశ్రవస్తయం క్షేష్టరాజం బహ్మణాం బ్రహ్మ
 ణస్పత్ర ఆన శ్చృణ్వన్నూతిభిస్సీ దసాదనమ్ ॥ శ్రీ మహాగణాధి
 ...యామి ॥ ౨ ॥ క్షేత్రస్య సతీనా నయగ్ంహితే నేపజయా
 మసి । గామశ్వం పోషయిత్వాస్యనో నృదాతీవృశే ॥ ౩ ॥
 క్షేత్ర పాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
 స్వస్తిదా విశస్వతీ రస్మిత్రహ విమృశో వశీ । వృషేంగ్రహపుర
 వతున స్వస్తిదా అగ్రయం కరః ॥ అభయంకర మా ... మి ౪ ॥

ఇంద్రంవో విశ్వత స్పరిహ వామహే జనేభ్యః ॥ అస్మాకమస్య
 కేనలః ॥ ౫ ॥ అగ్నిం దూతు వృణేమహే హోతారం విశ్వ
 వేదసం అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుం ॥ ౬ ॥ అగ్నిం లోకపాల మి
 యమామాయ సోమగ్ం సునుతయమాయ జహుతాహవిః ।
 యమగ్ం హయజ్ఞో గచ్ఛత్స్యగ్ని దూతో అరం కృతః ॥ ౭ ॥
 యమం ... లో ... మి ॥ మోషణః పరా పరా నిర్ఘృతిర్

నగ్ హాదాపథీన్ ॥ పశ్యేత్ తృష్ణయా సహ ॥ నిర్ఘృతిం ...
 లోకపామి ఇమంమే నరుణ శ్చృణోహవ మద్యావ మృదయ ।
 త్వామహుర్యరాచకే ॥ ౮ ॥ నరుణం ... లోక ... మి ॥ తన
 వామ వృతస్పతే త్వస్య రామూతరదుష్టశ । అవాంస్యా వృశే
 మహే ॥ ౧౦ ॥ వాయుం లోకపా ... మి సోమో ధేనుగ్ం
 సోమో అర్వంతమానుగ్ం సోమో వీరం కర్మ్యం దదాతు ।
 సాదస్యం విదధ్యగ్ం సభేయం వితు శ్రవణం యోదదాశదస్యై
 ॥ ౧౧ ॥ కుచేరం లోకపాల ... మి ॥ తమీశానం జగత
 స్తమమప్సతిమ్ ॥ ధియం జివ్యమనశే హూమ హేవయం ॥
 పూషావో యథా వేదసామసద్వృధే రక్షితా పాయుర దభ
 స్వస్తియే ॥ ౧౨ ॥ ఈశానం లోకపాల ... మి ॥ ఊర్ధ్వ
 గోమూ ఊతయే తిష్ఠా వేదస నవిరా । ఊర్ధ్వో వాజస్య
 మహిమం గంధర్వానాం భీర్వానాం భీష్మగ్నానామహే ॥ ౧౩ ॥ సోమ
 వృద్ధిం గతా వృద్ధా నిశేన । యదాప్స శ్చృర్మ నిశ్శాః ॥

॥ ౧౪ ॥ పృథివీం లోక ... మి ॥ బ్రహ్మ దేవానాం పదవీః
 కవీనా మృషీ ర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణాం । క్షేపనో
 గృధ్రాణాం సృణితి ర్వానాం సోమః పవిత్ర మత్యేతి
 రేభవ ॥ ౧౫ ॥ జహ్నుణ మావా ... మి ॥ ప్రహోదేవీ సర
 స్వతీ వాశేభిర్వాజినీ పతి ధీనామవిశ్రవతు ॥ ౧౬ ॥ సరస్వతీ
 మావా...మి ॥ ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం ।
 సమూఢమవ్య పాగ్ం సురే ॥ ౧౭ ॥ విష్ణు మావాహ...మి ॥
 సక్తుమివతితడనా పునంతో యత్ర ధీరామనసా వాచమక్రతా
 అత్రా సఖాయ స్పృహ్యని జానతే భద్రైహం లక్ష్మ్యిర్నిహితా
 ధివాచి ॥ ౧౮ ॥ లక్ష్మీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజ
 యామి ॥ కద్రుద్రాయ ప్రచేతనే మీధుష్టమాయ తవ్యనే ।
 వోచేమ శంత మగ్ం హృదే ॥ ౧౯ ॥ రు ద్ర మా...మి ॥
 శారీమిమాయ సలిలాని తక్షత్యేక పది ద్విపదిసా చతుష్పది ।
 అన్తాపది నవపది లభూవుషే సహస్రాక్షరా పరమే వ్యోమవత్ ॥

శారీ మావాహయామి స్థాపయామి స్థాపయామి ॥ ౨౦ ॥
 ॥ వాస్తవే ప్రతిజానీహ్యస్యాథ్యావేత్తో అసమీహ్యో భవానః
 యత్యేమహే ప్రతి తన్నో జవస్వ శన్న ఏధి ద్విపదే శంప
 తుష్పదే ॥ ౨౧ ॥ వాస్తవ పురుష మావాహయామి ... మి ॥
 పరం మృత్యో అనుపరేహి పంథాం యస్తేస్య ఇతరో దేవ
 యానాత్ చతుష్పదే శృణ్వతే తే బ్రహ్మ మానః ప్రజాగ్ం
 గీరిషో మోరీరాన్ ॥ ౨౨ ॥ మృత్యు మావాహ...మి ॥
 అపమృత్యు మప తుథ మచేత శృపథం జహి! అథానో అగ్న్
 ఆనహారాయ స్వోషగ్ం సహ శ్రిణిష్ ॥ తే తే సహస్ర
 మయతం పాశామృత్యో మర్త్యాయ హంతవే! తాన్ యజ్ఞస్య
 మాయయా సర్వా సవయజామహే ॥ ౨౩ ॥ అపమృత్యు-మి!
 శ్రవ్యబంకం యజామహే సుగంధిం పుష్టి వర్ధనం । ఉర్వారుక
 మివ బంధనా వృత్త్యో ద్భక్తి యమామృతాత్ ॥ ౨౪ ॥
 శ్రీంబంధనావా...మి ॥ అదిత్యస్వస్య శతహోతోతిష్ఠ

న్యంతి బాసరం || కరోయదిధ్యతే దివా || ౨౫ || జ్యోతిష్కంత
 మా ... || మి క్రాణాశి శురహీనాం హిన్యస్మత్సదీధిమ్
 విశ్వా పరిప్రియా భవదధద్విదా || ౨౬ || పక్షాక్షమాలపూర్వాన్
 పున్యచ్ఛతి ప్రియా దివః || స్తుక్షేవా మశ్వదా బృహత్ || ౨౭ ||
 నాయమావా ... మి || ముంచామిత్వా హవిషా శివనాయక
 మజ్జా యత్కృతుత రాజయత్కృత్ || గ్రాహిర్జగ్రహయ
 దిన్వత దేనం తస్యా ఇంద్రాగ్ని ప్రము ముక్తమేనమ్ || ౨౮ ||
 అశ్వినీ దేవతే అవాహా ... మి || యదిక్షీతాయుర్వదివాపకల్హో
 యది మృణ్యోరంతి కన్వీత ఏవ || తమాహరామి నిర్ముతే
 రుపస్థా దస్వార్థమేనం శశశారదాయ || ౨౯ || ఇంద్రాగ్ని
 అవాహా ... మి || సుపర్వోసి గరుత్మాన్ త్రివృత్తే శిరోగాయత్రం
 చక్షుస్తామ లత్కా నామతే తనూర్వ్యమ దేవ్యం || బృహద్ర
 ధంతరే పక్షా యజ్ఞ యజ్ఞయం పుచ్చం ఛందాగో
 శిష్టితూ శృణాయ జాగంషీనామ || సుపర్వోసి

దివం గచ్ఛ సువః పత || ౩౦ || గరుడ మావా ... మి || సం
 స్పృష్టం ధన ముభయం సమాన్యత మస్మభ్యం దత్తాం పరుణాశ్చ
 మన్యః || భియం దధానా హృదయేషు శత్రవః పరాజితానా
 అపనిలయంతామ్ || ౩౧ || శత్రుఫల మాహా ... మి || ధన్వనా
 గాధన్వనా జింజయేరు ధన్వనా శ్రీవాన్మదో జయేమః ధను
 శ్రోత్రోరపకాపం కృణోతి ధన్వనా సర్వాః ప్రదిశోజయేమ
 ధన్వంతరిణి మావాహా యామి స్థానయామి పూజయామి || ౩౨ ||
 శ్లో || అచ్యుతః కల్ప వృక్షశ్చ అనంతః కామధేవవః చింతామణిస్సు
 గోవిందో నామత్రయ మున్దీరయేత్ - అచ్యుతమా ... మి ||
 అనంత మా ... మి || గోవింద మా ... మి || మంటపస్యవతు
 ర్దిక్షు కలశానావాహ్య || ఆగ్నేయ కలశ మా ... మి ||
 నైర్ముతి కలశ మావా ... మి || వాయుకలశ మావాహా
 యామి || ఈశానకలశ మావాహానామి || నక్షత్ర పూర్వకా
 దిత్యాది సప్త గ్రహ దేవతాభ్యో నమః ధ్యానానాహనాది
 పోడకోపచార పూజాం గుర్యాత్ ||
 శ్లో || ఆదిత్యాయచ సోమాయ మంగళాయ మంగళాయ బుధాయచ
 గురుకుక్ర శనిభ్యశ్చ రాహువే కేకవే నమః || ఇతి ప్రార్థనా-
 అనయా పూజాయం మంగలప్రతాపహితా స్మర్తృదేవతా
 స్మృతీతా స్మృతసన్నా వరదా భవంతు ||

న్యంతి చాపరం || శ్రోయదిధ్యతే దివా || ౨౫ || జ్యోతిష్కంత
 మా ... || మి త్రాణాశి శుర్మహీనాం హిస్వస్మత్తప్యదీధిమి
 విశ్వా పరిప్రియా భువదధద్విదా || ౨౬ || ఏహోడహా అపూర్వాస్య
 పుష్పచ్చితి ప్రియా దివః || స్తుషేచా మశ్వినా బృహత్ || ౨౭ ||
 వాయుమావా ... మి || ముంచామిత్యా హవిషా తీవనాయక
 మజ్జా త యత్కాదుత రాజయత్కాత్ || గ్రాహిర్జగ్రాహయ
 దివైత దేనం తస్యా ఇంద్రాగ్ని ప్రము ము క్తమేనమ్ || ౨౮ ||
 అశ్వినీ దేవతే ఆవాహ ... మి || యదిక్షితాయుర్వదివాపరేణో
 యది మృగ్యోరంతి కన్నీత ఏషః || తమాహారామి నిర్ముతే
 రుపస్థా దస్వార్షమేనం శశశారదాయ || ౨౯ || ఇంద్రాగ్ని
 ఆవాహ ... మి || సుప్త్యోసి గరుత్మాన్ త్రివృతే శిరోగాయత్రం
 చక్షుస్తామ అత్థా నామతే తనూర్వామ దేవ్యం || బృహద్ర
 ధంతరే పక్షా యజ్ఞ యజ్ఞయం పుష్పం ఛందాగ్ వ్యంగాని
 భిష్మితూ శ్కృహాయ జాగ్ంషీనామ || సుప్త్యోసి గరుత్మాన్

దివం గచ్ఛ సుహా వత || ౩౦ || గరుడ మావా ... మి || సం
 వృష్టం ధన ముభయం సమాకృత మస్మధ్యం దత్తం పరుణశ్చ
 మన్యుః || భియం దధానా హృదయేషు శత్రవః పరాజితాః
 అపనిలయంతామ్ || ౩౧ || శత్రుఫల మాహా ... మి || ధన్వనా
 గాధన్వనా జంజయేను ధన్వనా తీవ్రాన్మదో జయేను | ధను
 శ్రోత్రోరపకాం కృణోతి ధన్వనా సర్వాః ప్రదిశోజయేను
 ధన్వంతరిణి మానాహ యామి స్థాపయామి పూజయామి || ౩౨ ||
 అచ్యుతః కల్ప వృక్షశ్చ అనంతః కామధేనవః చింతామణిస్స
 గోవిందో నామత్రయ ముదీరయేత్ - అచ్యుతమా ... మి ||
 అనంక మా ... మి || గోవింద మా ... మి || మంటపస్యచతు
 ర్దిక్షు కలశానావాహ్య || ఆగ్నేయ కలశ మా ... మి ||
 వైర్ముతి కలశ మావా ... మి || వాయుకలశ మావాహ
 యామి || ఉత్తానకలశ మావాహాయామి || నక్షత్ర పూర్వకా
 దిత్యాది నవ గ్రహ దేవతాభ్యో నమః ధ్యానాహానాది
 హోడకోపచార పూజాం కుర్వాత్ ||
 ఉదిత్యాయచ సోమాయ మంగళాయ మంగళాయ బుధాయచ
 గురుకుత్ర శనిభ్యశ్చ రాహవే కేతవే నమః || ఇతి ప్రార్థనా-
 అనయా పూజయా మంటపసింహావాహితా స్మర్యాదేవతా
 స్మృతీతా స్మరసేన్నా వరదా భవంతు ||

— కుమారస్య ముఖావ లోకన ప్రయోగః —

దేశకాలా సంకీర్త్య ॥ అథ ముఖ వ లోకన విధిం వ్యాఖ్యాన్య
స్వామః ॥ పుణ్యాపీదం పతీ చంద్ర తారా బలాన్వితే
పూర్వాష్టా దంపతీ మంగళ స్నాతౌ భూత్వా ॥

శ్రీ ॥ శుక్లాం బరధరం విష్ణుం ... ఏవంగుణ ... శుభతిథౌ శ్రీమతః
గోత్రస్య నామధేయస్య (మమ) ధర్మపత్నీః అముక దుష్ట
నక్షత్రే ... చరణే-యుక్త గండే పుత్ర (పుత్రికా) జననేన
అవయోః సకల గండదోష పరిహారార్థంబాయావతో శ్చిశ్చిశ్చ
త్రయాణా మాయష్వాభి వృధ్యర్థం శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్య
ర్థంచ జాతస్య కుమారస్య (జాతాయాః కుమార్యాః) ముఖావ
లోకన బూర్వం నక్షత్ర సహితాదిద్యాదినష్టగహమఖ్యం
కర్మ కరిష్యమాణ స్తదం గత్యేన తదాదా శుభ్యర్థం ...
స్పృహ స్వస్తి పుణ్యాహ వాచనం కరిష్యే । అదా నిర్విఘ్న
పరిసమా వాన్వర్థం శ్రీ మహా గణాధిపతి పూజం కరిష్యే ॥

ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ం హవామహే ... యత్రపూర్వే

సాధ్యా స్సంతి దేవాః ॥ ఇతి గణాధిపతి పూజం కృత్వా ॥ పున
రాచమ్య ... ఏవంగుణ ... శుభతిథౌ (మమ) ధర్మపత్నీః
అముక దుష్ట నక్షత్రే ... చరణే యుక్త గండే పుత్ర (పుత్రికా)
జననేన అవయో స్సకల గండ దోష పరిహారార్థం బాయా
వతో శ్చిశ్చిశ్చ త్రయాణా మాయష్వాభి వృధ్యర్థంచ జాతస్య
(మమ) కుమారస్య (జాతాయాః కుమార్యాః) ముఖావలోక
నాఖ్యం కర్మ కరిష్యే । గంధమాల్వైరిలంకృత్య ॥ స్వర్చ
యుక్తం తామ్రఖండ యుక్తం వా కాంస్య పాత్రం గో ఘృత
పూరితం (తిల తైలేనవా) తండులేమ నిధాయ ॥ తత్ర

మృత్యుంజయ పూజాం కుర్యాత్ ॥ శ్రీ మృత్యుంజయ సదా
భివ దేశతా ప్రీత్యర్థం మమ సర్వావ మృత్యు పరిహార ద్వారా
శ్రీ మృత్యుంజయ సదాభివ దేశతా పూజాంకరిష్యే ॥ శ్రీ
మృత్యుంజయ సదాభివ దేశతాభ్యోనమః ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపన
ధ్యానా వాహనాది షోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి ।
ఆవరణ వస్త్రం విధాయ ॥

తతః శ్చిత్రా మఖండ సువర్ణ యుక్తం వా తిల తైల పూరిత కాంస్య
పాత్రే రూపగ్ం రూపమితి జాతస్య కుమారస్య (జాతాయాః
కుమార్యాః) ముఖావలోకనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం : రూపగ్ం రూపప్రపతి రూపాబహువ తదస్య రూపప్రపతి
చక్షణాయ । ఇంద్రోమాయాభిః పురుహూప ఈయతే । యతా
హ్యవ్యవరయ శ్చ తాదశ ॥

శ్రీ ॥ కళ్యాణ జనకం పుణ్యం । సర్వకల్పవ నాశనం ఆయుర్వృద్ధి
కరం పుంసాం కుర్యాదాజ్యావలోకనమ్ ॥

ముఖావలోకన ముహూర్త సుముహూర్తో అస్థ సుము
హూర్త ... నిర్దిరస్థ ॥ పటము తరతో ఒపాస్య ॥ ఏవం
ముఖావలోకనం కృత్వా ॥ నారీకేళ బలిం దద్వాత్ । పాదా
ప్రత్యక్ష శుద్ధావమనం కృత్వా । నిరీక్షితాజ్య దానంకరిష్యే
ఇతి సంకల్ప్య ॥ ప్రతిగృహీతారం బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య ॥

శ్రీ ॥ యాలక్ష్మీర్వచ్చ మేదాస్యం సర్వాంశేష వ్యవస్థితం । తత్సర్వం
శమయాజ్యత్వం క్రియం పుష్పించ వర్తయ । నిరీక్షితాజ్యం స

దక్షిణానం స తాంబూలం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥ నిరీక్షి
తాజ్యం కేచి చ్చివాలయే దీపారాధనం కుర్వంతి । తతః
పుణ్యాహ వాచనం గ్రహ పూజానాం సమాప్య త త్తద్దోమ
దానాదికం యథా విధి శాంతిం కుర్వాత్ ॥ అథ దుష్టర
రక్షస్వలా విషయే సంకల్ప విధిః ॥

అచర్య...వనం శీత్యర్థం ॥ గోత్రస్య నామధేయస్య(మమ)
ధర్మపత్నీః - అముకదుష్ట నక్షత్రే - చరణే - యుక్తగంజ -
ప్రథమ రణోదర్శనేన యో దోష స్పృహణి తద్దోష పరిహా
రార్థం ఆవయోః సకల గంజ దోష నివృత్తిద్వారా సర్వాఽప
మృత్యు పరిహారార్థం ధర్మపత్నీ ముఖావలోకన పూర్వక
నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాంతి ముఖాఖ్యం కర్మ
కరిష్యమాణః ... స్వస్తి పుణ్యాహ వాచనం కరిష్యే ...
అదా నిర్విఘ్నేన ... గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే...గణాధి
పతి పూజాం ॥ హర్మోక్త ప్రయోగాను సాకేణ ముఖాన
లోకనాదికం కుర్వాత్ ॥

— అథ నవగ్రహ శాంతి సంకల్పః —

అదా గణపతి మగ్గరచ్చస్తి । తతః ముఖాన లోకనం కృత్వా ।
పుణ్యాహం వాచయేత్ ॥

అచర్య...వనం గుణ...శుభశిఖా ॥ శ్రీమతః గోత్రస్య నామ
ధేయస్య (మమ) ధర్మపత్నీం-అముకదుష్ట నక్షత్రే ...
చరణే యుక్తగంజే పుత్ర (పుత్రికా) జననేన ఆవయోస్సుకల
గంజదోష నివృత్తిర్థం జాయావతో శ్చిశోశ్చ త్రయాణా
మాయుష్యాభి వృధ్యర్థంచ నక్షత్ర పూర్వక మాదిత్యాది నవ
గ్రహ దేవతా ఉద్దిశ్య నక్షత్ర పూర్వక మాదిత్యాది నవ

గ్రహ దేవతా శీత్యర్థం (మమ) జన్మరాశి వశాత్ నామరాశి
వశాత్ జన్మనక్షత్ర వశాత్ నామనక్షత్ర వశాత్ జన్మలగ్న
వశాత్ నామలగ్న వశాత్ - జన్మాంశ వశాత్ నామాంశ
వశాచ్చ మహాదశాది వశాత్ షడ్బల వేధ వశాత్-గోచార
వేధవశా ద్వామ వేధ వశాత్ త్రివిధ శాస్త్రోక్త వేధవశా
త్కాలచక్ర వశాత్పర్వతో భద్ర చక్ర వశాచ్చ ఛత్రచామ
రాది తోరణ సింహాసన దశాంశ రాహుచక్రాది సరపతి చతు
ష్పతి చక్రవశా షడ్వక్త వర్గాది జీవరూపాది బలై ర్వామశ
ప్రోక్త వశాచ్చ మమ జన్మకర్మ సాంఘాతిక సాముదాయక
ప్రేనాసిక లక్ష్మోపవ్యంగ గ్రహవశాద్భావ గ్రహవశాత్పక్ష
గ్రహవశాచ్చ లభ నక్షత్ర గ్రహవశాచ్చ నామాంశ వశా
ద్యాత గ్రహవశాచ్చ భూతా ద్యంతరీక్ష మహోత్పాత
నుస్యష్ట దుశ్శకున వశాచ్చ యోఽరిష్ట స్ఫూచిత స్తదిష్ట
పరిహారద్వారా ఆయుష్యాభి వృధ్యర్థం యే యే గ్రహాః శుభ
స్థానేషు స్థితాః తేషాం గ్రహాణా మతిశయ ఫలా వాప్యర్థం
యే యే గ్రహాః అరిష్టస్థానేషు స్థితాః తై స్తైః క్రియమాణ
కరిష్యమాణ సూచితాగామ సర్వారిష్ట పరిహారద్వారా శుభ
స్థాన ఫలావాప్యర్థం-అముక గోత్రోద్భవస్య.. నామధేయస్య
సకుటుంబస్య క్షేమ సైర్య ధైర్య విజయాభయాయురారోగ్యై
శ్వర్యాభి వృధ్యర్థం అస్యాం గోమయే నానులిప్తాయాంభూమా
రంగనల్లి విరచిత క్షేత్ర తండులోపరి విరచితాష్టదశ పద్మ
కర్తికోరినన కోష్ఠాది మధ్యమ కోష్ఠే వక్తక గ్రహస్య అధి
దేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహితం తత్తదిష్య తత్సంక్షేప
రావాహన్ ॥ సంభవద్భిః స్త్రీవైః సంభవద్భిః పదానై స్సంభ

కో. చంబూడాశ మిశం స్వాత్కస్పసరం తన్నిగద్యతే
తైలం తామ్ర సమాయుక్త మాజ్యమిత్యధి తీయతే ॥

వచ్చి రుపచారై స్పృహవతాని యమేన పూజించ (మమ) ఆయురభివృద్ధి నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహశాంతత్ర తృప్తిమిదాజ్యం ప్రత్యేకం ప్రతిద్రవ్యం హోమ కర్మ - అభి మంత్రిత కలశపూజించ - దుర్గా గణపతి త్రైలోచాలకా - భయంకర మృత్యుంజయ సదాశివ దేవతా ప్రీత్యర్థం త్రవ్యం బక మంత్రేణ న్యాస పూర్వకం మృత్యుంజయ జపంచ హోమంచ వ్యాహృతిభి స్తీలహోమంచ - అవేక్షితాజ్యపూరిత కాంస్య పాత్ర దానంచ నక్షత్ర దేవతా ప్రీత్యర్థం స్వర్ణా స్పర్శిత నమ్ర ప్రతిమా దానంచ అభిమంత్రిత కలశోదకేన మార్జనంచ నక్షత్ర సూర్యక హోడశ దానానిచ మమ ఆరోగ్యాభి వృద్ధ్యర్థంచ ఛాయోపాసమేత శ్రీ సూర్యనారాయణ దేవతా ప్రీత్యర్థం సూర్య నమస్కారాన్ అశ్వత్థ ప్రదక్షిణా నిచ - బాపకేభ్యో దక్షిణా దానంచ బ్రహ్మత్వ దక్షిణా దానంచ దశదాన గోదాన భూదాన మహిష గజానకుహ దానంచ । అయః ఖండకార్యాస లవణ దానాని బ్రాహ్మణేభ్యో మృష్ణాన్న దానంచ - ఇతరేషాం భూరి దానంచ తదంతరం తాంబూల దానంచ ఏవం సాంగోపాంగం నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ప్రీత్యర్థం నవగ్రహశాంతి మహాఽఖ్యం కర్మ కరిష్యే ॥ తదంగత్వేన ఆచార్య బ్రహ్మ ఋత్విగ్వరణం కరిష్యే ॥

మయా సంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహశాంతి మఖ కర్మాణి - ఆచార్యం త్యా మహం స్పృశే ॥ వృతోఽస్మితి ప్రతి నచనం ॥ మయా సంకల్పితే ... మఖ కర్మాణి నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ ప్రకాశిక మృత్యుంజయ మన్వోన్య నహయేనా స్పృహర్థం భవంతిః కుర్వంతుః॥ నహాన్యాస పూర్వక రుద్రాభిషేకం ... కుర్వంతుః ॥ సూర్య నమస్కారాన్ ...

కుర్వంతు ॥ అశ్వత్థ ప్రసక్షిణాని : గ్రయమేవ కార్యాణి । కరి న్యామితి ప్రతిపదనం బ్రాహ్మణానామ్ ॥

సూ॥ పర్యాప్త్యాఇతి అశీర్వాచనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- పర్యాప్త్యా ... సర్వం జయంతి ॥ శశిమానం భవతి ...

ప్రతి తిష్ఠతి ॥

శ్లో॥ ఏక నక్షత్ర జపన సంభవే ఏకస్మిన్నేన నక్షత్రే భాత్రోర్వా వితృ పుత్రయోః ప్రసూతివృత్తయో ర్ముక్తుర్భవే దేకస్య నిశ్చిత ఇత్యేక నక్షత్ర జపన సంభవే యథావిధి శాంతిం కుర్యాత్ ॥

— అథ - నవగ్రహరాధన విధిః —

నుభ్యే నర్మల మండల మాదిత్యాయ । ఆస్మయ్యాం చతుర శ్రగ్ం సోమాయ । దక్షిణే త్రికోణ మంగారకాయ । విశాన్యాం బాణాకారం బుధాయ । ఉత్తరే దీర్ఘ చతురశ్రం బృహస్పతయే । ప్రాకృంచ కోణగ్ం శుక్రాయ । పశ్చిమే ధనురా కారగ్ం శనై శ్చరాయ ॥ నైర్వత్యాం శూర్వా కారగ్ం రాహువే । వాయవ్యాం ధృవాకారగ్ం కేతవే ॥ అర్కసమిధ మాది త్యాయ । పాలాశగ్ం సోమాయ । ఖాదిర మంగారకాయ అపామార్గం బుధాయ । అశ్వత్థం బృహస్పతయే । జేదుంబ గగ్ం శుక్రాయ । శమిగ్ం శనైశ్చరాయ । రాహువే దూర్వాః । కేరనే కుశాః ॥ ఆ (పత్యేనా) కృక్షేనాఽస్మిం కూశం క్రక్రద్రామేత్యాదిత్యాయ । ఆస్మయస్మా - పృషే గారి మిమామతి సోమాయ । అగ్నియాగ్ని - సోమనా

పునఃపి - డేత్రస్య పతినావతా - మిత్యంగారకాయ । ఉద్భుధ్య
స్వాగ్నే ఇదం విష్ణు - సహస్ర శీర్షా పురుష, ఇతి బుధాయ ।
బృహస్పతే బ్రహ్మ జ్ఞాన మ్రిదంవో విశ్వత స్సరీతి బృహ
స్పతయే శుక్రంతే అన్య-దింద్రాణీంద్ర మరుత్వ శ్శుక్రాయ ॥
శమగ్నిర్యమాయ - ప్రజాపతే నేతి - శిన్వశ్యరాయ ॥ కయా
సశ్చిత్ర ఆయంకౌ - ర్షమో అస్తు సర్వేభ్య ఇతి రాహవే ।
కేతుం కృణ్వన్ - సచిత్ర చిత్రం - బ్రహ్మ దేవానా మితి
కేతవే ॥ గృహస్య ఈతాన్య దిగ్భాగే గ్రహారాధనం కుర్యాత్ ॥
నూతన వస్త్రద్వయేన చంటప ద్వయ మాసాద్య ॥ తస్య
పరి యథాశక్తి తండులాన్నిత్యేష్య । తత్ర తామ్రమాది నిర్మిత
కలశ ద్వయం నిధాయ । తస్మిన్ పంచ పల్లవాని దారికేళాది
ఫలపుష్పాది కలతే నిధాయ ॥ నూతన వస్త్రేణ వేష్య ॥

శ్లో:

తామ్రకా తన్నుటికా ద్రక్ష చందనా త్వర్ణ కాదుభా । రాజ
తాదయసస్సినా త్కాన్యా త్కార్యా గ్రహః క్రమాత్ ॥
నక్షత్ర ప్రతిమాయా సువర్ణ మేవ ॥

అచమ్య - వనంగుణ ... శుభతిథౌ ... పూర్వకాదిత్యా
దీనాం నవానాం గ్రహణాం మధ్యే యే యేగ్రహః అరిష్ట
స్థానేషు స్థితాః తేషాం గ్రహణా మానుకుల్య సిద్ధ్యర్థం ।
యే యేగ్రహః శుభస్థానేషు స్థితాః తేషాం గ్రహణాం అత్యంత
శుభఫలా వాప్యర్థం అపమృత్యు పరిహార ద్వారాయుష్యాభి
వృద్ధ్యర్థం నక్షత్ర పూర్వనాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా
ప్రీత్యర్థం నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతారాధనం
కరిష్యే ॥ తదం గ్రహేన ప్రతిమా కోధనం కరిష్యే ॥

పంచామృత స్నానమ్

1. అప్యాచ్య స్వసమేతుతే విశ్వత స్సోమ పృష్ఠేయం । భవా
వాజస్య సంగ్రహే ॥ ఊరేణ స్నపయామి ॥ 2. దధిత్రావణో
అకారిషం । జష్టో రశ్వస్య వాజినః । సురభినో ముఖాకరత్పా
ఆయాగ్ంషి తారిషత్ ॥ దధాస్నపయామి ॥ 3. శుక్రమసి
జ్యోతిరసి తేజోసి దేవోప సువితో త్పునా త్వచ్చిదేణ పవి
త్రేణ వసో స్సూర్యస్య రస్మిభిః ॥ ఆశ్వేన స్నపయామి ॥ 4.
మధువాతా ఋతాయ తే మధుక్షరంతి సింధవః । మాధ్వీర్ష
స్వతోవధీః । మధున క్త ముతోషసి మధుమత్సాగ్రివగ్రహః
మధుశ్చారస్తునః పితౌ । మధుమాన్వో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం
అస్తుసూర్యః మాధ్వీర్హావో భవంతునః మధునా స్నపయామి ॥
5. తాశ్శర్కరా అగ్రవన్ తచ్చర్కరాణాగ్ం శర్కరత్వం
నజ్జోవై శర్కరాః చనురగ్ని ర్యచ్చర్కరాభి రగ్నింపరిమివో

శ్లో: దధి సర్పి మధుక్షీరై శర్కరేణ పబై స్పవా ।
ప్రజ్ఞాశనం నకుర్యేత - ప్రతిమాం శోధయే తతః ॥

మండలే స్థాపిత తామ్రప్రతిమారూపేణ భగవంతం సూర్యగ్రహ
మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ అగ్నిం దూతం

! స్వచేమః ... సుక్రతుం ॥ సూర్యగ్రహాధిదేవతాం అగ్నిం
సాంగం సాయుధం సహజానం సశక్తి పత్నీ పుత్ర పరివార

సహితం సూర్య గ్రహస్య దక్షిణ దిశ్యాగే అగ్నిమావాహ
...మి ॥ కద్రుద్రాయ ప్రచేతన ... హృదే ॥ సూర్యగ్రహ

ప్రత్యధి దేవతాం రుద్రం సాంగం సాయుధం సహజానం
సశక్తి పత్నీ పుత్ర పరివార సహితం సూర్య గ్రహస్య ఉత్తర

దిశ్యాగే రుద్రమావాహ ... మి ॥ స్థాపనా నంతర మిదమర్ఘ్య
మిదం పాద్యమిద మాచమనీయం ॥

౨. అప్రాయ స్వేత్యస్య మంత్రస్య ॥ శాతమ ఋషిః చంద్రో

దేవతా ॥ గాయ త్రి ఛందః ॥ యజమాన...సహిత...చంద్ర

గ్రహారాధనే వినియోగః ॥ అగ్నేయ భాగే సరథోదశాశ్శాపి

త్రేయ శోయామున దేశజశ్చ ॥ ప్రత్యమ్నశ్చిస్త శ్చతురస్ర

వీతే గదాధరాంగో హిమవత్యభావః ॥ త్వేతాంబర త్వేన

నపుః కిరీటీ ॥ త్వేతదుష్ట దండధరో ద్విజాపాః ॥ చంద్రోఽ

మృతాత్మా వరదః కిరీటీ ॥ శ్రయాంసి మహ్యాం విదధాతు

దేవః ॥ ఆప్రాయ స్వసమేతుతే ... సంగధే ॥ ఓం భూర్భువ

స్సువః ॥ చంద్రగ్రహేహగచ్ఛ చంద్రగ్రహం త్వేతవర్ణం ...

ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం దశాశ్వరథ వాహనం ప్రాబ్ధుఖం ద్వి

భుజం ॥ దండధరం యామున దేశాధిపతిం అత్రేయన గోత్రం

నందన సంవత్సర కార్తీక శుక్ల చతుర్దశ్యాంపృత్తికా నక్షత్ర

బాతం కర్కుటక రాస్యనిపతిం ఇందువాసర ప్రయుక్తం కిరీటినం
సుఖానీనం పతి పుత్ర పరివార సహితః ॥ గ్రహమండలే ప్రవిష్ట

మప్నిష్టాధి కరణే సూర్య గ్రహస్య ఆగ్నేయ దిశ్యాగే తండుల

భాన్యస్యాపరి సమ చతురస్ర మండలే స్థాపిత స్ఫటిక ప్రతిమా

రూపేణ చంద్ర గ్రహ మావాహయామి ... మి ॥ అప్పుమే

సోమో...భేషణీ ॥ చంద్రహాధి దేవతాః అషః సాంగాః

సాయుధాః సహజానాః ॥ స శక్తి పుత్ర పరివార సహితాః

చంద్రగ్రహస్య దక్షిణాం అప అవాహయామి ... మి ॥

శారీ మిమాయ ... పరమే వ్యమన్ ॥ చంద్రగ్రహ ప్రత్యధి

దేవతాం శారీం సాంగం సాయుధాం ... తాం శారీమావాహ

యామి స్థాప...మి ॥ స్థాపనానంతరం...నీయం ॥

3. అగ్నిర్మూర్ధ్నే త్యస్య మంత్రస్య ॥ విరూప ఋషిః ॥ అంగారక

గ్రహో దేవతా ॥ త్రిష్టప్ ఛందః ॥ యజమా ... అంగారక

గ్రహ ప్రవాద ॥ వినియోగః ॥

యామ్యేగదా శక్తి ధరశ్చ శూలీవరప్రదోయామ్యముఖోఽతి

రక్ష కుజస్త్వవంతీ విషయ ప్ర్రికోణ స్పర్శిన్ భరద్వాజకులే

ప్రసూతః ॥ రక్తాంబరో రక్తవపుః కిరీటీచతుర్భుజో మేషగమో

గదాభృత్ ॥ భూరాసుత శ్శక్తి ధరశ్చ శూలీ ॥ సదా మమ

స్వాస్థ్యైరదః ప్రశాంతః ॥ ఓం అగ్నిర్మూర్ధ్నా దివః...జన్మతి ॥ ఓం

భూర్భువస్సువః ॥ అంగారక గ్రహేహగచ్ఛ ॥ అంగారక

గ్రహం తత్త చంద్ర రక్షింశ్చ...కుర్వాణం ॥ మేషవాహనం

దక్షిణాంబుజం ॥ చతుర్భుజం ॥ గదాశూల శక్తిధరం అవంతి

దేశాభివృద్ధిని భారద్వాజసగోత్రం అక్షయ సంవత్సర వైశాఖ కృష్ణ ద్వితీయాయాం పూర్వార్థమునీ నక్షత్ర జాతం మేష వృశ్చిక రాశ్యధిపతిని భామవాసర ప్రయుక్తం కిరీటినిం సుఖా నీనం పత్నీ పుత్ర పరివార సహితం । గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్మృగశిరశ్చ । సూర్యగ్రహస్య దక్షిణ దిగ్భాగే త్రికోణా కార మండలే ఆధక ధాన్యస్సోష్ణపరి స్థాపిత రక్త చందన ప్రతి మారూపేణ అంగారక గ్రహ మావాహ యామి ... మి ॥

సోనా పృథివి... సప్తభాః ॥ అంగారప గ్రహాధి దేవతాం పృథివీం సాంగాం సాయం ... పరివార సహితాం । అంగారక గ్రహస్య దక్షిణతః పృథివీ మావాహయామి స్థాప ... మి ॥

క్షేత్రస్య పతినా వయగ్ హితేనేన జయామసి గామశ్శంభోవ యిత్యాస్వనో మృదాతీద్యశ్చే ॥ అంగారక గ్రహ ప్రత్యధి దేవతాం క్షేత్రపాలకం సాంగం .. పరివార సహితం ॥ అంగారక గ్రహస్యోత్తరతః క్షేత్రపాలక మావాహయామి... మి ॥

౪. ఉద్భుధ్యన్యే త్యన్య మంత్రస్య ॥ వారానుణ ఋషిః । బుధ గ్రహో దేవతా । త్రిష్టంభం ధంధః యజమానస్యాధి దేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత బుధగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యరేబుధగ్రహ రాధనే వినియోగః ॥

శ్లో॥ ఉదబ్బుధో మాగధజో హర్షిస్తశ్చాత్తేయగోత్రశ్శ్రమండలస్యః స ఖడ్గ చర్మోరు గదాధరోజ్జన్యైశానభాగే వాదస్సపీతః ॥ వీతాంబరః వీణవపుః కిరీటీ । చతుర్భుజో దండధరశ్చ సామ్యః చత్వారి ధ్వజోన్మిమ సుతస్సుమేరు స్పృహాధి రూఢో వరదో

బుధశ్చ ॥ ఉద్భుధ్యన్యస్యై ప్రతి జాగ్యహేన్యన మిస్తాపూర్తే పగం సృతే ధామయంచ ॥ పునఃకృణ్వన్ స్వాపిఃసంయువాన మన్యాతాగ్నీ త్యయి తంతుమేతమ్ ॥ ఓం భూః ... వః బుధ గ్రహేహంకచ్చ ॥ బుధగ్రహం వీణవరం... శిర్వాణం । సింహ వాహం ఉదబ్బుఖం । మగధ దేశాని పతీం చతుర్భుజం ఖడ్గ చర్మాంబరం । అత్రేయస గోత్రం । సామ్య సంవత్సర భాద్రపద శుక్లాష్టమిం । ఉత్తర ఫల్గునీ నక్షత్ర జాతం । కన్యా మిధునరాశ్యధిపతిం । సామ్య వాసర ప్రయుక్తం కిరీ టినం సుఖానీనం । పత్నీ పుత్ర పరివారసహితంగ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్మృగశిరశ్చే । సూర్యగ్రహస్యేశాన్య దిగ్భాగే ముద్గధావ్యసోష్ణపరి భాణాకార మండలే స్థాపిత స్వర్ణప్రతిమా మావేణ బుధగ్రహ మావాహ మి ॥ ఇదం విమృశ్యచక్రమే ... సురే ॥ బుధగ్రహస్యాధి దేవతాం విష్ణుం సాగం సహితం

బుధగ్రహస్య దక్షిణతః విష్ణుమావాహయామి ... మి ॥

సహస్ర శీర్షా పురుషః ... ద్దశాంగులం । బుధగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాం వారాయణం సాంగం ... సహితం । బుధగ్రహస్యోత్తరతః । నారాయణ మావాహయామి ... మి । స్థాపనా ... నీయం ॥

౫. బృహస్పతే అతీయదశ్యేత్యన్య మంత్రస్య గృత్స మదఋషిః । బృహస్పతి గ్రహోదేవతా । త్రిష్టంభం ధంధః । యజమానస్యా

ధి దేవతా ... ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే బృహస్పతి గ్రహారాధనా వినియోగః ॥

శ్లో॥ సామ్యేషు దీర్ఘే చతురశ్ర వీధే । రథేంగిరాః పూర్వముఖస్త్వభావః । దండాక్షమా లాజల పాత్రధారీ సింధ్యాఖ్య దేవే నరదస్సరేశః । కనకాంబరః కనకవపుః కిరీటీ చతుర్భుజోదేవగురుః ప్రశాంతః । తథాఽసి దండంచ కమండలుంచ తథాక్షమూగ్రం నరదోఽస్త్వమహ్యం ॥ బృహస్పతే అతియదర్శ్య ... రథేహి చిత్రమ్ ॥ ఓం భూర్భువస్సువః । బృహస్పతి గ్రహారాధనా గచ్ఛ । బృహస్పతి గ్రహం కనక వర్షం కనక గంధం ... కుర్వాణం ॥ పూర్వార్వాభిముఖం । పద్మాసనసం చతుర్భుజం । దండాక్ష మాలాధారిణం । సింధుద్వీప దేశాధిపతిం । అంగీరసగోత్రం సామ్య సంవత్స రాశ్వయుజ శుక్ల ద్వాదశాశ్వాం ధనిష్ఠా నక్షత్ర జాతం । ధనుర్వీరరాన్యధిపతిం గురువాసరప్రయుక్తం కిరీటినం ... నృధికరణే । సూర్యగ్రహార్యోత్తరదిగ్భాగే చణకధాన్యస్యోపరి దీర్ఘ చతురశ్ర ండలే స్థాపితస్యోగ ప్రతిమాయావేణ బృహస్పతిగ్రహమూవాహా ... మి ॥ బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రథమం పుర ... మనతశ్శ్రద్ధివః బృహస్పతి గ్రహసామ్యాధి దేవతాం బ్రహ్మణం సాగం ... సహితం । బృహస్పతి గ్రహస్య దక్షిణతః బ్రహ్మణమూవాహయామి స్థా ... మి ఇంద్రం వో విశ్వం కేవలః ॥ బృహస్పతి గ్రహ ప్రత్యధిదేవతాం ఇంద్రం । సాంగం ... సహితం బృహస్పతి గ్రహస్యో

త్తర దిగ్భాగే ఇంద్రమా వాహయామి స్థా ... మి సాహవానంతరం ... మాచమనీయం ॥

౬. శుక్ర గ్రహారాధనం :- శుక్రంతే అన్యదిత్యన్య మంత్రస్య ॥ భరద్వాజ ఋషిః । శుక్రగ్రహో దేవతా । త్రిష్టంభ ధండః । యజమానస్యాధి దేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత శుక్రగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే శుక్రగ్రహారాధనా వినియోగః ॥

శ్లో॥

ప్రాచ్యాం భృగు ర్యోఽకంప్రదేశే స్పృభార్గవః పూర్వముఖస్సృభావః । స పంచకోణే శరణాధిరూఢో । దండాక్షమాలావరదోంబు పాత్రః । శ్వేతాంబర శ్వేతపపుః కిరీటీ । చతుర్భుజో దైత్య గురుః ప్రశాంతః । తథాఽసి దండంచ కమండలుంచ । తథాఽక్షమా తం నరదోఽస్త్వమహ్యం ॥ శుక్రంతే అన్యదిత్యజ్ఞం ... నిహారాతి రస్త్వ । ఓం భూర్భువస్సువః ॥ శుక్రగ్రహారాధనా గచ్ఛ ॥ శుక్రగ్రహం । శ్వేతవర్షం కుర్వాణం ॥

పూర్వార్వాభిముఖం । పద్మాసనసం । తతుర్భుజం దండాక్షమాలాజటావల్కల ధారిణం । కాంభోజ దేశాధిపతిం ॥ భార్గవసగోత్రం । పుష్యమి నక్షత్ర జాతం తులూ వృషభ రాశ్వధిపతిం ॥ భృగువాసర ప్రయుక్తం కిరీటినం సుఖానీనం । పతి పుత్ర పరివార సహితం గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే సూర్యగ్రహస్య ప్రాగ్భాగే రాజమాషధాన్యస్యోపరి ంచ కోణాకార మండలే స్థాపిత రజత ప్రతీమా రూపే శుక్ర గ్రహమావాహయామి ... మి ॥ ఇంద్రాణి మాసనారిషు ...

మర తేపతిః । శుక్రగ్రహస్యాధి దేవతాం-ఇంద్రదాణీసాంగాం
... సహితాం శుక్రగ్రహస్య దక్షిణతః ఇంద్రదాణీ మావాహ
...మి॥ ఇంద్రమరుత్త్య ఇహపాహి ... స్పృయజ్ఞః ॥ శుక్ర
గ్రహస్య ప్రత్యధి దేవతాం - ఇంద్రమరుత్వంతం సాంగం
సాయుధంసదాహనం...సహితం శుక్రగ్రహస్యోత్తరతః ఇంద్ర
మరుత్వంత మావాహ ...మి॥ స్థాప...మి॥ స్థాప నియం ॥

2. శమగ్ని రగ్నిభిరత్యస్య మంత్రస్య । ఇలిం మిభిముమిః । శనై శ్చ
ర గ్రహో దేవతా । ఉష్ణిక్చందః । యజమానస్యాధి దేవతా
ప్రత్యధి దేవతా సహిత శనై శ్చర గ్రహప్రసాద సిద్ధ్యంతే
శనై శ్చర గ్రహారాధనే వినియోగః ॥

శ్లో॥ చాపాసవో గృధ్రధర స్సనీలః ప్రత్యజ్ఞుఖః కాశ్యపజః ప్రతీ
చ్యాం । స శూలచాపేషు పరప్రదశ్చ । సారాష్ట్రదేశే శ్చ పభ
వశ్చ సారిః । నీలద్యుతీర్షీల వపుః కిరీటీ గృధ్రస్థి శ్చాపకణో
ధనుస్సార్కాస్ । చతుర్భుజ స్సూర్యసుతః ప్రశాంత స్సచాస్తు
మహ్యాంవర మందగామి ॥ శమగ్ని రగ్నిభి స్మరచ్ఛన్న సతతు
సూర్యః ॥ శంవాతో వాత్సరపా అప్రసిధః ॥ ఓం భూర్భువ

స్సుచః ॥ శనై శ్చర గ్రహేహగచ్ఛ ! శనై శ్చర గ్రహం నీల
వర్ణం నీలగంధం...మేరుం ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం । చాపాసనం
ప్రత్యజ్ఞుఖం । గృధ్రధరధం । చతుర్భుజం శూలాయుధ ధరం
సారాష్ట్ర దేశాధిపతిం । వికారి సంవత్సర మార్గశీర కన్య
నవమ్యాం గోహిణీ నక్షత్ర జాతం । మకర కుంభ రాస్యధి

జలిం మందవానిర ప్రముక్తం । కిరీటిసం సుభాసీసం పత్నీపుత్ర
పరివార సహివం । గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నదిశరణే ।
సూర్యగ్రహస్య పశ్చిమ దిగ్భాగే తిల తంశుల ధాన్యస్యాపరి
ధనుతాకార మండలే స్థాపితా యః ప్రతిమా రూపేణ శనై
శ్చర గ్రహమావాహ...మి॥ యమా య సోమగ్ం సునుత...

అరంభ్యతః ॥ శనై శ్చర గ్రహస్యాధి దేవతాం । యమం
సాంగం ... శనై శ్చర గ్రహస్య దక్షిణతః యమమావాహ
...మి॥ ప్రజాపతేవత్య దేతాం ... రయూరాం ॥ శనై శ్చర
గ్రహప్రత్యధి దేవతాం ప్రజాపతిం సాంగం...సహితం ॥ శనై
శ్చర గ్రహస్యోత్తరతః ప్రజాపతి మావాహయామిస్థా...మి॥
స్థాప ... నియం ॥

౩. కయానశ్చిత్రేత్యస్య మంత్రస్య వామదేవ ఋషిః । రాహు
గ్రహో దేవతా । గాయత్రీ ధండః । యజమానస్యాధి దేవతా
ప్రత్యధి దేవతా సహిత రాహుగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యంతే రాహు
గ్రహారాధనే వినియోగః ॥

శ్లో॥ పెత్తీనహ బర్హిర దేశ బాత శ్చూర్యాసన స్పింహగతస్సభావః
యూహ్యునవో నైర్వృతి దిక్కురాశో పరప్రదక్షిణాం సచర్షి
భుక్షః । నీలాంబుగో నీల నభుః కిరీటి కరాళ వక్త్రః కరవాల
గ్రహాః । చతుర్భుజశ్చర్షి ధరశ్చ రాహు స్పింహాధిరూడో పర
దోఽస్తు మహ్యామ్ ॥ ఓం కయానశ్చిత్ర ఆభవ దూతీ ...

వృతా ॥ ఓం భూర్భువస్సుచః ॥ రాహుగ్రహేహగచ్ఛ ! రాహు

గ్రహం నీలవర్ణం ... కుర్వాణం సింహాసనం నైర్మతిముఖం
 కూర్వాసనస్తం । చతుర్ముఖం । కరాళవక్త్రం । ఖడ్గచర్మవర
 కరం । పైతీసన గోత్రం బర్హర దేశాధిపతిం । రాక్షస సంప
 త్నర మాఖిక్యక్ష చతుర్శాస్త్రిం । ఆశ్రేమా నక్షత్ర జాతం
 భృగువాసకే తులారాశి ప్రయుక్తం । కిరీటిశం సుఖాసీనంపత్నీ
 ... సహితం । గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే సూర్య
 గ్రహస్య నైర్మతి దిగ్భాగే మాషధాన్యస్యపరి శూర్పాకార
 మండలే స్థాపిత సీన ప్రతిమారూపేణ రాహుగ్రహ మావాహా
 ... మి॥ ఆయం శాశ్వత్సర్వైరక్ష... తుష్టా రాహుగ్రహస్యాధి
 దేవతాం । గం సాంగం సాయుధాం ... సహితాం ॥

రాహుగ్రహస్య దక్షిణతః గా మావాహ... మి॥ నమోఅస్తు
 సర్వేభ్యో... సర్వేభ్యో నమః ॥ రాహుగ్రహ ప్రత్యధిదేవ
 తాం । సర్పరాజం సాంగం ... సహితం ॥ రాహుగ్రహస్యా
 త్తరతః ॥ సర్పరాజ మావాహ... మి॥ స్థాప... నీయం ॥

కేతం కృణ్వన్నిత్యస్య సంత్రస్య । మధుభృంద ఋషిః ।
 కేతు గణో దేవతా । యత్ర ధండః । యజమానస్యాధి
 దేవతా ప్రత్యగ్ని దేవతా హిత కేతుగణ ప్రసాద నిధ్యుతే ।
 కేతుగణారాధనే వినియోగః ॥

ఇో॥ ధ్వజాననో జైమినిగోత్రతోఽంతర్వేదేషు దేశేషు విచిత్రవర్ణః
 యామ్యాననో వాయుదిసి ప్రఖడ్గశ్చర్యాసిని శాచిక్ష సుతశ్చ
 కేతుః । భూమో ద్విబాహుర్వరహ్ గదా భృద్గోత్రాసనహ్
 విశ్వతానశశ్చ । కిరీట శయూర విభూషితాంగ స్సవాస్తుమే

కేతుగణః ప్రశాంతః ॥ ఓం కేతుం కృణ్వన్న... రజాయథాః॥

ఓం భూ... వః కేతుగణేహగచ్ఛ; కేతు గణం । చిత్రవర్ణం
 ... కుర్వాణం । ధ్వజాసనం - దక్షిణా ముఖం । ఆంతర్వేది
 దేశాధిపతిం । ద్విబాహుం గదాధరం । పైతీసన గోత్రం
 పార్శ్వ సంపత్నర ఫాల్గుణ శుక్ల పౌర్ణమాస్యా మభిజిన్నక్షత్ర
 జాతం సౌమ్యశాసకే మిధునరాశి ప్రయుక్తం సింహాసనాసీనం
 గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే సూర్యగ్రహస్య నాయ
 వ్య దిగ్భాగే కుభుత్త ధాన్యస్యపరి ధ్వజాకార మండలేస్థాపిత
 కాంస్య ప్రతిమా రూపేణ కేతుగణ మావాహ... మి॥ సచిత్ర
 చిత్రం... యువస్య । కేతు గణస్యాధి దేవతాం - చిత్రగుప్తం
 సాంగం... సహితం కేతుగణస్య దక్షిణతః చిత్రగుప్తమావా
 హ... మి॥ బ్రహ్మదేవానాం... మవ్యేతి ర్భగవే॥ కేతుగణస్య
 ప్రత్యగ్ని దేవతాం బ్రహ్మణం... సహితం కేతుగణస్యాత్తరతః
 బ్రహ్మణ మావాహ... మి॥ స్థాప... మాషమనీయం॥ ఇతః
 పరం బృహస్పతి కేత్యంతరాశే సర్వేషా మపి దేవానామా
 వాహనం కుర్వాత్ ॥ మంత్రాణాం క్రమోపి పూర్వోక్త
 ఏక ॥ అత్ర విశేషః ॥ సర్వాప మృత్యు పరిహారార్థం ॥ త్ర్యం
 బకారాధనం కర్తవ్యం ॥

— శ్రీ మృత్యుంజయ త్ర్యంబకా రాధనమ్ —

అంభో శ్రీ త్ర్యంబకే చిత్రే మహామంత్రస్య । మైత్రా వరుణ
 భువనో విశ్వ ఋషిః । అనుష్టుప్పందః । శ్రీ మృత్యుంజయ

త్ర్యంబక రుద్రోదేవతా । దేవదేవ్యా ప్రణవా బీజశక్తిః ।
అత్ర మూల ముద్రేణ కర శుద్ధిం కృత్వా । ప్రణవం కరతల
యోర్విసృజ్య । వ్యాహృత్యాది ముద్రాత పాద చతుష్టయం కర
యోరంగుష్ఠాది కనిష్ఠాంత మంగుళీమ విస్యస । తతస్సర్వేణ
వ్యాపక వ్యాసం కృత్వా । దేహంగన్యాస మారశేత్ ॥ ఓం
భూర్భువస్సువః ॥ అంగుష్ఠాభ్యాం నమః । త్ర్యంబకం యచా
మహే ॥ తద్ధ ॥ సుగంధి పుష్టివర్ధనం ॥ మధ్య ॥ ఉర్వారుకమివ
బంధనాత్ ॥ అనా ॥ మృత్యోర్మృతీయమామృతాత్ ॥ కః ॥

ఓం భూ...వః త్ర్యంబకం...తాత్ ॥ కర ॥ త్ర్యంబకమితి శిరసి ।
యచామహ ఇతి లలాటే । సుగంధి మితి ముఖే । పుష్టివర్ధన
మితి హృదయే । ఉర్వారుక మితి కుక్షే । ఇవేతి నాభా । బంధనా
దితి కటాంఠం । మృత్యోర్మృతీయమర్థయే । ...క్షీయేతి జాను
ద్వయే । మేలి జంఘద్వయే । అమృతాదితి పాద ద్వయే ॥
ఏవం దేహంగన్యాసం కృత్వా । వృడంగన్యాస మారశేత్ ॥
ఓం నమో భగవతే త్ర్యంబకాయ శూలపాణయే స్వాహా ॥
॥ హృద ॥ ఓం నమో...తే రుద్రాయా మితముార్తయే
మాంజీవ శిరసే స్వాహా ॥ శిరసి ॥ ఓం న...తే నీలకంఠాయ
చంద్ర శిరసే జటిసే స్వాహా । శిఖాయాం । ఓం న...తే త్రి
పురాంతకాయ హ్రం హ్రీం ॥ కవ ॥ ఓం న...తే త్రిలోచ
నాయ ఋగ్యజుస్సామాధర్వణ మూర్తయేనైత్ర ॥ ఓం నమో
భగవతే రుద్రాయాగ్ని శ్రియాయ జ్వలన్వజ్వలన్వమాంరక్ష
రక్ష అఘోరాస్త్రాయ ఫట ॥ భూర్భువస్సువహోమితి దిగ్బంధః
ధ్యానం ॥ తత శ్చంద్రమండలోపరి బద్ధ పద్మాసనం చంద్ర

వర్ణం స్రవదమృత పూర్ణ చంద్ర కళాధరం యోగముద్రాక్ష
మాళా బద్ధాధరంహస్తద్వయం ॥ ధృతామృత పూర్ణ కనక
కలశోత్తర కరద్వయం । హస్తాన్వ్యాగ్ని త్రిలోచనం బద్ధపింగ
జటాజూటం ॥ నాగయజ్ఞోప వీచినం । నాగాభరణ భూషితం ।
హస్తాన్వయ చర్మాబరధరం । భక్తానుకంపం । భస్మానులేపనం
శ్రీరుద్రం ధ్యాత్యాస్తేహ పూర్ణేన మనసా పూర్వోక్తమాశ్చ
ణార్పయిత్వా । శరణం ప్రశేత్ ॥

శ్లో ॥

త్ర్యంబక మహాదేవ త్రాహిమాం శరణాగతం జన్మమృత్యు
జరాహ్నేః వీడితం కర్మ బంధనైః తావక స్తతత ప్రాణ స్వ
చ్చిత్తోహం సదామృడ । ఇతి విజ్ఞాన్య దేవేశం జపేన్మంత్రిం
త్ర్యంబకమ్ ॥ యోసా వక్ష ధరోదేవ ఆదిత్యానాం ప్రభురర్థతః
సహస్ర సయనశ్చంద్ర గహవీడాం వ్యసోహతం ॥

ఓం భూర్భువస్సువః ॥ త్ర్యంబకం యచామహే...మామృతాత్
శ్రీ మృత్యుంజయ త్ర్యంబక మాహాయామి... ॥

మృత్యుమ పక్షు...మృత్యవేస్వాహా ॥ యజమానస్య (మమ)
సర్వాస మృత్యుర్నస్యతు ఆయుర్వర్ధతా ॥ తతః ప్రాణవతి
ష్టాది సర్వోపచారైః ప్రపూజయేత్ ॥

—తతః నవగ్రహ మంత్ర జపోప క్రమః—

ఆచమ్య - పూర్వోక్త...శుభలిఖా శ్రీమతః గోత్రస్య
నామధేయస్య ధర్మపత్యాః అముక దుష్ట నక్షత్రేచరణేయ క్త
గండే-ద్రవమరజోదర్శనేన(పుత్ర పుత్రీకా)జననేన యోగోన్వ
స్సమజని తద్దోష పరిహార ద్వారా అపయో స్పృశంగంత

దుష్టోష్ట రహారాం దంపత్యో శృరీశే నర్తమాన వ రివ్య
మూలా వాన శ్రీశైవ్య కభోద్భవ కృష్ణ జర్వ పాండు క్షయ
శూలాశిసార ధాతుక్షమ ప్రణమేహ భగంధరాది నానారోగ
విదాన భూత దురితక్షయ ద్వారా క్షీప్రమేపాయురారోగ్యై
శ్వర్యాభి వృద్ధ్యర్థం ! మాత ప్రేత విశాచాదిపాథా నిర్హర
ణార్థం సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహణాం మధ్యేయే
గ్రహః అరిష్ట సానేషున్వితాః । తేహం గ్రహణానునుకూలశ్చ
విధ్యర్థం యేయే గ్రహః శుభసానేషున్వితాః । తేహం గ్రహః
ణా మత్యంత శుభశుభా వాన్విర్థం సత్తత్రపూర్వకాదిద్యాది
నవగ్రహ దేవతా వ్రీర్థ్యర్థం ! అథి దేవతా ప్రత్యధి దేవతా
సహిత । నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ప్రకా
శక మహామంత్ర జపం కరిష్యే ॥ జపాద్యవ సానయోః అథి
దేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత నక్షత్ర జపంచ కుర్యాత్ ।
ఆదా వేవ నక్షత్ర మంత్ర జపం ॥

సూర:- అకృష్ణే నేత్యస్య మంత్రస్య హిరణ్యస్తూప ఋషిః । సవి
దేవతా ఆర్షప్ ధంధః యజమానస్యాధి దేవతా ప్రత్యధి
దేవతా సహిత సూర్యగ్రహ ప్రసాద శిధ్యర్థే సూర్యగ్రహ
ప్రకాశక మహామంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ సూర్యారిష్టేతు సంప్రాప్తే సూర్య పూజాంచ కారయేత్
సూర్య ధ్యానం ప్రవత్య్వామి । ఆత్మ వీడోప శాంతయే ॥
ఓం ఆకృష్ణేన...భువనా నివశ్యత్ ॥ అగ్నిం డూతం సుక్రతుం ।
క్షుద్రాచు...హృదే ॥ యజమానస్యాధి దేవతా ప్రత్యధి
దేవతా సహిత సూర్యగ్రహ ప్రసాద నిధిరసుం ॥

చంద్రః :- ఆప్యాచు న్యేత్యస్య మంత్రస్య ।...చంద్రగ్రహ ప్రకా
శక మహా మంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ చంద్రారిష్టేతు సంప్రాప్తే చంద్రపూజాంచ కారయేత్
ధ్యానం ప్రవత్య్వామి మహా వీడోప శాంతయే ॥

ఆప్యాచున్వసమేతు తే...సంగధే ॥ అప్పుమే సామో...భవజీ

శౌరీమనూయ...వ్యశక్ ॥ యజమానస్యాధి...చంద్రగ్రహ
ప్రసాద...రస్తు ।

అంగారకః :- అగ్నిరూర్ధ్వేత్యస్య మంత్రస్య...అంగారకగ్రహ ప్రకా
శక మహామంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ కుజారిష్టేతు సంప్రాప్తే కుజ పూజాంచ కారయేత్
కుజ ధ్యానం ప్రవత్య్వామి రోగవీడోప శాంతయే ॥

అగ్నిరూర్ధ్వా...జన్వతి ॥ స్వావా...నిచి...సప్రధాః ॥ తేత్రస్య

....తీద్య శే ॥ యజమాన...అంగారక గ్రహ ప్ర...రస్తు ॥

బుధః :- ఉద్భుధ్య న్యేత్యస్య మంత్రస్య...బుధ గ్రహ ప్రకాశక
మహా మంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ బుధారిష్టేతు సంప్రాప్తే బుధ పూజాంచ కారయేత్
బుధ ధ్యానం ప్రవత్య్వామి బుద్ధి వీడోప శాంతయే ॥

ఉద్భుధ్యస్వాగ్నే...తంతుమేతం ॥ ఇదం విష్ణుర్...సురే ॥

సహస్ర శీర్షా...దశాం గులం ॥ యజమానస్యాధి దేవతా...
బుధగ్రహ ప్రసాద...రస్తు ॥

బృహస్పతిః :- బృహస్పతే అతి యదత్యంతస్య మంత్రస్య...బృహస్పతి గ్రహ ప్రకాశక దుహ మత్ర జపం కరిష్యే॥

శ్లో॥ గుర్యరిష్టేతు సంప్రాప్తే గురు పూజాంచ కారయేత్
గురుధ్యానం ప్రవత్యైమి పుత్ర వీడ్కోప శాంతయే ॥

బృహస్పతే...ధేహి చిత్రం॥ బ్రహ్మజ్ఞానం...విషాః ఇంద్రంహే

...కేవలః॥ యజమానస్యాది...బృహస్పతి గ్రహ ప్రసాదసిద్ధి రస్తు ॥

శుక్రః :- శుక్రంతే అన్యదిత్యస్య మంత్రస్య...శుక్ర గ్రహ ప్రకాశక దుహ మంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ శుక్రారిష్టేతు సంప్రాప్తే శుక్ర పూజాంచ కారయేత్
శుక్ర ధ్యానం ప్రవత్యైమి - పత్నీ వీడ్కోప శాంతయే॥

శుక్రంతే రాతి రస్తు ॥ ఇంద్రాణీ...పతిః॥ ఇంద్రమదుత్య...యజ్ఞః॥ యజమానస్యా...శుక్ర గ్రహ ప్రసాద సిద్ధి రస్తు॥

శని :- శమగ్ని రగ్ని త్యస్య మంత్రస్య...శనైస్సర గ్రహ ప్రకాశక దుహ మంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ శనర్విష్టేతు సంప్రాప్తే శని పూజాంచ కారయేత్
శని ధ్యానం ప్రవత్యైమి - ప్రాణ వీడ్కోప శాంతయే ॥

శమగ్ని రగ్నిభిః...అపస్విధః॥ యమాయ...అరంభ్యుః॥

ప్రజావతేనశ్చ...రయీణాం ॥ యజమాన...శనైశ్చర గ్రహ ప్రసాద సిద్ధి రస్తు ॥

కావాలః :- కయోనశ్చత్రే త్యస్య మంత్రస్య...రాహుగ్రహ ప్రకాశక దుహ మంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ రాహ్వరిష్టేతు సంప్రాప్తే రాహు పూజాంచ కారయేత్
రాహు ధ్యానం ప్రవత్యైమి చక్షుః వీడ్కోప శాంతయే ॥

ఓం కయోనశ్చిత్ర...నృతా ॥ ఆయం గౌః పృశ్ని...తున్నవః
నమో అస్తు...నమః యజమానస్యా...రాహుగ్రహ ప్రసాద సిద్ధి రస్తు ॥

శ్రీతుః :- శ్రీతుం కృణ్వన్తి త్యస్య మంత్రస్య ... శ్రీతు గణ ప్రకాశక దుహ మంత్ర జపం కరిష్యే ॥

శ్లో॥ శ్రీ త్వరిష్టేతు సంప్రాప్తే శ్రీతు పూజాంచ కారయేత్
శ్రీతు ధ్యానం ప్రవత్యైమి జ్ఞాన వీడ్కోప శాంతయే ॥

ఓం శ్రీతుం కృణ్వన్తి...యథాః॥నచిత్స...యనస్య॥ బ్రహ్మ

దేవసాం...శ్రీభక్త ॥ యజమానస్యాది దేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత శ్రీతు గణ ప్రసాద సిద్ధి రస్తు ॥

ఉపగ్రహ మంత్ర జపస్తు మంత్రాః పూర్వోక్తాః శ్రీమాం శర్యేహం యథావకాశ సంఖ్యయా క రవ్యః ॥

— షీర తర్కణ విధిః —

గోమయేన చతురశ్ర స్థంబిల ముపలివ్య ॥ తత్ర రంగవల్కాది కరణం కృత్య ॥ తదుపరి కంఠం న్నిక్షిప్య ॥ తేషు గుడ మ్నిశ్చక్షీర గుంధం నిధాయ ॥ తస్మిన్ పంచవల్ల వాని, నవ రత్నాబిచ నిక్షిప్య ॥ తత్కుంభం శ్రీ ఆదిత్యాది నవగ్రహ పూజా

దా...నూ...కావ్యము = మహర్షి నూ...కావ్యము

యేదం నమః ॥ అగ్నిం దూతం ... సుక్రతుర్గ్ న్యహే ॥
సూర్య గ్రహాభి దేవతాయై అగ్నయ ఇదం నమః ॥ కద్రు

అక్షయ్యేన రజనో వర్షమానో... నివర్తంత్యైవమమమర్శ్యమమ

అన్నదేయము ॥ అన్నయ ఇదం నమమ ॥ ఇతి ముఖా

అదనుగ్గ... పూర్వోక్త... తుదిభాగా శ్రీమతః గోత్రస్య నామ
 గోత్రస్య భర్తృభిర్భూతమనన్య (నను) యాజమానస్య దురిత
 క్షయార్థం శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం (నను) భర్తృ
 సత్కార్యం అయిన దుష్ట సత్కార్య చరిత్ర యుక్తగంజ పుత్ర
 లాత్రికా జననం (విభావ రజో దశ్యనం) యోగోపస్థాన
 అని శిష్యుడు పరిపూర్ణ ద్వారా అనయో స్వకల గంజ దుర్లోప
 కరిపూర్ణం సత్కృత పూర్వకాదిత్యాది సమగ్రమ క్షేపతా
 ప్రీత్యర్థం సముదాజ్య చదు హిహాభిశ్చతుర్విధ హోమం
 కరిష్యే । తదంగ అగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే । అగ్నే దుష్ట
 సమాధానాద్వాజ్య భాగం తే । తతః స్తుతుచ్ఛవ స్మరన్ । చదు
 మహ్య ద్వీరవదాయ అభిపూర్ణ । హవిః వత్సభిపూర్ణ । ఓం

కడ గడ్డి కట్టాడు ప్రయోగము

నూ॥ సర్వా సుదీతు హ స్వమాత్ర సమం కుండం శాత్యా అష్టదితు
అశ్వత్థే ద్దాకార శ శ్రు సోప మేఖలా త్రయం నిర్మాణా ।
తస్మిన్ భూపమాయాత్ ॥

— ఆత్మగ్రహణము ప్రయోగ: —

గ్రహ ప్రత్యభి దేవతాం ... దుద్రం తర్పయామి ॥
 వపం ప్రకారేణ సర్వేషాం గ్రహణాం తర్పణం కుర్యాత్ !

తర్పయామి || క దుద్రాఘ.. శంతమగ్ం హృదే || సూర్య

అన్ని దూతల ! సుకృతుమ్ సూర్యక్షణి దేవతా అన్ని

రజాన్ - చర్ల - భువనా - విజయ్ నా - సూర్య గోపాల్ తర్పయాలు

అవస్య - పూర్వోక్త... శుభలికా శ్రీమతః గోత్రస్యనామ
 ధేయస్య । తర్హి పత్యైః సత్ప్రత పూర్వకాదిత్యాది సవస
 గ్రహ జప దశాంశ శ్రీరత్నం కరిష్యే ॥ తర్హి ద్యమనానానాన
 యోః అధిదేవతా ప్రత్యగి దేవతా సహిత సత్ప్రత తర్హిం
 సవగ్రహ తర్హించ కుర్యాత్ । అదా సత్ప్రత తర్హిం
 కుర్యాత్ । తతః అక్ష్మై నేత్యస్య మంత్రస్య । హిరణ్యమౌష
 ఋషే । సవితా దేవతా । త్రిష్టవ భండః । యజమానసాధి
 దేవతా ప్రత్యగి దేవతా సహిత సూర్యగ్రహ ప్రసాద
 సిద్ధ్యర్థం సూర్యగ్రహ శ్రీర తర్హించ కరిష్యే । పం అక్ష్మై న

— అధిర తర్జున ప్రయోగ: —

కుర్రాల్ పున ప్పేరే నక్షత్ర పూర్వశాదిత్యాది నక్షత్రా
తరలం కుర్రాల్ ॥

కర్తవ్యమును గూర్చి

చంద్రగ్రహ యేదం నమమ ॥ అభుమే సోమో ... భేషజీ
 స్వాహా ॥ చంద్రగ్రహాని దేవతాభ్యః అద్భుత ఇదం నమమ ॥
 శాశీమూర్తయః... పరమే వ్యోమస్వాహా ॥ చంద్రగ్రహ ప్రత్యగ్ని
 దేవతాయై శార్వా ఇదం నమమ ॥ అగ్నిరూపితాన్ ...
 జన్వతి స్వాహా ॥ అంగారక గ్రహా యేదం నమమ ॥ సోమో
 పృథివి... సప్తకాస్వాహా ॥ అంగారక గ్రహాని దేవతాయై
 వృశిశ్యా ఇదం నమమ ॥ క్షేత్రస్య పతిగా... దృశ స్వాహా ॥
 అంగారక గ్రహ ప్రత్యగ్ని దేవతాయై క్షేత్ర పాలకా యేదం
 నమమ ॥ ఉద్భుద్భస్వాగ్నే... మేతగ్న్ స్వాహా ॥ బుధ గ్రహ
 యేదం నమమ ॥ ఇదం విష్ణు ర్విద్యక్రమే ... సుశే స్వాహా ॥
 బుధగ్రహాని దేవతాయై విష్ణవ ఇదం నమమ ॥ సహస్రశీర్షా
 దశాబ్జులగ్న్ స్వాహా ॥ బుధగ్రహ ప్రత్యగ్ని దేవతాయై నారా
 యణా యేదం నమమ ॥ బృహస్పతే అతి యద్యో... చిత్రగ్
 స్వాహా ॥ బృహస్పతి గ్రహాయేదం నమమ ॥ బ్రహ్మజానం
 ... వివస్వాహా బృహస్పతి గ్రహాని దేవతాయై బ్రహ్మణ ఇదం

నమమ ॥ ఇస్త్రింవో విశ్వతస్పరి... కేవలస్వాహా ॥ బృహస్పతి
 గ్రహ ప్రత్యగ్ని దేవతాయై ఇస్త్రి యేదం నమమ ॥ శుక్ర క్షే
 అన్యద్య... రాతిరస్తు స్వాహా ॥ శుక్ర గ్రహాయేదం నమమ ॥
 ఇస్త్రిణీ మాసు... పతిస్వాహా ॥ శుక్రగ్రహాని దేవతాయై
 ఇస్త్రిణ్యా ఇదం నమమ ॥ ఇస్త్రిమరుత్వ... యజ్ఞ స్వాహా ॥
 శుక్రగ్రహ ప్రత్యగ్ని దేవతాయై ఇంద్ర మరుత్సంత ఇదం నమమ ॥
 శమగ్ని రగ్నిని సు-రచ్చన్నస్త... అప్రసిధస్వాహా ॥ శనై శ్చర
 గ్రహా యేదం నమమ ॥ యమాయ... కృత స్వాహా ॥ శనై
 శ్చర గ్రహాని దేవతాయై యమా యేదం నమమ ॥ ప్రజాపతే
 నత్వ... రయీణాగ్ స్వాహా ॥ శనై శ్చర గ్రహ ప్రత్యగ్ని దేవ
 తాయై ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥ కయానశ్చిత్ర ఆభవ...
 వృతాస్వాహా ॥ రాహుగ్రహ యేదం నమమ ॥ ఆయశ్శో
 వృశ్చిరగ్రహ... ప్రయంతుర స్వాహా ॥ రాహుగ్రహాని దేవ
 తాభ్యో భ్యుదయం నమమ ॥ సమో అస్తు వర్షేభ్యో ... నమ
 స్వాహా ॥ రాహుగ్రహ ప్రత్యగ్ని దేవతాభ్య స్పృశ్యభ్య ఇదం

నమమ ॥ కేతుం కృణ్వన్న కేతవే... రజాయథా స్వాహా ॥
 కేతు గణాయేదం నమమ ॥ సచిత్ర చిత్రం... గృణతేయవస్య
 స్వాహా ॥ కేతు గణాధి దేవితాయై చిత్రగుప్తాయేదం నమమ ॥
 బ్రహ్మ దేవానాం కేథస్వాహా ॥ కేతుగణా పశ్యధి దేవ
 తాయై బ్రహ్మణ ఇదం నమమ ॥
 ఇతః పం కేవలజ్య హోమః కర్తవ్యః సుచాజ్యమారాయ ॥
 ఓం జాతవేదనే సునవామ ... ఇతి ప్రారభ్య - గోవిందాయ
 ॥
 స్వాహా గోవిందా యేదం ఇశ్యంత ఉపదేవతా మం తహానం
 పర సమాప్త్య ॥ స్విష్టకృష్ణశ్రుతి పూర్ణాహుశ్యంతం కుర్యాత్
 తదన్యథా ॥ తత్ర నమస్వపీర్వ ॥ ఉత్తరార్థా త్వకృ త్స్విష్ట
 కృతే వదాయ ॥ ద్విరభిఘార్య ॥ న హవిః ప్రత్యభి ఘాగయతి
 మర్త్యం ॥ హవ్యవాహ మభి మాతిహావం ॥ రత్నోహణం పృథనాసు
 జమం ॥ జ్యోతిష్మంతం దీద్యంతం పురంధిం అగ్నిగ్ స్విష్టకృత
 మాహువేమ ॥ స్విష్టమగ్నే అభితక్ష్పణాహి ॥ విశ్వాదేవవృత
 నాఅభిష్య ఉయంహః పంథాః ప్రదిశన్విభాహి ॥ జ్యోతిష్మదేహ్య
 జరన్న ఆయుస్వాహా ॥ (ఇత్యుత్తరార్థ పూర్వార్థే) అగ్నేయే
 స్విష్టకృత ఇదన్నమమ ॥ ఇధ్యసన్నమానా న్యధి పుగ్ పుసాన్

గ్నాప్రసూరతి ॥ బ్రహ్మాయ శాంతి చరాచేదం నమః ॥ అప
 శుషుప్త్య ॥ అస్య నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహశాంతి
 హోమ కర్మాణః హోమ ప్రతిపా సిద్ధ్యర్థః వృద్ధికామః
 జయూది హోమం కరిష్యే ॥ జయూది ॥ బ్రహ్మ విసర్జనాంశం
 కుర్యాత్ ॥ అగ్ని బర్హి స్పృగుజనం కృత్వా ॥ శమ్యా
 ఆపోహ్య ॥ ఉత్తర పరిషేచనా తూర్వం పూర్వార్థాశుతం
 కుర్యాత్ ॥

పాది దారాదర్శమ

హే యజమాన! త్వయా నిమిత్తేన మయా కృతేన అనేన
 వత్సగహ జపేన తద్దశాంశ ఊర తర్పణేన తద్దశాంశ హోమే
 నచ పుణ్యేన పుణ్యవాన్ భవ ఇత్యుదకం యజమానస్యహ స్తే
 దద్యాత్ ॥ శతమానం భవతి ... ప్రతి తిష్ఠతి ॥

నక్షత్ర పూర్వక దాన్య దాన ప్రయోగః

అచమ్య... పూర్వార్థ శుభతిథౌ శ్రీమతః గోతస్య నామ
 కేయస్య (మమ) ధర్మశాస్త్రాన్ అముక దుష్ట నక్షత్రే... చరణే
 యు కగండే పుత్ర ॥ పుత్రికా జననేన శిష్టోష పరిహరి ద్వారా
 ఆనయో స్పృకల గండ దుష్టోష పరిహారం ॥ అథి దేవతా
 ప్రత్యధి దేవతా సహిత నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ
 దేవతా ప్రీత్యర్థం తత్తదాన్యదానాని కరిష్యే ॥ ప్రాజ్ఞుభాః
 ప్రయచ్చంతి ప్రత్యజ్ఞుభాః ప్రతిగృహ్యంతి ॥ ప్రతిగ్రహీతారం
 గ్రాహ్యుణ మభ్యర్చ్య ॥ శ్రీ మహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మ
 ణస్య ఇదమానవం (సుఖాననం) ఉభాభ్యా మిదంవాం పాద్యం
 (సుపాద్యం) పూర్వం దక్షిణ పాదం బ్రహ్మశ్య ॥ తతోహమ
 పాదం ప్రత్యభిమోహే ॥

శ్లో॥ సమోష్ణసంతాప సహస్ర మూర్తయే సహస్ర పాదాక్షి శిరోరు బాహవే సహస్ర నామే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారణే నమః ॥ ఇతి పాదా ప్రత్యక్ష్య ॥

అచమ్య ॥ ప్రతి గ్రహీతా బ్రాహ్మణో మయిమమా ఇతి యజా పాత్యానం । ప్రత్యభి మృశేత్ ॥ మయిమహో మయియశో

॥ మయింద్రియం వీర్యం ॥ అపకవస్పృశ్య ॥ శ్రీ మహావిష్ణు వ్యరూపా బ్రాహ్మణః యథాభాగశామివోగంధాః (సుగంధాః) అలంకణార్థా ఇమే అక్షతాః (సంతృక్షతాః) సకలా రాధనై శ్లోభన మస్తు ॥ ఓం భూర్భువస్సువః...చోదయాత్ ॥

ఇతి దానప్రదప్య మద్భి స్సంప్రాప్త్య ॥ అధిదేవతా ప్రత్యగ్ని దేవతా సహిత నక్షత్ర మంత్ర తాన్ పఠిత్వా ॥ అస్త్యై బ్రాహ్మణాయ శ్రీ మహావిష్ణు స్సమూహాయ । యజ్ఞశ్శాఖాభ్యాని న గోత్రోద్భవాయ । నామ బ్రాహ్మణాయ ప్రతిగ్రహీతే ॥ శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయః దాతా ధర్మపత్ని సమ త్రోహం అవయో వృకల గండ దుర్గోష్ఠ పరిహిరారం । అధి దేవతా ప్రత్యగ్ని దేవతా సహిత అముక నక్షత్ర వ్రీతయే క్షేత్ర తంతులాన్ తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ॥ దేవ

స్యత్వా సవితః ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ దేవవేల్వినోర్బాహుభ్యాం పూజ్యో హస్తాభ్యాం ప్రతి గృహ్ణామః ॥ వశేయనే ప్రతి గృహ్ణామః ॥

ఏత ర్ధాన సామ్యన్యార్థం సదక్షిణ తాంబూలం తుభ్య మహం సంప్రదదే నమమ ॥ శతమానంధవతి...ప్రతిపిషతి ॥

ఏనం బ్రాహ్మణం తత్ప్రభృతిం । వ్రీతయే తత్ప్రదాన్యదానాని శుభ్రాశ్చ ॥ మర్త్య గణపతి శ్రీతపాలకాధ్యయంకర వ్రీతయే క్షేత్ర తంతులాం దద్యాత్ ॥ అపమృత్యువ్రీతయే అయఃఖండ ర్భావ్యం లవణాన్ దద్యాత్ ॥ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర వ్రీతయే సర్వదాన సామ్యన్యార్థం వ్రీహీన్ దద్యాత్ ॥

పాదా ప్రత్యక్ష్యచమ్య ॥ పూర్వోక్త...శుభ్రలిక్ఖా శ్రీ పర మేశ్వర వ్రీత్యర్థం । మంటపస్థిత దేవతానాం పునః పూజాం కరిష్యే । మంటప స్థిత దేవతాభ్యో నమః ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపన భ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥ అనయా భ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజయాచ భగ వాన్ సర్వాత్మకః । నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నష్టగహదేవ

తాస్సుప్రీతా స్సుప్రసన్నా వరదా భవంతు ॥ యజ్ఞేన యజ్ఞ

మయ జంత... సంతి దేవాః । మంటపస్థ దేవతాః యథా

స్థానం ప్రవేశయామి ॥ అచమ్య - పూర్వోక్త ॥ శుభ్రలిక్ఖా... త్థం । మంటప దానం కరిష్యే । పూర్వోక్తరీత్యా బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య । మంటపం దద్యాత్ । తతశ్చతుర్దిక్షు కలశోదకం అపోహిష్ఠామయోభవ ఇతి తిస్సభిః పిరణ్యవస్త్రా శ్శుచయః పావతా ఇతి చతస్సభిః సపమాన స్సువర్జన ఇత్యేతే నాను వా కేన నమక చమక పురుషసూక్త దశశాంతిభిః ఋత్విజో దంపత్యో శ్శిరసి మార్జయేయః । తతో యజమానః నూతన వస్త్రేణ తాంబూలాని దయ్యత్ ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయే దిత్వాహ భగవాన్ భోధాయనః ॥

పాణినిపరిష్కారము

అస్య శ్రీ సత్వత్ర పూర్వకాదిత్యాది సప్తగ్రహ ప్రాణప్రతిష్ఠా మహా మంత్రస్య । బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరా ఋషయః । ఋగ్యజుర్సామ ధర్మాణి ఛందాగ్ని । శుద్ధతైత్తిర్య కరి ప్రాణశక్తిః సరాదేవతా । హం బీజం హ్రీం శక్తిః । క్రోం కీలకం । సత్వత్ర పూర్వకాదిత్యాది సప్తగ్రహ ప్రాణప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యంతే జపే వినయోగః ॥ ఓం అంకం ఖం గం ఘం ఙమ్ పృథివ్య పైశో వాయుకాశాత్మనే హం అంగుష్ఠాభ్యాం నమః ॥ ఓం ఇం చం ఛం జం ఝం ఞం ॥ శబ్ద స్పర్శ రూప రసగంధా త్మనే హ్రీం తరస్థిభ్యాం నమః ॥ ఓం ఉం టం ఠం డం ఢం ణం, త్వత్పత్ను క్రోత జహ్వప్రణాత్మనే హం మధ్యమాభ్యాం నమః ॥ ఓం పం తం ధం ధం నం వాత్మాణి పాదపాయాప సాత్మనే హ్రీం అనామికాభ్యాం నమః ॥ ఓం టం పం ఫం బం భం మం । మనోబుద్ధి చిత్తాహం కారాత్మనే కనిష్ఠికాభ్యాం నమః ॥ ఓం హం సం శం తం వచనా దాన విసర్గానందాత్మనే కరతల కర పృష్ఠాభ్యాం నమః ॥ ఏవం హృదయాదిన్యాసః ॥ ఓం అంకం ఖం గం ఘం ఙమ్ పృథివ్యపైశో వాయుకాశాత్మనే హ్రీం హృదయాయ నమః । ఓం ఇం చం ఛం ఝం ఞం శబ్దస్పర్శరూప రసగంధాత్మనే ॥ శిరసేస్సావహం ఓం ఉం టం ఠం డం ఢం ణం ణం త్వత్పత్ను క్రోత జహ్వప్రణాత్మనే హం శిఖా యైరపహ్ ॥ ఓం ఏ ఉ తం ధం ధం నం వాత్మాణి పాద పాయాపసాత్మనే హ్రీం కవచాయ హం ఓం టం పం ఫం బం భం మం । మనోబుద్ధి చిత్తాహం కారాత్మనే నేత్రత్రయాయ వౌషట్ ॥ ఓం హం సం శం తం వచనాదాన విసర్గానందా త్మనే హ్రీం అస్త్రాయ ఫట్ ॥ భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్సంధః ॥ ఓం భూర్భువస్సువరోమే ॥

ప్రాణదంధ

కావ్యము :- శ్రీ ॥ దత్తాత్రేయ స్వామీర్లు పడమర సరోజాధిరూఢా కలాభైః భాగంకోకంజ ముక్తాంజ్ల్యప ముఖిమః మధ్యం కుశం యద భూమి । విప్రభావా స్పర్శచాలం త్రివయన విలసత్ప్రీత వత్సయమభ్యాస । దేవీ శాలార్కవర్ణా భవతు సుఖకరీ ప్రాణ శక్తిమరాసః ॥ ఓం హ్రీం క్రోం యం రం లం వం శం వం మం ణం తం సహం హం సః సత్వత్ర పూర్వకాదిత్యాది సప్తగ్రహ దేవతా ప్రాణా, ఇహ ప్రాణా । నత్వత్ర పూర్వకాది త్యాది సప్తగ్రహ దేవతా జప ఇహ స్థితః - సత్వత్ర పూర్వ కాదిత్యాది సప్తగ్రహ దేవతా సుర్యేంద్రియాణి వాఙ్మన శ్రోత్ర త్వక్పక్షుర్విహ్వభూణ ప్రాణా ఇహైవానాగత్యలస్మిన్ గ్రహమండలే సుఖం చిరం తిష్ఠంతు స్వాహా ॥

ఓం అనునీతే పునరస్మాను చతుః... మృడయాన స్వస్తి ॥
 । ॥ వాఙ్మన ఆనన్ద సాః ప్రాణాః అత్మో శ్చక్షుః । కర్ణ యో శ్రోత్రం ।
 ॥ భావం వోర్భులం । ఉరువోరోజః । అరిష్టావిశ్వాన్వన్వం గానితనూః ।
 తదనవామే శహనమస్తే ఆస్తు మమాహిగ్ంసీః । అమృతం
 వైప్రాణా అమృత మాపః ప్రాణానేవ యథాస్థాన ముప
 హ్యాయతే ॥

శ్లో॥ స్వామిన్ నర్వ జగన్నాథ యావత్పూజావ సానకం । తావత్స్వం ప్రీతి భావేన వీరేనైస్మిన్ సన్నిధిం కురు ॥ సత్వత్ర పూర్వకాది త్యాది సప్తగ్రహ దేవతాః అవాహితా భవంతు । సావితా

భంతు । నన్నిహితా భవంతు । నన్నికుంతితా భవంతు ।
సుస్థిరా భవంతు । సుప్రసన్నా భవంతు । వరదా భవంతు ।
అభిముఖా భవంతు ॥ స్థిరాననం కురుత ॥ తతః ప్రాణప్రతి
ష్ఠాంగ లఘుపూజాం కృత్వా కర్పూర నీరాజనం కుర్యాత్ ॥

— సమాప్తిః —

గ్రహముండలాని

శ్లో॥ భానుంతు మండలాకారం । సోమంతు చతురశ్రకం । ఆంగా
రకం త్రికోణంతు । బుధం షాణాకృతిం తథా । చతురశ్రం
గురుం వింద్యా త్పంచాశ్రం భార్గవం తథా । ధనుస్సుల్యం శనిం
వింద్యా ద్రావణం శూర్యాకృతిం తథా । కేతవస్సుధృజా కారా
గణేశం తత్స్వరూపిణం ॥

గ్రహదేశః

శ్లో॥ కళింగో యమునశ్చైవ । అవంతో మగధ స్తథా । సింధు కాంభోజ
సౌరాష్ట్రాః బర్భరోంతర వేదిచ । గ్రహాణాం దేశనామూని
మునిభిః కీర్తితానితు ॥ కించ ॥

శ్లో॥ ఉత్పన్నోఽర్కుః కళింగేషు యామునా యాంచ చంద్రమాః
అంగారక స్తవంత్యాంచ । మగధాయాం హిమాంశుజాః ।
సింధుదేశే గురురాతః । శుక్రోభోజకృతథా । శనైశ్చ
రస్తు సౌరాష్ట్రే । రాహుర్వైరాటినాంపురే । అంతర్వేద్యాం
తథా కేతురిత్థేతా గ్రహ భూమయః ॥

గ్రహగోత్రాణి

శ్లో॥ అదిత్యః కాశ్యపే గోత్రే । ఆత్రేయ శ్చంద్రమాభవేత్ ।
భరద్వాజో భవేద్భామః । తథాఽత్రేయస్థ సోమజః । గురు

శ్చైవాంగిరో గోత్రే । శుక్రోవై భార్గవ స్తథా । శనిః కాశ్యప
ఏవాథ । రాహుః పైశీనస స్తథా । కేతవో జైమినీయాశ్చ ।
గ్రహగోత్రాణి కీర్తియేత్ ॥

గ్రహవత్సరా

శ్లో॥ ప్రభవో నందనాక్షయ్య సౌమ్య సౌమ్యశ్చ మన్మథః వికారి
రాక్షసశ్చైవ పార్థివో గ్రహవత్సరాః ॥

శ్లో॥ ప్రభవాజ్ఞే మాఖశుక్ల వత్సర్యాం రవి నాసరే విశాఖశ్చ రవి
రాత స్సర్వగ్రహ పతిః పురా ॥ పూర్ణిమాయాం కార్తికే
కృత్తికా స్పృండు వాసరే అపనిష్ట నిశానాథః పురా నందన
వత్సరే ॥ కుజః శృష్టి ద్వితీయాయాం వైశాఖాక్షయ వత్సరే
పూర్వ ఫల్గునీ తారాయాం । జాత్యోభూతుజ్జ వాసరే ॥
సౌమ్య సౌమ్యేవ సౌమ్యవారే శుక్ల కాదశకే తిథౌ । భాద్ర
చోత్తర ఫల్గుణ్యాం । తారాయా ముదభూద్విగోః ॥

సౌమ్యాబ్ద్యాశ్చయ్యుజ్జే శుక్లే ద్వాదశ్యాం గురువాసరే ధనిమా
యాం సముత్పన్నో సురేంద్యో వాక్పతిః ॥ పురా ॥

శ్లో॥ మన్మథాఽభేన భోమానే । శుక్లపక్షే భృగోర్దినే । దశమ్యాం
పుష్యవత్సరే భార్గవోఽజని కేవలం ॥ మార్గశీరేనూర్వ
సతః కృష్ణపక్షే స్వవాసరే । నవమ్యాం బ్రహ్మకే । జాత్యోవి
కార్యబై శనైశ్చరః ॥

శ్లో॥ రాక్షసాభే మాఖమానేచతుర్ది శ్యాంసి తేఽతరేత్రకేమాయాం
మందవారే స్వరాభి నురజని గ్రహాః ॥

శ్లో॥ ఫాల్గుణేమాని పౌర్ణమ్యా మభిజిద్భేరవేర్దినే । పార్థివాఽభై
శుక్లపక్షే జాతః కేతుః గ్రహోబలీ ॥

గ్రహములని

శ్లో॥ శుక్రశూర్య ప్రాబుభౌజ్జేయా గురు స్వామ్య పుడబుభౌ ।
ప్రత్యక్షగ్ని శని స్వామః కేమా దక్షిణతో ముఖః ॥

గ్రహ ప్రతిమా:

శ్లో॥ తామ్రకా త్స్పటికా ద్రక్షవందనా త్వర్ణకా కాదుభా । రజతా
దయసస్పిసా తాంసగ్నతార్కార్యా గ్రహః క్రమాత్ ॥

గ్రహణాం స్థానాని

శ్లో॥ మధ్యేతు భాస్కరం వింద్యాత్ । శశినం పూర్వ దక్షిణే
దక్షిణే లోహితం వింద్యాత్ । బుధం పూర్వోత్తరేణతు ।
ఉత్తరేణ గురుం వింద్యాత్ పూర్వోత్తరేణతు భార్గవం పశ్చిమతు
శనిం వింద్యా ద్రావళుం దక్షిణ పశ్చిమే । పశ్చిమాత్తరతః ॥
కేతుం । స్థాపయేచ్ఛుక తండులే ॥

గ్రహణాం జాతి నిర్ణయ:

శ్లో॥ బ్రాహ్మశౌ భార్గవాచార్యా । క్షత్రియా వర్కలోహితౌ ।
వైశ్య శామ బుభౌ జేయా । కేమాన్ శూద్రాన్ విన్ది కేత్ ॥

గ్రహణాం వర్ణ:

శ్లో॥ భాస్కరాంగారకా రక్తశుక్లాగుత్ర నిశాకరా । వీతవర్ణస్సమ
పుత్రో । గురుః కనక వర్ణకః ॥ కృష్ణం శనైశ్చరం వింద్యా
ద్రావళుం చిత్రాశ్చ కేతవః ॥

అధి దేవతా ప్రత్యధిదేవతా స్థానాని

శ్లో॥ అధిదేవా దక్షిణేతు । వామ ప్రత్యధి దేవతా । స్థాపనీయాః
ప్రయత్నేన । ప్యాన్యూతీభిః పృథక్పృథక్ — తథాన

గ్రహస్య దక్షిణే పార్శ్వే స్థాపయేదధి దేవతాః । గ్రహస్యా
ర్థం పార్శ్వేతు న్యన త్రప్రత్యధి దేవతాః ॥

శ్లో॥ శ్చత్రస్య పతినాత్మేత్ర పాలంభాతో త్రరేన్యకేత్ ॥ భూజో
భామః ॥ వినాయకం తథా దుర్గాం వాయుమాకాశ మేవచ ।
ఆవాహయే ద్వాన్యహృతీభిః తథైవాశ్వి కుమారకౌ ॥ ఉత్తరే
శని సూర్యాభ్యాం । గురోః కేతోశ్చ దక్షిణే । గణాధిపం
ప్రతిష్ఠాప్య ॥ సర్వదేవ నమస్కృతం ॥ రాహుమంద దినేశా
నాం । ఉర్దరస్యాం యథాక్రమం । గణేశ దుర్గాం వాయూంశ్చ
రాహు కేతోశ్చ దక్షిణే । ఆకాశ మశ్వినాచేతి సంవైతాన్
స్థాపయేద్దురుః ॥

క్షరతర్కణ విధి:

శ్లో॥ పరిష్కృతే భూమితలే గుడాది విమళితం క్షర ఘంటం
నిధాయ । సంపూజ్య సూర్యాది నవగ్రహదీం నేనైవ కుర్యా
ద్గ్రహ తర్కణాని ॥ తథాచ ॥ చతుర్రే గోమయే లిప్తసు
స్తంధులే ద్విజః । భాన్యహృపరి విక్షిప్య । కుంభం క్షర
గుడాన్వితం । అలంకృత్య ఘంటం రత్నపల్లవాద్వైర్వికేషతిః
క్షీరేణ తర్కణం కుర్యాత్పూర్వయిత్యా నవగ్రహాన్ ॥

హోమకుండ ప్రమాణమ్

శ్లో॥ నవగ్రహ మఖే కుండం హస్త మాత్ర నమం భవేత్ । చతు
ర్రే మఖో హస్తం । యోనివక్త్రం సమేఖం । చతురంగుళ
విస్తారో ముఖా తద్గర్భచ్ఛితా మానహీనాధికం కుండం ।
అక్షర భయదం స్ఫుటం । విశ నిమాత్రామోని స్వాన్వితం
హ్లాంసురి విస్తృతా । సూర్య పృథ్వీస్సతా మధ్య పార్శ్వయో
శ్చాంసురోబ్రితా । శుఖలోపరి సర్వత్ర । అశ్వత్థ దళ

సన్నిధా । కుండాభావే స్పండిలంవా ॥ తథా ॥ నిత్యం సైమి
త్రికం హోమం స్పండిలేవా సమాచరేదితి శారదా తిలకాత్ ॥

గ్రహ సమిధః

శ్లో॥ అర్కుః పలాశః ఖదిర శాచిపామార్గోధ విప్పలః । ఔదుంబర
శృమిహదూర్యా కుశాశ్చ సమిధః క్రమాత్ ॥

గ్రహ ధాన్యాని

శ్లో॥ గోధుమా స్పండులాఢకాః ముద్గాశ్చణక బర్హరాః । తిల
మాష కుశుత్తాశ్చ । గ్రహధాన్యానిచ క్రమాత్ ॥ ఏకసక్షత్ర
జనన శాంతిః ॥

ఏకస్మిన్నేవ సక్షత్రే । భ్రాత్రోర్వా పితృ పుత్రయోః ।
ప్రసూతి శ్చేత్తయో ర్భృతుర్భవేదేకస్య నిశ్చితః ॥ తద్దోష
పరిహారార్థం । శాంతిం కుర్యాద్భక్తా విధిః ॥

గ్రహణ జనన శాంతిః

శ్లో॥ ప్రసూతిర్గది బాయేత గ్రహణే చంద్ర సూర్యయోః । వ్యాధి
వీడా తథా ప్రీణాం ఆదౌతు ఋతు దర్శనాత్ ॥ ఇత్థం
సంజాయతే యస్య । తస్య మృతుర్వర్షనంశయః వ్యాధివీడాచ
దారిద్ర్యం । శోకశ్చ కలహో భవేత్ । శాంతిం తేషాం
ప్రవత్స్యామి పరేషాంహిత కామ్యయా ॥

యమశ జనన శాంతిః

శ్లో॥ ప్రీత్యా గోర్భదబాయాశ్చ । యమశం చైవ జాయతే ।
జానీయాద్య మతోభాతి మారుతిం శాంతి మాచరేత్ ।
తథాచ । యమశా య త జాయంతే నారీణాం గజ వాజినాం
బ్రహ్మశాంతిం తతః కుర్యాద్భక్తా ద్రవ్యహరి ప్రశాంతిదః ॥
॥ శత్యేకే ॥

తిలప్రసవ శాంతిః

శ్లో॥ తిలంతాపా సుతాస్త్రిమ్రుః । జాతా యది నృణాం తదా ।
మూతా పిత్తాః కులస్యాసి । తదనిష్ఠం మహద్భవేత్ ॥ తథాచ ।
సుశత్రయే సుతాచేతాన్య త్తత్రయే వాసుతో యది మూతా
పిత్తాః కులస్యాసి । తదానిష్ఠం మహద్భవేత్ ॥ శ్వేష్టనాశో
విత్తహని రుఖంవా సుమహద్భవేత్ ॥

సదంత జనన శాంతిః

శ్లో॥ సదంత జన్మతాలానాం । లక్షణం తుం నిర్భోధయే । ఉపరి
ప్రభ్రమం యస్య । జాయంతే చ శిశోర్ద్విజః । దంతైర్ద్యావప
యస్యస్యా జన్మభౌగ్గవ సత్తమ । దివ్యయేచ తృతీయేచ ।
చతుర్థే పంచమే తథా ॥

ప్రసవపై కృతి శాంతిః

శ్లో॥ అకాల ప్రసవో నార్యాః । కాల్పాతీత ప్రజా సృథా । వికృత
ప్రసవాశ్చైవ । యగ్న్య ప్రసవనం తథా । అమానుషా
అముండంశ్చ । అజాత స్యంజనా సృథా । హీనాంగా ఆధి
కాంగాశ్చ జాయంతే యదివా ప్రీత్యా పశవః పక్షిణాశ్చైవ ।
తథానవ సరీసృపాః । వివాశం తస్య దేశస్య । కులస్యచ
విని శేత్ ॥ నిర్వాస యేతాన్ సృపతిః । స్వరాష్ట్ర
స్థిత్యాశ్చ పూజ్యాశ్చ తతా ద్విశేంద్రాః । చికిత్సవై
రాహుగో తర్కదైశ్చ । తతోస్య శాంతిం సముపైతి పాపం ॥
మూనుష జనయేదన్యత్ర ద్విప్రతి శీర్షం తథా వశూన్ । వదార్ధి
సార్థ్యం భయంత్రేవం బాయతే నాత్ర సంశయః ॥

వివాహశ్చైవ అశీర్వాదా బహుకథా లక్ష్యతాః । ఏక శృంగా ద్వి
ప్రీత్యానా వక్తవత పశుమృగాః । కీర్తకదా మహాశర్కరా గజ
కర్కాశ్చ మూసదాః । మూసపాశ్చాన్వపదా వ్యాఘ్రాః మూర్ఖా

రాస్తనుధారిణః ॥ జాయంతే పరుషాయత్ర తత్ర సంగ్రామ
మాదిశేత్ ॥ రాజశ్రీయస్తతో నాతో ధనస్యచ కులవ్యవ ॥

సింహదౌ గవాది ప్రసూతి కాంతి:

శ్లో॥ భానా సంహ గతేచైవ యన్య గాస్సం ప్రసూయతే! మరణం
తస్య నిరిష్టం ॥ వడ్డ్యిర్వాసైర్న సశయః ॥ ప్రసూతాంతత నా
దేవతాం గాం విప్రా యదాపయేత్ ॥ తథాచ ॥ సింహరాశే
గతే సూర్యో గో ప్రసూతి ర్యుదాభవేత్ పాషేచ మాహిషీ
భూతే దినేవాశ్నతరీ తథా ॥ తదా శస్త్రం భవేత్కించి త
చ్చాంతో శాంతికం చరేత్ ॥ కించ ॥ మాథే బుధేచ మహిషీ
శ్రావణే బడబాదివా ॥ సింహే గావః ప్రసూయంతే! సామిహో
మృత్యు రాయకాః ॥ అత్ర తదుక్తా మృతాభ్యా శాంతిః
కార్యా ॥ విశేష నిర్ణయ సింహా శ్లేయః ॥

నాశవేష్టన జనన కాంతి:

శ్లో॥ నాశవేష్టన జాతస్య పితా భ్రాతాచ మాతులః ఉపవితా కృత్రి
ర్నాశస్సవ్యాపసవ్య మాలికాః ॥ పిత్రాదయో ద్వేషయతా
మాతులస్తు విశేషతః ॥ తద్దోష శమనారాయ శాంతిం కుర్వా
ధ్యథా విధ ॥

జననే దుష్ట నక్షత్రాణి

శ్లో॥ అశ్వినాస్యది చతుష్కం చ పుష్క ప్రభృతి పంచకం ॥ రాశే ద్ర
భాతీ త్రయం ॥ పూర్వాభాద్రా చరేవతీ ॥ చిత్రార్ద్రా
బహుదోషాస్యః ॥ పితృమాతృ వినాశకాః ॥ మాతౌ స పక్షశై
తావి ॥ శాంత్యర్హణి విసిరి శేత్ ॥ అత్ర పాదభేదమాహ ॥
శ్వేతాయామ్న హుతాశనా దితిహరి బ్రహ్మకృత్తేషాన్ జన్యవ
త్స ప్లేద్యుండప్రే భుజంగ మేఖల భగతాన్వే ద్విజైవత్య

శ్వేతాయామ్న హుతాశనా దితిహరి బ్రహ్మకృత్తేషాన్ జన్యవ
త్స ప్లేద్యుండప్రే భుజంగ మేఖల భగతాన్వే ద్విజైవత్య

ప్రథమరౌ దుష్ట నక్షత్రాణి

శ్లో॥ త్రిపూర్వాహి యమాగ్నేయ మఖా శ్వేష్టాది మార్తవే ॥
పునర్వసూ తథార్ద్రాచ ॥ శాంత్యర్హణి విసిరి శేత్ ॥ అత్ర
విశేష మాహ ॥

శ్లో॥ భరణ్యం దశమాసాస్తు త్రిపూర్వా స్వప్నమాసకాః ॥ మఖా
యాం ద్వాదశ ప్రోక్షాష్టకాసా తాద్రథే తథా ॥ అశ్రేషా
కృత్తి శృంగదేషు చతుర్భాసాః ప్రక్షేరితాః ॥ పునర్వసూ పంచ
మాసాస్త్యాజ్యస్య ర్భర్తృ దర్శనే ॥ భర్తృ దర్శనం నామ
బుధు సమావేశన మతి శేషం చిన్మతమ్ ॥

ప్రథమరౌ కుభ నక్షత్రాణి

శ్లో॥ కరాది పంచో త్తర మూల పౌష్ణే విష్ణు తయాశ్వజ్యవిధిం దుభేషు
అద్యం రజస్సృఖ్య సుతాయుర్ధం ॥ సౌభాగ్య వృద్ధిం కురుతేం
గనానాం ॥ విశేష నిర్ణయ సింహా శ్లేయః ॥

విష మతీకా దేవతా

శ్లో॥ విషనాద్యస్త్వ సంజాతః ॥ పితృమాతృ ధనాత్యహః ॥ రుద్రో
యమాగ్ని మృత్యుశ్చ ॥ విషనాద్యధి దేవతాః ॥

జన విషయః

శ్లో॥ పూర్వజన్మ కృతం పుంసం ॥ వ్యాధిరూపేణ బాధతేత్రచాంతి
కామధర్మాన ర్జజహోను సురాస్సినైః ॥ అరిష్టకాలే చారిష్ట
గ్రహమంత్రం జపేత్సుగ్ ॥ మహాపూర విధానేన ॥ మండలం
బ్రాహ్మణేనన ॥ అనుభోక్త ప్రకారేణ చారిమామారాధయే

తున్నది: | అయితే సమాసం | వల్లతం ద్వీ సమాసం
చతు: పంచ సహస్రణి | త్రి శతం దివసే జన్మతే ||

గ్రహణం నవభాన్యాని | సద్విప్రేభ్యో నివేదయేత్ | గ్రహ
దోషా వినశ్యంతి | గార్గీయ వచనం తథా || పూర్వోక్తా
మన్యపాంచ దోషాణాం పరిహారార్థం శాంతి విభానాని కమ
లాకశే దృష్ట్వా కర్తవ్యాని ||

సప్తగ్రహ శాంతి ప్రక్రియా సమాప్తా

సప్తగ్రహ మంత్ర భాష్యమ్

ఆసత్త్యేన రజసా ... వివస్వన్ ||

రాజసూయే దేవసునా మేతాని నాపిగ్ంషి భదన్తి (అగ్నైశ్చ
గ్నైశ్చ) గృహపతమే పురో ... ససత్తే - ప్రసవాయు పురో
(వీహాదామ్)-

సవిత్తాఽఽదిత్యో హిరణ్యయేన రథేనాఽఽయాతి = సువర్ణ
నిర్మితం రథమూరుహ్య ప్రతిదినం పూర్వస్యాం దిత్వాంగచ్ఛతి
కిం కుర్వన్ ? సత్త్యేన రజసాఽఽవర్తమానః = అమోఘేన
నిరంజనాత్మకేన మండలే నోదయాస్తమయౌ త్రాప్తమ్యన్
అమృతం మర్త్యంచ నివేశయన్ = దేవశరీరం మనుష్యశరీరం
స్వస్వకాలే ప్రకాశేన తత్త్వోక్తే వ్యవహార క్షమం కుర్వన్.
భవనా వివస్వన్ = సర్వలోకా నపలోకయన్,

అగ్నిం దూతం వృణేమహే... సుక్రతమ్ ||

ఇమ మగ్నిం పయం వృణేమహే ప్రార్థయామహే, కీదృశ్యం?
దూతం = దేవా స్త్రుతి ప్రేషణార్థం హోతారం =
అహ్వతారం. విశ్వవేదసం = విశ్వాన్ సర్వాన్ దేవాన్
స్త్రీ విశ్వవేదాః తా దృశం | అస్య యజ్ఞస్య సంబంధిసమ్ ||
సుక్రతం = శోభన కర్మాణమ్.

కద్రుద్రాయ ప్రచేతన ... హృదే ||

కత్త ప్రశంసాయామ్ ఇతి భాతో రుత్పన్నః కచ్చుర్ని ప్రశం
సామాహ. తతః కద్రుద్రః, ప్రశస్తౌ రుద్రః తస్మే ప్రచేతన =
ప్రకృష్ట జ్ఞాన యుక్తాయ. విరాధుష్టమాయ = మహానచన
ఇతి భాతుః ఆభీష్టానాం కామానా మతిశయేవ నచకాయ
స్తోతుః కామ ప్రదాయేత్కర్మ, తవ్యశే = అత్రాదా - తకార
స్యధాం దక్షాలోకః. స్తవ్యాయ = స్తోత్రం యోగ్యామేత్కర్మ
హృదే = హృదయవత్తత్వేన తద్రూపాయ. శంత మతిశయేవ
సుఖశరం = స్తుతి రూపం వాక్యం | హోచేదు = కథ యేమ.

అప్యాయ స్వసమేతుతే ... సంగధే ||

(సోమ - భక్షితా నాప్యాయ యన్తి. ఆపా... మేతుత ఇది.
తేనారా శంసా) ||

హే సోమ త్వ మాప్యాయస్య - సర్వతో వర్త స్వ! తే వృష్టి
యం పీర్యం. విశ్వతః సమేతు సర్వత స్సంగచ్ఛతాం. స్వమవి
వాజస్యాన్మస్య | సంగధే సంగమనె నిమిత్తం భవ.

అప్పుడు సోమో ... కేవలః ॥

అప్పుడంతః జలేషు మధ్యే - విశ్వాని - కేవలం సర్వాశ్చ
వధాని సస్తితి మే మహ్యం - సోమోబ్రవీత్ = తథా
విశ్వ శంభువం - సర్వస్య జగతః - సుఖస్య భావయితారం -
అగ్నిం - మహ్యం సోమోబ్రవీత్. తథా విశ్వభేవః -
సర్వస్యైవస్త్వస్య - కౌషధ రూపా అపశ్యయా స్స్వప్తి తా -
అవిసోమోబ్రవీత్. తదే తస్మత్త్రత్రయ ముత్తేవతాశే
కర్మణి ద్రష్టవ్యమ్ । త్వరీయ మాత్రస్యాద భృశేష్టా ద్విరీ
యాజ్య భాగేవి వివియోగ మాపస్తంబ అహ - ఆపుమంతా
వాజ్యభాగా యజత్సప్సృష్ ఇత్యేహాపుమే సోమో అబ్ర
వీత్ । ఇతి.

శారీ మమాయ ... వ్యోమన్ ॥

శారీ శుక్ర వర్షా సరస్వతీ యాశ్చబ్రహ్మర్షిత్వికాసా మమాయ
మమితే స్యకేయై శ్చబైరభి భేయం సర్వం జగత్పరిచ్ఛినత్తి.
కిం కుర్మాతీసలిలాన్యదక జన్యాని సర్వాణి భూతజాని తక్ష
తీస్య వ్యాప్త్యా నానాకుర్మాతీ, ఏకైకస్యహి వదారస్య బహూ
నినామ భేయాని, సృతో మహీరుహా శాశి ఇత్యేవంసర్వాయ
బహత్వదర్శనాత్ యద్యద్యత్ర । పవృత్తి నిమిత్త భూతా అప
యవార్థాభిద్యంతే-తథాపి దేశభేదేవ భిన్నభాషాసు నాస్తి
ప్రవృత్తి నిమిత్త భేదః । అశు శబ్ద । పపంచస్య జాహుల్యా
ద్య ప్రపంచోపి యల్ప భవతి. సాచ సరస్వతీ ఛందోభదా
దేశ పద్మాది రూపేణ వర్తమాన సహస్రాక్షరా, సహస్రశబ్ద
స్యానస్త పర్యాయత్వా దసంతాక్షతా, అత్ర బహువుషే భవి

శుక్లబాహుం కృతవతీ - పరమే వ్యోమన్ । వివిధ రక్షకే -
గరమీ జగత్కారిణే బ్రహ్మణి స్థితా, ఇత్యనయేష్టకా ముప
దభ్యాత్ అస్యా ఋచస్తాత్పర్యం దర్శయతి - “వాచో విశే
షణం” వాగ్దేవతా యాస్తు తిరస్యామృచి క్రియత ఇత్యర్థః ।
అగ్నిరూర్ధ్వా దివః ... జనత్వి ।

(దర్శ పూర్ణమాసయో రాగ్నేయే పురోదాతే అగ్నిహోత్రే
ఉపహసే అన్యత్రాపి వినియుక్తః)
అయమగ్ని రాదిత్య రూపేణ, దివోద్యులోకస్యకకుదుబ్ధిహో
మూర్ధా శిరః స్థానీయః పృథివ్యాః పతిః - దాహ - పాతాది
కారిత్యైవ పాలకోద్యయం - కించ - అహం కేతాంసి ఉదక
కార్యాణి స్థావర జంగమ శరీరాణి జతరాగ్ని రూపేణ-జన్యతీ
ప్రీణయతి.

స్వానా పృథివి ... సప్రథాః ॥

హి పృథివి విశాలే భూమా-త్వంనోఽస్మభ్యం స్వానా-‘హే-
ప్రకర్మణి’ దుఃఖాస్త కర్మీభవ శ్చైహిక మాముష్మికమః-
యచ్చ - కేహి, ఛాందసం దీర్ఘత్వమ్ । కథం భూతాన్మాన్
మనుష్యాన్ తదుపలక్షిత చతుర్విధ భూత గ్రామంతార మత్యస్
త్వాదయతీతి సృక్షరా ఉత్పాదితాన్ గ్రామారణ్యాది స్థానేషు
యథాయథం స్థాపయతీతి నివేశనీ. ప్రథయా - మలముక్తి
గంటూష నిస్సేదనాది సహిష్ణుతా లక్షణయా క్తీర్యా సహవర్
మానా సప్రథాః.

! !
శ్చైహిక - తీనా...మృతాశ్చకే ॥

హిరణ్యపుత్రాదినా యథా గవాది. జయస్తథా తేత్రస్య పతిన్ (పక్షి య క ఛందసినా । ఇతి ఫిలసంజ్ఞా) గామశ్చం పోషక మన్నాదికంచ వయమాసమన్నాజ్ఞయామః । సతేత్రస్య పతి. రీద్యకే గవాదా. మాంసఖయతు. తేత్ర పత్యంచరుం నిర్వచేత్” । ఇత్యత్ర పురోనువాక్యా.

ఉద్భవ్య స్యాగ్నే ... తంత మేతమ్ ॥

హి అగ్నేత్య ముద్భవ్యస్య, అస్మద్విషయే సావధానో భవ. ఏనం యజమానం ప్రతి జాగృహి ప్రతిదినం జాగరూకం సావధానం కురు. ఆయంచత్వంచ మిలిత్యా. ఇష్టాపూర్తే త్రాత సార్వ కర్మకా సంతృప్తాం - సంపాదయతు. హి యజమాన, త్యాం పితరం పాలకం, యువానం - యూవనోపేతం, పునఃస్వర్గాత్ భూయో భూయః కుర్వన్, ఆయమగ్ని స్త్యయి నిమత్త భూతే సతి పతం తన్మయజ్ఞ ప్రహాహున్యాత్ గంసీ దనుక్రమేణ తనోతు సంపాదయతు (అనవశారాయాం పున శ్చితావిష్ట రోపధానే వినియుక్తోయం మంత్రః) ॥

ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే...చాగ్ం సురే ॥

(కల్పః దక్షిణస్య హవిర్ధానస్య పశ్చాదక్ష ముపపత్త్య । దక్షిణస్యాం వర్తన్యాం ప్యేనోద్ధత్వావోత్సవ హిరణ్యం విధాయ సంపరిస్థిర్యాభిహోతి - ఇదం విష్ణు ... చాగ్ం సురేన్యాహేతి)

విష్ణుం త్రివిక్రమావతారం ధృత్వా । ఇదం విశ్వం విభజ్య । క్రమతేస్మి భుమావేకం పదమస్తథే ద్వితీయం దివితీయం

మిత్యేవం తేగ్రహాపదం నిదధే పాంసహో భూమ్యాది లోక రూపా యస్య పదస్య సంతి. తత్పాంసరం (మత్స్యే యోగః) అస్య విష్ణో సస్మిన్నదే-విశ్వం సమాధం । సమ్యగ నరూఢితం ।

సహస్ర శీర్షా పురుషః...దశాంజులమ్ ॥

(కల్పః - పురస్తా త్మతీచీం పురుషాకృతిం చినోతి, పురుష శిరోఽస్యా శిరోభవతి, సహస్ర శీర్షా పురుష ఇత్యుపహితం పురుషేణ నారాయణేన యజమాన ఉపతీప్తతే) ॥

సర్వప్రాణి సమిష్టి రూపా బ్రహ్మాండ దేహో విరాడాభ్యో । యః పురుషస్సోయం సహస్ర శీర్షా । సహస్ర శబ్దాన్యప లక్షణత్యా దసంతే శిరోభీర్వ్యక్త ఇత్యర్థః । యాని సర్వ ప్రాణినాం శిరాంసి తాని సర్వాణి తద్దేహాన్యః పాతిత్వాత్ క్రియాన్యేవేతి సహస్ర శీర్షత్వం । ఏవ మక్షీమ పాదేవ్యపి యోజనీయమ్ । స పురుషో భూమిం బ్రహ్మాండగోల రూపం విశ్వతో పృథ్వా । సర్వతః పరివేష్ట్య । దశాంగుల పరిమితం దేశమత్యతిష్ఠత్ - అతిక్రమ్య స్థిత ఇత్యర్థః । దశాంగులమిత్వం ప లక్షణం ॥ బహ్మదా దృహిరసి సర్వతో వ్యాప్యైవస్థిత ఇత్యర్థః ।

బృహస్పతే అతీయదగ్గో...చిత్రమ్ ॥

(అగ్ని నైషధ మేకాదశ కపాలం నిర్వపేదభి చరన్.)
తార్కసిత్వోక్తుః...తత్ర వికల్పితాయాజ్ఞా)

హి- బృహస్పతే అగ్గోరాజా యదవిణం - రత్నాది రూపం అతి...ఇతిరా సతిక్రమ్య, అర్హత్వయ మేవాను భవతు

మర్త్యి యచ్చా (నయ) స్మజ్జనే వ్యమాత్యాదిషు మ్యమా
(ద్) భూషణా దిమ ద్విభాతి. యజమాం రూపేషు జనేషు
క్రతు మచ్చాగ్ సాధన వద్విభాతి, పునరపి యద్వివిణం శవసా
బలేన జీవిత ప్రదాన సంపాదిత సైన్యరూపేణ దీదయదీప్యతే
తద్యథోక్త గుణోపేతంద్ర విణం చిత్రం మణిముక్తాది రూపం
హే ఋతప్రజాత - తదస్మాసు భేహి స్థాపయ. ఋతాత్మత్వా
త్వరమాత్మనః ప్రకరేణ దేవగురు క్షేణో త్వన్న ఋతప్రజాతః

బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రథమం ... విను: ||

బ్రహ్మణ ఋషభం | ఇతి తస్యవశో: సూక్తన పాయా: పురో
నువాక్యా మాహ) యదేత జ్జగత్కారణం బ్రహ్మసత్యంజ్ఞాన
మనంతం బ్రహ్మఇత్యాదికృతి ప్రసిద్ధం తదేత త్ప్రథమం
సృష్టితా - జ్ఞానం జగత్కారణోత్పద్యమానం సత్ పుర
స్తాత్సూర్యస్యాం దిశివేన: కమనీయ ఆదిత్యోభూత్వాసురుచః
సుప్తదీప్యమానః సీమతః పూర్వదక్షిణ వశ్యిత్వాదగ్నిగ్నిశేష
సీమా విభజ్య: ఆవరాప్యతోత్, సలేన ఆదిత్యో బుద్ధియా
బుద్ధం మూలం. తత్ర భవా ఆకాశ వాయుగ్నిజల పృథివీ
విష్టా విభజ్యవస్థితా: - అకరోదితి శేష: | తథా సతశ్చ
విద్యమానస్య గిరి నదీసముద్రాదే: అసతః ఆవిద్యమానస్య
యోసిం కారణ ముపమాభ్రాంతి రూపం వివర్తి వృతవాన్
సర్వజగద్వందనాం నిర్మితవాన్ ఇత్కర్త | అసతః - అమూ
ర్తస్య వాయ్వాదే: ఇతి సారాయణే, సరవిషాణాదేరితి చతుర్థ
కాండేష హ్యభ్యాసంతం ||

ఇంద్రవో విశ్వత్ స్మరి ... విను: ||

(ఇంద్రం చరుం నిర్వపే త్వశుకామ ఇత్యత్ర పురోనువాక్యా)
హే ఋత్విగ్వజమానా: వో యమాగ్గం జనేభ్య: పుత్రభృ
త్యాది జనసిద్ధ్యర్థం విశ్వతస్పరి సర్వస్య జగతిఉపరిష్ఠిత ఉత్తమా
ష్టతేన పర్తమాన మింద్రం నావామహే - అహ్మయామ: |
సచేంద్రోఽస్మాగ్గం కేవలోఽస్తు - అపాధారణోస్తు, ఇతర
యజమానేభ్యోఽధిక మనుగ్రహ మస్మాను కరోత్విగ్వర్జ:

శుక్రంతే అన్యన్యజతంతే ... రాతిరస్తు ||

(వాతుర్వాద్య ప్రథమ పర్వగతే వాష్ణం చరుం ఇతి హవిషి
యాజ్ఞ:) హే పూషన్ ! తే తవ శుక్రం శుద్ధ స్వరూప
మన్యదనేక ప్రకారమ్, ఉదయకాలే రక్తవర్ణంరూపమన్యత్
మధ్యాహ్నకాలే శ్వేతవర్ణం రూపమన్యత్ ఇత్యేవ మనేక
ప్రకారం తథానేతవ యజతం పూజన మివన్యత్ | పాతః
కాలే మిత్రస్య చరణే ధృత ఇత్యాదిభిర్మంత్రై: పూజ్యన్ |
మధ్యాహ్నం పూర్వాసత్వేన రజన త్యాదిభి: తథాత్వయానిమ్నా
దతే అహనీ ఆపి విషుపూచే దానాయాపే, అహ: శబ్దశ్చైతి
నాన్యదేవ రాత్రి మపుష లక్షయతి, అహ: ప్రకాశోపేతం
రాత్రి ప్రకాశాయత్యతి నానారూపత్వం | ఏవం చిత్ర కార్య
కృతః - శ్లోకాగ్నివాసి | ఆకాశం యథా ఏకరూపంతే
ద్యౌ: శ్లోమన లక్షపాత రాహిత్యాదేక రూపాసి | మియంతే
చదాహ్మయాంభి శ్చిత్తవృత్తినిష్కృత వృక్షయో మాయా:
కవ్యదాంబాదినాం న్యథా శబ్దేన గృహ్య మన్యన్న ముప
లక్ష్యతే | హి వ్యభాచః - అన్ననన్ విశ్వా: మాయా:
సర్వా ఆపి అన్యదీయా చిత్రవృత్తిరవసి రక్షసి | హి పూష

న్నిహ కర్మాణి - తె - తవ రాతిర్భద్రాస్తు ఫలప్రదానం
సమీచీనం భవతు ॥

ఇంద్రాణి మానునారిషు ... పతిః ।

(ఇన్ద్రాక్ష్యై చరుం నిర్వపేద్యస్య సేనాసంగ్ శితేవస్యాత్ ...
ఇత్యత్ర పురోనువాక్యా ।)

అనునారిషు దేవప్రిషు మధ్యే సేనాస్వామి భూతామింద్రాణిం
సపత్నీం పతిప్రతా మహానుశ్రవమ్! అవరంచన అన్యదప్యేక
మస్తి అస్యా ఇన్ద్రాణాః పతిః జరసాసహిమరతే వైవ
మయతే ॥

ఇంద్రమరుత్వ ఇహ ... స్పృయజ్ఞః ।

(కల్పః - మరుత్వంత మతి స్వేనర్తుప్రాతేనాధ్యయ్య) పూర్వం
మరుత్వతీయం గృహీత్య) మరుత్వ ఇతి స్వేన ప్రతిప్రస్థాతో
త్తరం హే మరుద్దణ యు క్షేంద్ర శ్చమిహాస్మిన్ కర్మాణి సోమం
పాహి-పిబ యథా శర్కాతి నామకస్య యజమానస్య సంబధిని
కర్మాణి అభిషు తస్య సోమన్యాంశ మపి బుధద్వత్ । తురతవ
ప్రణేతీ ప్రణయ సేనానుజ్ఞయా సుయజ్ఞః పూర్వే కవచః -
తవ శర్మాణి సుఖే నిమిత్త భూతేనతి అభిముఖ్యేన వివాసస్య పరి
చరన్తి తద్దదయ మపి యజమాన ఇతిర్థిః ॥

శమగ్ని రగ్నిధి ... అపప్రీథః ॥

యద్య భక్షితే చనున స్తోత్రముపాకుర్యా త్తవా ప్రాయశ్చిత్త
హోమోశేష తృప్తియోమంత్రః) అయమగ్ని రాహవనీయ ఇత

రైర్గ్నిభిస్సహ శంకరత్ అస్మాకం సుఖం కరోతు. సూర్యశ్చ
స్మాకం శం సుఖం యథా భవతి తథా తపతు. అరహ అహ
దుఃఖమ కుర్వన్వాతో వాయుర్వాతు. ప్రవర్తతా. సిఘః
శోషణ మవగమయతు.

యమాదు సోమగ్ం సుమత ... అరంకృతః ।

(కల్పః - మధ్యమాయ ముత్తర వేద్యాం తామాయహవిర్ని
వేదయన్తే) హే ఋత్విజః యమదేవార్థం సోమం సుమత.
లతాశ్చకం సోమ మభిషుణుత తథా యమార్థం హవిర్బహుత
అగ్నిర్హతో యస్మిన్యజ్ఞేసోమమగ్ని దూతః అగ్నేర్హ
తత్వ మనత్రామాత్మతం ॥ “అగ్నే కేవానాం దూత అసీత్”
ఇతి అరం కృతః బహుభిర్నివైరలంతార రూపైరున్యకః ।
తాదృశో యజ్ఞో యమం హయ మమేవ గచ్ఛతి - గచ్ఛతు.

ప్రజాపతే నత్యదేతాన్యస్యః ... రయీణాం ॥

రాజమాయే - (కల్పః అత్యైతేపామభిషేతానాంముఖ్యపాత్రే
సంప్రావాన్య నవనీయ ప్రతిహితస్య గృహనేత్య అన్యార్థ
యోః ప్రతిహితేన విహిష్యాంవ జహోతి ప్రజాపతేనత్య
దేతాన్యస్య ఇతి) హే ప్రజాపతే తద్దన్యః గోవి పురుష
ఉత్పన్నాని తాన్యేతాని విత్వాని న పరిభూవ పరిభవితం
సమర్థోనాభూత్ । పరిభవః । స్పృశేరపుస్స లక్షణం । స్పృశి
సంహారయో రశి క్త ఇత్యర్థః । అత స్తేతవ వయం యత్యామా
జాహుమ స్తత్ఫలం అస్మాకమస్తు - వయం ధనానాం సతయః
స్వామః ॥

కయానశ్చిత్ర ఆధున మాతీ ... వృతా ॥

(చాతుర్మాస్యాస్మరత వరుణ ప్రహున పర్వణి 'కాయమేక కపాలం' ఇత్యస్య హవిషః పురోనువాక్యా) కస్య ప్రజాపతేః సంబంధినీత్యస్మిన్నస్తే ప్రీతిం గాః కేతి శబ్దో వర్తతే । ఊతి శబ్దో రక్షణవాచీ - కయేత్యాః = ప్రజాపతి సంబంధినా రక్షణేన, చిత్ర ఆధునత్, విచిత్రోయం యజ్ఞో నోఽస్మాన్ప్రత్యాగతః, కీదృశో యజ్ఞః సదావృథః సర్వదా పర్థమానః, సతా సఖనత్రియతనుః, సచ యజ్ఞః కయా = ప్రజాపతి సంబంధిన్యా - శబిష్టయా = అతిశయితయా శక్త్యా వృతా = యుక్త ఇత్యర్థః ।

ఆయంజ్ఞః పృశ్నిరక్ర మ్మాద... తుప్తవః ।

పునరాధానే భూమి ర్భూమీతి సర్వరాక్షిభిర్వార పద్యమా దధాతీత్యత్ర ద్వితీయోమంత్రః) అయం గార్హపత్య ఆదిత్య రూపేణ గార్గమన శీలః పృశ్నిః శ్లోతవన్మో జగదాక్రమాత్ ఆక్రమణ ప్రకార ఏవ పృష్టిక్రియతే - పునర్మాతరం పృథివీ మనసత్. అసీద్రత్నాన్న దిత్యర్థః । సువః స్వర్గదూపం పిత రాచ ప్రయన్ ప్రకరేణ గచ్ఛన్ననసిశః ద్వాః పితా పృథివీ మా కేతి శ్మత్యంతరాత్తయో ర్గ్మాతా పితృత్వం.

సమోఅస్తు సర్వేభ్యో ... నమః ।

(అగ్ని పురుషోపాధానే "సమోఅస్తు సర్వేభ్యో ఇతిస్పృః ఉపహితం హిరణ్మితా పురుషం) అభిమంత్ర్య ఇత్యత్ర ప్రథమా యే కేచిత్సర్వాః పృథివీ మనుగతా స్తోభ్యస్స సర్వేభ్యో

సమోఅస్తు. అంతరిక్షే యక్ష గంధర్వాది లోకే వర్తమానా యేసర్వా యేచదివి = దుష్కలోకే వర్తమానా రాహుప్రభృత యస్తేభ్యస్స సర్వేభ్యో నమోఅస్తు.

కేతుం కృణ్వన్న కేతవే ... అజాయథాః ॥

(అశ్వమేధే శవతోఽశ్వస్యోపచారే "కేతుంకృణ్వన్న కేతవ ఇతి రథే ధ్వజ ముపగూహతి") సుర్యామనుషాన్; అకేత వే పూర్వం ధ్వజ రహితాయ రథాయ కేతుం కృణ్వన్ స్వనం కుర్వంతు. అపేతనే సువర్ణాలంకార రహితాయ రథాశ - పశః సువర్ణాలంకారం కుర్వంతు. మే రథ త్వముషద్భిర్వాల్మీ సదృశై స్సువర్ణ రశ్మిభిః సమజాయథా స్సంగతో జాతోఽని.

సచిత్ర మర్కం గృణతే ... మభేభ్యః ॥

(చాతుర్మాస్య స్మర్యదేవ పర్వణి 'మారుతం సప్తపాల' మిత్యస్య యాజ్ఞా) । మే ఋత్విగ్వజమానా శ్చిత్ర మర్కం వివిధ మర్కసం మారుతాయ మరుత్సమూహం - ప్రథశ్ధ్వం ప్రకరేణ సంపాదయశ్చ, కీదృశాయ మారుతాయ గృణతేహవి రానాయ గృణతే. తురాయ శీఘ్రగ్రామినే, న్యతవనే స్వాధిన బలాయ. మేఋత్విగ్వజమానాః యే భవ స్ససహసామరుతా బలేనసహంసివైరిబలాని. సహస్సే అభిభవన్తి. తే యాయం భంధ్యుమితి పూర్వత్రాస్యః । మే అగ్నే త్వమేవ తద్వస్య త్యత్యాచారః । కిం ప్రవృత్త్యం తదాశ్చర్వమితి తదుద్యతే - ఇయం స్పృగపీ ముఖేభ్యో - మారుతా యజ్ఞేభ్యో కేతవే కంశ కేభ్యో హృది నక్షియా యజ్ఞాః సిద్ధిశ్చేన్న ససమాన్య ఇరియత్వం కరోతి తదిదమితి.

బ్రహ్మ దేవానాం పదవీః ... రేభన్ ।

(దేవసువాహ విష్ణు 'సోమాయ పనస్పతయే శ్యామాశం చరుం' ఇత్యత్రయాజ్ఞా)

దేవానాం మధ్యే బ్రహ్మ శ్రేష్ఠః పదంవేత్యవగచ్ఛతీతి పదవీః కవీనాం విదుషాం మధ్యే పదవీః । పదవాళ్య ప్రమాణాభిజ్ఞః శ్రేష్ఠ విపాణాం మధ్యే ఋషీరనుష్ఠాన సామర్థ్యే । నాతీంద్రియ వస్తు ద్రష్టా శ్రేష్ఠః । మృగాణాం చతుష్పదానాం మధ్యే శక్త్యాధికాన్య నృహిషః శ్రేష్ఠః । తత్తైవ గృధ్రాణాం పక్షిణాం మధ్యే । శక్త్యాధిగ్యాచ్ఛేన । శ్రేష్ఠః । వనానాం మధ్యే స్వధితిః శ్రేష్ఠః స్వధితి శ్రేణ కరవాలాది వద్భుధ స్వరూపో భాస్వా స్వృత్ ఉచ్యతే । యథా బ్రహ్మదయః - స్వజాతిషు శ్రేష్ఠా । ఏనం సోమోఽపి పవిత్రం శుద్ధిహేతుం కుశాదికం అత్యేత్యాతిక్రామతి కీదృశ స్సోమః! రేభన్ శబ్ద భాక్ స్తోమాయమాన ఇత్యర్థః ॥

మంత్రం :- సోమోవా ఏతస్య రాజ్యమాదత్తే యో రాజాసన్

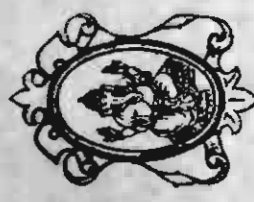
రాజ్యోవా సోమేనయజతే దేవసువా మేతాని హవీగంషి

భవంతి । ఏతావంతోవై దేవానాగ్ం సవాస్సప్రవాస్తే సైవవాన్

ప్రయచ్ఛంతి స ఏనం పునస్సువంతే రాజ్యాయ దేవసూరాభా

భవతి ॥

సమాప్త మిదం నవగ్రహమంత్రభాష్యమ్

వివాయక శాంతి ప్రయోగః

ఓం

లోకంలో గృహపుల ఆదపిల్లలకు గాని మగ పిల్లలకుగాని వివాహములు - ఉపనయనములు జన్మాంతర ప్రారబ్ధ విశేషముచేత వయసు మించిపోవుచున్నను నెరవేరక విష్ణుములు సంభవించుచున్నప్పుడు ఈ వివాయక శాంతి నాచరించిన యెడల తప్పక కార్యములు నెరవేరును.

శుభేహని మాసస్య శుక్ల చతుర్థ్యాంవా మంగళస్సానంత్యత్వా శుభ్ర వస్త్రం ధృత్వా, ఆడా నీపారాధనం కుర్యాత్ - గృహస్య ఈశాన్య దిగాభిగే గణపతి గ్రహమంటప మాసాద్య గణపతి మధ్యర్చ్యసి. పుణ్యాహ వాచవం కుర్యాత్ తతః ఆచార్య బ్రహ్మ ఋత్విగ్వరణం కుర్యాత్ - యథోక్తశాంతిం సంహదరేత్ ॥

ఆచార్య = ఏనంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభలిథా మమ గుహాల్క్యాః గోత్రనామధేయ వత్స్యాః జన్మాంతరేషు శాల్యయావన కామూర వార్షికేషుచ జగత్సృష్ట సంభవస్యవస్తా నుచ నువోవాకామైశు కర్మభిః జ్ఞానాభావ కృత వివాహప్రతి

బంధకాది సమస్త దురితక్షయ వ్యారా ఇహ జన్మవిజన్మ
సక్షుత్ర జన్మరాశివశానా మనక్షుత్రనామరాశి వశాచ్చ
యేయే గ్రహ అరిష్ట సాశేష స్థితాః తేషాం గ్రహాణాం శుభ
ఫలా వాప్యర్థం యేయే గ్రహాః శుభస్థానేషు స్థితాః తేషాం
గ్రహాణామత్యంత శుభఫలం వాప్యర్థంచ అనుకూల వరప్రాప్తి
పూర్వక శీఘ్రమేవ వివాహాధికార యోగ్యతా ఫల సిద్ధ్యర్థం
శ్రీ వినాయక దేవతా వ్రతమే శానకోక్త వినాయక శాంతి
కర్మ కరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం
శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజన్మ సుహ స్వస్తిపుణ్యా
వాచనం కరిష్యే । ఆదౌ నిర్విఘ్నేన సరిసమావాప్యర్థం
శ్రీ మహా గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥ ఓం గణానాంతాన్

గణపతిగం మాహమహే ... స్వస్తి సంతాథ మృత్యుయాన్
అమృతశుభగం శుభమ్ ॥

ఆచమ్య ... పూర్వోక్త వంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభ
తిథౌ మమ కుమారాభ్యాః గోత్రవత్యాః నామధేయ వత్యాః
గ్రహచారవశా త్సంభావిత సకల విభాంతరాయ నివృత్తి
పూర్వక స మనుకూల వరప్రాప్తిరూప నీఘ్రమేవ వివాహ
కార్యాధికార యోగ్యతా సిద్ధ్యర్థంచాద్య. శానకోక్త
వినాయక శాంతి కర్మ కరిష్యే ॥

తదం గత్వేన ఆచార్య బ్రహ్మ ఋత్విగ్వరణం కరిష్యే ॥

1. అస్మిన్ ప్రకృతేమయా సంకల్పితే శానకోక్త వినాయక
శాంతి కర్మానికి - అచార్యుంతాన్ మహా వృతే. వృతేనుమా
ఇతి ప్రతి వధన మాచార్యాణాం ॥

2. పునః అస్మిన్ ప్రకృతే ... శాంతి కర్మానికి ... బ్రహ్మణాంతాన్
నుమాం వృతే వృతే మహేతి ప్రతి వధనం బ్రహ్మణః ॥
3. అస్మిన్ ప్రకృతే ... శాంతి కర్మానికి లక్ష్మీగణపతి మహా
మంత్ర జపం తద్దశాంశే ఋతర్పణ హోమసహిత మస్తద్ధర్మం
భవంతః కుర్వంతు - కరిష్యామహేతి ఋత్విగ్వాహ్మణస్య
ప్రతివధనం ॥
4. అస్మిన్ ప్రకృతే ... శాంతి కర్మానికి - సంచాక్షరీ మహా
మంత్ర జపం, చండి పారాయణం, బాలా త్రిపుర సుందరీ
మహామంత్ర జపం వేదోక్త గంధర్వ మంత్ర జపం - శ్రీ
మద్యాగనతాంతర్గత దుక్కిణీ కళ్యాణ కథా పారాయణంచ -
మహాన్యాస పూర్వక దుద్రాభిషేక పూర్వక శివ సమాప్త
నామధిః లలితా సమాప్త నామధిశ్చ పూజా ద్వయంచ జన్మ
సక్షుత్ర పూర్వక ఆదిత్యాది నవగ్రహ ప్రకాశక మహామంత్ర
జపం ఋతర్పణ దశాంశ హోమ సహితంచ ప్రత్యేకం గణ
పతి హోమంచ - గణపతి ప్రతిమా వాహన బ్రహ్మవిష్ణు
గుప్త ప్రతిమావాహన తత్కలశా వాహన మంటపారాధన
ప్రాణప్రతిష్ఠాపన పూజా తదంగ హోమకర్మచాన్యోన్య సహ
యేన కలశోదక మార్జనంచ అస్తద్ధర్మ భవంతః కుర్వంతు ॥
కరిష్యామహేతి ప్రతివధన మృత్విగ్వాహ్మణానామ్ ॥
చార్యస్త్య అనంత రాయాయ సర్వహోమోత రాత్ర ఉత్తమ
మహర్భువని సర్వస్వాప్యై సర్వసన్మతిజ్యై సర్వమేవతే నాహ్మి ॥
సర్వ జయతి ॥ ఇతి బ్రాహ్మణా వదేయ రాచార్య సహితాః
వృధకృష్ణిధగా శిర్వనసం కుర్వాన్త ॥ త తదనుమానావికుర్వంతు

తతః పూర్వదిగాభిగ్ ఈశాన్యేవా నూతన వశ్రుద్వయేన
మంటపమాసాద్య - తస్మాద్విపరీ పంచప్రస్థ పరిమిత తంతులా
న్నిక్షిప్య - యథోక్త క్రమే నవగ్రహేంద్రాద్యష్ట దిక్పాల
కాన్ తత్తస్మింత్రైరావాన్యూ, మణ్యే బ్రహ్మవిష్ణు రుద్ర కల
శానావాన్య - తేషు రుద్ర కలశస్య సాంగరుద్ర మంత్ర
పఠన పురస్కర మావాహనం కృత్వా - పంచద్యుతిక
పంచ పల్లవాది సర్వాద్యధి పరిమళ ద్రవ్యాణి కల తేషు నక్షిప్య
ప్రత్యేకం పృథక్ పోడతోపదానై రభ్యర్చ్య రుద్రస్య పురతః
గణపతి ప్రతిమా నుమా ప్రతిమాంచ తత్తదుపవివస్మంత్రై
రావాన్యూ ప్రత్యేకం పోడతోపదానై రభ్యర్చ్య ప్రాణ
ప్రతిష్ఠా కృత్వా - పురుషనూక్త శ్రీ సూక్తవిధానేన నమన్వి
పూజాం కృత్వా - గణపతి - శివలితా సహస్రనామభిః
దూర్వార్వా బిల్వ మల్లికాది పుష్పైః రక్షతైశ్చ పూజయిత్వా
ఏకవింశతి సంఖ్యాకమేద కాదిభి ర్వివిధ భక్ష్యైః ఫలవిశే
ష్టైశ్చ నివేదయేత్ ||

ఆచమ్య - వనంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ శాన
కోక్త వినాయక శాంత్యంగ తత్తదేవతా మంటపారాధనం
కరిష్యే || తదంగ ప్రతిమా శోధనం కరిష్యే |

శ్లో|| దధిసర్ప మధుక్షీరై శ్శర్కరై ... తతః ||

ఆచార్యయ స్వస్మేతుతే ... అహ జనయ ధావనః ||

సూ|| ప్రత్యాశ్చ ప్రత్యస్య | గంధపుష్పాక్షతై రలంకృత్య || ఏకత్ర
సాంకేతికే నిక్షిప్యబిధి ప్రకారేణ నవగ్రహారాధనం కుర్యాత్
యథా || అగ్నేషేన రజసా ... సముషన్వి రజాయథాః ||

ఇంద్రం వో విశ్వత స్పరి ... శర్మ సప్రథాః ||

సూ|| తతః బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రకలశాన్ సశక్తికాన్ తత్తస్మంత్రై
రావాన్యూ || తేషు రుద్రకలశస్య సాంగ రుద్ర మంత్ర
పఠనపుర స్కరమావాహనం కృత్వా ||

మంత్రం :- బ్రహ్మజ్జటానం ... విషః || ప్రహోదేవీ ... త్ర్యవతుః ||

ఇతి దక్షిణ దిశి స్థిత బ్రహ్మకలశే సరస్వతీ సహితం బ్రహ్మణ
మావా...మ || ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే...సురే || సక్రమివతిత
క్షానా ... వాచి || ఇత్యుత్తర దిశిస్థిత విష్ణుకలశే - లక్ష్మి
సహితం శ్రీ మహావిష్ణు మావా ... మ || ఓం నమస్తే రుద్ర
మస్యన ... నమోరుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్దేహహే ||

కర్మద్రాయ ప్రచేతసే ... హృదే || శారీ మాయా ...

హ్యోమన్ || ఇతి పం క్తిమధ్య స్థితే రుద్ర కలశే శారీ సహితం
రుద్రమావా ... మ ||

సూ|| తతః పంచ మృత్తికాః పంచపల్లవాది సర్వాద్యధి పరిమళ
ద్రవ్యాణి కలశేషు తత్తస్మంత్రైః పృథజ్విక్షిప్య ||

మంత్రం :- ఉద్భృతాన్... కావలూనా || మృత్తికేహనమే హవం

పరమాంగతిం || ఇతి పంచ మృత్తికాః || మం || అగ్నేషేనో

నిష్పదనం ... పూర్వమంః ఇతి కంద పల్లవాని || యాజ్ఞాతా
 కీషకయో సమచ || ఇతి సర్వావధీన || తతః బ్రహ్మజేనమః
 విష్ణుజేనమః - రుద్రాయ నమః ఇతి ప్రత్యేకం భూషణోపచా
 రై రర్చయేత్ ||
 మాః శశః రుద్రస్య పురతః గణపతి సతిమా ముమా ప్రతిమాంచ
 శ శ్శేషవివస్వంత్యై రావాహ్ని ప్రత్యేకం భూషణోపచారై
 రభ్యర్చ్యం ||

గణపత్యున నిష్కత్

ఓం భద్రదం కర్షణః ... ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః || ఓం లం
 నమస్తే గణపతయే || శ్వమేవ ప్రత్యక్షం తస్మయసి | త్వమేవ
 కేవలం కర్తాపి | త్వమేవ కేవలం భర్తాపి | త్వమేవ కేవలం
 మార్తాపి | త్వమేవ సర్వంభర్తృదం బ్రహ్మపి | త్వం సాక్షా
 దాత్మాపి నిత్యం ఋతం వచ్చి | సత్యం వచ్చి అవత్సంమాం |
 అవ వత్సం || అవ శ్లోతారం || అవదాతారం || అవభాతారం ||
 అపానూచాన మవశిష్యం || అవ పురస్తాత్ అవదక్షిణాత్మాత్
 అవ పశ్చాత్మాత్ || అవోత్తరాత్మాత్ || అవచోర్ధ్వాత్మాత్ ||

అతాథారాత్మాత్ || సర్వతోమాం పాహి పాహిసమంతాత్ ||
 శ్వం బాహ్నియస్త్వం చిన్మయః త్వమానందమయ స్త్వంబ్రహ్మ
 మయః | త్వం సచ్చిదానందఽద్వితీయోసి | త్వం ప్రత్యక్షం
 బ్రహ్మైసి | త్వంజ్ఞానమయో విజ్ఞానమయోసి | స్వరం జగ
 దిదం త్వతోజాయతే | సర్వం జగదిదం త్వత్ప్రసృతీ | సర్వం
 జగదిదం త్వయి లయమేష్యతి | సర్వం జగదిదం త్వయి ప్రత్యేతి
 త్వం భూమిరాపోఽపలో నిలోదభః | త్వం చత్వారి వాక్పరి
 మితా పదాని | త్వం గుణత్రయాఽతీతః | త్వం దేహాత్రయా
 తీతః | త్వం కాలత్రయాతీతః | త్వం మూలాథారే స్థితోఽసి
 నిత్యం | త్వం శక్తిత్రయాత్మకః | త్వాయోగినో ధ్యా యంతి
 నిత్యం | త్వం బ్రహ్మ | త్వం విష్ణు స్త్వం రుద్ర స్త్వ మింద్ర స్త్వ
 మగ్ని స్త్వం వాయు స్త్వం సూర్య స్త్వం చంద్రమా స్త్వంబ్రహ్మ
 భూమృతసంపరాపటమ్ ||

గణాధిప పూర్వముచ్యస్తే పద్మాక్ష పదనందరంబునున్నతః
 పరతః అర్చేందు లవీతం తథా || ధారణాయ క్షమ తదేనప్య ||

తవ మనుస్వరూపం | గతారః పూర్వరూపం | అకారోమధ్య
 మరూపం | అనుస్వారశ్చాంత్యరూపం | చిందురు త్తరరూపం |
 నాదస్పృంధానం | సంహితాసంధిః || సైమాగాజేఙ్గీ విద్యా | గణక
 ఋషిః | నృచృద్గాయత్రీ ఛందః | శ్రీ మహాగణపతిశ్చేవతా
 ఓం గం గణపతయే నమః || ఏకదంతాయ విద్యహే వక్రతుం
 జాయ ధీమహి | తన్నోదంతీ ప్రచోదయాత్ ||

ఏకదంతం చతుర్హస్తం | బ్రహ్మణం పాశమంకుశం అభయం
 నరదం హస్తైరధానం మూషక ధ్వజమ్ | రక్తం లంబోదరం
 శూర్మ సుకర్ణం రక్తవాససం | రక్తగంధాను లిప్తాంగం | రక్త
 పుష్పై స్సుపూజితం | భక్తానుకంఠినం దేవం | జగత్కారణ
 మనుస్యతం | అవిరూఢతంచ నృప్త్యాజ్ఞా ప్రకృతేఃపురుషాత్పరం
 ఏవం ధ్యాయతి యో నిత్యం | సయోగీ యోగినాం వరః |
 సమో వ్రాతపతయే సమోగణపతయే నమః | ప్రమథపతయే
 నమస్తే అస్తు లంబోదరామైక దంతాయ విఘ్న వినాశినే శివ
 సుతాయ వరద మూర్తయే నమో నమః |

ఏత దధర్మ శిరోయోఽగ్రతే | సబ్రహ్మభూయాయ కల్పతే |
 స సర్వత స్సుఖమేధతే | స సర్వవిఘ్నేర్న లాభ్యతే | స పంచ
 మహాపాతకోప పాతకా త్రముచ్యతే | సాయమధీయానో |

దివస్కృతం పాపం నాశయతి | ప్రాతరగ్నియానో రాత్రికృతం
 పాపం నాశయతి | సాయం ప్రాతః ప్రాయుంజానః పాపాః
 పాహ్నాభవతి | ధర్మార్థ కామమోక్షంశ్చ విందతి | ఇద మధర్మ
 శీర్షమశిష్యాయన దేయం | యో యది మోహోదాస్యతి | స
 పావీయాన్ భవతి | సహస్రనాద్యం యంకామమమతే |
 తంతమనేన సాధయేత్ | అనేన గణపతి మభిషేంచతి | సహగ్రీ
 భవతి | చతుర్భ్యమనశ్శన్ జపతి | స విశ్వావాన్ భవతి |
 ఇత్యగర్హ్య వ్యాకంబ్రహ్మర్షద్యావరణం విద్యాన్న బిభేతికదావ
 నతి | యో దూర్భాగుకురైర్వజతి | సవైశ్రవణోపమోభవతి |
 యో లాఙ్ఘైర్వజతి | స యశోవాన్ భవతి | స మేధావాన్
 భవతి | యో మోషక సహస్రేణ యజతి | స వాంఛిత ఫలమ
 బ్రహ్మభవతి | యస్మాన్వి సుబ్రహ్మర్షజతి | స స్వరం లభతే స
 సర్వం లభతే | అస్మి బ్రాహ్మణాన్ సమ్యక్ గాహయిత్వా |

సూర్యవర్చస్వీ భవతి । సూర్యగ్రహణేషుహనద్యాం ప్రతిమా
సన్నిభా వాజప్యై । ససిద్ధ మంత్రో భవతి మహావిఘ్నోత్ప

ముచ్యతే । మహాదోషా త్ప్రముచ్యతే । స సర్వవిద్యవతి
స సర్వవిద్యవతి । య ఏనం వేదాభిత్వం వనిషత్ । భద్రం కర్తేభిః

... ఓం శాంతి శాంతి శాంతి ॥ ఓం గణానాంత్యాం ... సీద

పాదనం ॥ మూలముచ్చార్ప్య ॥ ఇతి శ్రీ మహాగణపతి ప్రతిమా
దేవతా మావాహయామి ... మి ... నీయం ॥

శ్రీ నవాయ గురవే నమః

త్రిపులోప నిషత్

ఓం వాజ్మేషునసి ప్రతిష్ఠితా । మనోశువాచి ప్రతిష్ఠిత మావి
రాశీర్నవిధి । వేదస్సమ అస్థాశ్రుతం ఘేమా ప్రహసీర నేనాధి
నేనాహోరాత్రా స్పందభామ్యుతం పదిష్యామి । సత్యం
పదిష్యామి । తన్నామవతు । తద్వక్తార మవతు । అవతుమాం
అవతు వక్తారమవతు వక్తారం ॥ ఓం శాంతి శాంతి శాంతి ॥

ఓం తిస్రః పురష్ఠిపథా విశ్వచర చిరవ్రతా కథాలక్షరాసన్ని
విష్టా అధిష్ఠాయే నామజరా పురాణే । మహత్తరా మహిమా
దేవతానామ్ ॥

(౧)

సవయోనీ ర్నవచక్రాణి దీధిరేవైవ యోగానవయోగినీశ్వ
సవానాం చక్రే అధి నాథాన్యవా సవముద్రా సవభద్రా
మహీనాం ॥

(౨)

ఏకాపానీ త్ప్రథమాసా నవానీదాసా నవింశదాసా నత్రింశత్ ।

చత్వారింశదభిప్రస్సముథా ఉచీరిత మాతలో మావిశంతు (౩)

ఊర్వి జ్వలజ్వలనం జ్యోతిర శ్రేత మ్నానై తిరశ్చీనమజరం
ద్రజోభూత్ । అనందనం మోదనం జ్యోతీరందో । శేతా ఉపై

(౪)

మండలా మండయంతి ॥
మృత్యురేఖా స్ఫుడనాని భూమే । ప్రీతివృషా ప్రీగుణా ప్రీప్ర
కాళాః । ఏకత్పురం పూరకం పూరకాణా । మృతప్రళయే

(౫)

మదనో మదన్యా ॥

మదంతికా మావినీ మంగళాన | సుభగాచసా సుందరీ శుద్ధ
మత్తా లజ్జామతి స్తుషీష్టాన పుష్టా | లక్ష్మీ రుమా లలితా
|| లాల పతి || (౬)

ఇమాం విజ్ఞాయ సుధయా మదంతి | పరినుతాత్మయం తస్య
వీరం | నాశస్య పృష్టే మహతో వసంతి | పరంధామత్తై పురం
చా విశంతి || (౭)

కామో యోనిః కమలా వజ్రపాణి రుహమాసా మాతరిశ్వా
ప్రచుండ్రః | పునర్దుహః సకలా మాయతూన | పురూచ్చ్యమా
విశ్వమాతాఽఽది విద్యా || (౮)
షష్ఠిం సస్సమ మథవహ్ని సారథించాస్యామూల త్రికమాజేశ
యంతః | కర్ష్యం కవిం కల్పకం కామమీశం తుష్టవాంసా
అమృతత్వం భజంతే ? (౯)

త్రివిష్టపం త్రిముఖం విశ్వమాతు ర్నవరేఖా స్సర మధ్యంత

దీప్తాబ్రహ్మతి ధిరశ పంచాది నిత్యాసా జూడశీ పురమధ్యంబి
భర్త || (౧౦)

ద్యామండలా ద్వాప్తనా బింబమేకం ముఖంచాథ త్రిణి గుణః
పడనాని | కామీం కళాం కామ్యరూపాం విదిత్వా | సరోజా
యతే కామ రూపశ్చ కామః || (౧౧)

పరిసుతం ఝుషమాద్యం పలంచ | భక్తాని యోని స్సుపరి
మృతాని | నివేదయన్ దేవతాయై మహత్తై | సాత్త్వికృత్య
సుకృతి సిద్ధిమతి || (౧౨)

ప్రత్యేవ సితయా విశ్వచరణిః | పాతేన ప్రతిబద్ధాత్మభీకాన్ |
ఇమభిః పంచభిరనుమాచ విదత్త్యాది శ కిరరుణావిశ్వజన్యా (౧౩)
భగశ్చ క్షి ర్భగవాన్ కామ ఈశ ఉభా దాతారా విమాసా
భగానాం | సమప్రధానా సమసత్త్వో సమేతయో సమశక్తి
రజరా విశ్వయోనిః || (౧౪)

పతిప్రసాదాహారేన | ప్రసంగోఽగతస్యైవమను
సర్వస్వస్వకతోవిధాతాభిరాహార్వాచ్యుపక్య
మేతి || (౧౫)

స్వాహేతి ముఖాహుతిం హుత్వా ॥ తతః కుమార్యాః మధ్య
నీమంతే తనూర్ధ్వస్థానే సర్వపత్తలేన ఔదుంబర స్రువేణ
తత్ప్రతేణవా వక్ష్యమాన్తైర్మంత్రైర్దుహుయాత్ ॥

1. ఓం మితాయ స్వాహా ॥ 2. ఓం సం మృతాయ స్వాహా ॥
3. ఓం శాలాయ స్వాహా ॥ 4. ఓం కటం కటాయ స్వాహా ॥
5. కూష్మాండాయ స్వాహా ॥ 6. ఓం రాజపురుషాయ స్వాహా ॥

నూ ॥ తతోగ్నా వాజ్యాది పంచభిర్ద్రవ్యైః ప్రథాన దేవతామంత్రై
రష్టతర శతసంఖ్యాకై రేకవింశతిభిర్వా యథావశాశం జహు
యాత్ ॥

స్రుచ్యుపస్తర్య ॥ చరుమథ్యా ద్విరవతాయ ॥ (చరుమథ్యా
దంగుష్ఠ పర్వమాత్రం హవిర్మధ్యమా నామికాంగుష్ఠసిరశ్చీన
మవదాయ ॥ పూర్వార్థా ద్వితీయ మనుచీనం పశ్యాన్దై
త్వతీయ మనుచీనం పంచావతీనః) అభిఘార్య ॥ హవిః
ప్రత్యభిఘారయతి ॥ అత్ర తాంత్రిక మంత్ర సంపుట్యావైదిక
మంత్రేణ గణపతి హోమం కుర్యాత్ ॥ మంత్రవతా మేవాధి
కారః సంప్రదాయ మర్వాదాహ్యనుల్లంఘనీయా ॥ మూల
ముచ్చార్య ॥ ఓం గణానాంత్వా గణపతిగ్ం... సాదనంస్వాహా ॥

మహాగణపయ ఇదం ॥ ఇతి యథోక్త సంఖ్యయా జహుయాత్ ॥
శ్రీ మహాగణపతి స్మృతీణాం ॥ మూలముచ్చార్య ॥ గౌరీ

మమాయ ... స్వోమక్ స్వాహా ॥ గౌర్యా ఇదం ॥ శ్రీ గౌరీ
దేవతా స్మృతీణాం ॥ ఇతి యథోక్తం జహుయాత్ ॥ బ్రహ్మ
దేవానాం... రేఘవ స్వాహా ॥ బ్రహ్మణ ఇదం ॥ ప్రణోదేపి
సరస్వతీ... వత్సత్వతు స్వాహా ॥ ఇత్యేకావలీం జహుయాత్
ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ... సురే స్వాహా ॥ శ్రీ విష్ణవ ఇదం ॥
స కృమివతిత ఉనా ... వాచిన్ స్వాహా ॥ లక్ష్మ్య ఇదం ॥
కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే ... వృదే స్వాహా ॥ దుద్రాయేదం ॥
నవగ్రహ మంటప దేవతానామపి ఏకై కాజ్యా హుతీర్దుహు
యాత్ ॥ ఇధ్యసన్నహనాన్యదిభి స్సగ్గ స్మృత్యాగ్నా ప్రహరతి
అపడపస్పృశ్య ॥ దుద్రాయ తంతి చరాయేదం ॥ అస్య శౌన
కోక్త వినాయక శాంతి కర్మణః హోమ ప్రతిపాదిత్యర్థం పృథి
కామః జయాది హోమం కరిష్యే ॥ సువేణాజ్య మదాయ ॥
ఓం చిత్తంచ హ్యహా ॥ చిత్తాయేదం ॥ ... భూర్భువస్సువ
స్వాహా ॥ ఇతి హ్యవ్యవృత్త్యంతం హుత్వా ॥ బద్ధిస్తుమంజనం
పరిధి ప్రహరణ మవిజ్ఞాత ప్రాయశ్చిత్త హోమాంతే పూర్ణా
హుతిం హుత్వా ॥ ఉత్తర పరిషేచనాది పూర్ణపాత్ర విసర్జనా
నభ్యధ బ్రహ్మవిసర్జనాంతే పున రలంకరణాద్యగ్ని ప్రదక్షి
ణాంతం పరిసమాప్య ॥ యథాశక్తి నవగ్రహ ధాన్యదానాది
చర్యాత్ ॥ మంటప దేవతా ఉద్యాన్య ॥ సర్వకలశోదక సంక

లవన, దుద్ర కలశోదకేన కన్యకాయా శ్చిరసి - హిరణ్యవర్ణా
శ్చుప్తయః పవకాఞ్చి చతస్పతిః పవమాన స్సువర్ణన ఇత్యేతే
నామవాకే నాథుమర్షణ సూక్తేన భద్రం కర్ణభిరిత్యాదిభి
శ్చాంతి మంత్రై ర్వింశతైర్వర్ణయత్యా ॥

మార్గనా మంత్రాః :-

హిరణ్య వర్ణాః ... నిత్య ॥ పవమాన స్సువర్ణనః ... జాత
వేదా మూర్జయంత్యా పునాతు ॥ హిరణ్య శృంగం చదుణం
ప్రపద్యే ... సువావ ఇంద్రః ॥ భద్రం కర్ణభిః ... బృహస్పతి
ర్ధాతు ॥ ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ॥ సమానా వనతు ...

విద్యుషావహైః ఓం శాంతి... శాంతిః ॥ కన్యకావతీవంబూయాత్ ॥
యత్తేకే కేషు దార్భాగ్యంసీమంతే యచ్చ మూర్ధని-లలాటే
కర్ణయో రక్షోః ఆపస్తంతుతే సదా ॥ తతః కేషోదక స్సర్వై
రభ్యంగ స్నానం కారయిత్వా - నూతన వస్త్రాభ్యాం కజ్జ
లాదిభి శ్శోభన ద్రవ్యై రలంకృత్య - వక్ష్యమాణ ప్రకారేణ
కన్యకా ప్రార్థనం కుర్యాత్ ॥

రూపం దేహి జయం దేహి భగం భవతి దేహితు
వరం దేహి ధనం దేహి సర్వకామాంశ్చ దేహిమే ॥ ఇతి
సంప్రార్థ్య-పుష్పాక్షతాదిభిరంజితినా త్రీణ్యర్థాణిదాపయిత్వా
అగ్నిముద్రాస్ప - బృహత్సామేతి తిలకం ధారయేత్ -
బృహత్సామ-రక్ష ॥

శ్లో॥

గచ్ఛ గచ్ఛ సురశ్రేష్ఠ స్వస్థానం పరమం తవ బ్రహ్మణో
దేవ గచ్ఛత్వం తత్ర గచ్ఛ హుతాశన ॥ యజ్ఞేశ్వరాయ
నమః యథాస్థానం ప్రవేశయామి ॥

పుణ్యక్షుభి ర్భంగళారాత్రికేన సహ మహదాశీర్వచనం
కుర్యాత్ ॥ శతమానం భవతి... ప్రతి తిష్ఠతి ॥

సంతత శ్రీరస్తు సుస్త నన్మంగళానిభవతు - నిత్యశ్రీరస్తు
నిత్య మంగళాని భవతు ॥ బ్రాహ్మణైర్భంధుభి స్సహ భుంజీ
యాత్ ॥ అచార్య బ్రహ్మర్షి గ్రాహ్యజ్ఞానాంచ దక్షిణ
తాంబూలాదికం దత్వా తోషయే దిత్యాహ భగవాన్
శౌనక ఋషిః ॥

విద్యామక శాంతికి కావలసిన వస్తువులు

పసుపు	కొబ్బరికాయలు
కుంకుమ	అవనూనె పాసిడిలో హోమమునకు
	50 గ్రాములు
	మేడికత్తితో చేసిన సువము
	(లేక) మేడి ఆకులు
పంచ మృత్తికలు	
పచ్చి కర్పూరము	పంచ రంగులతో ముగ్గులు
గోరొదనం	కుశ (బర్హిస్సు) -
ఋంగుమ పువ్వు	దూర్భాగములు (గరిక)
పంచ చల్లవములు	కర్పూరము
తెల్ల ఆవాలి విండి	సాంబాళి కడ్డలు
ఆవు నెయ్యి	కలశములు-5
జడూమాంసి	ఋత్విగ్గక్షిణాలు
శిలాజిత్తు	

తుంగము స్థలు

ధోవతుల చాపులు - 2

బుట్టిక్కులు - 8 మంది

తుండు గుడ్డలు - 5

ఫలములు - రెండు మూడు

రవిక గుడ్డలు - 4

రకములు 21 చొప్పున

చిల్లర డబ్బులు 25-00

తములపాకులు వక్కలు

దీపారాధన సామగ్రి బ్రాహ్మణ భోజన వసతి ||

శ్లో|| అంతరాయ తి మిరోప శాంతయే

శాంత పావనమచింత్య వైభవం

తం నరం వపుషి - కుంజరం ముఖే

మన్మసే కమపి - తుందిలం మహాః

వినాయక శాంతి స్పృహపా

రజస్వలాయా తపవేకన విధిః

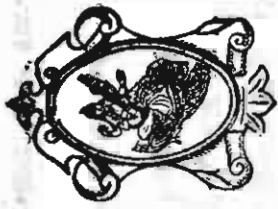
శ్లో||

అపూపం లవణం ముద్గం గుడమిశ్రం తథా హవిః దర్శ్యా
ద్రావ్యహృణ పత్తిభ్యః | తాభ్యో దద్యాచ్చ భోజనం || ప్రథ
మక్తాతు పుష్పిణ్యః పతిపుత్ర యుతాశ్రయః | అక్షతై రాస
నం కుర్వ్య సస్మిన్ స్తాముపవేశయేత్ | హరిద్రా గంధపుష్పా
క్షిన్ దద్యాత్తాంబూలకచిన్దణం | ఆశిషో వాసయేయస్తాం
పతిపుత్రపతీ భవ | క్షిప్తైర్నిరాజనం కుర్యాత్ స క్షిప్త
వాసయేద్దృహే | తాస్పర్యాః పూజయేత్పశ్చాత్ | గంధ
పుష్పాక్షతాదిభిః | భక్షణా పూప ముద్గాది || దద్యాత్తా
భ్యస్త్వ శ క్తితః ||

హోమ విధిః

శ్లో||

తిస్పభిశ్చైవ చూర్వాభిః | ఏకై కా మాపసుతిం చరేత్ | అభి
మంత్ర్యజహుయా-త్క్రమాత్ - అష్టోత్తరంసహస్రంతు శతమ
ష్టోత్తరంతువా తిలమిశ్చైశ్చ గోధూమైః ద్రవ్యేణాజ్యా హుతి
ర్హునేత్ | జహుయాత్ప్రాయశ్చ సే నైవం ఆశ్చేదనచ హునేత్క్ర
మాత్ | హవిశ్చతుష్టయేనైవ | ప్రత్యేకం సమసంఖ్యయా |
గాయత్ర్యేణశుహోతవ్యం హవిరత్ర చతుష్టయం | తతస్త్విష్ట
కృతం హుత్యా | రజ్జప్రహరణం తథా | అయాశ్చేత్త్యా
దిధిష్టుత్వా సముద్రా యార్చిస్తూ క్తతః | సంతతా మాజ్య
ధారాంతాం పూర్ణాహుతి మథాచరేత్ ||

అథ - భువన్వరీ శాంతి ప్రయోగః

—o—

ఓం

కన్య ప్రథమ రజస్వల యైనపుడు - తితి వార నక్షత్ర లగ్నాదులన్నియు దుష్ట ఫలము నిచ్చునవై యున్నపుడు ఈ శాంతి శ్రీకొనిన తదనిష్ట నివారణముగును. మామూలు శాంతులు చాలవు. వివాహమై యున్న యెడల భర్తయు, కాని యెడల తలిదండ్రులే శాంతి కర్తలు.

ప్రాతః కాలే స్నానసంధ్యావందనాది యావదనుష్ఠానంశ్చ త్వా శ్రువత్రం ధృత్వా, ఆచారాధనం కుర్వాత్, పత్నీ ముత్తరత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షిణత ఆశీనః అంతరతః పటం కృత్వా ప్రార్థనం కుర్వాత్ - హరిః ఓం కేవలం వాచమ జన

యంత ... నుప సుష్టుతేతు | అయం ముహూర్త స్సము హూర్తో అస్తు ... ఫలసిద్ధి రస్తు |

యశ్శివో నామ రూపాభ్యాం ... జయమంగళం | శుక్లాం బరధరం విష్ణుం... శాంతయే! తదేవ లగ్నం ... నారాయణే

నమోస్తుతే || శ్రీ లక్ష్మీనారాయణాభ్యాం నమః ... నర్త్య భ్యో మహా జనేభ్యో నమః || ఉభా వాచమ్యు || ఏవం గుణ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య (మమ) ధర్మ పత్న్యాః అముక నామధేయ వత్స్యాః అముక నక్షత్రచరణై ప్రథమరగోదర్శనేనదుష్టమాసాది సూచిత సర్వానిష్ట శాంత్యర్థం స గ్రహమఖం రజోదర్శన శాంతిం కరిష్యమాణ స్తదం గత్యేన తదాచా శుభ్యర్థం నృధ్యర్థం ... పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే || ఆచార నిర్వఘ్నేన సరి ... శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే గణాధి పతి పూజాం పుణ్యాహ వాచనం కృత్వా - పునఃపుంశల్ప్య ముఖాన లోకనం కుర్వాత్ ||

ఆచమ్య ఏవం ... శుభతిథౌ శ్రీమతః అముక గోత్రస్య నామ ధేయస్య (మమ) ధర్మపత్న్యాః అముక నక్షత్ర చరణేయ క్త గండే ప్రథమ రజో దర్శనేన యోగోప స్సమజని తద్వోపసరి హార చార్వా ఆనయో స్సకలగండ దుర్గోప సరిహారార్థం శౌన కో క్త భువన్వరీ శాంత్యంగ (మమ) ధర్మపత్నీ ముఖానలోక సాఖ్యం కర్మ కరిష్యే ||

మా! తతిః తామ్రఖండ సంయుక్త తిల తైల పూరిత కాంస్యపాత్రే రూపగ్ం రూపమితి ధర్మపత్నీ ముఖాన లోకనం కుర్వాత్ ||

మంత్రం :- రూపగ్ం రూపం శతాదశ ||

శ్లో! కల్పాణ జనకం పుణ్యం ... కుర్వాదాచ్యవ లోకనమ్ ||

గతుమహానస్య ధర్మపత్నీ ముఖానలోకన ముహూర్త స్సము హూర్తో అస్తు. సముహూర్త కాలే సూర్యా ... సిద్ధిరస్తు ||

పటము తరతః పావ్య - నిరీక్షితాత్మ్యేన శివాలయే దివ్యనిష్ఠా భావనప్రతిపా దీపారాధనం కుర్వాత్ ||

నో॥ తంతులాధక మిశ్రంస్యాత్...మిత్యభి ధీయతే ॥ తతః నాండి
శ్రాద్ధం మాతృకా పూజనంచ కృత్యా॥ ఆచార్య మృత్విజశ్చ
వృణుయాత్ ॥

ఆచమ్య - ఏవంగుణ - శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య నామ
ధేయస్య (మమ) ధర్మసత్త్వాః అముక నక్షత్ర చరణేయ క్త
గండే ప్రథమ రజోదర్శనేన దుష్టమాసాది సూచిత సర్వానిష్ట
శాంత్యర్థం ఆవయో రజోదర్శన స్మకల గండదోష పరిహారార్థంచ స
గ్రహ మఖాం రజోదర్శన శాంతిం కరిష్యే ॥ తదం గచ్ఛేన
ఆచార్య బ్రహ్మఋత్విగ్వగ్గణం కరిష్యే ॥ మయా సంకల్పితే
శౌనకోక్త రజోదర్శన శాంతి కర్మణి ఆచార్యం త్వామహం
వృణే॥ వృతోఽస్మికరిష్యామి॥ మయా...శాంతిః కర్మణి బ్రహ్మ
జాంత్యామహం వృణే ... వృతోస్మి కరిష్యామి ॥

మయా.... శాంతి కర్మణి అధిదేవతా ప్రత్యగి దేవతాసహిత
అముక నక్షత్ర జప మస్మదర్థం భవంతః కుర్వంతు॥కరిష్యామః
ఇతి ప్రతిపచన మృత్విజాం ॥

మయా ... శాంతి కర్మణి భువనేశ్వరీ వీతయే గాయత్రీ
మంత్రజప మస్మదర్థం భవంతః కుర్వంతు - కరిష్యామః ॥
మయా ... శాంతి కర్మణి నకల దేవతా స్వరూప సపరివార

శ్రీ సృత్యంజయ సదాశివ వ్రీత్యర్థ మేకాదశవార దుద్రాభి
పేకం అస్మదర్థం భవంతః కుర్వంతు - కరిష్యామః ॥

ఆచమ్య - ఏవంగు... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య నామ
ధేయస్య ధర్మసత్త్వాః అముక నక్షత్ర చరణే ప్రథమ రజో
దర్శనేన దుష్టమాసాది సూచిత సర్వానిష్ట పరిహార ద్వారా
ఆవయో స్మకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం శౌనకోక్త భువనే

శ్వరీ శాంత్యం గ కుంభత్రయా వాహనం కరిష్యే॥ అదా నవ
గ్రహారాధనంచ కరిష్యే ॥

కుంభత్రయ సంస్థాపనమ్

తతః ఆచార్య విశాన మధ్యే దక్షిణోత్తరయోశ్చ మహీ
ద్యౌతి మంత్రేణ భూమిం స్పృహ్యైభి మంత్రయేత్ ॥

మహీద్యాః పృథివీచన ఇమం యజ్ఞం మిమిక్షతాం విప్రతా
న్మో రీభకుభిః ॥ తతః ఓవధయ స్మమితి ప్రహీభిక్రణ

ప్రమాణ రాశిత్రయం కల్పయిత్వా ॥

మంత్రం :- ఓవధయ స్సంవదంతే సోమనసమా రాజ్ఞా యస్మైర్మరీచి
॥

బ్రాహ్మణ స్స గం రాజన్ పారయామసి ॥

తస్మిన్ రాశిత్రయేఽపి మధ్యమే - దక్షిణోత్తరయోశ్చ ఆకల
శేష్వీతి కుంభత్రయం మంత్రావృత్యా సంస్థాప్య ॥

ఆకల శేషు ధావతి...ర్యజ్ఞేషు వర్తతే ॥ ఇతిమధ్యే భువనేశ్వరీ

కలశం సంస్థాప్య ॥ ఆకల శేషు ...వర్తతే ... తతః దక్షిణతః
॥

ఇంద్రాక్షి కలశం సంస్థాప్య ॥ ఆకల శేషు...వర్తతే తతః ఉత్త
రక్షో ఇంద్ర కలశం సంస్థాప్య ॥

దక్ష ఇమం మే గంగే శ్వనువాక్తేన కుంభత్రాయంబలేనాచార్య

మంత్రం :- ఇమంతు గంగే యమునే సరస్వతి ... సనస్సువస్సుగం శిశాగి॥ గంధద్వారామితి గంధం- గంధద్వారాంధురా ధర్మం ... యే శ్రియమ్ ॥

సూ॥ యా ఓషధయ ఇతి సర్వావధిః ॥

మంత్రం :- యా ఓషధయ స్సౌమ రాజ్ఞః...న సరిష్యాతి పూరుషమ్ ॥

సూ॥ ఓషధయ స్సంవదంత ఇతి యవాంచ్చ త్రిషు భాండేషు నిక్షేప్య మంత్రం :- ఓషధయ స్సంవదంతే...రాజన్ పారయామసిఇతి.

జ్ఞాదుంబర-కుశ-దూర్వార-రక్తోత్పలచంపక- చిల్క-విష్ణుశాంత తులసీ - బర్హిష్ప - శృంఖ - భుష్ప - శతావర్య - శ్వగంధి- నిర్గుండీ-రక్తకీత సర్పచాపామూర్క-పలూశ - పశవ- బంధూశ క్రియంగు - గోధూమ - వ్రహ్మ - శ్వత్ - దధి - దుగ్ధ- ఘృత - పద్మపత్ర - నీలోత్పల - సితరక్తకీత కురంబక - గుంజావచా - భద్ర ముక్త కాఖ్యాని ద్వాత్రింశ చావధాని యథా సంభవంవా నిక్షేపేత్ ॥

సూ॥ తతః త్రిషు కలకేషు కాండాత్కాండా దితి దూర్వాయ నిక్షేపేత్ ॥

మంత్రం :- కాండాత్కాండాత్ ... హవిషా వయమ్ ॥

సూ॥ అశ్వత్థేవ ఇతి పంచపల్లవాని నిక్షేపేత్ ॥

మంత్రం :- అశ్వత్థేనో నిషదనం... ఓషధీర్ హస్త ఆదధే ॥
సూ॥ స్వానా పృథివీతి సప్త మృదుః ప్రక్షిపేత్ ॥
మంత్రం :- స్వానా పృథివి ... శ్శర్మ సప్రభాః ॥

సూ॥ యాః ఫలినిరీతి ఫలం నిక్షేపేత్ ॥
మంత్రం :- యాః ఫలనీర్యా ... త్వగం హసః ॥
సూ॥ సహితాన్నితి పంచరత్నాని ప్రక్షిప్య.
మంత్రం :- సహితాన్ని దాకుషే సువాతి సవితాభగః తం భాగం

చిత్రనిమామహే ॥
సూ॥ హిరణ్యరూతిపే హిరణ్యం నిక్షేప్య ॥
మంత్రం :- హిరణ్యరూప స్సహిరణ్యసన్మృతాన్నచాత్సేషేషు హిరణ్య వర్ణః హిరణ్యయాత్సేరియోనే ర్నిషద్యా హిరణ్యదాద దద్య

న్నయస్మై ॥
సూ॥ యువాసువానా ఇతి వస్త్రేణావేష్య ॥

మంత్రం :- యువాసు వానాః పరివీత ఆగాత్స ఉన్నేయాం భవతి
జామమానః తం ధీరానః కనదు ఉన్నయంతి స్వాధియో

మనసా దేవయంతః ॥

సూ॥ పూర్ణాదర్శిత కుంభత్రయం వస్త్రాచ్చాదనాద్వలంకరణం కుర్వాత్ ॥

మంత్రం :- పూర్ణాదర్శి పరాపత సుపూర్ణా పునరావత వస్త్రే వసి

క్రీడావహః ఇషమూర్తగం శత్రుక్తో ॥

సూ॥ తత్ర మధ్యమ కుంభే నాయత్వా భువనేశ్వరీ మాణాహ్య ॥

మంత్రం :- ఓం భూభువస్సువః ... ప్రచోదయాత్ ॥ ఇతి భువన

శ్వరీ మావాహ యామి ... స్థాపనాంనంతర ... నిమమ్ ॥
సూ॥ దక్షిణ కుంభే ఇంద్రాణి మితీంద్రాణి మావాహ్య ॥

మంత్రం :- ఇంద్రాణి మాసు మరతే పతిః ॥ ఇంద్రాణిమావాహ
యామి స్థాపయామి ... నియం ॥

సూ॥ ఉత్తర కుంభే ఇంద్రత్యేతి మంత్రేణ ఇంద్రమావాహ్య-ఇంద్ర
త్యేతి మంత్రస్య - విశ్వామిత్ర ఋషిః ॥ ఇంద్రో దేవతా ॥
గాయత్రీ ఛందః ॥ రజోదర్శన శాంతి కర్మణి ఉత్తరకుంభా
పర్యావాహనే వినియోగః -

మంత్రం :- ఇంద్రత్యా వర్తయా మసి సుబ్రహ్మణ్యం పిత నంతం
॥ బృహంతాంతరుం గభీరం వృధు బుధ్ని మంద్ర శృతేర్షి ముగ్ర

మభిమానిమాహం అస్మభ్యం చిత్రం వృషణగ్ం రయిందాః ॥
ఇతీంద్ర మావాహ్య తత్తస్మిత్యై ఘోషశోపహరైః పూజ
యేత్ ॥

అచమ్య పూర్వోక్తైవంగుణ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య
నామధేయస్య (మమ) ధర్మసత్వాః అముక నక్షత్ర వరణే
యుక్తగంజే ప్రథమ రజోదర్శనేన దుష్టమాపాది సూచిత
సర్వానిష్ట శాంత్యర్థం మయాచరిత సగ్రహ మఘాం భువనే
శ్వరీ శాంతి మంటపే ఆవాహిత నవగ్రహాది పరివార దేవతా
సహిత శ్రీ భువనేశ్వరీ దేవతా ప్రీత్యర్థం పురుషసూక్త శ్రీ
సూక్త విధానేన యావచ్చక్తి ధ్యానావాహనాది ఘోషశోప
చార పూజాం కరిష్యే ॥ తదంగ కలశారాధనం కరిష్యే ॥ కల
శస్యముఖే విష్ణుః ... సన్నిధిం కురు ॥ ఆయాంతు రజోదర్శన
శాంత్యంగ భువనేశ్వరీ పూజార్థం (మమ) దురితక్షయకారకాః
కలశోదక్షేన పూజా ద్రవ్యాణి సంప్రాప్త్య దేవం ఆత్మానంద
యాగోపకరణ ద్రవ్యాణి పూజా ద్రవ్యాణివ సంప్రాప్త్య ॥
తదంగ మమార్త్యావాహనం కరిష్యే ॥

మంత్రం :- ఓం భూభువస్సువః ... ప్రచోదయాత్ ॥ అస్మిన్ మధ్య
కుంభే అధిదేవతా ప్రత్యక్షి దేవతా సహిత సగ్రహ పరివార
దేవతాయుతాం భువనేశ్వరీ మావాహయామి ॥

శో॥ దేవసి భక్త సులభ సర్వతః సమన్వితే యావత్వాం పూజ
యిష్యామి తావత్సం సుప్తిరాభవ ॥ ఇత్యావాహ్య ॥ తతః ॥
ప్రాణప్రతిషాం కరిష్యే ॥

అన్యశ్రీ సపరివార భవనేశ్వరీ దేవతా ప్రాణపతిస్తా మహా మంత్రస్య... యథాస్థాన ముపహ్నయతే ॥

శ్లో॥ దేవేసి భక్త సులభే ... సుస్థిరాభవ ॥
సపరివార భవనేశ్వరీ దేవతా ఆవాహితా భవతు ॥ స్థాపితా భవతు ॥ సన్నిహితా భవతు ॥ సన్నికుంతితా భవతు ॥ స్థిరారా భవతు ॥ సుప్రసన్నా భవతు ॥ అభిముఖ భవతు ॥ స్థిరాసనం కరుత ॥ ప్రాణప్రతిష్ఠాంగ యావచ్చక్తి లభుపూజాం కృత్వా ॥ నీరాజనం దద్యాత్ ॥ పునస్సంకల్ప-పురుషనూక్త శ్రీనూక్త ఋక్సంపుటత విధానేన మహాపూజాం కృత్వా సమర్పయేత్ ॥

సమర్పణం

శ్లో॥ యస్యాస్మత్పూజనా మోక్షాత్తా తపః పూజా క్రియాదిషు న్యూనం సంపూర్ణ తాంయూతి సద్యోవందే మహేశ్వరీం ॥ మంత్రతీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం మహేశ్వరి-యహ్వాజితం మయాదేవి పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥ అనయా భ్యానావాహనాది పురుషనూక్త శ్రీనూక్త విధాన భవనేశ్వరీ శాంత్యంగ మహా పూజయాచ భగవతీ సర్వాత్మికా సపరివార శ్రీ భవనేశ్వరీ దేవతా సుప్రీతా సుప్రసన్నా వరదా భవతు ॥ ఏతత్పుర్యం సపరివార శ్రీ భవనేశ్వరీ దేవతా దివ్య శ్రీ చరణార విందార్పణ మస్తు ॥

సూ॥ తపః ఏకో ఋత్విక్ మధ్యమ కుంభం స్పృష్ట్వా గాయత్రీం సమాప్ర మష్టోత్తర శతంవా యథాశక్తి జపేత్ ॥

మంత్రజపమ్

ఓం భూర్భువస్సువః తత్సవితుః ... వోదయాత్ ॥

సూ॥ అథ హిరణ్యవర్ణామితి పంచదశ ఋత్పారాయణం కుర్వాత్ ॥ అన్య శ్రీ శ్రీనూక్త మహా మంత్రస్య ॥ కర్తమానంద చిక్లిత ఇందిరా సుత ఋషయః శ్రీరేవతా ॥ ఆద్యాస్త్రిహామృతభావ కా ప్రసార పంక్తి ర్వేత్తిహాభాంత్యా ప్రస్తార పంక్తిః ॥ రజోదర్శన శాంత్యంగ భవనేశ్వరీ ప్రీత్యర్థే జపే వినయోగః ॥

శ్రీ సూక్తపారాయణమ్

౧. ఓం హిరణ్య వర్ణాం హరిశేం ॥ సువర్ణ రజతప్రహం చంద్రాం హిరణ్యాయాం లక్ష్మ్యం జాతవేదో మలవహా ॥
౨. తాం మలవహ జాతవేదో లక్ష్మ్య మనస గామనీం యస్యాం హిరణ్యం విందేయం గామశ్వం పురుషా నహమ్ ॥
౩. ఆశ్వ పూర్వాం రథమధ్యాం హస్తినాద ప్రబోధినీం శ్రియం కేవీ ముపహ్నయే శ్రీర్మాదేవీ జవతాం ॥
౪. శాంసస్త్రితాం హిరణ్య ప్రాకారా మార్ద్రాంజ్వలంతీం తృప్తాం తర్పయంతీం పద్మస్త్రితాం పద్మనర్దాం తామహోపహ్నయే శ్రియం ॥
౫. చంద్రాం ప్రభాసాం యశనా జ్వలంతీం శ్రియం లోకే దేవ

అష్టా ముదారాం తాం పద్మినీమిం శరణమహం ప్రపద్యే॥

లక్ష్మీ ర్మేనస్యతాం త్యావృతే॥

౬. అదిత్య వర్ణే తపసాధి జాతౌ వనస్పతి స్త వవృత్తోథ చిల్వః

తస్య ఫలాని తపసాను దఃతు॥

౭. మాయాంత రాయాశ్చ కాహ్య అలక్ష్మీః కృతేతుమాం దేవ

సఖః కీర్తిశ్చ మణీనాసహ ప్రాదుర్భూతోస్మి రాష్ట్రేస్మిన్

కీర్తిమృద్ధిం దదాతుమే॥

౮. క్షుత్ప్రపాసా మలాం క్షేప్తా మలక్ష్మీ ర్నాశయామ్యహం

అభూతి మసమృద్ధిం చ సర్వాన్నిర్నుదమే గృహణత్॥

౯. గంధద్వారాందురా ధర్మాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం ఈశ్వరీగం

సర్వభూతానాం తామిహోపన్యా యేశ్రియం॥

౧౦. శ్రీర్మేధజతు అలక్ష్మీ ర్మేనస్యతు॥ మనసః కామమాకూరిం

వాచస్పత్య మసీమహి పశూనాగ్ రూపమన్నస్య మయిశ్రీ

శ్రయతాం యశః॥

౧౧. కర్దమేన ప్రజాభూతా మయిసంభవ కర్దమా శ్రీయంవాస

యమేకులే మాతరం పద్మమాలినీం॥

౧౨. ఆపనజంతు స్త్రిగ్ధాని చిక్లిత వసమేగృహే నిచదేవీంమాతరం

శ్రియం వాసయమే కులే॥

౧౩. ఆర్ద్రాం పుష్కరిణీం పుష్టిం పింగళాం పద్మమాలినీం చంద్రాం

హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మఆవహ॥

౧౪. ఆర్ద్రాయః కరిణీం యష్టిం సువర్ణాం హేమమాలినీం సూర్యాం

హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మఆవహ॥

౧౫. తాం మఆవహ జాతవేదో లక్ష్మీ మనవగామినీం యస్యాం

హిరణ్మయీం ప్రభూతం గానోదాస్యశ్వాన్ విందేయం పురుషా

సహం॥

నూ॥ తతోన్యో ఋతిక్ - దక్షిణ కుంభ కద్రద్రాద్రాయేతి నవానాం మంత్రాణాం జపం కుర్యాత్ ॥

కద్రద్రాయే త్యస్య మంత్ర నవకస్య అమోరః కణ్ఠోఋషిః రుద్రో దేవతా । గాయత్రీ ఛందః శౌనగోక్త రజోదర్శన భువ నేశ్వరీ శాంత్యంగ దక్షిణ కుంభ జపే వినియోగః ॥

౧. కద్రద్రాయ ప్రచేతనే మిథువృషాయ తవ్యసే వోచమశంత మగ్ం హృదే । సర్వోహేష రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో ఆస్తు ॥

౨. యస్యవైకం త్యగ్ని హోత్ర హవణీ భవతి ప్రత్యేవాస్యా హుతయ స్త్వం త్యథో ప్రతిష్ఠిత్యై ॥

3. అదితిరేవా గంధర్వా మనుష్యాః పితరోఽసు రాస్తేషాగ్ం సర్వభూతానాం మాతామేదిసీ మహతామహీ సావిత్రీ గాయత్రీ జగత్సర్వస్య పృథ్వీ బహులావిశ్వాభూతా కతమా కాయాసా సత్యేత్యమృతేతి వశిష్ఠః ॥

౪. ఆపోవా ఇదగ్ం...సువరాప ఓం ౧. ఆహ పునంతుదృధిపం ... ప్రతిగ్రహగ్ స్వాహా ॥ ౬. అగ్నిశ్చ మహామన్యశ్చ...

విశ్వోత్పత్తిమ జహోమి స్వాహా॥ ౭. సూర్యశ్చ మామన్యశ్చ

... సూర్యే జ్యోతిషి జహోమి స్వాహా ॥ ౮. ఓమిత్యేకాక్ష

రంబ్రహ్మ ... సాయుజ్యం వినియోగం ॥ ౯. ఆయాతుపరదా

దేవీ ... సంధ్యావిద్యే సరస్వతి ॥

నూ॥ తతః ఇమాంగ్ రుద్రాయేత్యేకాదశానా మృదాం ప్రత్యేకం త్రివారం జపం కుర్యాత్ ॥ ఇమాగ్ం రుద్రాయేతి మంత్రై శాదశకస్య కుతోఽఋషిః । రుద్రోదేవతా ॥ జగత్యోంతే త్రిష్టభా ఛందసీ । రజోదర్శన శాంత్యంగ జపే వినియోగః ॥

మంత్రం :- ౧. ఇమాగ్ం రుద్రాయ తవసే కపరి నే ... గ్రామే అస్మిన్ స్నానాతురం మృడానో రుద్రో ... ప్రణేతా ॥ ౨.

మానోమహాంత...రుద్రరీతిః ॥ 3. మానస్తాకే . విధిమతే ।

౪. ఆరాత్యే గోమృ ... స్తుమి ॥ ౫. శృతంగర్తస ... నేనాః

౬. పగ్నితో రుద్రస్య ... తనయాదు మృదయ । ౭. మిథు

ష్టయ శివతద...భిగ్రదాగ్నిః ॥ ౮. వికిరిదవిలోహిత...నివ

మంత్రాః ౯. సనూప్రాతీ సమోపధా ... ముఖాకృషి ॥ ౧౦.

సహస్రాణి సహస్రశోయే రుద్రా ... ధన్వాని తస్మిన్ ॥ ౧౧.
అస్మిన్ మహాత్మ్యే వేదాంతే ... సృతావంతో నివంగిణః ॥

సూ॥ తతః ఆతేపితరీ పంచదశానా మృచ్చాంచ ఏకైక వారం జపం
కుర్యాత్ ॥ ఆతే పితరీ మంత్ర పంచదశకస్య గృత్న మదో
ఋషిః ॥ రుద్రోదేవతా ॥ త్రిష్టప్ ఛందః ॥ రజోదర్శనశాంత్యంగ
పారాయణ జపే వినియోగః ॥

మంత్రం :- ఆతేపితరీ రుతాగ్ం సుమ్న మేతు ॥ ౧. మానసూర్వస్య
సంద్యశోయుయోధాః ॥ ౩. అభినో ఏరో అర్గతి మేత ॥ ౪.

ప్రజాయేమహి రుద్రప్రజాభిః ॥ ౫. ఏవాబ్రహ్మో వృషభచేతానః

౬. యథా దేవన హృణీషేన హగ్ంసి ॥ ౭. హవనశ్రూర్మో

రుద్రేహబోధి ॥ ౮. బృహద్యదేమ విదధే సువీర్యాః ॥ ౯ పరి

ణోరుద్రస్య ... తనయాయ మృడయ ॥ ౧౦ సుహిశృతం గర్

పదం ... నివపంతు నేనా ॥ ౧౧. మిథుధువ్యమ శివతమ ...

... బిభ్రదాగహి ॥ ౧౨. అర్హస్విభర్షి సాయతాని ధన్వ ...

రుద్రత్వదన్తి ॥ ౧౩. మానసాకే తనవ్యే ... నమసా విధిమతేః

౧౪. అర్హన్ బిభర్షి సాయతాని ధన్వ ... రుద్ర త్వదన్తి ॥ ౧౫.
త్వమగ్నే రుద్రో ... మవసే కృణుధ్వమ్ ॥

సూ॥ తతః ఇమారుద్రాయేతి చతస్మాసూన్ పతేత్ ॥ ఇమా రుద్రా
యేతి మంత్ర చతుష్టయస్య ॥ గృత్న మదో ఋషిః ॥ రుద్రో
దేవతా త్రిష్టప్ ఛందః ॥ రజోదర్శన శాంత్యంగ పారాయణే
వినియోగః ॥

౧. ఇమారుద్రాయ స్థిరధన్వనేగిరః ॥ షీప్రేవవేదావాయస్య
థామ్నే ॥ ౨. అపాథాయ సహమానాయ మిథుషే తిగ్గా

యుథాయ భరతా శృణోతన ॥ ౩. త్వాదత్తేభి రుద్రశంత

మేభిః ॥ శతగ్ం హిమా అసీయ భేషజేభిః ॥ ౪. వ్యవృద్ధ్యహ

వితరం వ్యగ్ం హంహవలమి హగ్ం శ్చాయ స్వావిషూచీః ॥

సూ॥ తతః త్ర్యంబక మితి మంత్రం వాచయేత్ త్ర్యంబక మిత్యుత్య
మంత్రస్య పశీష ఋషిః ॥ రుద్రోదేవతా ॥ అనుష్టుప్ ఛందః ॥
భవనేశ్వర శాంత్యంగ పారాయణే వినియోగః ॥

మంత్రం :- త్ర్యంబకం యబామహే ... య మామృతాత్ ॥

సూ॥ తస్మాత్తర కుంభే అన్యే ఋత్విజో రుద్రైకాదశినీం జపేత్ -
అన్య రుద్రస్య ప్రశస్నస్య ॥ అఘోర ఋషిః సంతర్క్షణమూర్తి

స్వరూపాయో సావాదిత్యః పరమపురుష స్సరపరుద్రో దేవతా
జగతీ ఛందః । భవనేశ్వరీ శాంత్యం గ పారాయణే వినియోగః

మంత్రం :- ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ. ఓం నమస్తే రుద్రమన్యవ

ఉత్తోత ఇషవే నమః... నమో రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్యే

పాహి ॥ తమస్తుహి య స్త్విషు ... యం శివాభిమర్శనః ॥

అగ్నా విష్ణూ సజోషనేమా వరంతు వాంగిరః ... శోభాయై

శివరోను మదంతు — తద్భంయోరాప్యణిమహే - శంచ

తుష్పదే ఓం శాంతి శాంతి శాంతి. ॥ సహస్ర శీరాపురుషః

... సర్వం మనిషాణ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః —

సూ॥ శన్న మిత్ర ఇతి శాంతి మంత్రం త్రివారం జపేత్ ॥ శన్న
మిత్ర ఇత్యస్య మంత్రస్య పతిష్ఠ ఋషిః । విశ్వేదేవా దేవతాః
త్రిష్టం ఛందః । భవనేశ్వరీ శాంత్యం గ పారాయణే విని
యోగః ॥

మంత్రం :- శన్న మిత్ర శ్శంసరుణః ... అవతు వత్తారం ॥ ఓం

శాంతి శాంతి శాంతిః ॥

ఈశాన్య దిగ్భాగే - పృథజ్జుటప మాసాద్య । తస్మిన్నవ
గ్రహ దిక్పాలకా ద్యావౌహవం కృత్యామంటపన్య ఈశాన్య

దిగ్భాగే వరుణ కలశ మావాహ్య - సర్వాసాం మంటప దేవ
తానాం సమష్ట్యా మహా పూజాం కృత్వా - సమర్పయేత్ ।
ఆచమ్య - పూర్వోక్తవంగుణ... శుభలిఖా శ్రీ మతః గోత్రస్య
నామధేయస్య (మమ) ధర్మపత్న్యాః నక్షత్రేఽముకచరణే
ప్రథమ రజోదర్శనేన దుష్టమాసాది సూచిత సర్వారిష్ట పరి
హర ద్వారా అపయో స్సకలగండ దుర్లోష పరిహారం చ
భవనేశ్వరీ శాంత్యం గ శ్చేన స వారుణ కలశ అముక నక్షత్ర
పూర్వకాదిత్యాది సప్రగహ మంటపా రాధనం కరిష్యే ॥ ఇతి
సంకల్ప్య నప్రగహారాధనం మంటప దేవతా సహితం కృత్వా -
ఆవాహనాంత లఘుపూజాం చ కుర్యాత్ ॥

— భవనేశ్వరీ శాంతి హోమ ప్రయోగః —

శ్లో॥ ప్రాచీః పూర్వముదకస్పం ... పరి స్తరాణాం యత్రాగ్ని
స్థావ్యతే ... భూర్భువస్సువరో ॥ అగ్నిమిధ్యా । చత్వారి

శ్యంగాః ॥ ... జాతవేదనే నమః ॥ వట్పూత ప్రయోగం
కృత్వా ॥

సూ॥ చతుష్యంతే గాయత్ర్యా భువనేశ్వరీం దూర్వా తిలమిశ్ర
గోధూమ పాయసాజ్యానా మష్టతరళత అష్టావింశత్యవ్యతరా
హుతిభి రింద్రాణీ మండంచ. ప్రత్యేక ముక్త ద్రవ్యై రష్ట
వి. శత్యవ్యత రాహుతిభి స్సమిదాజ్య చరు ప్రహిభి ర్నవ
గ్రహాదిన్ ఇతరా నేకై కేనా హుత్యా, యజమానే త్యాగే-
కృతే ఉక్త సంఖ్యయా హోమం కుర్యాత్ ॥ తత్ర త్రిసుభి
దూర్వాభి ర్భి మధ్యాజ్యాభి కేనా హుతిః ఏవం సమిధోఽ-
భిభిః ॥ తత్ర ద్రుమ్మపాస్త్రస్య । చదుమధ్యా ద్వారవదాయ
(చదుమధ్యా నందు మధ్య మధ్యమాత్రం హవిర్భుధ్యమానామితాం

గుత్తెస్థిరశ్చీన మవదాయ - పూర్వార్థా ద్వితీయ మసూచీనం
పశ్యాద్ధా త్తృతీయ మసూచీనం సంపాదత్తినః) అభిఘాత్య -
హవిః సత్స్థిభి ఘోరయతి ఓం అగ్నేయే స్వాహా ॥ అగ్నేయ
ఇదం నమమ ॥ పునఃసంచ్యవస్తీర్య .. ప్రత్యభి ఘోరయతి
ఓం భూర్భువస్సువః ... చోదయాత్స్వాహాగాయత్ర్యాఇదం ॥
ఇతి దూర్వ్యా తిలమిశ్ర పాయసాజ్య ద్రవై రష్టతర శతసం
ఖ్యాయా జహుయాత్ ॥ మం ॥ ఇంద్రాణీ మాసు నారిషు...
పతి స్వాహా ॥ ఇంద్రాణ్యా ఇదం ॥ ఇత్యష్ట వింశత్యాహుతీః

మంత్రం :- ఇంద్రత్యా వర్తయామసి... రయందాస్వాహా ॥ ఇంద్రా

యేదం ॥ ఇత్యష్టావింశత్యా హుతీః ॥

సూ॥ తతః నవగ్రహణాముపగ్రహేస్సహ సమిదాజ్య చదుప్రీహిహి
రేకై కేన జహుయాత్ -

అకృషేన ... కేతు గణాయేదం-రేకన్ త్యాహా ॥ బ్రహ్మణ

ఇదం ఇంద్రం... నప్రథా స్వాహా ॥ తతః ఉపగ్రహణం

హవనం కుర్యాత్ ॥ ఇతి హుత్వా ఇధ్యసన్నహనాన్యద్భి...

జయాది హోమం కరిష్యే ॥ చిత్తంచ స్వాహా... యదన్యకర్మణో

త్యరీతి ... సహుతం కరోతుస్వాహా॥ అగ్నేయే శ్వప్తకృతఇదం

వధ్యమ పరిధిం ప్రహరతి॥ హస్తాభ్యా మితకా యుగం త్రహ

రక్ ॥ ఉత్తేర్థార్థస్యాగ్ర మంగారేఘాపాహతి ॥ పరిధీ నభి
మంత్ర్య! అఘోర సమిధౌ ప్రహృత్య! తనుభ్యఃఇదంనమమ ॥

సూ॥ విశ్వాన్ దేవానుద్దిశ్య సగ్ర సావేణాభి జహోతి ॥

మంత్రం :- విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నసుభ్యోరుద్రేభ్యోఅదిత్యేభ్యోస్సగ్ర

ప్రావ భాగేభ్య ఇదం నమమ ॥ అస్మిన్ ప్రకృతే భువనేశ్వరీ
శాంతి హోమ కర్మణి అవిజాత ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ -

॥ అనాజాతం ... యజమాన స్యకా మాస్సాహా ॥ అగ్నేయే

వసునీథా యేదం నమమ ॥ సుచక్వాహా ॥ సూర్యాయేదం

నమమ ॥ అతమితోః ప్రాణానామయ్య ఓం భూః... భూర్భు

వస్సువరో ॥ ఏతా వత్సర్వంతం నానా ప్రకారేణ సంభావిత

సకల పాప నివృత్త్యర్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ ఓం

భూర్భువస్సువ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥ శ్రీ

విష్ణవే స్వాహా - శ్రీ విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమ ॥

సూ॥ తతస్సముద్రా దూర్శిరితి పూర్ణాహుతిం దద్యాత్ ॥

పూర్ణాహుతిః

పూర్వోద్దేశం గుణ ... శుభలిశా ॥ అస్మత్కృత భువనేశ్వరీ

శాంతి హోమం సంపూర్ణ తా నిర్ద్యర్థం పూర్ణాహుతిం హోమే

పూర్ణాహుతి ద్రవ్యాహుతాన దేవతాభ్యో నమః - భ్యానావా

హనాది హోద ... మి ॥ సముద్రా దూర్శిరిత్యస్య వంతస్య

రేపాం బ్రాహ్మణానాంచ స ఫల దక్షిణా తాంబూలాదికం
సమర్ప్య ॥ ఇతి కమలాకర భట్టుకృతే శాంతి రత్నమ్ । రజో
దర్శన శాంతిః ॥

— శుభం భూయాత్ —

ద్వాత్రింశ దోషధయః

ఉదుంబరః = మేః సమిధలు మండలు, కుశః = బర్హిస్సు
దూర్వా = గరిక, రాక్షసం = తామరాకు, పువ్వు, పంచ బిల్వకాః =
(తులసి, మాచేడు, నిర్దుండి, చాయిల, నిమ్మ, ఉసిరిగ) విష్ణుకాంత,
పూల పుటిక, తులసి = తులసి దళములు బర్హిషం—శంఖపుష్పకాః
శంకువులు శతావరీ = వీల వీసర, అశ్వగంధ-(పెన్నెరు గడ్డ) నిర్దుండి
వావిలి, సగ్న పద్మయం తెల్ల (ఎత్త) ఆవాలు, అపామార్గః = ఉత్తరేణి
పాలాశః = మోడుగ, పససః = పసస, జీరకః = జీలకఱ్ఱ, ప్రియంగవః
సోములు, గోధూమాః = గోధూమలు, వ్రీహయః = బిడ్డ, అశ్వత్థః =
రావి, క్షీరం = పాలు, దధి = పెరుగు. సర్పిః = నెయ్యి, పద్మస్రోం-
కమలములు, గులాబి, ఉత్పలం = కలువ పూలు, కురంటక త్రయం =
గోరంట, ములు గోరంట, గుంజాం=గురిగింజ, భద్రకం = గుమ్మడి, నాగ
మల్లె గడ్డ. ముస్తకం = తుంగ ముస్తలు.

అష్ట మృత్తికా

గజశాలాత్ - ఏనుగు కట్టుమట్టు నుండి, అశ్వ శాలాత్ -
గుఱ్ఱపుశాల నుండి, రథ స్థానాత్ - రథశాల నుండి, వర్షికాత్ -
పుట్టనుండి, సంగమాత్ - నదులు సముద్ర సంగమమును పొందిన
చోట, హ్రద స్థానాత్ - సరోవరము నుండి, గో కులాత్ - ఆవుల
కొట్టము నుండి, రాజద్వార దేశాత్ - రాజ ద్వారము నుండి.

హోమ ప్రవ్యాణి

దూర్వాభిః - గరికి కాడలతోను, తిల్లైః - నువ్వులతోను,
గోధూమ్నః - గోధూమల తోను, పాయసేన - పరమాన్నము తోను,
అశ్వేన - నేతి తోను.

1. పసుపు - కుంకుమ, తమలపాకులు, మొదలగుపూజాద్రవ్య
ములు 2. కలశములు - 5 మంటపారాధన నస్త్రములు 3. చావులు
చరుపాత్ర (నేరు ఉడికేడి) మూతపత్నీ - గరికె. 4. పూర్ణాహుతి
ద్రవ్యములు. కొబ్బరి కాయలు సాంబ్రాణి కడ్డిలు కర్పూరము. మొ॥

శ్లో॥ హృది వికసిత పద్మం । సర్క- సోమాగ్ని బింబం
ప్రణవమయ మచింత్యం । యస్య వీరం ప్రకల్ప్య
అదలఃరమనూత్మం । జ్యోతిరాకాశ సారం ।
భవతు మమ ముదేపా । సచ్చిదానంద రూపః ॥

శ్లో॥ రోగాన శేషా నపహంసి తుష్టా
రుష్టాతు కామాన్సకలా నభీష్టాన్
త్వా మాశ్రితావాం న విపన్న రాణాం
త్వాం మాశ్రితాహ్య శ్రయతాం ప్రయాతి ॥

శ్లో॥ సర్వ మంగళ మాంగళ్యే శివే సర్వార్థ సాధకే
శరణ్యే త్ర్యంబకే దేవి నారాయణి నమోస్తుతే ॥

జయ ప్రకాశక మంత్ర జపం అన్యోన్య సహాయేనాన్యదర్శం
భవంతః కుర్వంతు ॥—కరిష్యామి ఇతి ప్రతివచన మృత్విజాం॥
మయాపం ... శాంతి కర్మణి వేదపారాయణ మన్య ... కరి
ష్యామి॥ ఇతి ప్రతివచన మృత్విజా ॥

మయా ... కర్మణి ॥ చండి సప్తశతీ పారాయణం ... కరి
ష్యామః ॥ ఇతి ॥ —

శ్లో॥ శాంత్యాం భీమరథాభ్యాయాం । భవంతోభ్యర్చితా మయా ।
సుప్రసన్నాః ప్రకుర్వంతు । ప్రయోగం విధి పూర్వకం ॥

॥ పర్యాప్త్యా ... సర్వం జయతి ॥ శతమానం ... ప్రతిష్ఠతి ॥
సర్వే ఋత్విజః స్వేషు స్వేషు స్థానేషూప విశృత త్త జ్ఞపవరారా
యణాదికం కుర్వాత్ ॥

మంటపారాధనమ్ :- తతః ఈశాన్య దిగ్భాగే మంటపమాసాద్య
తస్యోపరి వస్త్రమూచ్చాద్య । వీహీన్నిషీవ్య-పునఃవీహీన్
న స్త్రీణాచ్చాద్య - తస్యోపరి కృష్ణతిలాన్వీషీవ్య । తస్యోపరి
పునర్వస్త్ర మాసాద్య తండులాన్నిషీవ్య ॥ తదుపర్యష్ట దశ
పద్ధం లిఖత్యా - తస్మిన్దేవ మాయా బీజం విలిఖ్య । తతః
క్రమాత్తత్త స్థానేషు ప్రధానదేవతా కలశాన్ సంస్థాప్య తేషు
తత్తదేవతానా మావాహన పూజాంచ కుర్వాత్ ॥

కలిశావాహనం :- ఆకలశేషు ధావతి ... వర్ధతే ॥ ఇతి మంత్రేణ

మధ్యే మృత్యుంజయ కలశ మావాహ్య ॥ తస్మిన్త్రావృత్త్యా
తద్దక్షిణతః - తదగ్ని దేవతా బ్రహ్మ కలశ స్థాపనం ॥ తేనైవ
మంత్రేణ తదుత్తరతః ॥ శత్రుత్వగ్ని దేవతా విషుకలశ స్థాపనం

శ్లో॥ ఋత్విజాన్ కలశేషు పత్రేషువా గ్రహహవాహనేన
సహవా యథావశాశం కారయత్వా పూజాదికం కుర్వాత్ ॥
నూ॥ తతః తంత్రం తస్యన్నితి మంత్రేణ తంత్రుభిః పరివేష్ట్య ॥

మంత్రం :- తంత్రం తస్యన్ రజహ్ ... దైవ్యం జనం ॥

నూ॥ ఓవధీరితి తేషోషధీర్నిషీవ్య ॥

మంత్రం :- ఓవధీరితి మాతరః ... చాతయ మానాః ॥

నూ॥ ఓవధయ స్సంసదంతేతి యన గోధూమాది సర్వ ధాన్యాని
పంచత్వచశ్చ కలశేషు నిషీవ్య ॥

మంత్రం :- ఓవధయ స్సంసదంతే ... చారయామసి ॥

నూ॥ ఉడ్డృతానీతి దశవిధ మృత్తికాః నిషీవ్య ।

మంత్రం :- ఉడ్డృతాని సరాహేణ ... శతబాహునా ॥

నూ॥ అశ్వతేవేతి పంచపల్లవాని నిషీవ్య ॥

మంత్రం :- అశ్వతేవో నిషదనం ... పూరుషం ॥

నూ॥ సహితాన్నితి సవరత్నాని నిషీవ్య ॥

మంత్రం :- సహితాన్ని ... సవితా భగః ॥

నూ॥ హిరణ్య మావధితి స్వణ - రజత - తామ్ర శకలాన్నిధాయ ॥

మంత్రం :- హిరణ్య రూపః ... దద్యం నమస్మై ॥ ఇతి కలశానా
వాహ్య ప్రతిమా శోధనం కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ దధి సర్పి మధుక్షీరైః ... శోధయేత్తతః ॥ అప్యాయస్వసమే
తు తే త్యాది మఃచామృతస్సానం-అహోహిష్ఠామ ఇతిశుద్ధో
ధక స్నానంచ కుర్యాత్ ॥ ఇతి ప్రత్యక్ష్య - ప్రత్యస్య ॥ గంధ
పుష్పాక్షతై రలంకృత్య ॥ ఏకత్ర సాంకేతికే నిక్షిప్య ॥ అదౌ
గణపతి మావాహ్యం ॥

మంత్రం :- ఓం గణానాం త్యా ... నీదసాదనం ॥ శ్రీ మహాగణపతి
మా ... నీయం ॥ ఇత్యాహవానాంతే సర్వత్ర వక్ష్యం ॥
తతః ఏతే సహస్రమితి ఉగ్రరథ నామక ప్రధాన దేవతా
మృత్యో రావాహనం - నవగ్రహోపగ్రహవాహన సమయే
అపమృత్యు మంత్రస్తానే కలశ్యాం మంటపస్య దక్షిణభాగే
కర్తవ్యం అతః మృత్యుపదం మృత్యోరితి ఏతాభ్యాం తద
క్షిణో శ్రరయోః అధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతా వాహనం -
మానోమహాంత - మానసోక త్ర్యంబక మిత్యుప దేవతానా
మావాహనం తత్పురత ఏవ కర్తవ్యం ॥

సూ॥ అదౌ నవగ్రహారాధన - ఇంద్రాద్వైష్ణ దిశ్చాలకావాహనం
ఉపదేవతా వాహనం కుర్యాత్ ॥ తతః మృత్యుంజయవాహ
నం కరిష్యే ॥

మంత్రం :- హ్రీహి-శ్చ తగ్ర సదం యువానం ... తసయామృతయ

గారిమమాయ ... పరమే వ్యమక ॥ శ్రీ మృత్యుంజయంసాంగం

సూత్రం :- ... నీయం ॥ ... కలశోపరి శ్రీ
మృత్యుంజయ ప్రతిమా మావాహనం ... నీయం ॥

మంత్రం :- బ్రహ్మహృదయః ... మమకర్తృ ఏవ ॥ తద్దక్షిణ కలశస్యోపరి
శ్రీ మృత్యుంజయమాధి దైవతం బ్రహ్మో మా ... నీయం ॥

మంత్రం :- శద్విష్ణోః పునుం పదగ్ం ... పదం ॥ తదుత్తరతః స్థితస్య
కలశస్యోపరి మృత్యుంజయ ప్రత్యధి దేవతాంవిష్ణు ... నీయం ॥

సప్త చిరిజీవిని మావాహనం

శ్లో॥ బ్రహ్మసూత్రో జ్వల భుజో ॥ రాజశ్చక్రస్థాజీవాశసః ॥ అశ్వ
త్తామా చిరంజీవీ ॥ దీర్ఘమాయుర్ద దాతుమే ॥ ఓం భూఃభువ
త్తామాన మా ... నీయం ॥

శ్లో॥ బలిః పాతాళ నిలయో ॥ ధనుర్వాణా ధరోస్యపః ॥ విష్ణుపాదాం
కిత శిరాశ్చిరంజీవీ ప్రసీదతు ॥ ఓం భూః ॥ బలిమావాహనీయం

శ్లో॥ వ్యాస స్సమస్త ధర్మాణాం ॥ వక్తాముని వరేడితః ॥ చిరంజీవీ
దీర్ఘమాయుర్దదాతు జటిలో మమ ॥ ఓం భూః వ్యాసమా
వా — నీయం ॥

శ్లో॥ మానూమాన్ రామ పాదాబ్జ సంగీ వర్ణి వరశ్శుచిః ॥ సంజీవ
నోప హర్తావ ॥ రోగశాంతిం దదాతుమే ॥ ఓం భూః - మాను
మంత మావా ... నీయం ॥

శ్లో॥ విభీషణో ధర్మపరో ॥ రామార్జున పరాయణః ॥ దదాతు చిర
జీవిత్యం చిరంజీవీ జితేంద్రియః ॥ ఓం భూః - విభీషణ మావా
... నీయం ॥

శ్లో॥ కృపః కృపాపయో రాశి స్తపస్యే చిర వత్త్రుధృత్ । వితనోతు
ప్రసన్నాత్మా యావజ్జీవ మురోగతాం ॥ ఓం భూః - కృప
మావా...నీయం ॥

శ్లో॥ పరశూజ్వల హస్తాభోః । జటామండల మండితః । దదాతు
చిరజీవిత్యం । ప్రసన్నాత్మా భృగూ ద్వహః ॥ ఓం పరశురామ
మావా...నీయం ॥ ఏతేషాం ఓం నమోఽశ్వత్థామనామ్నే
త్యాది నామ మంత్రైర్జపాదికం కుర్యాత్ ॥ అత్ర పక్షాంతకే
నవ చిరజీవిన ఇత్యుక్తం తేద్రీత్యా మారగ్మండేయ స్తవః
ద్వా పూజ్యే ॥

అథః - ప్రాణ ప్రతిష్ఠా

అస్య శ్రీ భీమరథ శాంతి మంటప దేవతా ప్రాణ ప్రతిష్ఠా
మహా మంత్రస్య ... యథా స్థాన ముపహ్వయతే ॥

శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వ జగన్నాథ... సన్నిధిం కురు ॥ ఆదిత్యాది నవ
గ్రహ ఇంద్రా ద్యక్ష దిక్పాల సహిత భీమరథ శాంతి మంటప
దేవతా. । ఆవాహితా భవంతు । స్థాపితా భవంతు । ప్రసన్నా
భవంతు । స్థిరాననం కురుత ॥ తతః ప్రాణ ప్రతిష్ఠాంగ లఘు
పూజాం కృత్వా । నీరాజనం దద్యాత్ ॥

సూ॥ పున స్ఫులకల్ప్య తతః మంటప దేవతానాం మహా పూజాం
కృత్వా సమర్పయేత్ ॥

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ - అస్మత్కృత భీమ
రథ శాంతి మంటపే సపరివార శ్రీ మృత్యుంజయ సదాశివ
ప్రీతర్థం పురుషసూక్త విధానేన శ్రీ మృత్యుంజయ సదాశివ
పూజాం కరిష్యే ॥ పురుషసూక్త విధాన పూజాం కృత్వా ॥

సమర్పయేత్ ॥ సహస్రశీర్షేత్యావాహనం సహస్ర శ్రీరాపురుషః
... యస్యస్మత్పూజ ... భగవాన్ సర్వాత్మకః సపరివార
శ్రీ మృత్యుంజయ సదాశివ స్ఫుప్రీత స్ఫుప్రసన్నో వరదో
భవతు ॥ ఏతత్సర్వం శ్రీ మృత్యుంజయ దేవతార్చనమస్తు ॥

అథ-భీమరథ శాంతి హోమ ప్రయోగః

అచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ । అస్మత్కృత శౌవ
క్తోక్త భీమరథ శాంతర్థంగ శతదేవతా మంత్రైర్ సమిదాజ్య
చరుప్రీహిభి శృణుర్విధ హోమం కరిష్యే ॥ తతః మంటపస్య
పశ్చిమ దిగ్భాగే అరత్నీమాత్రచతురశ్ర కుండలంకల్పయిత్వా

మంత్రం :- యత్పుణ్యం నక్షత్రం ... యత్కాశీస్యాత్ శుచీహో
హవ్యా ... జఘ్నుసి ॥ ఇత్యాదినా కుండ శుద్ధిం కుర్యాత్ ॥

తదంగ స్థండితో ల్లఖనా ద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే భూరుభ
నస్సువరో మిత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ భూరుభవస్సువరో ॥ అగ్ని

రావరణీయక పాత్రే అక్షతోదక మానీయ ॥ అగ్నిమిధ్యా ॥

చత్వారి శృంగాః...బాతవేదనే నమః ప్రధానాహుతీర్హుత్వా

సూ॥ తతః ఆజ్యమిశ్రిత కృష్ణతలై రాజ్యేన చాష్టోత్తర శతమేకా
దశసంఖ్యాకం వాయుధానకాశముగ్రరథనామక మృత్యుమంత్ర
హవనం కుర్యాత్ ॥ తత్ర సుచుక్యవ స్తీర్య । చరుమధ్యాదిర్గవ
దాయ అభిఘార్య -హవిః ప్రత్యభిఘారయతి ॥ ఓం లగ్నయే

స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ ॥ ఇతి ముఖాహుతిం హుత్వా ॥

పునఃస్పృత్యుప స్తీర్య - చరుమధ్య ద్విరపదాయ అభిభూర్య!
హావిః ప్రత్యభి భూరయతి.

మంత్రం : ఓం ఏతే సహస్ర మయతం .. మృత్యురేపాహిస్సాహుః॥

భూ స్వాహా॥ భువస్వాహా॥ సువస్వాహా॥ భూర్భువస్సువ స్వాహా॥

మృత్యువ ఇదం॥ సర్వాప మృత్యుర్న స్యతా॥ ఇతి త్యాగాంతే
వ క్షవ్యం॥ ఏనం ప్రకారేణ యథావతాశ సంఖ్యయా జాహు
యాత్॥ అధిదేవతా॥ అపైతు మృత్యురమృతం న అగా ద్యైవస్వ

తోనో అభయం కృణోతు॥ పర్ణం వనస్పతేరి వాభినస్సీయ
తాగ్ం రయి స్సుచతాంన శ్శచీపతిః॥ మృత్యుర్వధి దేవతాయై

వైసస్వత ఇదం నమమ॥ ప్రత్యధిదేవతా॥ పరం మృత్యో
అనుపరేహి ఙంథాం॥ యస్తేస్వ ఇతరో దేవయానాత్॥

చక్షుష్మతే శ్శ్రావతే తే బ్రహ్మ మానః ప్రజాగ్ం రిరిషోమోత
వీరాన్ ధాన్యహా॥ మృత్యు ప్రత్యధి దేవతాయై చక్షుష్మత్యా

ఇదం॥ మం॥ మానోమహంత ... రుద్రరీష స్వాహా॥

మృత్యుంజయా యేదం॥ మం॥ మానస్తాకే తనయే... విధే

మతే స్వాహా॥ మృత్యుంజయా యేదం॥ మం॥ శ్ర్యంబకం...

యమోమృతా ధాన్యహా॥ శ్ర్యంబకాయమృత్యుంజయాయేదం॥

ఇతి ధూర్వాంకురై రుహుయాత్॥

నూ॥ ప్రధాన మంటప దేవతానూనన చతుర్విధ ద్రవ్యేణ కేవలా
శ్వేనవా జాహుయాత్॥ ఏకం-ద్యే - ప్రీణి - చత్వారి - ఙంబేతి
పంచావతీనాం॥

మంత్రం :- స్తుహి శ్శతగర్తనదం యువానం... శనయాయ మృదయ

స్వాహా॥ మృత్యుం జయాయేదం॥ అధిదేవతా॥ బ్రహ్మజ్ఞానం

ప్రథమం ... వివస్వాహా॥ బ్రహ్మణే మృత్యుంజయాయాధి

దేవతా యేదం॥ ప్రత్యధి దేవతా॥ మం॥ ఇదం విష్ణుర్వ

చక్రమే ... సురేస్వాహా॥ విష్ణవే మృత్యుంజయ ప్రత్యధి

దేవతా యేదం॥ తతః అధి దేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత

జన్మనక్షత్ర హననం-అదిత్యాది ననగ్రహ మంత్రహవనముప

గ్రహై స్సహా చతుర్విధ ద్రవ్యేణ కుర్యాత్॥
నూ॥ తతః ఘృతనూక్తేన కేవలాశ్వేదై వాయువ్య హోమం
కుర్యాత్॥

మంత్రం :- ఏకం - ద్యే - ప్రీణి - చత్వారి॥ యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణ

ఉజ్జ్వల... అతీత స్వాహా ॥ శత్రుత్వాహం ... వస్త్రాదిభ్య

॥ విష్ణవ ఇదం ॥ ఇత్యేకావాహిం చదద్యాత్ ॥

నూ! తతః సప్త చిరజీవినాం తత్త స్నామ మంత్రైః కేసలాక్ష్యన జాహోతి.

1. ఓం నమః శ్చిరం జీవినే శ్వత్వా మే స్వాహా! అశ్వత్థామ్న

॥ ఇదం ॥ 2. ఓం నమశ్చిర జీవినే బలయే స్వాహా! బలయ ఇదం ॥

3. ఓం నమశ్చిర జీవినే వ్యాసాయ స్వాహా ॥ వ్యాసాయేదం ॥

4. ఓం నమశ్చిర జీవినే హనుమతే స్వాహా ॥ హనుమత ఇదం ॥

5. ఓం నమ శ్చిరజీవినే విభీషణాయ స్వాహా! విభీషణాయేదం ॥

6. ఓం నమ శ్చిరజీవినే కృపాయ స్వాహా ॥ కృపాయేదం ॥

7. ఓం నమ శ్చిర జీవినే వరశు రామాయ స్వాహా ॥ వరశు

రామాయేదం ॥ తతః కృతానుష్ఠాన మంత్రాణామపి యథావ

కాశం జాహుయాత్ ॥ ఇధ్యసన్నహనా శ్వద్విశ్వుక్ స్మృశ్య

... జయమాది హోమం కరిష్యే ॥ చిత్తం చ స్వాహా ... స్వీర్ణ

కృదంతం కృత్వా! బర్హిష్మమంజన పరిధి ప్రహరణాది సర్వప్రాయ

శ్చిత్తహోమాంతం కృత్వా పూర్ణాహుతిం కుర్వాత్ అదితే వ్య

మగధాః ... ప్రాసావీః ॥ - బ్రహ్మవిసర్జనాంతే - ప్రాగాది

పరిస్థరణ ముత్తరే విప్రజేత్. తేజస్వీ యశస్వీ బ్రహ్మపర్చసి

భవతి ॥ ఇతి విజ్ఞాయతే హోమాంతే శ్రీ యజ్ఞేశ్వరాయ నమః

ఇతి షోడశోపచార పూజా మగ్ని ప్రదక్షిణాంతం కృత్వా

సమర్పయేత్ ॥ తతః అగ్ని ముద్వాస్య ॥

నూ! తతః మంటప సమీపం గత్వా! పునః పూజాం కృత్వా ॥

అగ్ర కృసరాన్నం నివేదయేత్ ॥ యానీహ భూతానీతి మంట

పస్య చతుర్దిక్షు చిత్రాన్న బలిం దద్యాత్ ॥

శ్లో! యానీహ భూతా నివసంతి తాని బలిం గృహీత్వా విధివత్ప్ర

దత్తం! అనగ్రత్రేవానం పరికల్పయంతం! న మోస్తు తేభ్యస్సకల

గ్రహేభ్యః ॥ ఇతి చిత్రాన్న బలిం న్యనేత్ ॥

శతచ్చిద్రాధి షేకం :-

నూ॥ తతః అగ్నే రుత్తర దిగ్భాగే విశాన్యేవా శతచ్చిద్రాధిషే

కార్థం పుత్ర పౌత్రాది సహితం యజమానం భద్రవీతే ఉప

వేశ్య ఆచార్యో బ్రాహ్మణైస్సుహ బృహతుక్-ంభేత త్రతల

శోదకం సర్వం నిక్షేప్య ॥ నక్ష్యమాణై రబ్లింగై రాహిష్ఠాది

భిర్బుంత్రైః సురాహ్వా మభిషేచంత్యితి హోరానికిమంత్రైశ్చ

కూర్వాదినా మార్జయిత్వా ॥ శతచ్చిద్ర పాత్రేణ స్నాప

యేత్ ॥

మంత్రం :- 1. ఆహోహిష్ఠా మయోధునః 2. హిరణ్యవరాశ్శుచయః

పావకాః 3. పవమాన స్సువర్ణవః 4. హిరణ్య శృంగం ॥

ఇత్యాది ॥ ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ॥

శ్లో॥ కీర్తిరక్షీర్ధృతిర్భృథా తుష్టి శ్రద్ధా మమాగతిః । బుద్ధిరజ్ఞానపుష్పాంతిః పుష్టిః శాంతిశ్చ మాతరః ఏతాస్త్యై మభిషిం మించంతు ధర్మపత్నీ సుమాగతాః । ఆదిత్య శ్శృంగమాభామో బుధో జీవన్ముతోఽర్కజః । గ్రహస్త్వా మభిషించంతు రాహుకేతు సమన్వితాః ॥ ఇత్యభిషించ్య ॥

సూ॥ తతః అభిషేచనానంతరం విశ్లేష్ణ శత్యాదిభిః జ్వరశిశ్ప దద్యాత్ విశ్లేష్ణ శత్రుప్రో దుర్గా లోకపాలా నవగ్రహః సర్వకామప్రదానిత్యం । యచ్ఛంతు తన మంగళం ॥ ఇత్యాది పౌరాణిక మంత్రైః ॥ అతః పరం కాంక్ష్యాది పాత్రసదీపైః పరితః ప్రాదక్షిణ్య క్రమేణ నీరాజనం కుర్యాత్ । ఇతి కేచిత్ ॥

సూ॥ తతః యజమానః వస్త్ర పుంజాదికం ధృత్వా । గంధపుష్పాదిభి రలంకృత్య । అభిషేకాపుత్రపస్తాక్ష్యాద్యారాధ్యయదద్యాత్ బృహత్పామేతి ంక్షం ధృత్వా । అలక్ష్మీ పరిహార్యమాట్యా వేక్షణం కరిష్యేతి సంకల్ప్య । రూపగ్ం రూపం ప్రతిరూపా బభౌవేతి కాంస్యపాత్రస్తాక్ష్యై । స్వముఖం నిరీక్ష్య । యా లక్ష్మీర్భవచ్చ మే చాస్థిం సర్వాంకేషు వ్యవసీతంతత్సర్వంశమ యాద్యత్వం శ్రీయం పుష్టిం వర్తయ । ఇతి మంత్రోజ్జ్వలం సంప్రార్థ్య ॥ నీరీక్షితాజ్యం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥

శ్లో॥ కామభేనో స్సముద్యాతం సర్వకరుషు సంశ్రితం । దేవానా మన్యమాహార మత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే । ఇతి మంత్రేణా స్మృతాహ్మణాయ సంప్రదదే నమమేత్యాజ్యం స దక్షిణా తాంబూలం స కాంస్యపాత్రం దద్యాత్ ॥

సూ॥ ఏవ మయః ఖండ కార్పాస లవణ తిల కంబళాదీ న్యగ్రదా నాని కుర్యాత్ ॥

షడుగ్ర దానాని

అయః పిండః శ్లో॥ యస్మాద కేవ కర్మాణి త్వదధీనాని సర్వదా అయః పిండ సమస్తభ్యం దుష్టారిష్టం నివారయ । ఇతి చత్వారిం శత్రులాధిక మయః ఖండంసదక్షిణం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్

కార్పాసః - కార్పాసం చంద్రదైవత్యం సరాణా ముపకారకం । త్వమేవా నరణం యస్మాత్ అశశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే । ఇతి కార్పాసం స దక్షిణాకం దద్యాత్ ॥

లవణం :- యస్మాదన్నరిసా స్పర్శేనోత్పాప్తా లవణం వినా । ప్రియంచ శీనయోర్నిత్యం తస్మాచ్ఛాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ రసా నామగ్రజం శ్రేష్ఠంలవణం బలవర్ధనం । తస్మాదేత త్వదా న్నామి । తత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతివా, లవణాద్వోణ పరిమితం దద్యాత్ ॥

తిలదానం :- యస్మాన్మధు రిహోర్విష్ణో రేహస్వేద సముద్భవాః । మాన్య కవ్యేషు శస్తాశ్చ తస్మాచ్ఛన్నో భవంత్యిహ । ఇతి తిలాన్ సంప్రార్థ్య ॥

శ్లో॥ తిలః కాశ్యప సంభూతా నిత్యం పాపహరా శృభాః । తిల దానాదనుచ్యంమే పాపం హాశయ కేశవ । ఇతి మంత్రేణ । ద్రోణ వరిమిత తిలదానం ॥

కంఠకః :- శేషవలో మనముదూర్భతః । శీత వాత భయాపహః
తుషార భయహారాయ । తస్మాద్వాచ్యంతిం ప్రయచ్ఛమే । ఇతి
మంత్రేణ కంఠక దానం ॥

తైలదానం :- అమాంశల్య పరిహారార్థం తైల ఘటదానం కరిష్య ఇతి
సంకల్ప్య । అత్ర స్వముఖం నిరీక్ష్య ॥

శ్లో॥ అమంశలం మే యత్రాప్తం దాస్యం యచ్ఛమమాంశకే ।
సర్వం యదద్య శమయ తైల పుష్టిం చ వర్తయ ఇతి సంప్రార్థ్య

శ్లో॥ తైలం పుష్టికరం విత్త్యమాయుష్యం సావనాశనం అమాంశల్య
హరం పుణ్యమత శ్శాంతిం ప్రమచ్ఛమే ॥ ఇతి మంత్రేణ
తైల ఘటం దత్వాత్ ॥

గుడం :- యతో రసానాం ప్రసరస్సాస్య ద్విష్టోమథురోరసః ॥ తస్మా
ద్భుక్తం ప్రదాస్యమి తత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతి గుడం
స దక్షిణాశం స తాంబూలం దద్వాత్ ॥ దుర్గావానంతరం
కర పాద శుద్ధిం కృత్వా చమ్య శుచిర్భవేత్ ॥

వృషభ :- అథాచార్యంధ్రద్రవీకేషవవేశ్య గంధపుష్పాదిభిరలంకృత్య
సా లంకారం స దక్షిణాశం వృషభం । ధర్మశ్శ్రీం వృషరూపేణ
జగదానంద శారక । చిర మాయుర్భలం సాఖ్యం । శాంతిం చ
కురుమే ప్రభో । ఇతి మంత్రేణ సంప్రార్థ్య దద్వాదితి కేచిత్ ॥

గోదానం :- యజ్ఞసాధన భూతాయా విశ్వస్యాస్తు ప్రణాశిని । విశ్వ
ధూప ధూప దేవః ప్రీయతా మన యాగవా । గవామంశేష
తిషంతి భువనాని చతురశ తస్మాదేనా మహం దత్వామత
శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతి మంత్రేణ సాలంకారాం వత్సాం
సదోహన కాంస్యాం స దక్షిణాం చ గాం దద్వాత్ ॥

ప్రతిమా కలశ దానం :- మృదుభయ నిమ మైస్త్రి । శృషవహన

శంకర । తవమూర్తి మహం దద్యా మతశ్శాంతిం ప్రయ
చ్ఛమే ॥ ఇతి ॥

శ్లో॥ సుఖాపూర్ణ ఘటం హస్తే బిభ్రాణాం జయనామకాండదామ
ప్రతిమాం తుభ్యం సర్వసంపద్యి వృద్ధయే । ప్రతిమాం వస్తు
సంయుక్తాం ప్రాప్తారిష్టసిన్ధ త్రయేతుభ్యం దాస్యామిచిత్తేంద్ర
యభోక్త ఫలదో భవ । ఇతి మంత్రేణ ఇశరాన్ సర్వాన్ కల
శాన్ స వస్తు ప్రతిమా దక్షిణాదిభి ర్దద్వాత్ ॥

తతః దశదానాని

॥ గో దానం ॥ అత్ర గోదానం పూర్వవత్ ॥ భూదానం ॥ సర్వసాస్య
శ్రయ్యా భూమి ర్యతా హేణ సముద్భృతా । తస్మాదసాస్యః ప్రదా
నేన విశ్వాత్పాత్ప్రీయతాం హరిః ॥ తిలదానం ॥ పూర్వవత్ ॥
హిరణ్య ॥ హిరణ్య గర్భ గర్భప్రమితి ॥ జన్మాంతర సమానేషు
యత్కృతం దురితం వయా హిరణ్యస్య ప్రదానేన శాంతిరస్తు
సదామయః । అజ్యం ॥ పూర్వవత్ ॥ వాసః ॥ పూర్వవత్ దానం
పూర్వవత్ ॥ గుడదానం ॥ పూర్వవత్ ॥ కాష్యం :- రుద్ర
నేత్ర సముత్పన్నం । రజితం పితృసల్లభం । తస్మాదేతత్ప్రదా
స్యామి తత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

జ్యోతక మహాదాన శ్లోకాః

కృష్ణ గోదానం :- కపితే సర్వదేవనాం పూజనీయాహి రోహిణి
తీర్థదేవ మయం మస్మాత్ అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

శ్లో॥ కృష్ణదేవో నమస్తుభ్యం । బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మికే
జన్మ ప్రభృతి పాపాని । కృష్ణేనాశయమే సదా ॥

మంత్ర :- మధ్యపాప క్షయకరం । సంతర్హం రోహిణి భూవనానాం
అశ్వేర్భీజం ప్రదాస్యామి । తస్మాద్వాచ్యంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

రత్నయ :- శంభుదేహోద్భవం ! శుభ్రం ధారణే మంగళ ప్రదమ్ ।
దర్శనాత్పూర్వ పాపఘ్నం । కావ్యం దేహ్యానిశం మమ ॥
రత్నమ్ :- యస్మాత్పూర్వేషు రత్నేషు । దేవాస్పర్శే వ్యసస్థితాః
రత్నాదానేన మేళాంతిం । ప్రయచ్ఛంతు సదాసురాః ॥

పరస్వతీ :- సరస్వతీ జ్ఞానదాత్రీ విద్యానా మధిదేవతా
విద్యా సాధక కోశస్య । దానాన్ముక్తిం సమాప్నుయాత్ ॥
లింగానం :- మహర్షే గోత్ర సంభూతా కాశ్యపస్య తిలాస్మృతాః
తస్మాత్తీల సదానేన మమ పాపం వ్యసాహతు ॥

కవ్యాదానం :- త్రైలోక్య పావనందివ్యం ! పితౄణాంముక్తిదాయకమ్
మహావిష్ణోః ప్రీతికరం । కన్యాదానం దదా మ్యహమ్ ॥

గజదానం :- విరావత శ్చతుర్దంతో గజానాం నాయకశ్చయః
దిగంతీనాం ప్రపూజ్యశ్చ । గజ క్షేష్ట స్ఫురాఽర్చితః ॥
సుప్రతీకం గజేంద్రత్వం । సరస్వత్యాఽభిషేచన
ఇంద్రస్య వాహన క్షేష్టః । సర్వదేవైశ్చ పూజితః ।
గజేంద్ర మత్తమాతంగ । రిపుస్సైన్య వినాశక
తవదానేన మేళాంతి । స్ఫుర్వనాస్తు సుఖం శివమ్ ॥

అశ్వం :- అశ్వోహి వాహనం భావోః । కారణంహి శత్రుకత్తోః
సంప్రదానేన మేచాన్య శాంతిరస్తు సుఖం శివమ్ ॥

శయ్యాః :- యథాన కృష్ణ శయనం । శూన్య సాగర జాతయా
శయ్యా వమాప్య శూన్యాస్తు । తథా జన్యని జన్యని
శయ్యా న్యాదాత్మనో మూర్తి ర్గారీ శంకరయోః ప్రియా
దానేనాస్యా స్సుఖం చాస్తు । శాంతిర్నే పదమ వ్యయమ్ ॥

వస్త్రదానం :- క్షేత్ర సత్త్వం మహాపుణ్యం । చంద్రప్రీతికరం సదా
శుభదం సర్వలోకానాం । అత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

భూదానం :- యస్యాం రోహంతి బీజాని శాలేచైవ మహీశలే
త్వత్ప్రసాదాచ్ఛ : కలా మమ సంతం మనోరథాః ॥
కానాన్యన్యాని సర్వాణి కనకాదీని యానిచ తాని భూమి
ప్రదానస్య కళాం నార్హంతి షోడశీమ్ ॥

దాస్యమ్ :- సర్వదేవ మయం ధాన్యం సర్వోత్పత్తి కరం మహత్
ప్రాణినాం జీవనోపాయం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

పయోదానం :- ప్రాణినాం జీవనం క్షీరం పితృదేవ ప్రియం సదా
కాంతిదం పుష్టిదం సత్యమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

పాడుకా దానం :- కంటకోచ్ఛిష్ట పాషాణ వృశ్చికాది నివారణే
పాడుకే పంప్రయచ్ఛామి గృహాణత్వం ద్విజోత్తమ ॥

చక్ర దానం :- సంపదాం భూషణం చక్రం వర్షాఽతప నివారణం
అనంత ప్రీతిదం యస్మాత్ అత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

ఇహముత్రాఽత పత్రాణాం కురు కేశవమే ద్రభో
చక్రం త్వత్ప్రీతయే దత్తమ్ బ్రాహ్మణాయ మయా శుభమ్ ॥
గృహదానం :- ఇదిం గృహం గృహాణత్వం సర్వోపసృగరసంయుతమ్
తప విప్ర ప్రసాదేన మమ సంతం మనో రథాః ।
సంప్రదానే నవైతస్య సర్వదా సుఖదం మమ

తతః కుంభ మంటపాదికం సర్వం సదత్మిణా తాంబూలంతూష్ణీం
దద్యాత్ ॥ పాదప్రక్షాలనం కృత్వా । సువాసిని మంగళా
రాట్రిక్షేన సహ నమాదాశీర్వాదనం ప్రాప్య ॥ శతమానం భవతి

... ప్రీతి తిష్ఠతి ॥ సహచార్య బ్రహ్మగణం సర్వేషా మృత్విణం
దత్తక్షిణో దుఃఖమానః బంధుభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో మృష్టానన్
భోజనం దద్యాత్ । కీనాంధకరద్రుదేభ్యో భూరిదానంతు కార

నోట్ ॥ శ్రీ మృత్యుంజయ ప్రసాదేన సర్వదుఃఖ నివృత్తి పూర్వక సుఖప్రాప్తిః ॥

శ్రీశ్రీ వివశ్యంతి - పుత్రప్రాప్తాది వర్ధతే హరిమేవ స్మరే
స్నిత్యంకృత్యాద్యంగతే విశేషతః ఇతి యథాసుఖం విహరేత్ ॥

సర్వం రమణీయం

పావనవిధి వివరణమ్ :

1. ఏకే సహస్రమితి భీమరథ నామగో ప్రథాన దేవతాయాః
మంత్ర హననం । ఏతస్య ఆజ్య మిశిత తిలహోమం ॥

2. అపైత మృత్యు - పరం మృత్యో - మానో మహంత -
మానహ్నః - త్ర్యంబక మిత్యేతే మృత్యో రుపదేవతా
మంత్రాః ॥ ఏతేషాం కేవలాజ్య హోమం ॥

జన్మ నక్షత్ర నవగ్రహాప గ్రహదీనాం సర్వేషాం చతుర్ధ
ద్రవ్యేణైవ హోతవ్యం ॥

3. స్తుతి ... శృతం గర్త సదమితి మృత్యుంజయ మంత్రః
బ్రహ్మజ్ఞానమితి శబ్దే దేవతా మంత్రః తద్విష్ణోరితి-ప్రత్యధి
దేవతా మంత్రః ఏతేషాంచతుర్ధ ద్రవ్యేణకేవ బాజ్యేనవా
జహుయాత్ ॥

భీమరథ శాంతికి శావనిన వస్తువులు

1. పసుపు, కుంకుమ, శమలపాగులు, వక్కలు, పూలు, ఖసారము,
కొబ్బరికాయలు వగైరా పూజా ద్రవ్యములు.

2. కలశములు - పెద్దవి (8) చిన్నవి (21) పీటమీడికి తుండ్లు
రవికలు.

3. ధోవతులు, తాపులు (3) దీక్షా వస్తువులు యజమానితో సహా,

4. పరిమలు (3) నువ్వులు బియ్యము ధాన్యము.

5. కంబళులు (2) నవగ్రహ లేక ధావళీలు । ఇతర తానవస్తువులు
గోవు వగైరా.

ముత్తిగ్గులు 21 మంది॥ హోమ ద్రవ్యములు నెయ్యి వగైరా
బ్రాహ్మణ సమారాధనము, పూర్ణాహుతి ద్రవ్యములు, ఆచార్య-1
బ్రహ్మ - 1 గణపతి - 1 పంచాక్షరి - ॥ మృత్యుంజయం - 2 వేద
పారాయణం - 1 నక్షత్ర జపం - 2 నవగ్రహ జపం - 9 సూర్య
నమస్కారములు - 1 రుద్రాభి షేకం - 1 చండి నవ్వు - 1.

హోమ పాత్రలు

1. చదుపాత్ర నేరు ఉడికేది దాని మూత, గరితు.

2. ఆజ్యపాత్ర 1 (చిన్న బాణలి)

3. కప్పు గిన్నెలు - 2 (ప్రాక్షణ - పూర్ణపాత్రలు)

4. సమిధలు - పాలాశం - లేక (రావి) నవగ్రహ సమిధలు.

— భీమరథ శాంతి స్సమాప్త —

గండ నక్షత్ర జనన శాంతి విధి:

గమనిక :- పై చెప్పిన గండ నక్షత్రముల యందు స్త్రీ పురుష జననము జరుగునపుడిశాంతి చేసికొనిన తప్పక గండములు తొలగి సర్వములు క్షేమము చేకూరును

శ్లో॥ అశ్వినీ మఖ మూలాలాదా త్రివష్ట నవ నాడికాః శేవతీ సర్వశక్రాంతే! మాసాశ్చ ఋతు సాయకాః అశ్వినీమఖమూలాలాదా నాడికా ద్వితీయం తథా । శేవతీ సార్వశక్రాంతే । నాడికా ద్వితీయం తథా । అశ్వినీ మఖమూలాలానాం పూర్వార్ధే బాధతే పితా । పూషాహి శక్ర పశ్చాద్ధే జననీ బాధ్యతే శిశోః । విశ్వ ఘృశ్చ దివాబాహో రాత్రిబాతస్త్వ మాశ్వినః ఆశ్వినః సంధ్య యోర్బాహో నాస్తి గండే నిరామయః ॥ సర్వేషాం గండబాతా నాం పరిత్యాగో విధీయతే ॥ వర్జయే దర్శనం రావం తచ్చ పాణ్డ్రాసికం భవేత్ తస్య శాంతిం ప్రవక్ష్యామి సోమమంత్రేణ భక్తిమాన్! కాంస్య పాత్రం ప్రకర్మిత పల్లెశ్శోడశభిర్నవం । అష్టాభిశ్చ చతుర్భిర్నావం ద్యౌభ్యాంవా శోభనం తథా । తస్యధ్యేషాయనం శంఖే నవనీతేన పూరితే రాజతం చంద్ర మశ్చేత । శిత పుష్ప సహస్రకైః । ఔషజ్ఞః క్షౌమవాసాస్తు శుక్లమాల్యాంబరార్చితః సోమోహ మితి సంబంధ్య పూజాం కుర్యాదతంద్రితః జపీ తాపాహస్రకం మూత్రం శ్రద్ధధానస్సమా హితః । ఆప్యాయశ్వేతి మంత్రేణ పూజాం కుర్యాత్సమా హితః । దద్యాద్వై దక్షిణా మిహ్నం గండదోష ప్రశాంతయే శుక్లంవా శుశ్వరం చైవ తామ్ర పాత్ర సమన్వితం గండదో షోప శాంత్యర్థం దద్యాద్ద్యౌగ విచేకుచిః ॥ ఇతి నక్షత్రగండాంత జనన శాంతిః ॥

గండ నక్షత్ర జనన శాంతి ప్రయోగః

జన్మదినా దేకాదశేహని ఏకవింశత్యహ్నివా శుభేహని దంపతీ అభ్యంగ ప్నానం కృత్వా! శుభ్రవస్త్రాణి ధారయిత్వా ఆదా దీపం సంస్థాప్య! కుమారంవత్సం చ ఉత్తరత ఉపవేశ్య! స్వయం దక్షిణత ఆశీసః! ప్రాణానాయమ్య పటమంతరతః కృత్వా ॥

ఆచమ్య ॥ ఏవంగుణ .. శుభ్రతీభౌ శ్రీమతః శ్రీతస్య నామ ధేయస్య (మమ) ధర్మపత్నీః అముకగండ నక్షత్రే చరణే యుక్తగండే పుత్ర - పుత్రీకా జననేన యో గండ దోషస్సమ జని తద్దోషోప శమన ద్వారా బాయాపత్యోభ్యిశోశ్చ త్రయాణామాయుష్యాభి వృధ్యర్థం శౌనకోక్త విధినా గండనక్షత్ర జనన శాంతి కర్మ కరిష్యమాణ స్తదంగత్యేవతదాదా శుధ్యర్థం ... స్వస్తి పుణ్యాహ వాచనం కరిష్యే ॥ ఆదా నిర్వఘ్నన ... గణాధిపతి చూడాంకరిష్యే ॥ గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహ వాచనం కుర్యాత్ ॥ ముఖావలోకనం కుర్యాత్ ॥ యథా ఏవం ప్రీత్యర్థం (మమ ధర్మపత్నీః అముకగండ నక్షత్రజన నాద్యాదోషేషు ... పుణ్యర్థం ॥ గండనక్షత్ర శాంత్యాదా అభ్యుద్ధి కరిష్యే ద్వారా ముఖ శ్రీ సమృద్ధ్యర్థం ధర్మపత్నీః కుమారవ్యవ ముఖావలోకనం కరిష్యే । శ్రీ మృత్యుంజయ

సదాశివ దేవతాభ్యోనమః ॥ ధ్యానా... యామి రూపగం

॥ ...దశ ॥ కళ్యాణ జనకం ... వలొకనం ॥ నారకేశ
బలిం దద్యాత్ ॥ పాదా ప్రత్యక్షా ఆచమ్య ॥ నిరీక్షితాజ్యం
శివాలయేననృతవా దీపారాధనం కుర్యాత్ ॥

పూర్వోక్తవంశుణ ... శుభతిథా - మయా సంకల్పిత అముక
గండ నక్షత్ర శాంతి కర్మణి ఆచార్య బ్రహ్మ ఋత్విగ్గరణం
కరిష్యే ॥ మయా సంకల్పితే శాంతి కర్మణి ఆచార్యం త్వా
మహం నృణా నృణామహేతి ప్రతివచనం ॥ బ్రహ్మణం త్వా
మహం నృణా ॥ నక్షత్రజప-బాలారిష్ట దుష్టగ్రహాప నృతున్
మంత్ర జప - చతుర్విధ హోమ రుద్రాభిషేక మన్వంత్య
సహాయేనా స్మదర్థం భవంతఃకుర్వంత్యిత్వాచార్యణ సహాఽహ్వా
న శిగ్గరావరణేయాః ॥ పర్యాప్త్యేత్వా శీర్షచనం కృత్వా ।
తైస్సైస్సతస్సంత్రాతామనూనాదికం కార్యం ॥

గృహస్థాన దిగ్భాగే బృహస్పతివ మాసాద్య ॥ తస్మిన్
వస్త్ర తంతులాదికం నిక్షేప్య ॥ తస్యోపరి నక్షత్ర మంత్రేణ
నక్షత్ర ప్రతిమం ఆప్యాయస్వేతి రాజత చంద్ర మూర్త్యావా
వాహన పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహారాధనం కుర్యాత్ ॥ ఆదా
ప్రతిమా శోధనం కుర్యాత్ ॥

దధి సర్పి మధుక్షైరై శ్శర్కరేణ ఛలై స్సహ ॥ ప్రత్యక్షనం
ప్రకుర్వీత ప్రతిమాం శోధయేత్తతః ॥ ఆప్యాయ స్వసమేతుతే

...త్వగ్ం నాసః ॥ ఇతి పంచామృత స్నానం. ఆపోహిషా

మయో...థాచనః ॥ శుద్ధోదక స్నానం ॥ ప్రత్యక్షప్రత్యస్య

గండ పుష్పాశైరలంకృత్ ॥ ఏకస్య సాంకేతికే నిక్షేప్య ఆదా
గణపత్యావాహనం ॥ తతో నక్షత్ర ప్రతిమా వాహనం -
చంద్ర మూర్త్యావాహనంచ కుర్యాత్ ॥ ఆపోహిషా చంద్ర
మూర్తేః ప్రత్యేక మష్టోత్తర శతనామభిః శ్చేద్య పుష్పైశ్చ
పూజయిత్వా ॥ తతః మంటపంపరి రుద్రమంత్రేణ రుద్రకలశా
రాధనం కృత్వా ॥ తస్మిన్ సువర్ణ రత్న పంచ పల్లవ -
మృదాదీని తత్సంకల్పై నిక్షేపేత్ ॥ ప్రాణప్రతిహాపనాది
హోదశోపచారాన్ కృత్వాసమర్పయే దితుప్రకమా విజ్ఞేయః
పూర్వోక్త ... ఏవంగుణ ... శుభతిథా (మమ) భర్తృపత్నీ
సమేతస్యాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం - మయా సంకల్పిత అముక
గండ నక్షత్ర శాంతి కర్మణి తత్తదేవతా మంటపారాధనం
కరిష్యే ॥ ఆదా గణపతి మావాహన్ ॥ గణాంత్యా

సాదనం ॥ మంటప మధ్యే గణపతి మావాహనా...నీయం ॥

తతః నక్షత్ర మంత్రేణ నక్షత్ర వాహనం ॥ ఉపహారా...
...సుకృతం జపంతాం ॥ ఇదగ్ం సర్వభ్యో... జ్ఞహోమి ॥

గవాంపతిః ... రోరపితి ॥ అధిదేవతా... ప్రత్య...సహిత

మఖానక్షత్ర దేవతా వీత్యా నావాహనా యామి ॥ స్వాప నీయం

చంద్రప్రతిమా వాహనం ॥ ఆప్యాయ స్వసమేతుతే...సంగధే ॥

సమరిపార చంద్ర ప్రతిమా మావాహనామి స్థాపయా...

నీకుం ॥ చంద్రప్రతిమా మూర్తి దేవతాభ్యోనమః ధ్యానా
వాహనాది సోకభ్యోనవారి పూజాం సమర్పయామి ॥ ఇతి శ్చేద్య

పుష్పాదిభిః పూజయిత్వా ॥

మూ॥ తతో రుద్రమంత్రేణ రుద్ర కలశావాహనం కరిష్యే ॥
 మంత్రం :- ఓం నమస్తే రుద్రమన్యతే ... మృత్యుర్యేహి॥ కడు
 ద్రాయ ... హృదే ॥ గాఢీ మిమాయ ... వోమన్ ॥ గాఢీ
 సహితం రుద్రమావాహ యామి స్థాప ... నీయం ॥ తతః
 ఆకృష్టేనేతి నవగ్రహ రాధనం ॥ అకృష్టేన ... రేఖన్ ॥
 ఆవాహ ... నీయం ॥

నూ॥ కలశే పంచ పల్లవాదీని తత్సంత్రైః ప్రక్షిప్య - మంటప
 దేవతానాం నిర్వాసాం సమష్ట్యా - ప్రాణప్రతిష్ఠాది మహా
 పూజాం షోడశోపచారైః పరిసమాప్య ॥ పూజా సమర్పణం ॥

శ్లో॥ ఏమాం స్మృత్యాచ నామోక్త్యా తపః పూజా క్రియాదిభ్య
 న్యూనం సంపూర్ణతాం యాత్తి సద్భోవం దేసురేశ్వరాః మంత్ర
 హీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం గ్రహీశ్వరాః యాత్మాజితం
 మయా దేవాః పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥ అనయా భ్యానావాహ
 నాది షోడశోపచార చాబయాచ భగవంత పుర్యాత్మకాః
 గండ నక్షత్ర దేవతా చంద్రమూర్తి రుద్రకలశ నవగ్రహం
 ద్రాద్యష్ట దిక్పాలక దేవతా స్ఫుటీతా స్ఫుప్రసన్నా పరదా
 భవంతు ॥ ఏతత్పులం - మంటప దేవతార్పణ మస్తు ॥ ఇతి
 సమర్పణః

గండ నక్షత్ర జనన కాంత్యంగ హోమః

ఆచమ్య ... ఏనంగుణ ... శుభతిథౌ (మమ) ధర్మపత్నీః
 అముక గండ నక్షత్రే - పుత్ర - పుత్రికా జననేన యో గండ
 దోష స్పృశస్య తద్దోష పరిహరిద్వారా జాయాపత్నీ

శ్మిశోశ్చ తయాణా మాయుష్యాభి వృధ్యర్థం సమిదాజ్య చదు
 ప్రాభి శ్చతుర్విధ హోమం కరిష్యే ॥ తదంగ స్థిండిలోల్లేఖనా
 ద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ భూద్యువస్సువరోమ్ ॥ ఓం

చత్వారి శృంగాః... జాత వేదనే నమః॥ ప్రధానాహుతిర్నుత్వా॥
 తత స్ఫుచ్యుప స్తీర్య ॥ చరుమధ్యా ద్విరవదాయ ॥ అభి
 ఘూర్య ॥ హవిః ప్రత్యభిఘూరయతి ॥

నూ॥ అగ్నియే స్వాహేతి ముఖాహుతిం హుత్యా॥ అగ్నియేస్వాహా
 అగ్నియ ఇదం ॥ పునస్ఫుచ్యుప స్తీర్య ... హవిః ప్రత్యభిఘూర
 యతి ॥

ప్రధాన దేవతా హవనం

నూ॥ ఉపహూతేతి సప్తవింశతి సంఖ్యయా గండ నక్షత్ర మంత్ర
 హవనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- ఉపహూతాః ... సుకృతం జావంతాగ్ స్వాహా ॥ ముఖా

నక్షత్ర దేవతాభ్యః విత్త్యభ్య ఇదం॥ అధి ॥ ఇదగ్ం సర్వేభ్యో

... జ్ఞహోమి స్వాహా ॥ ముఖావక్షత్రాధి దేవతాభ్య సర్వేభ్య

ఇదం ॥ ప్రత్యధి ॥ గవాం పతిః ... రోరవీతి స్వాహా ॥ ముఖా

నక్షత్ర ప్రత్యధి దేవతాయై అర్చ్యమ ఇదం ॥

నూ॥ తతః అప్యాయస్యేతి చంద్రగ మ్రతేలాప్యేతర శత సంఖ్యయా చతుర్విధ హోమం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- అప్యాయ స్వసమేతుతే ... సంగభే స్వాహా ॥ చంద్ర

మూర్తయ ఇదం ॥

నూ॥ పశ్చాద్యేతే సహస్రమితి రుద్రప్రథాన మంత్రేణైకాదశ సంఖ్యిక చతుర్విధ హోమం కృత్వా ॥

మంత్రం :- ఏతే సహస్ర...మృత్యుర్థే చాహిస్వాహా॥రుద్రాయేదం॥

నూ॥ తతః అదిత్యాది నవగ్రహాణాం మధ్యే బాలారిష్ట గ్రహాణాం దైవజోషదేవ ప్రకారేణ స్వకృత జప సంఖ్యాయాం యథాఽవ కాశ సంఖ్యయా హవనం కార్యం॥

ఇధ్య సన్నానానృద్ధిః ... జహూది హోమం కరిష్యే ॥ ఇతి జయాది హోమాంతే స్విష్టకృచ్చ కృత్వా వ్యాహృతిభిస్సహ బర్హి స్సమంజన పరిధి ప్రహరణ మవిజ్ఞాత సర్వప్రాయశ్చిత్త హోమాంతే పూర్ణాహుతిం కృత్వోత్తర పరిషేచనం పూర్ణ చాత్ర విసర్జనం కృత్వా ॥ మంటప దేవతానాం పునఃపూజాం కృత్వా ॥ అత్ర నైవేద్య సమయే విశేషః ॥ కాంస్యపాత్రే పాయసాన్నం - శంభే నవనీతంచా పూర్వ నైవేద్యంకుర్యాత్ అగ్నేనయే త్యగ్ని ప్రదక్షిణం మంటపోద్వాసనం - యజ్ఞేన-

యజ్ఞం ... సంతి దేవాః ॥ మంటప స్థితావాహితా సర్వా దేవతాః - యథాస్థాన ముద్వాసయంతు ॥ ప్రయాతుభగవా నిశ సర్వదేవ నమస్కృత ॥ అనేన హవిషా తృప్తః ॥ పున

రాగమ నాయచ ॥ ఇతిచ వక్తవ్యం ॥ పునస్సంకల్ప్య ॥ నక్షత్ర చంద్ర ప్రతిమా దానంచ యథాసరగ్రహ ధాన్యదానానిచ కుర్యాత్ ॥

రుద్ర కంకోదక మార్గనం

నూ॥ తతః రుద్ర కలశోదకేన అర్చింకైః పవమాననూక్త హిరణ్య కృంగ మిత్యనుమర్షణసూక్తాదిభి రార్చిజనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- ఆహోహి...థాచనః ॥ హిరణ్య వర్షాః ... నిధత్త ॥ నవ

మాన స్ఫువర్జనః ... పునాతు ॥ హిరణ్య కృంగం...సుపాన ఇందుః ॥ సహనావవతు ... ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ॥

తతః నూతన వస్త్రాణి ధృత్వా ॥ కటిసూత్ర ధారణం నామ కరణంచ వృద్ధాచార ప్రకారేణవా కుర్యాత్ ॥ మహాశీర్ష చనం ప్రావ్య ॥ సువాషిని మంగళారా ర్చికేన సహ ॥ బాహ్య శ్లేఞ్యస్సువాషినిధ్యశ్చ మృష్టాన్నేన సమారాధనం కుర్యాత్ ॥ ఋత్విగ్నోభి దక్షిణ తాంగూలాదికం దత్వా సమర్పయేది త్యాహ భగవాన్ శౌపక ఋషిః ॥ శతమానం భవతి ...

ప్రతి తిష్ఠతి ॥

గండ నక్షత్ర జనన శాంతిః పరిసమాప్తా

ఈ గండ నక్షత్రములలో పగలుపుట్టినవాడు తల్లిడికిని-రాత్రి పుట్టినవాడు తల్లికిని సంధ్యాకాలముల బుట్టినవాడు - అత్య హానిని గండ నక్షత్రములయందు శిశు జనన మైనపుడు నిరభ

యముగ నుండుటకు వీలులేదు. కావున క్రింది నక్షత్రపాదముల యందు జననమైనయెడల ఆదేశితులగుని - మగ శిశువుగాని - 6 మాసముల లోపల తండ్రి శిశువును చూచుటగాని, ఏడుపు వినుటగాని చేయకూడదు.

శాంతి విధానము

దుష్ట నక్షత్ర ప్రతిమ - బంగారముతోను వందమూర్తి ప్రతిమ - వెండితోను చేసి - తెల్ల పుష్పములతో పూజించి కేరూ డిడికే కంచు గిన్నెలో పాయరము వండి, శంఖములో పెన్ను పూస పెట్టి, ఈ రెంటిని నైవేద్యము చేయవలెను. "ఆపాద్య యస్య" యను చంద్ర మంత్రమును వేయిమార్లు చేయవలెను దైవజ్ఞుడగు యాజ్ఞకుని సోమరూపంగా భావించి కుక్క మూల్యాంబరాదులతో బూజింపవలెను. తుదకు వెండితో శివునిగొమ్మను తెచ్చి - దానము చేయవలెను. గండ శాంతి యగును.

నక్షత్రము	పాదము	ఘడియ ఫలము
అశ్వినీ	1 పా	8
మఖ	1	6
మూల	1	9
శ్రవణ	4	30
అశ్లేష	4	6
జ్యేష్ఠ	4	5
అశ్వి	1	2
మఖ	1	2
మూల	1	2

పక్షాంతరము

శ్రవణ	4	2
అశ్లేష	4	2
మూల	4	2
అశ్వినీ	1+3	
మఖ	1+2	గండము
మూల	1+2	
శ్రవణ	3,4	
అశ్లేష	3,4	తల్లికి గండము
జ్యేష్ఠ	3,4	

శాంతి సామగ్రి

జసుపు, కుంకమ, తమలపాకులు, కొబ్బరికాయలు, పక్కలు, పూజా ద్రవ్యములు, సంచామృతములు, పంచపల్లవములు, పంచత్వక్కులు, కలశం (బిందె) కంచుగిన్నె - పల్లెం - గరిట శంఖం కరూరము, పాల్నాగ కడ్డిలు, నుంట్లపమునకు వత్తుం రవికగుడ్డలు - 8 వక్షత్ర ప్రతిమ (బంగారం) చంద్రమూర్తి - (వెండిది 1 తులం) ముత్యములు 8 మంది దక్షిణాలు, భోజన ద్రవ్యములు-దానములకు-నువ్వులు - బియ్యము, బియ్యము ప్రతి విధులపండు గరిట(ఇనుము) నెయ్యి పోషమునకు, సమిథిలు, జల్లేడు, మేడి, చంద్ర, జుట్ట, పాలాశం, భస్మరములు, పసుపు కొమ్ములు, పూలు, మల్లె, చేమంతి.

అథ-కాకమైదున దర్శన శాంతిః

గమనిక :- ఈ కాకమైదున దర్శనమైన 6 మాసములలోపల మరణము సంభవించునట. కావున 27 రోజుల లోపల కుదదినమున ఈ శాంతి చేసికొన్నయెడల-నా గండము తొలగి పోవునని గర్వాచార్యులు చెప్పియున్నారు. సత్యము.

అద్భుత సాగర గర్భ :-

శ్లో॥ కాకసన్య మైదునం సత్యేత్కాక శ్చిరసి చద్విశేత్ శిరస్యరసి వా కుర్యా శ్చక్షు ఘాతం న త్తాస్తథా ॥ విచారణంచ కరుతే శయానంచ స్మృతేద్యది. తదావదేత్తు మరణం । మహాఋషి మధాపివా । శాంతిత త్రప్రకర్షిత । విధానేన యథోదితాం । ఉద్దిష్ట్యాఋష శమనం । కుర్యాత్పుంకల్ప పూర్వకమ్ ॥ శుచా దేశేతైరత్మిమాత్రే సండిలేగ్నిం నిధానుచ । తదిశానేచాష్ట దశే కుంభస్యాపరి శక్తిః । హిరణ్య నిర్మితం త్విద్రం లోక పాల సమన్వితం । పూజయిత్వా స్వశాఖోక్త విధినా శ్రవయేచ్చరుం । కృత్యాజ్య భాగ వర్యంతం । జాహుయోత్స-మశో హవిః । పాలాశ సమిధోప్రహి । చర్యాజ్ఞాని యథాక్రమమ్ అష్టోత్తర సహస్రంవా । శతమష్టోత్తరంతువా । యత ఇంద్రేణ ముక్తేణ లోకపాలేభ్య ఏనచ । శక్త్యా వాయుత్యా స్వశాఖోక్త ప్రాయశ్చిత్తా హుతిం హుక్తే ॥ లోకపాల బలిందద్యా దిందానాన్నిదేశ్యకేషశః । హయసేభ్య బలిం దద్యాత్తైంద్ర వారుణ మంత్రతః ॥

శ్లో॥

బింద వారుణ వాయువ్యా స్సచూర్ణ యామ్యాశ్చనై ఋతాః । తే కాకాః ప్రతి గృహంతు । భూమావన్నం మయాఋతమ్ పూర్ణాహుతిం తతో దత్వా । ఆచార్యం పూజయేత్తతః । కుంభోదకే నాభిషేకో యజమావస్య విస్తరాత్ । ఆచార్యా యేంద్ర ప్రతిమాం దద్యాత్తోమ పరాంశతః । శక్త్యాచభూయ సీం దత్వా । ద్విజానాం భోజనం దిశేత్ । శతం తదరమర్తం వా । శక్త్యభావే దశాపివా । కాకోమైదున యుక్తశ్చేచ్ఛేత్ స్పృగు దిదృశ్యతే । ఇతి హేమాద్రాక్షా గర్భాః ॥ కేచిత్తుక్తేత కాక మైదున దర్శనే విశిష్టోద్దోషః ॥ న కేవల ఇత్యాహుః । తేచేద్యది తదాభ్యాందృశ్యతే యదావృత్యాచనిమిత్తేదాత్ జ్ఞానా స్మృతా ఇత్యుపేక్షః ॥ ఇతి శాంతి విధిః

కాకమైదున దర్శన శాంతి ప్రయోగః

అథాత్తో కాక మైదున దర్శన శాంతి విధిం వ్యాఖ్యాన్యము తదర్శన దినావధి సప్తచిశతి దినాంతర ఏవైకస్మిన్ శుభదినే జ్యోతిషారాధి ద్వాదశ ర్విజః పంచ సంఖ్యాకాన్వాసమా హూయ, దంపతీ ప్రాతరభ్యంగ స్నానం కృత్వా సంధ్యానంద నాది నిత్య కర్మానుష్ఠానాసంతర మాదా దీపారాధనశ్చత్వా ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - ఏనం... శుభతిథా శ్రీమతః - గోత్రస్య నామధేయస్య (మమ) ధర్మసన్ని సమేతస్య యజ్ఞ మాసస్య ఆయుష్యాభి సృధ్యర్థం కాకమైదునదర్శనాత్పూచిత సర్వానిష్ఠ పరిహరద్యారా సర్వాప మృతుస్య నివారణార్థంచ గోక్ష విధినా శాంతి కర్మ కరిష్యమాణస్తైంకత్యేన తదాదా శుభస్యర్థం సృధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనై స్సహస్ర స్తస్మి పుణ్యానావాచనం కరిష్యే । అదా నిర్విఘ్నవ

... గణాధిపతి పూజా కరిష్యే । ఓం గణానాంత్యా గణ

ప్రతిగం చావామహి ... స్వస్తి సంబాధేవ్యభయనోఽస్మి-
శుభగం శుభమ్ ॥

ఆచమ్య - ఏవంగుణ ... తిథా - శ్రీమతః - గోత్రస్యనామ
కేయస్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య యజమానస్య (మమ) ఆయు
ష్యాభి పృథ్వీర్థం కాకమైధున దర్శనా త్సూచిత సర్వావిష్టపరి
హార ద్వారా సర్వాప మృత్యు గండదోష వివారణార్థం
మయాసంకల్పిత గర్భోక్త కాకమైధున దర్శన శాంతి కర్మాణి
అచార్యం త్వా మహం వృణే ।

ప్రతివచనం :- వృతోస్త్వీతి

మయా సం ... శాంతి కర్మాణి - బ్రహ్మాణం తా మహంవృణే
వృతోస్త్వి - మయాసం ... శాంతి కర్మాణి మృత్యుంజయ
మహా మంత్ర జప మస్మదర్థం భవంతః కుర్వంతు -

ప్రతివచనం :- కరిష్యామీతి -

మయా సం ... శాంతి కర్మాణి - మహాన్యాస పూర్వక ఏకా
దశ రుద్ర నారాభిషేచన మస్మదర్థం ... కుర్వంతు కరిష్యామి,
మయాసం ... శాంతి కర్మాణి - శివ సంచాక్షరీ మహా మంత్ర
జప మస్మ ... కుర్వంతు । మయాసం ... శాంతి కర్మాణి శ్రీ
మద్రామాయణాంతర్గత సుందరకాండే కాకాసుర వృత్తాంత
కథా సర్గ పారాయణ మస్మదర్థం భవంతః కుర్వంతు । కరిష్యా
మీతి ప్రతివచనమ్ ॥

మంత్రం :- పర్యాప్తాగ్ని అనంతరాయాయ ... సర్వం జయతి । శత
మానం భవతి ... ప్రతిష్ఠితి ॥ ఋత్విజ స్మర్తే తత్తదమ

హాసం కుర్వంతు । శితః ఈశాన దేశే సూతన పశ్చద్వయేన
మంటప మానాద్య । పంచవస్థ పరిమిత తంకులాన్ నిశ్చిష్య-
అష్టదశ షడ్భక్తికాస్థిత కుంభోపరి మంటప మధ్యే యత
ఇంద్రదేతి సకల క్షిక మింద్ర మావాహ్య ॥

మంత్రం :- యత ఇంద్ర భయామహేతతోనో అభయంకృణి । మమ
వచ్చగ్ని తనత్తే ఊతయే విద్విహే విమృధోజహి స్వస్తిదా
విశస్వతి ర్వృత్రహః విమృధోపశీ ॥ నృమేంద్రః పురవతున
స్వస్తిదా అభయంకరః । ఇతి కుంభేభయంకర మింద్రమావా
హయామి స్థాపయామి పూజయామి । స్థాపనానంతర మిద
మర్ఘ్య ... నీయం । మం । ఇంద్రదాణి మాసు నారిషు ... మరతే

పతిః । తద్వామతః ఇంద్రదాణి మావాహహ ... మిస్థాప ... నీయం
తత్పరిత స్తతస్సంశ్లేశ లోకపాలకా నావాహ్య । అగ్నిం
దూతం ... యచ్ఛాస శ్శర్మ సప్రథాః ॥ ఇత్యాది పరిశమాప్య
ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపనాది షోడశోపచారాణి కృత్వా । సమర్పయేత్

కాకమైధున దర్శన శాంతి హోమ ప్రయోగః

మంటపస్య ప్రాకృత్తీమ యోగ్యధ్యే దక్షిణతః ప్రాదేశ
మాత్రం చతురశ్ర స్థండిల మరత్నీమాత్ర కుండంవా కల్ప
యిత్యా । కుండ శుద్ధిం కృత్వా ।

ఆచార్య ఏవంగుణ... శుభతిథిగాగోత్రస్యనామధేయస్య(మమ)
కాక మైదున దర్శనామృదిత సర్వానిష్ఠ పరిహారద్వారా
ఆయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం । కల్పోక్త తత్తదేవతా మంత్రైః
పాలాశ సమిదాజ్య, చదుప్రీహిభిశ్చతుర్విధ హోమం కరిష్యే
తదంగ స్థిండిలాల్లెనాద్యగ్ని ప్రతిపాపనం కరిష్యే । భూదుభి

వస్తువనోమ్ ॥ చత్వారి శృంగాః జాతవేదనేసమః । ప్రథానా
మనీర్హుత్వా ॥ తత స్సుమ్యవస్తీర్య - చదుమధ్యా ద్విర
వదాయ. అభిఘోర్య హవిః ప్రత్యభిఘోరయతి ॥ ఓం అగ్నేయే

॥ స్వాహా - అగ్నేయ ఇదం ॥ ఇతి ముహూతుతిం హుత్వా ॥
ఏకం - ద్వే - త్రిణి - చత్వారి - పంచేతి పంచావస్తీనాం ।

వృతం - యశ్చ ఇంద్ర భయామహే... అభయంకర స్వాహా ॥

ఇంద్రాయాభయం కరాయేగం ॥ అభ్యుత్తర శత నమాసం
శతమభ్యుత్తరంవా యథానకాశం హుత్వా, ఇంద్రస్య ప్రధాన
దేవతాయాః ॥ ఇతరేషా మేకైక పర్యాయం జాహుయాత్ ॥
ఏవంపరిసమాప్య, ఇథ సన్నహనానృద్ధి స్సగ్నస్సర్వ... వృద్ధి
కామః జయాది వర్జం ప్రాజాపత్య హోమం కరిష్యే ॥ ఓం
ప్రజాపతేనత్య రయ్యాణాగ్ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం ॥

వ్యాహృతి హోమంకృత్వా । అగ్నేయే శ్వేషక్వతే స్వాహా ఇతి
... స్వేషక్వ జాహోతి - బర్హి సుమంజనం కృత్వా పరిధి
ప్రసారణం కుర్వా దాఘార నమిథా ప్రహృత్య । (మమ)

కాక మైదున దర్శన శాంత్యంగ మవిజ్ఞాత ప్రాయశ్చిత్తం కరి
ష్యేతి సంకల్ప్య ॥ అనాజ్ఞాతం... యజమానస్య కామా

॥ ధ్యాహో ॥ అగ్నేయే నమసిథా యేదం భువ స్వాహా వాయవ

ఇదం నమమ ॥ పూర్ణాహుతిః హుత్వా ॥ పూర్వ పాత్ర విసర్జన
మగ్ని ప్రదక్షిణ మగ్నవిద్యాసనాద్య నభృథాంతం పరి
సమాప్య కాక బలిం దద్యాత్ ॥

ఇతి ॥ ఇంద్రం వారుణ వాయవాస్తృమ్యాయామ్యాశ్చ నై ఋతాః
తే కాతాః ప్రతిగృహ్ణాతు భూమా వన్నం మయాధ్రితం ॥ ఇతి
హోమ కేషేణాన్నేన బలిం దద్యాత్ ॥

నూ ॥ తతః శాంతి మంత్రైః రాచార్యః కుంభోదకేన యజమానసాన్
భిషేకం కుర్వాత్ ॥ భద్రం కర్షేభిః... బృహస్పతిర్దిధాతు

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః । శన్నోమిత్ర పృథివీ శాంత్యే
త్యాది యత ఇంద్ర భయామహేత్యంతైః శాంతిం పఠిత్వా ॥
తంత్ర శేవం సమాపయేత్ ॥ తతః ఆచార్యాయ ఇంద్రపతిమా
యుక్తం కుంభ మంటపం దద్యాత్ మహదాశీర్వచనం ప్రాప్య
సువాసిని మంగళారాధికేన సమాప్య శాహ్వానాం మృష్టా
న్నభోజనం దద్యాద్విగ్రహృణాన్ దక్షిణ తాంబూలాదిభి
సావయిత్వా । ఇత్యాహ భగవాన్ గర్దాచార్యః । తతో
యేన కాక మైదున దర్శనంకృతం త్యంబంధూనాం చర్మేషామపి
సః మృతః ఇతి లేఖా ప్రేషణమపి శాంత్యంగ క్షేప కుర్వాత్

అయమేన లోకాచారః ప్రాయశ శ్చివమాశ్చే వర్తతే । శత

మానం భవతి ... సతి తిష్ఠతి ॥

కాక మైదున శాంతి వస్తుసామగ్రి

పసుపు, కుంకుమ, తమలపాకులు, వగైరా పూజాద్రవ్యములు మామూలే. బంగారపు ఇంద్రి ప్రతిమ. మంటపారాధన వస్తువులు హోమ ద్రవ్యములు నెయ్యి, పూర్ణాహూతి ద్రవ్యములు, చిల్ల రడబ్బలు దీపారాధన సామగ్రి, బ్రాహ్మణ భోజనం, కలశము - (నాల్గు శేర్లు నీళ్ళుపెట్టి), రవిక గుడ్డలు - 2.

సమాప్తి:

—o—

యమశ జనన శాంతి ప్రయోగః

గమనిక - సాధారణముగ చాతుర్వర్ణములలో నెవ్వరికైనను కవల పిల్లలు కలిగిన యెడల కాత్యాయన మహర్షిదేవత చెప్పబడిన యీ శాంతిని చేసుకొనిన తప్పక సర్వానిష్ఠములు తొలగిపోవును. మామూలు నవగ్రహ శాంతులు చాలవు.

అథాతా యమశ జనన శాంతి విధిం వ్యాఖ్యాస్యామః! జనన దినసా దేశాదశే మాన్యుషస్యేన శిశుద్వయ సహితా పుభావపి దంపతీ శాంత్యర్థం సంకల్పితై రోషధీద్రవ్య విశేషైర్వివిశిత్ ప్రవారిణా తూష్ణి మేవాభ్యం విధినా శుద్ధి స్నానం కృత్వా మాతన యజ్ఞోపవీత ధారణానంతరం సంధ్యావందనాద్భావదను హానం పరిసమాప్య బ్రాహ్మణాన్ బంధూన్ సమాహూయ శాంతి కల్పాక్ష వస్తు సంభారాన్ సమ్యక్సంపాద్యైవాదా దీపారాధనం కృత్వాంతరతః పటం కల్పయిత్వా । స శిశు శాంపత్నీ ముత్తరత ఉపవేశ్య స్వయందక్షిణతటశః ప్రాణా నాయమ్య ।

అచమ్య - ఏనంగుణ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య నామ భాయస్య (మమ) ధర్మపత్న్యా యమశ జనన సూచిత సర్వా విష్ణు పరివార ర్హారా శ్రీ వర మేశ్వర ప్రీత్యర్థం, సగ్రహముఖాం కాత్యాయనో వ శాంతిం కరిష్యమాణా వందంశ్యేన్ తద్దాదా శుభస్థం... పుణ్యాపావాచనం కరిష్యే ॥ అదా నిర్విఘ్నం

... గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే ॥ మం ॥ ఓం గణానంత్యం ॥

... శుభం ॥

ముఖావలోకనం

సూ॥ తత స్సమాత్మకయోర్యమళయోః ప్రత్యేకం రూపగ్ం రూప
మితి తామ్రఖండ యుక్తే తైలభాంజే ముఖావలోకనం
కుర్యాత్ ॥ తామ్రఖండయుక్తం తైలపాత్రంతండులేషునిషీప్య
తస్మిన్ మృత్యుంజయ సదాశివదేవతా పూజాం కృత్యా ॥
సమర్ప్య ॥ మం ॥ రూపగ్ం రూపం ... శతాదశ ॥

శ్లో॥ కళ్యాణ జనకం పుణ్యం ... దాద్యావలోకనం ॥ నారీకేళిద్వ
యేన బలిం దద్యాత్ ॥ ముఖావలోకన సమయే సూర్యాదీనాం
నవానాం ... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ శ్రీ మృత్యుంజయ ప్రసాదేన
జాయాపత్యో శ్శిశ్నోశ్చ చతుర్దామాయుష్యాభివృద్ధిర స్థితి
బ్రాహ్మణా వదేరన్నక్షతాన్ని షీచేత్ ॥ తతః ఆచార్యబ్రహ్మ
ర్విగ్వరణం కరిష్యే ॥ మయాసంకల్పితే సగ్రహ కౌత్యాయ
వోక్త యమశ జనన శాంతి కర్మణి - ఆచార్యంత్యామహం
వృణే ॥ బ్రహ్మణంత్యా మహం వృణే ॥ వృతోఽస్మి కరిష్యామి
మితి ప్రతివచన మాచార్య బ్రహ్మణోః ॥

సూ॥ తతః ఇమం మే వరుణేతి మంత్రావృత్యా ఆష్టదిక్ష్యువ కల
శాన్ విధినా సంసాప్య ॥

మంత్రం :- ఇమం మే వరుణ... ప్రమోషే! ఇశ్యష్ట కలశానావాహ్య

సూ॥ తేషు ఇమం మే గంగేతి మంత్రేణోదకం పూరయిత్యా ॥

మంత్రం :- ఇమం మే గంగే ... సముద్రో అర్చవః ॥

సూ॥ ఓమధయ స్సంవదంతేతి పంచపల్లవాని సర్వాషధీప్రక్షేపణం
కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- ఓమధయ స్సంవదంతే ... చారయామసి ॥

సూ॥ సహి రత్నానీతి రత్నాని నిషీప్య ॥

మంత్రం :- సహి రత్నాని... చిత్రమీమహే ॥

సూ॥ యోపాం పుష్పమితి పుష్పం ॥ మం ॥ యోపాం పుష్పం చేద

... ఆయతనవాన్ భవతి ॥

సూ॥ ఆయనేతేత్యక్షత ప్రక్షేపణం ॥ మం ॥ ఆయనేతే పరాయణే

... గృహ ఇమే ॥ సూ॥ గంధద్వారామితి గంధం ॥ మం ॥ గంధ

ద్వారాంధురా ... యేశ్చియః ॥ మం ॥ అశ్వత్థేనో నివదనం

... పూరుషం ॥ ఇతి మంత్రేణ - చతుర్థా మశ్వత్థ వశాదుం
బర ప్లక్షణాం క్షీర వృక్షాణాం కషాయేన దేవదారు శార
పర పెత్తిరణ్య సహిత దూర్వాంకురైశ్చ పంచపల్లవై ర్వస్తు
గంధాక్షతాదిభి రలంకృత్య ॥ ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపన ధ్యానావాహ
నాది సోదశోపచారైర్వరుణ పూజాం కుర్యాత్ ॥ సమర్పణం
పరుణ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥

నూ॥ తత స్మృతస్మిన్ యజమానః ప్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభోవోపవిశ్య ।
ఆచార్యోపదేశ ప్రకారేణ నక్షత్ర పూర్వక నవగ్రహారాధనం
కుర్యాత్ ॥ పూర్వోక్త... ఏవంగుణ... శుభతిథౌ శ్రీ పర
మేశ్వర ప్రీత్యర్థం కార్యాయనోక్త యమశ జనన శాంత్యంగ
నక్షత్రపూర్వక నవగ్రహారాధన మింత్రాద్యష్ట దిక్పాలకా
వాహనాది పూజించ కరిష్యే ॥ ఆచార్యగణపతి మావాహ్య ॥
ఓం గణాంతా... గణపతి మావాహయామి ॥ మం ॥

అకృషేన రజసా... నిపస్యన్... శేషన్ ॥

నక్షత్రం :- అముక నక్షత్ర దేవతా మావాహయామి ॥ సా...
నీయం ॥ ఏనం నక్షత్ర గ్రహవాహనం పరిసమాప్య ॥ ప్రాణ
ప్రతిష్ఠాపనం కృత్వా ॥ మంటరా వాహితానాం సర్వాసాం
దేవతానాం షోడశోపచార విధిదా పూజాం సమత్పయామి ॥
నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ ప్రసాదినీధిస్తు -
చతుర్థం గండదోష పరిహారోస్తు ॥

ఆచమ్య... ఏవంగుణ... శుభతిథౌ జాయాపత్నోశ్చిశ్నోశ్చ
చతుర్థామాయుష్కాభి వృద్ధ్యర్థం కార్యాయనోక్త యమశజనన
శాంత్యంగ కర్తవ్యం సముదాజ్య చరునీహిభిశ్చతుర్విధ హోమం
కరిష్యే ॥ తదంగ స్థండిలోల్లేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥

ఓం భూభువస్సువరో ॥ చత్వారి శృంగాః జాతవేదనే నమః ॥

ప్రధానాహుతిస్తుత్వా ॥

నూ॥ తతః చతుర్విధ ద్రవ్యైః । ఆచః తిసుభిరాజ్యహుతిభిః కయా
సశ్చిశ్న ఇతిద్యాభ్యామింద్రం సప్తభిర్వదుణం పంచభి । రష
ఏకయా ॥ ఒగ్నిమస్తాభి రాజ్యాహుతిభి శ్చతుర్విధతి మంత్రైశ్చ

రగ్ని హోమంపవమానం సావకం-మారుతం-మదుత-యమం-
అంతకం మృత్యుంప ఏకేకయా చర్వావహుత్యా నామ
మంత్రైశ్చ శేషేణేత్యాద్య న్వాదధ్యాత్ ॥ తత సుచ్యప
స్తీర్య - చరుమధ్యా ద్వరవదాయ-అభిఘార్య హరిః ప్రత్యభి
ఘారయతి ॥ ఓం అగ్నయే స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ ఇతి
ముఖాహుతిం హుత్యా ॥ పునఃసుచ్యపస్తీర్య... ప్రత్యభి
ఘారయతి ॥ ఏకం - స్వే త్రిణి చత్వారి... 1) ఓం ఆహా

హిష్ఠా మయో భువః... చక్షనే స్వాహా ॥ అద్భ్య ఇదం ॥

2) యోనశ్చివతమో... మాతర స్వాహా ॥ అద్భ్య ఇదం ॥

3) తస్మా అరంగ మామనో... యథాచన స్వాహా ॥ అద్భ్య
ఇదం ॥

1) కయాసశ్చిత్ర... శచిషయా వృతా స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ

ఇదం ॥ 2) కస్త్వా సతోమదానాం... శతం భవామ్యాభి

స్వాహా ॥ ప్రజా ॥

1) ఇంద్రంవో విశ్వతః ॥ కేవలస్వాహా ॥ ఇంద్రా యేదం ॥

2) ఇంద్రం సగోనే మసితా హవంతే యత్పార్యాయ సజతే

ధియస్తా స్వాహాః॥ ఇంద్రా... దం॥ 3) శూర్యోన్మహా తా శవనశ్చ
 తాన ఆగోమతి వ్రజేభద్రత్యంన స్వాహాః ॥ ఇంద్రా ॥ 4)
 ఇంద్రయాణి శతక్రతా యా తేజనేషు పశ్యసు ఇంద్రానిత
 అప్యణే అనుతే దామమహ ఇంద్రియానానాత్రాతే విశ్వమను
 నృత్రహత్యే స్వాహాః॥ ఇంద్రా॥ 5) అనుత్రమను సహాయ
 జిత్రేంద్రదేశేభిరనుతే నృపకేవ్య ॥ ఆయస్మిన్సప్త పాసవా
 ప్తిష్ఠంతి స్వాయుహో యథాస్వాహాః ॥ ఇంద్రా॥ 6) ఋషిర్హి
 దీత్రశ్రుత్రమ ఇంద్రస్య ఘోర్యో అతిధిః అమాసుపశ్యమైరయ
 ఆ సూర్యగ్ం గోహయో దివి స్వాహాః ॥ ఇంద్రా॥ 7) ఘోర్యం
 స సామంతపతా సుప్త కిభిరుష్ణం గిర్వణస్తే గిరః ॥ ఇంద్ర
 మిద్రాధివో బృహదింద్రమర్తేభి రత్నిః ఇంద్రం వాణీ రనూ
 వత గాయంతిత్యా గాయత్రిణ స్వాహాః ॥ ఇంద్రా ॥

వరుణ మంత్ర పంచకం

అవతేహేలో నరుణ నమోభి రవ యజ్ఞేభి గీమహే హవిర్భిక్త

యస్మిన్మధ్య మసుర ప్రచేతో రాజన్మేనాగ్ంసిశిశ్రశఃకృతాని
 స్వాహాః ॥ నరుణా యేదం ॥ 3. ఉదుత్తమం వరుణ పాశగ్
 స్వాహాః ॥ వరు ॥ 3. ఇమంమే వరుణ... అచకే స్వాహాః॥ వరు॥
 4. తత్త్వామామ బ్రహ్మణా ॥ ఆయుః ప్రమోషీ స్వాహాః ॥ 5.
 వరు... ఇద్రత్వన్మో అగ్నే వరుణస్య॥ ముగ్ధస్యధాన్వహాః॥ వరు॥

ఏకమాహో దేవతా మంత్రః

1. ఇదమాపః ప్రహతా వద్యంవ మలంచ యత్ ॥ యచ్ఛాభి
 దుద్రోహః కృతం యచ్ఛనేపే అభీరుణావ్, అపోమా తస్మా
 జేనహ విశ్వాన్ముంచత్వగ్ంహస స్వాహాః ॥ అద్యభి ఇదం ॥

అగ్నిహవన మంత్రాష్టకం

1. అపవశ్యో శుచదఘ మగ్నే శుశుద్ధార్థరయిం అపవశ్యో శుచద
 ఘగ్ స్వాహాః ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ 2. సుతేత్రియా మగాతు
 యావనూయాచ యజామహే అపవశ్యో శుచదఘగ్ స్వాహాః ॥
 అగ్న ॥ 3. ప్రయదభిం దిప్త ఏహం ప్రాస్మాకాసశ్వ సూరయః

అపసశ్లో శుచదఘుక్ స్వాహా ॥ అగ్న ॥ 4. ప్రయదగ్నే సుహా
 శ్లో విశ్వతోయ ని సూరయః | అపసశ్లో శుచదఘుక్ స్వాహా ॥
 ॥ అగ్న ॥ 5. ప్రయతే అగ్నే సూరయోబా యేమహి ప్రతే
 వయం అపసశ్లో శుచదఘుక్ స్వాహా ॥ అగ్న ॥ 6. త్వంహి
 విశ్వతో ముఖో విశ్వతః సరిభూరసి | అపసశ్లో శుచదఘుక్ స్వాహా
 ॥ అగ్న ॥ 7. ద్విషోనో విశ్వతో ముఖాతి నావేన పారయః |
 అపసశ్లో శుచదఘుక్ స్వాహా ॥ అగ్న ॥ 8. ససస్సింధుమినా
 వయాఽతపరుషా స్వస్తయే ॥ అపసశ్లో శుచదఘుక్ స్వాహా ॥
 అగ్నయ ఇదం ॥ పుత్రసుచ్యవస్త్య... ప్రత్యభి ఘోరయతి ॥

అగ్నిదీపాం నామ మంత్ర హవనం

1. ఓం అగ్నిషోమాభ్యాక్ స్వాహా ॥ అగ్నిషోమాభ్యా మదం
 నమమ ॥ 2. పవమానాయ స్వాహా ॥ పవమానాయేదం నమమ
 3. పావకాయ స్వాహా ॥ పావకాయేదం నమమ 4. మరుద్భ్య
 స్వాహా మరుద్భ్య ఇదం నమమ ॥ 5. యమాయ స్వాహా ॥
 యమాయేదం 6. అంతకాయ స్వాహా ॥ అంతకాయేదం ॥ 7.

మృత్యుశ్చ స్వాహా ॥ మృత్యువ ఇదం ॥ 8. మృత్యుంజయాయా ముగ్ధ
 యోగ్యైశ్చ తే స్వాహా ॥ మృత్యుంజయాయాఽగ్నేయే సిష్ట
 కృత ఇదం నమమ ॥ ఇథ్యసన్నహనాన్యద్భిషుక్ స్మృప్యైకౌ
 ప్రహరతి రుద్రాయ తంతిచరాయేదన్నమమ ॥ అస్యయమశ
 జననశాంతి కర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః
 జయాది వర్జం ప్రాజాపత్య హోమంకరిష్యే ప్రజాపతేనత్వదే
 తాన్... స్వాహా ప్రజాపతయ ఇదం ॥ పాత్రప్రయుక్త దర్భా
 గ్రాణి దర్భావ్య మభ్యుద్యేత్యాద్యా ఘోరసమిథా ప్రహృత్య
 తనుభ్య ఇదం నమమ ॥ విశ్వభ్యో దేవేభ్యో వసుభ్యో
 రుద్రేభ్య అదిత్యేభ్య స్వాహా... విశ్వభ్యో దేవే... నమమ ॥
 అస్మిన్నప్రకృతే కర్మణిజాతా... అవిజాతప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥
 అనాజాతం యదాజాతం ॥ శ్రీ విష్ణవే స్వాహా ॥ శ్రీవిష్ణవే
 పరమార్త్యవ ఇదం ॥ అత్ర పూర్ణాహుతిం కుర్యాత్ ॥
 పూర్ణాహుతిః
 అస్మత్కృత యమశ జనన శాంతిహోమ పూర్ణతా సిద్ధ్యర్థం
 హర్షాహుతిం హోష్యే ॥ పూర్ణాహుతి ద్రవ్యాధిష్ఠాన దేవతా
 భ్యోనమః ధ్యానావాహనాది .. యామి ॥ ఏకం... ద్వాదశ
 ఇత్యాజ్యం గృహీత్వా తిష్ఠన్ ॥ సప్తతే అగ్నే... ఘృతేన
 స్వాహా ॥ అగ్నేయో హోత్ర ఇదం ॥ పూర్ణాహుతిము ద్దమాం

...నేవావరుండే || అగ్నివిష్ణుః ... ఓం శాంతిః ||

అదితేనవ మగ్నాః ... ప్రాసావీః ప్రణీతా స్వపానీయ...చదసి
సమ్యే || జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతే అగ్నిప్రదక్షిణోద్ధ్వ
నాంతం పరివమాప్యైవభృథం కుర్యాత్ ||

అవభృత స్నానం

తతస్పృ యమశయోర్ధ్వతోస్సంయుక్తాష్ట పరుణ కలశ గ్రహ
మృతప కలశోదకేనచ పూర్వోక్తైక వింశతి ఫణోమమంత్రై
ర్నవగ్రహ మంత్రై ర్నైవ శ్వాంతి మంత్రైశ్చ మార్జనమభి
షేచనంవా యథావకాశ విధినా కుర్యాత్ ||

మార్జనా మంత్రాః :-

ఇంద్రం ... అపనశ్యో శుచదధుం | అకృష్ణేన ... కేళన్
భద్రం కర్ణేః...బృహస్పతిరదాతు | అహహిష్ఠాః...భావనః
హిరణ్యవర్ణా ... నిధతై పవమాన స్సువర్జనః ... పునాతు
సహనా వవతు ... ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ||

తతః కటిస్థూత్ర భారణం నామకరణంచ కృత్వా బ్రాహ్మ
ణేభ్యో నక్షత్ర దానాదికం దక్షిణతాంబూలాదికాన్దద్యాత్ ||
అశీర్వచనంప్రాచ్యప| సువాసినీ మంగళారా ర్థిక భాజనంచ రుద్రా
భిషేకాది తీర్థరస్మిన్కృత్యయథాశక్తి బ్రాహ్మణేభ్యోమృష్టపానం
దధ్యాత్సవ్యయం భుంజిత || దానీమహిషగోహస్థినాం యమశ
జననోష్ఠీయం శాంతిః కార్యా ||

యమశ జనన శాంతి సామగ్రి

పసుపు, కంకుమ, తమలపాకులు, వక్కలు, కొబ్బరికాయలు
పూలు, సాంబ్రాణి కడ్డిలు కర్పూరం, కలశములు 10 చిన్నవి) పెద్ద
కలశం 1 ధోవతుల చావులు 2 తుడ్లు 4 రవికలు 4 పంచామృత
ములు - పంచపల్లవములు - పంచత్వక్కులు సప్తమృత్తికలు, డిపా
తాధన సామగ్రి - వత్తులు వగైరా బ్రాహ్మణులు 11 మంది ఖడ్గ
రము - చరుపాత్ర (పోలెడు ఉడికేగిన్నె) మూతపల్లెము - గరిపె-
స్థానీపాకం కప్పులు-2 నెయ్యి మొదలగు ఫణోమద్రవ్యములు బంధు
పులకు వస్తువులు గరికి తెల్ల అవాలు - కొంచెము రావిసమిధలు
బర్హిసు ఆజ్యాదవ లోకమునకు కంచు పల్లెము.

అథ - యమశ జనన శాంతి విధిః

తత్ర శ్రౌతాగ్ని మతః సోగ్ధయే మరుత్స్వతే త్రయోదశ
కచాలం పురోదాశం నిర్వపేదితి ఋగ్వేద బ్రాహ్మణోక్తిః | యద్వా
అశ్వలాయన సూత్రోక్తః - కేవల మారుత యాగః | గృహ్యగ్ని
మతః అశ్వలాయనస్య గృహ్యగ్నో మారుతశ్చరుః | అథ యస్య
వధూర్ధ్వార్ధ్వజనయేధద్యమ తతః | స మరుభ్యశ్చదుం కుర్యా
త్సౌప్తికాహతి మథాపివా | ఇతి కారిణోక్తేః | గృహ్యగ్ని శూన్య
బహ్వృహః కాత్యాయనోక్త శాంతిం లోకీకాగ్నౌ కుర్యాత్ | మమ
భార్యాయాయమల జనన సూచిత సర్వారిష పరిహారద్వారా శ్రీ
ఋషిశ్రవ ప్రీత్యర్థం మారుతేష్టాయత్యే | ఇతి సంకల్పః | ఇతి
శ్రౌతాగ్ని మతః || స్వార్థాగ్నిమతస్సు మారుత స్థానీపాకేన యత్యే |
ఇతి సంకల్పః | నిరగ్నికస్య సగ్రహ మఖాం కాత్యాయనోక్తాం శాంతిం
కరిష్యే ఇతిసంకల్పస్య స్వస్తి వాచనాద్వాద్యార్య వరణాంతం
కుర్యాత్ ||

అథ-వైవస్వత శాంతి ప్రయోగః

(పంచక మృతావయం శాంతి విశేషః ధర్మసింధో దుర్దృత్య లిఖితః)

గమనక :- దుష్టనక్షత్రమున (దవిష్టా పంచకదులలో) గృహములో మృత జరిగిన యెడల - గృహమును మూసివేయక - 13వ రోజున గాని, 14వ రోజున గాని ఈ శాంతి చేసికొనిన యెడల దోషము నివారించును. గృహమును యథేచ్ఛగా వాడుకొన వచ్చును.

అథ పంచకమృతౌ శాంతి విధిం వ్యాఖ్యాన్యస్యాముః సూతకాంతే సాం పరాయితాన్ పరిసరూప్యపసిండి కరణావంతరం) త్రయో దశేహం చతుర్దశేచానివా రిక్తామూవాస్యా భాను, భామ వాసర రహితే తిథౌపత్నీ సహితః కర్తాప్రతస్తానంకృత్యా ధౌతవస్త్రంపరిధాయ సంధ్యానందనాగ్నౌచాసపాదికయత్యా ఆచమ్య ప్రాణానాదుమ్యు, దేవకాతా సంకీర్త్య, అముకస్య ధనిష్ఠా పంచకాది మరణ సూచిత సంశారిష్ట నివారణార్థం తద్బాంధి కర్మకరిష్యేతి సంకల్ప్య గణాధిపతిపూజాం, పుణ్యా హవాచం కృత్యా, ఆచార్యిర్ఘ్నేన పరిసమావాప్యర్థం శ్రీ మహా గణాధిపతి ... కరిష్యే, తిలహేమ మృతాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వా, నక్షత్రజప, దుద్రపారాయణార్థంచాచార్య ద్వాదశః బ్రహ్మ ఋత్విగ్వరణంచ కృత్యా, కాంస్యచాత్రస్థితా జ్యే ఆశ్మ ప్రతిబింబం ఏక్ష్య, నిరీక్షితాజ్యం బ్రాహ్మణాయ దత్వా మంటపమాసాద్య, తన్నక్షత్ర సహిత యమ-ధర్మరాజ మృత్యు, అంతకాయ, వైవస్వతాయ, కాలాయ, సర్వభూత క్షయాయ ఔదుంసర, దధ్నవీల పరమేష్టి న్యోదర, చిత్ర, చిత్రగుప్తాన్ క్రమేణావాద్య ప్రాణప్రతిసావన శోడశాప

తాత్ర స్పృంపూజ్య (కుంభ యమ ప్రతిమామావాహ్య, సం పూజ్య, స్వగృహోక్త ప్రకారేణాగ్ని ప్రతిష్ఠాద్యాజ్యభాగాం తం కృత్యా, చురుగ్గ శంయిత్యా, నక్షత్ర సహితాభిరర్చితా త్యాదిభిశ్చతుర్దశసామభిశ్చైకైకయా షతుర్దశాహుతిర్హుత్యా జయాది హోమ కృత్యా, పూర్వపాత్ర విసర్జనంచ కృత్యా, యమ కుంభోదీకేన, పుణ్యాహ కలశోదకేన సంత్యాసించా మివా పృథివీశాం త్యాది శాంతి మంత్రైః జాతిభిస్తుహ గృహే సర్వేషామపి సంమార్జనం తృత్యా మంటపోద్వాసనం కృత్యా, జాపకేభ్యః | బ్రాహ్మణేభ్యో మృషాన్న భూరి దక్షిణ తాంబూ లాదికం దద్యా దాశీర్వచనం ప్రాప్య గృహే నిత్యవ్యవహారాదిర్యథేచ్ఛం విహరే దిత్యాహు ర్గర్భ నిర్దేశాః |

అథ వైవస్వత శాంతి ప్రయోగః

యజమానాధర్మపత్నీ సహ, ఉక్తదినే స్నాత్యాచమ్య- వంకుణ ... శుభతిథౌ అముకస్య ధనిష్ఠా పంచకాది మరణ సూచిత, తన్నక్షత్ర దేవతానుగ్రహేణ సంశారిష్ట గృహరిష్ట నివారణ ద్వారా, శ్రీయమప్రీత్యర్థ మద్య తద్బాంధిచలోమా భ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన తదాదాగృహభాండ ఆత్మదేహద్రవ్య సలపదార్థ శుద్ధ్యర్థం, వృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యు రయార్థంచ మహాజ్ఞై స్తుహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ఆచార్య నిర్విఘ్నేన పరిసమావాప్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనం కృత్యా

|| గణావాంత్యా గణపతిగ్ం మావామహే ... స్వస్తిపంభాధేవ్య

భయన్నో అస్తు శుభగ్ం శుభం |

మా! తతః కాల్య పాత్రే అజ్యం నిక్షేప్య కర్తా తస్మిన్ సోహమ
పాపో ఇతి ఋదాఽఽఽ అత్ప్రవతిచింబం వీక్ష్య, నిరీక్షేతాజ్యం స
నారికేళ దక్షిణ తాంబూల సమీతం విప్రాయ దద్యాత్ । శ్రీ
మృత్యుంజయ దేవతాభ్యో నమః । ప్రాణప్రతిష్ఠాపన ధ్యానా
వాహనాది శోడషోపచారాన్ సమర్పయామి ।

మంత్రం :- సోమమువాసా భరణ్ణః - ముక్త్యో ముక్త్యో మా కశిప్యహి - నాకవ్య

పృథ్వీమారుహ్య గచ్ఛేద్భవో పల్కతాః ఇత్యాశ్చబింబం
 జర్మయిత్వా నారిశ్శేఖరిం దద్యాత్ ॥

నూ! తత్త! ఆచార్య బ్రహ్మబుత్తిగ్నరణం ! మయాచరితే సిన్హిన్
వైవస్వతశాంతిమఖాక్షేగ్నరణ్యా చార్యంత్యా మహంవ్యణే ।
ఇతి క్రముక ఫలాక్షతాదీనదద్యాత్ । బ్రహ్మణంత్యామహం
వ్యణే! వ్యతోస్మి కరిష్యామ్యాతి స్వీకృత్య బ్రహ్మణః ప్రతిపద
నం । అప మృత్యు మహామగ్రతఃప. మన్మదర్థం భవంతః
కురన్యంతు శ్రీ మృత్యుంజయ ప్రీతిర్థరం మహావ్యాస పూర్వ
బుధ్రాభిషేక మన్మదర్థం భవంతః కురన్యంతు-వ్యతోస్మి నక్షత్ర
జపమన్మదర్థం భవంతః... వ్యతోస్మి పర్యాప్తాని అనంత

మానం భవతి | పరిపూరితం |

మా! శతః సంవత్సర
పరిమిత తండులైర్ను తన వన్నె మంటప
మానాద్య !

అచమ్య ... వచనూ ... శివతిథౌ అమృతస్య ధనిశ్ఛ పరః

అది బుద్ధునిమాదిత (మమ) గృహస్య వంశస్యచ తన్నక్షత్ర
 సేవణాదుగ్రహీణ సర్వార్థిష నివారణాద్వారా యమువీత్యర్థం
 తద్బాంధ్యం గ్రహేన తత్తదైవతా మంటపారాధనం కరిష్యే ॥

గణానాం త్యా - మంటపమధ్యే శ్రీ మహాగణపతిం సాంగం -
 స్థాపయామి పూజయామి । అముక నక్షత్ర దేవతామావాహ
 యామి - స్థాపయామి ॥ నిఘు ఋతి దక్షిణయోర్ధ్వధ్యే మంట
 పస్య దక్షిణతః కుంభోపరి సాక్షత ఫలపుష్పాదిభిః యమమా
 వాహ్య । తదుత్తరతః ధర్మరాజాదీన్ సంస్థాప్య-పూజయేత్ ॥
 యం యమమావాహయామి పూజయామి । ధం ధర్మరాజ
 మావా...యామి । మం మృత్యుమావాహ - యామి । అం
 అంతక మావాహ - యామి । వం వైవస్వత - యామి । కం
 కాలమావా-యామి । సం సర్వభూతక్షయ మావా-యామి ।
 జ్ఞం జ్ఞోమంబర-యామి । డం దధ్ధమావా-యామి ॥ సం
 నీలమావా - యామి । పం పరమేష్ఠిన- యామి । వం వృక్షో
 దరం - యామి । చిం చిత్రం - యామి । చిం చిత్రగుప్తం-
 యామి । మంటపస్థితా వాహితార్థ్య స్వర్వాభ్యో దేవతాభ్యో
 నమః ప్రాశస్త్యేషాం పన ధ్యానావాహనాది షోడశోప చార
 పూజాం సమర్పయామి । యమాష్టోత్తర శత కృష్ణాష్టోత్తర
 శతనామధిర్యా - శివాష్టోత్తర శతనామధిర్యా పూజయేత్ ॥
 ఘోష దీపాదిభి స్వగోష్ఠాచారాన్ దద్యాత్ । సమర్ప
 ధనిమా సంవతాది నక్షత్ర దేవతా సహితః శ్రీమదు స్సుప్ర
 దానమ్ ॥ ఏకశత్రుం శ్రీ యమదేవతార్పణమమ్ ॥

అవస్థానమునందును ... నీవహిషా మహుశ్యం అను
కవ్యమునందును మహా మహానాదమునా జాత్యం
గ్రహము, గ్రహముల ప్రవృత్తిని నామధిస్తువరు

కాజ్య హోమం కరిష్యే । తదంగ స్థండిలోల్లేఖనా ద్యగ్నిప్రతి ॥
 స్థాపనం కరిష్యే - భూరభవస్సువరో - చత్వారి శృంగాః ॥
 బాతవేదనే నమః । పట్నాత్ర ప్రయోగాభ్యాజ్య సంస్కారాం ॥
 తం కృత్వా ॥ అగ్నేయేస్వాహా ఇతి ముఖాహుతిం హుత్వా ।
 ప్రధాన నక్షత్ర మంత్రేణాష్టోత్తర శతంవాష్టావింశతృంభయాయా
 జాహుయాత్ । తత్ర సుచ్యుప స్తీర్యచరుమధ్యాద్విరవదాయ । అభి ॥
 భూర్య హవిః ప్రత్యభి ఘోరయతి ॥ ఓం యమాయ స్వాహా ॥
 య ॥ దం ॥ ధర్మరాజాయ స్వాహా ॥ ధర్మరాజా యేదం ॥
 మృత్యువే స్వాహా ॥ మృత్యువ ఇదం । అంతకాయ స్వాహా ॥
 అంతకాయేదం । వైష్ణవతాయ స్వాహా ॥ వైష్ణవతాయేదం ॥
 కాలాయ స్వాహా ॥ కాలయేదం ॥ సర్వభూత క్షయాయ
 స్వాహా ॥ సర్వ ॥ యేదం ॥ బ్రదుంబరాయ స్వాహా ॥ బ్ర ॥ దం ॥
 దధాయ స్వాహా ॥ దధాయేదం ॥ నీలాయ స్వాహా ॥ నీలా
 యేదం ॥ పరమేష్ఠినే స్వాహా ॥ పర ॥ దం ॥ వ్యకోదరాయ స్వాహా ॥
 వ్యకోదరా యేదం ॥ చిత్రాయ స్వాహా ॥ చిత్రాయేదం ॥

చిత్రగుప్తాయ స్వాహా ॥ చిత్రగుప్తాయేదం నమః ॥ తతః అప
 మృత్యు మంత్ర హవనం ॥ అపమృత్యు ... మృత్యుర్భూతాహి ॥
 స్వాహా ॥ అపమృత్యువ ఇదం ॥ ఇద్ధి సన్నహనాన్యద్ధి సుగ్
 స్పృశ్యాన్యా ప్రహరతి రుద్రాయ తంతి చరాచేదం నమః
 అస్య కర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాది ॥
 హోమం కరిష్యేతి సంకల్ప్య ॥ చిత్తం ప స్వాహా ॥ సర్వప్రాయ
 శ్చిత్త హోమాంతం కృత్వా ॥ అతాజ్యేనైవ పూర్ణాహుతిం
 దద్యాత్ ॥ జయూది బ్రహ్మ విసర్జనాంతే ప్రాగాది పరి స్తరణ
 ముత్తరే విస్మజేత్ - ఇత్యాద్యగుప్త ద్యావనాంతం కృత్వా ॥
 కృష్ణాంగంకృష్ణవస్త్రాంచ హేమవిష్కంభసమని తాం దద్యాద్వి
 ప్రాయశాంతాయ యమోమేనీయతామితి ॥ తేజస్వి యశస్వీ
 బ్రహ్మదర్శినీ భవతి । తతః పునః పూజాం కృత్వా మంటప
 దేవతాదుద్వాస్య । యమ కుంభాదకేవజ్జాతిభి స్సహగృహేచ,
 మృతసలేచ ప్రోక్షణం । సర్వేషాం జాతీనామపి మూర్జనంచ
 కుర్వాన్ ॥ ఓం పృథివీ శాంతా ॥ సంత్యా సించామి యజమా
 ... ఓం శాంతిః శాంతి శాంతిః । శన్మోక్షుత్రః ... శాంతిః
 తతో మహాదాగ్ధీర్యచనం ప్రాప్య । తతః గృహస్య పరితః
 అంతర్భూరాస్థాగే సర్వత్ర స వత్సాం కేనం పరిత్రావ్య
 ముతాం సంబధ్యేతి - గ్రాసాదికం సమర్ప్య మలమూత్ర

విసర్జనాంతం తీర్చేత । జాతిభిర్భాగ్యహైద్రే సుహృద్భాగ్యం భువనం
తామే । ఇతి సర్వం రమణీయం ॥

అత్రాంతం విశేషః । నక్షత్రాంతరే మృతస్య సంపదే దాహా
ప్రాప్తౌ పుత్రుల విధిశేష । న శాంతికాంతరే మృతస్య సంపదే
నాన్యం దాహప్రాప్తౌ శాంతికాంతరే । న పుత్రుల విధి । శాంతిశ్చ
లక్షణాదు రుద్రజప అన్యతర రూపాయ యథా వైభవం
కార్యం । త్రిపాద త్రిపుష్కరాది ఋక్ష మృతావేషం శాంతిం
కుర్యాత్ । శుభం భవతి - ఓం తస్మత్

ఇతి నైవస్యత శాంతిః

వైవస్వత శాంతికి సామగ్రి

పసుపు, కుంకుమ, తములపాకులు, వక్కలు, పూలు, గంధం,
సాంబాళి కడ్డిలు, కర్పూరము పచ్చ కర్పూరము, పంచపల్లవాలు,
పంచ మృత్తికలు, పంచతల్లకులు, పంచామృతము, మంటపారాధ
నకు పెద్ద అంగ వస్తువుల చాపులు - 3 పెద్దకలశము (ఇత్తడిగుండిగ)
రవిక గుడ్డలు - 3 కడ్డిగిన్నెలు 2 చరుచాత్ర - 1 (నేరు ఉడికేది),
మూత పల్లెము, గరిటె, ధోవతులచాపు బృహస్పతికి, మండపారాధ
నకు వీటలు 2 (పెద్దవి) చిన్న కలశములు 2 (చెంబులు) యమ ప్రతిమ
(బంగారము చిన్నము) దుష్ట నక్షత్ర ప్రతిమ (వెండి 2 తులాలలు)
నైయ్యి వగైరా హోమ ద్రవ్యములు, బ్రాహ్మణులు 8 మంది, చిల్లర
డబ్బులు, 25-00 బ్రాహ్మణులకు దక్షిణాలు, అరటిపండ్లు.

అథ - కామ్య వృషాత్పరన ప్రయోగః

గమనీక : పుత్రులు లేని వారికి గతులు లేవని పెద్దలు నెప్పిరి దీనివలన
పితృదేవతలందరు నరకములలో బాధలు చెందుదురట ! తన
పితృదేవతలను సుద్దరించుటకును తనకు నయితము ఉత్తమ
లోక ప్రాప్తికిని యీకామ్యవృషాత్పరనము చేయవలయును. పితృ
దేవతలు సంతోషించురు. సర్వయజ్ఞముల ఫలము కలుగును.

దంపతీ - శుభహని మంగళ స్నానం కృత్వా మిత్రబాంధవాదీ
నాహూయ. సమాహిత స్సన్నాదా దీపారాధనం కృత్వా ।
బ్రాహ్మణాజ్ఞయా కామ్య వృషాత్పరనం కుర్యాత్ ।

సూ । పత్నీముత్తరత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షిణాత ఆశీనః ప్రాణానా
యమ్య ॥

ఆచమ్య...వినం వీర్యం వజమానస్య - గోత్రస్య - నామ
ధేయస్య (మమ) జన్మాభ్యాసాది జన్మసభ్యత్యే తత్క్షణ
పర్యంతం ఇహజన్మవిజన్మాంతరేషా బాల్య యౌవన కౌమార
వార్ధక్యేషుచ జాగత్స్వస్మ సుషుప్త్య వస్తాసుచ మనోవాక్యా
యకర్మభిః జానాజ్ఞాకృత బ్రహ్మ హత్యాది సంపాతకోప
పాతక నివృత్తిద్వారా దశపూర్వేషాం దశాపరేషాం మద్యం
శ్యానాంమాతృ పంశ్యానాం సర్వేషాం వీర్యేషాం వీర్యేషాం సరకాదు
వీర్య శాశ్వత బ్రహ్మలోకా వాప్యంధం ధర్మాధర్మాకామమోక్ష
చతుర్విధ ఫల పురుషార్థ సిద్ధ్యర్థంచ ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధి
పూర్వక సమ స్వయంగతా వా పిద్వారా అస్మిన్ గ్రామే - పరి
సర గ్రామేషు సత్తాతేషుచ (అస్యాం గో శాలాయాం) వర్త

మాన వర్తిష్యమాణానాం సర్వానాం సర్వానాం గవాంపతిత్వ సిద్ధి
పూర్వక గో సంత్వభి వృద్ధి రూప జగత్కల్యాణ సిద్ధి మభిలష
మూణః గో వృషభ కల్యాణ పూజామహోత్సవ పురస్కరం
కామ్యవృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన
తదాచా శుభ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం ... గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే
ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ం హవామహే ... స్వస్తిసంభా

ధేవ్యభయన్తో అస్తు శుభగ్ం శుభమ్ ॥

పూర్వోక్తైవంగుణ ... శుభలిఖా మయాసంకల్పిత కామ్య
వృషోత్సర్జనాం గత్వేన అచార్యబ్రహ్మఋత్విజోఽహం సమా
ప్యజే. వృతోస్మి. కరిష్యామ ఇతి ప్రతివచనమ్ ॥

వాస్తు - గ్రహ మంటపా రాధనమ్

అచమ్య...పూర్వోక్త...శుభలిఖా అస్మత్కృతకామ్యవృషో
త్సర్జన కర్మాణి - స్తంభ ప్రతిష్ఠాం గత్వేన తదధిష్ఠాన దేవతా
సాన్నిధ్యర్థం, నవగ్రహ-వాస్తు మంటపారాధన స్తంభద్వయ
పూజాం కరిష్యే ॥

గో వృషభా ద్యావాహసం

వృషభ మంత్రః :- పృషాస్యగ్ం సుర్యర్వృషతాయ గృహ్యనే ।
పృషాయముగ్రో వృషక్షనే దివ్యకర్మాహోహితో బృహన్నామ
వృషభస్యయా కకుత్ ॥ ఇతి ప్రథమ స్తోత్రే వృషభమావాహ
యామి స్థాపయామి ॥ స్థాప...నీయం ॥

గవా వాహసః మంత్ర :- ఉపతేగా ఇవాశర మృణీష్య దుహిత
ర్మిహః । రాత్రిస్తామం నజిన్యషీ... 2. ఆయంకాః పృశ్నిర్రక్ర
...ప్రియం త్నుహః ॥ ఇతి ద్వితీయ స్తోత్రే గా మావాహ
యామి ॥ స్థాపయామి... నీయం ॥

— అదౌ వాస్తు పురుషావాహసం —

సూ॥ తతః స్తంభద్వయం హరిద్రాలేపన కుంకుమచూర్ణ గంధపుష్ప
మాల్యాదిభి రలంకృత్య । వస్త్రేణావేష్య । వాస్తోష్పతేత్యాది
మంత్ర తద్వయేన వాస్తు మంటపే ఆవాహ్య ॥

3. మంత్రం :- వాస్తోష్పతే ప్రతీజానీహి...శంచ తుష్పదే ॥ ఇతి

వృషభ స్తంభం స్వాభిముఖ మావాహ్య ॥ 4. వాస్తోష్పతే
శగ్మయా...సదానః ॥ ఇతి గో స్తంభ మావాహ్య ॥

సూ॥ తతః ద్వితీయ మంటపే సర్వేషు కలశేషు ఇంద్రాద్వీప్త దికా
లకా వాహసం నవగ్రహోప గ్రహవాహనంచ కుర్యాత్ ।
తత్పురతః తప్తాయ సముద్రాంశ్వావాహ్య । పూజయేత్ ॥

మంత్రం :- ఇంద్రం... కేవలః ॥ యచ్ఛాన శ్శర్మ సప్రకాః ।

ఇతి దికాల్పకా నావాహ్య ॥ అకృష్టేన రజసా ... మవ్యేతి
తేషన ॥ ఇతి గ్రహవాహసం ॥ రుద్ర కలశా వాహనత ॥

కద్రుత్రాయ ప్రచేతనే ... హృదే ॥ కామ్యవృక్షోత్పన్నాంగ
గోవృషభ మార్జనార్కం రుద్రకలశమావాహయామి...నీయం
మంటపద్యయే అవాహితానాం దేవతానాం సర్వేషాం సర్వా
సాంచ సమష్ట్యా ప్రాణప్రతిష్ఠాపనధ్యానావాహనాది షోడశోప
చార పూజాం సమర్పయామి ॥ అత్ర శివాష్టోతర, కృష్ణా
ష్టోతర శతనామభిః పూజా కర్తవ్యా ॥

— స్తంభద్వయ ప్రతిష్ఠా —

సూ॥ తతః కర్తవ్యం ॥ తస్మిన్ కర్తే సువర్ణాదికం నవధాన్యాని
తత్తస్మంత్రైర్నిషీష్య ॥ స్తంభద్వయ ప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్ ॥
కర్తవ్యం ॥

అచమ్య...వనంగుణ ... శుభతిథౌ సమాచరిత వృక్షోత్పన్న
గోవృష స్తంభ ప్రతిష్ఠాం కర్తవ్యం కర్తావ్యమైన దేవతా
కూర్మరాజ పూజాం కరిష్యే ॥ కూర్మరాజ దేవతాయై నమః
త్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి ॥

సో॥ కూర్మరాజ సమస్తభ్యం భూధరావహనాదుత్త గోవృష
స్తంభ యుగ్మ్య ప్రతిష్ఠాం సఫలం కురు ॥ ఇతి సంప్రార్థ్య ॥
సూ॥ తతః ఓషధయ స్సంవదంతేతి స్మరేదపి కర్తే నవధాన్యాని
నిషీచేత్ ॥ మం॥ ఓషధయ స్సంవదంతే ... పారయామసి ॥

సూ॥ సహిరత్నానీతి నవరత్నాని నిషీష్య ॥

మంత్రం :- సహిరత్నాని దాసిమే ... చిత్రమీమహే ॥

సూ॥ తత్పునర్ణమితి హిరణ్యం నిషీష్య ॥

మంత్రం :- తత్పునర్ణగం హిరణ్య మభవత్ ॥ తత్పునర్ణస్య హిర
ణ్యస్య జన్మ ॥ య ఏవం సుచరస్య హిరణ్యస్య జన్మవేద ॥
సుచర ఆత్మనా భవతి ॥

సూ॥ క్రువాద్యా రితి ద్వాభ్యాం స్తంభద్వయ ప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- క్రువాద్యా ద్భృవా పృథివీ ధ్రువం విశ్వమిదం జగత్
క్రువాహ పర్వతా ఇమే ॥ ధ్రువోరాజా నిశామయం ఇమైవై
ర్ధిసూవృధిషాః ॥ 2. ధ్రువంతే రాజా వరుణో ... ధ్రువం
స్తంభ ప్రతిష్ఠా ముహూర్త సుము ... సిద్ధిరస్తు ॥

హోమ సంకల్పః

అచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ అస్మత్కృత కామ్య
వృక్షోత్పన్నాం కర్తవ్యం సంకల్ప సిద్ధిపూర్వక సర్వదేవర్షి విత్త
ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం తత్తదేవతా మంత్ర హవనం కరిష్యే ॥ తత్రా
ఽగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ఇతి స్వహస్త ప్రమాణతో నిర్మిత కుండ
స్థండిలేవా యథా విధ్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ధ్రువంత్ర ప్రయోగం
కుర్యాత్ ॥ నవగ్రహ ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలక - రుద్ర-నారా
యాణ - పురుషసూక్త దేవతాన్ తత్తస్మంత్రేణ సమిదాజ్య
చదుప్రహిశ్చతుర్విధ హోమం కుర్యాత్ ॥

హామ విమృశకము:

భూర్భువస్సునరో - సత్వారి - శృంగాః ... జాతవేదసేనమః
ప్రథానామసీర్హుత్వా । తత సుచ్యవస్తీర్య ... ప్రత్యభి
ఘోరయతి ॥ ఓం అగ్నయే స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇహ । ఇతిముఖా
హుతిం హుత్వా ॥ పునసుచ్యవస్తీర్య । చరుచుభ్యాత్ ...
ప్రత్యభి ఘోరయతి ॥

సవగ్రహ :- ఓం అకృష్ణేన రజసా ... రేఫన్ థాస్వాహ ॥ కేతు

గణ ప్రత్యభి దేవతాయై బ్రహ్మణ ఇదం నమమ ॥

అష్టదిక్పాలక :- ఇంద్రం నో విశ్వతస్పరి ... అదబ్ధస్వస్తయేస్వాహ ॥

ఈశానాయేధం ॥ కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే ... హృదే స్వాహ ॥

రుద్రాయేధం ॥ నారాయణాయ విద్యహే ... విష్ణుః ప్రచోద

యాథాస్వాహ ॥ శ్రీ విష్ణవ ఇదం నమమ ॥

పురుషనూ క్రమ్ :- 1. సహస్రశీర్షా పురుషః ... దశాంగులం స్వాహ ॥

నారాయణాయేధం ॥ పురుషపవేదగం ... తిరోహతి స్వాహ ॥

నారా ॥ 3. పతావానస్య ... దివి స్వాహ ॥ నారా ॥ 4.

త్రిపాదుర్భ్య ... అభి స్వాహ ॥ నారా ॥ 5. తస్మాద్విరాడ

జాయత ... రిచ్యత స్వాహ ॥ నారా ॥ 6. యత్పురుషేణ ...

ద్ధవి స్వాహ ॥ నారా ॥ 7. సస్తాస్యాసన్ ... పశున్ స్వాహ ॥

నారా ॥ 8. తం యజ్ఞం బర్హిషి ... ఋషయశ్చయే స్వాహ ॥

నారా ॥ 9. తస్మాద్వజ్రాత్ ... గ్రామ్యాశ్చయే స్వాహ ॥

నారా ॥ 10. తస్మాద్వజ్రా త్పురహుతః ఋషస్సామా ...

దజాయత స్వాహ ॥ నారా ॥ 11. తస్మాదశ్వాలజాయత

... అజావయ స్వాహ ॥ నారా ॥ 12. యత్పురుషం వ్యదధుః

... ఉచ్యేతే స్వాహ ॥ నారా ॥ 13. బ్రాహ్మణోఽన్యముఖి ...

అజాయత స్వాహ ॥ నారా ॥ 14. చంద్రమా మనసా ...

జాయత స్వాహ ॥ నారా ॥ 15. నాభ్యా ఆశీ ... అకల్పచు

స్వాహ ॥ నారా ॥ 16. వేదాహ మేతం ... యదా నై

స్వాహ ॥ నారా ॥ 17. ధాతా పురస్తా ... విద్యతే స్వాహ ॥

నారా ॥ 18. యజ్ఞేన యజ్ఞ ... దేవా స్వాహ ॥ నారా ॥

వాస్తుహోమం

1. వాస్తోష్పతే ప్రతి జానీ ... శంచతుష్పదే స్వాహా ॥ వాస్తో

వృతయ ఇదం ॥ 2. వాస్తోష్పతే శగ్గయా...సదానస్వాహా ॥

వాస్తోష్పతయ ఇదం ॥

ఇధ్య సన్నహనాన్యద్భి స్సగ్ స్పృస్వాఽశ్నా ప్రహరతి ...

చిత్తంచ స్వాహా ॥ అత్ర పరిధి ప్రహరణబు ర్నిస్సమంజసంవివా

సర్వప్రాయశ్చిత్త హోమాంతే పూర్ణాహుతిం కృత్వా ఉత్తర పరిషేచన-పూర్ణపాత్రోత్పరనాది బ్రహ్మ విసర్జనాంతేఽగ్ని ప్రదక్షిణాదికం కృత్వా ॥ ప్రాగాద్యప్వదితు హోమశిష్టాన్నేన బలిప్రవాసం కృత్వాఽగ్నిముద్వాన్య ॥

గో వృషభమూరసం

తతః రుద్రకలశోదకేన ఆహోహిష్ఠామ ఇతి తిస్రుభి ర్హిరణ్య వర్ణా ఇతి చతస్రుభిః పవమాన స్సువర్ణన రుద్ర నమక చమక పురుషసూక్తాదిభిర్గో వృషభ మూరజ్జనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- ఆహోహిష్ఠాః ... జనయ ధాచనః హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయః

...నిధత్త ॥ పవమాన స్సువర్ణనః...మూరజ్జయంత్యాపునాతు

నమస్తే రుద్రమన్యవే...మృత్యుర్గే పాహి అగ్నా విష్ణూ ...

... పితరోను మదంతు ॥ సహస్రశ్శిర్వా ... ఓం శాంతి శాంతి శాంతి -
శాంతిః ॥

గో వృషభపూజాలంకరణం

తతః గోసూక్త పఠనేన - స్వర్ణశృంగ - రావ్యఖుర - ముక్తా లాంగూలాంచిత - నన వస్త్రాభరణాదిభి - ర్యథాశక్తి గో వృషభా లంకరణం పూజాంచ - కుర్యాత్ ॥ గోవృషభాభ్యాం నమః ఇతి ॥ అత్ర వస్తు సమర్పణమేవపూజా నిధిరితి విశ్లేషం ॥

గో సూక్తం

మంత్రం :- ఆగావో అగ్నమ్నత భద్రమక్రన్ ॥ నీదంతు గోష్ఠేరణ యంత్యుస్యై ప్రజావతః పురురూపా ఇహస్యః ॥ ఇంద్రాయ పూర్వీతుషసో దుహావాః ॥ ఇంద్రోయజ్ఞనే పృణతేన శిక్షతి ॥

ఉపేద్దదాతి నస్యం ముపాయతి ॥ భూయోభూయో రయిమిదస్య వర్తయన్ ॥ అభిన్నేఖిల్లేని దధాతి దేవయుం ॥ నతానశంతి నతా

అర్వా ॥ గావో భగ్గాన ఇంద్రోమే అచ్ఛాత్ ॥ గావస్సా మస్య ప్రభమస్య భక్షః ॥ ఇమాయాగావ స్సజనాన ఇంద్రః ॥

ఇచ్ఛాన్మిన్ద్రేనా మనసాచి దింద్రం యూయం గావోమేవ

యథాకృతశించిత్ అర్హిలం చిత్రకృణుథా నుప్రతీకం । భద్రం
గృహం కృణుథ భద్రపాదః । బృహద్వావయ ఉచ్యతే ।
సఖాను । ప్రజావతీ స్ఫూయవనగ్ం రిశంతీ॥ శుద్ధా అవస్సుప్ర
పాణే పిబంతీః । మావ నేనఈ శతమాఘశగ్ంసః । పరివోహేతీ
రుద్రస్య వృంజ్యత్ । ఉపేదముప వర్చసం । అసుగోమాప
వృచ్యతాం । ఉపర్ష భస్య రేతసి ఉపేంద్ర తవ వీర్యే ॥ ఇతి
గో సూక్తం పఠిత్వా ॥

సూ॥ తతః, గోవృషభద్వయ మపరేణాగ్నిం పూవాత్వేతోనయత్తితి ।
మంత్రేణ ప్రతిష్ఠిత యావ స్తంభద్వయ సమీపమానీయ ॥

మంత్రం :- పూవాత్వేతో నయతు ... మావదాసి ॥

గో వృషభ కళ్యాణం

ఆచమ్య... ఏవంగుణ... శుభలిఖా సకలసంవత్సమృథ్యైర్ మేత
ద్వత్సరీ వృషభ కళ్యాణ విఖా నిర్గత ప్రత్యూహేన మధు
పర్క యోగ్యతా ఫలసిద్ధిపూర్వక - లోక కళ్యాణార్థంవత్స
తరీ వృషభ కళ్యాణాఽఖ్యంకర్మకరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన...
స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ ఆదా నిర్విఘ్నేన ...
గణాధిపతి పూజాంకరిష్యే॥ ఓం గణానాంత్యా... శుభగంశుభం

సూ॥ అనుహవమితి శాకునాది మంత్రాన్ వాచయన్ వృషభ గో
వశ్యతరీభ్యం సాకం పత్నీసహితో యజమాన స్సబంధుమిత్రపరి
వారఃకళ్యాణమంటప మావిశ్య ॥ మం ॥ అనుహవం... సుమనా

భవ ॥ సాదా ప్రత్యర్థ్యాచమ్య । ఏవంగుణ ... శుభలిఖా ।
మయా సంకల్పిత వృషోర్భూతాం గత్వా దస్తాః ఎత్సతర్యాః
ఏతస్య మహావృషస్యద లోక కళ్యాణాం గత్వేన జాయా
పతిత్వ సిద్ధిద్యారాఽస్మిన్ గ్రామే - పరిసర గ్రామేషు పట్ట
ణేషు (అన్యాం గో శాలాయాం) వర్తమాన వర్తిష్యమా
ణానాం సద్భాసాం గవాం పతిత్వ సిద్ధిపూర్వక గో సంత్యగి
వృధ్యర్థం శాస్త్రీయ సంస్కార ప్రత్యయార్థంచ గో వృషభ
కళ్యాణం కరిష్యే । ఇతి సంకల్ప్య ॥

పూర్వోక్త ... శుభలిఖా మయా సంకల్పితే గో వృషభ
కల్యాణాం గత్వేనాదా రక్షణార్థం రక్షాబంధనం కరిష్యే ।
రక్షాబంధన దేవతాగ్నో నమః - ఇతి పూజాం కృత్వా ॥ తతః
విశ్వేతాత ఇతి వృషభస్య యజమానస్యచ - బృహత్సామేరి
వత్సతర్యాః యజమాన పత్నీశ్చ రక్షాబంధనం కుర్వాత్ ॥

విశ్వేతాతే బంధవే । బృహత్సామేర్ ॥ రక్షాబం... సిద్ధిరస్తు
పునఃపునఃపునః - యజ్ఞోపవీత పూజాం కృత్వా ॥ యజ్ఞోపవీత
మితి మంత్రేణ వృషస్య యజ్ఞోపవీతం విర్వాత్ యజ్ఞోపవీతం

వరమం ... తేజః । యజ్ఞోపవీత భారణ ముహూర్త ... ఫల

సిద్ధి రస్తు ॥

పూర్వోక్త... శుభతిథౌ గో విధునం పశ్యిషముఖేన యూప
ద్వయ సమీపే స్వాభిముఖం స్థాప్య పత్నీం దక్షిణత ఉపవేశ్య
స్వయముత్తరత అసీనః ప్రాణానాయమ్య ।

ఆచమ్య ... ఏవంగుణ శుభతిథౌ (మమ) విహికాముష్మిక
ఫలసిద్ధిద్వారా వీర్యణం శాశ్వత బ్రహ్మలోకా వాప్యరం
ప్రాక్తవ పుణ్య ప్రభావేన లబ్ధమిమం వృషభం శ్రీమహావిష్ణు
స్వరూపం మధుపర్శ్మణ విగినా పూజయిష్యే : ఉదగ్రగం
కూర్చం నిదధాతి ।

సూ॥ తత్ర రాష్ట్రభృదసీతి యజుషోప విశతి ।

మంత్రం :- రాష్ట్రభృదస్వాచార్య సందిమాత్వ జ్యోషం ।

సూ॥ ఆపః పాద్యా ఇతి దాతా ప్రాహ । మం । అపః పాద్యాః
ఇతి జలకలశం దర్శయిత్వా ।

శ్లో॥ సమో స్వనంతాయ... యుగధారిణే నమః అత్ర వరంవృషభం
వస్త్రాలంకరణాది ర్యథావకాశం పూజయేత్ । అథాగ్నే
దుత్తరతో ర్మహోక్త ప్రకారేణ పునస్సంకల్ప్య ।
ఆచమ్య ... ఏవంగుణ ... శుభతిథౌ (మమ) ధర్మార్థ కామ
మోక్ష... సిద్ధ్యర్థం విత్త్యాణం శాశ్వత బ్రహ్మలోకావాప్యరం
చ జన్మాంతరా దృష్టవిశేష బలేన శుభహన్యస్మిన్ వత్సతరీదా
నం కరిష్యే॥ అవరణ వస్త్రమూచ్చాద్యః దంపతీకుశ కుసుమా
క్షతఫల హిరణ్యోదక నహితం తాంబూలం హస్తయోగ్యహీ
త్వా మహానంకల్ప ముచ్చార్య । అథానంత ఏర్వస్య... వ్య
గృహోక్త ప్రకారేణ యథాశక్తి సాలంకృత వత్స తరీదానం
కరిష్యే॥ కన్యాంకనక సంపన్నాం ... శ్రీరూపైశా మయా
కన్యా మభ్యం శ్రీధరరూపిణే । —

వృషభ ప్రవరా

గతుస్సాగరపర్యంతం గో బ్రాహ్మణాదిభ్య స్పర్శ్యేభ్యోమహాజనే
భ్యశ్శుభం భవతు ॥ పారథేయ గోత్రోద్భవస్య ప్రజాపతే
శ్శర్మణో న స్తే ॥ కాశ్యప శర్మణః పౌత్రాయ ॥ ధర్మరాజ
శర్మణః పుత్రాయ । వృషభరాజాయ శ్రీ మహావిష్ణు స్వయా
పాయ వరాయ ॥

గో ప్రవరా

చతుస్సాగర పర్యంతం - గో బ్రాహ్మణ ... శుభ భవతు ॥
దేవపాద గోత్రోద్భవాయా మ్రిలోక పావన్యః గంగాయాః
న స్త్రీం ॥ యమునాయాః పౌత్రీం ॥ సరస్వత్యాః పుత్రీం
రత్నగర్భాం మహాలక్ష్మీ స్వరూపిణీ మిమాం వత్సతరీం ధర్మ
ప్రజాసంపత్సర్వరంతుభ్యమహం సంప్రదదే । దేవస్యత్వా సవితుః

... ప్రతిగృహీమి ॥ రాజాత్వా ... ప్రతి గృహీతు ॥ ప్రజా
పతయే కన్యాం ॥ (రుద్రాయగాం) తతో లగ్నాష్టక చూర్ణి
కాంచ పతిత్వా॥ స్వస్వపానీతి సహస్రాణాం... ధ్రువం॥ అయం
ముహూర్త స్సుముహూర్తోఅస్తు ... సిద్ధిరస్తు ॥ ఆచమ్య ॥
... ప్రీత్యర్థం జగత్కర్తావ్యణార్థంయోక్త మ్మాంగల్య పూజాం
కరిష్యే ॥ మాంగల్య దేవతాభ్యోనమః ధాన్యావాహనాది...
సమర్చయామి ॥

శ్లో॥

మాంగల్యం తంతునానేన జగద్రక్షణ హేతునా కంఠే బధ్నామి
సురభేత్వం రక్షభువనత్రయమ్ ॥ మాంగల్యధారణముహూర్త
... సిద్ధిరస్తు ॥ కపిలావాచనేత్యాది యథోక్తవిధినా । తతః
మంగళాక్షతా రోపణం కుర్వాత్ ॥

యజమానః పయసా పత్నీం జలౌ పుష్కర్యః । ప్రథమం -
ప్రజామేకామ సమృద్ధ్యతాం ॥ ద్వితీయ పర్యాయే । పశ్యో
మేకామ సమృద్ధ్యతాం ॥ తృతీయ పర్యాయే॥ యజ్ఞోమేకామ సమృ
ద్ధ్యతాం॥ ఇతి వృషభ కర్వాణ పద్ధతిః॥ శతమానం... ప్రతిష్ఠితః ।

అర్చి ప్రదక్షిణం

తుభ్యమగ్రే పర్యహవన్ అతిగాహే మహిద్విషః॥ ఇతి ప్రద...
క్షిణం కారయిత్వా । యథాస్థానం నిసీయ ॥

వృషాంతే లాంచన కరణమ్

హరిదేణ-హుతాపళిప్తేన ఆశ్లేశచవప్రపభసాన్యంకే తద్దక్షిణ
వృషభాగేనా వామకర్ణ మూలేనా లింగముద్రాం శంఖ చక్ర
ముద్రాంవాలాంఘనం కారయిత్వా॥ తద్దముద్రా మంత్రమ్ ॥

మంత్రం :- యతేగాత్రాదగ్నిశా పచ్యమానాదభిశూలం నిహతస్యా
వధావతి । మాతదూభిమ్యా మాశిష మాతృకేషు దేవేభ్యస్త
దుశదోభ్య రాతమస్తు । ఇతి వృషస్య దక్షిణపాదమూలశోణే
భాగే అగ్నిత ప్రేనాయసేన లింగాది ముద్రాం లిఖిత్వా (కార
యిత్వా ॥)

భూ॥ శాలాయాం గో పతిహృత్వా హ్యస్యా గో సంతతింసదావృద్ధిం
కృత్వా జగచ్ఛృణం సంపాద్యా త్సైవ తిష్ఠతు - మయానమ
ర్చితం గ్రాసం పుష్కలత్వేన సంస్కృతః స్వీకృత్యోద్ధర గో
భర్తర స్సాకం - రక్షణం కురు - ఇతి సంప్రార్థ్యనం వదేత్ ॥

హే వృషభరాజ - అస్యాం శాలాయాం పరిసర ప్రదేశేషు
గోషు సంచారం కృత్వా, గోధిబోధాత్పాత్యాకణాదికంజగ్త్వా
పానీయాదిక మపి) అత్రస్థ - ప్రాంతీయగ్రామ - పట్టణస్థ జన
సమూహం పరిచారకాంశ్చాబాధ కత్వేనయథేచ్ఛం విహర
ఇతుక్త్వా స్వేచ్ఛా మార్గేణ విసృజేత్ ॥

జలిప్రదానం

సూ॥ తతో యజమానః పాదప్రతూళనాది శుద్ధిం కృత్వా । అచమ్య
బంధుభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ సస్త్రిదికం దత్వా సూతవవస్తు
ధారణంకృత్వా బంధుభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యోజనేభ్యోమృష్టాన్నం
దద్యాత్ ॥ సవాసినీవాం మంగళార్చార్తికేన సహ మహదాశీర్వ
చనం ప్రాప్య ॥ శతమానం భవతి ... ప్రతి తిష్ఠతి ॥

ఓం తత్సత్

కామ్య వృషోత్సరనకు కావలసిన వస్తు సామగ్రి

పసుపు, కుంకుమ, తములపాకులు, వక్క-లు, కొబ్బరికాయలు,
వండ్లు, సాంబ్రాణి కడ్డీలు, కర్పూరము, రెండు మంటపారాధనలకు
వస్తుములు, టి బిరల గోవతుల చాపులు, టి జిరల పెదకొల్లాయి
గుడ్డలు, రవిగ గుడ్డలు 5, కలశము పెద్దది 1 (ఇత్తడి గుండిగ - రెండు
లింగాలు నీళ్ళుచేర్చి) యూపస్తంభములు (రెండు) ఎదురి ఆవుని

కట్టివేయుటకు) శ్రుతు కఱ్ఱతో 1 చిన్నది ఒకటి పెద్దది చేయించవలెను) హోమమునకు సామగ్రి, తప్తెడు ఉడికే ఇత్తడిగిన్నె, 1 సాలీపాకం గిన్నెలు 2 మూతపల్లెము, గరిటె, ఘడియలు, మోడుగవి లేక రావిని నెయ్యి పంచామృతములు.

గో వృషభ కళ్యాణ సామగ్రి

గోవునకు - ఎద్దునకు వెండి కొమ్ములు వెండి గిట్టలు ముత్యాల తోకలు, అలంకరించటానికి ధోవతులచాపులు, మంగళసూత్రములు 2 తలంబాల చీర రవిక, మెట్టెలు, పెండిజందెము, తలంబాలబియ్యము మానెడు సోలెడు చొప్పున - (2 పల్లెములు, పూలదండలు, పూలు పచ్చిమేత, బియ్యము, పత్తివిత్తులదాణ, చిల్లర డబ్బులు, 100-00 బ్రాహ్మణులు 15 మంది, వీటలు - 2, తుండుగుడ్డలు - 5 కొబ్బరి బోండ్లములు - 2, దీపారాధన సామగ్రి ఎద్దును కాల్చుటకు శిల్పిని, ముద్రలకు అర్ధరిచ్చి చేయించవలెను. అతనికి సన్మానపు చాపు ఎద్దును ఆవును ఇచ్చినవారికి సన్మానము.

ఋత్విక్కులకు డక్షిణలు అశీర్వచన, సంభావనలు, బ్రాహ్మణ సమారాధన, ఇతరులకు బంధువులకు అన్నదానము, అత్తవారి కట్నములు నవధాన్యములు.

గో ప్రార్థనా

శ్లో॥ గావోమ మాగ్రతస్సంత గావోమే సంత పృథతః గావోమే హృదయేసంత | గవాంమథే వసామ్యహం || పంచగావస్సము త్వన్నా మధ్యమానేమహోదధౌ తాసాం మధ్యేతు యానందా తస్యై దేవ్యై నమోనమః || యా లక్ష్మీ సర్వదేవానాం యాచ దేహీ వ్యవస్థితా | ధేను గావేణ సాదేవీ | మమ పాపంవృషో హతుః ||

వృషభ ప్రార్థనా

శ్లో॥ పత్యక్ష్మయోధి మారభ్య | ప్రాగభ్యే క్యోధిపోభవ త్తైవ డక్షిణాంబోధిం | సామ్యాభ్యేరధిపోభవ || ధర్మందేహి యశో దేహి పుత్రాన్ దేహి సుసంపదం ఏకోత్తరశతం సంఖ్య కులా నాంతారకోభవ || హిత్వాదేవ ద్విజక్షేత్రాన్ యథేష్టంచ రగోధిప గవామధిపతిర్భత్వా | అభీష్టఫలదోభవ |

కామ్యవృషోత్సరనేపి కేచిత్ వృషభస్య డక్షిణ ముర్రాగేపిండ ప్రదానం కుర్వంతి - గోవృషభపుచ్చే సంయోజ్య తదగ్రేణ తిలత్పణమపి కుర్వంతి - తదసంగతమితి మత్స్యానాత్రలితం శయోగ్గోవృషభయోః ప్రార్థనా మూత్రేణ పితర స్పృశ్యంతి తరంతి || ఇతిశం సర్వం రమణీయం ||

ఇతి సమాప్తః కృతః

అథాతః పయోవ్రత శాంతి విధిం వ్యాఖ్యాస్యమః । ప్రారంభాత్సూర్యస్థిరణినే సివీవాల్యామేవ నదీం తటాకంవా శుద్ధజల ప్రదేశం గత్వా । తత్ర క్రోడవిధిర్ ముల్లేవనేన విధివ స్మృతికా స్నానం, ద్వారదశ సంఖ్యాకాశ్వత్ ప్రదక్షిణాదికం కృత్వా । గృహ మంగత్య, వరదినే ఫాల్గుణ శుక్ల ప్రతిపత్రిభృతి ద్వారదశీ పర్యంతం ద్వారదశాహదీక్షయా త్రాప్తిహిక దీక్షయావా గణానిపతి పూజాంపు, న్యాహ వాచనేన సహ చార్య బ్రహ్మర్షిగర్వరణం కృత్వా । గృహస్వేశాన్వదిగ్భాగే గోమయేనానులిప్య రంగవల్యాదిభి రలంకృత్య, విష్ణు-వప్రగహ వాస్తు రుద్రదేవానాం మంతుప్రత్యయ మాసాద్య । తేష్యైకైక స్థిన్ పంచప్రస్థ పరిమిత తండులొన్నిక్షిప్య । క్రముక-భిర్దూర ఫల - పుష్పాక్షతాదిభి స్తతస్సంత్యైః కల్పాక్షవిధినాపంచామృతద్రవ్యై స్సంశోధిత తాలకృష్ణ ప్రతిమావాహన పూర్వక మాదిత్యాది నవగ్రహ వాస్తు పురుషాఽవాహనం - తస్మిన్నేవ వాస్తుమంటవే, ప్రత్యేకం మారనార్థం రుద్రకలశా వాహనంచ కృత్వా । ప్రాణప్రతిష్ఠాంతే యావచ్చక్రిధ్యానాఽవాహనాది షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య । గోదధ్యన్న, కృష్ణ రాన్న - గోక్షీర పాయసాన్న నివేదనేన నిత్యం క్రమాత్ శ్రీకృష్ణ - నవగ్రహ - వాస్తుపురుష రుద్రదేవానాం పూజాం సమష్ట్యా పరిసమాప్య సమర్పయేత్ । ప్రత్యహం ఋత్వి గ్రాహ్యైర్వైర్వాసుదేవ ద్వారదశాక్షరీ - శివపంచాక్షరీ - నవ గ్రహ మంత్రజప - విష్ణుసహస్ర - లలితా సహస్రనామ వేద పారాయణాది శాంత్యంగ మహామంత్రానుష్ఠాన పురస్కరంయజ మాన. గురూప దిప్తమాగ్నేణ, గాయత్రీ మహామంత్రానుష్ఠాన పూర్వక - వాస్తుదేవ ద్వారదశాక్షరీ మహామంత్ర పురశ్చర

అథ తిథ్యముఖయో స్సంధ్యయోర్మంటప దేవతా పూజా పరి ధర్యా మభిలాషాష్టక పారాయణంచ నిత్యం సాయం కాలేహరి వంశ కథాశ్రవణ మపి సమాచరిష్యమాణః నిత్యం వేద బ్రాహ్మణాదీన్ మృష్టాన్నదానాది సత్ప్రవృత్త్యా వర్తమానః పత్ని సహితో బ్రహ్మచర్య నిష్ఠాగరిష్ఠ శ్విష్టాఽచారమార్గేణ దీక్షా రక్షణం కుర్యాత్ ।

అపిచ త్రయోదస్యాం ప్రాతరి నిత్యానుష్ఠానం పరిసమాప్య । హోమ నిర్వహణార్థ మర్విజాన్, కామ్యగోదానాంగ మహా లింగార్చనాత్మక రుద్రాభిషేకార్థమేక మర్విజంచ వృత్త్యా తతః కల్పాక్ష విధినా సమిదాజ్య చరుప్రీహిభి శ్చతుర్విధ హోమం తతస్సంత్రానుష్ఠాన సంఖ్యా మనుస్మత్య, సహస్ర మష్టోత్తర శతంవా యథాఽవకాశం నిర్వర్త్య పూర్ణాహుత్య సంతురం - కామ్యగోదాన సమాచరణం - యథాశక్తి దంపతి పూజాం కృత్వా । సువాసినీనాం మంగళారా ర్తికేన సహ మహాబ్రాహ్మణాశీర్వచనం పాప్ర్య ఋత్విగ్రాహ్యూణ సభా సత్కారానంతరం సర్వేషామిష్ట మృష్టాన్న దానం కుర్యాత్ । ఏవం కృతవత్సోర్ధంవత్సోః దేవకీ పుత్రః పుత్రం ప్రసాద్య అచిరేణైవ - వంశోద్ధరణం కరిష్యత్యేవ వేదిత్యాహ భగవాన్ వేదవ్యాసో మహర్షిః ॥ మృత్తికాస్నాన ప్రకరణే మృద్గ్రహణార్థ మిమం మంత్ర మునయోక్తవ్యం ॥

శ్లో॥ త్వం దేవ్యాదిపరాహేణ రసాయాః స్థానమిచ్ఛతా ఉద్ధృతాసి నమస్తుభ్యం పాప్సానంమే ప్రణాశయ ॥
ఉద్ధృతాసి .. శతభావనా ఇతిచ ॥

అథ - పయోవ్రత శాంతి ప్రయోగః

గమనిక :- పూర్వజన్మ ప్రారబ్ధముచేతగాని, భూజహత్యాది మహాపాతకముల చేత గాని, జాతకవ్రతమున సర్వదోషాదులుండుటచేత గాని సంతాన ప్రతిబంధక మేర్పడి, వంశమునకు అధారములేకపోయి నపుడు 45 సంవత్సరముల లోపల నున్నవారు మాత్రమే శ్రీమద్భాగవతాది గ్రంథముల యందు వ్యాసప్రవోక్తమైయున్న ఈ పయోవ్రత శాంతి చేసికొనిన యెడల ప్రతిబంధకము తొలగి పోయి కృష్ణానుగ్రహముతో తప్పక సంతానము కలుగగలదని యనుభవప్రమాణము చెప్పిరి. సత్యం భవతః.

శ్లోభూతే వ్రత ప్రారంభకర్మణః-పూర్వస్మిన్దినే సిన్ధివాల్యాం ధర్మపత్నీ సహితో యజమానః నదీం తటాకంవా శుద్ధజల ప్రదేశం గత్వా మృత్తికాస్నానం వాతుణ స్నానం కృత్వా గృహ మాగత్య వ్రతయత్నతో స్నానాణ శుక్ల ప్రతిపద్యమసి దంపతి మంగళ స్నాతౌ భూత్వా శుభ్రవస్త్రం కాశేయంవా భృత్వా । సంభ్యా సందనాదికం కృత్వా । బంధుమిత్రాదీన్ బ్రాహ్మణాంశ్చ సమాహూయ పరివదాజ్ఞయా పయోవ్రత శాంతిం ప్రాకళేత్ ॥ అథా దీపారాధనం కృత్వా ।

మంత్రం :- ఓం దేవీంవాచ ... సుమతైతతు ।

శ్లో! యశ్చిన్ నామరూపాభ్యాం ... సర్వతో జయమంగళం ॥
అయం ముహూర్త స్సముహూర్తోఅస్తు । సుముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం ... ఫల సిద్ధిరస్తు ॥

శ్లో॥ శుక్లాం బరధగం విష్ణుం ... సర్వవిఘ్నాన శాంతయే । తదేవ లగ్నం ... సర్వభ్యో మహాజనేభ్యో నమః ॥

అచమ్య - ఏవంగుణ శుభలిఖా శ్రీమతః గోత్రస్య నామ ధేమ్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య (మమ) జన్మాంతర ప్రారబ్ధ సకాత్ సంభావితానపత్య ప్రతిబంధక దోష నివృత్తిద్వారా శ్రీమహాదేవ కృష్ణప్రసాదేన సీమమేవ సుజీవ సుపుత్రానా వాస్యరం వ్యాసప్రబోక్త విధానేన ద్వాదశాహాదీక్షయాసగమా పయోవ్రతాభ్య శాంతిం కరిష్యమాణస్తదంగత్యేనతదాహా శుభ్యరం పృథక్తథం ... స్వస్తి పుణ్యాహ వాచనం కరిష్యే । అథా నిర్విఘ్నాన...శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే ।
ఓం గణానాంత్యా గణపతిగ్ం మాతామహే ... స్వస్తిసంభా

ధేవ్యధయన్నో అస్తు ... శుభగ్ం శుభమ్ ।

పునరాచమ్య ... ఏవంగుణ .. శుభలిఖా మయాసంకల్పితే సగమా పయోవ్రత శాంతి కర్మణి । ఆచార్య బ్రహ్మర్షిగ్ం రణం కరిష్యే । మయాసంకల్పితే ... కర్మణి-ఆచార్యంత్యా జాహం శృణే - వృణోఽస్మి - బ్రహ్మణంత్యా మహావృణే - వృత్తోఽస్మితి - ప్రతిపదనం ఇత్యాచార్య బ్రహ్మచరణా నంతరం పాశుదేవ ద్వాదశాక్షరీ - శివసంపాక్షరీ - నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది శతగ్రహ మంత్రజప - విష్ణుసహస్రనామ తేదపారాయణాదీ న్యసద్గుర్తం భవంతీః కుర్యంతిత్తియజమానో బ్రాహ్మణాన్ వదేత్ ॥ కరిష్యామిశాంతి ప్రతిపదనం బ్రాహ్మణానాం ॥ పర్యాప్య ... సర్వం జయతి ॥ శతమానం ...

ప్రతి తిషత ।

- సూ॥ తతః పంచగవ్య ప్రాశనం కుర్యాత్ ॥
- శ్లో॥ యత్పాశ్చ గత్తి గతం పాపం । దేహే తిష్ఠతి మాయకే ।
ప్రాశనం పంచగవ్యస్య దహత్యగ్ని మివేంద్రనం॥ ఇతి సంప్రాశ్య
(పంచగవ్య ప్రాశన విధాన మస్మిన్ గ్రంథే రక్షస్వలూ వివాహ
ప్రాయశ్చిత్తే ద్రవ్యవ్యం ॥)
- సూ॥ తతః ప్రతిమాశోధన పూర్వక మంటపస్రతయ దేవతాఽవా
హనం కుర్యాత్ ॥
- శ్లో॥ దధి సర్పి మధుక్షీరైః ... శోధయేత్తతః ॥
- మంత్రం :- ఆప్యాయ స్వసమేతుతే... తానోముంచత్వగ్ం హసః ॥
- ఇతి పంచామృతైః ప్రతాశ్య । ప్రత్యస్య । గంధపుష్పాక్షతై
రభ్యర్చ్య ॥
- సూ॥ తతః పక్ష్యమాణైః పారాణిక మంత్రై ర్వాసుదేవ ద్వాద
శాఽక్షరీ మంత్ర సంపుటిత విష్ణుగాయత్రీ మహామంత్రేణచ
శ్రీకృష్ణ ప్రతిమా మావాహ్య ॥
- శ్లో॥ 1. నమస్తుభ్యం భగవతే పురుషాయ మహీయనే । సర్వభూత
నివాసాయ వాసుదేవాయ నామః ॥ 2 ॥ నమోఽవ్యక్తాయ
నూత్నాయ ప్రభాన పురుషాయచ । చతుర్వింశ గుణజాయ
గుణసంఖ్యాన హేతవే ॥ 3 ॥ నమో ద్విశేషే త్రివదే చతు
శ్చృంగాయ తంతవే । సప్తహస్తాయ యజ్ఞాయ త్రయీ విద్యా
త్మనే నమః ॥ 4 ॥ నమశ్చివాయ రుద్రాయ నమశ్చక్తిధరా
యచ । సర్వవిద్యాఽధిపతయే । భూతానాం పతయే నమః ॥
5. నమో హిరణ్య గర్భాయ । ప్రాణాయ జగదాత్మనే ।
యోగైశ్వర్య శరీరాయ నమస్తే యోగహేతవే ॥ 6 ॥ నమస్తే

- ఆదిదేవాయ దేవదేవాయ తే నమః । నారాయణాయ ఋషయే
నరాయ హరయే నమః ॥ 7 ॥ నమో మరకతస్యామ వపుషేఽ
ధికతశ్రయే । కేశవాయ నమస్తుభ్యం । నమస్తే వీతవాసనే ॥ 8
త్వం సర్వవరదః పుంసాం । వరేణ్య వరదర్థ । అతస్తే
క్రేయనే ధీరాః పాదరేణ ముపాసతే ॥ 9 ॥ అన్యవర్తం తయం
దేవా శ్రీశృ యత్పాద పద్మయోః । స్పృహయంత ఇవా
మోదం భగవాన్ మే ప్రసీదతు ॥ మూలం ॥ నారాయ
- ణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి తన్నో విష్ణుః ప్రచోది
యాత్ ॥ ఇతి ప్రథమమంటపే శ్రీకృష్ణమావాహ... స్థాప... మి
... నీయం ॥
- సూ॥ తతః సప్తగ్రహోప గ్రహారాధన మంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకాఽ
వాహనం కరిష్యే ॥
- మంత్రం :- అకృష్ణేన ... మచ్ఛేతి కేశవ ॥ ఇతి ద్వితీయ గ్రహ
మంటపే గ్రహ నావాహ్య ॥
- సూ॥ తతః వాస్తవ్యతేతి వాస్తుపురుషాఽరాధనం కృత్వా । ఏతస్మి
న్మేన మంటపే ప్రత్యేకం కద్రుద్రాయేతి రుద్రకలశాఽవాహ
నం కుర్యాత్ ॥
- మంత్రం :- వాస్తవ్యతే ప్రతిహాసే... శంపతుష్వదే ॥ వాస్తు పురుష
మావాహ... మి... నీయం ॥ కద్రుద్రాయ వచేతసే

... వృద్ధే । తత్పురుషాయ ... చోదయాత్ ॥ ఇతి వాస్తు

మంటపే రుద్రమావాహయామి ... స్థా ... నీయం ।

నూ! తతః ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా పురుషసూ క్విధానేన ఘోడకోప
చార పూజాం కుర్యాత్ ॥

అశమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ సమాచరిత పయో
వ్రత శాంత్యంగత్యేన మంటప త్రయామహితానాం దేవా
నాం సశక్తికానాం వీర్యర్థం యానచ్చక్తి ధ్యానాది ఘోడ
కోపచార పూజాం కరిష్యే ॥ కలశస్య ... సన్నిధిం కురు ॥
ఆయాంతు శ్రీకృష్ణ నవగ్రహ వాస్తుపురుష మృత్యుంజయ
పూజార్థం (మమ) దురితక్షయ కారకాః । కలశోధకేనపూజా
ద్రవ్యాణి సంప్రాప్య । దేవమాత్యాశంచ సంప్రాప్య వీర
పూజాం కుర్యాత్ ॥ ఆధారశక్తిస్య సమః మూల ప్రకృత్యై
సమః । మత్స్యాయ సమః । కూర్మాయ సమః । అనంతాయ
సమః । శేషాయ సమః । గరుడాయ సమః । పాగ్ధారేద్వార
శ్రియైసమః । ధాతౌ సమః । విధాతే సమః । దక్షిణద్వారే
ద్వార శ్రియైసమః । చండాయ సమః । ప్రసంజాయ సమః ।
పశ్చిమద్వారే ద్వార శ్రియైసమః । జయాయ సమః । విజ
యాయ సమః । ఉత్తరద్వారే ద్వారశ్రియై సమః । బలాయ
సమః । ప్రబలాయ సమః । చిచ్ఛక్త్యై సమః । మాయాశక్త్యై
సమః । గంగాయై సమః । యమునాయై సమః । దిగ్భ్యో
సమః । కేసరేభ్యో సమః । తస్మై శ్చేతద్వీపాయ సమః ।
శ్చేతద్వీపమధ్యే వేదికాయై సమః । వేదికాధ్యే కల్పవృక్షాయ
సమః । కల్పవృక్షస్యాధస్తా దగ్రిత్యై సింహాసనాయ సమః ।
తస్మాద్యై సచరివార శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మణే సమః ॥

ప్రాణ ప్రతిష్ఠా

అస్య శ్రీ ప్రాణప్రతిష్ఠాపన మహా మంత్రస్య ... శ్రీకృష్ణ
సవగ్రహ - వాస్తుపురుష రుద్రకలశ దేవతా ప్రాణప్రతిష్ఠా
సిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః ॥ అం కం ఖం గం ఘం జం ... చిరం
తిష్ఠంతు స్వాహా ॥

స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ ... కురు ॥ శ్రీకృష్ణ నవగ్రహవాస్తు
పురుష రుద్రకలశ దేవతాః సుసిరా భవంతు ... సిరాసనం
కురుత ॥ ప్రసీద ॥ ప్రాణప్రతిష్ఠాం గ లఘుపూజాం కృత్వా
నీరాజయేత్ ॥

పూజా ప్రారంభః :- సహస్ర శీకే త్యావాహనం ॥ సహస్ర శీరా

పురుషః ... యర్యస్య త్యావ నామోక్త్యా ... సవగ్రహ
వాస్తుపురుష రుద్రాది మంటప దేవతా సహితః శ్రీకృష్ణ
సునివీత సుప్రసన్నో వరదో భవతు ॥ ఏతత్పూజాఫలం శ్రీ
కృష్ణ దేవతార్చన మస్తు ॥ శ్రీకృష్ణ ప్రసాదం శిరసాగృహ్య
మీతి - పూజా పుష్పం శిరసి ధారయేత్ ॥ అత్ర పూజాయాం
నిత్యం విష్ణుసహస్ర - శివసహస్ర - లలితా సహస్ర నామావళి
యో న క్షవ్యాః ॥ (పురుషసూక్తపూజా విధిస్తు ఇతః పూర్వ
మేవాన్వీత్ గం శీ ముద్రాపితం తత్ర ద్రవ్యవ్యం) ద్వారశ్చ
పర్యంత మేవ ముఖయో స్పంధ్యయోః పూజావిధిస్తు నిర్వర్త
నీయా ॥ త్రయోదశ్యాం నిశిప్తకారణ శాంత్యంగ హోమం
పూజానామిది - కామ్యుగోదానం కృత్వా క్రతు సమాప్తిం
కుర్యాత్ ॥

హోమ ప్రకారము

అత్రహోమ నిర్వహణాధికారిణిఁ ద్విజ్ఞో వరణీయాః ।
తేషు మహాలింగార్చనాఽప శివపూజా నిర్వహణార్థ మేకం
మంత్రమూర్తి మర్విగ్వరం ప్రత్యేకం వరయేత్ । సమా
చరితేఽస్మి పయోవ్రత శాంతిహోమ కర్మాణి - ఆచార్యం -
బ్రహ్మణం త్యాగహం నృణే - వృణోఽస్మితి ప్రతివచన
మాచార్య బ్రహ్మణోః ॥ మయా సంకల్పితే...హోమకర్మాణి
కామ్యగోదానాం మహాలింగార్చనేన శివపూజా మస్మదర్థం
భవంతః కుర్వంతు ॥ కరిష్యామి ఇతి ప్రతివచనం ॥ మయా...
కర్మాణి చతుర్విధహోమ మస్మదర్థం భవంతః ... కరిష్యామి
ఇతిచ ।

అచమ్య...పూర్వోక్త...శుభలికా అస్మత్కృత పయోవ్రత
శాంతి కర్మాణి తద్దేవతా ప్రసాదేన మనోరథ ఫలసిద్ధ్యర్థం సమి
దాజ్య చదుప్రహిభిశ్చతుర్విధ హోమం కరిష్యే ॥ స్వహస్త
ప్రమాణేన నిర్మిత కుండ శుద్ధిం కుర్వాత్ ॥ తత్రాఽగ్నిం పృథి
షాప్య ... చట్వాతృ పయోగాద్యాజ్య హోమాంతే
పృథానాహుతీర్హుత్వా ॥ తతస్పృశ్యపస్త్య ... పృథ్వీ
ఘోరయతి ॥ ఓం. అగ్నయేస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ ఇతి
ముఖాఽహుతిం హుత్వా ॥ పునస్పృశ్యపస్త్య... పృథ్వీ
ఘోరయతి ॥ పృథమతః మూలసంపుటిత విష్ణుగాయత్రీహవనం ॥
నారాయణాయ ... తన్నో విష్ణుః పృచోదయాత్వాహా ॥

నారాయణా యేదం ॥ ఇత్యస్తోత్ర శతంవా, సహస్రమేకవింశతి
సంఖ్యయావా యథాఽవకాశం జహుయాత్ ॥

సప్రగహ :- అగ్నేశ్వేన రజసా ... నివశ్యన్ భాస్వహా ॥ సూర్య

గ్రహయేదం ॥ బ్రహ్మదేవానాం ... వివస్వాహా ॥ కేతుగణ

ప్రత్యగ్ని దేవతాయై బ్రహ్మణ ఇదం ॥ ఇతి గ్రహణామేకా
వృత్త్యా జాతవేదసేత్వాద్యుప దేవతా మంత్రాణామవ్యేక్త
కేనావృత్త్యా యథావకాశం జహుయాత్ ॥

వాస్తుపురుష :- వాస్తుష్యతే ... చతుష్పదే స్వాహా ॥ వాస్తు

తమ ఇదం ॥ రుద్రః :- క్రతుద్రాయ ప్రచేతనే ... హృదే

స్వాహా ॥ రుద్రాయేదం ॥ శారీమాయ సలిలాని...వరమే

వ్యోమన్ భాస్వహా ॥ శార్యా ఇదం ॥ ఏవమహోతరశత మేకా

దశ సంఖ్యయావా రుద్రహవనం కృత్వా పరివహాప్య ॥

ఇధ్యసన్నహవా వ్యధిభి స్సగస్త్యశ్య ... చిత్తంవ స్వాహా...

చిత్తాయేదం ॥ ఇత్యాది జయాద్యంతే యదస్య కర్మాణ ఇతి
దర్వాన్య పరిధీన సక్తి - బర్హిస్సమంజనం కృత్వా! సరిధిప్రహ
రణం కుర్వాత్ ॥ విశ్వాన్ దేవా నుద్దిశ్య ॥ సగ్ సావేణాఽ
భిజహోతి ॥ మం ॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో వసుభ్యోరుద్రదేభ్య

అదితేభ్య స్వాహా ॥ వసుభ్యో రుద్రదేభ్య అదిత్యేభ్య స్సగ్
ప్రసనభాగేభ్య ఇదం నమమ ॥ అస్మిన్ ఒకృతే పయోవ్రత

శాంతి కర్మకి జాతాజాతాది సంభావిత సకలదోష నిర్హరి
 కార్మ మవిజాత ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే॥ అనాజాతం... కామా
 స్వాహా ॥ అగ్నేయే వసునీధా యేదం॥ భువస్వాహా వాయవ
 ఇదం ॥

ఆతమితోః ప్రాణానాయమ్య । ఓం భూః ... బ్రహ్మభూర్భు
 వస్సువరో । ఏతావత్సర్వ తం నానా ప్రకారేణ సంభావిత
 సకల దోష నిరహరణార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ సర్వ
 ప్రాయశ్చిత్తార్థం భూర్భువస్సువస్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం ।

పూర్వాపూతిం కుర్యాత్

అది తేన్య మగ్న్ స్థాః... ప్రాసాపీః॥ పూర్ణ పాత్ర - బ్రహ్మవిసర్జ
 నాంతేఽగ్ని ప్రదక్షిణాదికం నిర్వర్త్య - హోమశిష్టాఽన్నేన
 అష్టదిక్షు బలిం దత్వా ॥

కామ్యగోదానం

సూ॥ తతః మంబువశ్రయ సావ్విధ్యం గత్వా బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య
 విధిప్రకారేణ శివపూజా దక్షిణా ప్రతినిధిత్యేన కామ్య
 గోదానం కుర్యాత్ ॥ ఆచార్యాయ దశగావ స్సవత్సాం స్వర్ణ
 రత్నముణిమయ భూషితాం వృషశ్చ కాంగం కద్యాదితి
 బోధాయనోక్త్యాత్ అత్రశివపూజా దక్షిణా ప్రతినిధిత్యే
 నేత్యుక్తం తత్సాన్నిధి నేన గ్రాహ్యం ॥

కామ్యగోదాన విధి:

సూ॥ గోమయేనో లిప్తదేశే ద్రోణపరిమిత కార్పాసం నిధాయతత్ప్ర
 రితః యవ గోధూమ ప్రియంగు తిలప్రహీ శాలిష్యామూక సప్త
 ధాన్యాని ద్రోణపరిమితంవా యథాశక్తి నిధాయ తదుపరి
 స్వర్ణ మయీం విష్ణుప్రతిమాం నిధాయ వస్తుద్వయం సంవేష్ట్య
 తత్సర్వతః దుక్కుల బద్ధేక్షు ఖండనిర్మిత ఉడుపోపరి సవత్సాం
 గానివేళ్య ॥

గోదాన సంకల్పః

ఆచమ్య... ఏనంగుణ... శుభలిఖా శ్రీమతః గోత్రస్య నామ
 ధేయస్య ధర్మపత్నీ సకుటుంబస్య (మమ) జన్మాభ్యాసాది జన్మ
 ప్రభృత్యేతత్క్షణ పర్యంతం మధ్యేవ రనికాలేసంభావితానాం
 సంపాతతోస పాతకాది సకలవిధ దురిత విశేషేణ సంకా
 మిత పుత్ర సంతాన ప్రతిబంధక నివృత్తిద్వారా మహాదేవ
 శ్రీకృష్ణవ్రహ్మదేవసుపుత్రాఽవాప్యర్థం శ్రీమత్ప్రపురసుందరీ
 మహావీర శక్తి సంయుత శ్రీకైలాస శారీశంకర వీర్యర్థం
 బోధాయనోక్త సూత్ర ప్రకారేణ శతరుద్రీయమహాలింగార్చ్య
 నాంగత్యేన మత్కృత సగ్రహ పయోవత్రస్య సంపూర్ణఫలా
 ఽవాప్యర్థం కామ్యసిద్ధి గోదానం కరిష్యే ॥ తదాదా విధ్యుక్త
 గో పూజాం కరిష్యే ॥

గో పూజా

గో, అగ్రపాదాభ్యాం నమః గంధ పుష్పక్షతాన్నిక్షిప్య,
 గో, = శృంగాభ్యాం నమః గంధ-క్షిప్య, గో, = సంగంధాభ్యాం
 నమః గంధ-ప్య, గో, జంఘస్య పాదాభ్యాం నమః గంధ-ప్య,
 గో, = పుచ్చాభ్యం నమః గంధ-న్నిక్షిప్య, గో, = సర్వాంశభ్యో
 నమః గంధ - నిక్షిప్య ॥

గో: సర్వాంగపూజా

నందినైవ్య సమః గో: జానునీ పూజయామి | జగద్రక్షణాయై సమః
గో: కటిం పూజయామి | శ్రీమత్సైవ్య సమః గో: పృష్ఠం పూజ
యామి | పశ్చిమాంతై సమః గో: కంఠం పూజయామి | సు
శీలాంతై సమః గో: శృంగే పూజయామి | యజ్ఞ సాధనాయై
సమః || గో: ముఖం పూజయామి | విశ్వస్య ఘృత ప్రణాళి నైవ్య
సమః గో: శిరః పూజయామి ||

శ్లో || జగన్మాత ర్జగత్పూజ్యై జగద్ధాత్రి జగన్మయే గంధం గృహణ
సురభి మయాదత్తం సురప్రియే గో: గంధం సమర్పయామి ||

శ్లో || జాతీ కుంకుమ సంయుక్తాన్ కరవీరాదిభిర్గుతాన్ అక్షతాంశ్చ
సువర్ణాభాన్ గృహణ సురవల్లభే || గో: పుష్పాక్షతాన్ సమర్ప
యామి || చందనాగరు కస్తూరీ కర్పూరేణ సమన్వితః కపిలా
ఘృత సంయుక్తో శార్దూపః ప్రతిగృహ్యతాం || గో: ధూపమా
ఘృతపత్రయామి || అనంద కృత్సర్వలోకే దేవానాం చ సదా
ప్రియే శాస్త్రం పాహి జగన్మాతః దీపోయం ప్రతిగృహ్యతాం
గో: దీపం దర్శయామి || ఆచ్ఛాదనం గవేదద్యాత్ సవ్యం శుద్ధం
సునిర్మలం సురభిర్వస్త్రదానేన ప్రీయతాం పరమేశ్వరీ || గో:
వస్త్రం సమర్పయామి || శ్లో || సురభిర్వైష్ణవీ మాతా నిత్యం
విషుపదేస్థితా ఘృతం గృహణ యమాత్. త్రాతు మర్హసి
మాం సదా || గో: ఘృతం సమర్పయామి || శ్లో || కృపరాన్న
సమాయుక్తం గో ఘృతేన పరిపుత్రం నైవేద్యం చ మయాదత్తం
సురభిః ప్రీయతామితి గో: నైవేద్యం సమర్పయామి ||

శ్లో || పూగీఫలం కర్పూరం నాగవల్లి దళై ర్యుతం సౌరభేయి సమ
స్తభ్యం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం || గో: తాంబూలం
సమర్పయామి || శ్లో || నమో గోభ్య శ్రీమతీభ్యః సౌరభే

గూర్భ్య దీపక సమ్మోబహ్య సుతాభ్యశ్చ పవిత్రాభ్యో
నమోనమః || ఆత్మ ప్రదక్షిణ సమస్కారాన్ సమర్ప
యామి ||

గార్హ మాగ్రత వృంతు గార్హ మే సంత పృష్ఠతః గార్హోమే
న్మాదయే సంత గవాం శుధ్యే ససామ్యహమ్ || యాలక్ష్యే
స్వర్గభూతానాం యాచదేవేష్యవస్థితా ధేనురూపేణ సాదేవీ
మమ శాంతిం పయచ్చతు || దేహసాయాచ రుద్రాణి శంక
రస్య సదాప్రియా ధేనురూపేణ సాదేవీ మమ శాంతిం ప్రయ
చ్చతు || ఇతి గాం సంప్రార్థ్యే.

గో దానం

తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాం కరిష్యే ప్రాజ్ఞుభాః ప్రయచ్చంతి
వత్సజ్ఞుభాః ప్రతిగృహ్యంతి || శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య ఇద
మాసనం = సుభాసనం శ్రీ మహావిష్ణు స్వరూపా బ్రాహ్మణా
ఉభాభ్యా మిదంవః పాద్యం | సుపాద్యం ప్రత్యక్షయితారం
దక్షిణ గౌహు ముపస్పృశ్య, నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ =
గోవిందాయ నమోనమః = సమో స్వనంతాయ = భారీణే
నమః ఇతి పాదౌ ప్రత్యక్ష్య || శ్రీ మహావిష్ణు స్వరూపా
బ్రాహ్మణాః యథాభాగశః అమీష్ గంధాః సుగంధాః
అలంకరణార్థా ఇమే అక్షతాః సంత్యక్తతాః సకలారాధనై
శ్లోభనమస్తు ||

అస్మై బ్రాహ్మణాయ యజ్ఞశ్శాఖాధ్యాయినే గోతోర్బిద్య
నామ ... నామ బ్రాహ్మణాయ ప్రతిగహీతే... శ్రీమాన్
గోత్రః వేదకటకృష్ట నానుభేయః - ధర్మవత్స సమేతోహం
దాన్యమానాం అస్మాం గోమయేనానులిప్తాయాం భువి స్థాపి
తోక్త సన్ధాన్య సమేత తారాస్య పరస్యతోపరి కాన్యవాత్ర

స్థిత వత్త్రద్వయ వేషిత రజిత సువర్ణ ప్రతిమా సమతాం
దుకుల బద్ధేక్షు ఖండనిర్మితోదబోపరి స్థితాం కామ్యసిద్ధి
సంజ్ఞ కాం స్వర్ణ శృంగీం కాప్యఖురాం తామ్రప్రపాం కాంస్య
వోహనోపేతాం ముక్తాం గూలాం వస్త్రాలంకార సంయుక్తాం
సవత్సాం పయశ్శినిం ఇమాం గాం అస్మాక మనేక జన్మార్జిత
పంచపాతకోప పాతకాది దుష్కర్మ నిమిత్త సంప్రాప్త పుత్ర
జన్మ ప్రతిబంధక రూపాది సకలదురిశ్చయేణ సుశీవసుపుత్రా
వాప్తి మనోరథ ఫలసిద్ధిద్వారా విహితాముష్మిక ఫలప్రాప్తి
లాభేన నిరతిశయ పరసుఖానంద సిద్ధ్యర్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం
కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ॥ ఇతి ఊడక
ధారాపూర్వకం ధేనుపుష్పం ప్రత్యజ్యభేన బ్రాహ్మణేన గ్రాహ
యిత్వా । హవి సప్తదశ కృత్వోపాస్య దేవస్య త్వేతి ప్రతి
గృహ్లాతి ॥ మం ॥ దేవస్యత్వా ... రుద్రాయ గాం ... ఇతి
మంత్ర సన్నామః ॥

ధారాదత్తం

అనేన అస్మత్పుత్ర కామ్యసిద్ధి సంజ్ఞక గోదానేన భగవాన్
సర్వాత్మక శ్రీమహాదేవో విష్ణుస్సుప్రీతో వరదోభూత్వా ।
ధర్మపత్నీ సకుటుంబస్య (మమ) సకల సత్కామ్య సిద్ధి కరో
త్వితి భవతో బృవంతు = సకల సత్కామ్య సిద్ధిం కరోతు-
ఇతి బ్రాహ్మణో వదేత్ ॥

గోమతి జపః

శ్లో॥ గావస్పరభయోనిత్యం గావో గుగ్గుల గంధికాః గావః ప్రతిష్ఠా
భూతానాం గావస్సృష్టయనం మహత్ ॥ ఇతి ॥ జపేత్ ॥

గో సమస్కారః

నమోగోభ్యః శ్రీమతిభ్యః సౌంధేయాభ్య ఏవచ । చమో
బ్రహ్మసూతాభ్యశ్చ పవిత్రాభ్యో నమోనమః॥ ఇతి గాం నమ
స్కృత్య తత్సర్వం ప్రదక్షిణీకృత్య దండనత్వేణమ్య ॥

బ్రాహ్మణ ప్రార్థనా

శ్లో॥ విష్ణురూప ద్విజశ్రేష్ఠ పంక్తిపావన భూసుర సదక్షిణా మయా
తుభ్యం దత్తాశాః కామ్యసిద్ధిదా ॥ ఇతి బ్రాహ్మణం ప్రార్థ్య ॥
ధేనుం బ్రాహ్మణేన గ్రాహయిత్వా తత్సర్వం బ్రాహ్మణ
గృహం నయేత్ - ప్రతిమా ద్రవ్యాభావే ధేనుమాత్రంవా
దద్యాత్ ॥ తదభావే తత్సర్వరూప భూత గో పతిమాం స
సత్సాంవా మూల్యంవా దద్యాత్ ॥

నూ॥ తతః మంటపత్రయ పునః పూజంతే ॥ నమస్తుభ్యం భగవ
తేత్యాద్యావాహన సమయ శ్లోక దశకై స్సహాభిలాషాష్ట
కేన ప్రార్థనం కృత్వా॥ మంటపోద్వాసనం కుర్యాత్ ॥ యజ్ఞేన

... సంతి దేవాః ॥ సవరివార శ్రీ కృష్ణ వరమాత్యనే నమః
యథాస్థానం ప్రవేశయామి ॥

నూ॥ తతః శ్రీకృష్ణ ప్రతిమా సహితం మంటపత్రయమాచార్యాయ
దద్యాత్ ॥ తతః భద్రవీతే నివేశ్య వాస్తుమంటపస్థిత దుద్ర
కలశోదకేనాబ్జింకైశ్చి చాహుతి మంత్రైశ్చ దంపత్యో
రార్జనం కుర్యాత్ ॥

మంత్రం :- అపోహిష్ఠా ... నిగత ॥ పవమాన స్సువర్జనః ... జాత

వేదా మోక్షయంత్యా పునాతు ॥ ఇత్యాది సమానావవతు...

శాంతిః ॥

సూ॥ తతః పస్తాదిభి రలంకారం కృత్యా సభాం సమాసాద్య సువా
సిన్హం మంగళారాత్రికేన సహ మహాబ్రాహ్మణాశీర్వాచనం
ప్రాప్య | ఆచార్యార్చిర్విగ్రహాహ్మణేభ్యోదక్షిణ తాంబూలాది
భిసోషయంత్యా మృష్టాఽన్నం దద్యాత్ తద్భుక్త కేషాన్నా
దికం స్వయః భుంజీత ॥ దీక్షాం విస్మజేత్ ॥ ఇతిశం ॥

అభిలాషాష్టకం

విశ్వానర ఉవాచ :-

1. ఏకం బ్రహ్మైవాఽద్వితీయః సమస్తా సత్యం సత్యం సమానానాన్తి
కించిత్ ॥ ఏకో రుద్రోనద్వితీయోఽవతప్తే తస్మాదేకం త్వాం
ప్రపద్యే మహేశ్వర ॥ 2) ఏకః కరాత్మంహి విశ్వస్యశంభో
నానారూపేశ్వర రూపోఽస్యమాపః యద్వత్త పత్యర్క-ఏకో
ఽన్యకేన స్థస్మాన్నాన్యం త్వాం వినేశం ప్రపద్యే ॥ 3) రక్షా
పర్వశ్చక్తి కాయాంచ రాజ్యం వైరః పూర్వస్సగ్రాభేన్
మరీచో యద్వత్త ద్వద్విప్యకేష ప్రపంచో యస్మిన్ జాతే
తం ప్రపద్యే మహేశ్వర ॥ 4) తోయేశ్వత్యం దాహకత్వంచ
వహ్నీ తాపోభానా శీతభానా ప్రసాదః పుష్పగంధో దుగ

మధ్యేచ సర్వీర్వత్తచ్ఛంభోత్వం తతస్త్వాం ప్రపద్యే ॥
5) శబ్దం గృహస్య శ్రవస్త్వంహి జిఘ్రేగఘ్రాణ స్త్యంవ్యంఘ్రి
రాయాసి దూరాత్ వ్యక్షః ప్రశ్యేస్త్వం రసజ్ఞోప్య జిహ్వః
కస్త్వాం సమ్యక్శ్రేత్వ తస్త్వాం ప్రపద్యే ॥ 6) నోవేదస్త్వా
మీశసాక్షా ద్వివేద నోవాచిష్టురో విధాతాఽఖిలస్య నో
యోగీంద్రా కేంద్ర ముఖ్యాశ్చ దేహః భక్తోవేదత్వామతస్త్వాం
ప్రపద్యే ॥ 7) నోతేగోత్రం నాశిజన్మాపి నాభ్యానోవారూపం
నైవశీలం నదేశః | ఇత్రం భూతోపీశ్వర స్త్వంత్రిలోక్యాఃసర్వాన్
కామాన్ పూరయే స్తద్భజేత్వాం ॥ 8) త్వత్సర్వం త్వంహి
సర్వం స్మరారే త్వం గౌరీశ స్త్వంచ నగ్నీతి శాంతః | త్వం
వైవృద్ధస్త్వం యువాత్వంచ బాలః తత్కిం యత్నం | నాస్య
తస్త్వాం నతోస్మి ॥ 9) స్తుత్యేతి భూమా నిపహత విషః
స దండవద్యా వదతీన హృష్టే తావత్సృబాలోఽఖిల వృద్ధ
వృద్ధః ప్రోవాచ భూదేవ వరం న్యేహి ॥ 10) తత ఉత్తాయ
హృష్టిత్యా మునిర్విశ్వానరః కృతీ ప్రత్యబ్రవీత్కిమజ్ఞతం |
సర్వజ్ఞస్య తవప్రభో ॥ 11) సర్వాంతరాత్కా భగవాన్ సర్వ
స్సర్వప్రదో భవాన్ యాచ్ఛాం ప్రతినియుక్తోమాంకిమీశో
దైన్యకారిణీం ॥ 12) ఇతి శ్మత్యా వచస్సయః | దేవో విశ్వా
నరస్యహి శుచేశ్శుచివ్రతస్యాథ | శుచిస్మిత్యాఽబ్రవీచ్ఛిశుః ॥

బాల ఉవాచ :-

13) త్వయాశుచే శుచిష్మిత్యాం | యోభిలాషః కృతోహృది అచి
రక్తానకాలేన | స భవిష్యత్య సంశయః ॥ 14) తవపుత్ర
త్వమేష్యాను | శుచిష్మిత్యాం మహామతే భావ్యతో గృహవతి
ర్వామ్నా | శుచిస్సర్వామరప్రియః ॥ 15) అభిలాషాష్టకం
పుణ్యం | సోత్రమేతద్వాయేతిశం అస్మిం త్రికాల వరనాత్ |

కామదం శివస్మార్తా ॥ ఇత్యాది ఫలశ్రుతిః కౌస్తుభే ॥ ఇతి శ్రీ సాగ్రందపురాణేశాశీఖండ విశ్వేశ్వరస్తోత్రం సంపూర్ణం ॥

పయోవ్రత శాంతికి సామగ్రి

పసుపు, కంకుమ, తములపాకులు, వక్కలు, అరటిపండ్లు, కొబ్బరికాయలు, పూలు, పూలదంటలు, ఖర్జూరములు, గంధపు డబ్బాలు, విభూతిపండ్లు (6), సాంబ్రాణికడ్డిలు, కర్పూరము, కలశములు-చిన్నవి (12), పెద్దకలశము-1 (ఇత్తడిగుండిగ), నంటపారాధనకు వీటలు-పెద్దవి (3), ధోవతుల చాపులు (4), దీక్షావస్త్రములు, యజమానికి-పత్మిని-బుట్టిక్కులకు, పెద్ద అంగవస్త్రములు 2 జతలు, తుండ్లు (16), రవిక గుడ్డలు (20), దంపతి పూజలకు చీరలు, ధోవతులు, యజమానికి అత్తచారి కట్నములు, పెద్దలకు ఎవరికైనా పెట్టదలచిన వస్త్రములు, కాలకృష్ణ విగ్రహము వెండిది (అంబాడే కృష్ణుడు) పంచామృతములు, పంచగవ్యములు, పంచపల్లవములు, నవ్వువత్తికలు - మారేడుదళములు, తులసిదళములు, నిత్యము పెరుగన్నము నివేదనకు, పులిగము, పాయసము, కుండనిర్మాణము హోమద్రవ్యములు, హస్తాహుతి ద్రవ్యములు, నెయ్యి, స్రుక్కు, స్రువము, నేరు ఉడికే ఇత్తడిగిన్నె 1, మూతగరిబె 1, కప్పగిన్నెలు (4), దీపారాధన సామగ్రి, భోజన పదార్థములు, బుట్టిక్కులు (12) మంది, వెళ్ళుచూస, రోజు అపుషాలు అవుపెరుగు, అవునెయ్యి, చారంబంతి (1).

గో ముఖ వ్రసవ శాంతి విధిః
(ప్రయోగ పారిజాతా దుద్యతం)

అథో కస్త్య నామకర్మణో దుష్టనక్షత్ర తిథి లగ్న జాతానాం శాంతిపణోమపురస్కరం కర్తవ్యత్వాత్తత్ప్రతిపదో క్తశాంతయో నక్ష్యంతే ॥ తత్ర తావత్పూర్వార్థిష శాంతి సాధారణత్వా ద్దో ముఖ వ్రసవశాంతి కర్మాదా వక్ష్యతే ॥ తత్రగర్గః ॥

శో ॥

ప్రణిపత్య రవిం పక్ష్యే ప్రాయశ్చిత్త మనుస్మరన్ సర్వారిష్ట వినాశాయ యదు క్తం జ్యోతిషార్ణవే ॥ మాత్రరిషే-షితరిషే అత్యగ్నిషే తథైవవ ప్రాయశ్చిత్తం తదా కుర్యాత్తత్ర ద్దోషస్య శాంతయే ॥ పూషాఽశ్వినో ద్గురౌ సార్వముఖా చితేందు మూలకే బుడేష్యే తేషు జాతస్య కుర్యాద్దోషననం తథా ॥ జన్మరేవా త్రిజన్మరే శుభే వారే శుభేదివే ॥ కృత్యాఽఽభ్యంగాదికం సర్వం గృహలంకార పూరణం ॥ గోమయేనో పలిపాస్యథ గృహస్వేశాన భాగకే ॥ పంకజం కర్ణికాయుక్తం ॥ రజోభిశ్చేత్యత వర్ణకైః ॥ వీహీం స్తత్ర వినిషీష్య ॥ యథా విత్తాను సారతః ॥ నవశూర్పంతం తన్మధ్యేర క్తవస్త్రం ప్రసారయేత్ ॥ స్థాపయిత్వా శిశుం తత్ర పునస్సూత్ర తేణవేష్టయేత్ ప్రాజ్యస్తక మవాక్పాదం తిలగర్భగతం శిశుం ॥ గో ముఖం దర్శయిత్వాథ పునరాతంతం గో ముఖాత్ ॥ విష్ణుగోనితి సూక్తేన గవ్యేన స్నాపయేచ్ఛిశు ॥ గవా మంకేషు ముత్రేణ గవామంకేషు సంస్పృశేత్ ॥ విష్ణో శ్రేష్టేన ముత్రేణ గో ప్రసూతంతం బాలశం ॥ ఆచార్యస్తం సమాదాయ వశ్యాన్యై శ్చేదనేర్పితా ॥ మాతాజనుస్య భాగస్తం శిశుమానీయ తన్మృభాత్ ॥ తతః పిత్రేతదా దద్యాత్తతో మాత్రేప్రవాపయేత్ వస్త్రేస్తాప్య పితాఽస్యాథ పుత్రస్య ముఖమీక్షయేత్ ॥

గోముత్రం గోమయం క్షీరం | దధి సర్విశ్వ సంయుతం అపోహి
హేదిభిర్మంత్రై రభిషిం చేత్తతశ్శిశుం | మూర్ధ్ని చా ఘ్రాయ
సత్పుత్రం | తస్మిన్తేణ తదాపిదా || అంగాదంగత్వం భవసి
హృదయాదధిజాయతే | అత్కైవైపుత్ర నామాసి సజీవశంధ
శ్శతమ్ || మూర్ధ్ని ని త్రిరవఘ్రాయ | తం శిశుం స్థాపయేత్తతః ||
పుణ్యాహం వాచయేత్పశ్చాత్ బ్రాహ్మణైః కేదపారగైః |
దధిత్రాయాఽథవిప్రాయ తాం గాం చాభ్యర్చ్య దాపయేత్ ||
గో వస్తు స్యర్థాన్యాది దద్యాదర్చాదితః క్రమాత్ |
యథాశక్తి భవం దద్యాత్ బ్రాహ్మణేభ్య స్తదా పితా |
తతో హోమం ప్రకుర్వీత స్వస్వ శాభోక్త మార్గతః | ఉల్లేఖ
నాదికం కృత్వా ఆజ్యభాగాంత మాచరేత్ | గృహస్వశా
నదిగ్భాగే ధాన్యోఽపి శుభం ఘటం పంచగవ్యం ఘట
స్థాప్య | తిలాం స్తత్ర తినిషీచేత్ | క్షీర ద్రుమశపాయాంశ్చ
పంచరత్నాని నిషీచేత్ | వస్త్రయగ్గ్రంభ సంస్థాప్య గంధా
దిభి రభార్చయేత్ | విష్ణుం వరుణ మభ్యర్చ్య | పతిమాయాం
విభావతః యత ఇంద్రాదిభి ర్మంత్రైః కుంభం స్పృహ్యైఽభి
మంత్రయేత్ | దధిమధ్యాజ్య యుక్తేన హోమం కుర్యాద్విధా
నతః చరుణేతి శేషః | అపోహిషేతి - తిస్సభి రపుమే నామ
ఇత్యపి తద్విష్ణోరతి మంత్రేణ | అక్షి భ్యామితి నూకతః |
ఋగ్వీరాభి ప్రత్యృచ మష్టావినశతి సంఖ్యయా | అశక్తౌష్ఠావై
సంఖ్యావాదిభి మధ్యాజ్య సంయుతం | అదిత్యాది గ్రహ
ణాంచ హోమం కుర్యాత్పురుగ్రతకం ఇతి శౌనకీయే గోముఖ
ప్రసవ శాంతిః ||

శ్శోతిష్కతీ ప్రార్థనా

మాచన || సమస్త శార్కేష్వాదా దీపారాధనసమయే ప్రార్థనారూపేణ
పఠనీయ మిదం ||

మంత్రం :- శ్శోతిష్కతీం త్వాసాదయామి-శ్శోతిష్కతీం త్వాసాద

యామి - శ్శోతిష్కతీం త్వాసాదయామి - భాస్వతీంత్యా

సాదమామి - జ్వలంతీంత్యా సాదయామి - మల్లలూభవంతీం

త్వాసాదయామి - దీప్యమానాం త్వాసాదయామి - రోహ

మానాం త్వాసాదయామి జప్తం త్వాసాదయామి - బృహ

జ్జ్యోతిష్కతీం త్వాసాదయామి - బోధయంతీం త్వాసాదయామి

బాగ్రతీం త్వాసాదయామి ||

గోముఖ ప్రసవ శాంతి ప్రయోగము

గమనిక :- హస్త-అశ్వని-పుష్యమి-ఆశ్లేష-మఖ-చిత్త-మృగశిర-మూల. ఈ నక్షత్రముల యందు పుత్ర పుత్రిక జననమైన యెడల పాదబేదముతో నిమిత్తములేకయే ఈ గోముఖ ప్రసవశాంతి చేసికొనవలయును. తేనిచో శిశువు, తల్లిదండ్రులు, వంశము, అపదలనుండి కోలుకొనుట కష్టమని శాస్త్రము స్పష్టముగఁజెప్పచున్నది.

అథాతో గోముఖ ప్రసవశాంతి విధిం వ్యాఖ్యాన్యమః ॥

శ్లో॥ సూషాఽల్పివో ర్గురౌ సార్పముఖా చిత్రేందు మూలకే ।
 ఋక్షేష్యే తేషు జాతస్య కుర్యాద్గోజననం తథా ।

ఏతేషు నక్షత్రేషు యస్మిన్ కస్మిన్నపి ప్రసవం యది భవతి -
 శుద్ధి దినావధిప్రాప్తే జన్మరేవా త్రిజన్మరేవా ప్రథమమాసా
 ఽభ్యంతరే శుభేహనన్యభ్యంగస్నాన సంధ్యావందనాదియావ
 దనుష్ఠానం పరిసమాప్య బంధూన్ బ్రాహ్మణాన్ సమాహూయ
 గృహన్వేషాన దిగ్భాగే సమతలే భూమా క్షేత్ర తండుల
 చూర్ణేన సకరిక మవ్వదళ పద్మం లిఖత్వా । తస్మిన్ యథా
 విత్తానుసారేణ వీహిన్నిషేప్య । తదుపరి ప్రాగగ్గణ వ్యవ
 స్థితే నవశూర్యే రక్తవస్త్రం ప్రసార్య । తస్మిన్నంతరే
 ప్రాజ్ఞస్తక మవాక్ష్విరః పాదం తిలగర్భగతంశిశుం స్థాపయిత్వా
 సూత్రేణ సంవేష్య । గోముఖం దర్శయేత్ । తత్ర తావ
 ద్గోముఖాత్పునరాంతమిత శిశుం భావయిత్వా ॥

సూ॥ తత్ విష్ణుర్యోగీ సూక్తేన తం శిశుం పంచగవ్యేన స్నాపయేత్ ॥

మంత్ర :- విష్ణుర్యోగిని కల్పయతు ... తస్మై వాయో సమర్థయ । ఇతి స్నాపయిత్వా ।

సూ॥ తతః గవా మంగేషు మంత్రేణావాక్ష్విరేణ తం శిశుం గో పుర్యాం గే షు సంస్మశేత్ ॥

శ్లో॥ గవా మంగేషు తిష్ఠంతి ... ప్రయచ్ఛమే ॥

సూ॥ తతః విష్ణో క్షేపేన తి మంత్రేణాచార్యస్తం శిశు మవాక్ష్విరేణ వాయు మాత్రే దద్యాత్ ॥

మంత్రం :- విష్ణో క్షేపేన రూచేణాస్యాం ... పుత్రస్తే దశమాన్యః ॥

సూ॥ తతః పునరనేనైవ మంత్రేణ మాతృజంఘేస్థితం శిశుం స్వహస్తాభ్యా మదాయ కించిత్కాలం స్వవక్షసి నిక్షిప్య పునర్వాక్తే దద్యాత్ । ఏవం త్రివార మాదాన ప్రతిదానాభ్యా మంతేమాతరిక్షిచేత్ ॥

మంత్రం :- విష్ణో క్షేపేన రూచేణా ... దశమాన్యః ।

సూ॥ అంతేమాతాస్యాంకే స్థితం శిశు ముత్తాన ముఖపాదతలమన్యస్త్రిగ్ వస్త్రవర్ణంకే నిధాయ చూషీం పితా తన్ముఖం - యాలక్ష్యి ర్వాచతేతిమంత్రేణ సంవశ్యేత్ ॥

శ్లో॥ యాఽల్యుర్యాచతే జ్ఞాప్యం । పర్యాం గేషు న్యవస్థితం । తత్సర్వం శమయాత్వద్వక్త్రీయం పుష్పిం చ వర్థతాం ॥

గోముఖ ప్రసవ శాంతి ప్రయోగః

గమనిక :- హస్త-అశ్వని-పుష్యమి-అశ్లేష మఖ-చిత్త-మృగశిర-మూల. ఈ నక్షత్రముల యందు పుత్ర పుత్రికా జననమైన యెడల పాదభేద ముతో నిమిత్తములేకయే ఈ గోముఖ ప్రసవశాంతి చేసికొన వలయును. తేనిచో శిశువు, తల్లిదండ్రులు, వంశము, అపదల నుండి కోలుకొనుట కష్టమని శాస్త్రము స్పష్టముగఁజెప్పచున్నది.

అథాతో గోముఖ ప్రసవశాంతి విధిం వ్యాఖ్యాస్యమః ।

శ్లో॥ సూషాఽశ్వినో ద్ధృకౌ సార్పమథా చిత్రేందు మూలకే ।
ఋతేష్వేతేషు జాతేష్య కుర్యాద్దోజననం తథా ।

ఏతేషు నక్షత్రేషు యస్మిన్ కస్మిన్నపి ప్రసవం యది భవతి - శుద్ధి దివాశిషిప్రాప్తే జన్మకేవా త్రిజన్మకేవా ప్రథమమాసా 2భ్యంతరే శుభేహనన్యభ్యంగ సాన సంధ్యావందనాదియావ దనుష్ఠానం పరిసమాప్య బంధూన్ బ్రాహ్మణాన్ సమాహూయ గృహన్యేశాన దిగ్భాగే సమతలే భూమా క్షృత తండుల చూర్ణేన సకర్షిక మవ్వదళ పద్మం ల్లిత్వా । తస్మిన్ యథా విత్తానుసారేణ వ్రహ్మిన్నిష్యిష్య । తదుపరి ప్రాగగ్గోణ వ్యవ స్థితే నవశూర్యే రక్తవస్త్రం ప్రసార్య । తస్మిన్నంతరే ప్రాజ్ఞానక మవాక్ష్విరఃపాదం తిలగర్భగతంశిశుం స్థాపయిత్వా స్నాత్రేణ సంవేష్ట్య । గోముఖం దర్శయేత్ । తత్ర తావ ద్దోముఖాత్పునరాతమిత శిశుం భావయిత్వా ॥

సూ॥ తత్ విష్ణుగోనీతి సూక్తేన తం శిశుం పంచశిష్యేన స్నాపయేత్ ॥

మంత్ర :- విష్ణుగోనీని కల్పయతు తస్మైవామో సమర్థయ । ఇతి స్నాపయిత్వా ।

సూ॥ తతః గవా మంగేషు మంత్రేణావాక్ష్విరేణ తం శిశుం గో స్పర్శ్యాంగే షు సంస్పృశేత్ ॥

శ్లో॥ గవా మంగేషు తిషంతి ... ప్రయచ్ఛతు ॥

సూ॥ తతః విష్ణో శ్రేష్ఠేనేతి మంత్రేణాచార్య సం శిశు మవాక్ష్విరేణై వాదాయ మాత్రే దద్యాత్ ॥

మంత్రం :- విష్ణో శ్రేష్ఠేన రూపేణాస్యాం ... పుత్రస్తదశమాస్యః ।

సూ॥ తతః పునరనేనైవ మంత్రేణ మాతృజంఘేస్థితం శిశుం స్వహ స్తాభ్యా మాదాయ కించితిత్కాలం స్వవక్షసి నిక్షిప్య పున రాగ్రాతే దద్యాత్ । ఏవం త్రివార మాదాన ప్రతిదానాభ్యా మంతేమాతరిక్షిచేత్ ॥

మంత్రం :- విష్ణో శ్రేష్ఠేన రూపేణ ... దశమాస్యః ।

సూ॥ అంతేమాతాస్యాంకే స్థితం శిశు ముత్తాన ముఖపాదతలమన్య స్మిక్ వస్త్రవర్యంకే నిధాయ తూష్ణిం వితా తన్మృఖం - యా లక్ష్యే ర్వాచతేతిమంత్రేణ సంవశ్యేత ॥

శ్లో॥ యాఽలక్ష్యేర్వార్యాచతే చాస్త్వం । సర్వాంగేషు వ్యవస్థితం । తత్సర్వం శమయాత్సద్య శ్రీయం పుష్టిం చ వర్ధతాం ॥

సూ॥ తతః ఆహోహిష్ఠాశ్చిరబ్లింగైర్భృంతైః పంచగవ్య ద్రవ్యేణ శిశు మభిషించేత్ ॥

మంత్రం :- ఆహోహిష్ఠా మయోభువః...నిధత్ర. పవమాన సువర్జైః

... జాతవేదా మూర్జయంత్యా పునాతు ॥

సూ॥ తతః అంగాదంగాదితి ద్వాత్వాం శిశోర్మూర్జిర్వివక్షూయ ॥

మంత్రం :- అంగాదంగాత్సం భవసి ... సజీవ శరదశ్శతం ॥ అశ్వా

... నాభి జిహ్వామి కా రిశ ॥

సూ॥ తత స్సంతర్ప్వ వేదపారగైర్బ్రాహ్మణైః సుహ పుణ్యాఽహం వాచయిత్వా ॥ గోముఖ వ్రసవ శాంతిం కుర్యాత్ ॥

అచమ్య... ఏవంగుణ... శుభతిథౌ శ్రీమతః గోత్రస్య నామ ధేయస్య (మమ) ధర్మపత్నీః అముక నక్షత్ర చరణేయుక్త గండే పుత్ర (పుత్రికా) జననేన యోదోష సమజని తద్దోష పరిహారద్వారా జాయాపత్యోః శిశోశ్చ త్రయాణా మాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం జ్యోతిషార్ణవే శానకోక్త సగ్రహ గోముఖ వ్రసవ శాంతి హోమాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన తదాచా శుద్ధ్యర్థం ... స్వస్తి పుణాహవాచనం కరిష్యే ॥

సూ॥ రూపగ్ం రూప మిత్యాజ్యైవలోకనం కుర్యాత్ ॥

రూపగ్ం రూపం ... శతాదశ ॥ కళ్యాణజనకం పుణ్యం ...

దాజ్ఞాన లోకనం ॥ తతః పుణ్యాహవాచనం కుర్యాత్ ॥

తాంగాం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥ (అత్ర సకన్తి ప్రతిమం ఛాయాచిత్ర గతం గోముఖం దర్శయిత్వా సూక్ష్మ ధర్మ యుక్త్యా కార్యసాధనం కృత్వా తామేవ గాం దద్యాదితి సంసారాత్థో గ్రాహ్యః ॥)

అచమ్య... ఏవంగుణ... శుభతిథౌ మయాసంకల్పిత గోముఖ వ్రసవ శాంతికర్మణి. ఆచార్య బ్రహ్మబుద్ధిగర్వరణం కరిష్యే ॥ మయా సంకల్పితే గోముఖ... కర్మణి ఆచార్యంత్యాంబ్రహ్మణాం త్యా మహంవృతే - ఇతి యజమానః ॥ స్వతోఽస్మిత్యా చార్య బ్రహ్మణోః ప్రతివచనం ॥ మయా సంకల్పితే... కర్మణి అముక నక్షత్ర జపం - సగ్రహ మంత్ర జపం - మృత్యుం జయ మంత్రజపం ॥ రుద్రాభిషేకం విష్ణ్వంశ వరుణ మంత్ర హననంచాస్మదర్థం భవంతః కుర్వంతు ॥ ఇతి యజమానస్య కరిష్యామితి బ్రాహ్మణానాంచ ప్రతివచనం ॥

మంత్రం :- పర్యాప్త్యా అనంత ... సర్వంజయతి ॥ శతమానం ...

తిష్ఠతి ॥ ఋత్విజ సుర్యే ఆచార్యనిధిష్ఠ సానేమాస్మీనాస్సప్తావ్య సుహానాని కుర్వంతు ॥

సూ॥ తతః గృహవ్యేతాన్య దిగాభిశ్చే ప్రకల్పితమంటపద్వయే వస్త్రాభిషేచనం కృత్వా ॥ పంచప్రస్థ పరిమిత తండులాన్నిక్షిప్య ॥ ఏకస్మిన్ మంటపే తత్సంక్షేపైర్నక్షత్రపూర్వక నవగ్రహోపగ్రహింబ్రాద్యప్త దిక్పాలకా సహిత విష్ణువరుణ ప్రతిమా ద్వయాహవానంచాఽన్యస్మిన్ మంటపే, ఇంద్ర కుంభావాహ నంబ కృత్వా ॥ సమస్తాన్ పూజయేత్ ॥ అదా ప్రతిమాశోధ నం కృత్వా ॥

మంత్రం :- అపార్యయ స్వసమేతుతే...తానో మునిచక్రగ్ంహసః ॥

ఇతి పంచామృతై స్సాన్నిపయిత్వా ॥ గంధ పుష్పాక్షతై
రలంకృత్య ॥ ఏకత్ర సాంకేతికేవిమేష్య ॥ తదాదాప ముగ
నక్షత్రాలవాహనం తత్ప్రకాశక మంగ్రహే కుర్యాత్ ॥

మూత్రం :- లక్ష్యమైన ... మవ్వలి రేఫన్ || ఇతి ప్రహేలవాహనం ||

జాత్రవేదనేత్యా ద్యుప్రగహారాధనం కుర్యాత్ ॥ ఇంద్రం
విశ్వతప్పరీతి దిత్వాలకా నావాహ్య ॥

మంత్రం :- తద్విష్ణోః సరమం పదం ... పదం॥ ఇతి మంత్రప మధ్య

విష్ణు ప్రతిమా మావాహయామి స్వా... నీయం । ఇమం మే -

వరుణ...లయుః ప్రహేళీః । ఇతి విష్ణోర్జ్యోమతః వరుణ

మూవూ...నీయం ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

మంత్రం :- యతః శ్రావ్య భయామహే ... అభయం శరః । అస్మిన్

కుంభే ఇంద్రమావాహయామి సా...నీయం ।

తతః ఏనో ఋత్విగ్రాష్పహ్నో యత ఇంద్రదేవిమ్రతేణ కుంభం
స్పృహ్యే వకవింశతి వారం జపేత్ ॥

అచమ్య...వచంగుణ...శుభచిహ్నా అస్పృశ్యత గోముఖ ...
కర్మణి మంటపద్మయే అవాహితానాం సర్వానాం జేవతానాం

నకుష్టావస్థాప్రభావప్రిహారము
వాత్సేయీంద్రులచేత

శ్లో॥ యస్యస్మృత్యాచ ... తదస్మత్తే అవయా ధ్యానావా ...
పూజయాచ - మంటపద్వయావాహితాం దేవతా సహితః
శ్రీ మహావిష్ణు స్సుప్రీత స్ఫులసనో వరదో భవతు ॥ ఏత
త్పుర్యం శ్రీ మహావిష్ణు దేవతార్పణ మస్తు ॥

కర్త: పుష్పంకల :

రథః స్వహస్త పరిమిత్యా కల్పితస్య కంఠస్య శుచీహో హవేన్
 త్యాది మంత్రైశ్చ కుండి కృత్వా ॥ వేదిమలం కృత్వ, సంకల్పన్
 యథోక్త శాంతి హోమం కుర్వాత్ ॥

అచమ్య... పూర్వోక్త... శుభతిథౌ అస్మత్ప్రత గోమఖ
ప్రసవ శాంతి కర్పణి - తత్తదమక్త ప్రధానదేశా వ్రీత్యరం
శాంతి సగోమం కరిష్యే ॥ తత్ప్రేక్షానాది రగ్నిం ప్రతి
స్వస్తి - వట్టాత్ర ప్రయోగా ద్యాజ్య సగోమంశ్చే -

సూ॥ తలఁ దధిమధ్వాజ్య మ్మిశ్రితేన చరుణా తద్విష్ణో రిత్యేకయా ।
 ఇమంమే వరుణ ఇత్యేకయా । యత ఇంద్ర భయామహేవేద్యే
 కయా । అపొహిష్ఠా మమోభవ ఇతి । తిప్రభిః అప్పు మేనామో
 అబ్రవీత్యేకయా । అక్షిణ్యామితి సూక్తేనచ ప్రత్య్వచ మష్టా
 వింశతి సంఖ్యయాఽష్ట సంఖ్యయానాఽజ్యేన జహుయాత్ ॥
 ముఖాపసుతిం హుత్వా । ప్రధానదేవతా హవనం కుర్వాత్ ।
 శనన్యుమ్యుచీర్ష్య...ప్రత్యభిఘోరయతి ... ఓం అగ్నయే

స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ ఏకం దేవత్రీణి చద్వారి పంచతి
పంచావత్తినాం ॥

మంత్రం :- 1. తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ం—పదగ్ స్వాహా ॥ శ్రీవిష్ణవ
ఇదం నమమ ॥ 2. ఇమంమే పరుణ శ్రుధీహవం...ప్రమోషే
స్వాహా ॥ పరుణాయేదం ॥ 3. యత ఇంద్రభయామహే ...

అభయంకర స్వాహా ॥ అభయంకరాయ ఇంద్రాయేదం నమమ ॥

4. ఆపోహిషా మయోభునః ... యచక్షసే స్వాహా ॥ అదభి
ఇదం ॥ 5. యోజశ్శితమోరసః...మాతర స్వాహా ॥ అదభి
ఇదం ॥ 6. తస్మై అరంగ మానువో ... యథాచనస్వాహా ॥

అదభి ఇదం ॥ 7. అల్పమే సోమో అబ్రవీ ... విశ్వశేషశ
స్వాహా ॥ అదభి ఇదం ॥ 8. అక్షిభ్యాంతే నాసికాభ్యాం
కర్ణాభ్యాం చ ఋకాదధి ॥ యత్క్యగ్ం శీర్షణ్యం మన్తిమా-

జ్జహ్వాయా విన్వహామతే స్వాహా ॥ ఆత్మన ఇదం ॥ 2. గ్రీవా
భ్యస్త ఉషేహాభ్యః కీకసాభ్యోమూక్యాత్ ॥ యత్క్యదోషణ్య

మగ్ం సాభ్యాం శాపసుభ్యాం విన్వహామతే స్వాహా ॥ ఆ...దం ॥

3 ఆంత్రేభ్యస్తై గుదాభ్యో పనిశోర్ హృదయాదధి ॥ యత్క్య

మతస్సాభ్యాం యక్షః పాశిభ్యో విన్వహామతే స్వాహా ॥ ఆదం ॥

4. ఊరుభ్యాంతేషీవద్యాభ్యం జంఘాభ్యాం ప్రపదాభ్యాం ॥

యత్క్యగ్ం శ్రోత్రాభ్యాంః భాసదాద్వ్యగ్ం సహావిన్వహామతే స్వాహా

ఆ...దం ॥ 5. మేహనాద్వలం కరణాల్లో మభ్యస్తై సఖేభ్యః ॥

యత్క్యగ్ం సర్వస్మాదాత్మనస్త మిమం విన్వహామతే స్వాహా ॥

ఆ...దం ॥ 6. అంగదంగాల్లోమ్నో లోమ్నో జాతం పర్వణి

పర్వణి ॥ యత్క్యగ్ం సర్వస్మాదాత్మనస్త మిమం విన్వహామతే

స్వాహా ॥ ఆ...దం ॥ 7. పరాదేహి శాబల్యం బ్రహ్మభ్యోవిభజా

వసు ॥ కృత్యేపాపద్వతీ భూత్వా జాయాఽవిశతే పతిగ్

స్వాహా ॥ ఆ...దం ॥ 8. అశీతా తనూర్భవతి రుశతీ

పాపియాఽముయం ॥ పతిర్వ్యగ్ం వాససాస్వ మంగమభిధిభృతి

స్వాహా ॥ ఆత్మన ఇదం ॥ 9. కృరమే తత్కృటుక మేతదపాప

పద్మిని వస్త్రే దత్తవే! సూర్యాయః ప్రత్యక్షం విద్యాభి

వత్రప్రతి గృహీత్యాత్మహః ॥ ... ఆ... దం॥ 10. ఆశనం

విసనన మధో అధి విచరనం ॥ సూర్యాయాః పశ్యమాపాణి

నితా బ్రహ్మోత్త శ్శగ్ం సతి స్నాహః ॥ పరమాత్మన ఇదం ॥

నవగ్రహాదీనామేకై కేనైక సంఖ్యయా సమంత్రకంజహు
యాత్ ఇధ్యసన్నహనాన్యద్భి స్సగ్గ స్పర్శ్య ... జయాది
హోమం కరిష్యేతి - జయాది హోమం కృత్వా, అవిజ్ఞాత
ప్రాయశ్చిత్త హోమాంతే - సర్వప్రాయశ్చిత్త హోమం
కుర్యాత్ ॥ అత్ర కేవలజ్ఞేన పూర్ణాహుతిం జహుయాత్ ॥
పూర్ణాహుత్ర విసరనానంతరం బ్రహ్మవిసరనాంతం కృత్వా ।
పునరలంకరణాద్యగ్ని ప్రదక్షిణాదికం పరిసమాప్య - హోమ
శిష్టాన్నే నాష్టదిక్షుబలిం దత్వాఽగ్నిద్యావనం కుర్యాత్ ॥

సూ॥ తతః మంటపద్వయ సాన్నిధ్య చూగత్య - పునస్సంకల్ప్య -
సక్షత్రపూర్వక, నవగ్రహదానాని కృత్వా । మంటపదేవతా
పునః పూజయా సర్వదేవతో ద్యావనం కుర్యాత్ - స్వర్ణ
స్వర్ణిత ప్రతిమార్ద్రయ సహితం మంటపద్వయ మాచార్యాయ
దద్యాత్ ॥ శతమానం భవతి ... ప్రతిష్ఠిషతి॥ ఆచార్యః
క్రీమహావిష్ణు ప్రసాద సిద్ధిర స్విత్యాశీర్వచనం కుర్యాత్ ॥

సూ॥ తతః ఇంద్రకుంభోదకేనాబ్జింకై ర్మంత్రై రాయాపతోన్
భిశ్శోశ్చ త్రయాణాం మార్జనం కుర్యాత్ ॥

అప్రోహిషా మయోధువః .. నిధత్త హిరణ్యశృంగం వరుణం

ప్రపద్యే ... సువాన ఇందుః ॥ పహనాపవతు... ఓం శాంతి

శాంతి శాంతిః ॥ ఏవంత్రిః ॥

సూ॥ తతః స్వగృహ్యోక్త విధానేన నామకరణం కృత్వా బంధూ
నాం బహువిధ సమ్మానాని స్వీకృత్య సువాసినీనాం మంగళా
రార్థికేన సహ మహాదాశీర్వచనం ప్రాప్య । ఋత్విగ్రాహ్యై
దేభ్యో యాగ దక్షిణాం దత్వాఽన్యేభ్యో భూతి గక్షిణాతాం
బాలాదికం ముష్టాన్నంచ దత్వా స్వయంభుంజయాదిత్యావ
భగవాన్ శావక ఋషిః ॥

ఇతి గోముఖ ప్రసవ శాంతిః

గోముఖ ప్రసవ శాంతికి కావలసిన వస్తువులు

పసుపు, కంకుమ, తమలపాకులు, వక్కలు, కొబ్బరికాయలు,
అరటిపండ్లు, జల్లిచేట 1 రవికలగుడ్డ ఎఱుది - 1 మీటరు దారపుబంతి
విష్ణుప్రతిమ (బంగారం) వరుణ ప్రతిమ (బంగారం) పెద్దకలశంబిందె
1, పంచగవ్యములు, పంచపల్లములు, సప్తమృతీకలు, బియ్యయ 19
సేర్లు, చిల్లర డబ్బులు 40-00, హోమద్రవ్యములు నెయ్యి, మంటప
మునకు వస్త్రములు, రవికగుడ్డలు, కి పూర్ణాహుతి ద్రవ్యములు,
బ్రాహ్మణులు 11 మంది, రుద్రాభిషేకము, బ్రాహ్మణ భోజనము,
గో లేక గో ప్రతిమ దూడతో సహా (వెండిది) ఋత్విక్ దక్షిణలు,
చదుపాత్ర, సోలెడుడికే గిన్నె మూతపళ్ళెము - ౪0లై1 స్థానీపాకం
గిన్నెలు-2, రాని సముద్రలు లేక నూగు ౫ 1 హోమ కుండము.

యజుర్వేదాశీర్వచన మన్తాః

1. యో దైతాం బ్రహ్మణో వేదః । అమృతేనా నృతాముతీమ్ ।
 తస్మై బ్రహ్మన బ్రహ్మప । ఆయుశీర్తిం ప్రజాందదుః । భాగః
 ధేయే నైవైసం ప్రణయతి । బ్రాహ్మణ ఆర్షేయ ఉద్ధరత్ ।
 బ్రాహ్మణో బై సర్వా దేవతాః ॥ సర్వాభిశేవైసం దేవతాభి
 రుద్ధరతి ॥ యావత్త్వి దేవతా సాస్మర్వా వేదవిది బ్రాహ్మణే
 వసన్తి తస్మాద్బ్రాహ్మణేభ్యో వేదవిద్యో దివేదివే నమసు-
 ర్వాన్నాశీలం ॥ కీర్తయే దేతా ఏవదేతాః, వ్రీణాతిపర్యాప్త్యై
 అనస్తరామాయ సర్వహోమోతి రాత్ర ఉత్తమ మహర్భనతి
 సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్వజిత్యై సర్వమేవతేనాహ్నినిసర్వంజయతి
 శతంజర శరణోవర్తమాన ఇత్యపివిగమో భవతిశతమితి శతం
 ॥ దీర్ఘమాయుర్భయత ఏనావర్తయన్తి శతమేనమేవ శతాత్కృనం
 భవతి శతమనన్తం భవతి శతమేశ్వర్యం భవతి శతమితిశతం

॥ దీర్ఘమాయుః ॥ అగ్నేయశస్త్రిన్ యశశే మమర్షయేద్ద్రావతి
 మపచతి మిహోపహా । అయం మూర్ధా పరమేష్ఠీ సువరాచీ
 స్సమాసానా ముత్తమశ్లోకా అస్తు ॥

2. అగ్నిరాయుష్మాన్ । ఆయుష్మాన్సుః । నవనస్పతిభిః । నవనస్పతిభి
 రాయుష్మాన్ । నవనస్పతిభిరితివనస్పతిభిః ॥ ఆయుష్మాన్తేన ।
 తేనత్వా । త్వాయుషా । ఆయుష్మాయుష్మ ప్రమ్ । ఆయుష్మస్తం
 కరోమి । కరోమిసోమః । సోమఅయుష్మాన్ । ఆయుష్మాన్సు
 సఃపదీభిః । ఓషధీభిర్వజ్జః । ఓషధీభి రిత్యోషధీభిః ॥ యజ్జ
 ఆయుష్మాన్ । ఆయుష్మాన్సుః । సదక్షిణాభిః । దక్షిణాభిర్వహ్నా
 బ్రహ్మాయుష్మత్ । ఆయుష్మత్తత్ । తద్రాష్ట్రహ్మణైః । బ్రాహ్మణై
 రాయుష్మత్ । ఆయుష్మదేవాః । దేవా ఆయుష్మస్తాః । ఆయు
 స్మస్తాః । తేమృతేన । అమృతేన వితరః । వితరఅయుష్మస్తాః ।
 ఆయుష్మస్తాః । తేమృతాయా । స్వధయాయుష్మస్తాః । స్వధ

యేతిస్య-ధయా । ఆయుష్కస్తస్తేన । తేనత్వా । త్వా యపా
 ఆయుపాయుష్కస్తమ్ । ఆయుష్కస్తం కరోమి । కరోమితి
 కరోమి ॥ — ఆశాస్తేయం యజమానోసా । ఆయురాశాస్తే ॥
 సుప్రజాస్య మాశాస్తే । సజాతవనస్యామాశాస్తే । ఉత్తరా
 స్తేవ యజ్ఞామాశాస్తే । భూయోహవిష్కరణ మాశాస్తే ॥
 దివ్యంధామాశాస్తే ! విశ్వం ప్రియమాశాస్తే । యదనేన
 హవిమాశాస్తే । తదశ్యాతదృద్ధ్యాత్ । తదస్మై దేవారాస
 న్తమ్ । తదగ్నిరేవో దేవేభ్యో వసతే । నయమగ్నేర్మానుషాః
 ఇష్టంచవీతం । ఉభేచనో ద్యావౌపృథివీ లగ్నంహసస్పాతామ్
 ఇహగతిర్వామ స్వేదం । నమోదేవేభ్యః ॥

3. ఆయుర్దా లగ్నే హవిషో జపాణో ఘృతప్రతీణో ఘృతయోని
 రేధిః । ఘృతంపీత్యా మధు చారు గవ్యం పితేవ పుత్ర మధిరక్షతా
 దిమమ్ । ఆయుర్దా లగ్నే । ఆయుర్దా ఇత్యా యః దాః । లగ్నే
 హవిషః । హవిషో జపాణః । జపాణో ఘృతప్రతీకః । ఘృత

ప్రతీణో ఘృతయోనిః । ఘృతప్రతీకః ఇతి ఘృత - ప్రతీకః ।
 ఘృతయోని రేధి । ఘృతయోని రితి ఘృత - యోనిః । పీఠి
 త్యేధి । ఘృతం పీత్యా । పీత్యామధు । మధుచారు । చారు
 ॥ గవ్యం । గవ్యం పితా । పితేవ । ఇవ పుత్రమ్ । పుత్ర
 మధి । అధిరక్షతాత్ । రక్షతా దిమం । ఇమ మితీమమ్ ।
 శోచిష్కణో ఘృతనిర్దిత్వావకః । సుయజ్ఞో అగ్ని ర్యజ్ఞభాయ
 దేవాన్ । ఘృతప్రతీణో ఘృతయోని రగ్నిః । ఘృత స్సమిద్ధో
 ఘృతమస్యాన్నమ్ ॥ ఘృతప్రయవస్వా సరితో వహంతిః । ఘృతం
 పిబన్ త్పుయజా యక్షిదేవాన్ । ఆయుర్దా లగ్నే హవిషో
 జపాణః । ఘృతప్రతీణో ఘృతయోని రేధి । ఘృతం పీత్యా
 మధు చారు గవ్యమ్ ॥ పితేవ పుత్రమధిరక్షతా దిమమ్ । శత
 మానం ... రివతి ।
 సవో నవో భవతి జాయమానోఽహమ్ ॥ కేతు రువసా మే
 త్యగే । భాగం దేవేభ్యో విదథా త్యా య స్త్రవం దమా ॥

స్తిరతి దీర్ఘమాయః ॥ నవో నవో భవతి । నవోనవ ఇతి నవః
 నవః । భవతి జాయమానః । జాయమానోఽహ్మమ్ । అహ్మం
 కేతుః । కేతు రుషసాం । ఉషసా మేతి । ఏత్యశ్చ ॥ అగ్ర
 ఇత్యశ్చ ॥ భాగం దేవేభ్యః । దేవేభ్యో వి । విదథాతిదథా
 త్తాయన్ ॥ అయస్త్వ । ఆయన్ని త్తాయన్ ॥ ప్రచందమాః
 చంద్రమా స్తిరతితిరితి దీర్ఘమాయః । ఆయురిత్తాయః
 నవోనవో భవతిజాయమాన ఇతిపురోఽనువాక్యభవత్తాయ
 కేవాస్మిన్ తయా దథాతి యమాదిత్వా అగ్ం మూప్యాయ
 యంతీతి యాత్యై పై న మేతయాఽఽప్యాయయతి ॥

4. యదాశ్చ్యవః । ఆశ్చ్యవః ప్రయాణః । ప్రయాణ ఇజ్యంతే । ప్రయాణ
 ఇతి ప్రయాణః । ఇజ్యంత ఇత్యశ్చ । ఆశ్చ్యవ పత్నీ సంయాజాః ।
 ఋచ మనూచ్య । అనూచ్య పత్నీ సంయాజానామ్ । అనూచ్యై
 త్యను-ఉచ్య । పత్నీ సంయాజానా మృచా । పత్నీ సంయాజానా
 మితి పత్నీ సంయాజానామ్ ॥ ఋచాయజితి । యజత్వజామి

త్వాయ । అజామిత్వాయాఽథో ॥ అజామిత్వాయే త్యజామి
 త్వాయ । అథో మిథునత్వాయ । అథో ఇత్యథో । మిథున
 త్వాయ । పత్నీపాయణః । మిథునత్వాయేతి మిథున-త్వాయ
 పత్నీపాయణో వై । పత్నీపాయణ ఇతి పత్నీ-ప్రాయణః ।
 వైయజ్ఞః । యజ్ఞ పశ్యదయనః పశ్యదయనః పంచ । పశ్య
 దయన ఇతి పత్నీ-ఉదయనః । పంచ ప్రయాణః । ప్రయాణ
 ఇజ్యంతే ॥ ప్రయాణ ఇతి ప్ర-యాణః । ఇజ్యంతే చత్వారః
 చత్వారః పత్నీ సంయాజాః । పత్నీ సంయాజా సమిష్టయజాః ।
 పత్నీ సంయాజా ఇతి పత్నీ-సంయాజాః । సమిష్టయజాః పంచమమ్
 సమిష్టయజా రితి సమిష్ట-యజాః పంచమం పత్నీమ్ । పత్నీమేవ
 ఏవాను । అనుప్రయంతి । ప్రయంతి పత్నీమ్ । ప్రయంతితి ప్ర-
 యంతి । పత్నీమను । అనూత్ । ఉద్యంతి । యంతీతి యంతి ॥
 విద్రాక్ష ముపసాదితమ్...తి ॥ అశాస్త్రేయం యజమానోఽ-
 శాచాయుచాశాన్ ॥ సుప్రజా స్వ మాశాన్ ॥ సజాతవసాన్ ॥

శాస్తే । ఉత్తరాం దేవయజ్ఞా మాశాస్తే । భూయోహవిష్కా-
 రణ మాశాస్తే । దివ్యం థా మాశాస్తే । విశ్వం ప్రియమా
 శాస్తే । యదనన హవిషాఽశాస్తే । తదశ్వా త్తదృత్యాత్ ।
 తదస్యై దేవా రాసంతామ్ । తదగ్ని రేవో దేవేభ్యో వనతే ।
 వయమగ్నే ర్మానుమాః । ఇష్టంచ వీతంచ । ఉభేచనో ద్యావౌ
 పృథివీ అగ్ం హసస్వాతామ్ । ఇహగతిర్వామస్యదంచనమో
 దేవేభ్యః । శతమానం భవతి ... తి ॥

6. ఓషధయ స్సం । సం వదంతే । వదంతే సోమేన । సోమేవసహ ।
 సహ రాజా రాజేతి రాజాయస్సై కరోతి । బ్రహ్మణః
 బ్రహ్మణస్తమ్ । తగ్ం రాజన్ । రాజన్ పారయామసి ।
 పారయామసీతి । పారయామసి । బహుగ్భౌబహుశ్వాయై బహు
 జావిశామై ॥ బహువీహాయవామై బహుమాషతిలామై । బహు
 హిరణ్యాయై బహుహస్తిశామై ॥ బహుదాసపూరుషాయైరయ
 మత్యై పుష్టిమత్యై । బహురామహస్తిమై రాజాఽస్తు ॥

ఓషధయస్సగ్ం సమోషధయః ఓషధయస్సం । సంవదంతే వదంతే
 సగ్ం సంవదంతే । వదంతే సోమేన సోమేన వదంతే వదంతే
 సోమేన । సోమేన సహ సహసోమేన సోమేనసహ । సహ రాజా
 రాజా సహ సహరాజా ॥ రాజేతి రాజా । యస్సై కరోతి
 కరోతి యస్సై యస్సై కరోతి । బ్రహ్మణో బ్రహ్మణో బ్రహ్మణః
 కరోతి కరోతి బ్రహ్మణః । బ్రహ్మణ స్తంతం బ్రహ్మణో
 ॥ బ్రహ్మణస్తమ్ । తగ్ం రాజన్ రాజన్ తంతగ్ం రాజన్ ।
 రాజ న్నారయామసి పారయామసి రాజన్ రాజన్ పారయా
 మసి । పారయామసీతి పారయామసి ॥

6. కురుతే తస్మాత్ । తస్మాదాహుః ఆహు ఆహుర్యః । యశ్చ
 యైవం । యైవం వేద యః । యశ్చ । చన । న కథా । కథా
 పుత్రస్య । పుత్రస్య కేవలమ్ । కేవలం కథా । కథా సాధార
 ణమ్ । సాధారణం వితుః । వితు రితి । ఇ త్యస్మన్నమ్ । అస్మన్న
 మన । ఏన శతే । శద్యత్ । యత్ప్రయోజనం । ప్రయోజేష్య

శ్చైవం । ప్రయాశ్చేష్వీతి ప్రయాశ్చేమ ॥ ఇష్టైశ్చ స్కందతి ।
 స్కందతి గాయత్రీ । గాయత్రేవ్య ॥ ఏవ తేన । తేన గర్భమ్
 గర్భం ధత్తే । ధత్తేనా సా ప్రజామ్ । ప్రజాం పశూన్ ॥ ప్రజా
 మతి ప్రజాం పశూన్ యజమానాయ ॥ యజమానాయ ప్ర
 ప్ర జనయతి । జనయతీతి జనయతి ॥ ఇంద్రాగ్న ముపసాదితమ్
 ॥ సర్వాభ్యోవా ఏవ దేవతాభ్యోజహోతి ॥ యోగ్నిహోత్రం
 జహోతి । యథా భులువై ధేనుం తీరే తర్పయతి । ఏవ మగ్ని
 హోత్రీ యజమానం తర్పయతి । తృప్యతి ప్రజయా పశుభిః ।
 ప్రసవర్గం లోకం జానాతి । పశ్యతి పుత్రమ్ పశ్యతి పాత్రం
 ప్ర ప్రజయా పశుభి ర్విధువై ర్జాయతే । యస్యైవం విదు
 ॥ యోగ్నిహోత్రం జహోతి । య ఉచైన దేవం వేద ॥ శత
 మానం ... తిష్ఠతి । హవిసా విదుషాయ ఉచైన దేవం వేద
 యజతే చిదుతే ॥ య ఉచైన మేవం వేద ॥

7. నేష్టః పత్నీ ముదానయేత్యుహోగ్ని దేవశస్త్వం శతోదధాతి

నేష్టాపత్నీయాముద్దాత్రా సంఖ్యపయతి ప్రజాపతిర్వా ఏవయ
 దుద్దాత్రా ప్రజానాం ప్రజననాయాప ఉపప్రవర్తయతి శత
 ఏవతస్త్రించ త్యూరుణోప ప్రవర్తయ త్యూరుణాహి తేస్త్వి
 చ్యతే నగ్నం కృత్యోరుముప ప్రవర్తయతి యదాహినగ్నోఽరు
 ర్భవత్యథమిధునీ భవతోధ రేతసిచ్యతేథ ప్రజాః ప్రజాయ నే ॥
 సోమోరాజామృతగ్ం సుతః ॥ ఋజీషేణా జహాన్మృత్యుమ్ ।
 ఋతేన సత్యమిద్రియమ్ ॥ విపానగ్ం శుక్రమర్ధసః ॥ ఇద్రిశ్యేద్రి
 యమ్ । ఇదం పయోమృతం మధు ॥ సోమ మధోభ్యవ్యపిబత్ ।
 ఛస్తసాహగ్ం సశ్శుచిదుతే ॥ ఋతేన సత్యమిద్రియమ్ ॥ అదభ్యః
 శ్చీరంవ్యపిబత్ ॥ కృజాజరసోధియా ॥ ఋతేన సత్యమిద్రియమ్
 అన్నాత్పరిసుతోరసమ్ ॥ బ్రహ్మణావ్యపిబత్ త్రమ్ ॥ ఋతేన
 సత్యమిద్రియమ్ ॥ శతో మూత్రం విజహోతి ॥ యోనిం ప్రవిశ
 త్తిన్దియమ్ ॥ గర్భోజరాయణావృతః ॥ ఉల్బంజహోతిజన్మనా ।
 ఋతేన సత్యమిద్రియమ్ ॥ వేదేనరూపేవ్యకరోత్ ॥ సతాసతి

ప్రజాపతిః । ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్ । సోమేనసహవ్యపిబత్
 సుతాసుతౌ ప్రజాపతిః । ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్ । దృష్ట్యా
 రూపేవ్యాకరోత్ సత్యాన్యతే ప్రజాపతిః । అశ్రద్ధామన్యతే
 దధాత్ శ్రద్ధాగం సత్యప్రజాపతిః । ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్ ।
 దృష్ట్యా పరిసుతోరసమ్ ॥ శుక్రేణ శుక్రం వ్యపిబత్ । పశు
 స్సోమం ప్రజాపతిః । ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్ । విచానగం
 శక్రమన్యతః । ఇన్ద్రిన్ద్రియమ్ । ఇదం పయోమృతం మధుః ।
 8. అయమృతోభువన్ స్తస్య పాణోభావాయనో వసన్తః పాణాయ
 నో గాయత్రీవాసన్తి గాయత్రీయై గాయత్రం గాయత్రాదు
 పాగం శుక్రపాగం శోమోమృత్యోవృత్తో రథస్రగం రథస్రరా
 ద్వసన్తి ఋషిః । ప్రజాపతిగృహీతయా త్వయాప్రాణం గృహీమి
 ప్రజాభ్యోయం దక్షిణావిశ్వగర్భా తస్యమనో వైశ్వగర్భణం
 గ్రీజ్యమానస త్రిప్త్యగ్నేష్వీతిషుభ విడమైదాదస్త్రామో ॥

స్త్రామో త్వత్పదశః పశ్చాదశా ద్భ్రహ్మహద్యహతో భరద్వాజ
 ఋషిః । ప్రజాపతి గృహీతయా త్వయామనః ॥ —
 తేజస్వీయశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీస్వామితీ । ప్రజాహోతురిహ్యై
 మత్సర్వేత్ । యేయం ప్రాగాద్యశస్వతీ । సామాప్రోహోతుః ।
 తేజసా యశసా బ్రహ్మనర్చనతీ । తేజస్వీనయశస్వీ బ్రహ్మ
 వర్చసీ భవతి ।

ప్రాణైర్ధారాహీనః । పతిముష్నతే తస్మాదాసీనాః । ప్రజా
 । ప్రజాయ న్న కృష్ణాజనముత్తరం తేజోవైహిరణ్యం । బ్రహ్మకృష్ణా
 జనం తేజసా చైవైసం । బ్రహ్మణా చోభయతః పరిగృహ్యంతి పశు
 ద్యామగ్ం శిక్ష్యం భవతి పద్మాఋతవ ఋతుభిశ్చైవనముద్య
 శ్చ తే యద్యాదశోద్యామగ్ం సంవద్ధు శ్చైవ మాంజ భవ
 మాన్విగ్నిముంబా ఊరవైనగ్ం సమర్థయతి సువన్తోసి గరుతాన్
 విశ్వవేత్తుతే సూపమేవాస్మి తస్మహిమాసంవాప్యమైతివ
 గచ్ఛ సువః పతేత్యాహ సువరమైవైసం లోకం గమయతి...

స్వామిహార్యేష్వర్యయజతే । ఇమాంజనతాగ్ం సంగృహ్యంతి ।
 ద్వాదశారత్నీరశనా భవతి । ద్వాదశమాసా స్సంవత్సరః । సంవ
 త్సరమేవావరుణే । మాంశీభవతి । ఊర్వముః । ఊర్వమేతా
 వరుణే । చిత్రానక్షత్రంభవతి । చిత్రంవా ఏతత్కర్క । యద
 శ్వమేధస్సమృద్ధ్యై ।

9. ఉదేన ముత్తరాంస యాగ్ం పుత్రేనాచుత । రాయస్యమేణ
 సగ్ం సృజ ప్రజయావధనేనచ । ఇన్ద్రేమంప్రతరాబుధి సజా
 తానా మనద్వశీ । సమేనం నర్చసాస్యజ దేవేభ్యో భాగతా
 అపత్ । యస్యకుర్మో హవిర్మహేతమగ్నే వర్ధయాత్వమ్ ।
 తస్మైదేవా అధిబ్రవన్తయశ్చ బ్రహ్మణస్సతిః । — చర్యత
 ఇవాచిచాచతిః । ఇన్ద్రోఇవేహధ్వవస్తిష్ఠ । ఇహరాష్ట్రముధారయ ।
 అభితిష్ఠవృతస్యతః । అధరేనన్త శత్రవః । ఇన్ద్రోఇవవృత్రహంతిష్ఠ ।
 అపః క్షేత్రాణి సంజయన్తు । ఇన్ద్రోఏణామదీధరత్ । ధ్రువం
 ధ్రువేణాహవిషా । తస్మైదేవా అధిబ్రవన్త అయశ్చ బ్రహ్మణ
 స్సతిః ॥

10. ఏవైనం దేవతేజ్జ్యమానా భూత్యాఇన్ద్రే వశీయాన్ భవతి సంవ
 త్సరస్య పరస్మాదగ్ంయే ప్రతపతయేపురోజాశ మష్టాశపాలం
 నిర్వపే త్సంవత్సరమేనైసం స్మత్రం జఘ్నేవాగ్ంస మగ్నిర్
 ప్రతపతిర్ ప్రతమాలమ్భయతి తతో ధికామంయజేత ॥ — ఏతై
 రాయమామః । ప్రజాపశుకామోవా । పురస్తాదశహోతార
 ముదంచ ముపదధాతియావత్సదమ్ । హృదయంయజుషీపతౌచ
 దక్షిణతః ప్రాంచంస తుర్ హోతారమ్ । పశ్యాదుదంచం పంచ
 హోతారమ్ । ఉత్తరతః ప్రాశ్చగ్ం వద్దోతారమ్ । ఉపరిష్టా
 త్రాశ్చగ్ం స సహోతారమ్ । హృదయంయజునాగ్ం విపత్స్య
 శ్చ । యథానకాశం గహన్ । యథానకాశం ప్రతిగహన్
 ల్లోకంప్యణాశ్చ సర్వాహస్యేతాదేవతాః వ్రీతా అభీష్టాభవన్తి ॥
 11. బృహస్పతే సవిత్రోద్ధయేనగ్ం సగ్ం శితం చిత్సస్రాగ్ం
 సగ్ం శిశాధి । వర్షయేనం మహతే సాభగాయ విశ్వేన మను
 మదన్త దేవాః ॥ — బృహస్పతిర్వా అకామయత । బ్రహ్మ

వర్చసిస్సామితి । స ఏతం బృహస్పత యేతిష్యాయ నైవారం
 ఛరుం సయసినిరవవత్ । తతోవైస బ్రహ్మవర్చస్య భవత్ ॥
 బ్రహ్మవర్చసిహ నైభవతి ॥

12. వాచామేన్ద్రియేణావిశ వస నమృతానాం వ్రీణామిసమావ్రీతః
 వ్రీణాతు గ్రీష్మమృతానాం వ్రీణామిసమావ్రీతః వ్రీణాతుపషాన్
 ఋతూనాం వ్రీణామి తామావ్రీతః వ్రీణాన్ శరదమృతా
 నాం వ్రీణామి సామావ్రీతః వ్రీణాతు హేనున్ శిశిరావృతా
 నాం వ్రీణామి తామా వ్రీతా వ్రీణేతా మగ్నీహేనుయోరహం
 దేవ యజ్యయాచతుష్కార్ణ భూయాసమగ్నేరహం దేవయజ్య
 ॥ యాస్మాదో భూయాసందభిః ॥ శతాయ స్వాహేత్యాహ ।
 శతాయుర్వై పురుషశ్శతవీర్యః ॥ ఆయు శేవవీర్య నువరున్దే ॥
 సహస్రాయ స్వాహేత్యాహ । ఆయుర్వై సహస్రమ్ । ఆయు
 శేవాపరున్దే । సర్వస్మై స్వాహేత్యాహ । అపరిమితమేవా
 వరుశ్శ ॥

13. యేదేవాదివిభాగాఞ్చి కృష్ణాజన మనధూనోతీమ ఏవాస్మగ్
 లోకాః వ్రీతా అభీష్టాభవన్తి । పూష్టిపోషణ మహ్యమ్ ॥
 కీరాయత్వామ శతశారదాయ । శతగ్ం శర్యధ్యవ ఆయుషే
 వర్చనే । జీవాన్వై పుణ్యామ ॥

శతమానం భవతి శతాయః పురుషశ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యే
 వేన్ద్రియే ప్రతితిష్ఠతి ॥ — అమృతఏవ సువర్ణ లోకే ప్రతి
 తిష్ఠతి । శతమానం భవతి శతాయః పురుష శ్శతేన్ద్రియః ।
 ఆయుష్యే వేన్ద్రియే ప్రతి తిష్ఠతి । పుష్టేవా ఏతద్దూపం ।
 యశా । తిస్సంవర్చరస్వాన్యస్సకూన్యర్చి ప్రజాయతే । బహ
 జన మధ్యవరోహతి । పుష్ట్యామేవ ప్రజననే ప్రతి తిష్ఠతి
 ఓషధయ స్సంపద కే సోమేన సహరాజా । యస్మై కరోతి
 బ్రాహ్మణ స్తగ్ం రాజ న్నారయామసి ॥ — బహుగ్వ యవ్య
 శ్వామై బహ్వజావికాయై బహువ్రీహి యవామై బహుమాష
 తిలాయై ॥ బహుహిరణ్యమై బహుహస్తికాయై । బహుజాస

పూరుపామై రయిమత్తై పుష్పిమత్తై బహురాయస్సోపామై
రాజామస్తు ||

— పై తృకాళి: —

14. పశుమకుర్వతదార్భ్యం యజ్ఞమాగ్నోయంపశుమకుర్వత వైశ్వ
దేవం ప్రాతస్పవన మకుర్వత పరుణ ప్రథుసాన్యాధ్యందినగ్ం
సవనగ్ం సాకమేధాన్వితృ యజ్ఞం త్ర్యమ్బకాన్ స్తుతీయ
సవన మకుర్వత తమేషామసురా యజ్ఞమన్వవాజాగ్ం ససం
నాన్వవాయక్తే బ్రువస్సద్వర్ధవ్యావా ఇమేదేవా అభూవన్మితి
తదధ్వరస్యాధ్వరత్వం తతోదేవా అభవస్వరాసురాయ ఏవం
విద్యావోనిమేన యజతే భవత్యాత్మనా పరాన్య బ్రాతృవ్యో
భవతి || దేవానాంవా ఇత రేయజ్ఞాః | తేనవా ఏతత్ప్రీత్యులూకే
చరతి | యత్ప్రీత్యభ్యః కరోతి | సఙ్గశ్శరః ప్రమేతోః | ప్రాజా
పత్య యర్చాపునరైతి | యజ్ఞోవై ప్రజాపతిః | యజ్ఞేనైవసహ
పునరైతి | సప్రమాయో భవతి | పితృలూకేనా ఏతద్యజ

మానశ్చరతి | యత్ప్రీత్యభ్యః కరోతి | సఙ్గశ్శరః పరిమాహ్
ప్రజాపతిస్త్వావైవసం తత ఉన్నేతు మర్హతీత్యాహుః | యత్ప్ర
జాపత్య యర్చాపునరైతి | ప్రజాపతి రేవైవసం తతఉన్నయతి |
నార్తి మార్గర్పతి యజమానః ||

ఋగ్వేదాశీర్వాదః

ఇన్ద్రోశ్శేషాని ద్రవిణానిధేహి చిత్తిందక్షస్య సుభగత్వ మస్మే |
భోషం రయీణా మరిష్టింతనూనాం స్వాద్వానంవాచస్సుదివత్వ
మహ్మమ్ | ఇన్ద్రోశ్శేషాని | శ్రేష్ఠాని | ద్రవిణాని | ద్రవిణాని
ధేహి | ధేహిచిత్తిం | చిత్తిందక్షస్య | దక్షస్యసుభగత్వమ్ |
సుభగత్వమస్మే | సుభగత్వమితి - సుభగత్వమ్ | అన్యే ఇత్వస్మే
భోషం రయీణామ్ | రయీణా మరిష్టిమ్ | అరిష్టింతనూనామ్ |
తనూనాం స్వాద్వానమ్ | స్వాద్వానం వాచః | వాచస్సుదివ
త్వమ్ | సుదివత్వమహ్మమ్ | సుదివత్వమితి - సుదివత్వమ్ |
అహ్మమిత్వహ్మమ్ | తతోను దేతాం ద్వంద్వమిన్ద్రోణ దేవతా

శక్త్యస్తే ద్వంద్వం వై మిధునం తస్మాద్వంద్వవిగుణం ప్రజా-
యత్ప్రజాత్వే ప్రజాయతే ప్రజయాప శుభిర్య ఏవంచేద ।

16. సమాప్రాజ్ఞాశతశరదేన శతాయుషాహవిషాహార్షమీశకమ్ ।

శతం యశ్శతం శరదోన యాతీన్ద్రోవిశ్వస్య దుంతస్య పాశకమ్

శతంశవ శరదోవధకమాన శక్తతం హేమనాంచ్చతమువశనాన్ ।

శతమిన్ద్రాగ్ని నవితాబృహస్పతిశ్శతాయమా శఃవిశ్శేమంపున

దూకః ॥ ఆహార్షవన్ద్య విదన్ద్య పునరాగాః పునర్నవనర్వాజి

నర్వస్తే చక్షు స్సర్వమాయశ్చ తేవిదమ్ శతంశవ శరదోవర్ధ

మాన ఇత్యపినిగమో భవతిశతమితిశతం దీఘకమాయుర్మరుత

వనావర్థయన్తి శతమేనమేన శతాత్మానం భవతిశతమనంతం

భవతి శతమైశ్వర్యం భవతి శతమితిశతం దీఘకమాయుః ॥

శతమనూచ్య మాయుషామస్య శతాయుర్వైపురుష శక్త

వీర్యశ్చతేన్ద్రీయ ఆయుష్యవైనం తద్వీర్య ఇన్ద్రీయేదధాతి ॥

సామ వేదాశీర్వాదః

నయేద్దేభ్యో వృశ్చేత్ర యద్వైశ్వశర్కణాని జహోతిసదసాన్

నేవ తత్రీణా త్యస్తే దేవాసోవపుషే చికిభృతయమాశిరా

దమృతీవా మమశ్చుతః । పుమాన్పుత్రోజాయతే విస్తలేవస్వధ

విశ్వే అరచావధతే గృహః । ఆశీరాయా దమృతీవా మమ

శ్చుతా మరిభోరాయస్సచతాగ్ం సమోకసా । యఆసిచత్సం

దుగ్ధంకుమభ్యస హేష్టేనయామన్న మతింజహతుసః । సర్విర్గివి

వీవర్యస్యజాయా వీవానః పుత్రా అత్యశాసోఅస్య । సహజాని

ర్యస్సుమభ్యస్యమాన ఇన్ద్రోయాశిషగ్ం సహకుమభ్యదాత్ ।

ఆశీర్మణార్జ ముతసుప్రజాస్త్వ మివం దధాతు ద్రవిణగ్ం

నవర్చనమ్ । సంజయన్ తేత్రాణిసహసాహ మిన్ద్రోక్యణ్వాహో

అన్య్యాగ్ం అధరాస్థపత్యాన్ । ఆశిష మేష్టేతామాశాస్తే

పూర్ణచాతే । అస్త్రో నుష్టభా । చతుష్ప్రద్యా ఏతచ్ఛస్తే

ప్రతిష్ఠితం చర్మియై పూర్ణచాతే భవతి । అస్మిన్లోకేప్రతిష్ఠా

నీతి । అస్మిన్నేవలోకే ప్రతితిష్ఠతి । అథోవాగ్వా అనుష్ఠుక్ ।
 వాక్యేభునమ్ । అపాశేతః ప్రజననమ్ । ఏతస్మాద్యై మిథునా
 ద్విద్యోతమాన సవయస్వరతి । కేతస్మిన్ శ్చన్ । ప్రజాః ప్రజ
 నయన్ । యద్యై యజ్ఞస్య బ్రహ్మణా యుజ్యతే । బ్రహ్మ
 ణావై తస్యవిమోక్షః । అద్భిశ్చాహ్నిః । విముక్తంవా ఏతర్హి
 యోక్త్యం బ్రహ్మణా । ఆదామైసత్పత్నీ సహప ఉపగృహ్మాతే
 శాన్త్యై । అంజలా పూర్ణ పాత్ర మానయతి । కేతవపాస్యాం
 ప్రజాందధాతి । ప్రజయూహి మనుష్యచూర్ణః । ముఖంవిమృషే
 అవభృథస్త్వేన రూపం కృత్యోత్తిష్ఠతి ।
 ఇమం హోమాం । అర్హహజేజ । తావేధసేహోయి । రాధామీవా
 సంమాహేమః । మానీషయాహోయిభద్రాహీనాహప్రామా
 తీర ప్యాసంసతేహోయి । అగ్నీయాసాతౌయి । మారాయీ
 హమ । వాయు స్తవాహోయీడ ॥ ఆయుర్విశ్వాయుర్విశ్వం
 విశ్వమాయురశీమహి । ప్రజాం త్వష్టరధినిధేహ్య స్తేశతంజవేమ
 శరణో వయశ్చ అస్యయజమానస్యసర్వాన్మామానశీమహి ।

స్వప్తి వాచక మంత్రార్థః

మహద్భ్యోనమః

స్వప్తి :- యజమానస్య జేమాకాంక్షిణ స్ఫుభాపతే ఉతపసిష్ఠ
 స్యవా అభ్యర్థనా వచన విశేషా ఇతి జ్ఞాతవ్యాః ఇదం సార్వత్రిక
 ముపలక్షణం. (గద్యపాఠే)

ఇమే మంత్రాద్ధా స్ఫుత్యాస్ఫులూ స్ఫుంత్వీతి భవంతశ్చీమంతో
 మహాంతోఽనుగృహ్ణంతు ॥ తథా స్వీతి - వాక్పిఠిమతాం సభాస్థితా
 నాం మంత్రబ్రాహ్మణానాం ప్రతివచనమ్ । ఏవం సర్వత్రయోజ్యం ।
 దాంపత్యాశీః ॥

అనయో (కేసయో) రంపత్యో శ్వేదోక్తం పరిపూర్ణ
 మాయుష్యం భూయాదితి భవంత శ్చీమంతో మహాంతోనుగృహ్ణంతు
 తథాఽస్వీతి ప్రతివచనం (మంత్రబ్రాహ్మణానాం)

అనయో యాత్మ దంపత్యోరన్యోన్యన్యాయురగాద్యన వచ్చిన్న
 భావాభివ్యక్త సంయోగాన్నిత్య సంతుష్ట పూర్ణానంద పరిపుష్ట
 గార్హస్థ్య ధర్మాచరణానక్తి బ్రూయాదితి భవంత శ్చీ...
 గృహ్ణంతు । తథాస్తు ॥

అనయో (కేసయో) రంపత్యో ర్విహస్తాశ్రమ ధర్మతత్త్వ
 నిష్ఠాగరిమత్స్వం భూయాదితి...తు ॥ తథాస్తు ॥

ఇమా దంపతీ అన్యోన్యన్యాయుక్తాసాలంకారా సత్సం
 తానసంపన్నవృద్ధౌ కీర్తిమంతౌ -సుఖభాగినౌ భూయాసామితి-భవంత
 శ్చీ...తు ॥ తథాస్తు ॥

అనయో రంపత్యో ర్విభుల కేసతా బ్రాహ్మణ పాదారవింద
 యోరచంచలా భక్తిబ్రూయాదితి భవంతః...శ్చీ...తు తథాస్తు ॥

ఏనయో ర్దంపత్యో ర్జన్మ నక్షత్ర జన్మరాస్యవేత్తయా-నామ
 వక్షత్ర నామరాశ్యవేత్తయా-యే యే గ్రహః అరిష్ట స్థానేషు సితాః
 తైః క్రియమాణ కరిష్యమాణ సూచిత భావితా గామి వర్తమాన
 వర్తిష్యమాణ సర్వదుష్టారిష్ట పరిహారద్యారా సంతతశుభసాసఫలాఽ-
 వాప్తి ర్భూయాదితి భవంతశ్చీ...తు || తథాస్తు ||

ఏనయో ర్దంపత్యో ర్గ్రహ నిత్యకర్మాణ చూతపల్ల వతోరణ
 మాలాఽలంకృతాదిభి శ్శోభన పరం పరాఽవాప్తి ర్భూయాదితి
 శ్చీ...తు తథాస్తు ||

మంచాకీన్ మృగమద చందనామౌద లలాటకాయ మాన -
 జటా మకుటాఽప నీయమాన సుధాకరః సాంబః పరమేశ్వరః ఏనయో
 ర్దంపత్యో రతిశ్రేయసాం నిధయే-భూయాదితి భవంతశ్చీ...తు ||
 తథాస్తు ||

ఇంద్రదీప నీలోత్పల నికాశ ప్రకాశో హనుమత్ప్రీతాలక్ష్మణ
 భరత శత్రుఘ్న పరివార సహిత శ్చీరామచంద్రః అనయోరంపత్యో
 రతి శ్రేయసాం నిధయే-భూయాదితి-భవంతశ్చీ...తు || తథాస్తు ||

ఇమా దంపతీ గురుదేవతా ప్రసాదేన నిశ్చింతో-నిరుపదవా
 నీరోగ-నిర్వ్యసనా-నిత్యతుష్టా - భగవద్భక్తిభాజా భూయాస్తామితి
 భవంతశ్చీ...తు || తథాస్తు ||

ఇమా దంపతీ - చతుశ్రవోఽధ్యక్ష విపక్షవాయు విత్ఖలిత
 నికురుంబతార్క్య పక్షపాత కమలాక్ష శుభలక్షణోప లక్ష్మిత వక్షస్థిత
 లక్ష్మీకటాఽత్మాయ నిధినిజ్ఞేపా లక్ష్మిత కత్వై భూయాస్తామితి -
 భవంతశ్చీ...గృహంతు || తథాస్తు ||

ఇమా జాయాపతీ-వాణీహిరణ్యగర్భావివపుజ్యౌ-లక్ష్మీనారా
 యణా విన పూర్ణానందా-కారీశంకరావిన నిత్యానసాయకా అరుంధతీ
 వసిష్ఠావివతపస్సుత్తౌనీతారామావిన పకలభోగభాగ్యచేతో-రాథా

కృష్ణావిన సఫల మనోరథా-అనసూయాత్రీ ఇవ పాత్రవత్సవత్సవ
 పరాయణో చిరాయుష్మంతో భవకనక వస్తువాహన పుత్రపౌత్రాద్యభి
 వృద్ధిమంతో చ స్యాత్పామితి-భవంతశ్చీ...గృహంతు || తథాస్తు ||

పటోరాశీర్వాద గదాః

అస్య పటోః వేదో క్తం పరిపూర్ణ మాయుష్యం భూయాదితి
 భవంతశ్చీ... గృహంతు || తథాస్తు ||

అస్య పటోః గురుకులవాస బ్రహ్మచర్యవ్రత కాలద్యయాఽగ్ని
 కార్య సర్వవేదశాస్త్రాధ్యయన-స్వధర్మాఽచరణ-గురుశుశ్రూషాపాదిషు
 మతి రచంచలా భూయాదితి భవంతశ్చీ...గృహంతు || తథాస్తు ||

అస్య పటోః గురుదేవతానుగ్రహేణ ప్రణవ శ్రద్ధా మేథా
 సిద్ధి స్మితి భవంతశ్చీ...గృహంతు || తథాస్తు ||

అస్య పటోః పరిపూర్ణ బ్రహ్మచర్యస్విత్యంభూయాదితి భవంత
 శ్చీ...గృహంతు తథాస్తు ||

అస్య పటో రనవద్య గద్య పద్య హృద్య పరవిద్యావైశారద్య
 బుద్ధి ర్భూయాదితి భవంతశ్చీ...తు || తథాస్తు ||

అస్య పటో శ్శమ దమ తపశ్శౌచ శాంతిజ్ఞాచారవాస్తిశ్శా
 దినా నిత్యాత్మగుణ సమృద్ధి ర్భూయాదితి భవంతశ్చీ...గృహంతు
 తథాస్తు ||

అయం మాణవకః - వీణాకల్పిత ఘనఘంటా ఘణఘణారవ -
 మధుర కంఠస్వరాఽధీత ఋగ్యజుర్సామూధర్మణ సంహితాపదక్షమ
 భేద వేద వేదాంగ పాణినీయ-శాతమీయ-జైమినీయ-భాట్ట ప్రాభా
 కర నిగమాంత-శ్రౌత స్మృతీహింసాగమ-పురాణ శాన్య నాటకాలం
 కార పరవ సాహిత్యాది వేదాల సేద్యా వినయ సంపన్నః - కలుక్పతీ
 కలుమతిశ్చ కలుగతి ర్కలువతి ర్భూయాదితి భవంతీ...తథాస్తు ||

అసౌ బాలకః వాచస్పతిరివ ప్రతివాది సమృత స్వమత సము
ద్ధర్తా పాణిని రివ వ్యాకరణ సూత్రకర్తా పతంజలిరివ మహాభాష్యాధి
వ్యవహర్తా పర రుచిరివ సకలకలా భావాను భావవాక్య సమాహర్తా
మనురివ సమస్త ధర్మశాస్త్రార్థ సార వచన స్మర్తా - తపస్వి-తేజస్వి-
యశస్వీతరస్వి-మనస్వి-బ్రహ్మపరస్వి-గురుభక్త-శుభయుక్తః - సిరి
చిత్తః పురుషిత్వః - భూయాదితి భవంతశ్చి...తథాస్తు ॥

పాతకస్యాపి:

అస్య సాత్వతకప్య వేదోక్తం...గృహంతు ॥

అస్య సాత్వతకప్య సీక్రుమేవ వివాహాధికార యోగ్యతా ఫల
సిద్ధిరస్మితి భవంతశ్చి...తు ॥

అయం సాత్వతకః గృహస్థాఽశమ స్వీకారేణ - తద్దర్శాచరణ
పటురృభిత్యా ప్రజాతం త్వనచ్చేత్తాభూయాదితి భవంతశ్చి...తు ॥
యదస్మిన్నముక కర్మాణి యజ్ఞచ్చిద్రం - తపశ్చిద్రం భవతి -
తత్సర్వం వేద బ్రాహ్మణాశీర్వాచన బలేన నిచ్చిద్రంభూయాదితిభవంత
శ్చి...తు ॥

అయ మముక ముహూర్త స్సముహూర్తో అస్తు సముహూర్త
కాలే సూర్యాగ్నీనాం సవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధి
రస్మితి భవంతశ్చి... గృహంతు ॥ సత్యా ఏతా ఆశిషస్సంతు
సమస్త సన్మంగళాని భవంతు ॥

మంత్రం :- త్వష్టాబాయా మజనయత్వష్టాఽపైవ్యత్వాంపతిమ్ ॥ త్వష్టా

సహస్ర నూయూగ్ంవి నీర నూయూ కృణోతువామ్ ॥

మంత్రం :- వర్ధంతుత్యా సుమృతయా గిరోమే యాయం పాతస్యసి
రిన్నదానః ॥

మంత్రం :- శతమాసం భవతి శతాయః పురుష శ్శతేంద్రియ
అయశ్చేవేంద్రియే ప్రతివత్తి ॥ ఇత్యక్షతాన్నిక్షితత్ ॥

తతః సువాసిసీనాం మంగళారార్థికేన పరిసమాప్తింకృత్వా ।
తదంతేతాస్తువాసిసీసీదంపతోర్వర్ణటుకస్యసాత్వతకస్యచ శిరస్యక్ష
తాన్ నిషీచేత్ - తస్మిన్నవసరేసంతత శ్శీరస్తు సమస్త సన్మంగళాని
భవంతు నిత్యశీరస్తు నిత్యమంగళానిభవంతు ఇతి వసిష్ఠో బ్రూయాత్ ॥

హరిః ఓం తత్సత్

మాతృ పితృ యజ్ఞ పరిసమాప్తా వాః

అస్య యజమానస్య (ఏమాం యజమానానాం సర్వేషాం)
వేదోక్తం పరిపూర్ణ మాణుష్యం భూయాదితి భవంతశ్చి... తు ॥
తథాస్తు ॥

ఇతః పరం నిత్యకర్మానుష్ఠానాది మంగళ కార్య సమాచరణాధి
కార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్మితి భవంతశ్చి...తు తథాస్తు ॥

(మాతృ) (పితృ) ప్రసాదేన అస్య యజమాన గృహే విరం
తర నిరుపద్రవత్వ సిద్ధిద్వారా సమస్త మంగళాఽవాప్తిరస్మితిభవంత
శ్చి...తు ॥ తథాస్తు ॥ పితృ (మాతృ) ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥

శేషాణా మాయుష్యాఽభివృద్ధిరస్తు ॥ శతమాసం...తివత్తి ॥

గ్రంథ పరిసమాప్తిః

॥ సర్వాప్యై...సర్వం జయతి॥ అభిర్భిర్భదతోన ఊనమాప్య
యయ హరినో వర్తిమానః యదాస్తోతృభ్యో మహిగోత్రా రుదాని
భూయిష్టభాజో అభ తేస్యమ॥ బ్రహ్మైవావాదిష్మత్సోమాహవీత్॥

ఓం శాంతి శాంతి శాంతి॥

స్వామేవా వతస్యరాజ్యమాదత్తే॥ యోరాజానన రాజ్యవా
స్వామేనయజతే॥ దేవసువాదతాని మాపిగ్మిభవతి॥ ఏతావంతో
వైదేవానాగ్నవాః॥ తవవాన్తైస్సవాన్ ప్రయచ్ఛంతి॥ తవనం పున
స్సువంతే రాజ్యాయ॥ దేవసూరాజ్ఞా భవతి॥—శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరిః ఓం తత్సత్

